Epytoma Sapientie.

¶ Incipit compendiũ moraliũ notabiliũ cõpositum per Hieremiã iudicem de montagnõe ciuem Paduanũ: premissis infra scriptis prohemijs ad presciendũ summariam intẽtionem totius huius operis. Rica.

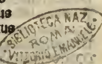

Tilimũ & quasi necessarium fore existimandũ est ad moralium notabilium scientiaȝ atqȝ memoriã facilius habẽdam: atqȝ cõpletius ipsa moralia notabilia sub compendio collecta & dispesita ordinatiȝ habere sub cõgruẽtibus titulis. Ideo qȝ ego Hieremias iudex de montagnone ciuis paduanus nõ reperiens moralẽ scientiã ẜm omnes partes eius: ab aliquo sub congruis titulis ordinatã ad pfectuȝ mei ipsius principaliter ex cogitatiõe solerti edere studui titulos: omnes partes moralis scie cõtinẽtes eosqȝ ad cõpendiũ moraliũ notabiliũ diuisione atqȝ ordinatione congrua iudicio meo disponere. Cuius studij opera meo ingenio hebeti facilis visa nõ fuit. Sub quibus titulis morales auctoritates notabiles & dicta ac facta exemplaria atqȝ etiã fabulas electa per me curiose de multis librorũ voluminibus ac etiã notabilia pverbia metrica & vulgaria extra libros in diuersis consuetudinariis locutionibus vagantia: nõ sine magno labore meditatiõis ɔuenienti dispositione apposui. Cũ indagatione certi loci illius libri originalis vbi reperiat electũ morale notabile. Ita vt litteratus q̃sqȝ ipsorũ quodqȝ notabile in originali libro nũqȝ aliquo mõ studuerit. Ponẽdo sub plibus titulis idẽ notabile qõ cõtineat multiplicem materiã titulorũ ẜm exigentiã multiplicitatis materiarũ illius notabilis. Obseruans in quocũqȝ titulo auctorũ ordinẽ put se & doctrine operã dãtes pcesserunt & successerũt in tpe: vt ex hoc appareat qȝ quisqȝ auctorũ ab alio dictũ in scriptis suorũ operum differuerit: & vt quisqȝ debitã laudeȝ cuiqȝ auctori ex suis ppriis inuẽtis auctibus indubitãter attribuat. Multa rẽnuens & abijciẽs ab hoc ope q̃ aliquib⁹ etiã sapiẽtib⁹ notabilia pma facie viderent: sȝ indagatiõe examinis redargutionẽ inhereti vino patiũt: aut qȝ falsa sũt aut qȝ vana existẽtia ad staterã vtilitatis nullũ vl' minimũ põdus hñt: aut qȝ supflua sint ex eo maxie qȝ ab aliis auctorib⁹ in ope scripture auctẽtice prius edita sũt.

¶ De noibus auctorũ vel librorũ ex quib⁹ cõpilatum est hoc compendium. Rica.

Nomina auctorũ vel librorũ: ex quib⁹ cõpilatũ est h̃ cõpendiũ ẜm ordinẽ tẽmpetatũ ipsorũ sunt hec q̃ sequuntur.

Job historia: religiologus.
Liber genesis religiologus
Liber exodi: religiologus
Liber leuitici: religiologus
Liber numeri: religiologus
Moyses: religiologus
Psalmista religiologus

Salomon: religiologus
Tobie historia: religiologus.
Isaias propheta: religiologus.
Hieremias propheta: religiologus
Ezechiel pphꝫa: religiologus
Daniel propheta: religiologus
Amos pphꝫa: religiologus.
Micheas pphꝫa: religiologus
Abacuc pphꝫa: religiologus.
Malachias pphꝫa: religiologus.
Libri regum: religiologus
Paral pomenon: religiologus
Plato philosophus
Isocrates philosophus.
Cronica d nugis phorũ
Aristoteles philosophus

Theophrastus philosophus.
Jesus filius sirach: religiologus.
Liber sapientie: religiologus
Terentius poeta.
Salustius historiologus
Uirgilius poeta.
Catullus poeta
Oratius poeta.
Tullius orator.

Ouidius poeta
Persius poeta.
Quintilianus orator
Mattheus euangelista religiologus
Lucas euangelista religiologus
Joãnes euãgelista religiologus
Marcus euãgelista religiologus
Jacobus apl's religiologus
Petrus apostolus religiologus
Judas alphei apl's religiologus.
Paulus apostolus religiologus.
Seneca philosophus ꝛ poeta.
Lucanus poeta.
Ualerius maximus historiologus.
Statius poeta.
Plinius historiologus.
Frontinus historiologus.
Juuenalis poeta.
Ptolomeus alexandrinus:astrologus.
Macrobius philosophus.
Lex digestoꝝ:codicis:institutõuꝫ ꝛ autẽtici
Hieronymus religiologus.
Marcialis cocus:poeta.
Uegetius.
Priscianus grãmaticus.
Auctor libelli de formula honeste vite.
Ambrosius religiologus.
Cecilius firmianus religiologus.
Augustinus religiologus.
Proclus philosophus.
Maximianus poeta
Prudentius religiologus.
Prosper religiologus.
Paladius.
Fulgentius.
Cato.
Boetius religio.philosophus.
Cassiodorus relig.rethoricus.
Claudianus poeta.
Gregorius papa religiologus.
Isidorus religiologus.
Auianus versilogus.
Uersificator fabularũ esopi.
Joãnes solobenẽsis anglicus.
Auctor libelli qui dicit̃ pamphilus.
Auctor libelli qui dicitur facetus.
Auctor libelli qui incipit grecoꝝ studia.
Auctor rudiũ doctrine
Baldo versilogus.
Hugo de sancto victore:religiologus.
Bernardus religiologus.
Gualterius de castellione versilogus.
Mattheus vindocinẽsis doctor grãmatic⁹
Heinric⁹ samariẽsis versilog⁹ doc.grãmat.
Gaufridus anglicus versilogus.
Andreas capellanus pape inocẽtij quarti.
Bernardus.
Jacobus beneuẽtanus versilogus.
Urso ianuensis versilogus.
Nilichinus versilogus.
Ricardus iudex venusinus versilogus.
Auctor libelli de moribus medicoꝝ.
Auctor li.de morib⁹ qui incipit astrolabi.
Bellinus doctor grãmaticus.
Montenarius paduanus.
Prouerb.metrica ex̃ ordinẽ libroꝝ vagãtia
Prouerbia vulgaria.

¶De dispositione partium hui⁹ compendij. Rica.

PArtes huius cõpendij sũt quinq3. ¶Prima pars continet libros tres: videlicet primũ de religione:secundũ de honesto ꝛ bono: ꝛ virtutibus: ꝛ felicitate: ꝛ beatitudine. Tertiũ de naturalibus ꝛ moralitatibus. ¶Secũda pars cõtinet de iustitia libros sex: videlicet primũ de iustitia.Secundum de fidelitate.Tertium de dilectione ꝛ amicitia.Quartũ de odio discordia ꝛ pace. Quintũ de beneficijs. Sextum de politijs. ¶Tertia pars cõtinet de prudentia: ꝛ his q̃ ad prudentiã pertinẽt libros sex:videlicet primũ de intelligentia ꝛ scientia.Secunduꝫ de prudẽtia.Tertiũ ꝺ phia.Quartũ ꝺ vtilitate. Quintũ ꝺ prudẽtia taciturnitatis ꝛ locutõe. Sextũ ꝺ eloquẽtia.¶Quarta pars ɔtinet ꝺ tẽperantia ꝛ voluptatibus libros.v.videlicet:primũ de tẽperãtia: secunduꝫ de vitijs: tertiũ de potentia ꝛ honoribus: quartuꝫ de delectationibus:quintũ de venereis:quinta

et ultima pars continet de fortitudine animi: et aduersitatibus libros quattuor: videlicet: primum de fortitudine animi. Secundum de bellis et hostilitatibus et arte bellandi. Tertium de aduersitatibus. Quartum de vita et morte morali consideratione.

¶ De dispositione librorum et titulorum huius compendij.

PRime partis primus liber tractat de religione et pertinentibus ad religionem sub his titulis.

¶ De religione et superstitione. j.
De magnificentia et potentia dei. 2.
De qualitate dei. 3.
De munere diuino. 4.
De retributione dei. 5.
De iustitia et iudicio dei. 6.
De misericordia et clementia dei. 7.
De charitate seu dilectione et odiositate dei ad hominem. 8.
De mundana flagellatione et temptatione dei ad suos dilectos. 9.
De charitate hominis ad deum. 10.
De verbo dei et exauditione eius. 11.
De timore dei. 12.
De querendo et adeundo deum. 13.
De spe atque desperatione hominis ad deum. 14.
De oratione religiosa. 15.
De ieiunij religione. 16.
De voti religione. 17.
De iuramenti religione. 18.
De charitate religiosa hominis ad proximum. 19.
De elemosyna. 20.
De decimarum et primitiarum religione. 21.
De vsurarum prohibitione religiosa et morali. 22
De puritate animi et cogitatione atque voluntate peccati. 23.
De vanitate mundi et hominis et humanorum bonorum. 24.
De mundo et carnalibus concupiscentijs contemnendis propter futuram gloriam anime post mortem corporis. 25.
De peccatorum conuersione ad religionem. 26.
De penitentia et contritione peccatorum. 27.
De paradiso: salute: premio et gloria animarum bonorum hominum. 28.
De diabolo. 29.
De peccato et peccatoribus consideratione religiosa. 30
De inferno et penis animarum peccatorum. 31.
De christo et trinitate diuina. 32.
De fide seu firma credulitate religionis christiane. 33.
De corpis et sanguinis christi religione. 34.
De baptismo. 35.
De commissione auctoritatis et officij a christo data petro apostolo et ceteris discipulis christi. 36.
De confessione et indulgentia peccatorum. 37.
De futuro fine mundi: et futura resurrectione mortuorum: et futuro vniuersali iudicio dei secundum christianam religionem. 38.
De religione obseruationis sabbatorum et quarumcunque festiuitatum. 39.
De iudaica vana religione circumcisionis 40
De iudaica vana religione prohibitionis quarundam specierum ciborum. 41.
De falsis opinionibus contrarijs christiane religioni cognoscendis et damnandis in libris vsualibus christianorum. 42.

SEcundus liber prime partis tractat de bono et honesto: virtutibus et contrarijs sub his titulis

De bono atque malo. j.
De honesto et licito et inhonesto seu turpi. 2
De virtutibus et vitiis. 3.
De felicitate et beatitudine: et summo bono. 4.
De tranquilla et bona vita. 5.

TErtius liber prime partis tractat de naturalitate et moralitate: et pertinentibus ad eas: sub his titulis.

De naturalitate consideratione morali. j.
De moralitate. 2.
De affectibus et motibus animorum. 3.
De naturalitate animi circa se et alium. 4.
De moralitate circa se et alium. 5.
De naturali errore circa seipsum. 6.
De diuersitate moralitatum et naturalitatum diuersorum hominum. 7.
De defectu naturali humane moralitatis et

naturalitatis.8.
De salute corporis.9.
De viribus corporis.10.
De possibilitate z impossibilitate.11
De facilitate z difficultate.12.
De consuetudine.13.
De crebritate seu frequentia z raritate usus rerum.14.
De raris naturaliter.15.
De nouitatibus.16.
De iuuenū moralitate z natural'tate.17.
De senū moralitate z nālitate.18
Secunde partis pm⁹ liber tractat ð iustitia z pertinētib⁹ ad eā z de ōriis sub his titulis
De iustitia equitate z iniqtate.j.
De bonitate z prauitate.2.
De ɔscia benignitatis z malignitatis.3.
De innocentia.4.
De iniuria seu ɔtumelia z offensione.5.
De defensione licita.6.
De volūtario z inuoluntario.7.
De intentione z facto.8
De errore facti z erronea existimatione.9
De assensu pmissione z phibitione.10.
De necessitate.11.
De violentia z coactione.12.
De culpa z excusatione.13.
De iustitie naturali iudicio.14.
Secundus liber secūde partis tractat ð veritate z falsitate z connexis vtriqꝫ vel alterutri sub his titulis.
De veritate z falsitate z mendacio.j.
De fidelitate z fide z ifidelitate seu pfidia.2
De pditione exprobāda.3.
De adulatōe: blandimēto z assentatione.4.
De simulatione z dissimulatione.5.
De apparētia: existētia: z hypocrisi.6.
De versutia dolo malo: seu malitia fraude z deceptione.7.
De simplicitate seu puritate z multiplicitate animi.8.
De obliquis actionibus.9.
De confidentia: credulitate z credulis atqꝫ incredulis.10.
De suspitione z suspitiosis.11.
De clādestinatione z patulitate.12.
Tertius liber scōe ptis tractat de dilectione et amicitia sub his titulis.
De amore z dilectōe.j.
De pietate.2.
De predilectione suiipsius.3.
De parentibus z liberis.4.
De cognatis.5.
De vicinis ppinquitate z lōginquitate.6.
De conuersatione conspectu: societate z sollicitudine.7.
De vera amicitia z amicis veris.8.
De amicis leuib⁹ vbalib⁹ fictis z nō veris.9.
De amicoꝝ experientia z cognitione.10.
De acquirendis amicis.11.
De conseruādis z retinēdis amicis.12.
De amicorum confidentia.13.
De amicoꝝ cōstantia z inconstantia.14.
Quartus liber scōe ptis tractat de odio: discordia: z pace sub his titul.
De odio.1.
De inuidia: zelo: z nemessatione.2.
De detractione.3.
De inimicitia z inimicis.4.
De discordia.5.
De susurratione z seminatōe discordiaꝝ.6
De contentionibus.7.
De rixis z scandalis.8.
De litibus z iurgiis.9.
De seditionibus ciuium.10.
De trāquillitate populi.11.
De satisfactione illate iniurie.12.
De pace seu concordia.13.
De causis inducētib⁹ pacē z ɔcordiā.14.
Quintus liber scōe partis tractat ð beneficiis sub his titulis.
De petiōib⁹ z rogamib⁹ bñficioꝝ z exauditōib⁹ vel de negatōibus.1.
De beneficiis 2
De liberalite z munificentia.3.
De celeri aut morosa prestatione muneris z beneficii.4.

De auxilio et fauore. 5.
De vtilitate oblatõis muneꝝ et bñficioꝝ. 6.
De nocumẽto susceptõis mũeꝝ et bñficioꝝ. 7
De credito et debito. 8.
De gratia et gratitudine et ingratitudine. 9.
De mercede pmio et retributione. 10.

Sextus et vltim⁹ liber scḋe partis tractat ḋ politicis morib⁹ sub his titul'

De politia seu ciuilitate. j.
De populo. 2.
De principibus: ducibus et regibus. 3.
De moribus subiectoꝝ regib⁹ et pncipib⁹. 4.
De tyrãnide et tyrãno. 5.
De iure et lege et pacto. 6
De licẽtia facultate et regularitate. 7.
De iudicibus et iudicijs. 8
De placiditate et ferocitate regis et iudicis. 9
De causidicis. 10
De legatis et nũcijs. 11.
De obedientia et contumacia. 12
De facti pbatione et testimonio. 13.
De naturalibus indicijs facti. 14
De vlgari seu famosa asseueratõe facti. 15
De diuersis penis diuersoꝝ criminũ statutis in lege mosayca. 16
De iudiciali vindicta. 17
De iudiciali mĩa: venia et impunitate. 18.
De seueritate seu rigore: et crudeliatte seu seuitia. 19.

Tertie partis primus liber tractat ḋ intelligentia et scientia: ɔsideratiõe morali: sub his titulis

De intelligentia: cognitione: ingenio et scientia consideratione morali. 1.
De experientia. 2.
De naturali perspicuitate veri. 3
De ratione morali consideratione. 4.
De meditatione. 5
De imaginatione: memoria: reminiscentia: et obliuione: consideratione morali. 6
De opinione. 7.
De dubio 8.
De iudicio et pnosticatione futuroꝝ. 9.
De coniectura moꝝ p aspectũ et gestus. 10.
De coniectura morum per verba. 11.

Secundus liber tertie partis tractat de prudentia et ptinentibus ad eaꝫ: et de contrarijs sub his titulis.

De prudentia et sapientia. 1.
De stultitia et insipientia. 2
De puidẽtia et pmeditatõe atq ɔliberatõe. 3
De consilio. 4 De preeligibilibus. 5.
De ordine et ordinatione. 6.
De pncipij q̃litate et potẽtia ɔsiderãda. 7.
De finis consideratione. 8.
De perfectione operis. 9
De cãe et effectus ɔsideratõe et occasiõe. 10
De potiozitate q̃litatis et quãtitatis. 11.
De cautione: securitate et periculo. 12
De partiũ morali consideratione. 13
De certitudine et incertitudine. 14

Tertius liber tertie partis tractat de philosophica doctrina: ac disciplina: et his cõnexis sub his titulis.

De philosophia et scia litterarũ. 1.
De auctorib⁹ sciarum et libris eorum. 2.
De doctrina et doctoribus seu magistris. 3
De admonitione: castigatõe et correctõe. 4.
De increpatione et reprehensione. 5.
De exemplo et imitatione. 6.
De disciplina. 7.
De etate acceptabili discipline. 8.
De studio discipline et cõtinuatione eius. 9
De inuestigatõe seu idagatõe et inuẽtõe. 10
De curiositate vana. 11

Quartus liber tertie partis tractat de prudentia operãdi: et his que ptinent ad eam sub his titulis.

De vtilitate seu pficuo. j.
De effectu verborum et operum. 2
De vanitate et frustratõe humanoꝝ actuũ. 3.
De pmotõe igeniositatis et artificiositatis. 4
De artibus et artificijs. 5.
De exercitio et vsu exercitij. 6.
De cura intentione animi et negligentia. 7
De labore operatiuo et corpore seu mollitie vel ocio. 8.

Quintus liber tertie partis tractat de prudẽtia taciturnitatis et locutionis sub his titulis.

De taciturnitate et loquacitate.j.
De téperantia locutionis.2.
Quando loquendum sit.3.
De interrogationis et rñsionis prudentia.4.
De enũciatione: iudicatõe: affirmatione: approbatione et reprobatione.5.
De pmeditatione: et temeritate locutiõis.6.
De circũspectione prolocutionis aliene malignitatis.7.
De tacendis et celandis pprijs et alienis criminibus.8.
De tacendis secretis et celandis: et ppalatione eorum.9.
Cum quibus nõ sit loquendum.10.
De vaniloquio et multiloquio.11.
De locutõe et auditiõe ĩhõestaꝝ actõnũ.12
De benigna ac placabili locutõe: vel aspersa et rigida.13.
De malignis verbis ac conuitijs.14.
De minis.15.

Sextus et vltimus liber tertie partis tractat õ eloquentia sub his titulis.

De rethorica et poetria et eloquẽtia facũdia: orõne et oratore atqꝫ poeta.j.
De potẽtia et effectu eloquentie.2.
De necessarijs cognitioni oratoris.3.
De exordio et partibus eius.4.
De partibus rethorice oratiõis: videlicet de phemio: plogo: pfatione: narratione: cõclusione et epilogo.5.
De argumentationibus et argumentis: rethoricis et dispositione eorum.6.
De locutione illatiua passionis aĩ et electis exemplis huiusmodi.7.
De q̃litate verboꝝ obseruãda eloquenti.8.
De iteratione sermonis vitanda.9.
De breuitate atqꝫ longitudine orationis et partium eius.10.
De verborum prolatione rethorica.11.
De electis bñdictionibus.12.
De electis blandimentis.13.
De electis blasphemijs.14.
De electis minis.15.
De electis rogaminibus et petitionibus miserabilium personarum.16.
De electis locutionibus significantibus miserabilitatem.17.
De electis inuẽtionibus rethoricis: que sũt apta cõuicia: et dicunt etiã ledoria.18.
De scomatibꝰ.i.calide dictis cõuitijs q̃ vulgo in italia dicunt moti.19.
De facetis dictis exclusiuis verecũdie imminentis.20.
De iocali seu faceta excusatione.21.
De electis laudationibus: blandimentis et garulationibus.22.
De electis õclusionibꝰ rethorice orõnis.23.

Quarte partis pmus liber tractat de téperãtia et intéperantia et pertinentibus ad eam sub his titulis.

De temperantia modestia: et modo atqꝫ nimietate.j.
De medio et extremis.2.
De modo exigentie cuiusqꝫ pportionalitatis seu conformitatis.3.
De paucitatis acceptabilitate et reprobatione multitudinis.4.
De paulatinoꝝ potentia.5.
De multitudinis acceptabilitate et reprobatione paucitatis.6.
De acceptabilitate tpis et loci.7.
De modo celeritatis dilatõis et more.8.
De serotinis et tempestiuis.9.
De repentinis seu subitis actibus.10.
De sufficientia et satietate et insatietate.11.

Secundus liber q̃rte partis tractat de diuitijs et paupertate: et pertinentibꝰ ad eas sub his titulis.

De diuitiarum pficuo: et nocumento paupertatis.j.
De paupertatis pficuo et molestia ac illaudatione diuitiarum.2.
De lucro et acquisitione diuitiarum.3.
De lucri acquisitõis honestate õsiderãda.4.
De rapina et furto et q̃cũqꝫ ablatõe alieni.5.
De rebꝰ pprijs cõmunibus et alienis.6.
De conseruatione diuitiarum.7.
De credito et debito maxie vsurario.8.

De dãno ꝛ amissione diuitiarum. 9.
De ludis fortuite amissionis bonorum. 10
De trãquillitate ꝛ inquietudine animi circa diuitias ꝛ paupertatem. 11.
De exemplis acceptate paupertatis illustrium virorum. 12.
De mõ diuitiarũ cupiẽdarũ ꝛ habẽdarꝫ. 13
De auaritia ꝛ cupiditate pecunie. 14.
De fruitione pecunie. 15.
De parsimonia seu parcitate: largitate: ꝛ prodigalitate. i. de modo expensarum. 16.

Tertius liber quarte partis tractat de potentia ꝛ honorib9 ꝛ dñiis ꝛ ptinẽtib9 ad hꝰ sub his tit.
De potentioribus ꝛ impotẽtioribus maioribus ꝛ minoribus. 1.
De imperio: ptãte ꝛ dñatione priuatorꝫ. 2.
De humilitate seu mititate superbia: elatione ꝛ fastu. 3.
De arrogantia: insolentia: iactantia ꝛ vana gloria. 4.
De pͤsũptuositate seu fiducia sui falsa. 5.
De contẽptu seu despectione. 6.
De irrisione ꝛ illusione. 7.
De terribilitate ꝛ metu. 8.
De libertate ꝛ seruitute dñis ꝛ seruis. 9.
De famulis ꝛ domesticis. 10.
De nobilitate ꝛ ignobilitate. 11.
De preciositate ꝛ vilitate. 12.
De laude ꝛ cõmendatione. 13.
De fama seu existimatione laudabili ꝛ infamia. 14.
De gloria dignitate: ambitione: honore: ꝛ vituperio. 15.
De reuerentia ꝛ honorificatione. 16.
De obsequio ꝛ resistentia. 17.

Quartus liber q̃rte partis tractat de delectationibus ꝛ delectabilibus ꝛ pertinentib9 ad ea sub his titulis.
De delectatione. 1.
De musicali delectatione. 2.
De delectatione variationis vsus rerum ꝛ tedio continuationis. 3.
De tedio. 4.
De gaudio petulantia ꝛ leticia. 5.
De facetia. 6.
De ridiculis ꝛ vtrapelia. 7.
De risu apto atqꝫ inepto. 8.
De ludo ꝛ requie: seu ocio laudabili. 9.
De appetitu ꝛ desiderio. 10.
De concupiscentia voluptatum. 11.
De voluptate seu libidine. 12.
De continentia ꝛ incontinentia cupiditatuꝫ ꝛ voluptatum. 13.
De oculorꝫ ꝯtinentia ꝛ incontinentia. 14.
De fame ꝛ siti seu ieiunio morali consideratione. 15.
De saturitate: crapula ꝛ ebrietate. 16.
De conuiuiis. 17.
De mũdicia pulchritudine ꝛ ornatu humani corporis. 18.

Quintus liber q̃rte partis tractat de amore venereo ꝛ eius libidine: sub his titulis.
De venerei amoris laude. 1.
De eligibilibus personis commandis amore venereo. 2.
De modis eliciendi alterius voluntateꝫ ad se amandũ venero amore. 3.
De his q̃ parãt hoĩeꝫ libidini veneree. 4.
De natura venerei amoris. 5.
De ꝯcupiscẽtia veneree voluptatis. 6.
De amenitate actionis veneree. 7.
De meretricio amore. 8.
De incestuoso ꝛ nephario coitu. 9.
De molestia ꝛ dãno amoris venerei. 10.
De exclusiuis ꝛ diminutiuis amoris venerei ꝛ libidinis eius. 11.

Sextus ꝛ vltim9 liber q̃rte ptis tractat de ꝯuictu viri ꝛ mulieris sub his titulis.
De laudibus mulierum ꝛ acceptabilitate earum. 1.
De vitiis mulierũ ꝛ reprobatione earũ 2.
De laude m̃rimonii ꝛ ei9 acceptabilitate. 3.
De prudentia contrahendi matrimonii vel nõ contrahendi. 4.
De officio ꝛ cura pertinentibus ad vxores: ꝛ maritos. 5.

De mutua dilectõe ⁊ fide mariti ⁊ vxoris.6
De adulterio.7.
De castitate ⁊ pudicitia atq3 ĩpudicitia.8.
De custodia ⁊ indagatione suspecte impudicitie mulieris.9.
De molestia vxorum ⁊ dissuasione vxorationis.10.
De ɔseruatõe aut sepatõe matrimonij.11.

Quinte ⁊ vltime partis liber p̃mus tractat de fortitudine aĩ ⁊ ptinentibus ad eam sub his titulis.

De fortitudine animi.1.
De patientia ⁊ impatientia.2.
De spernẽdis ɔuitiis ⁊ malis dictis.3.
De aĩ constantia seu pseuerãtia: leuitate: ptinacia ⁊ mutabilitate.4
De spe ⁊ desperatione.5
De magnanimitate ⁊ magnificentia ⁊ pusillanimitate.6
De mansuetudine: ira ⁊ furore.7.
De vindicta ⁊ clementia seu remissione proprie iniurie.8.
De verecundia.9
De timore.10
De audacia.11
De temeritate.12

Secũdus liber quinte partis tractat de bello ⁊ hostilitate ⁊ de arte bellandi sub his titulis

Unde oriãtur bella.1.
De iustis causis assumendi bellum.2
De belli pressura periculo ⁊ euentu.3.
De eis q̃ prius ⁊ poti⁹ agẽda sunt q̃3 pliũ.4.
De militia ⁊ officio ⁊ laudibus militu3 ⁊ sacramento eorum.5.
De eligẽdis ad militiã seu offiñ bellicũ.6.
De peritia atq3 ĩperitia bellice opatõis.7.
De experiẽtia ⁊ vsu bellici exercitii 8
De velocitate atq3 pigritia bellatoꝝ.9.
De ocio ⁊ ppessione bellici operis.10
De puidentia ⁊ pconsiliatione belli.11
De pparatione necessarioꝝ belli.12
De munitione ⁊ custodia locoꝝ.13
De experienda dubia fide suoꝝ.14
De explorationib⁹ ⁊ exploratoribus.15.
De occultãdis ɔsiliis initis ɔ3 hostes.16.
De mõ quantitatis exercitus habendo.17.
De acieb⁹ ⁊ ordĩb⁹ exercit⁹ disponẽdis.18
De modis artificiosis preliandi 19
De audacia timore spe ⁊ desperatiõe ⁊ magnanimitate bellatorum.20.
De aduersis occultãdis hostibus.21.
De exhortatõe ⁊ incitatõe suoꝝ ad pliũ.22.
De remouẽdo timore a suo exercitu.23.
De suis cohercẽdis ad pugnam.24.
De suis ĩfidelib⁹ seu criminosis caute emittendis vel puniendis.25
De infidelitate suoꝝ eminentiũ dissimulanda ⁊ caute corrigenda.26.
De temerario furore suoꝝ eminentiũ caute mitigando vel remouendo.27.
De cautelis inducendis suspitiones malignas inter hostes.28
De cautelis tollendi vel minuendi hostib⁹ animositatem dimicandi.29.
De turbandis hostibus.30
De cautelis fugandi hostes vano trore.31
De cautelis inferendi hostibus veras occasiones recedendi ab instãti oppssione.32.
De fatigandis seu inquietãdis hostib⁹ ante conflictum.33.
De eligenda cõmodiori suppetentia incitãdi hostes et preliandi.34.
Q̃ hostes nõ sunt includendi ad pugnãdũ sed excludendum.35
De insidiis disponendis cõtra hostes.36.
De simulationibus habẽdis ad decipiendũ hostes.37.
De cautelis educendi exercitu3 de locis periculosis.38.
De cautelis tute recedendi ab hostibus sine conflictu.39.
De diuersis documentis bellice artis.40.

Tertius liber quinte partis tractat de aduersitatibus ⁊ psperitatibus ⁊ ptinẽtibus ad eas sub his titulis.

De aduersitate ⁊ psperitate.1.
De fortuitis aut fatalibus accidentibus aduersitatibus vel psperitatibus.2.
De mutabilitate ⁊ caducitate psperitatis at

qꝫ aduersitatis ex inopinatis casibus fortuitis aut fatalibus. 3.
De nāli mutabilitate status cuiuscꝫ. 4.
De pressura temporis. 5.
De tristitia. 6.
De fletu ꝛ lamentatione. 7.
De miseria ꝛ miseris. 8.
De miserabilibus personis. 9.
De misericordia ꝛ īmisericordia. 10.
De diuina ꝯsolatōe miserabiliū ꝑsonaꝝ. 11
De humana consolatione miseroꝝ. 12.
Quartus ꝛ vltimus liber quinte partis tractat de morali ꝯsideratōe vite ꝛ mortis sub his titulis.
De laboriositate ꝛ vanitate vite. 1.
De vite breuitate ꝛ quantitate. 2.
De mortis naturalitate. 3.
De incertitudine hore mortis ꝛ multiplicitate occasionis mortis. 4.
De meditatione mortis ꝛ vite. 5.
De mortis horribilitate. 6.
Qꝛ mors non sit metuenda. 7.
De turpi ꝛ mala vita spernēda ꝛ mortis acceptabilitate. 8.
De vita fruenda. 9.
De laudabiliter morientibus ꝛ laudabili fama mortuorum. 10.
De sepultura. 11.

Incipit tabula alphabetica.

Ablatio alieni seu furtum vel rapina par.4.li.1.c.5.
Absolutio premiū ꝛ gloria beatorum. par.1.li.1.c.27.
Acceptio multitudinis et paucitas reprobationis. par.4.li.1.c.3.
Acies ꝛ ordines exercitus dispositiones et exordia eiusdem par.5.li.2.c.17.
Aduersitates sunt hostibus occultande. par.5.li.2.c.20.
Aduersitates ꝛ fortuiti euentus seu fatales. par.5.li.3.c.3.
Affectus animoꝝ ꝛ mores par.1.li.3.c.9.
Adulterio ꝛ prohibitio eiusdem. par.4.li.6.c.7.
Adulatio seu assentatio ꝛ blandimentum. par.2.li.2.c.4.
Admonitio seu castigatio vel correctio. par.3.li.3.c.4.
Affirmatio ꝛ reprobatio in oratore. par.3.li.5.c.5.
Alliciendi modus alterius voluntatem. par.4.li.5.c.3.
Alliciendi modus ad amandum amore venereo par.4.li.6.c.3.
Amicitia vera ꝛ veri amici qui sint. par.2.li.3.c.8.
Amicicia int̄ vicinos q̄ sit par.2.li.3.c.6.
Amicicia constans ꝛ inconstans. par.2.li.3.c.14.
Amissiones fortune bonorum laudabiles. par.4.li.2.c.10.
Amici leues ꝛ verbales ficti ꝛ non veri. par.2.li.3.c.9.
Amicorum experientia ꝛ cognitio. par.2.li.3.c.10
Amicorum acquisitio quomodo fiet. par.2.li.3.c.11.
Amici tenendi ꝛ conseruandi qui sunt ꝛ quō par.2.li.3.c.12.
Amicorum confidentia q̄ ꝛ qualis sit par.2.li.3.c.13.
Amor ꝑsonaꝝ q̄lis debet eē par.4.li.6.c.2
Amor meretriciū q̄lis sit par.4.li.6.c.8.
Animi cura attētio ꝛ negligentia. par.3.li.4.c.7.
Animi naturalitas par.1.li.3.c.4.
Anticipatio loci ꝛ temporis. par.4.li.1.c.4.
Apparentia ꝛ hypocrisis existentia. par.2.li.2.c.9.
Apparatus ocii bellici. par.5.li.2.c.6.
Appetitus ꝛ desiderium mortalium. par.4.li.5.c.10.
Argumentatio oratoris qualis sit. par.3.li.6.c.6.

Artes ⁊ artificia par.3.li.4.c.5.
Artificiales modi pſuadi par.5.li.2.c.18
Arrogantia ⁊ iactātia seu gloria vel insolētia par.4.li.3.c.4.
Aspera locutio ⁊ rigida par.3.li.5.c.13.
Auaritia ⁊ pecūie cupiditas p.4.li.2.c.14.
Auctores sciaꝝ ⁊ libri eoꝝ par.3.li.3.c.7.
Auctoritas ⁊ cōmissio sūmo pontifici cōcesse per dn̄m nostrum iesum chꝛistū omnibusqꝫ clericis. par.1.li.1.c.36.
Audacia ⁊ eius effectus par.5.li.2.c.11.
Audacia: timor: spes: desperatio ⁊ bellorū magnanimitas par.5.li.2.c.20.
Auditio benigna ⁊ placabilis locutio. par.3.li.5.c.12.
Auxilium ⁊ patrocinium seu subsidium. par.2.li.5.c.5.
¶ Baptismi religio que sit: par.3.li.6.c.11
Bn̄dictōes electe ab oratore par.1.li.2.c.1.
Bn̄ficia q̄ ⁊ q̄les eē solent par.2.li.5.c.2.
Benignitas ⁊ malignitas in oratore. par.2.li.1.c.3.
Benigna ⁊ placabilis locutio in oratore. par.3.li.5.c.12.
Blasphemie electe in oratore que sint par.3.li.6.c.12.
Blādimēta ⁊ laudes ficte par.3.li.6.c.22.
Blanditie electe ab oratore que sint. par.3.li.6.c.12.
Belloꝝ origo vn̄ causat̄ par.5.li.2.c.1.
Belloꝝ necessaria prepara tio quomodo fiēda est. par.5.li.1.c.11
Belloꝝ aduersitas suis hostib⁹ occultādis: ⁊ suorum exhortationes: et coartationes ad bellum par.3.li.2.c.12.
Bellū iustis cāis sumēdū ē par.5.li.2.c.2
Bellice reparationis peritia ⁊ imperitia. par.5.li.1.c.7.
Belli pressura ⁊ euētus par.5.li.2.c.15
Belli experientia ⁊ vsus exercitus. par.5.li.1.c.8
Belli pſciētia ⁊ pcōsideratio p.5.li.1.c.10
Bellici apparatus ociū q̄d sit: p.5.li.2.c.9
Breuitas ⁊ lōgitudo cōclusionis: orōnis et partiū ei⁹ ⁊ vboꝝ plixitas par.3.li.6.c.10
¶ Charitas ⁊ dilectio q̄ sit: par.2.li.3.c.1.
Charitas seu dilectio ⁊ bominis odiositas par.1.li.1.c.8.
Charitas hominis ad deū par.1.li.1.c.8.
Charitas religiosa proximi ad proximum par.1.li.1.c.19.
Celer ⁊ morosa prestatio par.2.li.5.c.4.
Celeritas ⁊ modus dilationis ⁊ more. par.4.li.1.c.5.
Circūspectio ploqutōis aliene p.3.li.5.c.7
Clādestinatio ⁊ placabilitas p.2.li.2.c.12
Clementia ⁊ vindicta seu remissio proprie iniurie. par.5.li.1.c.8.
Clemētia ⁊ misericordia dei par.1.li.1.c.7.
Certitudo ⁊ icertitudo reꝝ par.3.li.2.c.14
Cause inducētes ad pacem ⁊ concordiam par.2.li.4.c.14.
Cautio securitas ⁊ periculū p.3.li.2.c.13.
Coactio ⁊ violentia par.2.li.1.c.11.
Cognitio ⁊ moralis scientia seu intelligentia. par.3.li.1.c.1.
Cōmissio ⁊ auctoritas ecclīastica sūmo pōtifici concessa. par.1.li.1.c.37.
Confidentia credulitas et incredulitas par.2.li.2.c.10
Confidētia amicoꝝ q̄lis sit par.2.li.3.c.13
Cōfessio ⁊ indulgētia pctōꝝ p.1.li.1.c.37
Cōmendatio ⁊ laus par.4.li.3.c.13.
Cōstātia aī que sit. par.5.li.1.c.4.
Consuetudo seu vsus par.1.li.3.c.13
Consideratio ⁊ omissio cause ⁊ effectus in oratore que sit parē.3.li.2.c.10
Consideratio partiū mali obseruanda ab oratore par.3.li.2.c.12.
Cōsideratio pctōris dep̄catio p.1.li.1.c.30
Cōtentōes quō sint vitande par.2.li.4.c.7.
Contumelia ⁊ offensio seu iniuria par.2.li.1.c.5.
Custodia militum: ⁊ eorum locorum mutatio par.5.li.2.c.12
Concupiscentie carnales contēnende sunt ppter futuram gloriam par.1.li.2.c.25.
Cogitatio prauitas atqꝫ voluntas peccandi. par.1.li.1.c.23.
r Loco k inuenies aliq̄ ō lr̄a C i fine b⁹ q̄terni

Cognatio que z qlis sit part.2.li.3.c.5.
Crebritas seu frequentia rerum z vsus earũ raritas part.j.li.3.c.14
Culpa z excusatio part.2.li.j.c.11.
Creditũ z debitũ z vsura part.2.li.5.c.8.
Credulitas z incredulitas par.2.li.2.c.10.
Cognitio z intelligentia z moralis scientia part.3.li.j.c.j.
Coniectura hominum per aspectum z gestum z ingeniũ par 3.li.j.c.9.
Cõiectura hominũ p vba part 3.li.j.c.10
Cõsiliũ semp habẽdũ est part.3.li.2.c.4.
Corporis z sanguinis christi religio. part.j.li.j.c.36.
Curiositas mundana seu humana part.3.li.3.c.11.
Cura animi z attẽtio z negligentia part.3.li.4.c.7.
Conscientia benignitas z malignitas par.2.li.j.c.3.
Continentia z incontinentia voluptatũ z libidinũ par.4.li.7.c.13
Contẽptus seu despectio p.4.li.6.c.6.
Cõstructio diuitiaꝝ part.4.li 2.c.7.
Conuersatio conspectus sociatas z sollicitudo quõ obseruãda est part.2.li.2.c.7.
Correctio a admonitio seu castigatio. part.4.li.3.c.4.
Cõcupiscẽtia voluptatũ part.4.li.4.c.11
Conuiuia part.4.li.4.c.16.
Coitus incestuosus z nefandus part.4.li.5.c.9.
Cautele maligne inducentes suspitiones inter hostes part.5.li.2.c.26.
Cautele diminuentes z animositatem bellandi tollentes par.5.li.2.c.25.
Cautele cum vario terrore in hostes obseruande. part.5.li.2.c.26.
Cautele diuidendi exercitum z de locis periculosis part.5.li.2.c.34.
Cautele ducẽdi exercitũ part.5.li.2.c.37.
Cautele tute recedendi ab hostibus part.5.li.2.c.35.
Crudelitas seu rigor z seuitia: par.4.li.6.c.19.
Cogitatio peccandi z prauitas animi atqz voluntas part.j.li.j.c.23.
Cogitatões oratoꝝ necessarie p.3.li.6.c.2.
Concordia z pax part.2.li.4.c.13.
Cõtumacia z obediẽtia part.2.li.6.c.12.
Continẽtia oculoꝝ part.4.li.4.c.14.
Ciuilitas z politia q̄ sit part.2.li.6.c.1.
Cogitatiões necessarie q̄ sint p.3.li.6.c.3.
Cõuersio pctõꝝ ad religionẽ p.1.l.1.c.26
Cõtritio z pnĩa pctõꝝ. part.1.li.2.c.27.
Crimina propria z aliena tacẽda z occultanda sunt part.3.li.5.c.8.
¶ Despectio seu 9tẽptus par.4.li.6.c.6.
Dominatio imperium z potestas priuatoꝝ par.4.li.3.c.2.
Dãnũ z amissio diuitiarũ par.4.li.2.c.9.
Decimarũ z primitiaꝝ religio p.j.li.j.c.21
Defensio licita par.2.li.2.c.6.
Diuinationes par.3.li.1.c.9.
Diabolus quid sit ꝓpriũ ei⁹ par.j.li.3.c.29
Dilectio suiipsius par.2.li.3.c.3.
Discordia que sit z quomodo abijcienda est. par.2.li 4.c.5.
Differẽtia famosa z vulgari p.2.li.6.c.13.
Disciplina quid sit par.3.li.3.c.7.
Dissimulationes habẽde cõtra hostes que sunt par.5.li.2.c.33.
Defensio licita par.2.li.1.c.6.
Debitũ z creditum par.4.li.2.c.3.
Diuitiarum proficuũ z nocumentum paupertatis par.4.li.2.c.1.
Diuitiarũ acquisitio z lucrũ par.4.li.2.c.3.
Diuitiarũ 9seruatio par.4.li.2.c.7.
Diuitiarũ amissio z dãnuꝫ par.4.li.2.c.9.
Diuitiarũ inquietudo par.4.li.2.c.11
Diuitie quõ cupiẽde sunt par.4.li.2.c.13
Detractio quõ dãnat par.2.li.4.c.2.
Dilectio z charitas q̄d sit par.2.li.3.c.1.
Delectationis varietas vsus rerum z tediũ continuationis par.4.li.4.c.2.
Delectatio rerũ humanarũ par.4.li.4.c.1.
Delectio musice artis par.4.li.4.c.3.
Determinatio iudicatio seu affirmatio par.3.li.5.c.5.
Doctriã seu doctores z magri p.3.li.3.c.3

Dolor ⁊ meror quantum dam/
num afferat par. 5. li. 3. c. 6.
Desperatio quanti nocumenti
sit. par. 5. li. j. c. 5.
Dubium vitandum ⁊ preuid/
dendum est. par. 3. li. j. c. 7.
Duces ⁊ principes quales esse
debent. par. 2. li. 6. c. 3.
Dolum ⁊ malum fraus dece/
ptio seu malitia. par. 2. li. 2. c. 7.

¶ Effectus eorum que pau/
latim fiunt. par. 4. li. j. c. 2.
Effectus verbor ⁊ oper par. 3. li. 4. c. 2.
Efficacia meror ⁊ dolor in
oratore. par. 5. li. 3. c. 6.
Egestas ⁊ opulētia nālis par. 1. li. 5. c. 15
Elatio ⁊ superbia par. 4. li. 3. c. 3.
Electe benedictiones in
oratore: que sint. par. 3. li. 6. c. 12.
Electe blasphemie in ora
tore. par. 3. li. 6. c. 14.
Electe blāditie in oratore par. 3. li. 6. c. 14
Electe mine in oratore par. 3. li. 6. c. 15.
Electe rogatiōes ī oratore ⁊ petitiones mi/
serabilium personarū par. 3. li. 6. c. 16.
Electe voces circa personarū miserabilitatē
personarum in oratore par. 3. li. 6. c. 17.
Electe inuentiones rethor/
rices circa conuitia par. 3. li. 6. c. 23.
Electio cōmodior suppetētia tutādi ab ho/
stib⁹ ⁊ ꝑliandi ɔtra eos par. 5. li. 2. c. 30.
Elegendi ad militiam: qui ⁊
quales sint par. 5. li. 2. c. 6.
Eligendi qui prius sint an/
te bellum par. 5. li. 2. c. 16.
Elemosynarū religio q̄ sit par. j. li. j. c. 50.
Eloquentia poetica ī oratore
que sit. par. 3. li. 6. c. 1.
Eloquentia politica ⁊ re/
thorica par. 3. li. 6. c. 1.
Eloquentie politia ⁊ eius ef/
fectus ⁊ potentia. par. 3. li. 6. c. 2.
Enūciatio indicatio affirmatio ⁊ reproba/
tio in oratore. par. 3. li. 5. c. 5.
Equitas iniquitas ⁊ iu/
stitia par. 2. li. 2. c. 1.
Error nālis circa se ⁊ aliū par. 1. li. 3. c. 6.
Error facti ⁊ erronea esti/
matio. par. 2. li. j. c. 9.
Etas acceptabilis disciplinabilisq̄ ⁊ distin/
ctio eius. par. 2. li. 3. c. 8.
Excellētia pfecte mulieris par. 4. li. 6. c. 5.
Exempla acceptate pauper/
tatis illustriū viror par. 4. li. 2. c. 12.
Exemplū seu imitatio par. 3. li. 3. c. 6.
Exordia ⁊ ptes ī oratore q̄ sint p. 3. li. 6. c. 3
Exhortationes in bello fiende
quales ⁊ que sint par. 3. li. 2. c. 12.
Explorata expiētia ⁊ vsus belli p. 5. li. 2. c. 8
Experientia dubie fidei
seruorum par. 5. li. 2. c. 13.
Experiētia rerū q̄ sit par. 2. li. 3. c. 6.
Expiētia ⁊ amicor cognitio p. 2. li. 3. c. 10.
Experiētia ⁊ rer vsus par. 5 li. j. c. 8.
Exploratores ⁊ exercituum
explorationes par. 5. li. 2. c. 14.
Exercitus modus ⁊ quanti/
tas in eo habenda p. 5. li. 2. c. 17.
Exercit⁹ ordo ⁊ dispō ei⁹ par. 5. li. 2. c. 18.
Exercitus quibus artificiosis mo/
dis probandus par. 5. li. 2. c. 18.
Exercit⁹ quō a tiroe r̄mouet p. 5. li. 2. c. 19.
Exercitus ⁊ vsus eius. par. 3. li. 4. c. 6.
Excusatio vera seu ficta in
oratore. par. 3. li. 6. c. 21.
Excusatio ⁊ culpa. par. 2. li. j. c. 11.
¶ Facti probatio ⁊ testimo/
nium par. 2. li. 6. c. 13
Facta ⁊ dicta verecūdiam iminētia ab ora/
tore excludenda par. 3. li. 6. c. 20.
Factū ⁊ intētio quid sit par. 2. li. j. c. 8.
Facilitas ⁊ difficultas par. j. li. 3. c. 12.
Facultas ⁊ humana irregu/
laritas. par. 2. li. 6. c. 5.
Facultas ⁊ irregularitas
⁊ licentia par. 2. li. 6. c. 7.
Ferocitas ⁊ placiditas regis ⁊ iudicis quo/
modo cognoscitur par. 2. li. 2. c. 7.
Ferocitas ⁊ placi/

ditas par.2.li.2.c.9.
Fames: sitis seu ieiunium moralis consideratio par.4.li.4.c.15.
Famosa ⁊ laudabilis estimatio par.4.li.2.c.14
Famosa ⁊ vulgaris facti asseueratio par.2.li.6.c.15.
Famuli ⁊ domestici: quales esse debent. par.4.li.2.c.10.
False opiniones religioni christiane cōtrarie cognoscende ⁊ dānande in libris vsualibus. par.j.li.j.c.39.
Fatigandi seu inquietandi sunt hostes añ conflictum: ⁊ quare par.5.li.2.c.28.
Fauor ⁊ mansuetudo mortalium. par.5.li.2.c.7.
Felicitas: sūma beatitudo: summum bonum par.1.li.2.c.4.
Ficta seu vera excusatio oratoris. par.3.li.6.c.21.
Ficta seu blandimenta laudationes ⁊ garrulitates oratoris q̄ sint par.3.li.6.c.23
Fides seu firma credulitas religionis ⁊ diuine trinitatis. par.j.li.j.c.38.
Fides seu fidelitas que sit par.2.li.2.c.2
Fides seu mutua dilectio mariti ⁊ vxoris. par.4.li.6.c.6.
Fiducia quid sit: ⁊ quomodo habenda est. par.4.li.3.c.6.
Flagellatio seu tētatio mundana a deo erga suos dilectos par.j.li.3.c.17.
Fletus ⁊ lamentatio par.5.li.3.c.7.
Finis mūdi futurus ⁊ iudicium vniuersale ⁊ resurrectio mortuorum par.1.l.1.c.38.
Finis consideratio par.3.li.2.c.8.
Finis naturalis humane mortalitatis ⁊ naturalitatis. par.1.li.3.c.8.
Finis ⁊ intentio. par.2.li.2.c.8.
Forma laudabilis mortuorum. par.5.li.4.c.10.
Fornicatio detestabilis. par.4.li.5.c.5.
Fraus dolus ⁊ deceptio ⁊ malum. par.2.li.2.c.7.
Frequentia ⁊ corum vsus. par.1.li.3.c.14
Fruitio pecunie quomodo honeste fit par.4.li.1.c.15.

¶ Garrulitates ⁊ ficta blandimenta in oratore par.2.li.6.c.23
Gaudium petulantia ⁊ letitia. par.4.li.4.c.5.
Gloria ⁊ premium beatorum par.j.li.j.c.27.
Gratitudo ⁊ ingratitudo par.2.li.5.c.9

¶ Honestas lucri et acquisitionis consideranda est. par.4.li.2.c.4.
Honestum ⁊ licitum seu inhonestum ⁊ turpe. par.1.li.2.c.2.
Honores ⁊ potestates. par.4.li.3.c.1.
Honor laudabilis par.4.li.3.c.15.
Honor ⁊ effectus eius quid sit. par.4.li.3.c.16.
Horribilitas mortis par.5.li.4.c.4.
Hostes quare non sunt ducendi ad pugnā sed excludendi. par.5.li.1.c.31
Hostes quare sunt fatigandi seu inquietandi ante conflictum par.5.li.1.c.31.
Hostes insidiandi dispōnētes quales sint. par.5.li.1.c.32.
Hostes dissimulandi ⁊ modus decipiendi eos p.5.li.1.c.33.
Humana facultas ⁊ regularitas. par.2.li.6.c.5
Humana consolatio miseriarum par.5.li.3.c.12
Humilitas ⁊ superbia ⁊ elatio par.4.li.3.c.3

¶ Ieiunij religio par.1.li.1.c.16.
Increpatio ⁊ reprehensio. par.3.li.3.c.5.
Infernus loco pene animarum ⁊ peccatorum. par.1.li.1.c.34.
Infidelitas seruorum cause corrigenda p.5.li.1.c.23.

Infidelitas servorum emi/nentium. par.5.li.2.c.23.
Illativa passionis ai locutio p.3.li.6.c.7
Ignobilitas z nobilitas par.4.li.3.c.11
Imperiu potestas domina/tio privatorum. parte.4.li.3.c.2.
Ingenium cognitio intelligen/tia z moralis scientia par.3.li.1.c.1
Iniuria seu otumelia par.2.li.1.c.5.
Iniuriaru remissio par.4.li.1.c.8.
Iniurie hostiu supportade p.5.li.1.c.15.
Incestuosus z nefandus coitus. par.4.li.5.c.9.
Incestuosus amor compe/scendis. par.4.li.5.c.11
Incertitudo mortis par.5.li.4.c.8.
Intentio z finis par.2.li.2.c.8.
Intentio z factum par.2.li.1.c.8.
Intelligentia cognitio scien/tia moralis par.3.li.1.c.1
Interrogationes z responsio nis prudentia par.3.li.5.c.4.
Investigatio seu indago z in ventio. par.3.li.3.c.10.
Innocentia. par.2.li.1.c.4.
Irregularitas:facultas z licentia. par.2.li.6.c.7.
Iudiciu dei z iustitia eius par.1.li.10.c.6
Iudicium vniversale sm chri/stianam religionem par.1.li.1.c.30.
Iudices z iudicia par.2.li.6.c.8.
Iudicialis vindicta par.2.li.6.c.17.
Iudicialis misericordia que fit venia z ipunitas par.2.li 6.c.18.
Iuste cause assumedi bellu par.5.l.2.c.14
Ius z pactum. par.2.li.6.c.6.
Iustitia z equitas z iniqtas par.2.li.2.c.1
Irrisio seu illusio par.4.li.2.c.7.
Inqetudo z divitie z pau/pertas: par.4.li.2.c.11
Insidie disponede z hostes p.5.li.2 c.32
Iteratio sermonis vitade ab oratore par.3.li.6.c.19.
Iuramenti religio par.1.li.1.c.17
Iuvenum moralitas par.1.li.3.c.17.
Iuvenu oblivio que fit par.2.li.5.c.6
Iuvenu moralitas z nalitas p.1.li.3.c.17
Iurgia z lites par.2.li.4.c.9
Inimicitia z iniurie par.2.li.4.c.4
Invidia z zelum par.2.li.4.c.2.
Iudicia z naturalia facti par.2.li.6.c.14
Irregularitas:facultas z lnia p.2.li.6.c.7
Iniurie consiliorum oc/cultande sunt par.5.li.2.c.15.
Ius z pactu seu lex par.2.li.6.c.5.
Ingeniositas z artificiositas pro motio par.3.li.4.c.4
Invidie z zelum par.2.li.4.c.2.
¶ Conspectus societas z sol/licitudo par.2.li.3.c.7
Continetia z incontinentia li/bidinum par.4.li.4.c.13
Celeritas z modus dilati/onis z more par.4.li.1.c.5.
Custodia locop militum z eo/rum mutatio par.5.li.2.c.12.
Cosideratio nalis moraliu par.1.li.3.c.1.
Cosolatio humana miseriap p.5.li.3.c.12
Cognitio z experientia ami/corum par.2.li.3.c.10
Cosideratio moralis rois p.3.li.1.c.4.
Cosideratio petois peti sui p.1.li.1.c.30
Comune res ppe z aliene par.3.li.2.c.6
Crudelitas rigor z severitas p.2.li.6.c.19
Civilitas z politia par.2.li.6.c.1.
Cupiditas pecuie z avaritie p.4.li.2.c.14
¶ Largitas seu pdigalitas par.4.li.2.c.16
Laudes z comendationes mulierum par.4.li.6.c.1.
Laudes ficte z bladimeta par.3.li.6.c.22
Laudes fortune missionis bonorum par.4.li.2.c.10.
Laudabil fortuna mortuop p.5.li.4.c.10
Laus matrimonii z accepta/bilitas. par.4.li.6.c.4.
Laus z comendatio par 4.li.3.c.13.
Labor importunus:tepor seu ne/gligentia par.3.li.4.c.8.
Laboriositas z vanitas par.5.li.4.c.1.
Laudabilis militia z eius

sacramētū ⁊ officiū q̄lia sint p.5.li.2.c.15
Lamentatio ⁊ fletus mortalium. par.5.li.3.c.7.
Largitas: parcitas ⁊ prodigalitas par.4.li.2.c.16
Laudes ficte ⁊ blandimēta p.3.li.6.c.22.
Ledoria ⁊ ridicula par.4.li.4.c.7.
Legati ⁊ nūcij qui ⁊ quales sint par.2.li.6.c.11
Letitia seu petulantia et gaudium par.4.li.4.c.5.
Lex ius seu pactum par.2.li.6.c.5.
Libertas ⁊ seruitus dominorum ⁊ seruorum par.4.li.3.c.9
Liberalitas seu munificentia par.2.li.5.c.3
Liberi ⁊ parentes que sit eorum religio par.2.li.5.c.4
Libido que ⁊ qualis sit par.4.li.4.c.12.
Libidinum continentia ⁊ incontinentia par.4.li.4.c.13
Licentia facultas ⁊ irregularitas par.2.li.6.c.7
Licita defensio que sit par.2.li.1.c.6
Licite ⁊ honestum: ⁊ turpe ⁊ inhonestum par.1.li.2.c.2
Lites ⁊ iurgia par.2.li.4.c.9.
Locorum militum mutatio ⁊ custodia par.5.li.2.c.12
Locutionis tempus quando sit parť.3.li.5.c.3
Locutionis temperantia: que ⁊ qualis sit par.3.li.5.c.20
Locutio illatiua passionis animi par.3.li.6.c.7.
Locutio premeditatio ⁊ temeritas par.3.li.5.c.6
Locutio ⁊ auditio placabilis ⁊ benigna honestarum actionum par.3.li.5.c.12
Locutio aspera ⁊ rigida: quanti nocumenti sit par.3.li.5.c.13
Locutionis aliene circūspectio ⁊ magnanimitas: cū qb⁹ loquēdū sit par.3.li.5.c.10
Locutionis breuitas ⁊ longitudo ⁊ partes eius obseruāde ab oratore p.3.li.6.c.10.
Longitudo ⁊ breuitas conclusionis orationis ⁊ partium eius: ⁊ verborum prolixitas par.3.li.6.c.16
Ludus seu ocium laudabile ⁊ requies parť.4.li.4.c.9
Lucri ⁊ acquisitionis honestas par.4.li.2.c.4.

¶ Magistri ⁊ doctores qui sint par.3.li.3.c.3
Magnanimitas quid sit par.5.li.1.c.6
Magnanimitas in arte bellandi seu timor ⁊ spes par.5.li.2.c.19
Magnanimitatis aliene locutionis ⁊ circūspectio coram quibus loquendum sit par.3.li.5.c.10
Magnificentia ⁊ potentia dei p.1.li.1.c.2
Mala mors ⁊ turpis spernenda est par.5.li.4.c.6
Maledicta ⁊ conuitia vitanda par.5.li.1.c.3
Malitia dolus fraus ⁊ deceptio ⁊ malum par.2.li.2.c.7
Mansuetudo ⁊ fauor humanus. par.5.li.5.c.7.
Matrimonij laus ⁊ acceptabilitas par.4.li.6.c.4
Matrimonij contrahendi ⁊ non contrahēdi prouidentia par.4.li 6.c.4
Matrimonij conseruatio ⁊ separatio par.4.li.6.c.11.
Meditatio mortis quante vtilitatis sit par.5.li.4.c.9
Meditatio rationis: quid cōmodi afferat par.3.li.1.c.5.
Memoria ⁊ reminiscentia ⁊ obliuio par.3.li.1.c.6
Meretricis damnositas par.4.li.5.c.10
Merces ⁊ premium ⁊ retributio. par.2.li 5.c.10
Metus seu timor par.4.li.3.c.8
Militia ⁊ officium militis ⁊ laudabilia eius par.5.li.2.c.15.
Mine cauende sunt par.3.li.6.c.14.
Miseri ⁊ eorum miseria

*

ostenditur. par.5.li.3.c.8
Miserabiles perso/ne que sint par.5.li.3.c.10
Misericordia z seuitia quid sit par.5.li.3.c.11
Misericordia iudicialis z punitas par.2.li.6.c.18
Misericordia z punitio iu/dicialis par.2.li.3.c.16
Misericordia z clemen/tia dei par.1.li.1.c.7
Modestia z tempe/rantia par.4.li.1.c.1
Modestia vxoris qua/lis sit. par.4.li.6.c.10
Molestia z damnũ par.4.li.5.c.10.
Molestia z contẽptus diuitiarum z paup/tatis proficuum par.4.li.2.c.2.
Mollities tepor seu negli/gentia par.3.li.4.c.8.
Moralitas quid sit: par.1.li.3.c.2
Moralis rationis consi/deratio par.3.li.1.c.4.
Moralium naturalis con/sideratio par.3.li.1.c.6.
Moralis scientia ingenium cognitio z in/telligentia par.3.li.1.c.1
Moralitas iuuenum z eorũ naturalitas par.1.li.3.c.17.
Moralitas z naturalitas di/uersorum hominum par.1.li.3.c.8
Moralitas circa se et alium par.1.li.3.c.6
Mores z affectus ani/morum par.2.li.3.c.4
Mores subditorum qua/les esse debent par.2.li.6.c.4
Moriendi naturalitas par.5.li.4.c.7
Mors timenda non esse ostenditur par.5.li.4.c.5
Mortis horribilitas de/scribitur par.5.li.4.c.4
Motus siue scemata orato/ris que sint par.3.li.6.c.19
Modi artificiales pre/liandi par.5.li.2.c.18
Modi z res amorem vene/reum excitantes par.4.li.5.c.4
Modus alliciendi alterius vo/luntatem par.4.li.5.c.3
Modus diuitiarum cupi/endarum par.4.li.2.c.13
Modus z mos celeritatis par.4.li.1.c.4
Modus habendus in quan/titate exercitus par.5.li.2.c.17
Modus celeritatis dilatio/nis z more in exercitu par.4.li.1.c.5
Mulierum laudes par.4.li.6.c.1
Mulierum vitia z probationes seu pre/conia par.4.li.6.c.2
Mulieres pulchre difficiliter custodiuntur par.4.li.6.c.9
Multitudo acceptationis z re/probationis paucitas par.4.li.1.c.3.
Multiplicitas verborum ora/torii non congruunt par.3.li.6.c.10
Munificentia z libera/litas par.2.li.5.c.5
Munus diuinum par.1.li.1.c.4
Munera pdita z acquisita par.2.li.5.c.6
Musicalis delectatio par.4.li.4.c.3
Mutabilitas: caducitasqꝫ prosperitatis: deqꝫ aduersis casibus z fortuitis. par.5.li.3.c.3
Mutabilitas cuiuscunqꝫ status par.5.li.3.c.4.
Mutua dilectio z fides inter virum z vxorem par.4.li.6.c.6
Mutatio locorum militum z eorum custodia par.5.li.2.c.12.
Mundana flagellatio z tẽtatio dei erga su/os dilectos par.1.li.1.c.9.
Mundicia: pulchritudo z or/natus corporis par.4.li.1.c.17
Mundus z carnales concupiscentie contẽ/nende ꝓpter futurã gloriã par.5.li.5.c.26
¶ Naturalia iudicia facti par.2.li.6.c.14
Naturalis consideratio mo/ralium par.1.li.3.c.1
Naturalis error circa se

ꝛ alium par. I .li. 3 .c. 6
Naturalis finis humane mortalitatis ꝛ naturalitatis par. I .li. 3 .c. 8.
Naturalis epulentia et egestas par. I .li. 3 .c. I 5
Naturalis pspicacia veri par. 3 .li. I .c. 3
Nnturalis mutabilitas cuiuscūq; status par. 5 .li. 3 .c. 4
Naturalitas animi par. I .li. 3 .c. 4
Naturalitas iuuenum ꝛ moralitas par. I .li. 3 .c. I 7
Naturalitas senum par. I .li. 3 .c. I 8
Naturalitas moriendi par. 5 .li. 4 .c. 7
Necessarie cogitationes in oratore par. 3 .li. 6 .c. 3
Necessitas ꝛ eius effectus par. 2 .li. I .c. I 0
Negligentia seu tepor vel segnicies quid sit par. 3 .li. 4 .c. 8
Nobilitas ꝛ ignobilitas mortalium par. 4 .li. 3 .c. I I
Nocumentum sumptionis munerum par. 2 .li. 5 .c. 7
Nouitates par. I .li. 3 .c. I 6
Nuncii ꝛ legati qui sint ꝛ quales par. 2 .li. 6 .c. I I

Obliuio reminiscentia et memoria par. 3 .li. I .c. 6
Obedientia ꝛ contumacia par. 2 .li. 6 .c. I 2
Oblique actiones que sint par. 2 .li. 2 .c. 9
Obsequium ꝛ resistentia par. 4 .li. 3 .c. I 7
Oculorum continentia par. 4 .li. 4 .c. I 4
Occultandorum consiliorum iniuriarū contra hostes par. 5 .li. 2 .c. I 5.
Offensio ꝛ contumelia par. 2 .li I .c. 5
Ocium bellici apparatus par. 5 .li. 2 .c. 9.
Ocium seu ludus laudabilis ꝛ requies par. 4 .li. 4 .c. 9
Officium militis ꝛ laudabilia eius ꝛ sacramentum par. 5 .li. 2 .c. I 5
Odium cauendū esse demonstratur par. 2 .li. 4 .c. I
Omissio ꝛ consideratio par. 3 .li. 2 .c. I 0
Opinio quid sit par. 3 .li. I .c. 7
Opulenta ꝛ egestas naturalis par. I .li. 3 .c. I 5
Oratio religiosa que ꝛ qualis sit par. I .li. I .c. I 5
Ordo ꝛ ordinatio par. 3 .li. 2 .c. 6
Origo bellorum vnde causatur par. 5 .li. 2 .c. I 3
Ornatus corporis ꝛ eius pulchritudo que sit par. 4 .li. I .c. I 7
Pactū seu lex vel ius par. 2 .li. 6 .c. 5
Patientia vel impatiētia par. 5 .li. I .c. 2
Parcitas: prodegalitas ꝛ largitas par. 4 .li. 2 .c. I 6
Parentes ꝛ liberos quid sit eorum religio par. 2 .li. 5 .c. 4
Paradisus ꝛ salus ꝛ premium ꝛ gloria bona virorum par. I .li. I .c. 2 8
Partes rethorice orationis. s. pemio: plogo: profectione: narratione ꝛ conclusione par. 3 .li. 6 .c. 4
Partes rethorice breues ꝛ longe par. 3 .li. 6 .c. I I.
Partes mali considerandi ab oratore par. 3 .li. 2 .c. I 2
Patrocinium: auxilium seu subsidium par. 2 .li. 2 .c. 5
Paupertatis proficuum: molestia seu contēptus diuitiarum par. 4 .li. 2 .c. 2
Pax ꝛ concordia par. 2 .li. 4 .c. I 3
Peccatum peccator ꝛ consideratio par. I .li. I .c. 3 0
Periculum ꝛ securitas par. 3 .li. 2 .c. I 3
Perseuerantia animi par. 5 .li. I .c. 4
Peritia ꝛ imperitia par. 5 .li. 2 .c. 7
Perfectio operis par. 3 .li. 2 .c. 9
Pene diuerse diuersor criminū in lege mosaica inferebantur par. 2 .li. 6 .c. I 6
Pene animarum ꝛ peccatorum quales sint par. I .li. I .c. 3.
Persone que sint amande par. 4 .li. 5 .c. 2
Philosophia ꝛ scientia litterarum. par. 3 .li. 3 .c. I
Pietatis religio seu officium quid sit. par. 3 .li. 3 .c. 2.

Perſpicatia naturalis veri par.3.li.1.c.3.
Perſone miſerabiles que ſint par.5.li.3.c.10
Petitiones ⁊ exauditiones fiende ⁊ quomodo par.2.li.5.c.1
Petulantia: letitia ⁊ gaudium. par.4.li.4.c.5.
Placiditas ⁊ ferocitas par.2.li.6.c.9.
Politia ⁊ ciuilitas par.2.li.6.c.j.
Potentia ⁊ eloquentia effectus. par.3.li.6.c.2.
Potioritas qualitas ⁊ quantitas. par.3.li.2.c.2.
Poteſtates ⁊ honores par.4.li.3.c.j.
Populus quō gubernat̄ par.2.li.6.c.2.
Poſſibilitas ⁊ impoſſibilitas p.1.li.3.c.11
Predilectio ſuiipſius par.2.li.3.c.3.
Preeligibilia que ſint par.3.li.2.c.5.
Premiū merces ⁊ retributio p.2.li.5.c.10
Premiū ⁊ gloria beatoꝝ par.1.li.1.c.27
Premeditatio locutio temeritas. par.3.li.5.c.6.
Preciofitas ⁊ vilitas par.j.li.3.c.17.
Preparatio neceſſariorum bello. par.5.li.2.c.11
Preſſura temporis par.5.li.3.c.5.
Preſumptio ſeu fiducia ſui falſa par.4.li.3.c.5.
Preſcientia ⁊ preconſideratio belli par.5.li.1.c.10.
Principes ⁊ duces quales eſſe debent. par.2.li.6.c.2.
Principiū oratoris q̄le ſit par.3.li 2.c.7.
Primitiarum ⁊ decimarum religio par.j.li.j.c.25.
Promotio ⁊ ingenioſitatis ⁊ artificioſitatis par.3.li.4.c.4.
Probatio ⁊ facti teſtimoniū p.2.li.6.c.16
Probationes mulierum ⁊ preconia. par.4 li.6.c.2.
Prodigalitas ſeu largitas p 4.li.2.c.16
Proditio exprobanda par.2.li.2.c.3
Prouidentia ⁊ preconſideratio belli. par.5.li.2.c.10.
Prouidentia contrahendi ⁊ nō contrahendi matrimoniū par.4.li.6.c.4
Proſperitas ⁊ aduerſitas par.5.li.3.c.38
Prudentia ⁊ ſapientia q̄ ſint p.3.li.2.c.1.
Prudētia p̄meditatio q̄ ſit. p.3.li.2.c.3.
Prudentia interrogationis ⁊ reſponſionis par.3.li.4.c.4.
Pudicitia inconceſſa q̄ ſit par.4.li.5.c.7.
Punitas iudicialis miſericordie ⁊ venie. par.2.li.6.c.18.
Puritas ⁊ impuritas par.2.li.j.c.2.

Qualitas dei que ſit par.1.li.1.c.3
Qualitas verboꝝ ſeruanda eſt eloquenti par.3.li.6 c.8.
Qualitas principij que ſit in oratore par.3.li.2.c.7.
Qualitatis ⁊ quantitatis potioritas cauſaꝝ ⁊ effectuū par.3.li.2.c.2
Querendi deum ⁊ ad deum eundum: que ſit via oſtendit par.j.li.j.c.13.

Reprobatio ⁊ affirmatio in oratore que ſit. par.3.li.5.c.5.
Rapina ⁊ ablatio alieni par.4.li.j.c.5.
Regularitas ⁊ humana facultas. par.2.li.6.c.5.
Reprobationis paucitas ⁊ acceptationis multiplicitas par.4.li.j.c.3
Reminiſcentia obliuio imago ⁊ moralis cōſideratio par.3.li.1.c.6.
Remiſſio iniuriarum par.4.li.j.c.8.
Repentini ſeu ſubitanei actus p.4.li.j.c.7.
Reprehenſio ⁊ increpatio. par.3.li.3.c.9
Res proprie cōes ⁊ aliene par.4.li.2.c.6
Religio chriſtiana ⁊ ſupſtitio p.1.li.1.c.1
Reſponſionis ⁊ interrogationis prudentia par.3.li.5.c.4.
Reſiſtentia ⁊ obſequiū par.4.li.3.c.17
Reſurrectio mortuoꝝ ſm religionem chriſtianam par.j.li.j.c.38.
Retributio dei que ſit par.1.li.1.c.5
Retributio dei ad bonos ⁊ malos par.2.li.j.c.13
Reuerentia ⁊ honorificētia p.4.li.3.c.16
Ridicula ⁊ ledoria que ſint par.4.li.4.c.7

Risus aptus atq3 ineptus par.4.li.4.c.8
Rixe ꝛ scandala vitanda par.2.li.4.c.8
Rigor ꝛ crudelitas quid sit p.2.li.6.c.19

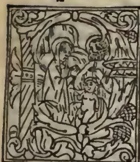
¶Salus corporis moraliter consideranda par.1.li.3.c.9.
Satisfactio illate iniurie par.2.li.4.c.12
Saturitas ꝛ insaturitas par.4.li.1.c.8
Saturitas: comestibilitas: ꝛ crapula par.4.li.4.c.16
Serum moralitas ꝛ nālitas p.1.li.3.c.18
Securitas que sint ꝛ periculum par.3.li.2.c.13
Seditiones que sint: ꝛ quomodo vitanda sunt par.2.li.4.c.10
Scientia litterarū adipiscenda est ꝛ fructus eius par.3.li.3.c.1.
Seminatio ꝛ susurratio discordiarum par.2.li.4.c.6.
Securitas rigor ꝛ crudelitas p.2.li.6.c.19
Scandala ꝛ rixe par.2.li.4.c.8
Scrutatio humanorum actuum par.3.li.4.c.3
Segnities seu tepor ꝛ negligentia par.3.li.4.c.8
Sepulture corporū bonum par.5.li.4.c.14
Serotini ꝛ tempestiui q̄ sint par.4.li.1.c.6
Seruitus ꝛ libertas dominorū ꝛ seruorum par.4.li.3.c.9
Seruorum infidelitas caute corrigenda est p.5.li.1.c.23
Simulatio ꝛ dissimulatio par.2.li.2.c.5
Simplicitas seu puritas ꝛ animi multiplicitas par.2.li.2.c.8
Societates quare tacende ꝛ propalande sunt par.3.li.5.c.9.
Spes atq3 desperatio hominis de deo par.1.li.1.c.14
Spes ꝛ desperatio rerum humanarum par.5.li.1.c.5
Spes: timor: audacia ꝛ magnanimitas in re militari par.5.li.2.c.19
Studium discipline ꝛ continuatio eius par.3.li.3.c.9
Stultitia ꝛ sapientia par.3.li.2.c.2
Sui cohercendi sunt ad pugnam par.5.li.2.c.22
Summa felicitas q̄ sit par.1.li.2.c.4
Superbia ꝛ elatio mortaliū par.4.li.3.c.3
Sumptio munerum par.2.li.3.c.7.
Suspecta fides subditorū par.5.li.2.c.36.
Suspitiosi ꝛ suspitiones par.2.li.2.c.11
Scemata siue gestus oratorius par.3.li.6.c.19
Subsidium patrocinium ꝛ auxilium par.2.li.2.c.5
Societas ꝛ sollicitudo conuersatio conspectus par.2.li.3.c.7.

¶Tacenda ꝛ occultanda propria et aliena crimina sunt par.3.li.5.c.8.
Taciturnitas ꝛ loquacitas par.3.li.5.c.1.
Testimoniū ꝛ ꝓbatio ficti p.2.li.6.c.13.
Tedium quid sit: ꝛ quomodo expellendū sit par.4.li.4.c.4
Temeritas ꝛ effectus eius vitandus par.5.li.1.c.12
Temeritas locutio ꝛ premeditatio par.3.li.5.c.36
Tētatio ꝛ mundana flagellatio dei erga suos dilectos par.1.li.3.c.15
Temperantia locutionis par.3.li.5.c.20
Tēperantia ꝛ modestia par.4.li.1.c.1
Tepor seu negligentia vel molities ꝛ labor importunus par.3.li.4.c.8
Terribilitas ꝛ metus q̄d sit: par.4.li.3.c.8
Tempus locutionis q̄ū sit par.3.li.5.c.3
Timor dei blādus est p̄ oib⁹ p.1.li.1.c.12
Timor quid sit ꝛ qualiter repellendus est par.5.li.1.c.10
Timor quomodo remouendus est ab exercitu par.5.li.2.c.21
Timor ꝛ audacia in re militari par.5.li.2.c.19.
Tirānus ꝛ tirānides eius par.2.li.6.c.5
Timor mortis abijciendus est par.5.li.4.c.5
Tranquillitas bone vite ꝛ male par.1.li.2.c.5
Trāquillitas pplorū q̄d sit par.2.li.4.c.11

Tranquillitas ꝛ inquietudo cōtra diuitias ꝛ paupertatē par.4.li 2.c.11
Turbandi sunt hostes in exercitu vario terrore par.5.li.2.c.27
Turbatio hostium quomodo fienda est par.5.li.2.c.28
Turpe ꝛ inhoneste fugiendum esse: licitum ꝛ honestum autem amplectendum par.j.li.2.c.2
Turpis ꝛ mala vita spernenda. par.5.li.4.c.6
Turpiloquium ꝛ vaniloquium. par.3.li.5.c.11
Trinitatis diuine cultus. par.1.li.1.c.32
¶ Uana gloria ꝛ iactantia vel insolentia par.4.li.3.c.4
Uaniloquium ꝛ turpiloquium. p 3.li.5.c.11
Uanitas mundi hominis et mundanorum bonorum par.1.li.1.c.24.
Uanitas ꝛ laboriositas mortalium. par.5.li.4.c.11
Uenia ꝛ misericordia par.2.li.6.c.18
Uerbum domini ꝛ exauditio eius: quante vtilitatis sit par.j.li.j.c.11
Uerecundia quid sit: ꝛ quomodo obseruanda sit par.5.li.j.c.9
Uerecundia mulierum qualis sit ꝛ quomodo laudabilis par.4.li.6.c.8
Uocalis seu ficta excusatio oratoris par.3.li.6.c.19
Uires corporis que sint p.1.li.3.c.10
Ueritas ꝛ scrutatio humanorum actuum par.3.li.4 c.3
Uilitas ꝛ rerum preciositas. par.4.li.3.c.12
Uiolentia ꝛ coactio que sit par.2.li.1.c.11
Uera seu ficta excusatio in oratore par.3.li.6.c.21
Uersutia dolus malus: fraus malitia par.2.li.2.c.7.
Uetitus amor quid sit. par.4.li.5.c.6
Uirtutes ꝛ vitia par.1.li.2.c.3
Uitia mulierum probationes ꝛ preconia earum. par.4.li.6.c.2
Uitia mulierum que sint exprimuntur par.4.li.6.c.1
Uita fruenda qua religione par.5.li.4.c.3
Uite breuitas mortalium par.5.li.4.c.2
Uoluntas peccandi cogitatio atq; animi prauitas par.1.li.1.c.23
Uon religio quid sit: ꝛ quomodo obligamur ad satisfactionem par.j.li.1.c.17
Uoluntarium ꝛ non voluntarium par.2.li.1.c.7.
Utilitas ꝛ proficuum par.3.li.4.c.1
Uoluptas seu libido rerum humanarum par.4.li.4.c.12.
Usus belli ꝛ experientia. par.5.li.2.c.8
Usurarum prohibitio religiosa ꝛ moralis parť.j.li.1.c.22
Usura creditum ꝛ debitū par.2.li.5.c.8
Usus rerum frequens par.1.li.3.c.14
Usus ꝛ experientia bellorum. par.5.li.1.c.8
¶ Ymago reminiscentia ꝛ moralis confideratio ꝛ obliuio par.3.li.j.c.8
¶ Zelus ꝛ inuidia quid sit par.2.li.4.c.2

¶ In Epithoma Sapientie (impressum impensis et sumptibus Petri Liechtenstein Coloniensis Germani) ad pie et religiose viuentes Petri Trecij iuris doctoris epistola feliciter incipit.

Meditanti mihi per hosce dies o vos Christicole: et memoria illud apostolicum repetenti: Non habemus hic ciuitatem permanentem: sed tanquam hospites et aduene futuram inquirimus: quoniam conuersatio nostra in celis est. Ouidius et summus poetarum Uirgilius antea cecinerat: Serius aut ocius sedem properamus ad vnam. Uisa fuit stulta et tarda hominum mens et cura. Que tamen aut in voluptatibus huius seculi concipiendis: aut in cumulandis opibus: aut adipiscendis honoribus et dignitatibus: aut inani gloria comparanda posita est. Cum hec sint caduca et momentanea: et quorum finis interitus dicente apostolo: Quem fructum habetis: in quibus nunc erubescitis: et attestante Salomone: Uanitas vanitatum et omnia vanitas. Eos autem vere sapientes dicendos existimaui. Quo tendimus omnes suum iter direxere: et sedes vbi fata quietas posuere (si fata appellari licet:) eosque veritatis viam non ignorasse secutosque fuisse. Que in duobus consistere non ambigitur: Alterum in actione virtutis. Si vis (inquit saluator) ad vitam ingredi: serua mandata: quoniam in custodiendis illis retributio multa. Et beati qui custodiunt vias eius et faciunt iustitiam in omni tempore: et in vijs eius ambulauerunt. Alterum in scrutandis diuinis scripturis: Beati (ait christus) qui audiunt verbum dei et scrutantur testimonia seu mandata sua: et in lege dei meditantur die ac nocte. Quia qui ex deo est verba dei ait. Nam ibidem deum esse dicimus: vbi de eo sermo habetur: et deus verbum appellatur. Beata namque virgo maria legens Esaiam prophetam dicentem: Ecce virgo concipiet. et reliqua: ab angelo salutata est: et diuinitatis tabernaculum effici meruit. Duobus discipulis in Emaus euntibus: et de gestis redemptoris sermonem habentibus redemptor apparuit: et illis comes fuit. Eunucho quoque legenti Esaiam inquientem: Tanquam ouis ad occisionem ductus est: et sicut agnus coram tondente se sine voce sic non aperuit os suum: apparuit philippus ductus ab angelo: et ab eo meruit baptizari: et omnes qui inter beatos ascripti sunt. Qui pene innumeri dicuntur: et quorum memoriam summa veneratione colimus et in tribulationibus iminentibusque periculis illorum presidium suppliciter imploramus hanc viam secutos legimus: et ab ea non declinasse. Post igitur diuturnos labores et lucubrationes in castigandis iuris pontificij et illius interpretum imensis voluminibus: postea impressis a me perpessos. Cum luculentum opusculum Hieremie ex Montagnono patauini ad manus meas peruenisset: illud comperi sine competenti titulo editum fore: mihi visum fuit: operepreciumEpithoma Sapientie appellari: seu diuinitatis farago: quod cum ex diuinorum humanorumque librorum sententijs in vnum finem tendentium hoc constet optimeque digestum esse. Ueritas enim a quocunque dicta sit: instinctu spiritus sancti dicta intelligitur: cum deus saluator noster per os sanctorum prophetarum et Scribentium locutus sit. Cuius quidem opusculi lectio suauis est: et adeo frugi adeo delectabilis: vt omnes huius seculi voluptates exuperet. Omnesque sitientes et esurientes laute cibet et saturet. Cum anima ipsa spirituali cibo ita alatur: sicut corpus materiali. Et eo prestantior est cibus spiritualis: quo dignior corpore anima iudicatur. Huiusce nempe seculi voluptates post se penitentiam relinquunt: et illas comendat rarior vsus: et nulla est syncera voluptas sollicitumque aliquid letis interuenit: inquit Ouidius: Et illarum finis mors. Spiritualium autem actiones letitiam afferunt: et gaudium sempiternum. Et ideo Petro Liechtenstein Coloniensi Germano archetypo solertissimo: vt diuinum hoc opusculum imprimeret suasi: ad sui omniumque christicolarum vtilitatem et commodum. ¶ Qui igitur in hoc futuroque euo dies videre bonos cupit: et perpetuo gaudio perfrui: hunc libellum sibi familiarem reddat: illiusque doctrinam sequatur: et ante oculos pro speculo sibi continue constituat. Diu et feliciter Ualete pie mentes. Uenetijs ex Gymnasiolo meo litterario. Octauo kalendas Maias. M.D.V.

Rime partis moralis compendij. Liber primus incipit: tractans de religione et pertinentib⁹ ad religionem sub infrascriptis quadraginta duobus titulis.

¶ De religione ꝛ supstitione. Rica prima.

¶ Tullius ꝺ natura deoꝝ li. 1. Sanctitas est scientia colendoꝝ deorum. ¶ Idē rethoricoꝝ artis veteris lib. 2. c. 9. Religio est virt⁹ que superioris cuiusdā nature: quā diuinā n otāt curam: cerimoniāq3 affert.

¶ Seneca declamationū lib. c. 8. Fortuna quos miseros facit: etiā superstitiosos facit

¶ Ualerius maximus: lib. 3. ti. de institutis antiquis: Masilia ciuitas oībus q̄ per aliquā religionis simulationē alimēta inertie querūt: clausas portas habet: mendac⁹ ꝛ fucosā supstitionē submouendā eē existimās

¶ Cecilius firmian⁹ de beata vita: li. 3. Peccati ꝯsciētia ꝛ metus pene religiosiorē facit.

¶ De magnificētia ꝛ potentia dei. Rica. 2.

L Ob hystoria. c. 9. Dei ire resistere nemo potest. ¶ c. 26 De⁹ ligat aquas ī nubib⁹ suis vt nō erūpāt pariter deorsum. ¶ 32. c. Inspiratio omni potentis dat intelligentiā. ¶ Job dño dixit 42. c. ꝛ fi. Scio quia omnia potes: ꝛ nulla te latet cogitatio.

¶ Psalmista 3. psal. Dñi est salus. ¶ Idem 32. psal. Uerbo domini celi firmati sunt: ꝛ spū oris eius oīs virtus eorum. ¶ 35 ps̄. Judicia dei abyssus multa. ¶ 43. psalmo Deus nouit abscondita cordis. ¶ 89. psal. Mille anni ante oculos dei tanq̄ dies hesterna que preterijt. ¶ 90. ps̄. Locutio ad dauid. Angelis suis mādauit de te vt custodiant te in oībus vijs tuis. In manib⁹ portabūt te ne forte offendas ad lapidē pedē tuū Sup aspidē ꝛ basiliscū ābulabis: ꝛ ꝯculcabis leonē ꝛ draconē3. ¶ 92. ps̄. Firmauit dñs orbē terre q̄ nō cōmouebit. ¶ 93. ps̄. Dñs scit cogitationes hominū. ¶ 101. ps̄ In initio tu dñe terra3 fundasti: ꝛ opa manuum tuarum sunt celi. et Celi peribunt tu aūt dñe pmanes: ꝛ oēs sicut vestimentū veterascent. Et sicut opertoriū mutabis eos et mutabunt: tu aūt ide3 ipse es: ꝛ anni tui nō deficiēt. ¶ 117. Dñs mihi adiutor: ꝛ nō timebo quid faciat mihi hō. ¶ Dñs mihi adiutor: ꝛ ego despiciā inimicos meos. ¶ Bonum est ꝯfidere in dño: q̄ cōfidere in hoie. ¶ Bonū est sperare in dño: q̄ sperare ī pncipibus. ¶ 166. ps̄. Domin⁹ soluit cōpeditos: dñs illuminat cecos: dñs erigit elisos. ¶ 167. ps̄. Dñs operit celū nubibus: ꝛ parat terre pluuiam.

¶ Salomon in puerbijs 21. cap̄. Cor regis in manu domini: quocūq3 voluerit inclinabit illud. ¶ 30. cap̄. ꝛ fi. Omnis sermo dei ignitus. ¶ Idem in ecclīastico. c. 8. Sermo dei potestate plenus est. ¶ Ait salomō Intellexi q᷑ oīu3 operū dei nullā possit hō inuenire rationē eoꝝ que sunt sub sole. Et quanto plus laborauerit ad querendū: tanto minus inueniet.

¶ Regum libro 1 ca. 2. Domini⁹ mortificat et viuificat Domin⁹ pauperem facit ꝛ ditat: humiliat ꝛ subleuat: suscitat de puluere egenum: ꝛ de stercore eleuat pauperē: vt sedeat cum pncipibus: ꝛ soliū glorie teneat. ¶ Libro. 3. c. 28. Noscit sol⁹ de⁹ coꝛ filioꝝ hoīu3

¶ Paralippomenon li. 1. c. 28 ꝛ pc. Omnia corda scrutat̄ domin⁹: ꝛ vniuersas mentiu3 cogitationes intelligit.

¶ Ezechiel propheta. 6. ca. Non est demonū diuinatio: sed dei iudicium.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiastico. cap̄. 1. Unus est altissimus creator oīpotens: rex potens ꝛ metuēdus nimis: sedens sup thronū sapientie ꝛ dominās deus ¶ 10. c. In manu dei potestas hominis.

¶ Mattheus in euāgelio. 10. c. Apud deu3 oia possibilia sūt. ¶ Idē dicit marc⁹. 10. c.

¶ Idem dicit lucas. 18. c.

¶ Lucas in euange. c. 12. Time eũ qui post q̃ occiderit habet potestatem mittere in gehennam.

¶ Joãnes in euãgel. c. 1 Oĩa per deũ facta sunt: ⁊ sine ipso factũ est nihil. ¶ Idẽ ĩ apocalipsi. c. 2. Ait deus: ego sum scrutãs corda ⁊ renes. ¶ Idẽ in epl'a. 1. c. 3. Maior ẽ deus corde nostro: ⁊ nouit omnia.

¶ Paulus apl'us epl'a ad hebreos c. 4. Oĩa nuda ⁊ apta sunt oculis dei. ¶ Prouerbi. vulgare. En poco dhora dio lauora.

¶ De qualitate dei. Rica. 3.

In exodo. ca. 20. Ego sum dominus deus fortis ⁊ zelotes. ¶ Psalmista ps. 7. Dñs iudex iustus: fortis ⁊ patiens. ¶ ps. 17. Protector est de⁹ oĩum sperantiũ in se. ¶ ps. 24. Fundamẽtum est dñs oĩbus timentiũ eum. ¶ ps. 33. Gustate ⁊ videte qm̃ suauis est dñs. ¶ ps. 89. Deus iudex ẽ. ¶ Idẽ ps 74. ¶ ps. 85 Tu deus suauis ⁊ mitis ⁊ multe misericordie es oĩbus inuocãtibus te. ¶ ps. 91. Rectus dñs deus noster: ⁊ nõ est iniquitas in eo. ¶ ps. 117. Confitemini dño qm̃ bon⁹ qm̃ in sclm mĩa ei⁹. ¶ ps. 135. Justus es dñe: ⁊ rectũ iudiciũ tuũ. ¶ ps. 165. Fidel' dñs in oĩbus verbis suis: ⁊ sc̃us in oĩb⁹ operibus suis. ¶ Justus dominus in omnibus viis suis: ⁊ sanctus in omnibus operibus suis. ¶ ps. 166. Deus custodit veritatẽ in seculũ. ¶ Dñs diligit iustos.

¶ Phylon vel filemõ. li. sapiẽtie. c. 15. Tu deus noster suauis ⁊ verus es: patiens ⁊ cũ misericordia disponens omnia.

¶ Joãnes in euãgelio. c. 1. Deum nemo vidit vnq̃. ¶ 10. c. ait iesus: Ego sũ pastor bon⁹ ¶ c. 11. Dixit iesus: Ego sũ resurrectio et vita. ¶ c. 14. dixit iesus: Ego sũ via veritas ⁊ vita. ¶ Idem ĩ epl'a. 1. c. 4. Deus charitas ẽ

¶ Paulus apostolus: epistola ad romanos c. 3. Est autem deus verax: omnis autem hõ mendax. ¶ c. 13. Que a deo sunt ordinata sunt. ¶ Idem epistola. 1. ad corinthios. c. 10 Fidelis deus est.

¶ Boetius de consolatione: libro. 4. ca. 9. ¶ Quãuis cãm tante dispositionis ignores: quoniam tamen bonus mundum rector temperat recte fieri cuncta ne dubites ¶ 11. ca. Et si nobis fatalem ordinem minime considerare valentibus confusa omnia conturbataq̃ videanť: nihilominus tamẽ suus modus ad bonũ dirigens cuncta disponit. ¶ Naturarum omniũ proditor de⁹ idem ad bonum dirigens cũcta disponit.

¶ De munere diuino. Rica. 4.

Psalmista. Psal. 36. Apud dñm gressus hominis dirigentur. ¶ 83 ps. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus. ¶ 117. ps. Lapidem quem reprobauerunt edificantes: hic factus est ĩ caput anguli. A domino factum est istud: hoc est mirabile in oculis nostris. Hec est dies quam fecit dominus: exultemus ⁊ letemur in ea. ¶ 147. ps. Nisi dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat qui custodit eã. Dominus dat escam vniuerse carni. ¶ 166 ps. Dñs dat escam esurientibus.

¶ Salomon in prouerbiis. c. 3. Habe fiduciam in dño ex toto corde: ⁊ ne initaris prudentie tue: in omnibus viis tuis cogita illum ⁊ ipse diriget gressus tuos. ¶ 16. c. Cor hominis disponet viam suam: sed domini est dirigere gressus eius. ¶ A dño diriguntur gressus viri: quis autem hominũ intelligere potest viam suam. ¶ 21. c. Cor regis in manu dñi: quocũq̃ voluerit iclinabit illud

¶ Paralipomenon: lib. 2. c. 25. Dei est adiuuare ⁊ in figura vertere.

¶ Joannes in euangelio. c. 6. Ait iesus: Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit eum. ¶ 14. c. Nemo venit ad patrem nisi per me.

¶ Lucas in actibus apostolorũ. c. 8. Cum vidisset simon magus quia per impositionem manus apostolorũ daretur spiritus sanctus: obtulit eis pecuniam dicens: date mihi hãc potestatem: vt cuicũq̃ imposuero manus:

accipiat spiritum sanctū. Petrus autem dixit ad eum pecunia tua sit tecū in pditionē quā donū dei existimasti pecunia possideri.

¶ Jacobus apl's epl'a vnica c. 1. Omne datum optimū & omne donū perfectū desursū est: descendens a patre luminum. ℣ 3. cap. Que desursum est sapientia: primū quidē pudica est: deinde pacifica: modesta: suadibilis: bonis consentiēs: plena misericordia: & fructibus bonis iudicās sine simulatiōe.

¶ Paulus apostolus epl'a p̄ma ad corinth. ca. 15. Gratia dei sum id quod sū. ℣ Idē epistola ad ephesios. ca. 2. Gratia estis saluati per fidem: & hoc non ex vobis. Dei donum est non ex operibus. ℣ Idem epistola. 2. ad corinthios. c. 3. Sufficiētia nostra ex deo est. ℣ Idē epistola ad hebreos. c. 4. Adeamus cū fiducia ad thronū gratie: vt misericordiā consequamur: & gratiā inueniamus in auxilio opportuno.

¶ Augustinus in epigramatibus prosperi: ca. 27. Nemo est tam eruditus: nemo tam doctus qui supna illustratione non egeat.

¶ Cassiodorus epistolarū li. 9. ca. 24. Deo auctore omnia prosperant. ℣ 25. c. & fi. Ad oīa redditur habilis quem imbuit doctrina celestis. ℣ Libro. 10. c. 1. Deus consueuit casus asperos in prospera cōmutare. ℣ 31 c. Omnis prouectus ad deitatis est munera referendus: nec aliquid constat esse bonū: nisi qd̄ ab ipso dignoscit esse collatum.

¶ Gualterius d̄ castellione libro. 2. Parcite victores ingrati viuere summo victori vires: sceptrum diadema triumphus: diuitias dare qui potuit auferre valebit.

¶ De retributione dei Rica. 5.

Job hystoria. 34. c. Opus hominis reddet ei deus: et iuxta vias singulorū restituet.

¶ In genesi. c. 4. Nonne si bene egeris recipies.

¶ Psalmista. 61. ps̄. Deus reddet vnicuiq; iuxta opera sua. ℣ 149. ps̄. Dn̄s iustus cōcidet ceruices peccatorum.

¶ Salomon in puer. c. 16. Cū placuerint dn̄o vie hoīs inimicos quoq; suos conuertet ad pacem. ℣ Idē in eccl'iaste. c. 9. Qui in vno peccauerit multa bona perdet.

¶ Regū li. 1. c. 26. Deus retribuet vnicuiq; s̄m iustitiam suā & fidem.

¶ Hieremias ,pphēta in li. pphetiarū. c. 32. ℣ Oculi dei apti sūt sup oēs vias filiorū adā: vt reddat vnicuiq; s̄m vias suas & s̄m fructū adinuentionis eius.

¶ Jesus fili' sirach: in eccl'iastico. c. 1. Deus prebet sapientiam diligentibus se. ℣ 18. ca. Merces dei manet in eternum.

¶ Mattheus in euangelio. 16. c. ℣ Fili' hominis venturus est in gloria p̄ris sui cū āgel' suis: & tūc reddet vnicuiq; s̄m opera eius.

¶ Marcus in euāgelio. c. 4. In qua mensura mēsi fueritis: remetietur vobis.

¶ Joānes ī apoc̄. c. 2. Ait de': dabo vnicuiq; vestrū s̄m opa vestra. ℣ 22. & fi. Ait de': Uenio cito & merces mea mecū est reddere vnicuiq; s̄m opera sua

¶ Paul' ap's epl'a. 1. ad corinth. 3. Unusquisq; ,ppriā mercedē accipiet s̄m suū laborē. ℣ 13. c. Si qs ignorat ignorabit. ℣ Idē epl'a ad ephe. c. 6. & fi. Unusquisq; quodcūq; bonum fecerit: hoc percipiet a domino

¶ Cassiodorus epl'arū: li. 10. c. 16. Remunerator est bonorū omnium deus

¶ De iustitia & iudicio dei Rica. 6

Job hyst. c. 5. De' ponit hūiles in sublime: & merētes erigit sospitate. ℣ De' dissipat cogitationes malignorū ne possint iplere manus eorū qd̄ ceperāt. ℣ Dn̄s apphēdit sapiētes in astutia eorū & ɔsilium prauorū dissipat. ℣ 34 c. Opus hoīs reddet ei deus & iuxta vias singulorū restituet. ℣ Deus regnare facit hypocritā ,ppter peccata populi.

¶ In genesi. c. 4. Nōne si bn̄ egeris recipies: si aūt male: statim in foribus peccatū aderit

¶ Psal. 5. ps̄. Nō de' volēs iniqtatē tu es. ℣ 7. ps̄. Dn̄s iudex iustus fortis & patiens. ℣ 18. Judicia dn̄i vera iustificata in semet ipsa. Desiderabilia sup aurū & lapidē p̄ciosum multū: & dulciora super mel & fauum.

¶ 49. ps. De⁹ iudex ē. Idez ps. 74. ¶ 61 ps. Deus reddet vnicuiqꝫ iuxta opera sua. ¶ 91. ps. Rectus dñs deus noster: ꝛ nō ē iniquitas in eo. ¶ 102. ps. Faciens est misericordias dñs: ꝛ iudiciū oībus iniuriā patiētibus. ¶ 118. ps. Iustus es dñe: ꝛ rectū iudiciū tuū. ¶ 149. ps. Dñs iustus concidet ceruices peccatorū. ¶ 160. ps. Faciet dñs iudiciū inopis ꝛ vindictaꝫ pauperum. ¶ 142. ps. Dauid. Non intres in iudiciuꝫ cū seruo tuo: qꝛ non iustificabit̄ in conspectu tuo oīs viuens ¶ 165. ps. Iustus dñs in oībus vijs suis: ꝛ scūs in oīb⁹ opib⁹ suis. ¶ 166. ps. De⁹ fac̄ iudiciū iniuriā patiētib⁹

¶ Salomon in ꝓuerbijs. ca. 5. Respicit dominus vias hominis: ꝛ oēs gressus illi⁹ considerat. ¶ 11. Nō ꝓderūt diuitie in die vltionis. Iustitia aūt liberabit a morte. ¶ 15 c. In omni loco oculi dñi cōtēplant̄ bonos ꝛ malos. ¶ Infernus ꝛ ꝑditio corā dño: quāto magis corda filioꝝ hominū. ¶ 16. c. Oēs vie hominū patēt ocul' dñi. ¶ 22. c. Non facies violentiā hoī paupi qꝛ pauper est: neqꝫ conteres egenū in porta: qꝛ dñs iudicabit causaꝫ eius. ¶ 29. c. A dño iudiciuꝫ egredit̄ singuloꝝ. ¶ Idem in eccl'. c. 3. Iustū ꝛ impiū iudicabit dñs. ¶ 12. ꝛ fi. Cuncta que fiūt adducet dñs in iudiciuꝫ pro oī errato: siue bonū siue malū sit.

¶ Regum. lib. 1. ca. 26. Deus retribuet vnicuiqꝫ ſm iustitiā suam ꝛ fidem.

¶ Paralipomenon. lib. 2. cap. 19. Non est apud deuꝫ iniquitas: nec ꝑsonarū acceptio: nec cupido munerum.

¶ Esaias propheta. ca. 31. Consurget deus contra domū pessimorum: ꝛ contra auxiliū operantium iniquitatem.

¶ Hieremias ꝓphetain lib. ꝓphetiarū. c. 23 Ego visitabo vos sup malitiam studiorum vestroꝝ ait dominus. ¶ 29. cap. Ego sum iudex ꝛ testis dicit dñs. ¶ 33. c. Oculi dei apti sunt sup oēs filias filioꝝ adam: vt reddat vnicuiqꝫ ſm vias suas: ꝛ ſm fructū adinuentionem eius.

¶ Ezechiel propheta. cap. 18. Cum auerterit se iustus a iustitia sua ꝛ fecerit iniquitatē ꝛ morieẗ ī eis ī iniustitia sua quā opt⁹ ē: morieẗ: ꝛ cū auerterit se ipi⁹ ab iniqtate sua quā opat⁹ est ꝛ fecerit iudiciū ꝛ iustitiā: ipse aiaꝫ suā viuificabit. ¶ Unūquēqꝫ iuxta vias suas iudicabo ait dñs deus. ¶ 33. c. Iustitia iusti nō liberabit eū in quacunqꝫ die peccauerit: ꝛ impietas īpij nō nocebit ei. In quacūqꝫ die ꝺuersus fuerit ab īpietate sua.

¶ Iesus filius sirach in eccl'iaco. ca. 7. Non te iustifices ante deum: qm̄ agnitor cordis ipse est. ¶ c. 15. Deus abinitio constituit hominē: ꝛ reliquit illū in manu consilij sui. ¶ Adiecit mādata ꝛ ꝑcepta sua. Si volueris mādata ꝯseruare: ꝯſuabūt te ꝛc̄. ¶ Apposuit tibi aquā ꝛ ignē: ꝛ qđ volueris porrige manū tuā: anī hominē vita ꝛ mors: bonū ꝛ malū qđ placuerit ei dabitur ei.

¶ Ouidius metamorph. lib. 13 Aspiciunt oculi superi mortalia iustis.

¶ Marcus in euāgelio. c. 4. In qua mensura mēsi fueritis: remetieẗ vobis. ¶ c. 12. Omni cui multū datū est: mltuꝫ q̄reẗ ab eo.

¶ Paulus aplus epl'a ad Romanos. cap. 2. Non est personaruꝫ acceptio apud deum. Idē ad ephesios c. fi. cap. 14. Unusquisqꝫ vestrū pro se rationeꝫ reddet deo. Nō ergo amplius inuicē iudicemus. Sꝫ hic iudicare magnitudine ponatis offendibulum fratri vel scandalum.

¶ Lex autē. tit̄. de monachis. §. hinc nobis. Quantuꝫ ad dei cultum non est masculus neqꝫ femia: neqꝫ liber: neqꝫ seruus: oēs eniꝫ in christo vnā mercedē percipiūt.

¶ Auctor: li. de formula: honeste vite. cap. 6: ꝛ fi. quod est epilogus. In regno dei nō est distinctio quis esset in seculo laicus aut clericus: diues aut paup: iunior aut' senior: seruus aut dñs: sed vnusquisqꝫ ſm meritum boni operis ꝑpetuo coronabitur gloria.

¶ Augustinus in epigramatibus Prosperi: 92. cap. Nullo modo iudicijs hominum cōparanda sunt iudicia dei: quē non est dubitandū esse iustum: etiā quādo facit ꝙ hominibus videat̄ iniustum.

¶ Boetius de consolatione.li.4.c.9.in fine. Quāuis causaȝ tāte dispositionis ignores: tñ qm̄ bonus mundū rector tēperat recte fieri cuncta ne dubites.

¶ De misericordia ⁊ clementia dei. Rũca.7.

P Salmista. Misericordia dñi plena est terra. ¶ Idē in.136.ps. Oculi dñi sup timētes eum: ⁊ in eis qui sperāt sup mīa ei⁹. ¶ 83.ps. Misicordiā ⁊ veritatē diligit deus. ¶ 84.ps. Misicordia ⁊ veritas obuiauerūt sibi: iustitia ⁊ pax osculate sunt. ¶ 102.ps. Misericordia dñi ab eterno: ⁊ vsq3 in eternū sup timentes eum. ¶ 117.ps. Cōfitemini dño qm̄ bon⁹ qm̄ ī seculū mīa eius. ¶ 67.ps. Beneplacitū est dño sup timentes eum: ⁊ in eis qui sperant super misericordia eius.

¶ Paralipomenon li.j.c.21. Cum venisset gad angelus ad dauid: dixit ei: Hec dic̄ dominus: Elige qđ volueris: aut tribus annis pestilentiā: aut tribus mensibus fugere hostes tuos: ⁊ gladium eoꝝ nō posse euadere: aut tribus diebus gladiū dñi ⁊ mortē versari in terra: ⁊ angelū dñi interficere in vniuersis finibus isrl̄. Nūc igiť vide quid respōdeā ei qui me misit. ¶ Et dixit dauid ad gad: Ex oī parte me angustie premūt. Sed melius mihi est vt incidā in manus dñi: q2 multe sunt miserationes eius: q̄3 in manus hominū. Misit g̃ dñs pestilentiaȝ in israel.

¶ Hieremias pp̄heta in li. lamenta.c.3. Si abiecerit dñs ⁊ miserebiť fm̄ multitudineȝ miserationum suarum.

¶ Jesus filius sirach in ecclīastico.c.5. Nō adijcias peccatū sup peccatū: ⁊ ne dicas miseratio dei magna est: multitudini peccatoꝝ meoꝝ miserebiť ¶ 17. Q̄ magna mīa dñi ⁊ ppitiatio illius ꝯuertentibus ad se. ¶ 18. c. Quis adijciet enarrare misericordiā dei.

¶ Pilon vel philemon li.sapiētie.c.15. Tu deus noster suauis ⁊ verus es: patiēs cum misericordia disponēs omnia.

¶ Mattheus in euāg.c.5. Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiā consequentur.

¶ De charitate seu dilectiōe ⁊ odio sitate dei ad hominē. Rũca.8.

I Ob hystoria.cap̄.3. Multo minora exigeris a deo q̄3 meretur iniquitas tua.

¶ Psamista ps̄.5. Odisti oēs qui operantur iniquitatem. ¶ Uirum sanguinum ⁊ dolosum abominabitur deus. ¶ 33 ps̄. Oculi dñi super iustos: ⁊ aures ei⁹ in preces eoꝝ. ¶ 83.ps̄. Misericordiā ⁊ veritatē diligit de⁹. ¶ 166.ps̄. De⁹ diligit iustos.

¶ Salomon in puer.c.8. Sex sunt q̄ odit dñs: ⁊ septimū detestať aīa eius. Oculos sublimes: linguā mendacē: manū effundentis inoxiū sanguinē: cor imagināš cogitationes pessimas: pedes veloces ad currenduȝ in malū. Proferentē mendacia: testē fallacē ⁊ eū qui seminat inter fratres discordias. ¶ 15.c. Qui sequiť iustitiā diligiť a domīo ¶ Aboiatio dñi cogitationes male. ¶ Lōge est dñs ab impijs: ⁊ orationes iustoꝝ exaudiet. ¶ 17.c Qui iustificat ipiū ⁊ qui dānat iustū: aboīabilis est vterq3 apud dominum.

¶ Ezechiel pp̄heta.c.18. Nūquid volūtatis mee est mors impij dicit dñs deus ⁊ nō cōuertať a vijs suis et viuat. ¶ 33.cap̄. Nolo mortem impij: sed vt conuertatur impius a via sua ⁊ viuat.

¶ Regū li.2.c.14. Non vult deus perire animā: sed retractat cogitās ne penitus pereat qui abiectus est.

¶ Tullius in oratione p.5.ligario. Homies ad deos nulla re propius accedunt q̄3 salutem hominibus dando.

¶ Joānes in apocalipsi.c.3. Ait deus: Sto ad ostiuȝ ⁊ pulso: siquis audierit vocē meā ⁊ aperuerit ianuā: introibo ad illū ⁊ cenabo cū illo ⁊ ille mecū. ¶ Idē in euāgel.c.3. Sic dilexit deus mundū vt filiū suū vnigenituȝ daret: vt oīs qui credit in eū nō pereat: sed habeat vitā eternā. Non enī misit deus filium suū in mundū vt iudicet mundū: s3 vt saluet mundus per ipsum. ¶ 15.ca. Ait iesus: Si pcepta mea seruaueritis: manebitis

in dilectione mea.
¶ Petrus ap̄l's ep̄la 2.c.3.⁊ fi. Domin⁹ pa/tienter agit ꝓpter nos nolēs aliquē perire: sed oēs ad penitentiā reuerti.
¶ Paulus ap̄l's ep̄la ad romanos.c.8. Qui cūq; spū dei agunt: hi sunt filij dei.
¶ Cassiodor⁹ ep̄la⁊ li.8.c.26. Quos supna ꝓtegūt felices aduersa ħre non p̄nt.
¶ Prouerb. vulgar. A chi dio vol bien: dor mādo ieuen. A chi dio vol male: elge tole el seno. A chi dio vol male le piegore ge da de dente.

¶ De mundana flagellatione ⁊ tētatione dilecto⁊ dei. Rūca. 9.

In Job hystor.c.5. De⁹ ponit hu miles in sublime: ⁊ merē/tes erigit sospitate. Beatus hō qui corripit a deo. Increpationē g̃ dn̄i ne repro bes quia ipse vulnerat ⁊ medetur: percutit ⁊ manus eius sanabunt.
¶ Salomon in ꝓuer.c.3. Disciplinā dn̄i ne abiicias: nec deficias cum ab eo corriperis: quē enim diligit dn̄s corripit: ⁊ quasi pater in filio cōplacet sibi.
¶ Tobie hystoř. Hoc ꝓ certo habet oīs qui colit deū: quia vita eius si in ꝓbatione fue/rit coronabitur.
¶ Jesus fili⁹ sirach in eccl'iastico.c.33. Ti/menti deū nō occurrēt mala: ſ; in temptatiōe de⁹ illū ɔseruat ⁊ liberat a malis. ℞ ca.27. Dasa figuli ꝓbat fornax: ⁊ hoīes iustos ꝓbat tētatio tribulationis. ℞ c.31. Infirmitas grauis sobriā facit aīam.
¶ Matth. in euāg.c.5. Bti q̄ ꝑsecutionē; pa tiunt ꝓpt̄ iustitiā: qm̄ ipso⁊ ē regnū celo⁊.
¶ Jacobus ap̄l's ep̄la.67.c.1. Btūs q̄ suf/fert tētationē qm̄ cū cōprobatus fuerit acci piet coronā vite: quā ꝓmisit ds diligētib⁹ se
¶ Joānes i apocalipsi.c.3. Ego quos amo arguo ⁊ castigo.
¶ Paulus ap̄l's ep̄la ad romanos.c.5. Tri/bulatio patientiā operat: patiētiā aūt ꝓba/tionē. ℞ 8.c. Existimo ꝙ nō sunt condigne passiones huius tēporis ad futurā gloria;. ℞ Idem ap̄l's ep̄la p̄ma ad corinthios.c.10 Fidelis deus est qui non patiet vos tētari supra id quod potestis. sed faciet cū tētati/one etiā ꝓuentū vt possitis sustinere. ℞ Idē ap̄l's ep̄la ad corinth.2 c.13. Uirtus in in/firmitat perficit. ℞ Idem ap̄l's ep̄la ad he/breos.c.12. Quē diligit deus castigat: fla/gellat aūt oēm filiū quem recipit.
¶ Gregorius in pastorali.c.51. De spe eter/ne hereditatis gaudiū sumāt quos aduersi tas vite tp̄alis humiliat: q; nisi saluādos ī ꝑpetuū cerneret erudiēdos sub disciplīe re/gimine diuina dispensatio nō frenaret.
¶ Isidorus soliloquio⁊: li.i.c.4. Semꝑ de⁹ hic vulnerat: quos ad salutē ꝑpetuā ꝑparat

¶ De charitate hoīs ad deū. Rūca. 10.

In exodo. ca.20. Ego sum domi/nus deus fortis ⁊ zelotes visitans iniquitatē patrū in filios in tertia; ⁊ quartā generationē eo⁊ qui oderūt me: ⁊ faciens misericordiā ī milia his qui diligūt me ⁊ custodiunt precepta mea.
¶ In leuico.c.4. Qui maledixerit ⁊ blasphe mauerit nomē dn̄i: morte moriat: lapidib⁹ opprimet eū oīs multitudo populi.
¶ Moyses in deuterono.c.6 Diliges deu; tuum ex toto cordetuo: ⁊ ex tota aīa tua: et ex tota fortitudine tua.
¶ Psalmista.33.ps̄. Gustate ⁊ videte qm̄ suauis est dn̄s. ℞ 36.ps̄. Delectare in dn̄o: ⁊ dabit tibi petitiones cordis tui. ℞ Reuela dn̄o viam tuā: ⁊ spera in eo. Subditus esto dn̄o: ⁊ ora eum. Apud dn̄m gressus hoīs di rigent: ⁊ viam eius volet. Cu; ceciderit nō collidet: quia dn̄s supponit manum suam. ℞ 49.ps̄. Jmola deo sacrificiū laudis. ℞ 54 ps̄. Jacta in domino curā tuā: ⁊ ipse te enu/triet. ℞ 96.ps̄. Qui diligitis dn̄m odite ma lum. ℞ 136.ps̄. Paratus sum ⁊ non sum turbatus: vt custodiā mandata tua. ℞ 149 ps̄. Pax multa diligentibus legem tuam: ⁊ non est illis scandalū. ℞ 176.ps̄. Custodit dn̄s omnes diligentes se: ⁊ omnes peccato/res disperdet.
¶ Regum li.1.c.2. Quicūq; honorificaue/rit me: glorificabo eum: qui autem contem

nunt me: erunt ignobiles.
¶ Tobie hysto. ca. 4. Omnibus diebus vite tue in mente habe dominum.
¶ Jesus filius sirach in ecclesiastico. c. j. De⁹ prebet sapientiam diligentibus se. Dilectio dei honorabilis sapientia. Qui diligit deuz exorabit pro peccatis: ꝛ cōtinebit se ab illis: ꝛ in oratione dierum exaudietur.
¶ Matthеus in euangelio. c. 6. Non potestis do seruire ꝛ mamone. ☞ Idē lucas. 16. c. Qui amat patrē ꝛ matrē plus ꝙ me: non est me dignus. Et q amat filiū aut filiaȝ supra me: nou est dignus me. ☞ c. 31. Qui nō est mecum contra me est. Ubi sunt duo vel tres congregati in noīe meo: sum in medio eorum. ☞ 19. c. Omnis qui reliquerit domum vel fratres: aut sorores: aut patreȝ aut vxorem: aut matrem: aut filios: aut agros ꝑpter nomen meum: centuplum accipiet ꝛ vitam eternam possidebit. ☞ Idem lucas in euangelio. c. 18. ☞ c. 22. Diliges' deum ex toto corde tuo: ꝛ ex tota aīa tua: ꝛ ex tota mente tua: hoc est primū ꝛ maximū mandatum. Secundum autem simile est huic. Et diliges proximū tuum sicut teipsuȝ. In his duobus mādatis tota lex pendet ꝛ ꝓphete.
¶ Joannes in euangelio. ca. 14. Si diligitis me mandata mea seruate. Qui habet mandata mea ꝛ seruat ea: ille est qui diligit me. Qui diligit me diligitur a patre meo: et ego diligam eum: ꝛ manifestabo ei meipsum. ☞ Jesus dixit: Siquis diligit me sermoneȝ meum seruabit: ꝛ pater meus diliget eum: ꝛ ad eum veniemus ꝛ mansionem apud eum faciemus. Qui nō diligit me sermones meos non seruat. Ait iesus discipulis suis qñ morti appropinquabat. Non turbetur cor vestrum neqꝫ formidet: audiuistis quia dixi vobis: vado ꝛ venio ad vos: si diligeretis me gauderetis vtiqꝫ: quia vado ad patrē ☞ 15. c. Ait iesus discipulis suis: Manete ī me ꝛ ego in vobis. Sicut palmes nō potest facere fructum a semetipso nisi manserit in vite: Sic nec vos nisi in me māseritis. Ego sum vitis vos palmites: qui manet in me et ego in eum: hic fert fructū multum: quia sine me nihil potestis facere. Siquis in me non manserit mittetur foras sicut palmes ꝛ arescet: ꝛ colligent eum ꝛ in ignem mittent ꝛ ardet. Si manseritis in me ꝛ verba mea i vobis manserint: quodcūqꝫ volueritis petetis ꝛ fiet vobis. Ait iesus: si precepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea.
¶ Jacobus apostolus eplā vnica. c. 2. ☞ Quicunqꝫ totā legem obseruauerit: offenderit autē in vno factus est omniū reus.
¶ Johannes apostolus ꝛ euāgelista epistola primi. c. 4. Siquis dixerit: diligo deum ꝛ fratrem suum oderit: mendax est. Hoc mādatum habemus a deo: vt qui diligit deuȝ diligat ꝛ patrem suum. ☞ c. 5. ꝛ fi. Hec est charitas dei vt mandata eius custodiamus.
¶ Paulus apostolus epistola ad romanos caplo. 8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. ☞ Idem apostolus epistola. j. ad corinthios. c. 10. ☞ Non potestis mense domini participes esse vt mense demoniorum. ☞ Idem epistola ad timotheuȝ c. j. Finis precepti est charitas de corde puro ꝛ conscientia pura ꝛ fide non ficta.
¶ Auctor li. de for. hon. vite. ca. 5. Amabis deum si illum in hoc imitaberis vt velis omnibus prodesse nulli nocere: ꝛ tunc te iustum virum appellabunt omnes. Sequentur venerabūtur ꝛ diligent: sicqꝫ merito iustus appellaberis.

¶ De verbo dei ꝛ exauditione eius. Rica. 11.

IN leuitico. ca. 26. ꝛ penulti. Si in preceptis meis ambulaueritis ꝛ mandata mea custodieritis ꝛ feceritis ea: dabo vobis pluuias temporib⁹ suis: ꝛ terra germinet germen suū ꝛ pomis arbores replebuntur: apprehendet messiuȝ tritura vindemiā: ꝛ vindemia occupabit sementem: ꝛ comedetis panem vestrū in saturitate: ꝛ absqꝫ pauore habitabitis i, t̄ra vrā: dabo pacē in finib⁹ vestris dormietis: ꝛ nō erit qui exterreat. Auferam malas bestias: ꝛ

gladius nō trāsibit terminos vestros: psequimini inimicos vr̄os ⁊ corruēt corā vobis.

¶ Moyses in deuteronomio.c.5. Non declines neq₃ ad dexterā neq₃ ad sinistrā: s₃ p viā quā pc̄pit vobis dn̄s deus ambulabitis: vt viuatis: ⁊ bene sit vobis ⁊ pcellentur dies in terra portionis vestre. ¶ 8.c. Nō in solo pane viuit hō: s₃ ex omni verbo quod egreditur ex ore dei.

¶ Psalmista. 102. ps̄. Iustitia dn̄i in filios filiorꝫ his qui seruant testamentum eius: et memores sunt mandatorꝫ ipsius ad faciendū ea ¶ 125. ps̄. locutio ad deū: Parat⁹ sū ⁊ nō sum turbatus: vt custodiā mādata tuā ¶ 145. ps̄. Pax multa diligētibus legē tuā dn̄e: ⁊ nō est illis scandalum.

¶ Salomon in puer.c.30.⁊ fi. Ois sermo dei ignitus. ¶ Idē in ecclīastice.c.8. Sermo di potestate plenus est.

¶ Marcus in euāgel.c.3. Celū ⁊ terra trāsibunt: verba aūt mea nō transibūt: ait iesus: ¶ Idem dicit lucas in euāge c.21.

¶ Lucas in euā.c.10. Jesus intrauit ī q̄ddā castellū: ⁊ mulier q̄dā martha noīe excepit illū in domū suā: ⁊ huic erat soror noīe maria: que etiam sedēs secus pedes dn̄i: audiebat verbū illius: martha aūt satagebat circa frequēs ministeriuꝫ: que stetit ⁊ ait: Dn̄e non est tibi cure ꝙ soror mea reliquit me solā ministrare: dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondēs dixit illi dn̄s: Martha martha sollicita es ⁊ turbaris erga plurima: porro vnū est necessariū. Maria optimā partem elegit que nō auferet ab ea. ¶ c. 11. Beati qui audiūt verbū dei ⁊ custodiūt illud. ¶ Ait iesus: Uobis legislatoribus vbe quia oneratis hoīes onerib⁹ que portari nō pn̄t: ⁊ ipsi vno digito vr̄o nō tāgitis sarcinas.

¶ Joānes in euāge.c.8. Qui est ex deo verba dei audit. ¶ Ait iesus: Si quis sermoneꝫ meū seruauerit: mortē nō gustabit ī eternū. ¶ c.10. Ait iesus: Si mihi nō vultis credere operibus credite.

¶ Paulus apl's epl'a ad romanos.c.2. Non auditores legis iusti sunt apud deū: sed factores legis, iustificabūt. ¶ Idem epistola ad timo: heū.c.i. Finis p̄cepti est charitas de corde puro: ⁊ cōsciencia bona ⁊ fide non ficta. ¶ Idem epl'a ad hebreos.c.4. Uiuus ē sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oī gladio ancipiti.

¶ De timore dei. Rica. 12.

Iob hystoria ca. 28. Timor domini ipse est sapiētia.

¶ Moyses in deuteronomio.ca. 6. Timeas dn̄m deū tuū: ⁊ custodias mandata ⁊ precepta eius.

¶ Psalmista. 2. ps̄. Seruite dn̄o in timore: ⁊ exultate ei cuꝫ tremore. ¶ 28. ps̄. Firmamentū est dn̄s timentibus eum. ¶ 32. ps̄. Oculi dn̄i sup timētes eū. ¶. 84. ps̄. Prope timētes deū salutare ipsius. ¶ 102. ps̄. Misericordia dn̄i ab eterno: ⁊ vsq₃ in eternū sup timētes eū. ¶ 110. ps̄. Initiū sapientie timor dn̄i. ¶ 111. ps̄. Beatus vir qui timet dn̄m. ¶ 148. ps̄. Beati oēs qui timent dn̄m: qui ambulant in viis ei⁹. ¶ 165. Uoluntatē timentiū se faciet ⁊ dep̄catiōnē eorꝫ exaudiet ⁊ saluos faciet eos. ¶ 167. ps̄. Beneplacitū est dn̄o sup timentes eum.

¶ Salomon in puerb.c.3. Time deum ⁊ recede a malo. ¶ Timor dn̄i odit maluꝫ: arrogantiā ⁊ supbiā ⁊ viā prauā: ⁊ os bilingue detestat. ¶ 15.c. Timor dn̄i disciplia sapie ¶ 16.c. Timore dn̄i declinat a malo. ¶. c. 24 Time dn̄m fili mi ⁊ regem. ¶ Idē in ecclīastico.cap̄. 7. Qui timet dn̄m nihil negligit. ¶ 12.c.⁊ fi. Deū time ⁊ mandatū eius obserua: hoc est enim omnis homo.

¶ Tobie hysto.cap̄.4. Multa bona habebimus si timuerimus deū: ⁊ recesserimus ab oī pctō ⁊ fecerimus bn̄. ¶ Socrates ī exhortationib⁹.c.2. circa p̄nci. Deū quidē verere.

¶ Jesus filius sirach in eccle.c.i. Timor dn̄i glīa ⁊ glīatio ⁊ letitia ⁊ corona exultatiōis. Timor dn̄i delectabit cor: ⁊ dabit letitiaꝫ et gaudiū ⁊ longitudinē dierū. ¶ Timēti dn̄m bn̄ erit in extremis: ⁊ in die defunctiōis sue benedicet. ¶ Timor domini sciētie religiositas: custodiet ⁊ iustificabit cor. ¶ Timenti

deū bene erit: ⁊ in dieb⁹ ꝯsūmationis illius benedicet. ¶ Corona sapiētie timor dñi replēs pacē ⁊ salut' fructū. ¶ Timor dñi expellit peccm̄. ¶ Qui timet dñm: honorat parentes ⁊ q̄si dñis fuiet is qui se genuerūt. ¶ 7. c. In tota aīa tua time deū: ⁊ sacerdotes illius sacrifica. ¶ 33. c. Timēti deū nō occurrent mala:: sed in tētatione illū de⁹ ꝯfuat: ⁊ liberat a malis. ¶ 25. ca. Timor dei initium dilectionis eius.

¶ Lucas in euāge. c. 21. Timete eū qui post q̄ occiderit habet ptātē mittere in gehēnā.

¶ Petrus ap's ep'a. j. Deum timete.

¶ Augustinus in epigramatibus ꝓspi. c. 71 De⁹ sic timēd⁹ ē vt ab ipo fugiat ad ipsū.

¶ Cassiodorus ep'laꝝ li. 9. ca. 25. Semꝑ hn̄ gerit si celestis metus humanis morib⁹ apponit: hinc etenim virtutū oīum sumitur agnitio: hinc sapia veritatis sapore cōditur

¶ De querēdo ⁊ adeūdo deū. Rica. 13.

Psalmista. 9. ps. Nō d reliq̄sti q̄rētes te dñe. ¶ 33. ps. Inq̄rētes deū nō minuent oī bono. ¶ 36. ps. Delectare in dño: ⁊ dabit tibi petitiōes cordis tui. ¶ 68. ps. Querite dominum: ⁊ viuet aīa vr̄a. ¶ 104. ps. Querite dn̄ ⁊ ꝯfirmabimī

¶ Paralipomenō li. j. ca. 28. Si q̄sieris dñm inuenies: si aūt dereliq̄ris eum ꝓijciet te in eternū. ¶ Libro. 2. c. 15. Si q̄sierit deū iuenietis: si aūt dereliq̄ritis eū: derelinq̄t vos.

¶ Hieremias ꝓpheta in li. ꝓphetaꝝ. ca. 29. Cum quesieritis me in toto corde vestro inueniar a vobis: ait dominus.

¶ Iesus filius sirach in eccl'. c. 2. Deus ꝓtector est oibus exquirētibus se in veritate.

¶ Phylon. li. sapie. c. j. Sentite de domino: ī bonitate: ⁊ in simplicitate cordis q̄rite illū: qm̄ inuenit ab his qui nō tētant illū: apparet aūt illis qui fidē habent in illum.

¶ Matth. in euangel'. c. 7. Querite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ aperietur vobis. ¶ Idem dicit lucas in euangel'. c. 11.

¶ Ioānes in euangel'. c. 6. Ait iesus: Eū qui venit ad me non eijciam foras.

¶ Iacobus ap's in ep'a vnica. c. 4. Appropinquate deo: ⁊ appropinquabit vobis.

¶ Paulus ap's: ep'a ad hebreos. c. 4. Adeamus cū fiducia ad thronū grē: vt miaꝫ ꝯseq̄mur: ⁊ grāꝫ inueniam⁹ in auxilio opportūo

¶ Boetius de ꝯsolatione li. 3. c. 17. Ut platoni placet in minimis quoq3 rebus diuinū debet auxiliū iplorari. Inuocanduꝫ censeo rerū oīum patrē: quo pretermisso: nulluꝫ rite fundatur exordium.

De spe atq3 desperatione hominis ad deum. Rica. 14.

Psalmista. 17. ps. Protector ē deus omniū sperantiū ī se. ¶ 31. ps. Sperantē in dño: misericordia circūdabit. ¶ 32. ps. Oculi dñi in eis qui sperāt super misericordia eius. ¶ 33. ps. Beat⁹ vir qui sperat in domino. ¶ 36. ps. Spera ī domino ⁊ fac bonitatē. ¶ Reuela domine viā tuā: ⁊ spera in eo. ¶ Domin⁹ saluabit iustos qui sperauerūt in eo. ¶ 39. ps. Beatus vir cuius est nomē dñi spes eius: ⁊ nō respexit in vanitates ⁊ insanias falsas. ¶ 83. ps. Beatus hō qui sperat in deo. ¶ 117. ps. Bonū est ꝯfidere in dño q̄ ꝯfidere in homine. Bonū est sperare in dño q̄ sperare in ꝑncipibus. ¶ 167. ps. Beneplacitū est dño in eis qui sperāt super misericordia eius.

¶ Salomon in ꝓuerb. c. 3. Habe fiduciā in toto corde tuo: ⁊ ne ī nitaris prudentie tue: in oibus vijs tuis cogita illū: ⁊ ipse diriget gressus tuos. ¶ 16. c. Qui ī domino sperat beatus est. ¶ 28. c. Qui sperat in domino sanabit. ¶ 29. c. Qui sp erat in domino sublevabit. ¶ 20. c. Clipe⁹ ē dñs sperātibus ī se.

¶ Regū li. 2. c. 22. Scutū est dominus omnium sperantium in se.

¶ Hieremias ꝓpheta in li. lamenta. c. 3. Bonus est dominus sperantibus in eū. ¶ Bonū est p̄stolari cū silētio salutare domini.

¶ Gregorius in pastorali. cap̄. 51. ¶ De spe eterne hereditatis gaudiū sumat quos aduersitas vite tēporalis humiliat: q2 nisi salvādos ī ꝑpetuū cernēt erudiēdos sub disci

plie regimie diuina dispēsatio nō frenaret.
¶ Isidor⁹ in sinonima soliloquiorum. li. j. c. 12
Qui veniā de peccato desperat plus se de desperatione q̄ de cōmisso crimine dānat. Desperatio auget peccatum.

¶ De orati ōe religiosa. Rica. 15.

P Samista. 33. ps. Oculi dñi sup iustos: et aures eius in pces eorum. Clamauerūt iusti et dñs exaudiuit eos: et ex oibus tribulationib⁹ eorum liberauit eos ¶ 36. ps. Subditus esto dño: et ora eū. ¶ 49 ps. Immola deo sacrificiū laudis. ¶ 50. ps dauid. Miserere mei de⁹ sm magnā miaz tuā. Et sm multitudinē miserationū tuarū: dele iniquitatē meā. Amplius laua me ab iniq̄tate mea: et a pctō meo mūda me. etc. Auerte faciē tuā a pctis meis: et oēs iniq̄tates meas dele. Cor mūdū crea in me de⁹: et spm rectū inoua in visceribus meis. Ne piicias me a facie tua: et spm scm̄ tuū ne auferas a me. Redde mihi letitiā salutaris tui: et spū pncipali ɔfirma me. ¶ Dauid. Dñe labia apies: et os meū annūciabit laudē tuā. ¶ 69 ps. De⁹ in adiutoriū meū intēde: dñe ad adiuuādū me festina. ¶ 17. ps. Deus ne elōgeris a me deus meus in auxiliū meū respice. ¶ 84. ps Ostēde nobis dñe miaz tuā et salutare tuū da nobis. ¶ 85. ps. Tu deus suauis et mitis et multe mie es oib⁹ inuocātibus te. ¶ 101 ps. Dñs respexit in orōnē humiliū: et nō spreuit pcem eorum. ¶ 104. ps. Cōfitemini dño et inuocate nomē eius ¶ 146. ps. Qui seminat in lachrymis in exultatiōe metet. ¶ 158 ps. Opa manuū tuarū ne despicias. ¶ 161. ps. dauid. Pone domie custodiā ori meo: et hostiū circūstantie labiis meis. ¶ 163. ps. dauid. Nō intres in iudiciū cū seruo tuo: qr nō iustificabit in cōspectu tuo ois viuens. ¶ 165. ps. Prope est dominus oibus inuocātibus eum in veritate: voluntatē timētiū se faciet: et deprecationē eorum exaudiet et saluos faciet eos.

¶ Salomon in prouerb. c. 15. Longe ē dominus ab ipiis: et orationes iustorum exaudiet.

¶ Tobie hysto. c. 4. Oi tpe benedic deum: et pete ab eo vt vias tuas dirigat: et oia ɔsilia tua in ipso permaneāt. ¶ 12. c. Bona ē oratio cum ieiunio et elemosyna magis q̄ thesauros auri condere.

¶ Jesus filius sirach in eccl'ia. ca. 3. Qui diligit deū exorabit pro pctis: et ɔtinens est ab illis: et in oratione dierū exaudiet. ¶ 18. ca. Ante orationē pparа animam tuam: et noli esse quasi homo qui tētat deum.

¶ Mattheus in euāge. 6. c. Cū oratis nō eritis sicut hypocrite qui amāt in synagogis et angulis platearū stātes orare vt videant ab hoib⁹. intra cubiculū tuū et clauso ostio tuo ora patrē tuū in abscōdito: et pr̄ tuus qui videt in abscōdito reddet tibi. Orātes nolite multū loq̄. Sic orabitis: Pater nr̄ qui es i celis scilicet nomē tuū adueniat regnū tuū fiat volūtas tua sicut in celo et in terra. Panē nostrū supsubstātialē da nobis hodie et dimitte nobis debita nr̄a sicut et nos dimittimus debitorib⁹ nostris: et ne nos īducas i tētationē: sed libera nos a malo. ¶ 7. c. Petite et dabit vobis: q̄rite et īuenietis: pulsate et aperiet vobis. ¶ 26. ca. Uigilate et orate vt nō intretis in tētationē: spūs quidē promptus est: caro autem infirma.

¶ Marcus in euā. 11. c. Oia q̄cūq̄ orātes petitis credite: qr accipietis et veniet vobis. Cum stabitis ad orandū dimittite si q̄d habetis aduersus aliquē: vt pr̄ vester q̄ in celis est dimittat vobis peccata vestra.

¶ Lucas in euā. 11. c. Cū oratis: dicite: Pater scilicet nomē tuū adueniat regnū tuū: panē nostrū quottidianū da nobis quotidie: et dimitte nobis debita nr̄a: siquidē et ipsi dimittimus: oib⁹ dimittētib⁹ nobis: et ne nos īducas in tētationē. ¶ 22. c. Orate ne intretis i tētationem.

¶ Joānes in euāgel. c. 9. Peccatores deus nō audit: sed siquis dei cultor est: et eius voluntatē facit: hunc exaudiet.

¶ Paulus apl's epl'a. j. ad corinth. c. 14. Si orē lingua: et spūs me⁹ nō orat: mēs mea sine fructu ē. ¶ Idē i epl'a ad coll. c. 3. et pe. Oē

quodcũq3 facitis ỽbo aut ope:o'a in nomie domini iesu christi facite.

¶ Iacobus apl's epl'a.i.c.5.Orate ꝓ inuicez vt saluemi.Multũ valet deꝑcatio assidua.

¶ Boetius de consolatione li.5.ꝛ fi.c.11.ꝛ fi.In deo ꝓces ponite cum recte sunt inessicaces esse non possunt.

¶ Cato.c.j.Deo supplica.

¶ Augustin' i epig.ꝓsp.89.c.Fidelr supplicãs deo ꝓ necessitatib' istius vite ꝛ mise ricordit audit ꝛ misicordit nõ audit: quid eni vtile ifirmo sit magis nouit medicus q̃ egrot'.Si at postulat id qd de' pcipit fiet oino qd poscit.¶ 91.c.De' cũ aliqd male po stũ dãdo irascit ꝛ non dãdo miseretur.

¶ Isidor' soliloquioꝝ li.2.c.6.Immũdus spũs oratõis instãtia vincit.Demonia oratiõe deiicimt.Oratiõe demonia superant.

¶ De ieiunii religione.Rũca.16.

Mattheus in euãg.c.15.Nõ qd intrat in os coinqnat hoiez:sꝫ qd ꝓcedit ex ore hoc coinquinat hominem.

¶ Paulus apl's epl'a ad roma.c.14 Is qui mãducat nõ mãducantẽ nõ spnat:ꝛ qui nõ mãducat mãducantẽ nõ iudicet.Et qui mãducat dño mãducet:grãs eni agit deo:ꝛ q̃ nõ mãducat dño nõ mãducat:ꝛ grãs agit deo.¶ Idẽ epl'a j.ad corin.c.9.Nũquid nõ habem' potesta'ẽ mãducãdi ꝛ bibendi:

¶ Gregorius in pasto.c.44.Admonẽdi sunt abstinẽtes vt nouerint q2 tũc placentẽ deo abstinẽtia offerũt cũ ea q̃ sibi ð alimẽtis sub trahũt indigẽtibus largiunt.Non deo sed sibi quisq3 ieiunat si ea que sibi ad tẽp' sub trahit nõ inop:bus subtrahit:sꝫ vẽtri post modũ offerenda custodit.

¶ De voti religione.Rũca.17.

Moises in deutero.ca.33.Cũ3 voto voueris dño deo tuo nõ tardabis reddere q2 requiret illud dñs deus tuus:ꝛ si morat' fueris:reputabit tibi in pctm̃.Si nolueris polliceri absq3 peccato eris.

¶ Psalmista.49.ps.Redde altissimo vota tua.¶ 75.ps.Vouete ꝛ reddite dño deo vestro oẽs qui in circuitu ei' affertis munera.

¶ Salomon in ꝓuerb.c.20.Ruina est hoi deuouere scis:ꝛ post vota tractare.¶ Idem in eccl'iaste.c.5.Si quid vouisti deo ne moreris reddere:displicet eni ei infidelis ꝛ stulta ꝓmissio:sed quodcunq3 voueris redde: multo melius est non vouere q̃ post votũ promissa non reddere.

¶ Isidorus soliloquioꝝ:li.2.c.36.In turpe votum muta decretum.Qd incaute nouisti non facias.Impia est promissio que scelere adimpletur.

¶ De iuramenti religione.Rũca.18.

In leuitico.cap.19.Non ꝑiurabis in nomine meo:nec polluês nomen domini dei tui.

¶ Iesus filius sirach in eccl'iastico.cap.23. Iurationi non assuescat os tuu3:multi eni casus in illa.Uir multum iurans implebit iniquitate.

¶ Mattheus in euãge.c.5.Non iurare oĩno:neq3 per celũ q2 thronus dei est:neq3 ꝑ terrã:q2 scabellũ est pedũ ei':neq3 ꝑ hierosolymã q2 ciuitas est magni regis:nec per caput tuũ iurabis:q2 nõ potes vnũ capillũ albũ facere aut nigrũ.Sit aũt sermo vester est est non nõ:qd aũt his habundantius est a malo est.

¶ Iacob' apostol' ep'a vnica.c.5.ꝛ fi.Nolite iurare neq3 ꝑ celũ neq3 per terram:neq3 aliud quodcũq3 iuramentũ:sit sermo vester est est non non.

¶ Paulus apostolus epl'a ad hebreos.c.6. Homines per maiorem sui iurant:ꝛ omnis controuersie eorum finis.Ad confirmationem est iuramentum.

¶ Cato.c.j.iusiurandũ serua.

¶ Isidorus solilo.lib.2.c.35.Assiduitas iurandi periurij consuetudinem facit.Usus iurandi ad periurium ducit.Sit in ore tuo est:sit in ore tuo non est:veritas iuramento non indiget.¶ Firma sit sacramenti tui fides.

¶ De charitate religiosa hois ad proximum. Rica. 19.

In exodo c.2. Non loquaris 𝔠 p/ximū tuū falsum testimoniū. Non cōcupisces domū ṗximi tui: nec desiderabis vxorē eius: non seruū: nō ancillā: nō ouē: nō bouē: nō asinū: nec oīa q̄ illi⁹ sūt ꝛc 21. c. Si quis per industriā occiderit ṗximū suū ꝛ per insidias: ab altari meo auellas eū: vt moriat̄. ꝛc 22. c. Aduenā nō cōtristabis: neq̄ꝫ affliges eum. Uidue ꝛ pupillo non nocebis: si leseritꝫ eos vociferabūt̄ ad me: ꝛ ego audiā clamorē eoꝝ: ꝛ indignabit̄ furor meus: pcutiāq̄ꝫ vos gladio: ꝛ erunt vxores vestre vidue: ꝛ filij vestri pupilli. ꝛc 23. ca. Pauperis misereberis in negocio. Peregrino molestus non eris.

¶ In leuitico. c. 19. Cū messueris segetes terre tue: nō tondebis vsq̄ꝫ ad solū super faciem terre: nec remanentes spicas colliges: neq̄ꝫ in vinea tua racemos ꝛ grana decidētia cōgregabis: sed paupib⁹ ꝛ peregrinis carpēda dimittes. ꝛc Non mentiemini: nec decipiet vnusquisq̄ꝫ ṗximū suū. Non facies calūniā ṗximo tuo: nec vi oppmes eū. Nō maledices surdo: nec corā ceco pones offēdiculū. Si habitauerit aduena in terra vr̄a: ꝛ moratus fuerit inter vos: ne exprobretis ei: sed sit inter vos quasi indigena.

¶ Moyses in deut. c. 19. Non assumes et trāsferes terminos ṗximi tui quos fixerūt priores in possessione tua. ꝛc 23. c. Non feneraberis fratri tuo ad vsurā pecuniaꝫ: nec fruges: nec quālibet aliā rem sed alieno: fratri aūt tuo absq̄ꝫ vsura: id quod indiget cōmodabis: vt benedicat tibi dn̄s deus tuus oī tpe tuo. ꝛc 116. c. Ingressus vineā proximi tui comede vuas quantū tibi placuerit: foris aūt ne efferas tecū. ꝛc 24. c. Si intraueris segetem amici tui frāges spicas ꝛ manu cōteres: falce aūt nō metes. Cū repetes a ṗximo tuo rē aliquā quā debet tibi: nō ingredieris domū ei⁹ vt pignus auferas: sꝫ stabis foris: ꝛ ille tibi ṗferet qd̄ habuerit. ꝛc 37. c. Maledictus qui trāsferet terminos ṗximi sui. Maledict⁹ qui errare facit cecos in itinere. Maledictus qui peruertit iudiciū aduene ꝛ pupilli.

¶ Salomon in ṗuer. c. 10. Uniuersa delicta aperit charitas. ꝛc 14. c. Qui despicit ṗximum suum peccat.

¶ Tobie hysto. c. 4. Qd̄ ab alio odis fieri tibi vide ne alteri tu aliquādo facias.

¶ Jesus filius sirach in eccl̄. c. 29. Fenerare ṗximo tibi in tpe necessitatis illius. Multi non causa nequitie non fenerati sunt: sed fraudari grati s timuerunt. Uir bonus fidē facit proximo suo.

¶ Tullius in oratione pro quintō ligario: Hoīes ad deos nulla re ṗpius accedunt q̄ꝫ salutem hominibus dando.

¶ Matth. in euāgel̄. c. 5. Oīs qui irascit̄ frī suo: re⁹ erit iudicio. ꝛc. c. 7. Quid vides festucā in oculo frīs tui: ꝛ trabē ī oculo tuo nō vides. Aut dicis fratri tuo: frat̄ sine eijciāꝫ festucā d̄ oculo tuo: ecce trabes in oculo tuo ē. hypocrita: eijce ṗmū trabē d̄ oculo tuo: et tūc videbis eijcē festucā d̄ oculo frīs tui. ꝛc Idē dicit lucas. c. 6. Oīa q̄cūq̄ꝫ vultis vt faciant vobis hoīes ꝛ vos facite ill̄. ꝛc Idē lucas. 6. c Ubi sūt duo vl̄ tres ꝯgregati ī noīe meo: ibi sū ī medio eoꝝ. ꝛc 22. c. ait iesus: Dilige dn̄ꝫ deū tuū ex toto corde tuo: ꝛ ex tota aīa tua: ꝛ ex tota mēte tua: hoc est ṗmū ꝛ maximuꝫ mādatū: scdm aūt est sīle huic: ꝛ diliges ṗmū tuū sicut teipsum. In his duobus mandatis tota lex pendet ꝛ ṗphete.

¶ Marc⁹ in euāg. c. 9. Pacē habete int̄ vos

¶ Lucas in euāg. c. 6. Mutuū date nihil inde sperātes: ꝛ erit merces vr̄a multa: ꝛ eritis filij altissimi: qꝛ ipse benignus ē sup ingratos ꝛ malos. Date ꝛ dabitur vobis.

¶ Joānes in euangelio ca. 3. Uos vocatis me magister ꝛ domine: ꝛ bene dicitis: sum etenim. Si ergo laui ego vestros pedes dominus ꝛ magister: ꝛ vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis: vt quemadmodū ego feci vobis: ita et vos faciatis. ¶ Mandatum nouum do

vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos vt et vos diligatis inuicē. ¶ 14.c. Pacē re/ linquo vobis: pacē meā do vobis. ¶ 15. c. Maiorē hāc dilectionem nemo habet vt aiam suā quis ponat pro amicis suis. ¶ Ait iesus: hec mādo vobis vt diligatis inuicem.
¶ Jacobus apl's ep'la vnica.c.4. Nolite de trahere alterutrum.
¶ Petrus apl's. 1 et.2. Oēs honorate: frater nitatem diligite. ¶ 4.cap°. Charitas operit multitudinem peccatorum.
¶ Johānes in ep'la. 1.ca.2. Qui diligit fra/ trem suum: in lumine manet: et scandalum in eo nō est: qui aūt odit fratrē suū in tene/ bris est: et in tenebris ambulat et nescit quo eat: qm̄ tenebre obcecauerūt oculos eius.
¶ c.3. Qui habuerit substantiā mūdi et vi/ derit fratrē suū necessitatē habere et clause rit viscera sua ab eo: quō charitas dī manet in eo? ¶ Non diligamus verbo neqz lin/ gua: sed opere et veritate. ¶ c.4. Diligam⁹ inuicē: qm̄ charitas ex deo est: et oīs qui di/ ligit fratrē ex deo natus ē: et cognoscit deuz qm̄ deus charitas est. ¶ Si diligamus in/ uicem: deus in nobis manet: et charitas ei⁹ in nobis pfecta est. ¶ Deus charitas est: et qui manet in charitate in deo manet et de⁹ in eo. ¶ Siquis dixerit: diligo deū: et frēm suū oderit: mēdax ē. ¶ Hoc mādatū habe/ mus a deo: vt qui diligit deū diligat et fra/ trem suum.
¶ Paulus apapostolus ep'la ad Romanos c.12. Sicut in vno corpore multa membra habemus: oīa aūt mēbra nō eundē actū ha bent: ita multi vnū corpus sumus in christo singuli autez alterius mēbra. ¶ 13.c. Qui diligit pximū suū: legē impleuit. Nam non adulterabis: non occides: non furaberis: nō falsum testimonium dices: non cōcupisces rem pximi tui: et si quid aliud est mandatū in hoc verbo instauratur. ¶ 15.c. et antepe. Unusquisqz vestrū pximo suo placeat ī bo no. Idē apl's ep'la. 1. ad corinthios.c.13. ¶ Si lingis hominū loquar et angelorum: charitatē aūt nō habeā: factus sum velut es sonās aut cymbaluz tinniens. ¶ Charitas patiens est: benigna est: charitas nō emula tur: non agit pperā: nō inflatur: nō est ambi/ tiosa: nō querit que sua sunt: nō irritatur: nō cogitat malū: nō gaudet sup iniquitatē: cō/ gaudet autez veritati: oīa suffert: oia credit: oīa sperat: oīa sustiet. ¶ Maior fide et spe est charitas. ¶ 16.c. Oīa vestra ī charitate fiāt. ¶ Idē apl's ep'la ad galathas.c.6. et fi/ nali. Alter alterius onera portate. ¶ Opere mur bonū ad oēs: maxime ad domesticos fidei. ¶ Idem ep'la ad ephesios.ca.4. Lo/ quimini veritatez vnusquisqz cum pximo suo: qm̄ sum⁹ inuicē mēbra. ¶ Oīs amari tudo et ira et indignatio et clamor et blasphe mia tollatur a vobis cū oī malitia. estote autē inuicē benigni: misericordes donātes inui/ cem. ¶ Idem ep'la ad collossenses.3.c.pe. Nolite mentiri inuicem. ¶ Charitatez ha/ bete: quod est vinculuz pfectionis. ¶ Pax christi exultet in cordibus vestris: in q̄ et vo cati estis in vno corpore. ¶ Idē apl's ī epi stola. 1. ad timotheum.c.5. Siquis suo/ rum et maxime domesticorum curā nō habet: fidē negauit: et est infideli deterior. ¶ Idez apl's ep'la ad hebreos.c.12. ¶ Pacē seq/ mini cū oībus et sanctimoniā: sine qua ne/ mo videbit deū. ¶ c.13. et fi. Beneficentie et cōmunicationis nolite obliuisci: talibus enim hostijs pmeretur deus.
¶ Auctor li. dē formula. hone. vite. Am abis deum: si illū in hoc immitaberis: vt velis oī bus prodesse nulli nocere: et tunc te iustuz virū appellabūt oēs: sequentur et venerabunt et diligēt: sicqz merito iustus appellaberis.
¶ Cassiodorus de charitate dei.c.29. Oiuz bonorum radix est charitas.

¶ De elemosyna. Rica.20.

Psalmista. ps.40. Be atus qui in telligit super egenū et pauperem: in die mala liberabit eū dn̄s.
¶ Salomon in puerb.c.14. Qui miseretur pauperi beatus erit. ¶ 17.c. Qui despicit pauperē exprobrat factori ei⁹. ¶ 19.c. Fe/

nerat dño qui miseret paupis ꝛ vicissitudi/nem suam reddet ei. ¶ 31. Qui obturat aurem suam ad clamorē pauperis: ꝛ ipse clamabit ꝛ nō exaudiet. ¶ 28. c. Qui dat pauperi nō indigebit: qui despicit deprecantē sustinebit pecuniā. ¶ Idē in ecclīaste ca. 7. Bonū est te sustentare iustū: sed ꝛ ab illo ne subtrahas manum tuam.

¶ Tobie hystoria. c. 4. Ex substātia tua fac elemosynā: ꝛ noli auertere faciē tuā ab vllo paupere: ita enī fiet vt nec auertat facies dñi. ¶ Quō potueris: ita esto misericors. Si multū tibi fuerit abūdanter tribue. Si exiguū fuerit tibi: etiā exiguum impertire studde. Premiū enī bonū thesaurizas in die necessitatis. ¶ Elemosyna ab oī pctō ꝛ a morte liberat: ꝛ nō patiet aiā ire in tenebras. ¶ Fiducia magna erit corā sūmo deo elemosyna oībus faciētibus eam. ¶ Panē tuū cū esurientibus ꝛ egenis comede: ꝛ de vestimentis tuis nudos tege. ¶ 12. ca. Elemosyna a morte liberat: ꝛ ipsa est que purgat peccata ꝛ facit inuenire vitam eternam.

¶ Esaias pphēta. c. 58. Frange esurienti panem tuū: ꝛ egenos vagosqꝫ induc in domū tuam. Cum videris nudū operi eum: ꝛ carnem tuam ne despexeris.

¶ Jesus filius syrac in ecclīastico. ca. 3. Elemosyna resistit peccatis. ¶ c. 4. Elemosynā pauperis ne defraudes: ꝛ oculos tuos ne trāsuertas a paupere. ¶ Cor inopis ne affli/xeris: ꝛ nō protrahas datū angustianti aīe. ¶ Rogationē contribulanti ne abijcias: et ne auertas faciē tuā ab egeno. ¶ c. 14. Scdm vires tuas expōrigēs da pauperi. ¶ 17. c. Elemosyna viri quasi sacculū cum ipso.

¶ Mattheus in euangel. c. 5. Cū facis elemosynā noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciūt in synagogis ꝛc. ¶ c. 15. Non est bonū sumere panē filiorū ꝛ dare canibus. ¶ c. 16. ait iesus: Si vis pfectus esse: vade et vende oīa que habes ꝛ da pauperibus: ꝛ habebis thesaurū in celo: ꝛ veni seqre me.

¶ Lucas in euangelio. c. 3. Qui habet duas tunicas vnā det non hñti: ꝛ qui habet escas similiter faciat. ¶ c. 10. Ait iesus discipulis suis: In quamcūqꝫ ciuitatem intraueritis ꝛ susceperint vos: manducate que apponuntur vobis ꝛc. In quamcūqꝫ ciuitatē intraueritis ꝛ nō receperint vos: eūtes in plateis eis dicite: etiā puluerē qui adhesit vobis de ciuitate vestra extergimus in vos: tamē hoc scitote quia appropinquabit regnū dei ¶ c. 16. Homo quidā erat diues ꝛ induebat purpura ꝛ bysso: ꝛ epulabat quottidie splendide: ꝛ erat quidā mendicus nomine lazarus: qui iacebat ad ianuā eius vlceribus plenus: cupiens saturari de micis que cadebant de mēsa diuitis ꝛ nemo illi dabat: sed ꝛ canes veniebant ꝛ lingebant vlcera eius. Factum est autē vt moreret mendicus ꝛ portaret ab angelis in sinu abrae: mortuus est autē ꝛ diues: ꝛ sepultus est in inferno. Eleuans autē oculos suos cum esset in tormētis: vidit abrahā a longe ꝛ lazarū in sinu eius: ꝛ ipse clamans dixit: pater abrahā miserere mei: ꝛ mitte lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā vt refrigeret linguā meā quia crucior in hac flāma. Et dixit illi abrahām: fili recordare quia recepisti bona ī vita tua ꝛ lazarus similiter mala. Nūc autem hic consolat: tu do crucians: ꝛ in his oībus inter nos ꝛ vos chaos magnū firmatū est: vt hi qui volūt hinc transire ad vos nō possunt: neqꝫ inde huc trāsmeare. Et ait: Rogo ergo te pater vt mittas eum in domo pris mei: habeo enim quinqꝫ fratres vt testet illis: ne ꝛ ipsi veniant in locū hūc tormentorum. Et ait illi abrahā: Habent moyses et prophetas audiāt illos. At ille dixit: Nō pater abrahā: sed siqs ex mortuis ierit ad eos penitentiā agent. Ait aūt illi: Si moysen ꝛ pphetas nō audiunt: neqꝫ siquis ex mortuis resurrexerit credent ei.

¶ Johānes eplā. i. c. 3. Qui habuerit substātiam mundi ꝛ viderit fratrē suum necessitatē habere ꝛ clauserit viscera sua ab eo quō charitas dei manet in eo

¶ Paulus apls eplā. 2. ad corinthios. ca. 9. ¶ Hilarem datorem diligit deus

¶ Seneca de beneficijs lib. 2. Dabo egenti: sed vt ipse non egeã: succurrã perituro: sed vt ipse non peream

¶ Cecilius fir. de beata vita: li. 4. Beneficẽtia nulla est vbicũq; necessitas nõ est: perit igit̃ quicquid grẽ cã nõ indigentib⁹ tribuit̃

¶ Cassiodorus eplarũ: li. 12. & fi. c. 13. Qui potest esurĩetibus subuenire si nõ pascit extinguit. ¶ 27. eplã & pe. Egentibus iustum est non diuitibus subueniri: fundit potius qui mittit in plenum

¶ Jsidorus soliloquiorũ: lib. 2. c. 54. & ante pe. Qd bono affectu dispẽsat̃ hoc accipit de⁹: qui aũt cum tedio dat: mercedem perdit ¶ Non auferas vni vnde alij tribuas: nec te misericordẽ ostendas alieno spolio.

¶ De decimarum & primitiarũ religione. Rubrica. 21.

In exodo. 22. Decimas tuas & primitias non tardabis offerre. ¶ 23. c. Primitias frugum terre tue deferre in domũ dñi dei tui. ¶ 25. c. Loq̃re filijs isrl: vt tollat mihi pmitias ab oĩ hoĩe qui offert vltro ne accipies eas

¶ Jn leuitico. c. vlt. Oẽs decime terre siue de frugibus siue de pomis arborũ domino sũt: & illi sanctificantur. ¶ Boues & oues & capre que pastoris virga transeunt quicquid decimũ venerit sanctificabitur dño.

¶ Jn libro numeri. ca. 18. Locutus est dñs ad aaron &c. filijs leui dedi omnes decimas israelis in possessionẽ p ministerio quo seruiũt mihi in tabernaculo federis. ¶ Nihil aliud possidebũt filij leui decimarũ oblatione cõtẽti: qs in vsus eorũ & necessarijs separaui

¶ Moyses ĩ deuteronomio. c. 14. Decimã partẽ separabis de cũctis fructibus tuis q̃ nascuntur in terra per annos singulos: & comedes in cõspectu dñi dei tui in loco quẽ elegerit: vt in eo nomẽ illius inuocet̃: decimã frumẽti tui & vini & olei: & pmogenita de armẽtis & ouib⁹ tuis: vt discas timere dñm deũ tuũ oĩ tpe. ¶ c. 18. Non habebũt sacerdotes & leuite: & oẽs qui de eadẽ tribu sunt partẽ & hẽditatẽ cũ reliquo pplo isrl: qr sacrificia dñi & oblatões ei⁹ comedẽt: & nihil aliud accipiãt de portõe fratrum suorũ: dñs enĩ ipse est hẽditas eorũ sicut locutus ẽ illis.

¶ Salomõ in puer. c. 3. Honora dñm de tua substãtia: & de pmitijs oĩum frugũ tuarũ: et implebunt̃ horrea tua saturitate: & vino torcularia tua redũdabunt

¶ De vsurarũ phibitõe religiosa & morali. Rubrica. 22

Moises ĩ deuterono. c. 23 Nõ feneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniã nec fruges nec aliã quãlibet rẽ sed alieno ¶ Fratri tuo absq; vsura id qd ĩdiget comodabis: vt bñdicat tibi dñs de⁹ tu⁹ ĩ ope tuo

¶ Ezechiel ppheta. c. 18. Ad vsuram dantem & amplius accipientẽ nũquid viuet?

¶ Socrates in exhortationibus. c. 2. Abstinentiã exerceas fenoris

¶ Aristoteles ethicorũ: li. 4. c. 2. Usurarij vñ nõ oportet accipiũt & quantũ nõ oportet.

¶ Jesus fili⁹ syrach ĩ ecclesiastico. c. 4. Noli fenerari oĩ fortiori te. ¶ 29. c. Qui facit miãm feneratur primo suo. ¶ Fenerare primo tibi in tpe necessitatis illius. ¶ Multi nõ cã neq̃tie fenerati sũt: sz fraudari gratis timuerũt.

¶ Lucas in euãge. c. 6. Si mutuũ dederitis his a quib⁹ speratis recipe q̃ vobis est grã? ¶ Mutuũ date nihil ĩde spantes: & erit merces vr̃a multa: & eritis filij altissimi: qr ipse benignus est sup ingratos & malos.

¶ De puritate animi & cogitatione atq; volũtate pcti. Rubrica. 23

Salomon in puer. c. 4 Omi custodia sua tuũ cor: qr ex ipso vita pcedit. ¶ c. 15. Abhoĩatio dñi cogitatiões male. ¶ c. 20. Quis potest dicere: mundũ ẽ cor meũ: purus sum a peccato

¶ Pylon siue filemon: li. sapie. c. j. Peruerse cogitationes separant a deo

¶ Math. ĩ euã. c. 5. Ois q̃ viderit mlierẽ ad ↄcupiscendũ eã: iã mechat⁹ ẽ eã ĩ corde suo. ¶ Si oculus tuus dexter scandalizauerit te:

erue eũ ⁊ pijce abs te: expedit enim tibi: vt pereat vnũ membrorũ tuorũ q̃ totũ corpus tuũ mittaẜ in gehennã. ¶ 10.c. Estote prudentes sicut serpẽtes: ⁊ simplices sicͣ columbe.

¶ Mattheus ĩ euãgel.c.7. Abintus de corde hoium cogitationes male pcedũt: adulteria: fornicationes: homicidia: furta: auaritia: nequitie: dolus: impudicitia: inuidia: oculus: malus: blasphemia: superbia: stultitia. ¶ 10.c. Paruulorũ ẽ regnũ dei. Quisquis nõ recepit regnũ dei velut paruulus: nõ intrabit in illud.

¶ Lucas in euãgel.c.vj. Bonus hõ ď bono thesauro cordis sui pfert bonũ: malus hõ ď malo thesauro cordis sui profert malum.

¶ Jacob⁹ apl's epl'a vnica.c.1. Unusquisq̧ tẽtaẜ a ɔcupiscentia sua abstract⁹ ⁊ illectus deinde ɔcupiscẽtia cũ ɔceperit parit peccatũ. Peccatũ ṽo cum consũmatum fuerit generat mortem.

¶ De vanitate mũdi ⁊ hominis ⁊ humanorũ bonorũ. Rũica.24.

Psalmista 38.ps. Uniuersa vanitas oĩs homo viuens. ¶ Thesaurizat hõ: ⁊ ignorat cui congregabit ea. ¶ Uane conturbatur oĩs hõ. ¶ 89.ps. Anni nostri sicut aranea mediabũẜ. ¶ 93 ps. Cogitatões hominũ vane sunt. ¶ 102 ps. Puluis sumus. Homo sicut fenũ: dies eius tanq̃ flos agri: sic ⁊ florebit: qm̃ spiritus pertrãsibit in illo ⁊ nõ subsistet: ⁊ nõ cognoscet amplius locũ suũ. ¶ 164.ps. Hõ vanitati filis factus est: dies eius sicut vmbra pretereũt. ¶ 166.ps. Nolite cõfidere in principibus filij hominũ quib⁹ nõ ẽ sal⁹. Exibit spũs hoĩs ⁊ reuerteẜ in terrã suam: in illa die peribũt oẽs cogitationes eius.

¶ Salomon in eccl'.c.1. Lustrans vniuersa in circuitu pgit spũs: ⁊ ĩ circulo suo reuertiẜ ¶ Ait salomon: Uidi cũcta que fiũt sub sole: ⁊ ecce vniuersa vanitas ⁊ afflictio spũs. ¶ Ait salomon. Magnificaui opera mea: edificaui mihi domos: plantaui vineas: feci ortos ⁊ pomeria: ⁊ ɔsiui ea cũcti generis arborib⁹. Et extruxi mihi piscinas aquarũ: vt irrigarẽ siluã lignorũ germinantiũ. Possedi seruos ⁊ ancillas: multaq̧ familiã habui. Armenta quoq̧ ⁊ ouium greges vltra oẽs qui fuerũt ante me in hierl'm. Coaceruaui mihi argentũ ⁊ aurũ ⁊ substantias regũ ac prouinciarũ: feci mihi cantores ⁊ cantatrices: ⁊ delitias filiorũ hominũ. Scyphos ⁊ vrceos in ministerio ad vina fundenda. Et supgressus sum opib⁹ omnes qui fuerũt ante me ĩ hierl'm. Sapiẽtia quoq̧ pseuerauit mecũ. Et oĩa q̃ desiderauerũt ocl'i mei nõ negaui eis: nec phibui meũ cor quin oĩ voluptate frueref: ⁊ oblectaret se in his q̃ ppareuerã. Et hanc ratus sum partẽ meam. Si vterer labore meo: cũq̧ me conuertissẽ ad vniuersa opera q̃ fecerãt manus mee: ⁊ ad labores in quib⁹ frustra sudauerã: vidi in oĩb⁹ vanitatẽ ⁊ afflictionẽ animi: ⁊ nihil pmanere sub sole. ¶ Ait salomon: Morieẜ doctus similiter ⁊ indoctus: ⁊ iccirco tedijt me vite mee videntẽ mala esse vniuersa sub sole: ⁊ cũcta vanitatẽ atq̧ afflictionẽ spũs. ¶ 5.c. Sicut egressus est homo nudus de vtero matris sue: sic reuertiẜ ⁊ nihil aufert secũ ď labore suo. ¶ 7.c. Ait salomon: Solũmodo hoc inueni q fecerit deus hominẽ rectũ: ⁊ ipse se infinitis miscuerit qõnibus ¶ 11.c. Adolescẽtia ⁊ voluptas vana sũt.

¶ Esaias ppheta.c.40. Oĩs caro fenũ ⁊ oĩs gloria eius quasi flos agri.

¶ Jesus filius syrach in ecclesia.c. Oĩs caro sicut fenũ veterascet. ¶ c.18. Numer⁹ dierũ hominũ vt multũ centum anni q̃si gutte aque amare deputatus est.

¶ Tullius ď oratore: li.3.⁊ fi. O fallaces hominũ spem: fragileq̧ fortunã ⁊ inanes nr̃e conceptiones q̃ medioeri in spacio sepe frãgunẜ ⁊ corruũt: vt ante ipso cursu obruanẜ q̃ portũ conspicere potuerit

¶ Mattheus in euãgel.18. Ue mũdo a scandalis.

¶ Paulus apl's: epl'a ad romanos.ca.8. Uanitati creatura subiecta est.

¶ Seneca de consolatione ad paulinum.

Dia ista bona que nos speciosa sed fallaci voluptate delectant: pecunia: dignitas: potētia: aliaqꝫ cōplura ad q̄ generis humani ceca cupiditas obstupescit: cū labore possidētur: cuꝫ inuidia conspiciunt: eosdēqꝫ ipsos quos exhonorāt premūt: ꝛ plus eis minantur q̄ prosunt: lubrica ꝛ in terra sunt: nunq̄ bene tenentur.

¶ Lucanus li. 4. Felix qui potuit mundi vitare ruinam.

¶ Botius de consolatōe li. i. c. 3. Heu q̄ p̄cipiti mersa ꝓfundo: mens hebet ꝛ ꝓpria luce relicta. Tendit in extremas ire tenebras. Terrenis quotiēs flatibꝰ acta. Crescit immensuꝫ noxia cura. ¶ Libro. 2. c. 7. Quis ē tam cōposite felicitatis vt non aliq̄ ex parte cum status sui qualitate rixet. Anxia enim res est humanoꝝ bonoꝝ conditio. Et q̄ vel nunq̄ tota ꝑueniat vel nunq̄ tota ꝑpetua subsistat: huic census exuberat: sed est sibi pudori degenere sanguis: hūc nobilitas notum facit: sed angustia rei familiaris inclusus mallet esse ignotus. Ille vtroqꝫ circumfluus vitā celibē deflet. Ille nuptijs felix oībus liberis alieno censū nutrit heredi. Aliꝰ prole letaꝫ: filij filie eue delictis mestus illachrimat. ¶ Idcirco nemo facile cū fortune sue conditione cōcordat. Inest eni singulis q̄ inexpertus ignoret expertus exhorreat. Quā multis amaritudinibus humane felicitatis dulcedo respsa est: que si etiā fruēti iocūda esse videaꝫ: tn̄ quo minus cuꝫ velit habeat retineri non potest.

¶ Bernardus li. de iprobatione vitioꝝ. c. 9. ꝛ fi. Omiaqꝫ cernis vanarū gaudia rerū. Umbra velut tenuis veloci cursu recedunt.

¶ Gualterius de castellatione li. 8. Quā friuola gloria rerum. Quā mūdi fugitiuus honor q̄ nomen inane. ¶ Li. 10. ꝛ fi. Ecce repentine modice occasio febris. Dissoluit toto q̄cūqꝫ parauimus euo. Magnus in exemplo est cui nō suffecerat orbis. Sufficit excissa de fosso marmore petra. Quinqꝫ pedum fabrica domus: qua nobile corpus exigua requieuit humo.

¶ De mūdo ꝛ carnalibꝰ ꝯcupiscentijs ꝯtēnēdis ꝑpter futurā gloriā aīe post mortem corporis. Rica. 25.

Psalmista. 61. ps. Diuitie si afflu ant nolite cor apponere.

¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 11. Si diues fueris nō eris īmunis a delicto.

¶ Marcus in euage. c. 5. Si oculus tuus dexter scandalizat te erue eum ꝛ ꝓijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnū membroꝝ tuoꝝ q̄ totū corpus tuum mittaꝫ in gehēnam. ¶ 6. c. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra vbi erugo ꝛ tinea demoliꝫ: ꝛ vbi fures effodiūt ꝛ furanꝫ. Thesaurizate aūt vobis thesauros in celo: vbi neqꝫ erugo neqꝫ tinea demoliꝫ: ꝛ vbi fures nō effodiūt neqꝫ furanꝫ. ¶ Ubi thesaurus tuꝰ ibi est ꝛ cor tuum. ¶ Idem dicit lucas in euā. c. 12. ¶ 16. c. Quid ꝓdest hoī si vniuersuꝫ mundū lucreꝫ aīe vō sue detrimentū patiatur: aut qnā dabit hō cōmutationeꝫ ꝓ aīa sua? ¶ Ideꝫ dicit marcus. 8. c. ¶ 18. c. Ue mūdo a scandalis. ¶ 19. c. Ait iesus. Si vis ꝑfectus esse vade ꝛ vende oīa que habes et da pauperibus: ꝛ habebis thesaurū in celo: ꝛ veni sequere me. Iesus dixit discipulꝫ suis: Amen dico vobis: q: diues difficile īntrabit in regnū celoꝝ. ꝛ iterū dico vobis: Facilius est camelū per foramē acus transire q̄ diuitē intrare in regnū celoꝝ. Auditis auteꝫ his discipli: mirabanꝫ valde dicētes: Quis poterit saluus esse: aspiciēs autē iesus dixit illis: Apud hoīes hoc impossibile est: apud deū aūt oīa possibilia sunt. ¶ Idem dicit lucas in euāge. c. 18. Ait iesus: Dis qui relicꝫ domū vel frēs aut sorores: aut patrem: aut matrē: aut vxorem: aut filios: aut agros ꝓpter nomen meū: centuplū accipiet ꝛ vitam eternam possidebit. ¶ Idem dicit lucas in euangelio. c. 18.

¶ Marcus in euange. c. 8. Iesus cepit docere discipulos suos: qm̄ oportet filiū hominis multa pati ꝛ reprobari a senioribus ꝛ a summis sacerdotibus ꝛ scribis ꝛ occidi: ꝛ post

tres dies resurgere ꝛ palā verbū loquebat᷑: ꝛ apphendens eū petrus cepit icrepare eū. Qui cōuersus ꝛ videns discipulos suos cōminatus est petro dicens: Uade retro sathanas: qm̄ nō sapis que di sunt sꝫ q̄ hominū sunt. ℞ 1 o.c. Q̄ difficile est cōfidentes in pecunias in regnū dei intrare.

¶ Lucas in euāge.c.9. Quid pficit homī si vniuersum mundū lucret᷑: se aūt ipsum pdat ꝛ detrimentū sui faciat. ℞ c.16. Filii huius seculi prudētiores filiis lucis in generatione sua sunt. Ait iesus: Facite vobis amicos de māmona iniquitatis: vt cū defeceritis: recipiāt vos ī eterna tabernacula. ℞ Idē in actib᷒ aploꝝ ca.5. Obedire oportet deo magis q̄ hoībus.

¶ Jacob᷒ apostol᷒ ep̄l'a vnica.c.i. Unusq̄sqꝫ tētat᷑ a cōcupiscentia sua abstractus ꝛ illectus. Deinde ɔcupiscentia cū cōceperit parit peccatū: peccatū vo cū cōsūmatū fuerit generat mortē. ℞ c.3. Nolite gl'iari ꝛ mendaces esse aduersus veritatē. Nō est enim ista sapiētia desursum descēdens: sed terrena aīalis diabolica. Que desursū est sapiā pzimū quidē pudica est: deide pacifica: modesta suadibilis: bonis cōsentiēs: plena misericordia ꝛ fructibus bonis: iudicans sine dissimulatione. ℞ c 4. Unde bella ꝛ lites inter vos: nōne hinc ex cōcupiscentiis vestris que militāt in mēbris vestris. Amicitia huius mūdi inimica est dei. Quicūqꝫ voluerit amicus esse seculi huius: inimicus dei cōstituitur.

¶ Petrus apl's ep̄l'a.j.c.2. Abstinete vos a carnalibus desideriis que militant aduersus an'mam.

¶ Joannes apl's ep̄l'a.j.c.2. Nolite diligere mundū: neqꝫ ea que in mūdo sunt. Siquis diligit mundū: nō est charitas patris in eo: qm̄ oē quod in mūdo est: cōcupiscentia carnis est ꝛ cōcupiscentia oculoꝝ: ꝛ supbia vite que nō ex patre sed ex mūdo est: ꝛ mundus trāsibit ꝛ cōcupiscētia eius. Qui aūt facit voluntatē dei manet in eternū.

¶ Paulus apl's epistola ad romanos ca.8. Qui s̄m carnem sunt: que carnis sunt sapiunt: qui vo s̄m spiritum: que sunt spirit᷒ sentiunt: nam prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus vita ꝛ pax: quoniam sapiētia carnis inimica est deo: legi eni dei non est subiecta. nec enim potest. Qui autē in carne sunt: deo placere non possūt. Uos aūt in carne nō estis: sꝫ in spū: si tn̄ spūs dei hitat ī vobis ꝛc. Si s̄m carnē vixeritis moriemini: si aūt spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. Quicūqꝫ enim spiritu dei agunt᷑: hii filii sunt dei. ℞ Idem ep̄l'a.j.ad corinthios.c.3. Sapientia huius mūdi: stultitia est apud deū. ℞ Ideꝫ paulus ep̄l'a ad galathas.c.6. Caro cōcupiscit aduersus spūꝫ: spūs aūt aduersus carnē: hec eni inuiceꝫ sibi aduersant᷑. ℞ Idem ep̄l'a ad timotheū.c.6. ꝛ fi. Habentes alimēta ꝛ quib᷒ tegamur: his contēti sumus: nam qui volūt diuites fieri incidunt in tentationem: ꝛ laqueū diaboli ꝛ desideria multa ꝛ inutilia ꝛ nociua: q̄ mergūt hoīes in interitū ꝛ perditionē. Radix omniū maloꝝ est cupiditas. ℞ Idem epistola.2 ad timotheū.c.2. Nemo militās deo implicat se negociis secularib᷒: vt ei placeat cui se pbauit. Seruū dn̄i nō oportet litigare: sed mansuetū esse ad omnes docibilem patientē: cum modestia corripientē eos qui resistunt veritati.

¶ Seneca in ep̄l'is ad lucillum li.3.ep̄l'a.4. Nemo alius est deo dignus q̄ qui opes cōtempsit: quarū possessionē tibi non interdico sed efficere volo vt illas intrepidus possideas: q̄ vno cōsequeris modo si te etiā sine illis beatū victuꝝ psuaseris tibi. Si illas tāq̄ exituras semper aspexeris.

¶ Cassiodorus epistolarum libro.4. epistola.36. Melius est damna presentia contēnere q̄ exiguo questu perpetua commoda non habere.

¶ Isidorus soliloquioꝝ li.j.c.4. Trāseūt oīa seculi huius: ꝛ non pmanent: habēt sub celo finē suū oīa. ℞ Li.2.c.53. Diuitie nunq̄ sine peccato acquirunt᷑. Nemo potest amplecti gloriā dei simul ꝛ seculi.

¶ De peccatorum conversione ad religionem. Rubrica. 26.

Iob hysto.c.22. Si reversus fueris ad oipotenté edificaberis et lõge facies iniquitatem a tabernaculo tuo.

¶ Tobie hysto.c.13.et fi. Cõuertimini petõres et facite iustitiã corã deo: credétes qz faciat misericordiã suam vobiscum.

¶ Malachias propheta.ca.3. Revertimini ad me: et revertar ad vos: dicit dñs. Cõuertimini et videbitis quid sit inter iustũ et ipiũ: et inter servienté dño et nõ servienté ei.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.5. Nõ tardes cõuerti ad dñm: et ne deferas de die in diem: subito enĩ venit hora illius: et in tpe vindicte disperdet te. ¶ 17.c. Cõuertere ad dñm et relinqre peccata tua. Qz magna mĩa dñi: et ppitiatio convertentibus ad se.

¶ Augustinus in epigra. pspe. 7.ca. Remedia 9uersionis ad dñz nullis cũctationibus differenda sunt: ne tẽpus correctiõis pereat tarditate. Qui enĩ penitẽti indulgentiã pmisit dissimulãti diẽ crastinũ nõ spopondit.

¶ Esaias pphetа.c.55. Derelinquat impius viam suam: et vir iniquus cogitationes suas: et revertať ad dñm et miserebiť eius: qm̃ multus est ad ignoscendum.

¶ Ezechiel ppheta.c.18. Nũquid volũtatis mee est mors impii dicit dñs deus: et nõ vt convertať a viis suis et vivat. Cũ averterit se impius ab iniquitate sua quaz operatus est et fecerit iudiciũ et iustitiã: ipse aĩam suaz vivificabit. ¶ c.33. Dicit dñs deus: Nolo morté ipii: sed vt revertať ipius a via sua et vivat. Impietas ipij nõ nocebit ei in quacũ qz die cõuersus fuerit ab impietate sua.

¶ Boetius de 9sola.li.5.et fi.c.11.et fi. Aduersamini vitia: colite virtutes: ad rectas spes aĩum subleuate: humiles pces in excelsa porrigite. Magna nobis est si dissimulare nõ vultis necessitas indicta pbitatis: cuz añ oculos agitis iudicis cũcta cernentis.

¶ Isidorus solilo.li.j.c.9. Animus sceleribus astrictus divelli ab eis vix potest.

¶ De penitentia et contritione peccatorum. Rubrica. 27.

Psalmista. 33.ps. Iuxta é dominus his qui tribulato sunt corde et hũiles spiritu saluabit. Multe tribulationes iustorum: et de his omnib9 liberabit eos. ¶ 146.ps. Qui seminãt i lacbrymis in exultatione metent.

¶ Ezechiel propheta. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est et custodierit omnia precepta mea et fecerit iudicium et iustitiam: vita vivet et non morietur: omnium iniquitatum eius: quas operatus est: non recordabor ait dominus. Convertimini et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiasti.ca.j. Altissimus odio habet peccatores: et misertus est penitentibus.

¶ Mattheus in euangelio.c.3.et 4. Penitentiam agite: appropinquabit enim regnũ celorum. ¶ c.5. Beati qui lugent quoniaz ipsi consolabuntur.

¶ Lucas in euangelio: capitulo tertio. Facite dignos fructus penitentie. ¶ Idem in actibus apostolorum capitulo tertio. Peniteamini et convertimini vt deleantur peccata vestra.

¶ Paulus apostolus epistola.2. ad corinthios capitulo.7. Que eniz fm deũ tristitia est: penitentiam in salutem stabilem operatur. Seculi autem tristitia mortem operatur.

¶ Seneca tragediarum in agamenone capitulo.4. Quem penitet peccasse pene est innocens. ¶ Idem de naturalibus questionibus libro secundo: Fidelissimus est qui ad honesta ex penitentia transit.

¶ Cecilius firmianus de beata vita libro.3. Multo firmior est fides quaz reponit penitentia.

¶ Isidorus in sinonima soliloquiorum li.i.ca. 12. Facile penitentibus diuina clementia subuenit. Per penitentiam indulgentia datur. Per penitentiam delicta oia absterguntur. ℣ 16.c.2 fi. Inanis est penitentia quam culpa sequens coinquinat.

¶ De paradiso salute pmio 2 glia aiarum bonorum hominu. Rica. 28.

Psalmista. 7. ps. Dñs saluos facit rectos corde. ℣ 9. ps. Patientia pauperū non peribit in finē. ℣ 14. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in mōte scō tuo. Qui ingrediť sine macula: 2 operať iustitiā. Qui loquitur veritatē in corde suo: qui nō egit dolum in lingua sua: nec fecit pximo suo malū: et obprobriū nō accepit aduersus proximos suos: ad nihilū deductus est in cspectu ei⁹ malign⁹: timētes aūt dominū glificat. Qui iurat proximo suo 2 nō decipit: qui pecuniam suā nō dedit ad vsurā: 2 munera sup innocentes nō accepit. Qui facit hec nō cōmouebiť in eternum. ℣ 23. ps. Quis ascendet in montē dñi: aut quis stabit in loco scō eius. Innocēs manibus 2 mūdo corde: qui non accepit in vano aiam suā: nec iurauit i dolo pximo suo. Hic accipiet miam a dño: 2 misericordiā a deo salutari suo. ℣ 36. ps. Salus iustorum a dño: 2 ptector eorum in tpe tribulationis: 2 adiuuabit eos dñs et liberabit eos: 2 eruet eos a pctōribus: 2 saluabit eos: quia sperauerūt i eo. ℣ 111. ps. In memoria eterna erit iustus. ℣ 170. ps. 2 antepen. Dñs exultabit mā suetos in salutē. Exultabunt sancti in gloria.

¶ Salomō in puer. c. 28. Qui ambulat simpliciter saluus erit. ℣ 12. c. fi. Spirit⁹ redit ad deū qui dedit illum.

¶ Tobie hysto. c. 3. Hoc pro certo habet oīs qui colit deū: quia vita eius si in pbatione fuerit coronabiť. ℣ 4. c. Multa bona habebimus si timuerimus deū: 2 recesserim⁹ ab oī pctō: 2 fecerimus bene.

¶ Isaias pphета. c. 33. Diuitie salutis sapiētia 2 scientia

¶ Plato in fedrone. Est in re vera: defune.

¶ Jesus filius sirach in eccl'iastico. ca. 2. In igne probať aurū 2 argentū: hoies vo receptibiles in camino humiliatōis. ℣ 3. c. Quāto magnus es humiliate in oībus: 2 coram deo inuenies gratiam.

¶ Tullius tusculanarum questionum lib. i. Socrates disseruit duas eē vias. Duplicesque cursus aiorum corpore excedentiū. Nā qui se humanis vitijs cōtaminassent: 2 se totos libidibus dedissent: quibus cecati velut domesticis vitijs atque flagitijs se inquinassent vel publica violanda fraudes inexpiabiles cōcepissent: his demū quoddā iter eē seclusum a cōcilio deorum. Qui aūt se integros castosque seruauissēt quibusque fuisset minima corporis cōtagio seseque ab his semp cauissent essetque in corporib⁹ humanis vitā imitati deorum his ad illos a qbus eēnt pfecti reditum facile patere.

¶ Pilon seu philemon. li. sapiētie. c. 2. Dixerunt apud se nō recte cogitātes. Exiguum et cū tedio est tēpus vite nostre. Et nō est refrigeriū in fine hoīs. Et nō est qui agnitus sit reuersus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus: 2 post hoc erim⁹ tanquam si nō fuerim⁹. ℣ 3. c. Justorum aīe in manu dei sunt 2 nō tanget illos tormentū mortis. ℣ 5. c. Justi in ppetuū viuent: 2 apud dñm est merces eorum. ℣ 6. c. Concupiscentia sapientie deducet ad regnum perpetuum.

¶ Mattheus in euangelio. c. 5. Beati pauperes spū: qm̄ ipsorum est regnū celorum. Beati mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbūt. Beati q persecutionē patiunť pter iustitiā: quoniā ipsorum est regnum celorum. ℣ c. 7. Qm̄ angusta porta 2 arta via est que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniūt eam. ℣ 10. c. Qui pseuerauerit vsque in finē hic saluus erit. ℣ 11 c. Ait iesus: non surrexit inter natos mulierū maior ioāne baptista. Qui aūt minor est in regno celorum: maior est illo. ℣ Idem dicit lucas in euāgelio. c. 7. ℣ 13. c. Justi fulgebūt sicut sol in regno patris. ℣ 19. c. paruu

lorum est regnū celoꝝ. Ait iesus discipul' su is: Amē dico vobis qꝛ diues difficile intrabit in regnū celoꝝ. ꝛ iterū dico vobis facili' est camelū per foramē acus trāsire ꝗ̄ diuitem intrare in regnū celoꝝ. Auditis aūt his discipuli mirabanť valde dicētes: Quis ergo poterit saluus esse. Aspiciēs autē iesus dixit illis: Apō hoīes īpossibile ē: apud deū aūt oīa possibilia sūt. ☞ Idē dic̄ lucas. c. 18

Marcus in euāge. c. 10. Paruulorum est regnū dei. Quisquis nō receperit regnū dei velut paruulus nō intrabit in illud. Qꝫ difficile est confidentes in pecunijs in regnum dei intrare. 11. c. Cum a mortuis resurrexerint neqꝫ nubent neqꝫ nubenť: sed sicut angeli dei sunt in celis.

Lucas in euāgel. c. 8. Quicūqꝫ nō accepit regnum dei sicut puer: nō intrabit in illud. ☞ Idez in actib' aplo̅ꝝ. c. 4. Per multas tribulationes oportet nos intrare ī regnū dei.

Joānes apocalypsi. c. 2. Esto fidelis vsqꝫ ad mortē ꝛ dabo tibi coronā vite: ait de'. ☞ 14. c. Beati mortui qui in dn̄o moriunť: āmodo enī iam dicit spūs: vt requiescāt a laborib' suis: opa enī illoꝝ sequunť illos.

Paulus apl's epl'a ad romāos. c. 14. Nō est ī regno dei esca ꝛ potus: ꝫ iustitia ꝛ pax ꝛ gaudiū in spū scō. ☞ Idem apl's epl'a. j. ad corinthios. c. 2. Oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascendit: que pparauit deus his qui diligūt illū. ☞ 15. ca. Non viuificať nisi prius moriať. Seminať corp' aiale: surget corpus spūale. Caro ꝛ sanguis regnū dei possidere nō pn̄t. ☞ Idē epl'a ad galathas. c. 6. ꝛ fi. Bonū faciētes nō deficiamus tpe enī suo metemus nō deficiētes.

Seneca tragediarū ī hercule hereo. c. 26. ꝛ fi. Nunꝗ̄ stigias ferť ad vbras Inclyta virtus in vite fortis. Nec leteos seua per amnes Uos fata trahent: sed cum sūmas Exiget horas ꝯsumpta dies: Iter ad superos gloria pandet.

Auctor libelli de forma. hoīs. c. 7. ꝛ fi qꝛ ē epilogus: In regno dei nō ē distictio ꝗs eēt in secl'o laicus aut clericus: diues aut paup: iunior aut senior: seru' aut dn̄s: ꝫ vnusqͥsqꝫ ſm meritū boni opis ppetua corōabiť glia.

Augustin' in epig psperi. ep. 78. ca. Qui dn̄o fruūť ea bona acqrunt q̄ perire nō pn̄t.

Boetius de ꝯsolatōe. li. 4. c. 5. Est pmiuꝫ bonoꝝ qꝫ nullus detrahat dies: nullius minuat potestas: nulli' fuscet īprobitas. Que cū ita sint de maloꝝ quoqꝫ inseparabili pena dubitare sapiēs neq̄at: nā cū bonū malū qꝫ itē pena atqꝫ premiū aduersa fronte dissideāt q̄ in bono pmio videmus accedere ea dē necesse est ī mali pena ꝯria parte rn̄deāt.

Cassiodorus epl'aꝝ li. 2. ca. 40. In celesti beatitudine veraciť sine fine gaudiū est. Sine aliquo tedio manēs semp eternitas. Et inspectio sola diuinitatis efficit vt beatius esse nil possit: hec veraciter pbēnitatē pstat: hec iocūditas accumulat. ☞ Idem cassiodorus de aīa. c. 14. Cū fuerimus hac luce ipe rio creatoris exuti: simul corporis appet' tiones ꝛ ībecillitates amittimus: nō enī vlterius labore frāgimur: nō cibo reficimur: nō ieiunij diuturnitate quassamur: sed in aīe nr̄e natura iugiť pseuerātes nihil boni maliqꝫ faciemus: sed vsqꝫ ad diē iudicij: aut ꝺ pteritoꝝ actuū prauitate merem': aut opationis nr̄e pbitate letamur: tūc aūt accipiemus factoꝝ oīum plenissimū fructū qn̄ voce dn̄i aut repudiati fuerimus: aut ad regnū pēnitatis admissi. Distās btitudo bonos cōtinet: ꝛ īpios dispar pena constringit.

Bernard' li. ꝺ īprobatiōe vitioꝝ. c. 9. ꝛ fi. Id solū temet post mortis facta beabit. Qꝺ bn̄ qꝺ iuste quidē recte feceris ipse.

Matthe' vindocinēsis ꝺ hysto. tob. c. 16 Est ħ vita breuis tenebrosa sophistica vita. Est vētura manēs lucida vera dies. ☞ c. 66 ꝛ aāpe. Iust' obit nec obit: ꝫ abit ab hospite migrās. Carne petit patriā ꝺlitiasqꝫ pris

De diabolo. Rica. 29.

Plato in timeo. Inuisibilium diuinarū potestatuꝫ q̄ demones nūcupanť prestare rōnez maius est opus ꝗ̄ ferre valeat hominis ingenium.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.21. Dū maledicit ipi⁹ diabolū maledicit ꝛ ipse aīaȝ suā.
¶ Joānes in euā.c.8. Diabolus mendax est ꝛ pater eius.
¶ Joānes epl'a.1.c.3. Qui facit pctm̄ ex diabolo est. In hoc apparuit fili⁹ dei vt dissoluat opa diaboli. ¶ Ideȝ in apocalypsi.c.12 Serpēs antiquus qui vocabat' diabolus ꝛ sathanas q̄ se ducit vniuersū orbē piect⁹ ē de celo in terrā: ꝛ angeli ei⁹ cū eo missi sunt.
¶ Petrus apl's epl'a.j.c.3. Sobrij estote et vigilate: qꝛ aduersarius vester diabol⁹ tāq̄ leo rugiens querēs quem deuoret.
¶ Jacobus apl's ī epl'a vnica.c.2. Tu credis ꝙ vnus est deus: bn̄ facis: ꝛ demones credūt ꝛ ɔtremiscūt. ¶ ca.3. Nolite gloriari ꝛ mēdaces esse aduersus veritateȝ. Non est enī ista sapīa desursum descendēs: sed terrena aīal' diabolica. ¶ c.4. Resistite diabolo ꝛ fugiet a vobis.
¶ Paulus apl's epl'a ad ephe.ca.6.ꝛ fi. Induite vos armatura dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli ꝛc̄. Accipite armaturā dei: vt possitis resistere in die malo ꝛ ī oībus pfecti stare: state ergo succincti lūbos vestros in veritate: ꝛ induti lorica iustitie: ꝛ calciati pedes in pparatione euāgelij pacis: in oībus sumētes scutū fidei: in quo possit oīa tela nequissimi ignea extinguere: ꝛ galeā salutis assumite: ꝛ gladiū spūs qd̄ ē verbū dei. ¶ Ideȝ epl'a.j.ad timoth. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē: ꝛ laqueuȝ diaboli ꝛ desideria multa ꝛ inutilia ꝛ nociua. Que mergūt hoīes in iteritū ꝛ pditionē.
¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ. lib. j. Spūs qui ad peccandū succēdit: peccantem sepe subito rapit. ¶ Lib.2.c.6. Immūdus spūs orōnis instātia vincit'. Demonia orati ne deijciunt: al's vincuntur. Oratione demonia suprantur.

¶ De peccato ꝛ pctōrib⁹ cōsideratione religiosa. Rūica.30.

Psalmista. j.ps. Beatus vir qui nō abijt in ɔsilio ipioꝝ: ꝛ in via peccatoꝝ nō stetit. ¶ ps.10. Qui diligit iniqtatē odit aīaȝ suā. ¶ 36.ps. Considerat pctōr iustū ꝛ querit mortificare eū: dn̄s aūt nō derelinquet eum in manibus eius.
¶ Salomō in puer.c.23. Ne emuletur cor tuū pctōres: sȝ in timore dei estote tota die: quia habebis spem in nouissimo: ꝛ prestolatio tua non auferetur.
¶ Thobie hysto.c.12. Qui faciūt peccata ꝛ iniquitatē: hostes sunt anime sue.
¶ Jesus fi.sirach in eccl.ca.5. Non adijcias pctm̄: ꝛ ne dicas miseratio dei magna ē: multudi peccatoꝝ meoꝝ miserebit'. ¶ c.9. Nō zeles gloriā ꝛ opes peccatoris: non enī scis q̄ futura sit illius subuersio.
¶ Mattheus in euā.c.19. Jesus dixit: Nō homicidiū facies: nō adulterabis: nō facies furtū: non falsum testimoniū dices.
¶ Joānes in epl'a.c.j. Si dixerim⁹ qm̄ pctm̄ nō habemus: ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in nobis nō est. ¶ ca.8. Oīs qui facit pctm̄: seruus peccati est. ¶ c.9. Si ceci essetis: non haberetis peccatū. ¶ Ideȝ epi.j.c.3. Oīs q̄ facit peccatū ꝛ iniquitatē facit: ꝛ pctm̄ ē iniquitas. Qui facit pctm̄ ex diabolo est. ¶ c.5. ꝛ fi. Oīs iniquitas peccatū est: ꝛ est pctm̄ ad mortē. ¶ Idem epl'a.2.c.vnico. Qui male facit non videt deum.
¶ Judas alphei apl's: qui fuit frater iacobi apostoli epl'a vnica.cap̄.2.ꝛ fi. Peccatores impij hi sunt: murmuratores: querulosi ſm desideria sua ambulantes: ꝛ os illoꝝ loquitur supbiā: mirātes psonas questus causa.
¶ Jacobus apl's epl'a vnica.c.j. Peccatū cū cōsūmatū fuerit generat mortē. ¶ c.4. Scienti bonū facere ꝛ nō facienti peccatuȝ est.
¶ Paulus apl's epl'a.j.ad corinthios.ca.10. Non potestis mense dei participes esse et mense demonioruȝ. ¶ c.15. Stimul⁹ mortis peccatum est.
¶ Seneca epistolarū ad lucillū: li.17. epl'a 2. Omnibus crimen suum voluptati est. ¶ Idem de moribus. Omne peccatū actio est voluntaria.
¶ Isidorus soliloquioꝝ li.2.c.9. Sepe occa

sio peccandi voluntatem facit.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria: particula.j.c.6. Peccatum geminat peccantis gloria: culpaз. Diffamat fame dissipētis bonoз. ꝑc.12. Uenialis est peccandi incidentia: sed criminalis peccandi frequentia.

¶ De inferno ꝛ penis animaruз peccatorum. Rica.31.

Psalmista 31. ps. Multa flagella peccatoris. ꝑ 33. ps. Mors peccatoruз pessima. ꝑ 165. ps. Dominus oēs peccatores disperdet. ꝑ 116. ps. Dominus viam peccatorum disperdet.

¶ Salomon in prouer.c.23. Noli subtrahere a puero disciplinā. Si enī percusserim eum virga non morietur: tu virga percutis eum: ꝛ animā eius de inferno liberabis.

¶ Ezechiel propheta.ca.18. Cum auertent se iustus a iustitia sua ꝛ fecerit iniquitatem ꝛ morietur in eis: in iniustitia sua quā operatus est: morietur. ꝑc.33. Justitia iusti nō liberabit eum in quacūqз die peccauerit.

¶ Paralypomenon li.j.c.28. ꝛ pe. Si dereliqueris deum proijciet te in eternum.

¶ Plato in fedrone. Est ire vera defunctorum animas extare: ꝛ bonis melius eē: malis autem deterius.

¶ Jesus filius sirach.c.4. Cor durum male habebit in nouissimo. ꝑ 14.c. Non ē apud inferos inuenire cibum.

¶ Tullius tusculanarum questionū li.j. Socartes deseruit ꝛc. vt supra.ti.4. de paradiso. ꝑ Jdem tullius inuectiuaꝝ in catilinam li.4. ꝛ fi. Ut aliqua inuita formido improbis esset posita apud īferos antiqui supplicia ipsis constituta esse voluerūt.e.c.r.

¶ Mattheus in euangelio.c.3. Omnis arbor que non facit fructum bonum: excidet ꝛ in ignem mittetur. ꝑ Jdem dicit infra eo.c.7. ꝑ Jdem dicit lucas in euangelio.ca.3. ꝑc.7. Lata porta ꝛ spaciosa via que ducit ad perditionem: ꝛ multi sunt qui intrant ꝑ eam: ꝙ angusta porta ꝛ arta via est que ducit ad vitam: ꝛ pauci qui inueniant eam.

ꝑc.16. Quid prodest homini si vniuersuз mundum lucretur: anime vō sue detrimentum patiatur: aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? ꝑ Jdem dicit marcus.8. capitulo.

¶ Paulus apostolus epistola.j. ad corinthios.c.6. Jniqui regnum dei nō possidebūt. ꝑ Jdem epistola ad hebreos.c.13. ꝛ fi. Fornicatores ꝛ adulteros iudicabit deus.

¶ Augustinus in epigra. prosperi. 50. epi. Non curandum est multuз necessario morituris quid accidat vt moriantur: sed quo cogantur ire moriendo.

¶ Boetius de consolatione lib.4.c.7. Magna quidem post defectum morte corpus animarum supplicia relinquunt: quorum alia penali actione: alia vō purgatoria clementia dei exercentur.

¶ De christo ꝛ trinitate diuina. Rica.22.

Psalmista. 117. ps. Lapidem queз reprobauerunt edificantes: hic factus est in caput anguli: a domino factum est istud: hoc est mirabile in oculis nostris: hec dies quā fecit dominus: exultemus ꝛ letemur in ea.

¶ Joannes in euangelio.c.3. Spiritus vbi vult spirat: ꝛ voceз eius audis: sed nō scis vnde veniat aut quo vadat. ꝑ cap.5. Pater non iudicat quenqꝫ: sed omne iudicium dedit filio vt honorificent omnes filium sicut honorificant patrem qui misit illum. Qui non honorificat filium nō honorificat patrem. ꝑc.6. Ait iesus: Hec est voluntas patris mei qui misit me: vt omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam: ꝛ resuscitabo eum in nouissimo die. Ait iesus: Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit illuз. Spiritus ē qui viuificat. ꝑ 15.c. Dicit iesus Nemo venit ad patrē nisi per me. Ait iesus Qui videt me videt ꝛ patrē. Ait iesus: Qui diligit me diligit a patre meo. Jesus dixit:

Siquis diligit me sermonē meū seruabit: ꝛ pater meus diliget eū: ꝛ ad eū veniemus et mansionē apud eum faciemus. Ait iesus: pater maior me est.

¶ De fide seu firma credulitate religionis dei ꝛ diuine trinitatis. Rica. 33.

Moises in deuteronomio. ca. 6. Non tētabis dominum deum tuum.

¶ Jesus filiꝰ sirach in eccl. ca. 2. Ue peccatori terrā ingredienti duabꝰ vijs. Ue dissolutis corde qui nō credūt deo: et ideo non protegenť ab eo. ¶ 32. c. Qui credit deo attendit mandatis: ꝛ qui cōfidit i illo non minorabitur.

¶ Pylon siue philemon li. sapie. c. j. Apparet dn̄s illis qui fidē habēt in illū. ¶ c. j. Sētite de dn̄o in bonitate: ꝛ in simplicitate cordis: querite illū: qm̄ inuenit ab his qui non tētant illum: apparet his qui fidē hn̄t i illū.

¶ Marcus i euā. c. 4. Oia possibilia sūt credenti. ¶ 19. c. ꝛ fi. Qui crediderit ꝛ baptisatus fuerit saluus erit: qui vō non crediderit condēnabitur. Signa aūt eos qui crediderint hec sequenť: Jn noīe meo demonia eijcient: lingis loquentur nouis: serpētes tollēt: ꝛ si mortiferum quid biberint non eis nocebit: super egros manus imponent: et bene habebunt.

¶ Lucas in euange. c. 17. Dixit iesus discipulis suis: Si haberetis fidē sicut granū sinapis: ꝛ diceret huic arbori: modo eradicare ꝛ transplātare in mare obediret vobis.

¶ Joānes in euā. c. 3. Qui credit in filiū dei non iudicať: qui aūt nō credit iā iudicatꝰ ē. Qui credit in filiū habet vitā eternam. Qui aūt incredulus est filio: nō videbit vitā: sed ira dei manet sup eum. ¶ c. 5. Ait iesus: Qui verbū meū audit: ꝛ credit ei qui misit me: habet vitā eternā: ꝛ in iudiciū non venit: sꝫ trāsiet de morte in vitā. ¶ Ait iesus: Si crediuissetis moysi crederetis forsitan ꝛ mihi: de me eni ille scripsit. ¶ c. 6. Ait iesus: Hoc est opus dei vt credatis in eū quē misit ille. Ait iesus: Hoc ē volūtas patris mei qui misit me: vt oīs qui videt filiū ꝛ credit in eū habeat vitā eternā: ꝛ resuscitabo eū in nouissimo die. Ait iesus: Qui credit in me habet vitā eternā. ¶ c. 10. Ait iesus: Si mihi nō vultis credere: operibus credite. ¶ c. 11. Dixit iesus: Ego sum resurrectio ꝛ vita: qui credit in me: etiā si fuerit mortuus viuet: et oīs qui viuit ꝛ credit in me: non morieť in eternū. ¶ c. 12. Ait iesus: Ego lux in mediū veni: vt oīs qui credit in me in tenebris nō maneat. ¶ Jdem in apocalypsi. c. 2. Esto fidelis vsqꝫ ad mortē: ꝛ dabo tibi coronam vite: ait deus.

¶ Jacobꝰ apl̄s epl̄a vnica. c. 2. Fides si nō hēat opa mortua ē i semetipsa. Tu credis qꝛ vnus est deus: bn̄ facis: ꝛ demones credūt ꝛ cōtremiscūt. Sicut corpꝰ sine spū mortuū est: ita ꝛ fides sine operibus mortua est.

¶ Paulus apl̄s epl̄a ad romanos. c. j. Uirtꝰ dei est in salutē oī credenti. ¶ c. 10. Finis legis est christus ad iustitiā omni credenti. Corde crediť ad iustitiā: ore aūt cofessio fit ad salutē. ¶ 14. c. Oē quod non est ex fide: peccatū est. ¶ Jdem apl̄s epl̄a ad galathas c. 2. Non iustificať hō ex opibus legis: nisi per fidem iesu christi. ¶ ca. 3. Omnes filij dei estis per fidē in christo iesu. ¶ 5. ca. Jn christo iesu fides valet que per charitatem operať. ¶ Jdem epl̄a ad ephesios. c. 6. ꝛ fi. Jnduite vos armatura dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli ꝛc. Accipite armaturā dei vt possitis resistere in die malo ꝛ in oībus pfecti stare. State ergo succincti lūbos vestros in veritate ꝛ induite loricā iustitie: ꝛ calciati pedes in pparatiōe euāgelij pacis: in oībus sumētes scutū fidei. Jn quo possetis oīa tela nequissimi ignea extinguere: ꝛ galeā salutis assumite: ꝛ gladiū spiritꝰ quod est verbū dei. ¶ Jdem ad timotheū epl̄a. j. c. j. Finis pcepti est charitas de corde puro ꝛ ɔſcia pura ꝛ fide non ficta. ¶ Jdem epl̄a ad hebreos. c. 11. Fides est sperandarū substātia rerū argumentū nō apparētiū. Sine fide impossibile est placere deo: cre-

dere eni oportet accedentest ad deū q3 est ꝛ inquirētibus se remunerator sit.

¶ De corporis ꝛ sanguinis christi religione. Rica. 34.

Matthēus in euāgelio ca. 26. Cenantibus iesu ꝛ discipulis eius accepit iesus panē ꝛ benedixit ac fregit: deditq3 discipulis suis ꝛ ait illis: Accipite ꝛ comedite: hoc est corpus meū. Et accipiens calicē grās egit ꝛ dedit illis dicēs: Bibite ex hoc oēs: hic est enī sanguis me⁹ noui testamenti: qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶ Lucas in euangel. cap. 22. Jesus in cena quā agebat cum discipulis suis: accepto panē grās egit ꝛ fregit ꝛ dedit eis: dicēs: Hoc est corpus meū quod pro vobis daf. Hoc facite in meā cōmemoratiōnē. Silr ꝛ calicē postq̄ cenauit dicēs: Hic est calix nouum testm̄ in sanguine meo q̄ p vobis effundef

¶ Joānes in euāge. c. 6. Dixit iesus: Ego su3 panis vite: qui venit ad me nō esuriet: ꝛ qui credit in me nō sitiet vnq̄. Ait iesus: Ego sū panis viuus qui de celo descēdi: siquis mā ducauerit ex hoc pane viuet in eternū: ꝛ panis quē ego dabo caro mea est pro mundi vita. Dixit iesus: Nisi māducaueritis carnē filii hominis ꝛ biberitis eius sanguinē nō habebitis vitā in vobis. Qui māducat meā carnē ꝛ bibit meū sanguinē habet vitā eternā: ꝛ ego resuscitabo eū in nouissimo die. Caro enī mea vere est cibus ꝛ sanguis me⁹ vere est pot⁹. Qui māducat meā carnē ꝛ bibit meū sanguinē ī me manet ꝛ ego in illo.

¶ Paulus apl's epl'a. i. ad corinth. c. 11. Quicūq3 māducauerit panē vel biberit calicem dñi indigne: reus erit corpis ꝛ sanguīs dñi.

¶ De baptismo. Rica. 35.

Matthēus in euangelio cap. 28. ꝛ fi. Ait iesus discipulis suis post resurrectionē suā: Eūtes docete oēs gentes: baptisantes eos in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti.

¶ Marcus in euange. c. 19. ꝛ fi. Qui crediderit ꝛ baptisatus fuerit saluus erit.

¶ Joānes in euāg. c. 3 Ait iesus: Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spū scō: nō pōt introire in regnum dei.

¶ Paulus apl's epl'a ad galathas. c. 3. Quicūq3 in christo baptisati estis xp̄m īduistis.

¶ Lucas in li. act. aploꝝ. c. 2. Petrus aplus ait: Penitentiā agite: ꝛ baptisenf vnusquisq3 vestrū in noīe iesu christi in remissione3 pctōꝝ vestroꝝ: ꝛ accipietis donū scī spūs.

¶ De cōmissione auctoritatis ꝛ officij a iesu data petro ꝛ ceteris eius discipulis. Rica. 36.

Matthēus in euang. c. 16. Ait iesus petro aplo: Tu es petrus ꝛ sup hāc petrā edificabo ecclesiā meā: ꝛ porte inferi nō preualebūt aduersus eam: ꝛ dabo tibi claues regni celoꝝ: ꝛ quodcūq3 ligaueris sup terrā erit ligatū ꝛ in celis: ꝛ quodcūq3 solueris sup terrā: erit solutū ꝛ in celis. Ⱶc. 18. Ait iesus discipulis suis: Amē dico vobis: quecūq3 alligaueritis sup terrā erūt ligata ꝛ in celo: ꝛ quecūq3 solueritis sup terram erunt soluta ꝛ in celo.

¶ Joānes in euāg. c. 20. Dixit iesus discipulis suis post suā resurrectionē: Pax vobis Sicut misit me pater ꝛ ego mitto vos. Hec cū dixisset īsufflauit ꝛ dixit eis: Accipite spiritū sanctū: quoꝝ remiseritis peccata remittunf eis: ꝛ quoꝝ retinueritis retēta sūt. Ⱶc. 21. ꝛ fi. Jesus post resurrectionē suam ait petro aplo: Pasce agnos meos. Item dixit eidem: pasce oues meas.

¶ De confessione ꝛ indulgentia pctōꝝ. Rica. 37.

Psalmista. ps. 31. Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates: ꝛ quoꝝ tecta sunt peccata. Ⱶ 117. ps. Cōfitemini dño qm̄ bon⁹: qm̄ ī sclm mia eius.

¶ Salomō in puer. c. 28. Qui abscōdit scelera sua nō dirigef. Qui aūt ɔfessus fuerit et

reliq̄rit ea miāʒ ꝯsequeť. ꝑ Idē i eccľ.c.10. Curatio cessare facit pctā maxima.

¶ Jesus fi. sirach i ec.c.4. Nō ꝯfūdaris ꝯfiteri pctā tua. ꝑ c.17. Uiuus ꝛ sanus ꝯfiteberis ꝛ laudabis deū ꝛ gl'ificaberis i misatōibꝰ illiꝰ

¶ Mattheus in euā.c.6. Si dimiseritis hoībus pctā eoꝝ: dimittet ꝛ vobis pater vester celestis delicta vr̄a. Si aūt non dimiseritis hoībꝰ nec pater vester dimittet pctā vestra.

¶ Marcus in euā.c.11. Cū stabitis ad orādū dimittite siq̄d hētis aduersus aliquē: vt pať vr̄ q̄ in ceľ est dimittat vobis pctā vr̄a.

¶ Lucas in euāg.c.6. Dimittite ꝛ dimitteť vobis. ꝑ c.17. Si peccauerit frať tuus, in te increpa illū: ꝛ si pn̄iam egerit dimitte illi: et si septies i die peccauerit iste: ꝛ septies i die cōuersus fuerit ad te dicens penitet me: dimitte illi.

¶ Joānes in epl'a.j.c.j. Si confiteamur pctā nr̄a fidelis ꝛ iustus ē dn̄s vt remittat nobis pctā nostra: ꝛ emūdet nos ab oī iniquitate.

¶ Jacobus apl's epl'a vnica.c.5.ꝛ fi. Confiteamini alterutrum peccata vestra.

¶ Paulꝰ apl's epl'a ad Ro.c.10. Corde credit ad iustitiā: ore aūt ꝯfessio fit ad salutē.

¶ Jsidorus i sinonima soliloquioꝝ li.j.c.12. Cōfessio sanat: ꝯfessio iustificat aīum: ꝯfessio pctis veniā donat. Nulla tā grauis ē culpa q̄ nō habeat veniā. ꝑ c.16.ꝛ fi. Freq̄nť peccās ꝛ lugēs veniā vix meretur.

¶ De futuro fine mūdi: ꝛ futura resurrectōe mortuoꝝ: ꝛ futuro vniuersali iudicio dei s̄m xp̄ianā religiōeʒ. Rica.38

Psalmista. 101. ps. Celi pibūt.

¶ Salomō in ꝓuer.c.11. Nō ꝓderūt diuitie in die vltionis. Justitia aūt liberabit a morte.

¶ Malachias ꝓpheta.c.4. Dies veniet succēsus q̄si caminꝰ: ꝛ erūt supbi ꝛ oēs faciētes ipietatē stipula: ꝛ iflāmabit eos dies veniēs

¶ Matthēꝰ i euā.c.12. Dē v̄bū ociosuʒ q̄d locuti fuerint hoīes reddēt rōneʒ d̄ eo i die iudicij: ex v̄bis eni tuis iustificaberis: et ex v̄bis tuis ꝯdēnaberis. ꝑ c.13. In ꝯsūmatione scl'i mittet filiꝰ hoīs angelos suos: ꝛ colligent de regno suo oīa scādala: ꝛ oēs q̄ faciūt iniquitateʒ: ꝛ mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū: tūc iusti fulgebūt vt sol in regno patris eoꝝ. ꝑ In cōsūmatione seculi exibūt angeli ꝛ separabūt malos d̄ medio iustoꝝ: ꝛ mittēt eos i caminū ignis ardētis: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū. ꝑ 22.c. In resrectiōe nec nubēt neq̄ nubenť: sed sunt sicut angeli in celo. ꝑ 24. Accesserūt ad iesum discipuli eius secreto dicētes: Dic nobis signū aduētus ꝛ ꝯsūmationis scl'i. Et respōdēs iesus dixit eis: Uidete ne quis vos seducat: multi eni veniēt in nomine meo dicētes: Ego suʒ christus: ꝛ multos seducēt. Audituri eni estis p̄lia ꝛ opiniones prelioꝝ. Uidete ne turbemini: oportet eni hec fieri: sed nondum est finis: cōsurget eni gēs ꝯ̄ gentē ꝛ regnū in regnū: ꝛ erūt pestilentie ꝛ fames ꝛ terremotus ꝑ loca ꝛc̄. et tūc scandalizabunť multi ꝛ inuicē se tradēt ꝛ odio hebūt inuicē. Et multi pseudo ꝓphete surgēt ꝛ seducēt multos: ꝛ q̄m abūdabit iniq̄tas refrigescet charitas multoꝝ. Qui āt ꝑseuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit ꝛc̄. Tūc siquis dixerit vobis: ecce hic est christus: aut illic: nolite credere: surgēt eni pseudo christi ꝛ pseudo ꝓphete: ꝛ dabūt ꝓdigia ꝛ signa magna: ita vt in errorē inducanť si fieri pōt etiā electi ꝛc̄. Statim āt post tribulationē dierū illoꝝ sol obscurabitur: ꝛ luna nō dabit lumē suū: ꝛ stelle cadēt de celo: ꝛ virtutes celoꝝ mouebunť: ꝛ tūc patebit signū filij hoīs in celo: ꝛ tūc plagēt oēs tribꝰ terre: ꝛ videbūt filiū hoīs venientē in nubibꝰ celi cū virtute multa ꝛ maiestate ꝛ mittet āgelos suos cū tuba ꝛ voce magna: ꝛ ꝯgregabūt electos eiꝰ a q̄ttuor vētis: a sūmis celoꝝ vsq̄ ad terminos eoꝝ ꝛc̄. De die āt illa ꝛ hora nemo scit: neq̄ angeli celoꝝ. ꝑ 25.c. Cū venerit filiꝰ hoīs cū maiestate sua ꝛ oēs angeli eiꝰ cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue: ꝛ ꝯgregabunť an̄ eū oēs gētes: ꝛ separabit eos abinuicē: sicut pastor seggregat oues ab hedis: ꝛ statuet oues q̄dē a dextris su

tis:hedos āt a sinistris. Tūc dicet rex his qui a dextris erūt eius: Uenite bñdicti pr̄is mei pcipite regnū vobis paratū a ↄstōne mūdi. Esuriui enim et dedistis mihi manducare. Sitiui ⁊ dedistis mihi bibere: hospes eraꝫ ⁊ collegistis me:nudus ⁊ cooperuistis me:infirmus ⁊ visitastis me:in carcere eram ⁊ venistis ad me. Tūc rñdebūt ei iusti dicentes: Dñe qñ te vidimus esurientē ⁊ pauim⁹: sitiētē ⁊ dedim⁹ tibi potū: qñ āt vidim⁹ te hospitē ⁊ collegim⁹ te: ⁊ nudū ⁊ cooperuim⁹ te: aut qñ vidim⁹ te infirmū: aut in carcere ⁊ venimus ad te. Et rñdēs rex dicet illis: Amē dico vobis q̄ꝫ diu fecistis vni ex minis istis meis frib⁹: mihi fecistis. Tūc dicet ⁊ his q̄ a sinistris ei⁹ erūt: Descedite a me maledicti i ignē eternū: qui paratus est diabolo ⁊ āgelis eius. Esuriui eñi ⁊ nō dedistis mihi manducare: sitiui ⁊ nō dedistis mihi potum: hospes erā ⁊ nō collegistis me: nudus ⁊ nō cooperuistis me: infirm⁹ ⁊ in carcere ⁊ nō visitastis me. Tūc rñdebūt ⁊ ipsi dicētes: Dñe qñ vidim⁹ te esurientē: aut sitientē: aut hospitē: aut nudū: aut infirmū vel in carcere ⁊ nō ministrauim⁹ tibi. Tunc rñdebit illis dicēs: Amē dico vobis q̄ꝫdiu nō fecistis vni de minorib⁹ his nec mihi fecistis. Et ibunt hi in suppliciū eternū: Justi āt in vitā eťnā.

℄ Marc⁹ in euāge.c.12. Cū a mortuis resurrexerint: neqꝫ nubēt: neqꝫ nubent: sed sunt angeli dei sunt in celis. ⁋ c.13. Celuꝫ ⁊ terra trāsibūt. ⁋ Jdē dicit lucas i euā.c.12.

℄ Joānes in euāg.c.5. Uenit hora in q̄ oēs q̄ in monumētis sunt audiēt voce filij hois ⁊ pcedēt q̄ bona fecerunt in resurrectionē vite: qui vō male egerūt i resurrectionē iudicij. ⁋ Jdem in apocalypsi.c.3. Ait de⁹: Si nō vigilaueritis: veniā tanq̄ꝫ fur: ⁊ nescies qua hora veniam ad te.

℄ Petrus apl's epl'a.2.c.3.⁊ fi. Adueniet dies dñi sicut fur: in quo celi magno impetu trāsient: elemēta vō calore soluentur.

℄ Paulus apl's epl'a.j.ad corinth.c.15. Accepi qñ christus mortuus ē pro pctis nr̄is scripturas: ⁊ q͛ sepult⁹ ē: ⁊ q͛ resurrexit tertia die fm̄ scripturas. Si xp̄s pdicat̄ q̄ resurrexerit a mortuis: quō q̄dā dicūt i vobis qm̄ resurrectio mortuoꝝ nō ē. Si āt resurrectio mortuoꝝ nō ē: neqꝫ xp̄s resurrexit. Si autē xp̄s nō resurrexit: ianis ē ḡ pdicatio nr̄a: inanis ē ḡ ⁊ fides nr̄a: surget corp⁹ sp̄uale. Caro ⁊ sāguis regnū dei possidē ñ pñt. Oēs q̄dē resurgem⁹: sꝫ nō oēs imutabimur i momēto i ictu ocli i nouissima tuba: canet eñi tuba: ⁊ mortui resurgēt primi icorrupti: ⁊ nos imutabimur: oportet eñi corruptibile h̄ iduere incorruptionē ⁊ mortale h̄ induere imortalitatē. ⁋ Jdem epl'a.2.ad corinth c.5 Oēs vos manifestari oportet añ tribunal xp̄i: vt referat vnusq̄sqꝫ ,ppa corporis put gessit: siue bonū siue malū. ⁋ Jdem epl'a.j.ad timoth.c.4. Jn nouissimis tpib⁹ discedēt quidā a fide attēdentes spiritibus erroris ⁊ doctrinis demonioꝝ: i hypocrisi loquētiū mēdaciū ⁊ cautherizatā hñtiū suā ↄsciam ,phibentiū nubē: abstiere a cibis quos de⁹ creauit ad pcipiēdū cū grāꝫ actōe. ⁋ Jdē epl'a.2. ad timoth.c.3.⁊ pe. Jn nouissimis dieb⁹ instabūt tpa picul osa: ⁊ erūt hoies seipsos amātes: cupidi: elati: supbi: blasphemi: parētib⁹ ñ obediētes: igrati: scelesti: sine affectiōe sine pace: crimiatores: nō ↄtinētes: imites: sine benignitate ,pditores: pterui: timidi: voluptatū amatores magis q̄ꝫ dei: hñtes quidē spem pietatis: virtutē aūt ei⁹ abnegātes.

℄ De falsis opiniōib⁹ ↄtrijs xp̄iane relīōis cognoscēdis ⁊ dānādis i libris vsualib⁹ xp̄ianoꝝ: pmo circa eēntiā dei. Rica.42.

Tullius d̄ nā doꝝ.l.j. Quidā dixerīt totā d̄ dijs imortalib⁹ opiniōeꝫ fictā eē ab hoīb⁹ sapiētib⁹ rei publice cā: vt quos rō nō possꝫ eos ad offiñ religio ducēt. ⁋ Jdē iuectinariī i catilinaꝝ li.4.⁊ fi. Ut aliq̄ i vita formido i probis eēt pōita: apō iferos āt q̄ supplicia i pijs ↄstituta eē voluerīt. ℄ Statius thebaidos li.3. Prim⁹ i orbe deos t̄ or fec.

℄ Secundo circa fatum.

Tullius de diuinatiōe li.j. circa fi. Fato omnia fiunt.

¶ Ovidius de tristibus li.3.c.7. ꝶ Ratio fatum vincere nulla valet.
¶ Seneca tragediarũ in octauia.c.19. et fi. Regit fatis mortale genus. ꝶ Idem de naturalibus li.3. Ordine fati rerũ eterna series rotat. ꝶ Idē de prouidētia. Scio oĩa certa ꝛ in eternum dicta lege decurrere: quo fata nos ducũt: ꝛ quantũcũqꝫ tpis restat prima nascentiũ hora disposuit. ꝶ Idē de ꝯsolatione ad paulinũ. Mutare fata non possumus: stant dura ꝛ inexorabilia.
¶ Lucas li.5. Nunqꝫ sic cura deoꝝ Se premet vt nr̄e morti nr̄eqꝫ saluti Fata vacent.
¶ Li.6. Preceps agit oĩa fatuꝫ. Nec medij dirimũt morbi vitãqꝫ necemqꝫ. Sed cum morte venit languor.
¶ Quintilianus declamationũ.7. declamatione: Fato viuimus: lãguemus: connascimus morimur. medicina quid p̄stas nisi vt iuxta te nemo desperet.
¶ Iuuenalis li.3. sat. j. Distat enim que
Sydera te excipiãt mõ p̄mos incipiente.
Edere vagitus ꝛ adhuc a matre iubentem
Uentidius quid enĩ q̄d tullius an aliud qꝫ
Sydus ꝛ occulti mirãda potentia fati
Seruis regna dabũt captiuis fata triũphos
ꝶ 3. sat. ꝛ fi. Fata regunt homines.
¶ Gualterius de castellione li.3. Fatoꝝ stat ineuitabilis ordo. Euẽtusqꝫ hominũ series immobilis artat.

¶ Tertio circa fortunã.

Tullius de diuinatione: li.2. ꝛ fi. Mihi nec ī deũ quid cadere videt vt sciat q̄d casu ꝛ fortuito futurũ sit. ꝶ Idē in oratione pro marco marcello: Rerum humanarum oĩa est fortuna.

Quarto circa mundum.

Salomon i ecc̄.c.j. Terra i eternum stat. ¶ Aristoteles de generatiõe ꝛ corruptione li.2. ꝛ fi. Semp continua erit generatio ꝛ corruptio ꝛ nunqꝫ deficiet. ꝶ Idē de plãtis li.j. añ med. Mũdus totalis est ꝑpetu⁹: sempiternus: nec cessauit vnqꝫ gñare aĩalia ꝛ plãtas ꝛ oẽs suas species.

¶ Quinto ꝯtra aĩam humanã.

Salomon i ecc̄.c.3. Unꝰ interitꝰ est hoĩs ꝛ iumentoꝝ: ꝛ eq̄ vtriusqꝫ ꝯditio. Quis nouit si sp̄us filioꝝ adã ascẽdat sursuꝫ: ꝛ sp̄us iumẽtoꝝ descẽdat deorsum. ꝶ c.9. Mortui nihil nouerũt ãpliꝰ nec hẽbũt vltra mercedẽ. nec opꝰ nec rõ nec sciã nec sapiã erũt apud inferos quo tu ꝑperas
¶ Pliniꝰ ð nãli hysto. li.2.c.j. Mundũ numẽ esse credi parẽ: eternũ īmensuꝫ: neqꝫ genitũ: neqꝫ interiturum vnqꝫ.
¶ Aristoteles in ethicoꝝ li.3.c.7. Nihil adhuc mortuis videt neqꝫ bonũ neqꝫ malũ eẽ
¶ Uirgiliꝰ i bucol. egloga.10. Oĩa fert etas animum quoqꝫ.
¶ Ouidius metamor. li.15. ꝛ fi. Morte carent aĩe sempqꝫ priore relicta Sede: nouis domibꝰ viuũt: habitãtqꝫ recepte. Oĩa mutãtur: nihil interit: errat ꝛ illinc. Huc venit: hic illuc: ꝛ quoslibet occupat artus
Sp̄us: eqꝫ feris humana in corpora transit.
Inqꝫ feras noster: nec tpe deperit illo.
Utqꝫ nouis facilis signat cera figuris:
Nec mãet vt fuerat nec formas fuat easdẽ
Sed tñ eadẽ est: aĩam sic semp eandem
Esse: sed in varias docebo migrare figuras.
¶ Seneca tragediarũ introada.ca.5. Queris quo iaceas post obitũ loco. Quo nõ nata iacẽt. ꝶ Idẽ de ꝯsolatiõe ad marciaꝫ: Cogita nullũ defunctũ malis affici. Illa q̄ nobis inferos faciũt terribiles fabula est.
¶ Pliniꝰ de nãli hysto. li.7.c.59. Oĩbꝰ a supma die eadẽ sunt q̄ ante p̄mã. Nec magis a morte vllꝰ sensus aut corpori aut aĩe qꝫ ante natalem.

¶ Sexto circa resurrectionẽ mortuoꝝ

Aristoteles de generatiõe et corruptione li.2. ꝛ fi. Hoĩes nõ reiterant in seipsis vt rursus generẽtur iidẽ numero. Corruptibile necesse ẽ specie reiterari: numero autem non.

Ecundus liber prime partis tractat de bono et honesto virtutibus et contrariis sub his titulis sequentibus.

De bono et malo. Rica prima.

Ob hysto.cap.28. Recede a malo est intelligentia.

In genesi.c.8. Sensus et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.

Amos pphęta.c.5. Odite malum et diligite bonum.

Esaias pphęta.c.5. Ube qui dicitis malū bonū et bonum malum.

Plato in menone. Non vult mala quispiam. Nullus vult mala.

Aristotelis ethicoꝝ li.i.c.i.in pnci. Ois ars et ois doctrina similiter aūt et actus et electio bonū quoddā appetere videt. Ideo bñ annunciauerūt bonū qꝫ oīa appetūt. Multis contingūt detrimēta ex bonis: iam enī quidam perierūt ppter diuitias: alij vo propter fortitudinē. c.2. Omnis cognitio et electio bonū aliquod desiderat. Bonū et felicitatē nō irrōnabiliter vident ex his que huius vite sunt existimare. Libro.2.c.5. Malum infinitū ē. li.4.c.4. Malū seipsuꝫ destruit Libro.7.c.15.et fi. Malo bonū ɔtrariuꝫ est. Libro.9.c.4. Unusquisqꝫ sibiipsi vult bona. Li.10.et fi.c.2. Et in prauis est aliquod naturale bonū. Idem magnoꝝ moraliū li.i.c.i. Nulla neqꝫ sciētia neqꝫ potētia est cā mali. In vno quoqꝫ entiū bonum aut optimū est qꝫ ppter sui naturā est appetibile: aut quo alia participātia bona sunt. Bonoꝝ hic quidē in aīa: puta virtus: hic āt in corpore: puta sanitas et pulchritudo: alia vo exterius diuitie principatus bonoꝝ vel si quid aliud taliū. Idem rheto.li.i.c.8. Bonū est quodcūqꝫ sui gratia ē eligibile: et cuius gratia aliud eligimus: et qꝫ oīa appetūt. c.11. Bonū dicimus qꝫ ipsum sui gratia et nō alterius eligibile est: et qꝫ oīa appetunt. Bonū est aut delectabile aut qꝫ fm se eligibile. Li.2.c.16. Plura eoꝝ que fiūt mala sunt. Idem polliticoꝝ li.i.c.i. Eius qō videt boni gratia oīa operant oēs. ca.3 Quod efficit a melioribꝰ: melius opus est. Idem topicoꝝ. Oīa appetūt bonū. Li.6. Bonū est malo contrarium.

Tullius retho.artis noue li.2.c.6. Oīuꝫ malorum stultitia est mater atqꝫ materies. Idē tusculanaꝝ qōnū li.3. Insipiētia nullum maius malum est. Li.4. Natura oēs ea que bona vident sequunt fugiūtqꝫ contraria. Idem de fine bonoꝝ et maloꝝ: li.5 et fi. Confitendū est id esse summū bonuꝫ qꝫ certe vniuersum sua sponte ipsum expeti et ppter se necesse est. Idē paradoxoruꝫ distinctione.i. Quod rectū et honestū et cū virtute est id solū oppinor bonum. Ideꝫ de legibus li.i. Quod laudabile bonū est in se habet quod laudet necesse est: ipsum enī bonū nō est opinionibus sed natura.

Ouidius de arte amādi li.3. et fi. Pluraqꝫ sunt semp deteriora bonis. Idē de tristibus li.2. epl'a vnica. Nil pdest qō non ledere possit idem.

Seneca epl'aꝝ ad lucillū li.8.c.i. Bonum oē diuinū est. Li.15.c.i. Sapientia perfectū bonū est mentis humane. Li.20. et fi. c.i. Bonū est quod ad se impetū animi fm naturā mouet. Idē de ɔsolatione ad paulinū. Nō sentire mala sua nō est hoīs: et nō ferre nō est viri. Idē de naturalibus qōnibus li.5. Nullū malū si est effugio est.

Cecilius firmianus de beata vita lib.3. Bonoꝝ matura in arduo posita est: maloꝝ in precipitio. Li.4. Est pene supra humanū modū ne in cognitionē quidē admittere qꝫ sit vel factū malū vel improbuꝫ dictum. Li.7. et fi. Deus nō excludit malū vt ratio virtutis constare posset.

Augustinus i epig. psperi.75.ēp. Nō sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonuꝫ est. Nulla substātia iniquitas est: et peccatū non est natura: sed vitiū nature appetentis id quod non est sui ordinis.

¶ Boetius de cōsola. li. 3. c. 19. Omniū ex/
petendoꝝ sūma cardo atq3 cā est bonū: q
enī neq3 re neq3 sīlitudine vllu3 in se retinet
bonū: id expeti nullo mō potest. ¶ Li. 4. c. 3.
Oēs hoīes boni ac pariter mali idi∫creta in
tētione ad bonū puenire nitunt. ¶ c. 7. Bo
nū est oē quod iustū est: cōtraq3 qd iniustū
est malū esse liquet. ¶ c. 11. Et si nobis fata/
lē ordinē minime ɔsiderare valentib⁹ cōfu
sa oīa cōturbataq3 videant: nihilomin⁹ tñ
suus modus ad bonū dirigēs cūcta dispo/
nit. Nihil est qd mali cā ne etiā ab ipsis qdē
improbis fiat: quos bonū querētes prauus
error auertit. ¶ Idē topicoꝝ li. 2. Mali no/
titia deesse nō potest bono: virtus enim se
diligit: aspernaturq3 ɔtraria: ne vitare vi/
tiū nisi cognitū queat. ¶ Idē de hebdoma/
dibus. Omniū rerū ipsum esse bonū ē. Bo/
nū esse essentia. Iustū vo esse actū respicit.
Bona oīa sunt etiā non iusta.
¶ Gualterius de castellione li. 3. circa med.
Oia cū quodā veniūt incōmoda fructu.
¶ Auctor libelli de moribus medicoꝝ. ca. j.
Oia scire decet: cūcta patrare nocet.
Scire malū q nitet idē res conueniens est.
Scire bonū discat quilibet id quod amat.

De honesto ꝛ licito ꝛ inhone
sto seu turpi. Rica. 2.

Aristoteles rethori/
coꝝ li. j. c. 3. Honestū est quodcūq3 proptē se
eligibile existens laudabile est: aut
quodcūq3 bonū exñs delectabile ē q2 bonū.
¶ Terētius in eunico. c. 23. Quis hō pro me/
cho vnq3 vidit in domo meretricis prendi
quēq3? ¶ In hautōtumerumenō. c. 12. Nō
licet hoīe3 sepe esse ita vult si res nō sinit.
¶ Tullius de fine bonoꝝ ꝛ maloꝝ li. 2. Ho/
nestū intelligimus qd tale est vt detracta oī
vtilitate sine vllis premijs fructibus ne ipsū
possit iure laudari.
¶ Ouidius de arte amandi li. 3. ꝛ fi. Multa
viros nescire decet.
Protinus irrupit vene pelorie in euum.
Oē nefas: fugere pudor: veruq3 fidesq3.

In quoꝝ subiere locū fraudesq3 doliq3.
Insidieq3 ꝛ vis: ꝛ amor sceleratus habēdi.
Uiuit ex rapto nisi hospes ab hospite tut⁹
Non socer a genero fratꝝ quoq3 grā rara ē
Imminet exitio vir cōiugis: ipsa mariti.
Lurida terribiles miscēt aconita nouerce.
Filius añ diē patrios inquirit in annos.
Uicta iacet pietas: ꝛ virgo cedere madētes.
¶ Idem depōto. li. 2. eplā. 3.
Curat qd expediat pri⁹ ē q̄ qd sit honestū.
Et cū fortuna statq3 caditq3 fides.
Nec facile inuenies multis in milib⁹ vnu3.
Uirtutē precij qui pōt esse sui.
Ipse decor recti facti si premia desunt.
Non mouet ꝛ gratis penitet esse probum.
Nil nisi qd pdest carū ē. En detrahe menti.
Spem fructus auide nemo petendus erit.
At redditus iā qsq3 suos amat: ꝛ sibi qd sit.
Utile sollicitis cōputat articulis.
Sponte sua pbitas officiūq3 viuat.
¶ Seneca traiediarū: in otauia. c. 10. Id fa/
cere laus est qd decet non qd licet. ¶ Idem
in eplīs ad lucillū li. 2. c. 5. Honestum eni3
vile est cui corpus nimis carum est.
¶ Ualerius max. li. 2. ti. de institutis antiq̄s
Ariopagus vbi quid quisq3 atteniēsiū agēt
aut qm questu sustentaret diligētissime in/
quirere solebat: vt hoīes honestatē vite rō/
nē memores reddituram esse sequerētur.
¶ Lex diges. ti. de ɔdi. insti. l. filius. Que fa/
cta ledūt pietatē existimationē verecundiā
irā ꝛ vt generaliter dixerim que ɔtra bonos
mores sunt nec facere nos posse credendū
est. ¶ Ti. de reg. iur. l. infra scripta. Non oē
quod licet honestum est.

¶ De virtutibus ꝛ vitijs Rica. 3.

Plato i menone. Uirtus est
potētia acquirēdi bo
na. Bene ais: bona sufficientē esse
vēdicare virtutē. Uirtute sum⁹ bo
ni. Diuina sorte nobis apparet mēs virtus
quibus inest.
¶ Isocrates in exhortationib⁹. c. j. Uirtute
nulla possessio preciosior est nec securior.
Questus virtutis quib⁹ quidē pueritia con

creuerat in aialis solus equidē consenescit: potior aūt opib⁹ vtilior ꝟo claritate generis īpossibilia quidē al's possibilia statuēs: me tuēda ꝟo pp'lo audacī supportās: ⁊ inerciā ꝗdē crimē: solerciā ꝟo laudē existimans.

¶ Aristoteles magnoꝝ moraliū li.i.c.j. Studiosum esse: est virtutē habere. Fiunt virtutes oēs in rōnali parte aīe. Jn aīa ē virtus Uirtus in vnoquoq; hic facit, cuius ē virtus. Per virtutē aīe bn̄ viuimus. Bene viuere est in viuēdo fm virtutē. Hoc est finis felicitatis optimus. ꝛ c.5. Non est accipere virtutē ⁊ malitiā absq; tristitia ⁊ delectatione: est virtus ergo circa delectatiōes ⁊ tristitias. ꝛ c.11. Uirtus medietas videt eē passionū. ꝛ c.14. Jn virtute quidē erit laus in malitia aūt vituperiū. Uidet fm virtutē ⁊ malitiā esse voluntarium. ꝛ c.29. Nihil melius est virtute. ꝛ c.39. Oīs virtus boni ⁊ in bonū est. ꝛ Li.2.c.7. Non cōtrariatur virtus virtuti. Apta nata est virtus obedire rationi. ꝛ c.8. Uirtus ⁊ malitia ipse sunt in conuenientes. ꝛ c.28. Uirtus est circa delectationē ⁊ tristitiā. ꝛ c.43. Tunc dicimus esse virtutē qn̄ rō bene disposita est. ꝛ Passionib⁹ bn̄ habentib⁹ ꝓpriā virtutē cōmensuratā ⁊ passiones rōnem hn̄tes. Jta enim disposita consonabūt adinuicē. ꝛ Jdem rethoricoꝝ li.i.c.13. Uirtus bonū existēs laudabile est. Uirtus ē potētia acquisitiua bonoꝝ ⁊ seruatiua: ⁊ potentia bn̄ factiua multoꝝ ⁊ magnoꝝ ⁊ oīum circa oīa. ꝛ Jdē politicoꝝ li.7.c.i. Nullū bonū opus neq; viri: neq; ciuitatis ē sine virtute ⁊ prudētia. ꝛ c.6. Felicitatē sinevirtute īpossibile est existere. ꝛ Jdē topicoꝝ li.2. Magis est fugiendum qđ magis impedit virtutes.

¶ Salustius in iugurtino. Dux atq; imperator vite mortaliū animus ē. Qui vt ad gloriā via virtutis grassat abunde pollens potensq; ⁊ clarus est.

¶ Oratius in ep'lis li.i.c.i. Uirtus est vitium fugere. Ep'la.17. Oderunt peccare boni virtutis amore. ꝛ Ep'la.19. Uirtus est mediū vitioꝝ vtrinq; reductū. ꝛ Jn sermonibus idem.3.scđm: Nam vitiis nemo sine nascitur optimus ille est Qui minimus vrget

¶ Tullius retho. artis veteris li.2.c.9. Uirtus est animi habitus nature modo rationi consentane⁹. ꝛ Uirtus habet partes quattuor: prudentiā: iustitiā: fortitudinē: temperātiam. ꝛ Unicuiq; virtuti finitimū vitium reperitur: aut certo iam nomine appellatū vt audacia que fidentie: pertinacia que perseuerantia finitiua est: superstitio que religioni propinqua est: aut sine vllo certo nomine. ꝛ Jdem rethoricoꝝ artis noue li.5.c.10. Difficile est primū virtutes reuereri: q̄ semper fortuna secūda fit vsus. Omnes bene viuendi rationes in virtute sunt collocāde. Sola virtus in sua potestate est. ꝛ c.14 Sine multū potest obesse fortuna: qui sibi firmius in virtute q̄ vitio presidium collocauit. ꝛ Jdem de officijs li.i.c.8. Uirtutis laus omnis in actione consistit. ꝛ Jdē paradoxoꝝ: distin.3. Prauitatis aī recte vitia dicunt. ꝛ Jdē ꝺ fine bonoꝝ ⁊ maloꝝ libro.4. Rationis pfectio est virtus. ꝛ Jdē tusculanaꝝ questionū li.3. Sunt ingenijs nostris semina innata virtutum: que si adolescere liceret ipsa nos ad beatā vitā pducerēt natura. Anim⁹ eger vt ait enni⁹ semp errat neq; pati neq; ppeti pōt: cupere vnq̄ desinit. Uirtutes oēs inter se nexe ⁊ iugate sunt. ꝛ Jdē de natura deoꝝ li.i. Nihil amabili⁹ est virtute q̄ qui adept⁹ fuerit vbicūq; erit gentiū a nobis diligetur.

¶ Ouidius de remedio amoris li.i. Terra salutaris herbas eadēq; nocentes.
Nutrit ⁊ vrtice ꝓxima sepe rosa est
Utile ꝓpositū est seuas extinguere flāmas
Nec seruum vitijs pectus habere tuum.
Et mala sunt vicina bonis errore sub illo.
Pro vitio virtus: crimina sepe tulit.
ꝛ Jdem methamorph.li.14.
Jn via virtutis nulla est via.
ꝛ Jdem de puncto li.2.c.2.
Tendit in ardua virtus.

¶ Quintilianus declamationū.i. declama. Uitijs nostris in animū ꝑ oculos via est.

¶ Paulus ap'ls ep'la. 2. ad corinth. cap. 13. Uirtus in infirmitate perficitur.

¶ Seneca ep'la ad lucillu li. 9. ep'la. 3. Uitia nobis sub virtutu noie reperiut. ¶ Li. 4 c. j. Uirtus no aliud q recta ratio est. ¶ Li. 15. c. 3. Non dat natura virtute: ars est bonum fieri. ¶ Uirtus no cotigit aio nisi instituto et docto: et ad summu assidua exercitatione pducto. ¶ Li. 16. c. 2. Erras si existimas nobiscu vitia nasci superueniut ingesta sut. ¶ Li. 18. c. 4. Si velis vitijs exui: longe a vitioz exemplis recedendu est. ¶ Li. 19. ep'la 10. Uitia nostra que amamus defendim': et malum' excusare illa q excutte. ¶ Li. 20. et si. ep'la. 3. Sut virtutibus vitia confinia: et perditis quoq ac turpibus recti silitudo e. ¶ c. 5. Oia vitia otra natura pugnat. ¶ Ide de ira: li. 2. Cum virtutibus vitia no cedut. ¶ Idem de traquillitate ai. Serput vitia et in proximu queq transiliut et in otactu nocent. ¶ Ide de beata vita: Uirtus mala vitam no admittit. In virtute est posita felicitas. ¶ Idem de consolatione ad paulinu: Uirtus nemine dedignat: qui illa dignum se indicat. ¶ Idem tragediaru in medea. c. 3. Nunq pot no esse virtuti locus.

¶ Lucanus li. j. Mores rebus cessere secundis. ¶ Li. 8. Uirtus et summa ptas no coeut.

¶ Ualerius max. li. 5. ti. o pietate. Doctrina pficit vt pollicioza: no vt melioza fiant ingenia: qm quide solida virtus nascit magis q fingat. ¶ Li. 9. ti. j. Nullum vitiu ibi finitur vbi incipit.

¶ Iuuenalis li. 5. et si. sat. 2. Fallit eni vitiu specie virtutis et verba. Utere virtute.

¶ Marcialis coc. li. vndiq suscepto. ca. 2. Uirtus absq mo nomen habet vitij. Credis opes solas te posse carine beare. Uirt' est que te sola beare potest.

¶ Ambrosius de officijs li. 2. c. 5. Certu est solu et summum bonum esse virtute: eaq habudare sola ad fructu beate vite.

¶ Cecilius fir. de bta vita lib. j. Uirtutibus amaritudo pmixta est. Uitia do voluptate condita sunt. Irrupunt vitia cu virtutibus quia mala bonis adherent et inanis potioza sunt. ¶ Li. 3. Sciētia paru est ad bonu suscipiendu maluq fugiendu nisi accidat virtus. Uirtus cum scientia coniucta sapiētia est. ¶ Li. 4. Animus incultus vitijs sua spote inualescentibus velut spinis obducitur. Sed cum verus cultor accesserit statim cedentibus vitijs fruges virtutu oziunt. ¶ Li. 6. Na hominu pcliuis in vitia videri vult no mo cu venia s etia cu rone peccare.

¶ Boetius de osolatioe li. 4. c. 5. Euenit vt que transformatu vitijs videas homine existimare no possis. Auaritia feruet alienaru opus violenter ereptor: lupi simile dixeris: ferox atq inquietus lingua litigijs exercet cani coparabis. Insidiator occultus subripuisse fraudibus gaudet vulpeculis exequetur. Ire inteperas fremit: leonis animu gestare credat. Pauidus atq frugas no metuenda formidat. Ceruis similis habeatur. Segnis ac stupidus torpet. Asinum viuit: leuis atq incostans studia pmutat nihil ab auibus differt. Fedis imundisq libidinibus imergit: sordide suis voluptatib' detinet. Ita fit vt qui pbitate deserta ho ee desierit: cum in diuina conditione trasire non possit vertat i belua. ¶ c. 7. Uitiositas est q si quida morbus animoz. ¶ c. 11. Quid aliud animoz salus videt esse q pbitas: quid aliud egritudo q vitia.

¶ Boetius diuisionu. Habitus mentis optimus virtus est.

¶ Baldo. 4. fabula: Nec ope lorice nec egebit acumine fice. More nec hostili cuiusq inuamine pili. Solo virtutu quem constat robore tutum.

¶ Gualterius de castellione li. j. Quem virtus extollit habet qd preferat auro.

¶ Heinricus samariensis li. j. parte. 2. Migrat in exiliu virtus vitiuq triumphat. Regnat et in populis grande tribunal habet.

¶ Ricardus iudex venusinus. Diuitijs pbitas virtus preponit auro. Non est mendicus qui probitate viget. Est virtus vitiu posse fugare nocens.

¶ Helinus in speculo vite parte.i.ext.
¶ Nascit ex vitio vitiū: et de crimine crimē.

¶ De felicitate et beatitudine et summo bono. Rica.4.

Psalmista. ps.i. Beatus vir qui in cathedra pestilentie non sedit. ¶ 157.ps. Beatus qui tenebit.

¶ Plato in menone. Est qui velit miser et infelix esse: ne vnq̄ mihi videtur.

¶ Cronica de nugis phoꝝ.c.2.f.de thalere. Thales qui primus sapiens fuit nomiatus fm quē et septē sapientes vocati sunt: iterrogatus quis felix. ait: Qui sanus quidē corpore: aīa vo copiosus: natura aūt docilis.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.j.ca.3. Simpliciter vtiq̄ perfectū bonū est: qd̄ fm seipsum eligibile semp: et nunq̄ ꝓpter aliud tale itaq̄ felicitas esse videt. Perfectū bonū p se sufficiens esse videt. Perfectū quid videt et p se sufficiēs felicitas: operatoꝝ existēs finis. ¶ c.4. Optimū et pulcherrimū et delectabilissimū est felicitas. ¶ Non oīno felix est qui specie turpissimus est: vel ignobilis vel solitarius et sine ꝓle. ¶ c.5. Quid ꝓhibet dicere felicē fm virtutē perfectā operantē: et exteriorib⁹ bonis sufficiēter ditatū. ¶ c.8. Felicitas est operatio quedā fm virtutē ꝑfectā. ¶ Li.7.c.14 Indiget felix his que in corpore bonis et his exterius: et fortuna vt non impediat h. ¶ Li.9.cap̄.9. Felix esse est in viuere et operari. ¶ Li.10.et fi.c.7. Uidet felix vita fm virtutē esse. Felicitas est fm virtutē operatio. Uita felix est fm virtutē operātis. Uidetur et anaxagore nō diuitem neq̄ potentē existimare felicē esse. Erit sapiens maxime felix. ¶ Idem magnoꝝ moraliū: li.i.c.j. Felicitate adueniēte nullo alio indigemus. Felicitatē dicim⁹ esse bene operari et bn̄ viuere. Bene opari et bn̄ viuere nihil aliud q̄ felicitatē dicimus: vti ergo felicitate et felicē esse: bene viuere est. In vsu quidē et actu est felicitas. Felicitas est in viuēdo fm virtutē. Optimū bonum est felicitas: et hic finis actu. Uiuētes fm virtutes felices erimus: et habebimus ꝑfectū bonum finis. ¶ c.2. Perfecte virtutis actus est felicitas. ¶ Li.2.c.28. Felicitatē terminauimus et diximus esse virtutis actū in vita ꝑfecta. Non est felicitas absq̄ delectatōe. ¶ c.45. Absq̄ exterioribus bonis quoꝝ fortuna ē dn̄a nō cōtingit felicē eē. ¶ Idem retho.li.2.c.21. Non est vir qui in oībus felicitet. ¶ Idem politicoꝝ li.7.c.6. Felicitatē sine virtute impossibile est existere. ¶ Li.8.c.2. Oportet haberi non solū quod bonū est sꝫ et delectationē: felicitari eni ex ambob⁹ his est. ¶ Idem de bona fortuna.c.j. Sine exterioribus bonis quoꝝ fortuna dn̄a est: nō cōtingit felicem esse. Felicitas nō est sine exterioribus bonis.

¶ Uirgilius in georicis: Felix qui potuit rerum cognoscere causas. Atq̄ metus oēs: et inexorabile fatū Subiecit pedibus strepitū q̄ acherontis auari.

¶ Tullius de fine bonoꝝ et maloꝝ li.2. Oīs sūma phie ad beate viuendū refert. Sapiens semp beatus est. ¶ Li.3. Illud solū beatū est qd̄ honestū est: id quod est beate viuere id est cū virtute viuere. ¶ Li.5.et fi. Cōsequens est beatā vitā virtute esse ꝯtentaꝫ. Beata vita virtute conficit. Uirtus ad beate viuendū seipsa contenta est.

¶ Seneca eplaꝝ ad lucilliū li.2.epla.j. Non est beatus qui se esse nō putat. ¶ Li.8.ca.j. Apud epicurū duo bona sunt: ex quib⁹ sūmum bonū cōponit: vt corpus sine dolore sit: aīus sine turbatione. ¶ Idem de btā vita: Beatus est is cui oē habitū rerū suarū ratio commendat. ¶ Idem de remediis fortune. cap̄.21.et fi. Felix est non qui aliis videt sed qui sibi. ¶ Idē in puer. Nulla est tā bona fortuna de qua nihil possit queri.

¶ Ualerius max.li.7.ti.de felicitate. Quintū metellū nasci in vrbe terraꝝ ꝑcipe voluit fortuna: parentes ei nobilissimos dedit: adiecit aīi rarissimas dotes: et corporis vires vt sufficere laboribus possent: vxoreꝫ pudicitia et fecūditate cōspicuā: consulatus decus: imperatoriā potestatē speciosissimi triūphi

preterítum largita est: fecit vt eodē tempore tres filios consulares: vnum etiam censorem triumphalem: et quartum pretoriū videret. Utque tres filias nuptui daret: earūque sobolem sinu suo exciperet: hunc vite actus eius consentaneus finis excepit. Nam vltimo senectutis spacio defunctū leuique genere mortis inter oscula complexusque charissimorum pignorum extinctum filij et generi humeris suis per vrbem lacum rego imposuerunt. ¶Li. Sapienter dicta aut facta. Salō neminem dum adhuc viueret beatum dici debere arbitrabatur: quod ad vltimū vsque fati diē ancipiti fortune subiecti essemus.

¶Plinius de naturali hysto. li. 7. c. 44. Nemo mortalium est felix: abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit eum qui vere dici non infelix potest. ¶c. 48. Nulla est perfecto solida felicitas.

¶Juuenalis li. i. sat. 4. Nemo malus felix.

¶Augustinus in epig. prosperi. ep. c. 2. Nihil est īfelicius felicitate peccantium: qua penalis nutritur impunitas: et mala voluntas corroboratur: velut hostis interior.

¶Macrobius de somno scipionis. Sole faciūt virtutes beatū: nullaque alia quisque via hoc nomen adipiscitur.

¶Boetius de consolatione li. 2. c. 7. Quis est tam composite felicitatis vt non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur. Quid o mortales extra vos petitis ītra vos positam felicitatem: error vos inscitiaque cōfundit. Ostendam breuiter tibi cardinē summe felicitatis. est ne aliquid tibi teipso preciosius? Nihil inquies. Igitur si tui cōpos fueris possidebis quod nec tu admittere vnquam velis: nec fortuna possit auferre. Beatitudo est summū bonū nature rationē degentis. Non est sūmū bonum quod eripi vllo modo potest. ¶Li. 3. c. 3. Omnis mortalium cura quam multiplicium studiorum labor exercet diuerso quidem calle procedit: sed ad vnum tamen beatitudinis finem nititur peruenire. Id autem est bonum quo adepto nihil vlterius desiderare queat: quicquid est omnium summum bonorum cunctaque intra se bona continens: cui siquid abforet summum esse non posset. Liquet esse beatitudinem statum bonorum omnium congregatione perfectum. Est mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas sed ad falsa deuius error adducit. Quod quisque pre ceteris petit id summum bonum esse iudicat. Summum bonū beatitudinem esse diffiniuimus. Non est aliud quod eque perficere beatitudinem possit quam copiosus bonorum omnium status: nec alieni indigens: sed sibiipse sufficiens. Ad verum bonum naturalis ducit intentio: et ab eodem multiplex error abducit. ¶c. 17. Ea vera est et perfecta felicitas que sufficientem potentem reuerendum celebrem letūque perficiat hominem. ¶c. 24. Felix qui potuit boni fontem visere lucidum. ¶Li. 4. c. 5. Cum ipsum bonum beatitudo sit: bonos omnes eoipso quod boni sint fieri beatos liquet.

¶De tranquilli et bona vita et non bona. Rica. 5.

Salomon in prouerb. ca. 17. Animus gaudens etatem floridam facit: spiritus tristis exiccat ossa. ¶Idem in eccle. c. 3. Cognoui quod non esset melius nisi letari et facere bene in vita sua. ¶c. 4. Melius est pugillus cum requie quam plena vtraque manus cum labore et afflictione animi. ¶c. 5. Hoc mihi visum est bonum vt comedat quis et bibat: et fruatur letitia ex labore suo quo laborauit ipse sub sole.

¶Socrates in exhortationibus. ca. 2. ad fi. Maxime viuere tēta tutius.

¶Jesus filius sirach in eccl. c. 29. Uita nequā hospitandi de domo in domū. ¶c. 30 Non est census super censum salutis corporis: et nō oblectatio super cordis gaudiū. Jocunditas cordis: hec est vita hominis. Exultatio viri est longeuitas. Ante tempus senectam adducit cogitatus.

¶ Uirgilius in geoꝛicis. O foꝛtunatos ni/mium sua si bona noꝛint
Agricolas: quibus ipsa procul discoꝛdibus armis. Fundit humo facilem victum iustis/sima tellus.
¶ Oratius in odis li. 2.c.10. Sepius ven/tis agitatur ingens.
Pinus ꝛ celse grauioꝛe casu.
Decidunt turres feriũtq; sũmos.
Fulmina montes.
¶ cap. 16. Letus in presens animus quod vltra est.
Oderit curare: ꝛ amara leto temperet risu.
¶ c. 58. Non possidentem multa vocabis.
Recte beatum rectius occupat.
Nomen beati qui ꝛ eoꝛum
Muneribus sapienter vti
Duriũq; callet pauperiem pati.
Peiusq; leto flagitiũ timet.
¶ Idem in terpodo. li. j.c.2. Beatus ille qui procul negocijs
Ut prisca gens moꝛtalium:
Paterna rura bobus exercet suis.
Solutus õni fenoꝛi.
Nec ericitatur class:co miles truci.
Nec hoꝛret iratum mare:
Foꝛũq; vitat ꝛ superba ciuium
Potentioꝛum limina. ¶ Idem in episto/lis li. 2.c.3. ꝛ si. Scriptoꝛum quoꝛũ omnis amat nemus: ꝛ fugit vrbes. ¶ Idem in ser/monibus li. 2. sm. 6. Dum licet in rebus io cundis viue beatus.
¶ Tullius de senectute. Conscientia bene acte vite multoꝛumq; beneficioꝛum recoꝛ/datio iocundissima est. ¶ Idem tusculla/narum questionum libꝛo. 2. Qui moꝛtem non timet magnũ is presidium sibi ad bea tam vitam comparat. ¶ Li. 5. ꝛ si. Quid de est ad beate viuendum ei qui confidit suis bonis: aut qui diffidit beatus esse quis po/test? Nec virtutes sine b tã vita coherẽ pos sunt nec illa sine virtutibus.
¶ Ouidius de tristibus li. 3. ca. 4. Uiue tibi a longe nomina magna fuge.
Uiue tibi: quãcũq; potes prelustria vita.
Effugit hibernas demissa antena procellas
Lataq; plus paruis vela timoꝛis habent.
Crede mihi: bene qui latitat bñ vixit ꝛ ĩtra
Foꝛtuã debet quisquis manere suam.
Tu quoq; foꝛmida nimiũ sublimia semper
Uiue sine inuidia: molesq; inglꝰius annos.
Erige amicicias ꝛ tibi iunge pares.
¶ Li. 4. epistola. j. Oꝫ miserũ ẽ poꝛta vitam muroq; tueri.
Uimq; furtiuam viribus esse loci. al's
Uirq; sui tutũ viribus esse loci.
¶ Idem de põto li. 3.c.4. Genus est moꝛtis male viuere.
¶ Seneca tragediarũ in hercule furente. c. 2
Nouit paucos secura quies.
Dum fata sinunt
Uiuite leti: properat cursis
Uita citato volucriq; die.
Rota precipitis vertitur anni.
In tieste. cap. 4. Stet quicũq; volet potens
Aule culmine lubꝛico.
Me dulcis saturet quies.
In agamenone. cap. 2. Nunq̃ placidã sce/ptra quietem.
Certumue sui tenuere diem.
Ferunt celsos fulmina colles.
Coꝛpoꝛa moꝛbis maioꝛa patent.
Modicis rebus longius euum est.
¶ Idem epistolarum ad lucillum li. 3.c.2. Liquere hoc scio neminem posse beate vi/uere nec laudabiliter quidem sine sapientie studio. ¶ cap. 6. Redige te ad parua ex qui/bus cadere non poss s. ¶ Lib. 7.c.5. Non multum ad trãquillitatem locus confert: animus est qui sibi commendet omnia.
¶ Idem de consolatione ad paulinũ: Stu dia optime felicitatem extollũt: ꝛ facillime calamitatem minuunt. ¶ Idem de trãquil litate animi. Si te ad studia reuocaueris: omne vite fastidium effugies. ¶ Idem de beata vita: Uirtus malam vitam non ad/mittit. Uirtus ad beate viuendũ sufficit.
¶ Lex digestoꝝ tit. de fideicõ. lib. I. apud iu lianum: Cupiditas discendi est optima ra/tio viuendi.

¶ Ualerius maximus libro. 7. titulo de felicitate. Giges regno lydie armis et diuitijs habundantissimo inflatus animo cum apol'inem phicium su' citatum venisset an aliquis mortaliũ esset felicior: deus ex abdito sacrarii specu voce missa aglaũ sophidiũ ei pretulit. Js erat archadũ' pauperim⁹ sed etate iã senior: terminos agelli sui nunq̃ excesserat: paruuli ruris fructibus ac voluptatibus contẽtus: verũ pfecto beate vite finẽ apollo nõ adumbratum oculis sagia etate cõplexus est. Qua circa solerter fulgore fortune sue gl'ianti respondit magis se pbare securitate ridens tuguriũ: q̃ tristem curis et sollicitudinibus aula: pauca q̃ glebas pauorie expertes: q̃ pinguissima lydie arua metu referta: et vnũ aut alterũ iugũ vox facilis tutele q̃ exercitus velarma et equitatum voratibus impensis onerosum: et vsus necessarij borreolum nulli nimis appetendum q̃ thesaurus omniũ insidijs et cupiditatib⁹ expositos. Jta giges dum a stipulata vane opinionis deũ habere ocupiuit vbi nam solida et syncera eẽ felicitas didicit. ¶ Anaxagoras interroganti cuidã quisnam eẽt beatus Nemo inquit ex his quos tu felices existimas sed eum in illo numero reperies: q̃ a te ex miserijs ostare credit. Non erit ille diuitijs aut honoribus habũdans: sed aut exigui ruris: aut nõ ambitione doctrine: fidelis ac pertinax cultor in secessu q̃ in fronte beatior.

¶ Marcialis coc. epigramaton. li. 1 o. Uitã que faciunt beatiorem.
Jocundissime marcialis hec sunt:
Res non parta labore: sed relicta.
Non ingratus ager.
Lis nunq̃: toga rara: mens quieta.
Uires ingenue salubre corpus.
Prudens simplicitas: pares amici.

¶ Ambrosius de officijs li. 2. c. Uitã beatam efficiũt trãq̃llitas ocie et securitas inocẽtie

¶ Augustinus in epig. psperi ep. 6 5. Quietiores sunt boni q̃ mali. ¶ 8 o. emp. Bona conscientia trãquillũ facit animũ.

¶ Prudentius de psicomachia. c. 8. Sũma quies nil velle super qd̃ postulat vsus. Debitus vt simplex alimonia: vestis et vna Jnfirmos recreet: tegat mediocriter artus. Expletũ modũ natura nõ trahat extra.

¶ Prosper sub vlt. c. Jnsontẽ vitam pacis amator agit. Contẽtus modicis: vitet sublimis haberi.

¶ Cato. c. 3. Quod nimium est fugito paruo gaudere memẽto. Tuta mage pupis ẽ modico qui flumine fertur.

¶ Claudi⁹ li. j. Uiuit exiguo meli⁹: nã bdõs Dibus esse dedit siquis cognouerit vti.

¶ Boetius de ɔsolatiõe li. 2. c. 7. Continu⁹ timor non finit esse felicem.

¶ Cassiodorus epla2 li. j. c. j. Oĩ q̃ppe regno desiderabilis debet esse trãquillitas: in qua et populi pficiũt et vtilitas gentiũ custodit: hec est enim bonarũ artiũ mater: hec mortalium genus reparabili successione multiplicans: facultates protẽdit: mores extollit: et tantarũ rerum ignarus agnoscit: qui eam minime quesisse sentit. ¶ Li. 5. c. 3 9. Jlla vita vere hominũ est: que iuris ordine continet: nam beluarum ritus est sub casu viuere. ¶ Li. 1 1. c. 9. Amate viuere quieti.

¶ Gregorius in pastorali. c. 1 o. Quid est potestas culminis nisi tẽpestas mẽtis in qua cogitationũ semp pcellis nauis cordis quatit: huc illuc q̃ incessanter impellitur: vt p repentinos excessus oris et operis quasi p obuiantia saxa frangatur.

¶ Jsidorus soliloquio2 li. 2. c. 2 8. Magn⁹ nunq̃ videri studeas. ¶ cap. 3 8. Bona vita gaudium semper habet.

¶ Uerificator fabularum esopi fa. 1 2. Quã timor obnubit nõ est syncera voluptas. Non est sollicito dulcis in ore fauus. Rodere malo fabã q̃ cura ppete rodi. Degenerare c ibos cura diurna facit.

¶ Hugo de sancto Uictore in didascalo in prohemio: Summum in vita solamen est studium sapientie. ¶ Jdem in compendio phie in prohemio Summũ solamen aiorum exercitatio sapientie est.

Ertius liber p̄me partis: tractat de naturalitate & moralitate & ptinētibus ad eas sub his titulis.

C De naturalitate & cōsideratione morali. Rica. 1.

Job hystoria. c. 28. Habet argentū venarū suarū principia: & auro locus est in quo conflat. Ferrū de terra tollit & lapis solutus calore in es vertitur.

C In genesi. c. 8. Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.

C Aristoteles ethicoꝝ. li. 6. c. 9. & fi. Omibus videt singulos moꝝ existere natura aliq̄lit. Idem magnoꝝ moraliū: li. 2. c. 25. Difficilius sanabilia sunt naturalia factis ex consuetudine. Consuetudo alia cōsuetudine repcutit natura aūt in nullo repercutitur.

C Oratius in epodo. li. j. c. 4. Licȝ superbus ambules pecunia: fortuna nō mutat gen⁹ Idem eplaꝝ li. j. c. 12. Naturam mutare pecunia nescit. Epl'a. 11. Celum nō aīum mutant qui trans mare currunt.

C Tullius de diuinatione li. 2. & fi. Quis nō videt & sonos & mores & plerosq̄ status ac motus effingere a parentib⁹ liberos: qḋ nō cōtingeret si hec nō vis & nā gignentiū efficeret: sed tēperātia lune celiq̄ moderatio.

C Seneca de ira li. 2. Naturā mutare difficile est. Idem eplaꝝ ad lucillum li. 2. c. 2. Nulla sapīa naturalia corporis aut aīvitia ponunt. Quicq̄d infixū & ingenitū est leuiter arte nō vincit. Quecūq̄ attribuit cōditio nascēdi & corporis tēperantia trū multū se diuq̄ ānis cōposuerit herebunt.

C Ualerius max. li. 5. ti. de pietate. Doctrina proficit vt pollitiora: nō vt meliora fiāt ingenia: quoniāquidem solida virtus nascit magis q̄ fingatur.

C Maximianus. Qḋ natura negat reddere nemo potest.

C Cassiodorus eplaꝝ: li. 4. c. 38. Repugnante natura quelibet cedit industria. Lib. 6. c. 11. Non coalescūt spersa semina: nisi & terre qualitas fuarit operata.

C Uersificator fabularū esopi. 17. fab. Qḋ natura negat nemo faciliter audet. Displicet impudens vnde placere studet.

C Auctor libelli qui dicit facetus. c. 3. Qḋ natura negat: dficere nemo potest

C Heinricus samariensis. li. j. par. 2. Seminat in spinis nature iura retractās Garrula diuelli rana pallude nequit.

C Jacobus beneuētanus. c. 25. Ad se cūcta trahit natura: dat atq̄ secundū Morem cuiq̄ genus imperiosa suum. Ca. 46. Innatū vicium tollere nemo valet.

C Prouerb. vulgar. De coa dasenonō sepo far bon tamiro. El louo mua el pelo: ma el nō mua el vezo. Lo el ceruo nasce: dolce barba pasce. La rana nō se po trar dl palu.

C De moralitate. Rica. 2.

Aristoteles retbor. lib. 2. c. 16. Juuenes non sunt mal'gni mo ris: sed facilis moris: pp: erea q̄ nō dū viderunt multas nequitias.

C Seneca de ira li. 3. Sumunt a duersantibus mores. Idem de moribus. Educatio & disciplina mores faciunt.

C Lex digef. ti. de edi. insti. l. fili⁹. Que 3 bonos mores sūt nec facē nos posse credēdū ē

C Ualerius max. li. 6. ti. de mutatione moꝝ Lucius silla vsq̄ ad questure sue comitia vitā libidine vino ludicre artis amore inq̄natā pdurit. Quapropter. 6. mariū consulem moleste tulisse tradit q̄ sibi asperrimuȝ in affrica bellū gerēti tā delicatus questor sorte obuenisset: eiusdē virtus q̄si pcruptis & disiectis nequitie qua obsidebat claustris cathenas iugurte iniecit manibus mitridatem cōpescuit. Sociales belli luctus repressit: et h ne dnatione fregit. Lcustodis adolescentiā piget attingere: siue patrē aspiciam abdicationis iniungentem notam: siue matrem suspendio finire vitam propter filij turpitudinem coactam: cum omnium

postea graij sanguinis virorum extiterit: mediumqz europe et asie vel spei vel desperationis pignus fuerit: hic enim eum salutis sue patronum habuit: illa vadem victorie assumpsit.

¶ Cassiodorus epistolarum libro. 11. ca. 2. Raro omnium bonum est dominū triumphare demoribus.

¶ Isidorus soliloquiorum li. 2. c. 41. Assiduitas mores facit.

¶ Bernardus li. de contēptu mundi: Collige thesaurum: qui gēmas vincit et aurum. Quere bonos mores thesauros interiores.

¶ Ricardus iudex venusinus li. de pertractatione nupt. c. 3. Usus et mores: feris formātur ab annis.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 59. Qualis cōuictus talis formatio morum.

¶ Prouerb. metricum exordinem: l. vagā. Cum fueris rome: romano viuito more. Cū fueris alibi: viuito sicut ibi.

¶ De affectibus et motibus animorum. Rica. 3.

In genesi. ca. 4. Sub te erit appetitus peccati: et tu dominaberis illius. ℣ c. 8. Sensus et cogitatio humani cordis in malū prona sunt ab adolescentia sua.

¶ Oratius epistolarum. e. 2. lib. j. Animum rege: qui nisi paret Imperat: hūc frenis hūc tu compesce cathenis.

¶ Quintilianus declama. 9. declam. Quicquid rationem vincit affectus est.

¶ Seneca in epistolis ad lucillum: libro. 11 c. 3. et si. Facilius est initia affectuum prohibere q̄ impetum regere ℣ Libro. 19. c. 10. Imbecillis est primo omnis affectus: dein de ipse se concitat et vires dum procedit parat: excluditur facilius q̄ expellitur. Quis negat omnes affectus a quodam quasi naturali fluere principio. ¶ Idem de remedijs fort. c. 21. et si Facilius reges animum nulla vanitate rerum tumentem. ℣ Idem de moribus: Hoc habet omnis affectus: vt in quo insanit ceteros furere putet.

¶ Ambrosius de officijs lib. j. ca. 2. Affectus nature est non potestatis. Etsi vis quedam nature in omni appetitu sit: tamen idem appetitus rationi subiectus est legi nature ipsius: et obedit ei.

¶ Boetius in musica. ca. j. Ut sese corporis affectus habent: ita etiam pulsus cordis motibus incitantur.

¶ Cassiodorus epistolarum li. 6. c. 24. et pe. Ratio motus vestros componat.

¶ Gregorius in pastorali. c. 12. Humanum quidem est in corde tētationem perpeti: demoniacum vero est tētationis certamie i operatione superari.

¶ Isidorus soliloquiorum li. 2. c. 3. In initio resiste cogitationi pessime. Si titillat prava cogitatio non consenties illi. ℣ c. 4. Primam peccati suggestionem contere: vt non sinas eam in corde tuo manere. ℣ c. 21. Cohibe animi motus.

¶ De naturalitate animi circa se et alium. Rica. 4.

Ronica de nugis philosophorum. c. 2 s. de thalete: Tales qui primus sapiens nominatus est sm quem septem sapientes vocati sunt: Interrogatus quid difficile: ait: seipsum noscere.

¶ Aristoteles ethicorum lib. 5. ca. 8. Seipsum nullus eligit noscere. ℣ Libro. 9. c. 4. Unusquisqz sibiipsi vult bona. ℣ c. 7. Omnis proprium opus diligit magis q̄ diligat ab opere animato facto. ℣ c. 9. Speculari magis proximos possimus q̄ nosmetipsos: et illorum actiones q̄ proprias. ℣ Idem magnorum moralium lib. 2. c. 86. Difficillimum est noscere seipsum. Ipsi quidem nosipsos ex nobisipsis non speculari possumus. ℣ Idem rethoricorum libro. 3. et si. c. 14. Conspicabile magis est qd̄ proprium est negocium quam alienum.

¶ Terentius in andria. ca. 10. Verum illud verbum est vulgo quod dici solet: Omnes sibi malle melius esse q̄ alteri. In heauton

tumerumenon.ca.9. Jta comparatam esse hominum naturam: aliena vt melius videant ꝛ iudicent q̄3 sua: an eo fit quia in re nostra aut gaudio sumus pꝛepediti nimio aut egritudine.

¶ Tullius de fine bonoꝛu3 et maloꝛum lib. 5. ꝛ fi. Omne animal seipsum diligit. ¶ Idē tusculanarum questionum li.j. Non valet tm̄ animus vt seipsū videat: at vt oculus sic animus se non videns: alia cernit. ¶ Libꝛo 3. Pꝛopꝛium stulticie est alioꝛum vitia cernere: obliuisci suoꝛum.

¶ Ouidius in puncto lib.4. ꝛ fi. epistola.j. Qđ fecit quisq3 tuetur opus.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum li.13.c.6. Nemo nisi cum alteri pꝛodest: sibi pficit. Libꝛo.14.c.j. Nemo eoꝛum qui in re publica versantur quos vincat: sed a quib⁹ vincatur aspicit: ꝛ illis non tam iocundum est multos post se videre: q̄3 graue est aliquem ante se habere. ¶ Idem de ira lib.2. Aliena vitia ante oculos habemus: a tergo nostra.

¶ Marcialis cocus li. vndiq3 suscepto.c.5. Ad fratris culpa3: aquile tu lumina poꝛtas: Ad tua cu3 scelera: nulla vel oꝛba feras.

¶ Bernardus li. de impꝛobatione vitioꝛu3 c.j. Opples aliena notant: sua crimina nūq3

¶ De moꝛalitate circa se ꝛ alium. Rũca.5.

Salomon in pꝛouerb.c.27. Laudet te alienus: ꝛ nō os tuum.

¶ Isocrates in exhoꝛtationib⁹.c.2. Iniustus eris si alienas iacturas intuitus fueris: ꝛ memoꝛes teipsum existere hoiem.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.5.c.8. Non est iustitia ad seipsum.

¶ Oꝛatius in sermo.li.j.ser.3. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis: Cur in amicoꝛum vitijs tam cernis acutum.

¶ Seneca epistolarum ad lucillū lib.2.c.j. Si vis amari ama. ¶ Libꝛo.3.c.j. Cū aspexeris: qui te antecedant cogita qui sequanť Si vis gratus esse aduersus deos ꝛ aduersus vitam tuam: cogita q̄3 multos antecesseris. ¶ Li.4.c.8. ꝛ fi. Multo ad rem pertinet magis: qualis tibi videaris q̄3 q̄lis alijs. Li.6.c.5. Sic cu3 inferioꝛe viuas quemadmodum tecum superioꝛem viuere velles.

¶ Lex diges.ti.ꝙ quisq3 iur.l.j. Quis aspernabitur idē ius sibi dici qđ ipse alijs dixit vl' dici effecit Qđ quis in alterius psona equū esse credidit id in sua quoq3 persona valere patiatur. ¶ Li. de aqua pluuia. arcēda li.j.§. item ait: Aquam pluuiā pꝛodesse sibi vnusquisq3 dum alij non nocet non pꝛohibeť. Codicis ti. d iudeis.l.null⁹. Idcirco iudicioꝛum vigoꝛ iurisq3 publici tutela videtur in medio constituta: ne quisq3 sibiipsi permittere valeat vltionem.

¶ Marcialis cocus li. vndiq3 suscepto.c.2.
Mirans ꝙ nullus amet te ceciliane:
Non ꝙ amas nullum: dilige carus eris.
Nulli carus erat erodinus: ꝛ sibi nullus.
¶ c.5. Dilige nos oēs: vt ameri ab oib⁹ vn⁹.

¶ Maximianus: Quis suā in alterius condēnet crimine vitā: Et quo ipse tendit claudere certet iter.

¶ Augustinus ī epig.pꝛos. Nemo nō pꝛius in se q̄3 in alterum peccat.

¶ Cato.c.2. Cum te aliqs laudat: iudex tu⁹ esse memento. Plus alijs d te q̄3 tu tibi credere noli. ¶ c.5. ꝛ fi. Cum foꝛtuna tuarum rerū tibi displicet ipsi: Alterius specta: q̄nto sit discrimine peioꝛ.

¶ Gregoꝛius in pastoꝛali.c.52. Quisq3 non tam que ab altero tolerat q̄3 q̄ ab ipso tolerant attēdat. Si enī sua que poꝛtanť ɔsiderat ea q̄ ab altero sustinet leuius poꝛtat.

¶ Isidoꝛus soliloquioꝝ libꝛo.2.c.48. Talis esto alijs: quales optas esse circa te alios. Qđ non vis pati: qđ non vis fieri tibi: alteri nunq̄3 inferas. ¶ c.50. Iudicium quod alijs impones: ipse poꝛtabis.

¶ Joānes solobꝛiensis anglicus in palicratone li.5. Traianus optimus imperatoꝛum arguentibus eū amicis ꝙ in oēs nimiū ꝛ vltra q̄3 imperatoꝛē deceat cōis esset: rn̄dit se talē velle iperatoꝛē esse priuatis quales ipe ratoꝛes sibi esse priuatus optasset.

¶ Bernardus li. de improbatione vitioꝝ c.j. Quã plures aliena notãt: sua crimina nunq̃.
¶ Heinricus samariensis li. 2. In te cognoscas alios: magis vtile nil est
¶ Ricardus iudex venusinus li. de ptractatione nup. ca. 2. Quã mihi plus ali.s non debeo credere de me.
¶ Prouerb. vulgar: Chi nõ a muiere e spesso labate e fere. Ogna carne manga el louo aster dela soa. Pensa daltrui quel che de ti.

¶ De naturali errore circa se ⁊ aliũ. Rũca. 6.

Salomon

in puer. c. 21 Ois via viri sibi recta videtur.
¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 9. ca. 9. Speculari magis primos possum⁹ q̃ nosmetipsos: ⁊ illoꝝ actões q̃ ppria magis.
¶ Terentius in heutontumerumenõ. ca. 9. Qđ cuicũq; inciderit i mentem volet: neq; id putabit prauum: an rectum sit qđ petet. Ita comparatam esse hominũ naturã oĩu; aliena vt melius videant ⁊ iudicent q̃ sua: an eo fit q; in re nostra aut gaudio sum⁹ ꝑpediti nimio aut egritudine.
¶ Salustius in catilinario: Nulli mortaliu; iniurie sue parue videnẽ multi eas graui⁹ equo habuere.
¶ Tullius tusculanaꝝ qõnum li. j. Non valet tñ animus vt seipsum videat. at vt oculus sic animus se non videns alia cernit. Mentis acies se ipsam intuens nonnunq̃ ebescit. ℟ Lib. 3. Propriũ stultitie alioꝝ; vitia cernere obliuisci suorum.
¶ Oratius in sermonib⁹ li. j. ser. 3. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis: Cur in amicoꝝ vitiis tam cernis acutum.
¶ Quintilianus declamationu;. 4. declam. Humane infirmitatis ista natura est: vt ex oĩbus accidentibus grauissimũ putet quisq; q; patitur. ℟ 5. declam. ex oĩbus nã est vt sua cuiq; calamitas ꝑ. iptue misera atq; intoleranda videatur.
¶ Seneca epistolarũ ad lucillũ li. j. c. j. Nemo se auarũ esse intelligit neq; cupidum.
℟ Idem de ira li. 2. Aliena vit'a ante oculos habemus: a tergo nostra. ℟ Idem declama. li. 5. c. j. Nemo fac. le credit quo credito sit dolendum.
¶ Vegecius de re militari li. 3. ti. 6. Interdũ imperita rusticitas plura ꝑmittit ⁊ credit se scire que nescit.
¶ Lex diges. ti. qui ⁊ a qui. manumis. ⁊c. l. fraudem. Sepe de facultatibus suis ãplius q̃ in his est sperant homines.
¶ Marcialis cocus li. vndiq; suscepto. c. 5
Ad fratris culpã aquile tu lumine portas:
Ad tua cũ scelera nulla vel orba feras.
¶ Cecillius firmianus de btã vita libro. 3. Nemo de se recte põtest iudicare.
¶ Prosp. sub. 93. emp. Nemo sue mentis motus non estimat equos. Quodq; volũt hoĩes se bene velle putant.
¶ Cassiodorus ep'laꝝ li. j. c. 4. Voluntas recta in grauibus passionibus non est.
¶ Bernardus li. de improbatione vitioꝝ. Quãplures aliena notãt sua crimina nunq̃.
¶ Prouerb. vulg. Aseno che nõ seue caual cre essere.

¶ De diuersitate moralitatũ ⁊ naturalitatũ diuersoꝝ hoĩum. Rũca. 7.

Aristoteles

ethicoꝝ li. j. c. 4. Multis quidẽ delectabilia aduersanẽ adinuicẽ quia non naturalia sunt. ℟ Li. 8. c. 3. Vnicuiq; s'm dilectionẽ sunt ꝑprie actiones. ℟ Li. 10. ⁊ fi. c. 6. Videtur esse vnicuiq; aĩali ⁊ delectatio propria: quemadmodũ ⁊ opus. ℟ Idem politicoꝝ li. j. c. 5. Non idem vnicuiq; delectabile est s'm naturã: sed altera alteris.
¶ Terentius in formione. c. 10. Quot hoĩes tot snĩe: suus cuiq; mos.
¶ Oratius in ep'lis li. 2. c. 3. ⁊ fi. Deniq; nõ oẽs eadem miranẽ amantq;.
¶ Tullius de natura deoꝝ lib. j. Similimis formis dispares mores ⁊ moribus figura dissimilis. ℟ Idem de fato. In naturis hominũ dissimilitudines sunt.
¶ Ouidius de arte amandi li. j. circa finem:

pectoribus mores tot sunt quot in orbe figure. ℣ Idem de remedio amoris lib. 2.
Tottidem mores tottidemq3 figure.
Quo tua nō pñt offendi pectora facto.
Forsitan hoc alio iudice crimen erit.
℃ Persius sat. 5. Mille hoīum species: et rerum discolor vsus. Velle suum cuiq3 est nec voto viuitur vno.
℃ Lex diges. de arbitris. l. itē si vnus. §. si in duos. Naturalis facilitas est hoīum ad dissentiendum. ℣ Lit. ad senatusconsul. trebel. l. q̄ poterat. Vane sunt hoīu3 volūtates
℃ Vegecius de re militari li. 2. ti. 20. Naliter equites a peditibus solent discrepare.
℃ Maximianus. Diuersos diuersa iuuant.
℃ Auctor li. qui dicit rudiū doctrina lib. 1.
Cuiq3 dari voluit nature prouida cura.
Dissimiles vultus aīos dissimilesq3.

℃ De defectu naturali humane mortalitatis 7 nālitatis. Rrica. 8.

Psalmista. 163. Non intres in iudiciū cū seruo tuo: qm̄ nō iustificabitur in conspectu tuo oīs viuens.
℃ Salomō in puerb. c. 20. Quis potest dicere: mundū est cor meum: purus su3 a peccato. ℣ Idem in eccl. c. 7. Nō est hō iustus in terra qui faciat bonū 7 nō peccet.
℃ Regū li. 3. c. 8. Non est hō qui nō peccet ℣ Idem dicit paralipomenō li. 2. c. 6.
℃ Aristoteles methaphi. li. 2. ca. j. Sicut nicticoracū oculi ad lucē diei se habēt: sic 7 anie nostre intellectus ad ea que sunt omnium nature manifestissima.
℃ Jesus filius sirach in eccl. c. 19. Beatus vir quando est lapsus verbo ex ore suo.
Quis est qui nō dereliquerit in lingua sua.
℃ Terētius in eunuco. ca. j. Equū est nos cognoscere atq3 ignoscere. Que veteres factitarūt: sed faciūt noui. ℣ In adelphis. c. 23. Nunq̄ ita quisq̄ bn̄ subducta rōne ad vitam fuit quin rex etas vsus semp aliquid apportet noui: aliq̄d moneat vt illa que te scire credas nescias: 7 que tibi putaueris p̄ma in experiundo repudies.

℃ Catullus. l 5. Omnes fallimur: neq3 est quisq̄ quē non in aliqua re videre suffecū possis: suus cuiq3 attributus ē error.
℃ Oratius in poetam: Quandoq3 bon⁹ dormitat homer⁹: verumopere in lōgo fas est obrepere somnum. ℣ Idem in sermonibus li. j. ser. 3. Nam vitijs nemo sine nascitur. optimus ille est: Qui minus arguetur.
℃ Tullius philippicor li. 11. Cuiusuis hominis est errare. Nullius nisi isipientis i errore perseuerare. ℣ Idem retho. artis veteris li. 2. c. j. Nihil simplici in genere hoībus expertibus perfecū natura expolait.
℃ Paulus apl's epl'a ad romanos. ca. 3. Est autē deus verax: oīs aūt hō mendax.
℃ Seneca de remedijs fortuitor. c. 10. Imbecilles natura sumus.
℃ Plinius de naturali historia lib. 7. c. 44. Nemo mortaliū oībus horis sapit.
℃ Lex codi. ti. de vete. iu. enucleando. l. 2. §. siquid autē: Omniū habere memoriā 7 penitus in nullo peccare diuinitatis potius q̄ humanitatis est. ℣ Lex autenticor ti. d̄ monachis. §. triēnij. Humana natura quoddāmodo labitur ad delicta. ℣ Ti. vt nulli iud. §. quia do. Ait imperator nos oportet humani generis infirmitatē ptegere.
℃ Marcialis cocus li. vndiq3 suscepto. c. 5.
Sed sine peccato nullū reperire valebis.
℃ Priscianus in prohemio: Nihil ex omni parte perfectum in humanis inuentionib⁹ esse posse credo.
℃ Cecilius firmianus de beata vita lib. 4. Nemo potest esse tam prudens tam circūspectus vt nō aliq̄n labatur.
℃ Cato. c. 2. Nemo sine crimine viuit.
℃ Cassiodorus epl'ar. li. 5. c. 4. Nimis rarū est solide loqui: 7 cui multa dicere suppetūt titubantia non proferre. ℣ Li. 11. epistola num. 2. Vnius saciare non valet oīu3 vota.
℃ Gregorius in pastorali. ca. 20. Nemo est qui ita viuat vt aliquatenus nō delinquat.
℃ Hugo de sancto victore in prohemio cōpendij philosophie In humanis quippe inuentis vix aliquid inuenio qd̄ omni pro-

fus fit expiatum vitio.

¶ Montenarius in luna cleri.c.4. Nemo q̄dem nunq̄ quātulibet argus oberrat.

¶ De salute corporis ꝯside ratione morali. Rica. 9.

Aristoteles ethicorū libro. j.c. 4. Desiderabilissimū est sanum eē. ¶ Idem retho.lib.j.ca.5. Corporis virtus est sanitas. ¶ Li.2.c.21. Viro sanū esse optimū est: vt nobis videtur.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.30. Non est census sup censum salutis corporis.

¶ Tullius retho. artis veteris lib.2.ca.11. Incolumitas est salutis: tuta atq̄ integra conseruatio.

¶ Juuenalis lib.4.sat.j. Orandum est vt sit mens sana in corpore sano.

¶ Cato.c.3. Corporis auxilium: medico cō mitte fideli. Sit tibi precipue: qđ primum est cura salutis.

¶ De viribus corporis. Rica. 10.

Salomon in prouerb.c. 12. Man⁹ fortium dominabitur: que autē remissa est tributis seruiet. ¶ c.24. Vir sapiens fortis est: ꝛ vir doctus ꝛ robustus ꝛ validus.

¶ Isocrates in exhortationibus.c.2. Fortitudo cum prudentia profuit: hac enim sine male lesit habentes: ꝛ corpora quidem exercentium venustauit: anime vo solertiam effuscauit. Corp⁹ mediocribus laborib⁹: anima vo studiosis sermonibus augeri nata ē.

¶ Aristoteles de anima libro.2. Fortes carne ineptos mente videmus: Molles autē carne bene aptos mente. ¶ Idem rethor. li.2.c.16. Juuenes viriliores sunt: animosi enim ꝛ boni: quorum hic quidem non timere: hic autem audere facit. Est autem in statu corpus a triginta annis vsq̄ ad triginta quinq̄: aut vno opus ē vsq̄ ad quinquaginta.

¶ Ouidius de remedio amoris libro scđo. Parua necat morsu spaciosū vipera thaurum. Acane non magno sepe tenetur aper.

¶ Idem de tristibus li.4.c.6. Fortior est fulua: nouus lucrator arena Qui cui sunt tarda: brachia fessa mora.

¶ Idem methamorph. lib.3. Dolor vires adimit. ¶ Idem de puncto libro.2.ca.7. Omnia deficiūt: animus tn̄ omnia vincit. Ille etiam vires corpus habere facit.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum li. 3.e.j. Stulta est ꝛ minime conueniens litterato viro occupatio exercēdi lacertos ꝛ dilatandi ceruicem ac latera formandi.

¶ Paladius de agricultura.ca.6. In rebus aggrestibus maxime officia iuuenum congruum: impia seniorum.

¶ Cato.c.j. Nil arbitrio virium feceris. ¶ c.3. Corporis exigui vires contēnere noli. Consilio pollet: cui vim natura negauit.

¶ Ganfredus in poetria.c.33. Viribus absit: Prorsus habere fidem: mors est q̄ fortia frangit.

¶ De possibilitate ꝛ impossibilitate. Rica. 11.

Aristoteles ethicorū li.10.ꝛfi. c.5. Omnia habentia corpora non possunt ꝯtinue operari. ¶ c.8. Specular possumus continue magis q̄ȝ operari. ¶ Idem retho.li.2.ca.19. Omnes cum potentes velint agunt. ¶ Idem politicorū libro.5.c.7. Que volunt potentes agūt oēs

¶ Oratius in poetria. Nescit vox missa reuerti.

¶ Tullius philippicorum li.6. Nolite velle quod fieri non potest. ¶ Libro.10. duas res magnas presertim nō modo agere vno tempore: sed ne cogitando quidem explicare quisq̄ potest.

¶ Lex diges.tit.de condi.insti.l.filius: Que facta ledunt pietatem existimationē verecundiam nostram ꝛ vt generaliter dixerim que ꝯtra bonos mores sunt: nec facere nos posse credendum est.

¶ Boetius de consolatione li.4.ca.3. Duo sunt quibus humanoꝝ actuū cōstat effect⁹:

voluntas. f. 7 potestas: quorum si alterum desit nihil est quod explicari queat.

¶ Isidorus in sinonima soliloquiorum lib. 2. Nihil potest caro facere: nisi quod voluerit animus.

¶ Auctor libro qui dicitur pamphilus. c. 28. Mitte quod nequit: quere quod esse potest.

¶ Auctor lib. qui dicitur facetus. c. 16. 7 fi. Non cupiat quisquam quod nunquam possit habere. Quod fortuna dedit sufficienter amet.

¶ Prouerbium vulgar: Chi vol morire el re po alcire.

¶ De facilitate 7 difficultate. Rubrica. 12

P Salmista ps. 9. Cuius maledictione os plenum est: 7 amaritudine: sub lingua eius labor 7 dolor.

¶ Isaias propheta. c. 26. Semita iusti recta est rectus callis iusti ad ambulandum

¶ Aristoteles ethicorum. li. 2. c. 2. Circa difficilius semper 7 ars fit 7 virtus. ¶ Idem de memoria 7 reminiscentia: Sunt magis reminiscibiliora quecunque ordinationem habent. ¶ Idem iconomicorum li. j. in fi. Oportet vnumquodque in loco suo poni. Sic enim paratum existens non queretur. ¶ Idem rethoricorum. li. j. c. 10. Facilia sunt quecunque fiunt sine tristitia: vel in modico tempore. Difficile enim determinantur aut tristitia aut multitudine temporis. ¶ Idem elenchorum li. j. Difficile est simul multa conspicere. ¶ Li. 2. 7 fi. Prouidere quidem difficile est: pro vacatione autem videre facile. Inuento facile est addere.

¶ Terentius in beautontumerumenon. c. 17 Nulla res est tanta facilis: quin difficilis fiet quam inuitus facias.

¶ Salustius in catalinario: Que quisque facilia factu putat equo animo accipit.

¶ Tullius retho. artis veteris li. 2. c. 12. Facile fieri id dicimus quod sine magno aut sine vllo labore sumptu molestia quam breuissimo tempore confici potest: difficile autem fieri quod quamquam laboris sumptus molestie, longitudinis indiget: atque omnes: aut plurimas aut maximas causas habet difficultatis: tum his susceptis difficultatibus compleri atque ad exitum perduci potest. ¶ Idem de oratore li. 3. 7 fi. Facilius est apta dissoluere quam dissipata conectere. ¶ Idem sup timeum platonis de essentia mundi: Difficillimum est in omni conquisitione rationis exordium.

¶ Ouidius epistolarum. 12. c. Ultimus est aliqua decipere arte labor. Epistola. 16. Difficilem culpe suspicor esse viam. ¶ De tristibus libro. 3. c. 11. In causa facili cuiuis licet esse disertum. Et minime vires frangere quassa valent.

¶ Seneca de ira libro. 2. Nihil est difficile 7 arduum quod non humana mens vincat: et in familiaritatem perducat assidua meditatio. ¶ Idem de consolatione ad helbiam: Nihil homini natura quod necessarium faciebat fecit operosum.

¶ Lex auten. ti. de monachis. §. scimus. Non facilis est vite mutatio: sed cum magno animi fit labore.

¶ Uegecius de re militari li. j. c. 20. Quottidianus vsus non laborat: tunc onerosa gesta uerit. ¶ Libro. 3. ti. 17. Omne opus difficile videtur antequam tentes.

¶ Augustinus in epigrama. prosperi. 65. emp. Difficilia et laboriosa sunt figmenta mendacij: qui autem vult verum dicere: non laborat.

¶ Gualterius de castellione alexandreidos 8. libro. O quam difficile visu fors prouehit actus Lubrica mortales: 7 quos ascendere fecit: Quam facile euertit: magno fortuna labore.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria: par. 2. 7 fi. cap. 8. Leuius est inferre vulnera quam sanare.

¶ Ganfred. in poetria. c. 30. Facti grauitas cuicunque volenti. Est leuis 7 leuitas animo cuicunque rebelli Est grauis.

¶ Ricardus iudex venusinus: Est labor in labijs mendacia compositurus. Uera locuturis non labor vllus inest.

¶ Montanarius in luna cleri: Leuiter fit quicquid amatur.

¶ De consuetudine. Rubrica. 13.

Aristoteles ethicorum li. 2. c. j. Nullum natura existentium aliter assuescit. ¶ Li. 7. c. 11. Cosuetudo nature assimilatur. ¶ Lib. 10. et fi. ca. 8. et fi. Non possibile vel non facile ex antiquo cō suetudinibus comprehensa: sermone trans formare. ¶ Idem de memoria et reminiscē tia: Antiquum in natura iam tamēq consuetu dosest. Consuetudo est altera natura. ¶ Idē rethor. li. j. c. 20. Similis est cōsuetudo na ture: Prope enim quod sepe ei qd semper est. est aūt natura eius qd semp: consuetu do autem eius qd sepe. Quod consuetū est delectabile est. ¶ c. 21. Omnes cōsueta ob seruant. ¶ Li. 2. c. 12. Quod antiquum est prope videtur ei qd fm naturam est. ¶ Idē politicorum li. 7. c. 12. et fi. Expedit et ad frigo ra consuescere ex paruis pueris: hoc enim et ad sanitatem et ad bellicas actiones maxi me pficit. Omnia quecūq possibile assue scere mox inchoantibus melius assuescere. ¶ Idem problematū par. 19. Consuetum delectabile est magis inconsueto ¶ 28. pte Magnū quiddā est consuetudo singulis natura enim vtiq fit. ¶ Idem methaphi. li. 2. c. 3. Consuetū notius est.

¶ Tullius tusculanarū questionū. li. j. Qui i compedibus corporis semp fuerūt: etiā cū soluti sunt: tardi ingrediunt. ¶ Lib. 2. Cō suetudo laborum: ppensionem dolorū effi cit faciliorem. Ferre laborē: contemnere vulnus cōsuetudo docet. Consuetudinis magna vis est.

¶ Ouidius de arte amandi: lib. 2. Fac tibi cōsuescat: nil assuetudine maius.

¶ Juuenalis li. 3. sat. j. Consuetudo mali te net insanabile.

¶ Marcialis cocus li. vndiq suscepto. c. 3 Mēs assueta malo firmius beret ei. ¶ c. 4. Mollibus assuetus loricam ferre recusat. Ceruici tenere ferrea cassis obest. Sepius vncta manus capulo nō accipit ensem. Lota et fota cutis frigore et imbre dolet.

¶ Isidorus soliloquiorum li. j. c. 9. Difficile est prauā consuetudinē vincere. Prauus vsus vix abolet. Assidua cōsuetudo in naturam conuertit. Ad peccatū cōsuetudo restrin git. ¶ 16. c. et fi. Uulnus iteratū tardi9 sana tur. ¶ li. 2. c. 41. Usus difficile vincitur. Cō suetudinis vincula vix soluunt. Assidui tas mores facit. Jugis vsus in naturam se vertit. Oia vsui cedunt: vsui oia parent. Qđ cū difficultate ceperis: per vsum cum fa cilitate perficies.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria parte j. c. 6. Consuetudo sapit naturā: testa sapo ris Quē noua cōcepit: immemor esse negat. ¶ c. 12. Est graue cōsueto vitijs desuescere. vergit Nouius ad solite noxietatis iter. Pullulat in spēm nature concalor vsus. Et quasi nature filius esse potest.

¶ Jacobus brīuentanus. c. 46. Non est res habilis morem depellere corde. Est radix cuius inueterata diu. Hec cōnexa diu mos et natura videntur Defacili dirimi: nec re or ista valent. ¶ c. 48. Res est dura nimis vsum depellere longū. Radix euelli non va let alta bene.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 82. Auget nō minuit mala cōsuetudo reatum.

¶ De crebritate seu frequētia et raritate vsus rerum. Rubrica. 14.

Ualerius maximus li. 2. ti. j. Quicquid i excelso fastigio positum est hitualt et trita consuetudine qp fit venerabilius vacuum esse conuenit.

¶ Plinius de naturali hystoria li. 12. c. 19. Nulla est voluptas que nō assiduitate sui fastidium pariat.

¶ Ouidius de ponto. li. 2. c. 7. Percusso ere bro saxa cauantur aquis: libro. 4. et fi. c. 10. Gutta cauat lapidem consumitur anulus vsu. Et terit pssa vomer aduncus humo.

¶ Juuenalis li. 4. sat. 2. Uoluptates cōmen dat rarior vsus.

¶ Marcialis cocus li. vndiq suscepto. c. 2. Uilia diuitibus notū est plerūq placere.

Non q sint vilia: sed quia rara bone.
Sic plerūq premit pciosa frequētior vsus
¶ Cassiodorus eplarum li. 8. c. 20. Bonū insolitū plus amatur.
¶ Versificator fabularū esopi. 22. fab. Oē boni preciū nimio vilescit in vsu.
¶ Heinricus samariēsis li. j. parte j. Oē qd̄ est crebrū nimio vilescit in vsu Oē quod ē rarum carius esse solet.
¶ Montenarius in luna cleri. c. 65. Oē qd̄ rarū: se crebro carius ipso.
¶ Prouerb. vulga. Tanto tena ehel pioue Tanto ruspa caura che mal zase. Tanto pigoza el pigozo cħ la brusca ge caze en loio

¶ De raris naturaliter. Rica. 15.

Aristoteles polyti/coꝝ lib. 3. c. 5. Opulenti quidem pauci: egeni autem multi vbiq.
¶ Tullius de fine bonoꝝ z maloꝝ lib. 2. In oī arte vel studio vel quauis scia vel in ipa virtute optimū quidq rarissimū ē. ¶ Idem retho. artis veteris: li. 2. c. 5. Que rara z ar/dua sunt ea experimēdo pulchra z iocunda hoībus videntur. ¶ Idem de amacitia: Ue/re amicicie difficile reperiunt in his q̄ ho/noribus reipublice versantur.
¶ Juuenalis li. 5. z fi. sat. j. Rari quippe boni numero sunt vix totidē quot tebarū por te vel diuitis ostia tulli.
¶ Lex aūt. t. de cōsulibus. §. itaq cā. In his que raro fiunt miraculum est.
¶ Jcobus beneuētanus. c. 34. Sed mō pfe ctus rarus amicus adest.

¶ De nouitatibus. Rica. 16.

Seneca declama. seu ciuil. causarū: li. 4. in pro hemi. Ad noua hoīes occurrunt ad noua conueniūt. ¶ Idem de natu/ralibus qōnibus: li. 5. Naturale est magis noua q̄ magna mirari.
¶ Plinius de naturali hysto. li. 12. c. 2. Est natura hominū nouitatis auida.
¶ Cassiodorus eplaꝝ li. i. c. 38. Primordia cūcta pauida sunt: z aliter timiditas nō tolli tur nisi cū rebus necessarijs nouitas arro/gat. ¶ Li. 3. c. 17. Non sit nouitas molesta que proba est. ¶ Li. 11. c. 2. Semper no/uitas incerta tētatur.

¶ De iuuenum moralitate z naturalitate. Rica. 17.

Salomon in puer. c. 30. Penitus igno ro viā viri ī adolescētia sua. ¶ Idē in eccl. c. 10. Ue tibi terra cuius rex puer est.
¶ Aristoteles retho. li. 2. c. 17. Juuenes sūt cōcupiscitiui: z q̄les facere quecūq concu/piscunt. Juuenes sectatores sunt earū con/cupiscentiarū que circa venerea. Juuenes faciles sūt permutabiles: z cito saturabiles ad concupiscētias: z vehementer qd̄ concu piscūt: celeriter aūt desistūt. Acute sunt vo luntates iuuenū: z nō magno īpetu. z mino/res sūt ire. Juuenes amatores sūt honoris marie aūt amatores victorie: excellentiā enī cōcupiscit iuuētus: victoria aūt excellentia quedā: z ambo hec magis q̄ amatores pe/cuniaruz. Juuenes minime sunt amatores pecuniarū: ppterea q nōdum indigētia ex/perti sunt. Juuenes nō sunt maligni moris sed facili moris, ppterea q nonduz viderūt multas nequitias. Juuenes sunt facile cre/dituri: ppterea q nondū in multis decepti sunt. Juuenes bone spei sunt. Juuenes p/pterea q nō in multis repulsam passi sunt: viuūt sm plurima spei: spes q futuri ē: me moria aūt pteriti: iuuenibus aūt q quidē fu turū multū: preteritū aūt breue. Juuenes fa cile seductibiles sūt: sperāt enim facile. Ju/uenes viriliores sunt: aīosi enī z bone spei: quoꝝ hec quidē nō timere hoc autē audere facit: neq enī iratus vllus timet: sperare ali quod ausibile ē. Juuenes erubescitiui sunt. Juuenes magnanimi sunt: a vita eniz mun/dū humiliati sunt: sed necessarioꝝ inexperti sunt: z magnificare seipsum in magnis ma/gnanimitas est: hoc aūt eius qui bone spei. Juuenes eligūt agere honesta q̄ cōferētia. Juuenes sunt amatores amicitie z amici: z

amatores sodaliū magis q̄ aliarū etatum: qr gaudent in conuiuēdo. Juuenes oīa valde agūt: amant enim valde: ꝛ odiūt valde: ꝛ oīa alia similiter. Juuenes scire oīa putant: ꝛ affirmāt. Juuenes miseratiui sunt: quia omnes bonos ꝛ meliores arbitrant̄: sua enī innocētia primos mēsurāt. quare indigna pati existimāt ipsos. Juuenes sūt amatores risus ꝑpter qđ ꝛ eutrapeli: eutrapelia autē erudita contumelia est. Sūt iuuenes q̄dem viriles ꝛ intēperati: senex autē intēperati ꝛ formidolosi. ℞ Idem ethicoꝝ li.j.c.j. Differt nihil iuuenis ſm etatē aut ſm morem iuuenilē. ℞ Li.4.c 9. Laudam⁹ quidē iuuenē verecundū: senem aūt nullus vtiq̄ laudabit: qm̄ verecūdabilis. ℞ Li.6.c.5. Juuenes nō vident̄ fieri prudentes. Cā aūt qm̄ in singulariū est prudentia que fit cognita experientia. Juuenis aūt expertus non est: multitudo aūt tēporis faciet experientiā. ℞ Li.8.c.4. Fiūt iuuenes amici cito: senes autē non. ℞ Idem politicoꝝ li.7.c.6. Aptū natū ē potentiā quidē in iunioribus: prudentiā autē in senior ib⁹ esse. ℞ Li.8.ꝛ fi.c.2. Juuenes ꝑpter etatē idelectabile nihil sufferūt volētes

℞ Terētius in ecira.ca.8. Pueri inter sese q̄ pro leuib⁹ noxiis iras gerūt.

℞ Seneca in eplīs ad lucillū li.2.c.2. Uerecūdia in adolescente bonū signū est. ℞ Idē de ira li.2. Quo plus indulget̄ pupillo quo plus ꝫ corruptior fit. ℞ Idem tragediarū in thieste.c.3. Peiora iuuenes facile precepta audiūt. ℞ In troa.c.4. Juuenile vitiū est regere non posse impetum.

℞ Statius thebaidos li.6. O iuuenes seruate aīos auidūq̄ furorem.

℞ Auctor libri qui dicit̄ pamphilus.cap̄.3. Gaudia semp amat ꝛ ludrica verba iuuēt⁹.

℞ Bertrandus iconomica.c.20. Male sedet in iuuene vina cognoscere.

℞ De senū moralitate ꝛ naturalitate. R ica.18.

Lob hyrsto.c.12. In antiquis est sapientia: et in multo tempore prudentia.

℞ Aristoteles retho.li.2.c.16. Senes quia multis annis vixerūt: ꝛ in pluribus decepti fuerunt ꝛ peccauerūt: ꝛ plurima praua sunt negociorum non affirmant aliquid: minus autem valde omnia q̄ oportet et putant: sciunt autem ꝛ nihil ꝛ dubie sententiantes apponunt semper quasi ꝛ forte ꝛ omnia dicunt ita: fixe aūt nihil Senes rariores sunt: est enī ꝛ rarozia in deterius existimare oīa. Senes male suspitiosi sunt propter incredulitatem. Senes increduli sunt propter experientiam. Senes neq̄ amant valde neq̄ odiunt propter experientiam: sed ſm biantis adiectionem: ꝛ amant vt odituri: ꝛ odiunt vt amaturi. ℞ Senes sūt pusillanimes: qr humiliati sunt a vita. Senes illiberales sunt: vnū enim aliquid necessarioꝝ ē ex substātia: simul aūt ꝑpter expiētiā. sciūt enī ꝙ difficile ē possedisse: ꝛ facile abijcere. ℞ Senes formidolosi sunt: ꝛ omīa ꝓtimētes: contrarie enī dispositōis iuuenib⁹: infrigidati enī sunt: hi aūt callidi: quare viā ꝓparauit senectus formidini: etenim infrigidatio quedā est. Senes difficiles spei sunt ꝑpter experiētiam: plura enim eorū que fiunt mala sūt: eueniunt enī multa in deterius. Senes seruiunt lucro. ℞ Idem ethicorum li.4.cap̄.9. Senem vtiq̄ nullus laudabit: quoniā verecundabilis. ℞ Li.8.c.4. Senes non fiunt amici cito. ℞ Idem polliticoꝝ li.2.c.6. Est quemadmodū ꝛ corporis ꝛ mentis senect⁹ ℞ Li.7.c.6. Aptum natū est potētiā quidē in iunioribus: Prudentiam autem in senioribus esse.

℞ Jesus filius sirach in eccl̄.c.25. Tres species odiuit anima mea: pauperem supbū: diuitē mendacem: ꝛ senem fatuū ꝛ insensatū. Corona senū multa peritia.

℞ Terentius in adelphis.c.22. Solū vnum hoc vitiū senectus affert omnibus attentiores sumus ad rem omnes q̄ sit est. ℞ c.26. Uitium cōmune omniū est ꝙ nimiū ad rem in senectam attenti sumus.

℞ Oratius in epistolis li.2.c.3. ꝛ fi. Lenior ꝛ melior fis accedēte senecta.

¶ Tullius tusculanarum questionū li.j. Prudētiā vt cetera auferat aufert certe senect⁹.

¶ Paulus ap's epla.j.ad timotheum.c.5. Seniorē ne icrepaueris: sȝ obsecra vt prēȝ

¶ Seneca eplarum ad lucilliū li.5.c.4. Turpe est seni aut conspicienti senectutem ex cōmentario sapere.

¶ Cassiodorus epistolarū lib.8.epistola.9. Senes ipsi consilijs sapientiā discūt. ☞ Ideȝ de anima.c.8. Corporalibus sensibus quietis profundius aliquid firmiusqȝ tractam⁹ hinc est ꝙ etate maturi melius sapere iudicantur: quia senescentibus membris ꝛ corporalibus sensibus emollitis pro maxima parte in consiliū transeūt: vbi dum mēs amplius occupatur robustior virtutis adunatione efficitur: sed iterum desipiūt cum nimia debilitate deponunt: quoniam datuȝ est animal ad tempus suoꝝ sequi corporuȝ necessitates.

¶ Prouerbiū vulgare. Can vecbio no lara endamo.

Secunde partis primus liber Tractat de iustitia et pertinentibus ad eam ꝛ de contrarijs sub his titulis sequētibus.

¶ De iustitia equitate ꝛ iniqtate. Rica prima.

Tob hystoria.c.11. Si iniqtatem que est in manu tua abstuleris a te ꝛ non manserit in tabernaculo tuo in iustitia: tunc leuare poteris faciem tuā absqȝ macula: et eris stabilis ꝛ non timebis. ☞ c.12. Deridet iusti simplicitas: lampas contēpta apud cogitationes diuitū: parata ad tempus statutum. ☞ 36.c. Nec multitudo donoruȝ te inclinet. Caue ne declines ad iniquitatē: hanc enim cepisti sequi post miseriam.

¶ In leuitico.ca.19. Nō facies qđ iniquū ē

¶ Moyses in deuteronomio.c.24. Nō occidentur patres pro filijs: nec filij pro patrib⁹ sed vnusquisqȝ pro suo peccato moriatur.

¶ Psalmista ps.10. Qui diligit iniquitatē odit animā suam. ☞ 33.ps. Oculi dñi super iustos: ꝛ aures eius in preces eorum. ☞ 36. Noli emulari in eo qui prosperat̄ i via sua in homine faciente iniustitias. Confirmat iustos domin⁹. Justus miseretur ꝛ tribuet. Cum ceciderit iustus non collidet̄: quia dominus supponit manū suam. Justi hereditabūt terram ꝛ inhabitabūt in seculū seculi super eam. Considerat peccator iustum: ꝛ q̄rit mortificare eū: domin⁹ aūt nō derelinq̄t eum in manibus eius. Custodi innocentiā ꝛ vide equitatem. ☞ 61.ps. Noli sperare i iniquitate. ☞ 84.ps. Justitia ꝛ pax osculate sunt. Ueritas de terra orta est: ꝛ iustitia d̄ celo ꝓspexit. ☞ 111.ps. In memoria eterna erit iustus: ab auditione mala non timebit iustus.

¶ Salomon ī puer.c.4. Ne declines ad dexteram neqȝ ad sinistram: auerte pedem tuum a malo. ☞ cap̄.10. Benedictio dñi super caput iusti. Memoria iusti cū laudib⁹. ☞ 11.c. Justitia rectoꝝ liberabit eos. In insidijs suis capient̄ impij. ☞ c.12. In semita iustitie vita. ☞ c.13. Justitia custodit inocētis viā. Justis retribuent̄ bōa. ☞ 14.c. Justitia eleuat gētē: miseros facit ppl'os pctīn. Dom⁹ ipioꝝ delebit̄: tabernacl'a iustoꝝ germinabunt̄. ☞ c.15. Qui sect̄ iustitiā diligit̄ a dño. ☞ c.16. Initiū vie bone facere iustitiā. Justitia firmat̄ soliū. ☞ 24.ca. Septies cadet iustus ꝛ resurget.

¶ Esaias ꝓha.c.5. Ue q̄ iustificatl ipiū ꝓ muneribus: ꝛ iustitiaȝ iusti aufertis ab eo. ☞ 26.c. Semita iusti recta est: rect⁹ callis iusti ad ambulandum.

¶ Hieremias ꝓpha in li. ꝓphetiarū.ca.22. Ue qui edificat domū suā in iniustitia.

¶ Aristo.ethi.li.5.c.j. Preclarissima virtutū eē videt̄ iustitia: ꝛ neqȝ esper⁹ neqȝ lucifer ita admirabil'. ☞ c.5. Justitia ē hitus ꝑ̄ quē iust⁹ dr̄ opatiu⁹ ꝑm electōeȝ iusti. Nō ē iniustitia ad seipsū. ☞ c.6 Pollitici iusti h̄ q̄dē nāle ē: h̄ āt legale: nāle q̄dē ē ꝙ vbiqȝ hȝ eādē potētiā: ꝛ nō ī viderivl' n̄: legale āt ꝙ ex p̄ncipio q̄dē nih̄ differt. c.7. Iniustū patit̄ null⁹

volens. ¶ Idem magnoꝝ moraliũ li.i.c.6 Melius est iustũ qđ ſm naturã est: eo ꝙ ē ſm legẽ. ¶ 64.c. Iniustũ pati ledi est. ¶ Li.2.c.6. Iniustitia est in lesione: lesio aũt in ꝑuatione bonoꝝ. ¶ Idem retho.li.2.ca.13. Iustitia est virtus ꝑpter quã que sua sunt singuli habent: ⁊ vt lex. Iniustitia autẽ ꝑpt quã aliena nõ vt lex. ¶ c.15. Iustũ honestũ est. ¶ c.18. Iniustitiã facere est ledere nolẽtem ꝑter legẽ. ¶ c.23. Iniustitie sunt quecũqꝫ nõ inopinata a malitia aũt sũt. ¶ c 25 ⁊ fi. Deierare: iniustũ facere est. ¶ Li.2.c.5. Non fit ira ad iustũ. ¶ c.8. Iniusta pati irefactiuũ est. Diuinũ arbitrabit̃ auxiliari iniusta patientibus. ¶ Idem politicoꝝ li.i.ca.i. Sicut perfectũ optimũ aĩaliũ est hõ: sic separatũ a lege ⁊ iustitia pessimũ oĩum. ¶ c.2. Iustũ violentũ nõ est. ¶ Li.3.c.7. Cõmunicatiuã virtutẽ dicimus esse iustitiã cui necessariũ est oẽs alias assequi. ¶ c.9. ⁊ pe. Iustũ querẽtes mediũ querũt. ¶ Li.5.c.6. Qđ iustũ est eq̃le videt̃ esse. ¶ Li.6.c.2. Semꝑ querũt qđ iustũ ⁊ qđ eq̃le est qui minores sunt: ꝑeminentes aũt nihil curãt. ¶ Li.7.c.i. Iustus nullus neqꝫ tẽperatus a fortuna: neqꝫ ꝑpter fortunam est.

¶ Cronica de nugis phoꝝ.c 28.f. de aristotele. Aristoteles iustitiã ait virtutem aĩe distributiuam digni.

¶ Jesus fili⁹ sirach in eccle.c.4 Pro iustitia agonizare pro aĩa tua: ⁊ vsqꝫ ad mortẽ certa pro iustitia: ⁊ deus expugnabit pro te inimicos tuos. ¶ c.5. Prosequat̃ te verbũ pacis ⁊ iustitie. Iustifica pusillum ⁊ magnũ similiter. ¶ c.10. Execrabilis oĩs iniquitas gentiũ. Regnũ a gente in gentẽ transfert̃ ꝑpter iniustitias ⁊ iniurias ⁊ ꝯtumelias ⁊ diuersos dolos. ¶ c.20. Qui operatur iustitiã ipse exaltabitur.

¶ Phylon in li. sapie.ca.i. Iustitia est perpetua ⁊ ĩmortalis. Iniustitia est mortis acq̃sitio. ¶ 3.c. Natões iniq̃ dire. sũt ꝯsũmatiõis.

¶ Terentius in heautontumeramenõ.c.18 Ius summũ sepe sũma malitia est.

¶ Salustius ĩ catilinario: Labore ac iustitia res publica crescit.

¶ Tullius retho. artis veteris li.2.ca.9. Iustitia est habitus aĩ cõi vtilitate conseruata: suaꝫ cuiqꝫ tribuens dignitatẽ. Initiũ iustitie est a natura ꝑfectũ: deinde quedaꝫ in consuetudinẽ ex vtilitatis rõne venerunt. postea res ⁊ a natura ꝑfectas ⁊ a consuetudine ꝓbatas legum metus ⁊ religio sancit. ¶ Idẽ retho. artis noue li.3.c.2. Iustitia ē equitas ius vnicuiqꝫ retribuẽs pro dignitate cuiusqꝫ.

¶ Mattheus in euãge.c.5. Beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iustitiã: qm̃ ipsi saturabunt̃. Beati qui persecutionẽ patiunt̃ ꝑpter iustitiã: qm̃ ipsoꝝ est regnũ celorum.

¶ Paulus apl's in epl'a ad timotheũ.c. Sectare iustitiã: pietatẽ: fidem: charitatẽ: patiẽtiam: mansuetudinẽ. ¶ Idem in epistola.2. ad timotheũ.c.2. Sectare iustitiam.

¶ Lex diges.ti. de iusti. ⁊ iu. l. iustitia. Iustitia est constãs ⁊ ꝑpetua volũtas: ius suum cuiqꝫ tribuẽs. ¶ Titu. qđ quisqꝫ iuris ⁊c̃. l.i. Quis aspernabitur idem ius sibi dici quod ipse alijs dixit: vel dici efficit. Quod quis in alterius persona equũ esse credidit: id in sua quoqꝫ ꝑsona valere patiat̃. ¶ Ti. de reg. iu. l. in scripta. In oĩbus quidẽ: maxime tñ in iure equitas spectanda est.

¶ Auctor libel. đ formul'a ho. vite.c.5. Quid ē iustitia nisi nature tacita ꝯuentio in adiutoriũ multoꝝ inuẽta. Quid est iustitia nisi nature ꝯstitutio seu lex diuina ⁊ vinculũ societatis humane. Quisquis iustitiã sectari desideras time deũ pri⁹ ⁊ ama: amaris a deo. Amabis deũ si illũ in hoc imitaberis: vt velis oĩbus ꝓcedere nulli nocere: ⁊ tunc te iustum virũ appellabunt oẽs: sequent̃ venebunt̃ ⁊ diligent: sicqꝫ merito iustus appellaberis. Iustus vt sis nõ soluꝫ non nocebis: sed etiam nocentẽ prohibebis.

¶ Ambrosius de offi li.2.c.19 Equitas imꝑia ꝯfirmat: iniustitia dissoluit.

¶ Cecilius sir. de beata vita: lib.3. Nunq̃ potest esse iustus qui stultus est: neqꝫ sapiens qui fuerit iniustus. ¶ Li.4. In hoc iu-

iustitie summa consistit: vt non facias alter i quicquid ipse ab altero pati nolis.
¶ Augustinus i epis. ad ps. 74. emp In magna egestate sunt diuites iustitie inopes.
¶ Macrobius de somno scipionis li. j. i pri. Sine iustitia non solum res publica sed nec exiguus hominu cetus: nec quidem parua domus constabit.
¶ Cato. c. j. Illud stude agere quod iustu e.
¶ Boetius de consolatione li. j. c. 10. Obtéperare iustitie summa libertas est. ☞ Lib. 4. c. j. Imperante florenteq; nequitia virt⁹ nō solum premiis caret: verūetiā sceleratoꝝ pedibus subiecta calcatur: ꝛ in loco facinoꝛū supplicia luit.
¶ Cassiodorus eplaꝝ li. 2. e. 10. Nimis absurdū est: vt quos pena meruit consumere etiam sibi lucra valeant vendicare. ☞ 26. e. Satis absurdū est vt affligat dānis qui cō moda nō habet actionis. ☞ Li. 3. e. 11. Justa sequere. ☞ e. 13. Nescit psonas respice re: qui merā cogitat equitatē. ☞ e. 24. Acquiescite iustitie: qua mūdus letat. ☞ e. 27 Tam diu iudex dicit: q̄diu ꝛ iustus putat. ☞ e. 41. Tolerabile fit oē qd equali ordinatione disponit: quia diuisum onus sub cōmunione subiectos certum est nō grauare. ☞ Li. 4. e. 10. Furentes iusta nō sentiūt: q2 dum cōmoti aio i vindictam seuiunt: reruꝫ temperātiā non requirunt. ☞ e. 14. Magni peccati genus est alienis debitis alterū pregrauare. Sua queq; dāna respiciāt. ☞ Li. 6. e. 5. Theodoricus rex ait: Pro equitate seruanda ꝛ nobis patimur ōdici: cui etiam obediri opoꝛtet. ☞ Li. 7. e. 8. Quicquid nō discutit: iustitia non putat. ☞ e. 26. Justitiam ita cunctoꝝ sensib⁹ beneficiū diuinitatis attribuit: vt ꝛ qui nesciūt iura rationē tñ veritatis agnoscant. ☞ Li. 8. e. 20. Ultra omnes impietates est: nocere lesos qui sanare creditur vulneratos. ☞ Li. 9. e. 2. Uir audet quisq; in illos accedere: in quibus culpas nō potest inuenire. ☞ e. 10. Nullum ledit, obseruata iustitia. ☞ e. 15. Omnia decet sub ratione moderari: nec possunt dici iusta que nimia sunt. ☞ e. 20. Intelligimus de inopia iustitie copiā venire causarū. ☞ Libro 11. e. 13. Predoni simil' est qui sub iniqua cupit voluntate distrahere: vtroſq; eni con stat aliena diripere: ꝛ consideratione iustitie non habere. ☞ Lib. 12. ꝛ fi. e. 2. Justitia omnes clarificat: quos sui participatē sublimat. Omni laude decoꝛat: qui iustus edicitur. ☞ e. 3. Justitiam nimis diligūt: qui frequenter prelia tractauerūt. ☞ Idem de anima. c. 7. Aduersum praua vel iniqua iustitie minime obiectū est.
¶ Montenarius in luna cleri. c. 133. Sens sine iustitia: sine remige nauis in vndis.
¶ Prouerb. vulg. Sual soma nō rōpe dosso

¶ De bonitate ꝛ prauitate. Rica. 2.

In genesi. ca. 8. Sensus ꝛ cogitatio humani coꝛdis in malum prona sunt ab adolescentia sua.
¶ Psalmista. 9. ps. Cuius maledictione os plenum est ꝛ amaritudine ꝛ dolo: sub lingua eius laboꝛ ꝛ doloꝛ. ☞ ps. 13. Quoꝛuꝫ os maledictione ꝛ amaritudine plenum est: veloces pedes eoꝛum ad effundendū sanguinem. ☞ ps. 25. In quoꝛ manibus iniq̄tates sunt: dextera eoꝛum repleta est muneribus. ☞ ps. 33. Quis est hō qui vult vitā: diligit dies videre bonos. Prohibe linguam tuā a malo: ꝛ labia tua ne loquant dolū. Diuerte a malo ꝛ fac bonū: inquire pacē ꝛ sequere eam. ☞ ps. 36. Considerat peccatoꝛ iustū: ꝛ querit moꝛtificare eum. Dñs autem non derelinquet eum in manibus eius. ☞ ps. 51. Quid gloriaris in malitia: qui potens es iniquitate.
¶ Slomon in prouerb. c. 1. Si te lactauerit peccatoꝛes: ne acquiescas eis. ☞ c. 3. Noli p hibere benefacere eum qui potest. Si vales ꝛ ipse bene fac. ☞ c. 15. Non amat pestilēs eum qui se coꝛripit: nec ad sapientes gradit ☞ c. 16. Uir impius, fodit malum ꝛ in labiis eius ignis ardescet. ☞ c. 21. Anima impii desiderat malū. ☞ c. 22. Arma ꝛ gladii in manu peruersi: custos aūt aie sue lōge recedet

ab eis. ¶ c.29. Abominant impij eos qui in recta sunt via.

¶ Plato in menone vltra mediū: Non natura boni: fiunt itaq3 disciplina. ¶ Circa finem: Neq3 boni natura erūt quidem.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.j.c.4. Nullus est bonus: qui nō gaudet bonis operationibus. ¶ Libro.2.c.4. Boni vel mali nō efficimur natura. ¶ c.5. Boni quidē simpliciter sunt: multifarie autē mali. ¶ Libro.3.c.2. Ignorat oīs malus que oportet operari: ꝛ a quibus fugiendū: ꝛ ꝓpter tale peccatū iniusti ꝛ vniuersaliter mali fiunt. Non in electōe est ignorātia causa in volūtarij est: sed malitie neq3 que vniuersalis. ¶ Li.5.c.j. Pessim⁹ quidē est qui ꝛ ad seipsum ꝛ ad amicos vtitur malitia. ¶ Li.9.c.9. Boni operatio studiosa est: ꝛ delectabilis ꝑm seipsam. Studiosus ꝑm q̄ studiosus his q̄ ꝑm virtutē sūt actionibus gaudet: his autem que a malitia tristat. ¶ Idem magnoꝝ moraliū li.2.ca.7. In exterioribus bonis que circa corp⁹ sunt superabūdantia facta peiores facit: puta diuitie multe facte: despectores ꝛ fastidiosos facit: similiter aūt ꝛ in alijs bonis: ꝑncipatu honore: pulchritudine: magnitudine. Honor magnus factus: peiores facit. ¶ ca.8. Sunt tria que fiunt in aīa: ꝑm que praui dicunt: malitia: incōtinentia: bestialitas. ¶ c.9 Bestialitas est abūdans quedā malitia: qn̄ enī aliquē vidimus oīno prauū: nō hoīem dicimus esse sed bestiā. ¶ c.75. Prauus nū q̄ est idē sibiipsi. ¶ Idem rethorice lib.j.c.20. Bene facere ꝛ bn̄ pati delectabiliū est. Bene pati quidē enī est adipisci eoꝝ que cōcupiscit. ¶ c.16. Oportet bonos honorari. ¶ Idem politicoꝝ li.7.c.10. Boni ꝛ studiosi fiūt per tria. Tria aūt hec sunt: natura: cōsuetudo: ratio. ¶ Idem prioꝝ an. li.2.c.70. Sapientes boni sunt.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.2. Ue manibus malefacientib⁹. ¶ c.27. Narratio peccantiū odiosa: ꝛ risus illoꝝ in delictis pctī.

¶ Oratius in eplis: epla.17. Oderūt peccare boni virtutis amore. Tu nihil admittes in te formidine pene.

¶ Oratius de tristibus li.2.e. vnica. Omnia peruersis: possunt corrūpere mentes. ¶ Idē de fastis lib.j. Est aliquid magni crimen abesse malis.

¶ Mattheus in euangel.c.7. Omnis arbor bona: fructus bonos facit: mala aūt arbor fructus malos facit: nō pōt arbor bona fructus malos facere: neq3 arbor mala fructus bonos facere.

¶ Joānes apl's in euāg. epl'a secūda.c. vnico Noli imitari malū: sed qđ bonū est. Qui bn̄ facit: ex deo est: qui male facit: nō videt deū

¶ Paulus in epl'a ad galathas.c.6. Bonū facientes: nō deficiamus. Dum tēpus habemus operemur bonū ad oēs: Maxime aūt ad domesticos fidei. ¶ Idem in epl'a ad romanos.c.12. Noli vinci a malo: sed vince in bono malum.

¶ Seneca epistolarū ad lucilliū lib.17.c.2. Ad deteriora faciles sumus. Oibus crimen suum voluptati est. Li.20. ꝛ fi.e.6. Nemo est casu bonus: discenda virtus est. ¶ Idem de beneficijs li.5. In animis volūtas bona: sed occupat modo delitijs ac situ: mō officij inscitia. ¶ Idem de clemētia: Ubi discrimine inter bonos malosq3 sublatū est: confusio sequit ꝛ vitiorum eruptio.

¶ Juuenalis li.j. sat.4. Nemo malus felix.

¶ Lex codi.ti. de epis. ꝛ cle.l. ꝑsbyteri: Multomagis pena sunt digni: quibus compluri mū honoris delatū est: si occulto inueniat ī crimine. ¶ Lex aucte.ti. de nupē.§. si igitur ꝑm theodosij: Multe hominibus ad malitiam vie sunt.

¶ Marcialis cocus li. vndiq3 suscepto.c.3. Pidare nil sceleris bō neq3 ꝓrsus abhorret.

¶ Augustinus in epig. ꝓsper.42. emp. Nihil est infelicius infelicitate peccantiū: qua penalis nutrit impunitas: ꝛ mala voluntas corroborat velut hostis interior. ¶ 46. ēp. Sine aliquibus bonis operibus vita cuiuslibet pessimi homīs difficile inuenit. ¶ 75. emp. Non sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonum est.

¶ Prosp.sub.7.emp.Et quidā recti cōstat inesse malis. ¶ Sub.42.emp.Qui se pecca tis gaudet feliciter vti. Infelix nimis est prosperitate sua. Dumq; capit miseros:ef fectus praua voluntas. A vera semper luce fit exterior.

¶ Cato.c.3.Indulget fortuna malis vt le dere possit.

¶ Boetius de consolatione lib.j.cap.8.Ui dere videor nefarias sceleratorū officinas gaudio letitiaq; fluentes:perditissimū quē q; nouis delationū fraudibus imminente: iacere bonos flagitiosum quemq; ad au dendū quidē facinus impunitate:ad efficiē dum vō premijs incitari. Insontes autē nō modo securitate:verū ipsa etiā defensione priuatos. Itaq; libet exclamare. ¶ Li.4.c. 5.Quantūlibet seuiant mali: sapienti tamē corona non decidet nisi ardescet:neq; pbis animis propriū decus aliena decerpit ipro bitas. Cum ipsum bonū beatitudo sit: bo nos omnes eoipso q boni sint fieri beatos liquet. ¶ c.7.Infeliciores esse necesse est ma los cum cupita perfecerint:q̄ si ea que cupi unt implere non possint. ¶ ca.11.Ut pbis atq; improbis nullum fedus est: ita ipsi in ter se improbi nequeūt conuenire. Quid enī cum semetipsis discrepātibus cōsciētia vi tijs: improbi quiq; dissentiant.

¶ Cassiodorus epistolarū li.3.epl'a.11.Ad tramitem recti hortent te facta senior ad moneat lectionis auctoritas. ¶ Li.5.epl'a 27.Bonos laus:malos querela comitat. ¶ Lib.6.e.20.Habent & boni pauperes di uitias suas Ignorantes accipiūt: qui bene agunt. ¶ Li.10.e.6.Ornamentū omnium bonorum est syncera benignitas. ¶ cap.11. Benigna dilige.

¶ Gregorius in pastorali.c.38. Bona per semetipsa amanda sunt:& non penis cōpel lentibus exequenda: nam qui ppterea bo na facit quia tormentorum mala meruit: vult non esse qd metuat vt audenter cōmittat il licita. ¶ c.47.Quo quisq; melius sapit eo deterius delinquit.Malorum cū incaute ami citijs iungimur:culpis ligamur.

¶ Isidorus in sinonima soliloquiorum lib.2. Esse magis bonus q̄ videri stude.

¶ Auctor libelli qui dicitur pāphilus.c.22. Semper iniquorum scelus impedit acta bonorum.

¶ Jacobus beneuentanus.c.48. Nobilis ē bonitas pmo que dat honorem.Et posses sorem subleuat vsq; suum. Prebet opus bonitas:sed opes non dant bonitatem. Omnia precellit bonitas:que rara videtur. Tempore presenti:vix bonus vllus adest.

¶ Ricardus iudex venusinus: lib .de per trac.nup.c.45.Frenari feritas a feritate so let.

¶ De conscientia benignitatis & malignitatis. Rica.3.

Oratius epistolarum li. j.c.j.Hic murus eneus ertat: Nil conscij sibi:nul la pallescere culpa.

¶ Tullius d senectute:Conscientia bñ acte vite multorūq; beneficiorum recordatio io cundissima est. ¶ Idem tusculanarum que stionum li.2.Nullum theatrum virtute et conscientia maius est.

¶ Ouidius de fastis li.j.Conscientia mens vt cuiq; sua est sic concipit intra pectore profecto spemq; metūq; suo. ¶ Lib.4.Cō scia mēs recti fame mendacia ridet. Sed nos in vitiū credula turba sumus.

¶ Seneca in puerb.Pleriq; famā:conscien tiā pauci verentur.

¶ Paulus apl's:epl'a.2.ad corinth.c.j. Glia nostra hoc est testimoniū consciētie nostre.

¶ Stati thebaidos li.2. O sp timidū scel'.

¶ Iuuenalis li.2.sat.j.Cui frigida mens est Criminibus tacita sudāt pcordia culpa.

¶ Marcialis cocus li.vndiq; suscepto.c.6. Ibis ad occultos tramites loca deuia mūdi Peccatū tecū est:cōscientie culpa comes. Alterius censor:censor & esto tuus.

¶ Ambrosius de officijs li.2.c.j.Uitam bea tam eff ciunt trāquillitas conscientie & se curitas innocentie.

¶ Augustinus in epig. prosper. 8. emp. Bona consciētia tranquillū facit animū.

¶ Macrobius de somno scipionis li. 2. c fi. Uirtutis fructū sapiens i consciētia ponit: minus perfectus in gloria.

¶ Cato. c. 2. Conscius ipse sibi: de se putat omnia dici.

¶ Cassiodorus eplarū li. 7. c. 32. Totum vitiosum geritur vbi consciētie puritas non habetur. ¶ Li. 8. c. 18. Sicut consciētia leta ē que prouebitur meritis: ita sub reatu iacet qui se imparē cognoscit muneribus confectis. ¶ Libro. 11. c. 8. Quid acquiri putatur vbi consciētia bona perditur.

¶ Isidorus soliloquiorū li. 2. c. 3. Deus consciētias iudicat. ¶ c. 37. Etsi nō te damnet publica fama: cōdēnat ppria ɔscia. ¶ c. 38 Conscientia rei semper tin pena est. Mens male ɔsciētie ppriis agitatur stimulis.

¶ Prouerb. vulgar. Lamore guasta la ɔscia

¶ De innocentia. Rica. 4.

Iob bisto. c. 22. Saluabitur innocens.

¶ Psalmista. 36. ps. Custodi innocentiā: z vide equitatē. ¶ ps. 83 Nō priuabit bonis eos: qui ambulant in inocentia dominus virtutum.

¶ Tobias. c. 4. Quod ab alio odis fieri tibi: inde ne alteri tu aliqñ facias.

¶ Uirgilius eneide li. 7. ante mediū: Mille nocendi artes.

¶ Tullius tusculanarū questionū li. 3 Innocentia est affectio talis ai q̄ noceat nemi.

¶ Ouidius de arte amandi li. j. Fraus absit vacuas credis babere manus.

¶ Quintilianus declam. 12. declam. Male beret ibi nocentia: vbi in potestate est secretum scelus.

¶ Mattheus in euang. c. 27. Dixit iudeis pilatus: quid faciā de iesu qui dr̄ christus. Dicunt oēs: crucifigatur. Ait illis pilatus: Quid enim mali fecit: At illi magis clamabāt dicentes: crucifigatur. Uidens aūt pilatus quia nil proficeret: sed magis tumultus fieret: accepta aqua lauit manus suas corā populo: dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis.

¶ Seneca tragediarū in edipo. c. 14. z finali Nemo fit fato nocens. In bercule betheo. c. 8. Haud ē nocēs quicūq nō spōte est nocens. ¶ Idem epistolarum ad lucillium lib. 18. c. 5. Securitatis magna portio est: nibil inique facere.

¶ Lex digest. ti. de opis noui nūci. l. de pupillo. §. si plurīū. Non debet nocere factū alterius: ei qui nibil fecit. ¶ Tit. de aqua plu. ar. l. j. §. itē ait: Aquā prodesse sibi vnusquisq dū alii nō nocet nec probibet. ¶ Ti. d̄ iniurijs. l. iniuriarum. §. j. Juris executio non babet iniuriam.

¶ Marcialis cocus li. vndiq suscepto. c. 2. Te video solū dum possis aule nocere: Nec pdesse tamen: sed petis vt noceas.

¶ Auctor li. formule boneste vite. c. 5. Amabis deū: si illum in boc imitabis vt velis oibus pdesse nulli nocere: z tūc te iustū viruz appellabūt oēs: sequentur venerabuntur z diligent: sicq merito iustus appellaberis. Justus vt sis nō solum non nocebis: sed etiaz nocentes probibebis.

¶ Ambrosius de officijs li. 2. c. Uitā beataz efficiunt trāquillitas consciētie z securitas innocentie. ¶ Li. 3. c. 5. Non latebra sapiētī spes impunitatis est: sed innocentia.

¶ Cecilius firmianus de beata vita libro. 3. Inter sūmas boīs virtutes innocentia numeratur. ¶ Li. 4. In boc iustitie summa consistit: vt non facias alteri quicquid ipsi ab altero pati nolis.

¶ Augustinus in epig. psper. emp. j. Innocentia vera est: que nec sibi nec alteri nocet. ¶ Emp. 75. Parum est nemini nocere: nisi studeatur multis prodesse.

¶ Prosp. sub vlē. c. Insontē vitam pacis amator agit.

¶ Cassiodorus eplarū li. 6. c. 16. Innocētia cūcta cōmendat. ¶ Li. 9. c. 2. Uix audet qsq in illos excedere: in quibus culpas nō potest inuenire. ¶ Eplā. 3. Honesta sunt lucra per que nemo leditur. ¶ Eplā. 10. Nullus le

dit obseruata iustitia. ¶ Li. 1 1. c. 8. In qua parte habet homo pficere: si innocentiā; p̄batus fuerit amisisse.

¶ Baldo. 3 2. fabula: In te quicqd odis fieri volumine quo vis. Cuilibet arte mali caueas inferre sodali.

¶ Bernardus li. de ip̄robatione vitiorꝫ. c. 3 Uir sapiens pdesse cupit nec ledere quēq̄ Uiribus ꝛ gratis: nemo nocere solet.

¶ De iniuria seu contumelia ꝛ offensione. Rūica. 5.

In exodo. c. 2 9. Non occides: nō mechaberis.

¶ In leuitico. c. 1 9. Nō facies calumniā pximo tuo: nec vi opp̄rimes eum.

¶ Moyses in deuteronomio. c. 2 0. Quādo obsederis ciuitatē multo tēpore: ꝛ munitionibus circūdederis: vt expugnes eam: non succides arbores de quibus vesci pōt: nec securibus per circuitū debes vastare regionem: qm̄ lignū est ꝛ nō homo: nec pōt bellātium cōtra te augere numerꝫ. Si qua aūt ligna nō sunt pomifera sed agrestia ꝛ in ceteros apta vsus: succide ꝛ instrue machinas donec capias ciuitatē que ɔtra te dimicat. ¶ c. 2 7. Maledictus qui accipit munera vt pcutiat aīam sanguinis innocētis.

¶ Salomon in pūerb. ca. 2 0 Omnes stulti miscent cōtumelijs. ¶ c. 2 2. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. ¶ c. 2 4. Ne insidieris ꝛ queras impietatē in domo iusti: neq; vastes requiē eius: septies eni cadet iustus ꝛ resurget.

¶ Tobie. c. 4. Qđ ab alio odis fieri tibi vide ne alteri tu aliquādo facias.

¶ Aristoteles rethoricorꝫ li. 2. c. 4. Cā delectationis ɔtumelizātibus est: quia putāt q̄ ipsi male agentes excedāt magis: pp̄ter qđ ꝛ iuuenes ꝛ diuites ɔtumeliosi sunt: excedere eni putāt ɔtumelias inferentes.

¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 1 0. Nihil agas in operibus iniurie. ¶ c. 2 1. Obiurgatio ꝛ iniurie annullabunt substantiam.

¶ Salustius in catilanario: Nulli mortaliū iniurie sue parue videnť: multi eas grauius equo habuere.

¶ Catullus. c. 9 Ne nimium simus stultorū more molesti.

¶ Tullius tusculanarū questionū li. 5. et fi. Accipere q̄ facere prestat iniuriam.

¶ Ouidius de arte amandi li. 3. ꝛ fi. Quelibet extinctos iniuria suscitat ignes.

¶ Quintilianus declam̄. 4. declam̄. Cōtumeliā humilitas facili' itelligit: dignitas grau'

¶ Paulus apl's: epl'a ad galath. c. 5. Si inuicem mordetis ꝛ comedetis: videte ne ab inuicem consumamini.

¶ Seneca epl'arꝫ ad lucillum li. 1 3. c. 6. Animo ꝛ beneficia ꝛ iniurie cōstāt. ¶ Libro. 1 6 c. 2. Iniuriarū remedium est obliuio. ¶ c. 3. ꝛ fi. Miserius est nocere q̄ ledi. ¶ Libro. 1 7 c. 2. Tuta scelera esse nō possunt. Propriuꝫ est nocentiū trepidare. ¶ Lib. 1 8. Nulli nō ad nocendū satis virium est.

¶ Seneca de clemētia: Pestifera vis est valere ad nocendū. ¶ Idem de moribus: Iniuriarū memoria tenax est. ¶ Idem in prouerb. Multis minať qui vni facit iniuriaꝫ.

¶ Lucanus li. 8. Ius ꝛ fas multos faciūt tolo mee nocentes.

¶ Lex digeſ. ti. ad le. aq̄uil. l. qui occidit. §. pe. Qui occasionē dāni prestat: dānū dedisse videť. ¶ Ti. comodati. l. ad eos: Qua cura vel diligētia cōsequi possumus: ne ab aliquo damnū nobis iniuria deť. ¶ Ti. de reg. iur. l. infrascriptis. Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. Iure naturali: Equū est neminē cū alterius detrimento vel iniuria fieri locupletiorē. ¶ Lex codi. ti. đ statuis ꝛ imaginibus. l. fi. Aliorꝫ honores alijs dānorꝫ occasionē fieri non oportet. Ti. de inoffi. testō. l. siquis suo: Iniquum ē vt alieno od'o alius pregrauetur.

¶ Cecilius fir. de brā vita li. 3. In hoc iustitie sūma ɔsistit: vt nō facias alteri quicquid ipse ab altero pati nolis.

¶ Prosper sub vl c. Quod sibi quis nolit fieri: nō inferat vlli.

¶ Boetius de consolatōe li. 2. ca. 1 1. Quid

est q in alium facere quisq possit qd ab alio sustinere ipse nō possit. ☞ Lib. 4. ca. 7 Ualidis rationū nitit argumentis infelici ores eos eē q faciūt q̄ȝ qui patiant iniuriā.

☙ Cassiodorus eplaꝝ li. j. e. 1 4. Peritie sunt semp iniuriis facultates absentium. Epla 2 9. Quid discrepat a peccante qui se per ex cessum nitit vindicare. ☞ Li. 4. e. 1 4. Magni peccati genus est alienis debitis alterutrum pregrauare. ☞ Sua quęq̄ȝ dāna respiciant. ☞ e. 2 7. Detestabilis est oīs iniuria. Maloꝝ omniū probat extremū inde detrimenta suscipere vnde credebant auxilia ꝑuenire: exaggerat enim culpā incontrarium versa crudelitas: ⁊ maius reatui pondus ē inopinata deceptio. ☞ Li. 5. e. 4 3. Grauiter siquidē dolet iniuria que cōtigerit insperata: si inde ꝑueniat dolus vnde credebat auxilium prouenire.

☙ Uersificator fabularū esopi. 2. fa. Nocet innocuo: nocu⁹ causamq̄ȝ nocēdi Inuenit. ☞ Fabula. 3 4. Quod tibi non vis: aliis fecisse cauebis.

Uulnera ne facias: que potes ipse pati.

☙ Bernardus de iprobatione vitioꝝ. ca. 3.

Sepe nocu⁹ obest sibi: nō cui credit obesse

☙ Ganfredus in poetria. c. 2 0 0. Qn̄ nocē potes: noli satis est nocuisse posse nocere.

☙ Jacobus beneuētanus. c. 2. Quod tibi nō vis: tu illud ne feceris vlli.

Sed facias aliis quod cupis ipse tibi.

☙ Auctor lib. qui incipit astrolabi: Quod tibi tu nō vis fieri: nō feceris vlli.

Quod fieri tibi vis: hoc quoq̄ȝ fac aliis.

☙ Montenarius in luna cleri. c. 1 1 6. Sauciat hostili fraternus acerbius ensis.

☙ Prouerbia metrica extraordinem libroꝝ vag. Puluere qui sedit: scribitin marmore lesus. Est offensa grauis nimiū peritura dolorem. Cū mihi q̄ debet cōmod⁹ eē nocet.

☙ De licita defensione. Rica. 6.

Lex digest. tit. de iusti. ⁊ iu. l. 3. Hoc iure euenit: vt qd quisq̄ȝ ob tutelā sui corporis fecerit iure fecisse existimet. ☞ Li. ad le. acq̄. l. 3. Aduersus periculū naturalis rō ꝑmittit se defendere. ☞ Li. de bonis eorū qui ant̄ sniaȝ. l. i. Ignoscendū est his qui sanguinē suum qualitercūq̄ȝ redemptū voluerit.

☙ Lex codi. ti. qn̄ liceat sine iudice vindicare. l. i. Melius est ī tēpus occurrere q̄ȝ post exitū vindicare. ☞ Li. in qui. cau. in integꝛ res. nō est ne l. fi. Melius ē intacta iura seruare q̄ȝ post causam vulneratā remedium querere. ☞ Li. ad le. cor. de sic. l. siquis percussorē: Defensor proprie salutis: videtur nullo peccasse.

☙ Uegecius de re mili. li. 3. ti. 3. Diuitiarū secura nō est possessio: vbi armoꝝ defensione seruit. ☞ I ibro. 4. ti. 8. Oppugnantiū machinis per alias machina consueuit.

☙ Cassiodorus eplarū li. 9. e. 2 5. Ille defensor ꝑprie dicēdus est qui tuet innocē.

☙ De volūtario ⁊ inuoluntario. Rica. 7.

Aristoteles ethicoꝝ li. 3. c. 3 Uoluntariū videbit vtiq̄ȝ eē cui⁹ principiū in ipso est. Sciente singularia in quibus est operatio: Beatus quidē nullus nolens est. Uirtus voluntariū ē nihil minus ⁊ malitia voluntariū est. Uolūtarie sunt virtutes: etenī habituū sunt ꝯcause. ☞ Li. 5. c. 7 Dico voluntariū qd aliquis in seipso existentiū sciens ⁊ nō ignorās operat. Justū operari oē voluntariū est. Leditur quidē vtiq̄ȝ aliquis nolēs: ⁊ iniusta patitur. Iniustū patit nullus nolens. ☞ Idē magnorum moraliū li. j. c. 1 7. Uidet s'm virtutem ⁊ malitiā esse voluntariū. ☞ c. 1 8. Uoluntariū est quod operamur nō coacti. Operatis ex necessitate sequit tristitia. Opatis ꝟo per ꝯcupiscentiā delectatio sequit. ☞ c. 1 9. Iniustū facientes nolētes iustū faciūt. ☞ c. 6 4. Justa ⁊ iniusta opant volētes. Nemo voluntarius ledi sustinet. ☞ Idem rethori li. j. c. 1 8. Uolētes faciūt quecūq̄ȝ sciētes ⁊ nō coacti. ☞ c. 1 9. Uolūtas est cū rōne appetitus: nullus enim vult nisi cū putauerit esse bonū. Irrationalis aūt appetitus ira

z ocupiscentia. ℞ Lib. 2. c. 4. Nullus ea q̄ si bi apparent impossibilia appetit. ℞ c. 6. Pugnātes cōtraria videntᷣ velle. ℞ ca. 16. Acute sunt volūtates iuuenū z n̄ magne ℞ c. 19 Nullus īpossibilia affectat neq̧ cōcupiscit vt in plūbus. Oēs cū potentes velint agunt ℞ Idem politicoꝝ li. 5. c. 7. Que volūt potētes agūt oēs. ℞ Idem de aīa. li. 3. Uoluntas appetitus est.

¶ Terentius in heutontumerumenō. c. 17. Nulla est tam facilis res quin difficilis fiet quā inuitus faciat.

¶ Tullius retho. artis noue li. 2. c. 7. Uoluntario facinori nulla est excusatio: imprudētie z iusta depcatio parata est. ℞ Idem phi lippicoꝝ li. 6. Nolite velle q̄ȯ fieri nō pōt.

¶ Seneca epistolarū ad lucillū lib. 7. e. 8. Da operā ne quid vnq̄ȝ inuitus facias. Quicquid futurū est necesse est futurū repugnāti. In volentē necessitas nō est. Qui īperia libens excipit partē acerbissimā seruitutis effugit. Non qui iussus aliquid facit miser ē: sed qui inuitus facit. Sic aūt̄ cōponamus vt quicquid res exigit id velimus. ℞ Lib. 8. e. j. Nihil honestū est q̄ȯ ab initio q̄ȯ a coacto fit. Oē honestū voluntariū est. ℞ Li. 13 e. 6. Aīo z bn̄ficia z iniurie ɔstāt. ℞ Li. 16. e. 3. z fi. Actio recta nō erit: nisi recta fuerit volūtas. Ab hac enim actiō est. ℞ Idem de morib⁹: Oē peccatū actio est voluntaria.

¶ Lex diges. ti. de iurisdi. om. iud. l. fi. per errorē: Non consentiūt qui errāt. Quid enim tam ɔtrariū est ɔsensui q̄ȝ error qui imperiū detegit. ℞ Ti. de pactis. l. j. in prin. Quid tam congruū est fidei humane q̄ȝ ea que inter eos placuerūt seruare. ℞ Lex codi. ti. ad le. cor. de sic. l. j. Crimē cōmittitᷣ si z voluntas nocendi intercedat.

¶ Ualerius maximus lib. 9. c. 9. Error non sua sponte: sed vanis incitatus imaginibus culpe se implicat.

¶ Boetius de consolatione lib. 4. c. 3. Duo sunt quibus humanoꝝ actuū ɔstat effect⁹: voluntas. s. z potestas: quoꝝ si alterū desit nihil est q̄ȯ explicari queat.

¶ Cassiodorus epistolarū li. 1. e. 37 Nō est bn̄ficiū quod p̄statᷣ inuitis: nec cuiq̧ vtile q̄ȯ aduersa volūtate cōcedit. ℞ Li. 4 e. 7. Iniquū est vt hoīs vitio deputetᷣ q̄ȯ ei⁹ voluntate nō regitᷣ. ℞ Libro. 5. e. 39. Suspectū est q̄ȯ patiuntᷣ nolētes: nā hoc est re vera bn̄ficiū si sine murmure feratᷣ acceptum.

¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ lib. 2. Nihil potest caro facere nisi q̄ȯ voluit aīus

¶ Andreas ad gualteriū de amore li. j. Maioribus censetᷣ meritis dign⁹ qui bona spōtanee pegit: q̄ȝ qui ea coactus exercuerit.

¶ De intentōe z facto. Rūca. 8.

REgum li. j. c. 16. Deus intuetur cor.

¶ Tullius retho. artis veteris: li. j. c. 12. His qui īprudentes leserunt ignosci ɔuenit. ℞ Lib. 2 ca. 3. Quo aīo q̄ȯ quisq̧ faciat: nō quo casu vtatᷣ ad rem ptinet. ℞ Idem retho. artis noue li. 2. c. 4. Uoluntatē in oībus reb⁹ spectare ɔuenit. Que cōsulto facta nō sunt ea fraudi esse nō oportet. ℞ c. 7. Uolūtario facinori nulla est excusatio īprudētie: z iusta depcatio parata est.

¶ Ouidius d' pōto li. 3. epl'a. 4. Ut desint vires: tn̄ est laudāda volūtas. ℞ Li. 4. z fi. e. 8 Sed qui q̄ȯ potuit dat maxīa gr̄ʾabūd⁹ est

¶ Paulus apl's: epl'a. 2. ad corinth. c. 8. Si volūtas pmpta ē: fm̄ id q̄ȯ habet accepta ē

¶ Seneca epl'aꝝ ad lucillū li. 2. e. 5. Cōsiliū rerū oīum sapiēs spectat nō exitum.

¶ Iuuenalis li. 5. z fi. sat. j. Has patitᷣ penas peccādi sola volūtas. Nā scelus intra se tacitū qui cogitat vllū: Facti crimē habet ceu si cōnata peregit.

¶ Lex diges. ti. ad le. cor. de sicc. l. diuus: In maleficijs volūtas spectatᷣ non exitus.

¶ Cassiodorus epistolarum li. 9. epi. 3. Oīs actus in qualitate ppositi est.

¶ Gregorius in pastorali. c. 57. Non tam praue facta dn̄s q̄ȝ studia prauitatis in seq̄tur: in factis enim sepe infirmitate: sepe negligentia: in studijs v'o malitiosa semper intentione peccatur.

¶ Isidorus soliloquiorum lib. 2. caplo. 54.

7 antepenult. Tale erit opus tuum: qualis fuerit intentio tua.

¶ Uersificator fabularū esopi.40.fa. Opez debetur gratia menti. Nam operi gratum: mens bona reddet opus. Nec l3 proficit: nisi vult prodesse meret. Nam pdesse potest hostis obesse putans.

¶ Mattheus vindocinēsis de hysto. thobie c.31. Non tibi quid dabit: sed cum intellige: q2 Sola volūtatis forma moneat opus

¶ Prouerb. metrice extraor. l. vag. Quicqd agant hoies: intentio iudicat omnes.

¶ Prouerb. vulgar. Al bon voler de dio da bon secorso.

¶ De errore 7 facti 7 erronea estimatione. Rica. 9.

Moises in deuteronomio. c.27. Maledict qui errare facit cecum in itinere.

¶ Quintilianus declam. 9. decla. Tenues rerū imagines solent cogitatiōib accipere corpus cū vane absenti aio cogitationes finguntur.

¶ Lex diges. ti. de iurisdic. om. iud. l. si p errorem. Non consentiunt qui errant: quid enim tam contrariū est ɔsensui q̄ error qui imperitiā detigit. ¶ Ti. de iuris 7 fac. ig. l.2. Facti interpretatio plerūq3 etiā prudentissimos fallit. ¶ Tit. de suppellectili legata. l. labeo. §. fi. Nemo existimādus ē id dixisse quod mente non agitauit. ¶ Titu. ad le. iul. maie. l. famosi. §. j. Lubricū lingue facile: ad penā trahendū nō est. ¶ Ti. de reg. iu. l. infrascripta: Nō videt q̄ errat ɔsentire.

¶ Ualerius maxi. li.9. c.9. Error nō sua spōte: sed varijs incitatus imaginibus culpe se implicat.

¶ Auctor de formula honeste vite. c.4. Errori facile veniam dato.

¶ Andreas ad gualteriū de amore li. j. Fas est ab errato discedere 7 ab eo qōquisq3 minus recte persenserit resipiscere.

¶ Prouerb. metri. extraor. vag. Ubi parua rerum forsan nec torques habetur.

¶ Prouerb. vulgar: Tal se cre segnare: che se da del deo enloio. El passu nō cre al3uno

¶ De assensu permissione 7 prohibitione. Rica. 10.

Seneca tragediarū introa. c.4. Qui non vetat peccare cum possit iubet.

¶ Lex diges. ti. de reg. iur. l. infrascriptis: Non videt qui errat consentire. Nemo videt fraudare eos qui sciunt 7 cōsentiunt.

¶ De necessitate. ij. Rica. 11.

Aristoteles magno ru3 moraliū li. j. c.17. Operatis ex necessitate sequit tristitia. Operatis vo p concupiscentiā delectatio sequitur.

¶ Tullius retho. artis veteris li. j. c.12. His qui necessario pfuerūt hri grā3 nō oportet

¶ Quintilianus declamationum. 6. declam. Omniū beneficioz ista nā est: vt non sit necessitas sed potestas. Declam. 13. Exa spe rant necessitates.

¶ Seneca epistolarū ad lucillū li.7. c.8. Sic animū cōponamus: vt quicquid res exigit id velimus.

¶ Lucan li.4. Cupias quodcūq3 necesse ē.

¶ Paladius de agricultura. c.6. Necessitas ferijs caret.

¶ Lex diges. ti. de adimēdis 7 trans. leg. l rē legatā. Nemo i necessitatib liberal' existit.

¶ Cassiodorus eplaz li.4. e.5. Grande commodū est cum indigentibus pacisci: qn famis totū solet contēnere vt suā necessitatē possit explere. ¶ c.3. Necessitas moderata non diligit. ¶ Li.9. c.13. Sub quadā excusatione peccare credit: cui necessaria non prebent. Dum mater criminum necessitas tollit: peccādi ambitus auferetur.

¶ Andreas ad gualteriū de amore li. j. Importuna necessitas nulla potest iuris regla coartari.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria parte 2. c.3. Necessitas non habet legem.

¶ Prouer. vul. El besogno fa trotar la uecia. El besogno fa far cosa dablasmare.

El besogno caza ellouo den lo bosco.
Can per fame fa forame.

¶ De violentia et coactione. Rica. 12.

Moises in deuteronomio c. 24. Cum repetes a primo tuo rem aliquã: quã debet tibi: non ingrediaris domum eius vt pignus auferas: sed stabis foris: et ille tibi pferet quod habuerit.

¶ Salomon in puerb. c. 22. Nõ facies violentiã pauperi: quia paup est: neq; conteres egenũ in porta: q2 dñs iudicabit cãm eius.

¶ Cronica de nugis phoz. c. 6. s. õ biãte: Bias vnus de septẽ sapiẽtibus ait: psuadẽs accipe non violans.

¶ Aristoteles rethoř. li. j. c. 2. Preter naturã est violentia. ¶ 25. c. et fi. Nihil minus coacti falsa dicũt q̃ vera: et ptinaces nõ dicere vera: et facile mentientes tanq̃ requiescituri celerius. ¶ Idẽ polliticoz li. j. c. 7. Iustũ violentũ nõ est. ¶ Li. 5. c. 16. Si per fraudem principat aliquis: vel per violentiam: iam hic videt tyrãnus esse. Non volentibus mox nõ est rex sed tyrãn9. ¶ Idẽ ethicoz li. 3. c. j. Videt violentũ esse: cuius extrĩsecus principiũ est: nihil conferẽte vim passo. ¶ Idem magnoz moraliũ li. j. c. 17. Voluntariũ est quod opamur nõ coacti. Opatis ex necessitate sequit tristitia. ¶ Lib. 2. c. 4. Tristitia est in his que per coactionẽ fiũt.

¶ Terentius in adelphis: Que sentẽtia iperiũ credat grauius aut stabilius iri qd fit: q̃ id quod amicitia adiungitur.

¶ Ouidius de tristibus lib. 5. emp. 9. Cedit viribus equũ. Vitaq; pugnaci iura sub ense iacent. ¶ Epla. 12. Adde quod iniustum rigido ius dicit ense.
Dant in medio vulnera sepe foro.

¶ Quintilianus declam. 5. decla. Habet pietas ipetũ suũ: nec vllũ dñm nouit effectus. ¶ Declam. 6. Quicquid in honorez alicuius inuentũ est: desinet priuilegiũ vocari posse si cogas. Genus seruitutis ẽ coacta libertas

¶ Seneca eplaz ad lucillũ li. 8. c. j. Nihil honestũ est qd ab initio qd a coacta fit. ¶ Idẽ de trãquillitate animi: Male ridẽt coacta ingenia. ¶ Idẽ tragediarũ introd. c. 4. Violenta nemo iperia otinuit diu. In octauia c. 10. Quicqd exprimit graue est.

¶ Lex diges. ti. de eo quod metus causa. l. j. Vis est maioris rei ipetus: qui repelli non potest. ¶ Li. ad le. acquil. l. sciaz. §. pe. Vim vi repellere oẽs leges oiaq; iura pmittunt. ¶ Li. de actõibus empti et vẽ l. si ea res. Custodia aduersus vim parum proficit.

¶ Macrobius saturnalioz li. 2. c. 18. ex autor liberij: Potestas nõ solũ si inuitet: sed etsi supplicet cogit.

¶ Cassiodorus eplaz li. 2. c. 27. Nemo cogit vt cre dat inuitus. ¶ Lib. 4. c. 10. Quid a bellica confusione pax trãquilla distabit si per vim litigia terminent. ¶ Li. 11. c. 9. Nullus ad violenta confugiat.

¶ Claudianus li. j. Peragit trãquilla ptãs Qd violẽta nequit: mandataq; fortius vrget Imperiosa quies.

¶ Andreas ad gualteriũ de amore li. j. Maioris9 censet meritis dignus qui bona spõte pegit q̃ qui ea coactus exercuerit. Coacta nemini sunt grata obsequia: et nullis digna premijs vindicantur.

¶ Prouerbiũ vulgar: Forza venze razone.
La forza e leze cessa.
El ziga la rana: chi ie mette el pe adosso.

¶ De culpa et excusatione. Rica. 13

Tullius rethoř. artis veteris li. j. c. 12. His qui imprudẽtes leserũt ignosci cõuenit. ¶ Li. 2. c. 5. Nihil est indignius q̃ eum qui culpa caret supplicio nõ carere. ¶ Idem retho. artis noue li. 2. ca. 7. Volũtario facinori nulla est excusatio: imprudentie et iusta depcatio parata ẽ. ¶ Idẽ inuectiua in salustium Non procacitate lingue sordes eluuntur.

¶ Seneca tragediarũ in epido. ca. 14. et fi. Nemo fit fato nocens. In hercule etheo. c. 8. Error a culpa vacat. ¶ Idem eplarũ ad lucillũ li. 19. c. 10. Vitia nostra quia amamus defendimus: et malumus excusare illa

q̄ excutere. ¶ Idem declam. li. 7. in pemio Hoc equale omniū est vt vitia sua excusare malint q̄3 effugare. ¶ Idem de nālibus qōnibus li. 4. Nihil tam manifeste vtilitati est qđ nō in contrariū transeat culpa.

¶ Ualerius max. li. 9. c. 9. Error nō sua spōte: sed vanis incitatus imaginibus culpe se implicat.

¶ Lex diges. ti. ad leg. iul. maie. l. famosi. §. i. Lubricū lingue facile ad penā trahendū nō est. ¶ Ti. de reg. iu. l. infra script. Culpa ē immiscere rei ad se non pertinenti. Imperitia culpe annumeratur.

¶ Cecilius firmianus de beata vita libro. 6. Natura hominum procliuis in vitia videri vult: nō mō cū venia: s3 etiā cū rōne peccat.

¶ Prosper sub vlt. c. Insontē vitam: pacis amator agit.

¶ Cassiodorus eplārū3 li. 4. c. 7. Iniquum est vt hoīs vitio deputet qđ eius voluntate non regitur. ¶ Li. 5. c. 36. Non est ignauie clpa quā excusat miserāda calamitas. ¶ Li. 9. c. 2. Uix audet quisq3 in illos exercere: in quibus culpas nō potest inuenire.

¶ Andreas capellanus ad gualteriū d amore li. i. Importuna necessitas nulla potest iuris regula coartari.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 82. Auget nō minuit mala consuetudo reatum.

¶ Gualterius de castellione li. 3. Uis illata leuat minuitq3 coactio culpam.

¶ Prouerb. metrice extra or. lib. vag. Ultra posse suum nullū lex equa coegit.

¶ De iustitie nālis iudicio. Rrica. 14.

Iob histo. c. 8. Tabernaculu3 impior nō subsistet. ¶ c. 11. Oculi impior deficiēt: ꝛ refugiū peribit ab eis. ¶ c. 18. Lux impij extinguet: nec splēdebit ignis eius. Artabunt gressus virtutis impij ꝛ precipitabit eum consiliū suū. ¶ c. 20. Laus impior breuis est: ꝛ gaudiū hypocrite ad istar pūcti

¶ In genesi c. 9. Quicūq3 effuderit humanū sanguinē: fundet sanguis illius.

¶ Psalmista. 7. ps. Cōsumet nequitia peccatorum ꝛ diriges iustū: scrutans corda et renes deus. ¶ ps. 31. Multa flagella peccatoris. ¶ 33. ps. Oculi dnī super iustos: ꝛ aures eius in preces eor. Uultus aūt dnī su per facientes mala: vt pdat de terra memoriā eor. Mors peccator pessima. ¶ 36. ps. Noli emulari in malignātibus: neq3 zelaueris facientes iniquitatē. Qm̄ tanq3 fenū velociter arescent: ꝛ queadmodū olera herbarū cito decident. Qui malignant exterminabunt. Brachia peccator conterentur. Iunior fui etenim senui: ꝛ nō vidi iustū derelictū: nec semen suum querēs panē. Iniusti punient: ꝛ semen impior peribit. Iusti aūt hereditabunt terra3: ꝛ inhabitabunt in seculū seculi sup eam. Considerat peccator iustum ꝛ querit mortificare eum: dominus autem non derelinquet eum in manibus eius. Uidi impiū superexaltatū ꝛ eleuatum sicut cedros libani: ꝛ transiui: ꝛ ecce nō erat: ꝛ quesiui eum ꝛ nō est inuentus locus eius. Iniusti disperibunt: simul reliq̄ impior interibūt. Salus iustorum a dnō: ꝛ protector eorum in tēpore tribulationis: et adiuuabit eos dns ꝛ liberabit eos: ꝛ eruet eos a peccatoribus ꝛ saluabit eos: quia sperauerunt in eo. ¶ ps. 54. Dns non dabit in eternū fluctuationē iusto. ¶ 83. ps. Non p̄uabit bonis eos: qui ambulant in innocentia dnis virtutū. ¶ 91. ps. Dispgent oēs qui operant iniquitatē. Iustus vt palma florebit: vt cedrus libani multiplicabit. ¶ 111. ps. In memoria eterna erit iustus. ¶ 149. ps. Dns iustus concidet ceruices peccator. ¶ 160. ps. Uirum iniustū mala capient in interitu.

¶ Salomon in puerb. c. 2. Custodiet dns rectorum salutē: ꝛ pteget gradientes simpliciter. Qui recti sunt habitabūt ī terra: ꝛ simplices permanebūt in ea. ¶ 3. ca. Egestas a dnō in domo impij: habitacula autē iustor benedicent. ¶ 4. c. Iustor semita quasi lux splendens pcedit ꝛ crescit vsq3 ad perfectū diem. Uia impior tenebrosa: nesciunt vbi corruant. ¶ 5. ca. Iniquitates sue capient

impiorum: ⁊ finibus peccatorum suorum cō/
stringetur. ℞ 10.c. Benedictio dñi sup ca/
put iusti. Qui ambulat simpliciter: ambulat
confidenter. Quasi tempestas transiens nō
erit impius. Justi autem quasi fundamen/
tuꝫ sempiternū. Timor domini apponet di/
es: ⁊ anni impiorum abbreuiabunt. Spes
impiorum peribit. ℞ 11.c. Simplicitas iu/
storum diriget eos: ⁊ supplantatio peruer/
sorum vastabit illos. Justitia simplicis diri
get viam eius: ⁊ in ipietate sua corruet im/
pius. Justitia rectoꝝ liberabit eos: ⁊ in insi/
diis suis capiētur iniqui. Sectator maloruꝫ
preparat mortem Qui inuestigator maloꝝ
est opprimetur ab eis. Qui bonus est: hau/
riet a dño gratiā. Nō roborabit hō ex ipie
tate. Propter peccata labioꝝ: ruina proxi/
mat malo. Non inueniet fraudulēter lucrū.
Jn semita iustitie vita. ℞ 13.c. Justitia cu/
stodit innocentis viam: impietas vō pecca/
tores supplantat. Peccatores persequetur
malū: ⁊ iustis retribuent bona. ℞ 14.c. Do
mus impioꝝ delebit: tabernacula iustorum
germinabūt. Misericordia ⁊ veritas ꝑpa/
rant bona. Justitia eleuat gentē: miseros fa
cit populos peccatū. ℞ 15.c. Domū super/
borum demoliet dñs. ℞ 16.c. Cum placu/
erint dño vie hoīs: Jnimicos quoqꝫ ei⁹ cō/
uertet ad pacem. Qui recta loquit diriget.
Contritionē p̄cedit superbia: ⁊ ante ruinaꝫ
exaltatur spiritus. ℞ 17.c. Qui reddit ma/
la pro bonis: non recedet malum de domo
ei⁹. ℞ 22.c. Qui seminat iniquitateꝫ: metet
mala. Qui ꝓnus est ad misericordiā: bene/
dicetur. Cui iratus est dominus: incidet in
foueam. ℞ 24.c. Septies cadet iustus ⁊ re/
surget. Jmpii corruūt in malū. Lucerna im
pioꝝ extinguet. ℞ 26.c. Qui fodit foueā: in
cidet in eā. ℞ Jdem in eccl'. dicit. 10.c. ℞ 28
c. Qui ambulat simpl'r: saluus erit. ℞ 29.c.
Peccantē virū iniquū: inuoluet laque⁹. Ju
sti ruinā impioꝝ videbūt. Clipeus est dñs
sperantibus in se. ℞ Jdem in eccl'.c. 3. Ju/
stum ⁊ impiū iudicabit dominus.
¶ Tobie bisto.c.4. Multa bona habebi/
mus si timuerimus deuꝫ: ⁊ recesserimus ab
omni peccato: ⁊ fecerimus bonū.
¶ Esaias ꝓpheta.c. 3. Justus fructū ad in/
uentionū suarū cōmedet. Ue impio i ma/
lum: retributio enī manuū eius fiet ei. ℞ 33
c. Ue qui p̄daris: nōne ⁊ ipse p̄daberis.
¶ Dieremias ꝓpha.li. ꝓphe.c. 50. ⁊ aīpe.
Cadet superbus ⁊ corruet: ⁊ non erit q̄ su/
scitet eum
¶ Aristoteles ethi.li.4.c.6. Malum seipsū
destruit.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.2. Ue mani
b⁹ malefaciētibus. ℞ 6.c. Jmproperiū ⁊ cō
tumeliā malus hereditabit. ℞ c. 7. Noli fa
cere mala: ⁊ nō te appħēdēt. ℞ 10.c. Regnū
a gēte in gentē trāsfert ꝓpter iniustitias et
iniurias ⁊ cōtumelias ⁊ diuersos dolos. ℞ c.
20. Qui operat iustitiā ipē exaltabit. ℞ 21
c. Substātia supbi eradicabit. ℞ 27.c. Fa
cienti nequissimū cōsiliū sup ipsū deuoluet
⁊ nō agnoscet vñ veniat illi illusio. ℞ 40.c
Substātie iniustoꝝ sicut fluuius siccabit.
¶ Philon in li. sapie.c.j. Jn maliuolā aiam
nō introibit sapiā: nec inhabitabit in corpo
re subdito peccatis. ℞.c. 3. Nationes iniq̄
dire sunt consumationis. ℞ 7.c. Jniustitia
est mortis acquisitio.
¶ Mattheus in euāg.c. 26. Omnes qui ac
ceperint gladiū: gladio peribunt.
¶ Petrus apostolus epistola.j.c.2. Quis ē
qui vobis noceat: si boni emulatores fue/
ritis.
¶ Paulus apostolus in epistola ad gala/
thas.c.6.⁊ si. Que seminauerit homo: hec
⁊ metet. ℞ Jdem ad colossenses.c. 3. et
pe. Qui iniuriam facit: recipiet id quod ini/
que gessit. ℞ Jdē epistola.j. ad timotheū.c.
3. Qui bene ministrauerint: graduꝫ sibi bo/
num acquirent.
¶ Johannes in apocalipsi.ca 13. Qui gla/
dio occiderit: oportet eum in gladio occidi.
¶ Seneca tragediaruꝫ in hercule furente.c.
5. Qđ quisqꝫ fecit patit: auctorē scel⁹ repe/
tit: suo p̄mitur exemplo nocēs. Jn thieste
c.3. Sepe in magrm scelera redierunt sua.

¶ In hercule hetheo.c.8. Nocens videri q̃ petit mortem cupit. ¶ Idem ep'ªᵽ ad lucil. li.16.e.2 Ab alio expectes alteri qđ feceris.

¶ Lex codi.ti de ep̃ali audiẽtia.l.nemo dein ceps: Maleficus: veneficus: adulter: violatorq̃ monete: homicida: parricida: qđ fecit semper expectet.

¶ Lucanus li.8. Facere oĩa seue: Non impune licet.

¶ Ualerius maxi.li.j.ti.de neglecta religiõe c.2. Lento gradu ad vindictã sui diuina ꝓcedit ira: Ultimo tarditatẽq̃ supplicij grauitate compensat.

¶ Cato.c.3. Indulget fortuna malis vt ledere possit. ¶ c.5.ꝛ fi. Sepe eteñ deus iniustas vlciscitur iras.

¶ Boetius de consolatione li.8.c.5. Perspicuũ est nunq̃ bonis premia: nunq̃ʒ sua sceleribus deesse supplicia.

¶ Cassiodorus eplaꝝ li.j.e.2. Oĩa siquideʒ bona suis sunt iũcta cum fructibus: nec credi potest virtus que sequestrat̃ a premio. ¶ Li.6.e.20. Ignorantes accipiũt qui bene agũt. ¶ Li.10.epistola.16. Remunerator est omniũ bonoꝝ deus.

¶ Gregorius in pastorali.c.18. Tãto apud deũ obligatiores sumus quanto apud homines inulte peccamus.

¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ lib.2. Mens male conscientie proprijs agitatur stimulis.

¶ Uersificator fabulaꝝ esopi.46.fab. Fine malo claudi mala vita meretur iniquus. Qua capit insontes: se volet arte capi.

¶ Baldo.7.fabula. Omne retorquet̃ quicq̃ dolere videtur.

¶ Heinricus samariensis li.j. parte.j. Nam ferit auctorem sepe sagitta suum.

¶ Ganfred. in poetria.c.9. Lex est eque dolum: referire dolore dolosum In caput vñ fuit egressus habere regressum. ¶ c.22. Sepe sagittantẽ didicit referire sagitta. Inq̃ reũ plage: duersa recurrere plaga.

¶ Mattheus vindocinẽsis de hystoria tobie.c.39. Parcus semine pauca metes.

¶ Auctor li.de moribus medicorum: Stare diu nequeunt qui mala semꝑ agunt.

¶ Bellinus in speculo vite parte.j.ex.j. Omne malũ tandẽ punit̃: ꝛ omne superbũ Deprimit̃ virtus viuere sola solet. ¶ Particula.2.ex.2. Digne quicq̃d homo seminat illud habet.

¶ Prouerb. vulgar Chi fa quel chi nõ de el ge nauẽ quel chi non ere.
De can rabioso nõ senple villa.
El mal dura mel no regna.
Ogno groppo vene al petente.
Pecha vere fa noua vendetta.

Secundus liber secũde partis tractat de veritate ꝛ falsitate ꝛ cõnexis vtriq̃ vel alterutri. Sub his titulis sequentibus.

¶ De veritate ꝛ falsitate et mendacio Rica.j.

¶ In exodo.c.23. Non suscipies vocẽ mẽdacij. Mendacium fugies.

¶ In leuitico.ca.19. Non mentiemini: nec decipiet vnusquisq̃ʒ proximũ suum.

¶ Psalmista.11.ps. Diminute sunt veritates a filijs hominũ. ¶ 84.ps. Misericordia ꝛ veritas obuiauerunt sibi. Ueritas de terra orta est: ꝛ iustitia de celo prospexit. ¶ 116.ps. Deus custodit veritatẽ in sclm.

¶ Slomon in prouerb.c.13. Uerbum mendax iustus detestabitur. Impius aũt confidit ꝛ confundet̃. ¶ 16.c. Qui recta ꝉoquit̃ diriget̃. ¶ 17.c. Fallax obtemperat labijs mendacibus.

¶ Aristoteles topicorum lib.4.c.7. Per se mendacium prauum ꝛ fugiendum est: verum autem ꝛ bonum ẽ laudabile. ¶ Idem ethicorum li.j.c.2. Uidebitur vtiq̃ melius esse forsitan ꝛ oportere pro salute veritatis ꝛ familiaria destruere: aliterq̃ et phi'osophos existentes: ambobus enim existentibus amicis scm̃ ẽ ꝓhonorare veritatẽ ¶ Li.4.c.8. Per se mendacium prauũ ꝛ fugiendum est: verũ aũt bonũ ꝛ laudabile est.

C Cronica de nugis phoꝝ.c.28.f.de aristotele: Aristoteles interrogatus quid fenoris acquirant mēdaces. Inquit: Ut quotiēs vera loquunt non credant eis.
C Iesus filius sirach in eccl.c.4. Nō cōtradicas verbo veritatis vllo mō. ꝑ20.c. Potior fur est ꝙ assiduitas viri mēdacis: pditionez autē ambo hereditabūt. ꝑ23.c. Uir multū iurans: replebit iniquitate. ꝑ25.c. Tres species odiuit aīa mea: Pauperem superbum: diuitem mendacē: ꝛ senem fatuuz ꝛ insensatum.
C Philon. in li. sapiē.c.j. Os cui' ꝗ mentitur occidit animam.
C Terenti' in andria.c.3. Hoc tpe obsequiū amicos: veritas odium parit.
C Tullius retho. artis veteris: li.2.c.9. Ueritas est virtus: per: quaz imutata ea ꝗ sunt aut fuerit: aut futura sunt dicuntur.
C Quintilianus declamationum.2. declam. Uiro forti pͤsertim ꝛ innocenti nihil facere cōuenit qđ negandū sit. ꝑ10. declam. Magis oderis mendaciū cū sile vero est. ꝑ16. declam. Nūcio vobis nihil a morientib' fugi: nihil vita laborante simplicius.
C Iacobus apls epla vnica.c.3. Nolite gloriari ꝛ mendaces esse aduersus veritatem. Non est enim ista sapiētia desursuz descendens: sed terrena aīalis ꝛ diabolica.
C Paulus apls epla ad roma.c.3. Est autez deus verax: oīs aūt hō mendax. ꝑ Idē epla ad colossen.c.3.ꝛ pe. Nolite mētiri inuicē.
C Seneca tragediarū in edipo.ca.10. Quid verba queris: veritas odit moras. ꝑ Idem eplaꝝ ad lucillū li.5.c.11.ꝛ fi. Que veritati operā dat oꝛo incōposita debet esse ꝛ simplex. ꝑ Li.6.c.6. Apta decēt ꝛ simplicia veritatē. ꝑ7.c.ꝛ fi. Ueritas simplex oratio ē. ꝑ Li.13.c.4. Ueritas in oēꝫ partē sui eadē est: qui decipiūt nihil habent solidi: tenue est mendaciū: plucet si diligenter inspeceris ꝑ Idem declam. li.j. in pħemio: Semp cara veritatē est similitudo.
C Lex codi. ti si vt se ab hereditate abstineant l.j. Fides veritati verboꝝ adminicula non desiderat. ꝑ Lex autē. ti. de fide instru. in pain. Nihil aliud est falsitas ꝙ immutatio veritatis.
C Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto.c.3. Rumor falsidicus surgit: ꝛ ecce cadit.
C Auctor lib. de formula honeste vite.ca.2. Non recedas a vero ꝑc.5. Nihil tibi intersit an affirmes an iures: de religione ac fide agi scias vbicūqꝫ de veritate tractat. Si aliquādo coarteris vti mendacio: vtere nō ad falsi: sed ad veri custodiā. Si ptigerit fidelitatē mendacio redimi: non mentieris: sed potius excusabis.
C Cecilius de beata vita li.2. Ueritas a vulgi solet variis sermonib' dissipata corrūpi.
C Augustinus in epig. pspe. emp.65. Difficilia ꝛ laboriosa sunt figmenta mendacij: ꝗ aūt vult verū dicere nō laborat.
C Macrobius saturnalioꝝ li.2.c.18. exactior liberij. Nimiū altercādo vitas amittit.
C Fulgentius li.3.ꝛ fi. Fab.21.ꝛ fi. Lucida veritas omniū maloꝝum morū falsitate circūdata polluti aliq̄ cōmixtione nō nouit.
C Cassiodorus eplaꝝ li.3.c.3. Pessima consuetudo est despicere veritatē. ꝑ Li.4.c.3. Theodorus rex gotoꝝ cuidam illustri viro dixit: Nō te terruit contētionibus inflāmata regalis auctoritas: subiugasti ąnimo audaciā veritati. ꝑ Li.9.c.24. Quelibet malitia formidat cōtra manifesta bona aliquid pfiteri: dum generalibus odijs veret exponi. ꝑ Idem de amicitia.c.24. Plerūqꝫ molesta est veritas.
C Gregorius in pastorali.c.36. Impuri duꝫ deprehendi metuunt semp improbas defēsiones querūt: semp pauidis suspitionibus agitant: nihil aūt est ad defendendū puritate tutius: nihil ad dicendum veritate facili'
C Isidorus in sinonima soliloquioꝝ li.2.c.34. Oē mendaciū peccatū est. Neminē mētiendo fallas. Non aliud loq̄ris: ꝛ aliud aio teneas. Non aliud dicas ꝛ aliud facias.
C Auctor li. qui dicit pāphilus.c.3. Crede ꝙ interdū multis mendacia prosunt.
Et quandoqꝫ nocet oīa vera loqui.

¶ Auctor li. qui dicit facetus. c. 2. Esto veridicus: falsum quandoq; loquaris. Nam semp verum dicere: credo nephas.
¶ Bernardus li. de improbatione vitiorum: c. j. Nil docto mendace pot truculentius esse
¶ Ricardus iudex venusinus li. de pertractatione nup. c. 37. Est labor in labiis mendacia compositurus: vera locuturis non labor vllus inest.
¶ Montenarius in luna cleri. c. 100. Multa fidem paucis: adimunt mendacia veris.
¶ Prouerb. vulg. Essa zonze piu tosto el bosarao calzoto. Lomo veio el forestero podir buxia e po dir vero. Longa via: longa boxia

¶ De fide seu fidelitate ⁊ infidelitate seu perfidia. Rubrica. 2.

Salomon in prouerb. c. 13. Legatus fidelis sanitas. ¶ c. 20. Uirum fidelem quis inueniet? ¶ c. 28. Uir fidelis multum laudabitur.
¶ Aristoteles rethoricorum li. j. c. 25. ⁊ fi. Denegare: iniustum facere est.
¶ Salustius iugurtino: Expertus sum parum fidei miseris esse.
¶ Oratius in epl'is li. 2. c. 2. Multa fidem promissa leuant.
¶ Tullius de officiis: li. j. c. 10. Fundamentum iustitie est fides. i. dictorum conuentorumq; constantia ⁊ veritas. ¶ c. 13. Nec promissa seruanda sunt ea q; sunt: his quibus promiseris inutilia: nec si plus tibi ei noceant q illi prosint cui quid promiseris. ¶ Li. 2. c. 39. Nulla res vehementius rem publicam continet q fides. ¶ Li. 3. c. 22. Quod ita iuratum est vt mens conciperet id fieri oportere: id seruandum est: quod aliter: id si non fecerit: nullum periurium est. ¶ Idem de amicitia. In vita tyrannorum nulla fides. ¶ Idem rethor. artis veteris lib. j. c. 12. Animus sine fide stabilis amicis esse non potest. Qui sepe numero nos fefellerunt p fidem: eorum orationi fidem habere non debemus.
¶ Ouidius de arte amandi li. j. Reddite depositum: pietas sua federa seruet. ¶ Idem de fastis li. 3. Tardauerit dictis difficilisq; fides. ¶ Idem de ponto li. 4. ⁊ fi. e. 10. Quis labor est puram non temerare fidem.
¶ Seneca tragediarum in agamenone. ca. 4. Precio parata vincit precio fides. ¶ Idem de moribus: Priusq; promittas delibere: ⁊ cum promiseris facies. ¶ Idem in prouerb. Etiam peccato recte prestatur fides.
¶ Lucanus li. j. Nulla fides regni sociis: omnisq; potestas Impatiens consortis erit. ¶ Lib. 10. ⁊ fi. Nulla fides pietasq; iuris qui castra sequuntur. Uenalesq; manus: ibi fas vbi maxima merces.
¶ Juuenalis li. j. sat. 3. Quantum quisq; sua nummorum seruat in archa. Tantum habet ⁊ fidei.
¶ Lex diges. ti. de pac. l. j. in prin. Quid tam congruum est fidei humane q ea que inter eos placuerunt seruare. ¶ Ti. de constituta pecu. l. j. in prin. Graue est fidem fallere. ¶ Tit. mandati l. si fid. iussor. §. quendam: Bone fidei non congruit de appicibus iuris disputare. ¶ Ti. loca. ⁊ cdu. l. cum vendere: Bona fides exigit: vt id quod conuenit fiat. ¶ Lex codic ti. de non nume. pecu l. generaliter. Nimis indignum iudicamus vt quod quisq; sua voce dilucide protestatus est: id in eundem casum infirmare testimonioq; proprio resistere.
¶ Martialis cocus li. vndiq; suscepto. c. 2. Sponsio res vacua: sponsor versatilis auri. Noli spondenti fidem dare nimis. ¶ ca. 3. Magna quidem dare: sed promittere parua decorum est: Te facere contra gloria nulla tibi. ¶ c. 3 Inscrutabilis est malefidei mens abyssus.
¶ Uegecius de re militari li. 3. ti. 9. Aduersis rebus rarior fides est: vbi nudari incipit qui copiosus aduenit.
¶ Auctor li. de formula honeste vite. c. 2. Cum consideratione promitte: plenius q promiseris presta. ¶ 5. c. Nihil tibi interfit an affirmes an iures: de religione ac fide agi scias vbicumq; de veritate tractatur. Si contigerit fidelitatem mendacio redimi: non mentieris s; pot excusabis
¶ Ambrosius de officiis lib. j. c. 28. Liquet etiam in bello fidem ⁊ iustitiam obseruari oportere. Fundamentum iustitie est fides. ¶ Li. 2. c. 6. Auaritia perfidie vicina est. ¶ Libro. 3

⁊ fi.c.12. Unusquisq3 nihil pmittat inbonestū. at si pmiserit tolerabilius est pmissū nō facere: q̄ facere qđ turbe sit.

¶ Cassiodorus epistolarum li.5.c.34. Leuissimi ai mos est polliceri facile q̄ non difponit implere. ☞ Idem de amicitia.c.j. Uix aliquis in aliquo integritatē fidei experit. 16.c. Fides in necessitate probat.

¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ lib.2. c.35. Fac bonū qđ spopōdisti: nō sis i verbis facilis. ☞ 36.c. In malis pmissis rescin de fidē. Impia est pmissio q̄ scelē adiplet.

¶ Cato.c.j. Datū serua. Iusiurandū serua. ☞ c.2. Rem tibi pmissam: certā pmitte noli Rara fides: ideo q2 multi multa loquunt.

¶ Uersificator fabularū esopi.31.fa. Expedit infido non iterare fidem. Que dedit in fidus mella venena puto.

¶ Auctor libri qui dicitur pāphilus.c.40.
Est mens nostra suis 3ria sepe loquelis.
Nec factis sequimur oīa que loquimur.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria parte j.c.6. Iactura fidei notat incōstātia mētis.
Palpitat in vario pectore rara fides.

¶ Iacobus beneuētanus.c.19. Siquid pmissum fuerit tibi suscipe raptum. Mens apposito: nam resilire potest. ☞ c.20. Qui spondet multa soluere pauca solent.
Quod dare volueris: nulli spōdebis amico
Dedecet hic cuētos: pcipueq3 bonos.
Cū spōdes aliqđ manus ilico vba sequat.
Auget enim meritū: qui cito soluit idem.

¶ Auctor li. de moribus medicoꝝ.c.4. Dum dolet infirmus pmittit premia multa.
Cessat pmissum cum dolor ipse cadit.

¶ Ricardus index venusinus li. de ptracta. nup.c.37. Quis bonus absq3 fide.
Est homo vas vacuum deficiente fide:
Uirtutes al's frustra conaris habere.
Si virtus fidei deficit ipsa tibi.

¶ De pditione exprobranda. Rica.4.

Salomon in prouerbijs ca.3. Ne moliaris amico tuo malū: cum ille in te habeat fiduciam.

¶ Iesus filius sirach in eccl.c.25. Non des mulieri: nequā venā pdeundi.

¶ Ualerius maximus li.6.ti. de iustitia. Timocrates abriensis fabricio ɔsuli pollicitus est se pyrrhū veneno per filiū suū3 q̄ potionibus eius preerat vacaturū. Ea res cum ad senatum esset delata: missis delegatis pirrum monuit: vt aduersus huiusmodi generis insidias cautius se gereret: memor vrbē a filio martis conditā: armis bella nō veneris gerere debere. Timocratis autē nomen suppressit: vtroq3 modo equitatē amplex⁹: quia nec hostem malo exemplo tollere: neq3 eū quia bene mereri paratus fuerat pdere voluit. Crassus carbonis nomē infesto aīo vtpote inimicissimū sibi detulerat: sed tamen scrinium eius a seruo carbonis allatum ad se ⁊ plura continēs quib⁹ facile opprimi posset: vt erat signatū cum seruo cathenato ad eum remisit. ☞ Libro.9.ti. de pfidia: Filiam virginē spurij tarpeij: qui arci preerat: romulo regnāte a quā sacris petitū extra menia egressam tacius vt armatos sabinos in arcem secutum reciperet corrupit mercedis nomine pactā que in sinistris manibus gerebāt: erant aūt his armille ⁊ anuli magno ex pondere auri loco potitū agmē sabinoꝝ puellā premiū flagitantē armis obrutā necauit: perinde quasi permissū qđ ea quoq3 leuis gestauerat soluit. Absit reprehensio: quia impia proditio celeri pena vindicata est.

¶ Ambrosius ō officijs li.3.⁊ fi.ca.16.⁊ fi. Inimic⁹ vitari potest: amicus nō pōt si insidiari velit.

¶ Iacobus beneuentanus.c.9. Hoc ego te moneo fugias vt proditionē. Turpius hoc omni crimine crimen adest:.
Proditor ⁊ nullus tibi coniungatur amore
Spe sub amicicia: mors inimica datur.

¶ Auctor lib. qui incipit astrolabi: Proditor alterius: non tibi fidus erit.
Obsequio superāt: meretrix ⁊ pditor oēs.

¶ Frontinus lib.4.tit.4. Camillo faliscos obsidenti: ludi magister liberos faliscorū

tanq̃ ambulandi causa extra muros eductos tradidit dicens: repetendis obsidibus necessario ciuitatē imperata factura. Canullus non solū spreuit perfidiā: sed etiā restrictis post terga manus magistrū virgis agendū ad parentes tradidit: puris adeptus beneficijs victoriā q̃ fraude non cōcupierat. Nā falisci ob hanc iustitiā sponte ei se dederūt. Ad fabriciū ducē romanorum medicus pirri epirotarū regis puenit pollicitusq̃ est datu rum se venenū pirro si merces sibi in qua opere preciū esset constitueref: quo facinore fabricius agere victoriā suā non arbitratus: regi medicū detexit: atq̃ ea fide meruit vt ad petendam amicitiā romanorum cōpelleret pirrum.

¶ De adulatione blandimē to ⁊ assentione. Rica. 4.

Salomon in prouerb. c. j. Si te lactauerint peccatores: ne quiescas eis. ¶ c. 27. Meliora sunt vulnera diligentis q̃ fraudientis oscula.

¶ Isocrates in exhortatio. Odi blandiētes tanq̃ decipientes: nam vtriq̃ cōmissarij facti iniurianf cōmissis.

¶ Aristoteles retho. li. j. c. 20. Adulationem recipere ⁊ adulatorē delectabile ē: apparēs enim admirator est. Apparens amicus adulator est. ¶ Li. 2. c. 9. Laudare presentē: adulationis est. ¶ Idem ethicorum li. 4. c. 4. Oēs blanditores obsequiosi seruiles ⁊ humiles sunt. ¶ Li. 8. c. 5. Amatores adulatiōis multi sunt. ¶ Idem magnorum moraliū li. j. c. 51 Adulator est plus decentibus ⁊ existentib⁹ adiiciens.

¶ Terentius. j. comed. s. in andria. ca. 3. Hoc tpe obsequiū amicos veritas odiū parit.

¶ Tullius retho. artis noue li. 5. c. 6. Habet assentatio iocunda principia: eadem exitus amarissimos affert.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum li. j. c. 8. Impia sub dulci melle venena latent.

¶ Seneca eplarum ad lucilliū li. 6. c. 3. Adulatio que similis est amicitie non imitaf tm̄ illam: sed vinci ⁊ preterit: aptis ac ppitijs auribus recipif: ac in precordia ima descendit: eoipso gratiosa qua ledit. ¶ Idem in puerb. Habet suū venenū blanda oratio.

¶ Auctor li. de formula honeste vite. ca. 4. Adulatores deuita. Difficillimū continētie opus est assentationes adulantiū repellere quorum sermones animū quadā voluptate resoluunt. Nullius per assentationē amicitiā merearis: nec hanc promerendi a te aditum alijs pandas. Non acerba sed blanda verba timebis. Cunctis esto benignus: nemini blandus.

¶ Cato. c. 2. Noli homines blandos: nimiū sermone probare. Fistula dulce canit volucrem: dum decipit auceps. ¶ c. 8. Sermones blandos blesosq̃ vitare memento. Simplicitas veri fama ē: fraus ficta loq̃ndi

¶ Cassiodorus eplarum li. 12. ⁊ fi. e. 10. Beatius percutit: qui blandiēdo crassaf. ¶ Idem de aia. c. 16. ⁊ ātepenul. Hostis dulcis amicus amarus est.

¶ Versificator fabularū esopi. 64. fab. ⁊ fi. Blanditie plusq̃ dira venena nocent.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 128. ⁊ pe. Sugit adulator lac pectoris ad vber.

¶ Prouerb. vulgar: Losenge de enemigo e como passare a panigo.

¶ De simulatione ⁊ dissimulatione. Rica. 5.

Iob hysto. c. 36. Simulatores ⁊ calidi puocāt irā dī

¶ Salomon in prouerb. c. 11. Simulator ore decipit amicū suum. ¶ c. 12. Qui dissimulat iniuriam callidissimus est.

¶ Regū li. 3. c. 3. Due mulieres venerūt ad salomonē: quarū vna dixit: ego ⁊ mulier hec habitabamus in domo vna: ⁊ peperi apud eam: peperit postea ⁊ hec. Mortuus ē autē filius huius nocte dormientis: quia oppressit eum: ⁊ consurgens nocte: tulit filiū meū de latere mei dormientis: ⁊ collocauit in sinu suo: suum autem filiū qui erat mortu⁹: posuit in sinu meo: quē mane intuens de

prehendi nõ esse meũ. Respõdit altera mulier: Non est ita: sed filius tuus mortuus ẽ: meus autẽ viuit. Dixit salomon: Afferte mihi gladiũ: ꝛ oblato ei gladio: ait: Diuidite infantẽ viuũ in duas partes: ꝛ date dimidiaꝫ partem vni: ꝛ dimidiã alteri. Tunc cõmota sunt viscera eius mulieris cuius filius erat viuꝰ: ꝛ dixit ad salomonẽ. Obsecro dñe: date illi infantẽ viuũ: ꝛ nolite interficere euꝫ. ꝛ ecõtrario illa dicebat: nec mihi nec tibi: sꝫ diuidat. Respondit salomõ ꝛ ait: Date huic infantẽ viuũ ꝛ non occidat: hec est enim mater eius.

¶ Jesus filius sirach in ecc. c. 19. Est qui nequit humiliat se: ꝛ iteriora eiꝰ plena sũt dolo.

¶ Salustius in catilinario: Quidã noĩe. L. tarquinius ad senatũ adductus erat: queꝫ ad catilinã ꝓficiscentẽ ex itinere retractũ aiebant: is cum diceret se iudicaturũ de cõiuratione catiline si fides publica data sibi esset: iussus a cõsule queſieret dicere de paratis incẽdijs de cede bonoꝝ de itinere hostiũ senatũ docet: ꝑterea se missuꝫ a marco crasso qui catiline nũciaret: ne eum lentulus et cetegus: alijq̃ ex diuratione deꝑhensi terrerent: eoq̃ magis ꝓperaret ad vrbẽ accedẽ: quo ꝛ ceteroꝝ aĩos reficeret: ꝛ illi faciliꝰ ex periculo eriperent. sed vbi tarquinius crassum noĩauit hoĩem nobilẽ maximis diuitijs sũma potẽtia: alij rem incredibilem rati esse: pars tam etsi verũ existimabat: tñ quia in tali tẽpore tanta vis hominis magis leniunda q̃ exagitanda videbat: pleriq̃ crasso ex negocijs ꝓuatis obnoxij clamabãt oẽs falsum iudicẽ esse: deq̃ ea re postulant vti referat: itaq̃ ꝯsulente cicerone: frequẽs senatus decreuit tarquinij iudiciũ falsum eẽ: eumq̃ in vinculis retinendũ: neq̃ amplius potestatẽ faciẽdi nisi de eo iudicaret: cuius cõsilio tantã rem esset mẽtitus.

¶ Tullius de officijs: li. 2. c. 17. Ficta oĩa celeriter tanq̃ flosculi decidũt: nec simulatuꝫ quicq̃ põt esse diuturnũ.

¶ Ouidius de arte amandi li. j. Sepe tñ vere cepit simulator amare. Sepe qđ incipiẽs finxerat esse: fuit.

¶ Seneca declamatione seu ciuilis causaruꝫ li. j. in ꝓhemio: Utilissima est dissimulata subtilitas que effectu apparet: habitu latet. ¶ Idem in ꝓuerb. Malus bonum vbi se simulat tunc est pessimus.

¶ Frontinus li. j. ti. 9. Gneus põpeius trucidato ab exercitu mediolani senatu ne tumultum moueret si solos euocasset nocẽtes mixtis eis qui extra delictũ erant venire iussit: ita ꝛ noxij minori animi metu: quia nõ segregati: ideoq̃ nõ ex causa culpe videbant accersiti cõparuerũt: ꝛ illi quibꝰ integra erat cõsciencia custodiẽdis quoq̃ nocentibꝰ attenderũt ne illoꝝ fuga inquinarentur.

¶ Uegecius de re militari li. 3. ti. 3. Frequẽtius conuentionũ paci sc̃ simulatio credulis nocuere q̃ arma.

¶ Ualerius maximus li. 7. ti. sapiẽter dicta aut facta: Tusculanis acumine consilij incolumitas parata est. cum enim crebris rebellationibus metuissent: vt eoꝝ vrbẽ funditꝰ romani euertere vellent: atq̃ ad id exequẽdum furius camillus maximus dux validissimo instructus exercitu venisset: vniuersi ei togati obuiã ꝓcesserũt comeatusq̃ ꝛ cetera pacis munia benignissime ꝓstiterunt: armatũ etiam intrare menia passi sunt: nec vultu nec habitu mutato. Qua ꝯstantia trãquillitatis nõ solũ ad amicitie romanorum ius: sed etiã ad cõmunionẽ romane ciuitatis vsq̃ penetrarũt: sagaci excle vsu simplicitate quoniã aptius intellexerũt metũ offõ dissimulare q̃ armis protegere.

¶ Auctor lib. de formula honeste vite. c. 4. Non tibi affingas qđ nõ es: nec qđ es magis q̃ es velis videri.

¶ Cato. c. 2. Qui simulat verbis nec corde ẽ fidus amicus. Tu quoq̃ fac simile: sic ars deludit arte. ¶ c. 3. Insipiens esto cum tẽpus postulat aut res. Stultitiã simlare loco prudentia summa est.

¶ Isidorus soliloquioꝝ lib. 2. c. 34. Prebe affectũ sine simulatione. Sine fuco exhibe bonitatem.

¶ Cassiodorus de amicitia.c.24. Simulatio siquidē et assentatio due virulentissime pestes sunt que procul semper ab amicitia relegentur.

¶ Uersificator fabule esopi fa.64.et fi.
Pacis amatorē simulat se pfidus hostis.
Cautius vt vulnus excidiale ferat.

¶ De apparentia existentia et hypocrisi. Rubrica.6.

In Iob. histo.c.8. Spes hypocrite peribit. Et c.10. Gaudiū hypocrite ad instar pūcti. Et c.34. Deus regnare facit hoīem hypocritam ppter peccata populi.

¶ Aristoteles elencoꝝ lib.j. Quibusdam est magis opere preciū videri esse sapientes q̄ esse et nō videri. Sophistica est apparēs sapientia: nō autem existens.

¶ Iesus filius sirach in eccl.ca.j. Ne fueris hypocrita in cōspectu hominū. Et c.37. Qui sophistice loquit̄ odibilis est.

¶ Oratius in poetria: Ut pictura poesis erit que si ppius stes: Te capiat magis: q̄dā si longius abstes. Hec amat obscurū: volet hec sub luce videri. Iudicis argutū que nō formidat acumen. Hec placuit semel: hec decies repetita placebit.

¶ Ouidius de tristibus li.5.c.15. Tu tamē vt possis: false quoq; pellere culpe.
Crimina qǒ nō es: ne videare caue.

¶ Mattheus in euāg.c.6. Cum oratis non eritis sicut hypocrite: qui in synagogis et in angulis platearū stātes orare vt videantur ab hoīb⁹. Intra cubiculū tuū et clauso ostio tuo ora patrē tuū in abscondito: et pater tu⁹ qui videt in abscōdito reddet tibi. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes: extermināt enī facies suas: vt appareāt hoīb⁹ ieiunātes. Et c.7. Cauete a falsis pphetis: qui veniūt ad vos in vestimentis ouiū: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces: a fructibus eoꝝ cognoscetis eos.

¶ Seneca in puerb. Frons nostra populo conueniat.

¶ Ualerius max.li.7.ti. sapienter dicta aut facta. Socrates expedita et cōpendiaria via eos ad gloriā puenire dicebat qui id agerēt vt quales videri vellent: tales etiā essent.

¶ Auctor li. de formula honeste vite. ca.2. Dignitatē rebus nō opinione multoꝝ sꝫ ex earū natura ꝯstituas. Sūt que nō videntur bona esse et sunt: et que videnť et nō sūt. Nō omne quod verisile est: statim et veruꝫ est. Sicut etiā sepius quod primuꝫ incredibile videt̄: nō ꝯtinuo falsum est. Crebro siqdeꝫ faciē mēdacij veritas tenet: et crebro mēdaciū speci e veritatis occultatur.

¶ Ambrosius de officijs li.2.c.19. Quales haberi volumus: tales simus.

¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ li.2.c.29. Esse magis bonus q̄ videri stude.
Qualis haberi vis: talis esto.

¶ Heinricus samariensis lib.j. parte.2. Q̄ꝫ grauis hic labor et q̄ magna idustria mētis:
Noscere veraci cognitione bonos.
Sepe bonos mēdax mētit̄ opinio prauos.
Atq; ecōuerso pdebit ipsa malos.
Qisq; niueo volucris plumescit amictu.
Non est si simulet vera colūba: tamen
Sepe sub agnina latet hirc⁹ pelle licaon.
Subq; cautiōe pie pfidus ille nero.
Multa fides igit̄ falsis circūdata fictis.
Que se lōge aliter q̄ videat̄ habent.

¶ Prouerb. metrice extra or. li. vagā. Ut tibi credat̄ frēs iselgrine cucullam.
Sed lꝫ ante parū nūc tibi credo minus.
Fallere prudentes: pellis ouina nequit.

¶ De versutia dolo malo seu malitia fraude et deceptione. Rubrica.7.

In leuitico. c.9. Nō mentiemini: nec decipiet vnusquisq; priximū suum.

¶ Moyses in deuteronomio.c.25. Nō habebis in sacculo diuersa pondera maius et minus: nec erit in domo tua modius maior aut minor. Pondus habebis iustū et veruꝫ et modius equalis et verus erit tibi.

¶ Psalmista.5.ps. Uirū sanguinū et dolosum abominabitur dns. Et 9.ps. Cui⁹ ma

ledictione os plenum est ⁊ amaritudine et dolo: sub lingua eius labor ⁊ dolor.
¶ Salomon in prouerb. c. 11. Statera dolosa abominatio est apud deū: ⁊ pōdus equū volūtas eius. Abominabile est dño cor prauum: ⁊ volūtas eius in his qui simplr ambulant. ꝑ 12. c. Nō inueniet fraudulent⁹ lucrum. ꝑ 14. c. Uir versutus odiosus est. ꝑ 17. c. Fallax obtēperat labijs mēdacib⁹.
¶ Isaias pphēta. ca. 32. Fraudulenti vasa pessima sunt.
¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 19. Est q̄ nequiter humiliat se: ⁊ interiora eius plena sunt dolo.
¶ Oratius in poetria: Nunq̄ te fallant animi sub vulpe latentes.
¶ Tullius ꝺ officiis c. 18. Totius iniustitie nulla capitalior est q̄ eorum qui cum maxime fallūt: ita agūt vt viri boni esse videant. ꝑ Idem rethori. artis veteris li. i. c. 12. Primo quidē decipi incōmodum est: iterū stultum: tertio turpe. ꝑ Idem de natura deoꝝ li. 3. ⁊ fi. Uersutos eos appello quoꝝ celeriter mens versat: calidos autē quoꝝ tanq̄ manus opere sic animus vsu cōcaluit. Malitia est versuta ⁊ fallax ratio nocendi.
¶ Oratius eplārum. 2. eplā: Fallere credētem non est opera puellā glīa. ꝑ Eplā. 12 Ultimus est aliqua decipere arte labor. ꝑ Eplā. 16. Tarda solet rebus magnis inesse fides. ꝑ Idem de arte amandi li. i.
Parua leues capiunt aīos.
Fallentes ex magna parte pphanum
Sunt genus: in laqueos quos posuere cadūt. Non enim lex equior vlla est:
Q̄ necis artifices arte perire sua. ꝑ Lib. 3. ⁊ fi. Iudice me fraus est concessa repellere fraude. Armaq̄ in armatos sumere iura sinūt. ꝑ Idem de fastis libro. 2. Fraude perit virtus.
¶ Matthaeus in euangelio. ca. 6. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tu⁹ simplex fuerit: totū corpus tuū lucidū erit. Si autem oculus tuus nequā fuerit: totum corpus tuum tenebrosuꝫ erit. ꝑ c. 7. Attē dite a falsis pphetis: qui veniunt ad vos i vestimentis ouium: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces: a fructibus eoꝝ cognoscetis eos
¶ Marcus in euangelio. c. 10. Ne fraudeꝫ feceris.
¶ Seneca eplāꝝ ad lucilluꝫ li. 13. e 6. Malitia ipsa maximā partem veneni sui bibit. ꝑ Li. 14. e. 3. ⁊ pe. Quod loquimur sentiamus: concordet sermo cuꝫ vita. ꝑ Idem de clariss. seu ciuiliū causarum li 6. cā. 3. Circūscriptio semper crimen in specie legis inuoluit.
¶ Lex diges. ti. de dolo. l. i. §. 2. Labeo diffinit dolum malum esse omnē calliditateꝫ fallationē: machinationē ad circūueniendū fallendū: decipiendum alterum adhibita. ꝑ Ti. pro socio. l. verum. §. hoc quoq̄ facere: Non est equū dolum suū quēq̄ reuelare. ꝑ Ti. de leg. 2 l. cum pater. §. antepe. Nō videtur dolo facere: qui fraudem excludit. ꝑ Ti. de regu. iur. l. infrascripta: Nemo videtur defraudare eos qui sciūt ⁊ ꝯsentiunt.
¶ Marcialis cocus li. vndiq̄ suscep. ca. 3. Inscrutabilis est malefidei mētis abyssus.
¶ Auctor lib. de formula honeste vite. ca. 2. Prudens falli nō potest: nec fallere vult.
¶ Prosper sub. 65. emp. Fallaces semper curis torquentur amaris. Et mala mēs nūq̄ gaudia pacis habet.
¶ Cassiodorus eplāruꝫ lib. 9. epistola. 24. Quelibet malitia formidat contra manifesta bona aliquid profiteri: dum generalib⁹ odiis veretur exponi.
¶ Gregorius in pastorali. c. 36. Impuri dū reprehendi metuunt semper improbas defensiones querunt: semper pauidis suspitionibus agitantur. Nihil autem est ad defēdendum puritate tutius. Nihil ad dicendū veritate facilius.
¶ Uersificator fabularum esopi. fab. 3. Omne genus pestis superat mens dissona verbis. Uersutias animi: florida lingua polit. ꝑ Fabula. 20. Qui nimis est tutus: rhetia iure subit. ꝑ Fabula. 24. Cū tibi quid detur: cur detur respice.

¶ Fabula.32. Me decuit fraudem pellere fraude pari.

¶ Fabula.39. Sordibus ibuti: nequeūt di/mittē sordes. Fallere q̄ didicit fallē sp̄ auet

¶ Fabula.46. Fine malo claudi: mala vita meret iniquus: Quo capit insontes: se do/let arte capi.

¶ Auctor li. qui dicit pamphilus.c.27. Nā dolus insidias tendit vbiq; suas.

¶ Auctor li. qui dicit facetus.c.7. Fraude ē etenim callidus omnis hō.
Fallere fallentes: in nulla lege vetatur.
Condecet vt fallax: corruat arte sua.

¶ Ganfridus in poetria.c.19. Lex est equa dolum referire dolore dolosum. In caput vnde fuit egressus hīc regressum.

¶ Auctor lib. qui incipit astrolabi. Fallere prudentes pellis omnia nequit.

¶ Bellinus in speculo vite: parte.j. extra.9. ꝛ pe. Fallere fallentē de ratione potes.

¶ Prouerb. vulgar: Le bone parole e reifa ti engāna isauij e imatti.

¶ De simplicitate seu prauitate ꝛ multiplicitate animi. Rica.8.

Salomon in puerb.c.2. Proteget dominus gradiētes simpliciter. Simplices permanebūt in terra. ☞c.10 Qui ambulat simpliciter: ambulat ꝯfidēter ☞c.11. Simplicitas iustoꝝ diriget eos. Justitia simplicis: diriget viā eius. Abominabile est dn̄o cor prauum: ꝛ voluntas eius in his qui simpliciter ambulant. ☞c.22. Qui diligit cordis mundiciā ꝑpter gratiā labiorum suoꝝ habebit amicū regē. ☞c.28. Qui ambulat simpliciter: saluus erit.

¶ Paralipomenon li.j.c.fi. Ait dauid: Scio deus meus ꝙ probes corda: ꝛ simplicitatē diligas.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.2. Ue dupli ci corde. ☞3.c. Cor ingrediens duas vias nō habebit successus. ☞c.5. Non ventiles te in omnē ventū: ꝛ nō eas in oī via: sic enī peccator ꝓbat in duplici lingua. Denotatio pessima est super bilinguem.

¶ Ouidius epistolarum.epi 2. Simplicitas digna fauore fuit. ☞ Idem de fine titulo seu amoꝝ li.3.ꝛ fi.c.8. Contra te solers hoīuꝫ nā fuisti. Et nimiū dānis ingeniosa tuis.

¶ Quintilianus declam. 17.ꝛ fi. decla. Bone ꝛ conscientie simplicitas incauta est.

¶ Mattheus in euāgel.c.10. Estote prudētes sicut serpētes: ꝛ simplices sicut colūbe.

¶ Jacobus apl̄s epl̄a vnica.c.j. Uir duplex aīo inconstans est in oībus vijs suis.

¶ Seneca epl̄aꝝ li.14.e.3.ꝛ pe. Quod loquimur sentiamus ꝯcordet sermo cum vita.

¶ Gregorius in pastorali.c.36. Nihil ad defendendum puritate tutius.

¶ Uersificator fabularū esopi.4.fab. Sepe dolet pietas criminis arte capi.
☞ Fabula.39. Simplicitas veri laus est.
☞ Fabula.62. Qui sine vi sine fraude manent hi fraude necant.
Nullo dānantur crimine sepe boni.

¶ Cato.c.8. Simplicitas veri fama ē: fraus ficta loquendi.

¶ Gualterius de castellione li.7. Profit Simplicitas iusto: noceatq; nocentia sonti

¶ De obliquis actionibus. Rica.9.

Joannes in euangelio c.10. Qui nō intrat per ostiū in ouile ouiuꝫ: sed ascēdet aliūde: ille fur est ꝛ latro.

¶ De confidentia credulitate credulis atq; incredulis. Rica.10.

Isocrates in exortationibus: c.2. Expedire putes non esse credē dū temerarijs ꝓut credēdū ꝓbis.

¶ Aristoteles rethoricoꝝ.lib.j.c.2. Modestis credimus magis ꝛ sceleri⁹. ☞ Lib.2.c.16. Juuenes sunt faciles creditiui: ꝓpterea ꝙ nondū in multis decepti sunt. Juuenes facile seducibiles sunt: sperāt enī facile. Senes increduli sunt: ꝓpter experientiam.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.12. Non credas inimico tuo in eternū. ☞c.19. Qui credit cito leuis est corde: ꝛ minorabit̄.
Non omni verbo credas.

¶ Tullius retho. artis veteris li. j. c. 12. Sū-ma amētia est i eoꝝ fide spem habere quorum pfidia deceptus sis multotiēs. ¶ Lib. 2 c. 9. Fidentia est per quā magnis ⁊ honestis rebus: multū ipse animus in se fiducia certa cum spē collocauit.
¶ Ouidius epistolaruꝫ. epi 16. Credulitas dāno solet esse puellis. ¶ Idem de arte amādi li. 3: ⁊ fi. Nec ciro credideris: quantū cito credere ledat. Exemplū nobis nō leue procus erit. ¶ Idem de tristibus li. 4. e. 3. Crede quod est ⁊ vis: ac desine tuta vereri. Deqꝫ fide certa: fit tibi certa fides.
¶ Seneca declam. li. 5. c. j. Nemo facile credit: quo credito fit dolendū. ¶ Idem in puerb. Utrūqꝫ vitiū ē: ⁊ oib⁹ credere ⁊ nulli.
¶ Joānes apl's et euāge. in epl'a vnica. c. 4. Nolite credere oī spiritui: sed probate spiritus si ex deo sunt.
¶ Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. c. 5. Oibus ⁊ nulli te credere vitium est.
¶ Uegetius de re mili. li. 3. ti. 3. Frequenti⁹ conuentionū pacisqꝫ simulatio credulis nocuere qꝫ arma.
¶ Auctor lib. de for. honeste vite. ca. 4. Rumoribus criminū ⁊ suspitionibus min⁹ me sis credulus: sed potius malignis qui p spē simplicitatis ad nocendū aliquibus sub repūt oppositi simus.
¶ Ambrosius de officiis li. j. c. 31. Unusqsqꝫ bene volētis se magis qꝫ sapientis credit consilio ¶ Libro. 2. c. 8. Prōptius nos iusto viro qꝫ prudenti cōmittimus.
¶ Fulgentius li. 3. ⁊ fi. fabula. 15. Credulitas semp deceptionū mater est.
¶ Cato. c. j. Nil temere credideris. ¶ Ca. 3. Noli tu quedā referenti credere semper. Exigua est tribuenda fides: quia multi multa loquuntur.
¶ Cassiodorus eplarū li. 3. e. 4. Illi credere debetis quē vestris vtilitatibus arridē cognoscitis.
¶ Uersificator fabularū esopi. fab. 9. Non satis est tutū mellitis credere verbis. Ex hoc melle: solet pestis amara sequi.
¶ Fabula. 25. Tpe nō oī: nō oibus oīa credas. Qui misere credit: credit esse miser.
¶ Fabula. 31. Qui me lesit: idē ledet si ledere posset. Expedit infido: nō iterare fidēꝫ. Que dedit infidus mella venena puto.
¶ Ualdo fabula. 11. Nec ꝯfidatis secreta nec his detegatis. Cum quibus egistis: pugne discrimina tristis. ¶ Fabula. 26. Nulla fides hosti tibi sit. Prorsus ⁊ hostilis: tibi sit suasio vilis.
¶ Mattheus vindocinēsis in poetria: parte j. c. 20. Credulitas festina nocet.
¶ Prouerb. vulgar: El passu nō cre al zuno Tuto crere noe fauere.

¶ De suspitione ⁊ suspitiosis. Rica. 11.

Psalmista ps. 111. Ab audit one mala nō timebit iustus.
¶ Aristoteles rethoricoꝝ li. 2. c. 16 Senes kakokes sunt: kakokeia in deteri⁹ existimare oīa. Senes male suspitiosi sunt: propter incredulitatem.
¶ Terentius in adelphis. c. 14. Oēs quibus res sunt minus secunde magis sunt nescio quō suspitiosi: ad contumeliā oīa accipiunt magis ꝑpter suam impotentiaꝫ se semper credunt negligi.
¶ Quintilianus declam. 10. Semper apud sollicitos in deterius pna psuasio est.
¶ Seneca epl'aꝝ ad lucillū li. j. e. 3. Quidam fallere docuerūt dum timent falli. ¶ Idem de moribus. Hoc habet oīs affectus: vt in quo insanit: in idē putet ceteros furere.
¶ Ualerius maximus li. 9. ti. qꝫ exquisita custodia ⁊c. Masinissa numidie rex parū fidei in pectoribus hoīum reponēs salutē suā custodia canū vallauit. Quo tā late patēs imperiū: quo tū liberoꝝ numer⁹: quo deniqꝫ tā arta beniuolētia constricta romana amicicia. Si ad hoc tuenda nihil canino latratu'ac morsu valentius durit. Dionysius syracusanorum tyrannus duo de quadraginta annorum dominationem in hunc mundum peregit: sūmotis amicis icorum locuꝫ ferocissimarum gentiuꝫ homines ⁊ a fami-

liis locupletũ electos p̃ualidos seruos: qui bus latera sua cõmitteret sustinuit. Consorium quoq͂ metu tondere filias suas docuit. Quarũ ipsarũ postq͂ȝ adulte etati appropinquabãt man bus ferrũ non ausus committere instituit vt candentẽ in gladiũ nũcu patam manibus barbã sibi ⁊ capillũ adurerent. Nec securiorẽ maritũ egit q͂ȝ parem. Duarũ eni eodẽ tpe aristomadis siracusane ⁊ locrensis doridis matrimoniis alligatus fuit: neutriusq͂ȝ vnq͂ȝ nisi excusse cõpletũ petiit. Atq͂ȝ etiã in cubicularẽ locũ pinde quasi castra lata fossa cinxit: in quẽ se ligneo põte recipiebat cum forẽ cubiculi extrinsecus a custodibus operatã interiore claustro ipse diligẽter obserrasset.

¶ Cato. c. 2. Ne cures siquis tacito sermone loquaſ: Conscius ipse sibi de se putat omnia dici. ¶ Cap. 5. ⁊ si.
Quod tibi suspectũ est: cõfestiȝ discute q͂d sit
Nãq͂ȝ solent p̃mo: que sunt neglecta nocẽ.
Suspectus caueas: ne sis miser oĩb⁹ horis.
Nam timidis ⁊ suspectis: aptissima mors ẽ

¶ Cassiodorus eplarꝫ li. 1 1. e. 1 o. Mẽs humana facile suspicaſ: de quolibet illa que ꝑtulit. ¶ Idem de amicitia. e. 1 5. Suspitiosum semp curiositas inquietat.

¶ Gregorius in pastorali. cap. 3 6. Impuri dum dep̃hendi timẽt: semper pauidis suspitionibus agitanſ.

¶ Uersificator fabule esopi. 2 o. fabula Qui nimis est tutus retia iure subit.

¶ Auctor libri qui incipit: astrolabi: De quo culpasti mulierẽ cogis amare.
Et verũ falso crimine sepe struis.

¶ De clandestinatione ⁊ patulitate. Rũica. 1 2.

In leuitico. cap. 1 9. Nõ maledices surdo.

¶ Salomon in ꝓuer. c. j. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorꝫ. ¶ Idem in eccl'. c. 1 o. In cognitione tua regi ne detrahas: ⁊ in secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia ⁊ aues celi portabunt vocem tuam.

¶ Isocrates in exhortationibus. ca. 2. Nũq͂ȝ vllum perpetrans facinus latere credas.
Oia existimes agere ceu neminem latitura:
nã ⁊si mox celaberis postmodũ reuelaberis.

¶ Aristoteles ethicorꝫ li. 4. c. Latere timidi ẽ

¶ Oratius in odis li. 2. c. 5 8. Paulum sepulte distat inertie Celata virt⁹. ¶ Idẽ ĩ poetria
Ut pictura poesis erit: que si ꝓpius stes.
Te capiat magis: q͂dã si longius abstes.
Hec amat obscurũ: volet h̃ sub luce videri.
Judicis argutũ que nõ formidat acumen.
Hec placuit semel: hec decies repetita.
placebit. ¶ Idem in eplis. 1 7. c.
Stultorꝫ incurata pudor malus vlcera celat

¶ Tullius tusculanarũ q̃onũ li. 2. Oia bñfacta: in luce se collocare volunt.

¶ Ouidius eplarũ e. 1 5. Quis enim ȝelauerit ignẽ. Lumine qui sẽꝑ prodit ipse suo.
¶ Idem de arte amandi li. 2.
Si latet ars ꝓdest: affert dep̃hensa pudorẽ
Atq͂ȝ adimit merito tẽpus in omne fidem.
¶ Idem de remedio amoris li. 2.
Que nimis apparent: retia vitat auis.
¶ Idem metha morph. li. 4.
Quoq͂ȝ magis tegiſ tect⁹ mag' estuat ignis.

¶ Quintilianus declam. 1 2. declam. Male beret ibi innocentia vbi in potestate est secretum scelus.

¶ Mattheus in euãg. c. 5. Non potest ciuitas abscõdi supra montẽ posita. ¶ c. 1 o. Nihil opertũ q̃d nõ reueleſ: ⁊ occultũ quod nõ sciaſ. ¶ Idem dicit lucas in euãge. 1 2. c.

¶ Marcus in euãgel' c. 4. Non est aliquid absconditũ: quod nõ manifestetur.

¶ Lucas in euãge. c. 8. Nõ ẽ occultũ quod nõ manifesteſ: nec absconditũ q̃d nõ cognoscaſ: ⁊ in palam veniat.

¶ Ioãnes in euãgel'. c. 3. Oĩs qui male agit: odit lucem: ⁊ non venit ad lucẽ: vt nõ arguantur opera eius. Qui autẽ facit veritatem venit ad lucẽ: vt manifestenſ opera eius. ¶ 1 2. c. Ambulate dum lucẽ habet̃is vt tenebre vos nõ cõprehẽdãt: ⁊ qui ambulat ĩ tenebris: nescit quo vadat.

¶ Seneca tragediarũ in medo.c.3. Magna nõ latent mala. ¶ Idem epistolarũ ad lucillum li.2.e.3. Sic viue cũ hoĩb⁹ tanq̃ deus videat: sic loquere cũ deo: tanq̃ hoĩes audiant. ¶ Libro.6.e.2. Bonã conscĩetia turbã aduocat: mala in solitudine anxia atq̃ sollicita est. ¶ Li.9.e.3. Oĩa vitia in aperto leniora sunt. ¶ Lib.11.e.1. Sic viuendũ est tanq̃ in ɔspectu viuamus ¶ Idem decla. seu ciuiliũ causarũ in probe. Magis nocẽt insidie que latent. ¶ Idẽ de morib⁹: Peiora sunt tecta odia q̃ʒ aperta.

¶ Statius thebai.li.10. Nunq̃ʒ apta latẽt i turba dolo.

¶ Marcialis cocus li. vndiq̃ suscepto.c.2. Occulturus hostis seuior esse tibi. Judiciũ culpe: nos clima dicimus esse. Tu semp latebras: semp amas tenebras.

¶ Auctor li. de formula honeste vite.ca.2. Jd opta qd optari corã oĩbus potest.

¶ Cato.c.3. Tẽporibus peccata latent: ⁊ tẽpore parent.

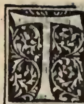
¶ Boetius de consolatõe li.1.c.8. Si operã medicantis expectas: oportet vt vuln⁹ detegas. ¶ Idem de hypoteticis sillogismi in phemio: Et si ipsa speculatio veritatis sua q̃dam specie spectanda est: fit tñ amabilior cum in cõmune deducit: nullũ bonum est quod non pulchrius elucescat si plurimorũ notitia comprobetur.

¶ Cassiodorus epistolarũ li.9.e.24. Qui libet malitia formidat contra manifesta bona aliquid profiteri: dum generalib⁹ odiis veretur exponi. ¶ Lib.10.e.18. Lesionis instar est occulte ɔsulere: ⁊ aliud velle mõstrare. ¶ Libro.12.⁊ fi.e.17. Conscientia recta vias publicas tenet. Amicũ est criminum velle nesciri.

¶ Auctor libri qui dicitur pamphilus.c.43 Sepe malũ plaga parit inconfessa necẽq̃.

¶ Montenarius in luna cleri.c.12.8.⁊ pe. Quicquid nocte tegũt tenebre: sol mane reuelat. Nil occultat quod nõ aliqñ sciat.

¶ Prouer. vulgar: Ne lamore ne tosse se po celare.

Ertius liber secunde partis tractat de dilectione ⁊ amicitia sub his titulis.

¶ De amore ⁊ dilectione.
Rubrica prima.

¶ Salomon in canticõ canticor circa fi. Fortis est vt mors dilectio: dura sicut inferus emulatio. Aque multe non poterunt extinguere charitatem: nec flumina obruent illã. Si dederit hõ omnẽ substantiã domus sue pro dilectiõe quasi nihil despiciet eum.

¶ Aristoteles ethicor li.4.c.1. Oẽs diligũt magis sua opera: vt parentes ⁊ poete. ¶ Li.10.⁊ fi.c.5. Unusquisq̃ circa hec: ⁊ in his operat que maxime diligit. ¶ Idẽ iconomicor lib.1. Dissilitudines mor neq̃q̃ amabiles. ¶ Idẽ magnor moraliũ li.2 c.79 Multis multotiens aut auidere aut abaudire aliquid de aliquo bono beniuoli simus. Idẽ retho.li.1.c.10. Diligere delectabile est. Diligi: delectabile est. ¶ Li.2.c.6. Nullus que timet amat. ¶ 21.c. Non oportet amare tã q̃ʒ oditurũ: sʒ magis odire tanq̃ʒ amaturũ.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.3. Oẽ aĩal diligit sibi sile: sic ⁊ oĩs hõ primũ sibi. ¶ 33.c. Si est tibi seruus fidelis: sit tibi quasi aĩa tua.

¶ Terẽtius i hecyra.c.9. Qui amat cui odio ipse est: bis facere stulte dico: laborẽ inanẽ ipsius capit: ⁊ illi molestiam affert.

¶ Tullius de officiis: li.2.c.7. Omnium rerum nec aptius est quicq̃: ad opes tuendas ac tenendas q̃ʒ diligi: nec alienius q̃ʒ timeri ¶ 11.cap. Uehemeter multitudinis amor commouetur ipã fama ⁊ opinione liberalitatis beniuolentie iustitie fidei omniumq̃ earum virtutum que pertinent ad mansuetudinẽ morum ac felicitatem.

¶ Idem de amicitia: Nihil est virtute amabilius. Nihil quod magis alliceat ad diligendum. Quippe cum virtute ⁊ probitate etiam eos quos nunq̃ʒ vidimus quodammodo diligamus. Confirmatur amor ex beneficio accepto et studio perspecto: ⁊ consuetudine adiuncta.

¶ Idem de fine bonorum et malorum li. 5. et fi. Omne aial seipsum diligit. ¶ Idē de legibus li. j. Natura ꝓpensi sumus ad diligēdos hoies qđ fundamentum iuris est ¶ Idē de natura deorum li. j. Causarum ipsū verbum est amoris.

¶ Ouidius de arte amandi li. 2. Sit procul oē nephas: vt amaris amabilis esto. ¶ Erue fastus. Curā māsuri quisqs amoris habes Dulcibus est verbis: mollis eliciend⁹ amor Uanescitqꝫ absens: et nouus intrat amor.

¶ Mattheus in euāgel. c. 6. Ubi thesaurus tuus: ibi et cor tuum.

¶ Joānes in euāge. c. 15. Maiorē hac dilectionē nemo habet: vt aiaꝫ suā quis ponat pro amicis suis. ¶ Idē apl's in euāge. i epla. j. c. 3. Non diligamus verba neqꝫ lingua: sed opere et veritate. ¶ 4. c. Timor nō est in charitate: sed perfecta charitas foris mittit timorem.

¶ Seneca epistolarū ad lucillū li. 2. e. j. Si vis amari: ama. ¶ Li. 4. c. 8. et fi. Conciliari non nisi turpi rōne amor turpium potest. ¶ Lib. 6. e. 5. Qui colitur et amat. Non potest amor cum timore misceri. ¶ Idem declam. li. 8. cā. 6. et fi. Magnus est amor qui ex misericordia venit.

¶ Juuenalis li. j. sat. 3. Quis nūc diligit nisi conscius et cui feruens. Estuat occultis animus semperqꝫ tacendis.

¶ Lex diges. ti. de donationibus inter viruꝫ et vxo. l. 3. in prin. Amor honestus solis animis existimatur.

¶ Martialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. c. 2. Miraris qđ nullus amet te ceciliane. Nō qđ amas nullū: dilige carus eris. ¶ c. 4. Nulli carus erat erodin⁹ et sibi null⁹. Conuentus morꝫ faculā succendit amoris. Morib⁹ at variis grā distrah t. ¶ Cap. 5. Inuitus nemo: nemo coactus amat. Blandiciis nō impio: vis crescit amoris. Dilige nos oēs: vt ameris ab oibus vnus. Querit amor pariles: dissimiles odium. ¶ c. 6. Nescit amor vehemēs: ad queqꝫ pericula rumpi.

¶ Augustinus in epig. pros. emp. 2. Sic diligendi sunt hoies: vt eorum non diligantur errores.

¶ Boetius de consolatione li. 4. c. 8. Omni iure bonos: et miser esse malis. ¶ Idem in musica li. j. c. j. Amica est silitudo: odiosa dissilitudo atqꝫ 9ria. Amorē dilectiōēqꝫ silitudo conciliat. ¶ Libro. 2. c. 16. et fi. O felix hominū genus: Si vestros aios amor Quo celum regitur regat.

¶ Cassiodorus de amicitia. c. j. Uix inuenit dilectio: que nō sit questuaria et venalis. ¶ c. 5. Amor est quedā vis appetitiua rerum: quas desiderio eligimus et amplectimur ad fruendū. Dilectio exacto aī iudicio vires capit. ¶ c. 26. et fi. Dilectionis est consulere et amico beneficia exhibere.

¶ Uersificator fabularū esopi. 28. fa. Nullus amor durat: nisi fructus seruet amoreꝫ. Quilibet est tanti: munera quanta facit.

¶ Auctor li. qui dicit pamphilus. c. 3. Excitat et nutrit facundia dulcis amor. ¶ c. 13. Usu crescit amor ois: decrescit et vsu. Ois et impastus: attenuat amor.

¶ De pietate. Rica. 2.

Tullius rethoꝛ. artis veteris li. 2. c. 9. Pietas ē per quā sanguine coniunctis patrie qꝫ beniuolis officium et diligēs tribuitur cultus.

¶ Quintilianus declam. 5. declam. Habet pietas impetum suum: nec vllum dominū nouit affectus.

¶ Paulus in epla ad timotheū. c. 4. Pietas ad oia vtilis est. Promissionē habēs vite q̄ nūc est et future. ¶ 5. c. Siquis suoꝝ et maxime domesticoꝝ curā nō habet: fidē negauit: et est infideli deterior.

¶ Seneca tragediarum in thieste. c. 7 Nulla vis maior pietate vera est.

¶ Lucanus li. 8. Exeat aula Qui vult eē pi⁹

¶ Frōtinus li. j. ti. 7. Alexāder maced. p deserta affrice itinera grauissima siti cū exercitu affectus oblatā sibi a milite i galea aquā spectātib⁹ vniuersis effudit: vtiliter exēplo

téperãtie quasi cõmunicare voluisset.
¶ Lex diges.ti.d curatore furioso & aliis &c. l.furiose. Pietas parẽtibus &si inequalis ẽ eorum potestas equa debebitur.
¶ Ualerius maxi.li.5.ti.de humanitate aut clemẽtia: Quintus metellus celtibericus in hyspania gerens bellũ cum vrbe celto bri/cam obsideret: & iam admota machina par/tẽ muri que sola duelli poterat disiecturus videret: humanitatẽ ppinque victorie ptu lit. Nam cum retboienis filios qui ad eum transierãt centobricẽses machine ictib⁹ ob/iecissent: ne pueri in cõspectu patris crudeli genere mortis sumerent: quãquã ipse retboie nes negaret esse impedimento quo minus etiã per exitũ sanguinis sui expugnationem peragerent: ab obsidone discessit. Quo quidem tam clemẽti facto: &si nõ vnius ciuitatis me/nia: omniũ tñ celtiberarũ vrbiũ aĩos cepit: effecitq; vt ad redigendas eas in ditionem populi romani nõ multis sibi obsidionib⁹ opus esset. ¶ Ti. de pietate: Nulla acerbita te fortune nullis sordibus preciũ care pieta tis vilescit: q̃to etiã eo certi⁹ quo miserius experimentũ habet. Quo non penetrat: aut quid non excogitat pietas. Rerum natura pietatis est magistra.
¶ Ambrosius de officiis li.j.c.31. Beniuolẽ tia cõis quedã parens omniũ est: que ami/citia cõnectit & copulat: in cõsiliis fidelis: in prosperis leta: in tristibus mesta. Unusquis q; beniuolentis se magis q̃ sapientis credit consilio. ¶ 32.c. Beniuolentia etiã morum similitudinẽ facit. Inter dispares mores et studia cõpugnãtia beniuolentia esse nõ po test. ¶ Li.2.c.7. Nihil tam vtile q̃ diligi. Id agamus vt oĩ sedulitate cõmendemus existimationẽ opinionẽq; nostrã. Ac pmum placiditate mentis & aĩ benignitate influa/mus in affectũ hoĩum: popularis enĩ & gra/ta est oĩbus bonitas: nihilq; est qd tam faci le humanis sensibus illabat. ¶ 30.c.& fi. Nihil charitate dulcius: nihil pace gratius
¶ Cassiodorus eplaꝝ li.12.& fi. epistola.3. Pietas siquidem pricipum totum custodit imperium: & dum illis vicissitudo digna red ditur in columia reipublice mẽbra seruant
¶ Gualterius de castellione li.4.
Que rara tyrãnis
Semper inest fregit pietas generosa rigorẽ

¶ De predilectõe suiipsius. Rica.3.

Salomon in prouerb.c.5. Nõ des ali enis honorem tuum.
¶ Isaias ppheta.c.135. Cum vi deris nudum operi eum: & carnem tuam ne despexeris.
¶ Iesus filius sirach in eccl.ca.33. Filio et mulieri: fratri & ãmico non des potestatẽ su per te in vita tua.
Non dederis aliis possessiones tuas: ne fort te peniteat te: & deprecteris pro illis.
Dum adhuc superes & aspiras: nõ mutabit te omnis caro: melius est enim vt filii tui te rogent q̃ te respicere in manus filiorum tuorum
¶ Seneca de beneficiis li.2. Dabo egenti: sed vt ipse non egeam.
Succurram perituro: sed vt ipse nõ peream
¶ Lex diges.ti.de iustitia & iure.l.iij. Hoc iu re euenit: vt q quisq; ob tutelam sui corpo/ris fecerit iure fecisse existimetur.
¶ Marcialis cocus: li.vndiq; suscepto.c.3.
Ne noceas tibi sic aliis prodesse memento.
¶ Cato.c.2. Dilige sic alios: vt sis tibi carus amicus.
¶ Cassiodorus epistolarũ li.j.e.14. Tũc de/xteris cogitandũ est: dum se rõ ppie neces sitatis expleuerit.
¶ Uersificator fabularum esopi: fa.64.& fi.
Cuius semp eges: rem nulli tradere debes.
¶ Jacobus beneuẽtanus.c.32. Cur on⁹ alte rius: humeris imponere velles.
Nature tuis: vitaq; nocitura vides.
¶ Capitulo.55.
Dũ retinẽ potes dõatum nõ dabis vlli.
Te viuẽte: tuũ nulli prebebis honorem.
Sed tibi conseruã carus: vt esse queas.
¶ Ricardus iudex venusinus lib. de pertra ctatione nup.c.28.
Plus alios q̃ se quis nisi stultus amat.

¶ De paretibus & liberis. Rica. 4.

In exodo c. 20. Honora patrē tuū & matrē tuā: vt sis longeuus super terrā: quā dñs deus tuus dabit tibi. ꝑ 21. c. Qui percusserit patrē suū aut matrem: morte moriat. Qui maledixerit patri suo aut matri: morte moriatur.

¶ In leuitico c. 19. Unusquisq3 patrē & matrem suam timeat. ꝑ 20. c. Qui maledixerit patri suo & matri: morte moriatur. Qui patri matriq3 maledixerit: sanguis eius sit super eum.

¶ Moyses in deuteronomio. 27. c. Maledictus qui non honorat patrē suū & matrē.

¶ Salomon in prouerb. c. 6. Conserua precepta patris tui: & ne dimittas lege3 matris tue: liga ea in corde tuo iugiter. ꝑ 13. c. Qui parcit virge odit filium. Qui aūt diligit illū: instāter erudit. ꝑ 15. c. Filius sapiēs letificat patrē: & stultus homo despicit matrem sua3. ꝑ 17. c. Ira patris filius stultus: & dolor matris que genuit eum. ꝑ 20. c. Qui maledicit patri suo & matri: extinguet lumen eius in mediis tenebris. ꝑ 19. c. Uirga atq3 correctio tribuit sapientiā: puer autē qui dimittitur voluntati sue: confundet matre3 suam. Erudi filiū tuū: & refrigerabit te: & dabit delitias aīe tue. ꝑ 30. c. Oculū qui subsannat patrē: & despicit partū matris sue: effodiant eum corui de torrentibus: & comedāt illum filij aquile.

¶ Tobie histo. c. 4. Honorem habebis matri tue oībus diebus vite eius.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Parētes cole.

¶ Cronica de nugis phoꝝ. c. 3. s. de solone. Solon qui fuit vnus de septem sapientib⁹ ait: Parentes reuerere. ꝑ 31. c. & fi. s. de pione. Pio sic fatus est: Grauis patri sarcina ē virgo ꝑpter penuriā excedēs tēpus iuuenilis etatis. Talis sias parentibus q̄les q̄dem orares erga te fieri natos tuos.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 8. c. 7. Parentes diligūt filios vt sui ipsoꝝ aliquid existentes. Parentes filios diligūt vt seipsos. ꝑ Li. 9. c. 7. Ois propriū opus diligit: magis q̄3 diligatur ab opere aīato facto. ꝑ Idē magnoꝝ moraliū li. 2. c. 78. Omnes ad quod ipsi fecerint ad hoc quoddāmodo & beniuoli sūt. Pater igitur beniuolus ē quoddāmodo ad filiū ipsius existentē factorem memor & spe ductus: ꝑpter quod magis pater filiū amat q̄3 filius patrem.

¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 3. Qui honorat patrē suū vita viuet lōgiore. Qui timet dñm: honorat parentes: & quasi dñs seruiet his qui se genuerūt in opere & sermone et omni patiētia: honora patrē tuū: vt superueniat tibi benedictio a deo: & bñdictio illius in nouissimo maneat. Benedictio pr̄is firmat domos filioꝝ. Maledictio autē matris eradicat fundamēta. Gloria hominis ex honore patris sui: & dedecus filij pater sine honore. Fili suscipe senectam patris tui & non contristes eum in vita illius: & si defecerit sensu: venia3 da: & ne spernas eum in tua virtute. Q̄3 male fame est qui reliquerit patrē: & est maledictus a deo: qui exasperat matrē. ꝑ 7. c. Filij sunt tibi: erudi illos: & curua illos a pueritia illoꝝ. Filie sunt tibi: serua corpus illarum: & non ostendas hilarem faciem tuā ad illas. Trade filiam & grande opus feceris: & hoi sensato da illa3. Honora patrem tuū: & gemitus matris tue ne obliuiscaris. ꝑ 16. c. Ne iocūderis in filiis impiis. Si multiplicent filii nō oblecteris super ipsos si non est timor dei cu3 illis. ꝑ 26. c. In filia se non auertente se firma custodiam: ne inuenta occasione vtat se. ꝑ 30. c. Qui diligit filiū suū: assiduet illi flagella. Qui docet filium suū: laudabit i illo. Mortuus est pater qui docuit filiū: & quasi nō ē mortuus: similē eni3 reliquet sibi post mortem. Equus indomitus euadit durus: et filius remissus euadit ꝑceps. Non des filio potestatem in iuuētute.

¶ Terentius in heutontumerumenon. c. 4. Quē feret si parentē nō feret suu3. ꝑ 21. c. Matres oēs filios in pctō adiutrices auxi

lio in paterna iniuria solēt esse. ¶ Idem in adelphis.c.3. Qui mētiri aut fallere insueuerit patrē aut audebit: tātomagis audebit ceteros. Pudore et liberalitate liberos retinere satius esse credo q̄ metu. Hoc patrium potius consuefacere sua sponte recte facere q̄ alieno metu.

¶ Paulus apl's ep'la ad roma c.8. Si filij et heredes. ¶ Idez dicit ad galathas.c.4. Idē in ep'la ad ephesios.ca.5.et pe. Filij obedite parentibus vestris in dño. Uos patres nolite ad iracundiā puocare filios vestros: sz educate illos in correctōe et disciplina dñi. ¶ Idem ep'la ad collossen.c.3.et pe. Filij obedite parentibus vestris per oīa hoc enī placitū est dño. Patres nolite ad iracundiā puocare filios vrōs: vt nō pusillo aīo fiant.

¶ Seneca tragediarū in hercule furēte.c.11 et fi. Perfer imperium patris.

¶ Lex digest.tim. de curatore furiosi et c.l. furiose. Pietas parentibus et si inequalis ē eorū potestas equa debebit. ¶ Ti. de obsequis a liberis et liber. et c̄ l.antepe. Liberto et filio semp honesta et scā psona patris ac patroni videri debet. ¶ Lex codi.ti de curatore fu.l.fi. Quis talis effectus extraneus inueniatur vt vincat paternum.

¶ Martialis cocus li. vndiqz suscep.ca.3.
Dilige si bonus est iusta pietate parentem.
Si malus est: tolereris.filius esto bonus.

¶ Cato.c.j. Parentes ama. Parentes patiēter vince. ¶ Capitulo.3.
Cū tibi sint nati nec opes: tūc artibus illos
Instrue: quo possint inopē defendere vitā
¶ Capitulo.5.et fi.
Fer patris imperiū: cū verbis exit in iram.

¶ Boetius de ɔsolatōe li.3.c.13. Euripidis sniam pbo: qui carentem liberis infortunio dixit esse felicem.

¶ Cassiodorus ep'larū in pemio: Contigit dissimilē filiū plerūqz generari. ¶ Li.j.e.17 Quibus fuerit erosa societas parentū: ciuiū nō meref hre ɔsortiū: ne puri corporis iocūda serenitas nebulosis maculis polluatur.

¶ Uersificator fabularum esopi.fab.30. In sita notoz cordi doctrina parentum.
Cū pariat fructum: spreta nocere solet.

¶ Auctor li. qui dicit pāphilus.c.19. Sepe solet similis filius esse pater.

¶ Jacobus beneuentanus.c.40. Nate tuis natis: non demonstrabis amorem.
Que gestat intus dissimulato foris.
Est pater in culpa: si filius est vitiosus.
Si vitio careat: laus erit inde patri.

¶ De cognatis. Rica.5.

Psalmista 153.ps. Ecce q̄z bonū et q̄z iocundū habitare frēs in vnum ¶ Slomon in puerb. ca.14. Qui despicit ppinquū suū peccat.

¶ Aristoteles rethori.li.2.c.6. Species amicicie ē solidatas et domesticitas et cognatio.

¶ Ualeri⁹ maxi.li.2.ti. de istitutis āticis: Cōuiuiū solēne maiores instituerūt: idqz caristiā appellauerūt: cui pter cognatos et affines nēo iterponebat: vt siq̄ iter necessarias psonas q̄rela eēt orta: apō sacra mēse et intbilaritatē aioz a fautorib⁹ ɔcordie tolleret.

¶ Cato.c.j. Cognatos cole.

¶ Cassiodorus ep'lar li.12.et fi.e.5. Gratifi cāte natura illis amplius debemus qui nobis aliqua proximitate iunguntur.

¶ De vicinis ppinq̄tate et lōginq̄tate. Rr.6.

Salomon in puer.c.27. Melius est vicinus iuxta: q̄z frater procul.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.27
Dilige proximū: et coniūge fidē cum illo.

¶ Juuenalis li.5.et fi.sat.3.et pe. Inter finitiones vetus atqz antiq̄ si multas. Immortale odiū: et nunq̄z sanabile vulnus.

¶ Oratius ep'larū li.j.e.19. Nā tua res paries agit cū proximus ardet.

¶ Cassiodorus ep'arum lib.j.e.14. Peruie sūt semp iniuriis facultates absētiū. ¶ Li.10.e.34.et pe Uisoz semp maior affectus est dum gratissime retinetur qui assiduo et suaui sermone coniungitur.

¶ Auctor lib. qui dr pāphilus.c.2. Nam solet amato plus ledere proximus ignis.

¶ Bertrādus iconomica.c.8. Superbia cō tra viciniū: balneū est expectans tonitruum cuȝ sagitta. ¶ 17.3. Partē hereditatis nō vē das te potentiori: sed potius minori precio te minori. Totū autē vende plus offerenti. ¶ 19.c. Nihil emas in cōsortio potentioris. Paruum consortem patienter sustineas ne tibi societ fortiorem.

¶ Jacobus beneuentanus.c.12. Dilige vicinos: vt sis dilectus ab ipsis.
Vicino melius nil credo fore bono.

¶ Bellinus in speculo vite parte.j.c.2.
Inter vicinos interdū maxima crescūt
Jurgia: longinqui rarius illud habent.

¶ Prouer.vul. Lonȥi da ochi: elōȥi da core
Gaude la villa: chi sta suora ella.

¶ De ↄuersatione ↄspectu societa te ꝛ solitudine. Rica.7.

In genesi. ca.2. Non est bonum esse hominem solum.
¶ In libro numeri.c.20. Quicqd tetigerit imundus imundū fiet.

¶ Psalmista. 17.ps. Cum sancto sanctus eris: ꝛ cū viro inocēte innocens eris: ꝛ cū puerso peruerteris.

¶ Salomon in puerb.c.13 Qui cum sapientibus gradit sapiens erit: amicus stultoruȝ similis efficiet. ¶ 18.c. Uir amicabilis ad societatē magis amicus erit q̄ȝ frater. ¶ 20 c. Ei qui reuelat ministeria ꝛ ambulat fraudulenter: ꝛ dilatat labia sua ne cōmisceāris ¶ 22.c. Noli esse amicus hoī iracundo: ne qȝ ambules cū viro furioso: ne forte discas semitas eius: ꝛ sumas scandalū aīe tue. ¶ 24.c Ne emuleris viros malos: nec desideres esse cum eis. ¶ Idem ī eccl.c 4. Melius est simul duo esse q̄ȝ vnū: habet enim emolumētū societatis sue: si vnus ceciderit ab altero fulciet. Ue soli: quia si ceciderit nō habebit subleuantē se: ꝛ si quispiā puualuerit contra vnū duo resistent: funiculū triplex difficile rumpitur.

¶ Plato in timeo circa finē: A bonis doceberis. Si vo malis cōmisceāris: perdes ꝛ inherentem intellectum.

¶ Isocrates in exhortationibus.c.j. Prauorū quidē ↄsuetudines paucū tēpus dissoluit: studio soꝝ vo federa: nō quidē totū' seculū abolerit. ¶ 2.c. Placide te geras ad oēs optimis aūt vtere: Sic illis quidē odiosus nō eris: his aūt amicaberis. Esto adherenti bus tractabilis nō sublimis: nā despiciētiuȝ tumorē vir equidē tolerabūt sui: modū vo tractabiliū cūcti ferunt alacriter. Fies auteȝ tractabilis: nō eris rixosus: nec iplacabilis: nec apud oēs litigiosus: nec adherētiū iras aspere obuiās si iniuste irascant: sed illis q̄dē succedētibus obtēperans: sedata vo ira obiurgās: nec erga ridicula studens: naȝ oē intēpestiū vbiq̧ triste: nec gratias īgrate cōferens: qd̄ nēpe patiunt plures egentes: ministrantes vo diletis cum tedio: ne amator coꝝ existens molestū enim nec ꝑnus ꝑcipere: ꝓuocatiuū euȝ Conuersantē in democratia oportet demulcere populum.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.8.c.2. Simile simile appetit. ¶ Lib.9.c.9. Solitario quidē difficilis est vita ¶ Li.10.ꝛ fi.c.2. Omne cuȝ altero bonum eligibilius ē q̄ȝ solitarium. ¶ Idem retho.li.2.c.6. Species amicitie ē sodalitas ꝛ domesticitas ꝛ cognatio. ¶ 11 c. Separari ab amicis ꝛ consuetis miserabile confusio debilitas orbatio. ¶ Idem topicoꝝ li.8. Prauus socius est qui impedit cōmune opus.

¶ Theophrastus in aureolo: tractatu d̄ nup. Sapiens nunq̄ȝ solus eē pōt: habet secū oēs qui sunt: quiq̧ fuerūt vnq̄ȝ boni: ꝛ aīum liberū quocūq̧ vult transfert.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.13. Qui tetigerit picem: inquinabitur ab ea: ꝛ qui communicauerit superbo induet superbiam.
Omnis caro ad similem sibi coniungetur.
Omnis homo similis sibi sociabitur.
¶ 21.c. Narratio fatui quasi sarcina in via.
¶ 22.c. Cum insensato ne abieris: serua te ab illo: vt non molestiam habeas. ¶ 37.c. Cum viro sancto assiduus esto.

¶ Terētius in adelphis.c.11. Ut homo est ita morem geras.
¶ Tullius de officiis li.i.c.27. Omniū socie tatū nulla p̄stantior est: nulla firmior q̃ cū viri boni moribus similes sunt familiarita te coniūcti. ¶ Idem rethorice artis veteris li.i.c.12. Oībus in rebus silitudo est socie tatis mater. ¶ Idem in oratione p rege de iotaro: Familiaritatē ɔsuetudo attulit.
¶ Ouidius de remedio amoris.li.2.ꝛ fi. Dū spectāt oculi lesos: leduntꝛ ꝛ ipsi. Multaq̃ corporibus: transitione nocent. In loca nōnunq̃ siccis arentia glebis. De ꝑpe cur renti flumine manat aqua. Proxim⁹ a tectis: ignis defenditꝛ egre. Non facile esuriens: posita retinebit mensa. Et multū saliens: incitat vnda sitim. Non facile ē thaurꝫ visa retinere iuuēca. Fortis equus visē sp adhinnit eque.
¶ Quintilianus declamationū.15. declam. A primis statiuis etatibus in eādē coire vitam habet aliquē firmitatis effectum.
¶ Seneca tragediarū in agamenone.ca.4. Nec regna sociū ferre nec te desciūt. ¶ Idē epistolarū ad lucillū li.i.e.3. Nullius boni sine socio iocunda possessio est. ¶ 7.ep̄la et fi. Inimica est multoꝝ ɔuersatio. Tenere animus ꝛ parū tenax recti subducendus est populo: facile est enim trāsitus ad plures. Recede in teipso quantū potes. Cuꝫ his cō uersare qui te meliorē facturi sunt: illos ad mitte quos tu potes facere meliores. ¶ Li. 2.e.3. Magna pars peccatoꝝ tollitꝛ si peccatoriꝛ testis assistat. ¶ Li.4.e.4. Sic fac oīa tanq̃ expectet aliquis. Sic viue tanq̃ sub alicuius boni viri ac semp p̄sentis oculis. Oīa nobis mala solitudo ꝑsuadet. ¶ Lib. 5.e.6. Cōspectus ꝛ p̄ntia cōuersatio habet aliquid viue voluptatis: vtiq̃ si nō tm̄ quē velis: sed qualē velis videā. ¶ Li.19.e.3. Nulla res magis animis honesta īduit dubiosq̃ ꝛ imprauiꝫ inclinabiles reuocat ad rectū q̃ bonoꝝ ɔuersatio: paulatim enī descendit in pectora ꝛ vim preceptoꝝ obtinet freq̄ter aspici frequenter audiri. Id tibi in ɔuersatione viuoꝝ sapientū eueniet: non deprehendes quemadmodū: aut quando ti bi ꝓsint ꝓfuisse deprehendens.
¶ Seneca de ira libro.3. Sumuntꝛ a ɔuersantibus mores. ¶ Idem de trāquillitate animi: Serpūt vitia ꝛ in ꝓximū queq̃ trāsiliūt ꝛ contactu nocent.
¶ Lex diges.ti.de offi.p̄si.l.obseruandū. Ex conuersatione equali contentio dignitatis nascitꝛ. ¶ Lex auc.de monachis.§.cogitandū. Fiet senioꝝ conuersatio iuuentutis edu catio perfecta.
¶ Marcialis cocus li.vndiq̃ suscepto.c.4. Sepe viatores amor ꝛ ɔcordia iunxit ¶ c.6. Emuleve soli: q2 dū cadit ille leuantē Non habet: in seipso spem sibi cuꝫ po suit. Federa dū spernit: dū spernit hr̄e sodaleꝫ: Perficit vt sese nemo iuuare velit. Forte quidē velles sociū reperire fidelē. Sed praui mores scelus ꝛ ira negant.
¶ Auctor li.de formula honeste vite.c.4. Paucis esto familiaris: oībus equus.
¶ Ambrosius de officiis lib.2.c.20. Plurimū ꝓdest vnicuiq̃ bonis iungi.
¶ Macrobius saturnalioꝝ li.2.c.18.ex au. publij. ¶ Idem dicit seneca in ꝓuerb. Comes facūdus in via ꝓ vehiculo est.
¶ Cato.c.i. Cum bonis ambula.
¶ Boetius de consolatōe li.3.c.9. Que pestis est efficacior ad nocendum q̃ familiaris inimicus.
¶ Cassiodorus ep̄laꝝ li.i.e.38. Illi prudentiores semp sunt habiti: qui multoꝝ boīum conuersationib⁹ ꝓbantꝛ eruditi. ¶ Li.12.ꝛ fi.e.3. Nemo amplius acq̄rit q̃ qui se bona conuersatione tractauerit.
¶ Isidorus soliloquioꝝ.li.2.c.30. Uita malos: caue iniquos. Si fueris socius conuersationis eris ꝛ virtutis. Silis sili coniungi solet. Periculū est vitā cū malis ducere. Periculosum est cum his qui praue voluntatis sunt sociari. Qui tetigerit īmundum coinquinabitur.
¶ Auctor li.qui dicitur facetus.c.4. Doctior efficitꝛ senioribus associatus. ¶ Caplo.7.

Nemo placet stulto: nisi dicat qd libet illi.
Et malus efficit: qui sociat ei.
¶ Auctor rudiū doctrine li. 2. Stulta sequi fatuus: consueuit recta pariter.
Conuenienter eos: non tenet vna domus.
¶ Bernardus li. de improbatōe vitiorum. c. 5.
Tristis abhorret: nec socialis erit.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 7. Qui iacet in ceno: nō sine sorde manet. ℞ ca. 37. Stat male solus hō: solus male vadit ⁊ ipse.
Qui viuit solus: mors sibi vita manet.
¶ Auctor libri qui incipit: astrolabi:
Infames fugiat: tua conuersatio semper.
Et socio gaude: te meliore frui.
¶ Prouer. vulgar Sola p via andar e folia

¶ De amicitia vera ⁊ amicis veris. Rica. 4.

In leuitico. ca. 19. Diliges amicū tuum sicut teipsum.
¶ Salomon in puerb. c. 12. Qui negligit dānū ppter amicū iustus est.
¶ Isocrates in exhortationibus. ca. j. Decet natos sicut substantie: sic etiā paterne dilectionis esse heredes. ℞ 2. c. Absentiū amicorum memor esto corā psentib⁹: vt censearis nec eos absentes negligere. Quoscunqꝫ velis amicos tibi ibuere: de his aliquid boni profer. Initium enim amicitie laus: Inimicitie vo crimen.
¶ Aristoteles ethicorum li. 8. c. j. Amicitia maxime necessariū est in vita. Sine amicis nullus eligeret viuere habēs reliq bona oia. Et emēdicātibus ⁊ pncipatus ⁊ potētatus: possidētib⁹ videt amicis maxime esse op⁹. ℞ 3. c. Perfectā est bonorum amicitia: ⁊ fm virtutē similiū. Uolūtas qdē velox amicitie fit: amicitia aūt nō. ℞ 4. c. Nō videt neqꝫ senex neqꝫ seueri amatim eē: breue eni in ipsis qd delectat ōis. In seueris ⁊ senilib⁹ min⁹ fit amicitia: q̄ntomagl discoli sūt ⁊ min⁹ colloquiis gaudēt. Dni⁹ enī marie vident eē amicabilia ⁊ factiua amicitie ppt qd iuuenes qdē fiūt amici cito: senes āt nō. Senes ⁊ seueri beniuoli qdē sūt: volūt qdē bona ⁊ obuiāt ad necessitates: amici aūt nō oī sūt ppt nō cōmorari neqꝫ gaudere adinuicē. Cōmorari ⁊ gaudere adinuicē: marie vident esse amicabilia. Multis eē amicū fm pfectā amicitiā nō ɔtigit. ℞ 5. c. Eq̄litas ē ⁊ silitudo amicitia. ℞ 7. c. In cōicatōe ōis amicitia ē.
℞ Lib. 9. c. 4. Amic⁹ ē alius ipse. ℞ 10. c. Alē ipse amic⁹ ē. ℞ 11. c. Difficile fit ⁊ ɔgaudē: ⁊ ɔdolē familiarit mltis. Nō ɔtingē videbit multis eē amicū valde ppt qd neqꝫ amare pl'es. ℞ 12. c. Est ⁊ pñtia sua ipsa ⁊ amicorum delectabil: ⁊ i bōis fortunis ⁊ ifortunijs alleuiant eni tristati ɔdolētib⁹ amicis. Cōsolatiuū est amic⁹ ⁊ visione ⁊ fmone. ℞ 13. c. ⁊ fi. Amicis eligibilissimū est ɔuiuere cōicatio enī amicitia. ℞ Idem de magnorum moraliū li. j. c. 51. Amicitia est medietas adulationis ⁊ inimicitie. Amicitia ē circa opatōes ⁊ fmones. Adulator ē qui plus decedētib⁹ ⁊ existētib⁹ adijciēs est. Diminuēs aūt inimicus: ⁊ ab eis q̄ sūt circūauferēs: neuter g̃ rōne laudabilis est: amicus aūt i medio borū neqꝫ eni plus eis q̄ sūt adijciet: neqꝫ latabit q̄ nō decēt. ℞ Libro. 2. c. 62. Firmissima qdē ⁊ legalissima: ⁊ optia ē studiosis amicitia: fm virtutē ⁊ fm bonū extrīs. ℞ 86. c. Est vtiqꝫ amic⁹: alē ego. ℞ Idē retho. li. j. c. 7. Amic⁹ ē qui eorum q̄ putat bona esse illi: opatiu⁹ est ppt illud. ℞ li. 2. c. 4. Amici ɔdolēt ℞ 6. c. Amare est velle alicui q̄ putat bona eē illi: opatiu⁹ ē ppt illū. ℞ li. 2. c. 4. Amici ɔdolēt. ℞. 6. c. Amare ē velle alicui q̄ putat bōa illi⁹ gr̃a sꝫ nō sui ⁊ fm posse actiuū ē hoc. Amic⁹ ē q̄ amat ⁊ eē amat: putant āt amici eē q̄ sic hr̄e putāt adinuicē. Nece ē amicū eē ɔgaudētē bonis: ⁊ ɔdolētē tristib⁹. Qui ea q̄ sibi alii vult: huic videt amic⁹ esse. Factura amicitie ē gr̃a: ⁊ nō reqsitū facē: et cū fecerit sꝫ māifestare: sic eni ipi⁹ gr̃a videt nō ppt alterum. ℞ 16. c. Iuuenes sūt amatores amicitie ⁊ amici: ⁊ amatores sodaliū magis q̄ aliarum etatū: qꝛ gaudēt i ɔuiēdo. ℞ Idē polliē. li. 2. c. j. Amicitiā qdē putam⁹ marīuꝫ eē bonorum ciuitatib⁹ sic eni vtiqꝫ mīme seditiōes faciēt. ℞ Idē topicorum li. 3. Magl eligē

da est supabundātia amicitie q̄ȝ pecuniarum.
¶ Cronica de nugis phorum.c.28.f. de aristotele: Aristoteles iterrogat⁹ q̄d ē amic⁹: indt: vna aīa i quolʒ duo corpa. Jdē amicitiā ō terminabat eē eq̄litatē beniuolētie ɔuertibilē
¶ Jesus filius sirach in eccl.c.6. Noli fieri p̄ amico inimicus prio. Amic⁹ fidel ̄ ptectō fortis: qui āt iuenit illū: iuenit thesaurum. Amico fideli nulla est cōparatio: ⁊ nō est digna pōderatio auri ⁊ argēti ɔ̄ bonitatē fidei eius. ☞ 25.c. Beatus qui inuenit amicū verum
¶ Terentius in andria.c.3. Hoc tpe obsequium amicos: veritas odiū parit. ☞ Jdem in adelphis.c.22. Vetus verbū h̄ quidē est. Cōmunia eē amicorum inter se oīa. ☞ Jdem i phormione.c.13. Solus ē bō amico amic⁹
¶ Salustius in catilinario. ☞ Jdeʒ velle atq̄ȝ idem nolle ea demū firma amicitia est. ☞ Jdem in iugurtino: Nō exercit⁹ neq̄ thesauri p̄sidia regni sūt: verū amici: quos neq̄ armis cogere nec auro parare queas offō ⁊ fide parant̄. Eadē cupere eadeʒ odisse ac eadē metuere inter bonos amicitia: int̄ malos factio est. Meli⁹ visū est amicos q̄ȝ sermos q̄rere: tutiusq̄ȝ volētib⁹ q̄ȝ coactis ipare.
¶ Tullius retho.artis vete.li.2.c.10. Amicitia est volūtas erga aliq̄ rerū bonaruʒ illi⁹ ipsius cā quē diligit. ☞ Jdem de amicitia: Ego vos hortari tm̄ possum vt amicitiā oībus humanis anteponatis. Nihil est enim tā nature aptū: tā conueniēs ad res vel secūdas vel aduersas. Hoc sentio nisi in bonis amicitiā esse nō posse. Amicitia nihil aliud est: nisi oīum diuinarum humanarūq̄ rerū cū beniuolētia ⁊ charitate sūma ɔsentio. Virtus amicitiā ⁊ gignit ⁊ ɔtinet: nec sine virtute amicitia esse vllo pacto pōt. Quid dulci⁹ q̄ȝ hr̄e amicū cū quo oīa possis loq̄ vt tecū Secūdas res facit splēdidiores esse amicitia: ⁊ aduersas patiens cōicansq̄ leuiores. Quāta vis amicitie ɔcordieq̄ sit: ex discessionibus atq̄ discordijs pcipi pōt. Nulla est excusatio peccati si amici causa peccauerit. Hec lex in amicitia sanciat̄ vt neq̄ rogem⁹ res turpes: neq̄ȝ faciamus rogati. Vere amicitie difficile reperiunt̄ in his qui honorib⁹ reipublice versant̄. ☞ Jdem de offi.li.3.c.9 Neq̄ȝ ɔtra rempublicā: neq̄ȝ ɔ̄ iusiurandū ac fidē amici sui cā vir bonus faciet. ☞ Jdē de fide bonorum ⁊ malorum li.j. Epicurus quidā ita dicit: Oīum rerū quas ad beate viuendū sapia cōparauit: nihil est maius amicitia: nihil vberius: nihil iocūdius. Cū solitudo et vita sine amicis insidiarū plena sint: rō ipsa monet amicitias cōparare. ☞ Jdē ō nā deorū li.j. Doluʒ charitas ⁊ amicitia gratuita ē
¶ Quintilianus declam.8. declam. Nō reperio quid in reb⁹ humanis excogitauerit natura prestātius amicitia: quid cōcordia contra fortunā, maius auxilium.
¶ Seneca epistolarū ad lucillū li.2.e.i. Negociatio ē nō amicitia que ad cōmodū accedit. Quomō huiusmodi hoīes natura cōciliat: sic inest huic quoq̄ȝ rei stimulus q̄ nos amicitiarū appetētes faciat. Qui amicus est amat: qui amat nō vtiq̄ȝ amicus est: itaq̄ȝ amicitia semp p̄dest: amor aliq̄n etiam nocet. ☞ Li.7.e.5. Amicus aio possidendus ē. ☞ Jdē de trāquillitate aī. Nihil eque oblectat aīum q̄ȝ amicitia fidelis ⁊ dulcis.
¶ Marcialis cocus epigramaton li.5. Colit ingratas pauper amicitias. ☞ Jdē li.vnidiq̄ȝ suscepto.ca.2. Oīs amicus amat: sed nō qui amat oīs amicus.
¶ Valerius max.li.4.ti.ō amore ⁊ dilectōe c.7.⁊ pe. Amicitie vīculū potēs ē ⁊ p̄ualidū neq̄ȝ vlla ex p̄te sanguīs iurib⁹ iferius: hoc etiā certi⁹ ⁊ explorati⁹ q̄ illud nascēdi sors fortuitū op⁹: h̄ vniuscuiusq̄ȝ solido iudicio incoacta volūtas ɔ̄bit. Deserta est futura vita hoīs nullius amicitie cincta presidio.
¶ Ambrosius de officijs li.3.⁊ fi.c.16.⁊ fi. Si necesse ē tolerem⁹ p̄p̄ amicū etiā aspa: plerūq̄ȝ inimicitie subeūde sūt p̄p̄ amici innocentiā. Jnt̄ dispares mores nō pōt esse amicitia. Virtus est amicitia: nō cōquestus: q̄ȝ nō pecunia s̄ȝ grā parat̄. Meliores amicitie sūt inopū plerūq̄ȝ q̄ȝ diuitum.
¶ Beoti⁹ ō ɔsol.li.3.c.3. Amicorum q̄dē scissimū gen⁹ nō in fortuna s̄ȝ virtute numerat̄

¶ Cassiodorus de amicicia.c.3. Amicitia ex quodā vsu diligendi cū electione rei que di ligenda est: ⁊ deliberatione ꝓcedit. Uera amicitia in se solida est: ⁊ in oib⁹ amicis ne cessitatibus ad oēm cooperationē ⁊ tolerā tiā secū quadrās. In humanis rebus nihil amicitia dulcius inuenit: nihil sanctius ap petit: nihil fructuosius custodit: habet eniȝ fructū vite que nūc est ⁊ future. Amicitia ꝓ pria suaui tate virtutes alias cōdit: aduersa tēperat: ꝓspera cōponit: tristiaqȝ iocundat. Solus est qui sine amico est. ꝑ6.c In ami citia vera nihil est inhonestū: nihil simula torīū: nihil lucri tēporalis: aut inanis glorie venatiuū. Fons ⁊ origo amicitie amor ē: et quasi genus ad speciē. Nam cuȝ amor sepe sine amicitia sit amicitia sine amore nunq̄ consistit. ꝑ9.c. Homo est amicitia i questu non in assentatione: sed in veritate ⁊ fide. Est aūt amicitie suauissimus fomes synceri tas affectationū: mutua obsequela: rerū ho nestarū crebra collatio: parilitas volūtatū: iugis ⁊ inuiolabilis fides. ꝑ15.c. Linguo sos ad amicitie secreta non arbitror eligen dos. Fides in amicitia maximū locū tenet. ꝑ17.c. Solidiores inueniunt plerūqȝ pau perū amicitie q̄ȝ magnatū. Tanto purior ē erga pauperē charitatis affectio: q̄to nulla circa eum subest adulatōis aut simulatiōis occasio. ꝑ22.c. Quicquid amico impende ris nunq̄ ip̄roperes. ꝑ24.c. Ois assenta tio sit ꝓcul a conditione amicitie aliena. Simulatio siquidē ⁊ assentatio due virulē tissime pestes sunt: qui semꝑ ꝓcul ab amici tia relegent. ꝑ25.c. Inhonestū est bellum cū eo gerere quē tu familiaritatis secretariū habuisti. Soluta amicitia sempꝫ ei qui ami cum habueris honor est exhibend⁹. ꝑ27.c ⁊ si. Dilectionis est ꝯsulere ⁊ amico benefi cia exhibere. Ueteris amicitie vestigiis aliq̄ reuerētia semp impēdenda est: nisi eā enor mitas reatus eximeret.

¶ Gregorius in pastorali.c.47. Malorꝫ cuȝ incaute amicitiis iūgimur: culpis ligamur.

¶ Uersificator fabularꝫ esopi. 57.fab. Ne mo sibi satis est: eget omnis amicus amico.

¶ Auctor libri qui dicitur facetus.c.6. Uti lius hoī nihil est q̄ȝ fidus amicus.
Ut veluti secū cūcta loquatur ei.
Rebus in aduersis: dabit hic solatia fati.
Prospitate quidē gaudet vtriqȝ magis.
Prouidus eiusdē doctrie q̄rat amandum.

¶ Gualterius de castellione li.6. Quē fasti dit hō nō vere diligit ille.
Uerus amor miserū: qui nō fastidit amicū.

¶ Matthęus vindocinēsis ꝯ historia tobie c.32. Est sine melle fauus: sine messe seges sine fruct u
Arbor: amicitie cōiuge vita carens.

¶ Iacobus beneuētanus.c.34. Oibus ē re bus bonus anteferendus amicus.
Sed modo ꝑfectus rarus amicus adest.
In verbis fidus: nō delectat amicus.
Gaudet enī factis cōmoda ferre sibi.
Infidū fugias: fidūqȝ sequaris amicum.
Huic ꝓposse stude: ferre benignus opem.

¶ Auctor libri qui incipit astrolabi: Omnia dona dei transcendit verus amicus.
Iudex ⁊ medicus tibi concilient amore.
Si posses oēs: ꝑcipue tamen hi.

¶ De amicis leuibus verbalib⁹ fi ctis ⁊ non veris. Rica.9.

Salomon in puerbiis.c.14. Etiā proximo suo paup odiosus erit: amici vo diuitū multi.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li.8.c.6. In tyrānide nihil vel parū amicitie est. ꝑ Lib.9.c.13.⁊ si. Fit prauorūȝ amicitia mala: cōmunicant enim prauis instabiles entes: ⁊ mali autem fiunt assimulati adinuicē. ꝑ Idem de ma gnoꝝ moraliū li.2.c.62. Secundū cōferēs amicitia nō firma est: sed cū ꝯferente muta tur. ꝑ Idem rethorice li j.c.20. Apparens amicus adulator est.

¶ Tullius de amicitia: Utilitates quidem etiam ab his percipiunt sepe qui simulatio ne amicitie colunt ⁊ obseruant tēporis cā. In vita tyrānoꝝ nulla fides: nulla charitas nulla stabilitas beniuolentie pōt esse fidu

ducia. Omnia semp suspecta atq3 sollicita: nullus locus amicitie. Quis enim eũ aut di/ligit quẽ metuit: aut eũ a quo se metui pute tur: colunt tamen simulatione amicicie dũ/taxat ad tempus.
¶ Ouidius de pōto li. 2. epla. 3. Turpe qui/dem dictu: sed si modo vera fatemur.
Uulgus amicicias: vtilitate probat.
Illud amicicie quondã venerabile nomen
Prostat: 2 inquestu: pro meretrice sedet.
¶ Quintilianus declamationũ. j. declam.
Cũ pter pecuniã ames idez amoris 2 spei finis est. ¶ 15. declam. Nescis an diligat: cui⁹ nõ habet experimẽta nisi sola felicitas.
¶ Seneca eplaꝝ ad lucillũ li. 3. e. 5. Errat q̃ amicũ in atrio q̃rit: in cõuiuio pbat.
¶ Auctor lib. de for. honeste vite. ca. 4. Nul lius per assentationẽ amiciciam merearis. Nec hãc pmerendi a te aditũ alijs pãdas.
¶ Cato. ca. 2. Qui simulat verbis: nec corde est fidus amicus: Tu quoq3 fac simile: sic ars deluditur arte.
¶ Cassiodorus de amicitia. c. j. Uir inuenit di lectio q̃ nõ sit questuaria 2 venalis. ¶ 16. c. Qui simulatorie amat: in prosperis amat amicus: aduersarius in aduersis.
¶ Auctor li. qui dicit facetus. c. 6. Sed tñ i mũdo: modo non est fidus amicus.
Fraude est etenim callidus oĩs homo.
Sed qui nõ potuit sociũ: sibi querere fidũ:
Diligat hic alios sicut amatus erit.
¶ Gualterius de castellione li. 9. 2 pe.
¶ Testatur eorum
Finis: amicicias regũ nõ esse perhẽnes
¶ Heinricus samariensis lib. j. parte. j. Deli cias veris sequit: sed tempora bruine.
Deserit ablato remige falsus amor.
¶ Bertrandus iconomica. c. 12.
De verbis magna est copia amicorum.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 34. Tempore felici: multi dicunt amici.
Tollere qui cupiũt: 2 dare nulla volunt.
¶ Prouerb. vulgar: Retie lamigo to colue/ (3o so.
¶ De experiẽtia amicoꝝ 2 cognitiõe. R. 10.

Salomon in prouerb. c. 17. Omni tẽ pore diligit qui amicus est: et fraẽ in angustijs comprobatur.
¶ Isocrates in exhortationib⁹. c. 2. Nec cũ nocumento experiaris amicũ: nec in exptus amicoꝝ manere velis: ages enim hec si neq̃ q̃ indigens te similes indigere: de effabili/bus vt de ineffabilibus differere: casus enĩ nihil lederis: fortitus do mage ppẽdes coꝝ modũ. Amicos in aduersitatibus discemi/mus. Acceptes amicos nõ solũ anxiantes i sinistris: sed nõ inuidentes in secũdis: plẽs enim infelicibus compatiunt: psperitati/bus autem inuident.
¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 12. Nõ agno scitur in bonis amicus: 2 non absconditur in malis inimicus.
¶ Seneca eplaꝝ ad lucilluz li. j. e. 3. Oĩa cũ amico delibera: sed de ipso prius
¶ Ualerius max. li. 4. ti. de amore 2 dilectio ne: Sincere fidei amici pcipue in aduersis rebus cognoscunt: in quibus quicquid p/stat totũ a cõstanti beniuolentia proficiscit. felicitatis cultus qui maiore ex parte adula tioni q̃ charitati erogatur: certe suspectus est: perinde ac si plus semper petat q̃ im/pendat.
¶ Cassiodorus de amicitia. c. 16 In diuitijs fides amicitie latet.
¶ Uersificator fabularũ esopi. 62. fa. Quis amet 2 quis non sola pcella docet.
Sors aspera monstrat amicos.
¶ Auctor libri qui dicitur facetus. c. 6. Fi/dus in aduersis cognoscit oĩs amicus.
¶ Andreas capellanus ad gualteriũ de amo re li. 3. Uerus amicus in amici aduersitati/bus fidelior inuenit: 2 efficitur in omni tur batione constantior.
¶ Henrigetus samariensis li. j. parte. j. Pre ualet h solo mala sors: q monstrat amicos
¶ Jacobus beneuẽtanus. c. 34.
Notus in aduersis oĩs amicus erit.
¶ Prouerb. vulg. Albesogno se cognosse lamisi.

¶ De acqurendis amicis. Rica. 11.

Isocrates in exhortationibus. c. 2. Nemině amicū cōcilies priusq̄ pertēnes quo pacto se gesserit erga priscos amicos: credas enim etiā erga te huiusmodi futuꝝ cuiusmodi erga illos fuit.

¶ Seneca eplaꝝ ad lucillū li. j c. 3. Oia cum amico delibera: sed de ipso prius. ¶ Idem d̄ remedijs fortuitoꝝ. c. 20. Ibi amicum q̄ras vbi inuenias: q̄re inter liberales artes: inter recta ⁊ honesta officia: q̄rei laborib' ad mē sam: ista res nō querit: quere aliquē frugi.

¶ Lucanus li. 8. Cole felices: miseros fuge.
Aduersis nō deesse decet: sed leta secutos:
Nulla fides vnq̄ꝫ miseros eligit amicos.

¶ Marcialis cocus li. vndiq̄ꝫ suscepto. c. 3.
Sepe diuq̄ꝫ suo quē dignū censet amore.
Pertractat sapiēs: sic amat ex habitu.
Anteq̄ꝫ ames erisippe ꝓba: sꝫ amare ꝓbatū
Cura: totoq̄ꝫ illū pectore suscipias.

¶ Cato. c. 5. ⁊ si.
Cū tibi vel sociū: vel fidū queris amicū.
Nō tibi fortuna est hois: sed vita petenda.

¶ De ꝯseruādis ⁊ retinēdis amicis. R. 12.

Salomon in puerb. c. 7. Amicū tuū ⁊ patris tui ne dimiseris.

¶ Isocrates in exhortationib'. c. j. Decet natos sicut substantie sic etiā paterne dilectionis esse heredes.

¶ ¶ Aristoteles rethoricoꝝ li. ij. c. 11. Separari ab amicis ⁊ ꝯsuetis miserabile: cōsilio: debilitas: orbatio.

¶ Jesus filius sirach in eccl. ca. 9. Ne derelinquas amicū antiquū: nouus enī non erit similis. ¶ 22. c. Qui cōuiciatur amico: dissoluit' amicitiam.

¶ Seneca eplaꝝ ad lucillū: lib. 7. c. 5. Amicus animo possidendus est.

¶ Martialis cocus li. vndiq̄ꝫ suscepto. c. 2.
Prudenti ꝓbe consilio retinēdus amicus.
Quem sero acquiris: sed cito ꝑdis eum.
Frangis amicitiā: dū tarde ledis amicū.
Insidians socio: frangis amicitiā.

¶ Auctor li. qui dicitur facetus c. 7.
Querit' euētu socius: tamen arte tenetur.
Res leuis est querere: sed retinere labor.

¶ De confidentia amicoꝝ. Rica. 13.

Cronica de nugis phi losophoꝝ. c. 6. s. de biāte. Bias vnus de. vij. sapiētib' dicebat: diligē opoꝛtē: vt odio habituros nā plerosq̄ꝫ malos.

¶ Tullius de amicitia: Scipio negabat vllā vocē inimicitioꝛē amicitie posse reperiri q̄ꝫ eius qui dixisset ita amare opoꝛtere vt aliq̄n esset osurus: nec vo se adduci posse: vt h̄ quēadmodū putaret' a biāte esse dictū crederet: qui sapiēs h̄itus esset vnus e septē: īpuri cuiusdā aut ambitiosi aut oia ad suā potentiā reuocātis eē sniam: qm̄ enī modo quisq̄ꝫ amicus esse poterit: eius cui se putabit inimicum esse posse.

¶ Ualeri' max. li. 3. ti. de ꝯstātia. Alexandri macedonū regis amicus ⁊ comes philipp' medicus: cū suis manib' tēperatā potionē alexādro porrexisset: a pmenione misse lre supuenerūt admonētes vt rex insidias philippi medici pinde ac pecunia corrupti a dario caueret: q̄s cū legisset sine vlla cūctatiōe medicamentū angit: ac eas tñ legēdas philippo tradidit: ꝑ quo tā ꝯstāti erga amicū iudicio dignissimā a dijs imoꝛtalib' mercedē recepit: qui incolumitatis ei' p̄sidiū falso interpellari iudicio voluerūt. ¶ Idem li. 4. ti. de moderatiōe. Plato cū a quodā audierat xenocratē discipulū suū de se multa ipie locutū sine vlla cūctatiōe crimiationē respuit: instabat certo vultu iudex cām q̄rēs: cur sibi fidos nō adhiberet': adiecit nō eē credibile: vt quē tāto tpe amaret ab eo inuicē nō diligeret': postremo cū ad iusiurandū inimicitias: serētis malignitas ꝯfugisset: ne de piurio eius disputaret affirmauit nūq̄ꝫ xenocratē illa dicturū fuisse nisi ea dici expedire sibi iudicasset. ¶ Idē ti. de amoꝛe ⁊ dilectiōe Damō ⁊ pithias pitagoꝛice prudētie sacris iniciati tā fidelē int' se amicitiā vinxerūt vt cū alterū ex his dionysius syracusan' interfi

cere vellet: atq; bis tps ab eo quo priusq; periret domum profectus res suas ordinaret impetrasset: alt vadem se pro reditu ei tyranno dare nõ dubitauit. Igit oes et ipmis dionysius noue atq; ancipitis rei exitũ spectabant: appropinquante deinde finita die nec illo redeũte vnusquisq; stultitie tã temerariũ sponsorẽ dãnabat. at his nihil se de amici cõstãtia metuere pdicabat. Eodẽ aũt momento et hora a dionysio cõstituta qui eã acceperat superuenit: admirat ambor aĩum tyrãnus suppliciũ fidei remisit. Insupq; eos rogauit vt se in societatẽ amicitie tertiũ sodalitij gradũ vltima culturũ beniuolentiaz reciperẽt. Bias ita aiebat oportere hoies i vsu amicitie versari vt meminissent eas ad grauissimas inimicitias posse cuerti. Qđ q̃dẽ pceptũ pma specie nimis fortasse callidũ videaf. Inimicũq; simplicitati qua pcipue amicitia gaudet: sed si aĩ altior cogitatio dimissa fuerit: per quã vtile reperietur.

¶ Macrobius saturnalior li. 2. c. 18. ex auctoritatibus publij. Ira amicum habeas vt posse fieri hũc inimicũ putes.

¶ Auctor libri qui dr facetus. c. 6. Si tamẽ in mũdo: modo nõ est fidus amicus.
Fraude est etenim callidus o s homo.

¶ De amicor constantia et incõstãtia. R. 14

Salomon in prouer. c. 18. Occasiones q̃rit qui vult recedere ab amico. c. 19. c. Diuitie addũt amicos plimos a paupe aũt et hi quos habuerit separaf

¶ Isocrates in exhort. c. i. Decet natos sicut substãtie: sic etiã paterne dilectõis esse heredes. c. 2. c. Lente quidẽ fiat amicus: factus tẽtes perseuerare.

¶ Cronica de nugis ph'o. c. 8. s. de periãdro Periãder corinthius vn' d. vii. sapientibus ait: Amicis et felicib' et infelicib' idem sis.

¶ Aristoteles ethicor li. 8. c. 4. Propt vtile existes amici cũ dferente dissoluunf. Sola bonor amicitia intrãsmutabilis est. Loca nõ dissoluũt amicitiã simplr sz opationẽ. c. 5. c Mali firmũ quid nõ hñt: neq; eni sibiipsis pmanẽt similes existẽs: in modicũ eni tps fiũt amici gaudẽtes adinuicẽ malitia.

¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 6. Amicus si pmãserit fixus erit q̃si coeq̃lis: et in domesticis tuis fiducialr aget. c. 22. c Ad amicum etsi pduxeris gladiũ ne desperes: est eni regressus ad amicũ. Fidẽ posside cũ amico i paupertate illius: nõ et in bonis illius leteris: in tpe tribulationis illius pmane illi fidelis non in hereditate illius coheres fis.

¶ Tullius de officijs li. i. c. 22. Beniuolẽtiã nõ adolescentulor more ardore quodã amoris: sz stabilitate potius et cõstãtia iudicamus. Idem rethor. artis noue li. 5. 10. c. Qui fortunis alicuius inducti amicitiã ei secuti sunt: hi sil ac fortuna delapsa est deuoluãt oes. Li. 7. et si. ca. 10. Falsi amici sereno vite tpe psto sunt: sil atq; hyẽni fortune viderũt deuolãt oes. Idez de fine bonor et malor li. 2. Si vtilitas amicitiã cõstituet tollet eandẽ. Idem de amicitia: In vita tyrannor nulla fides: nulla charitas: nulla stabilitas beniuolẽtie põt eẽ fiducia: oia semp suspecta atq; sollicita: nullus locus amicitie. Quis eni eũ aut diligit quẽ metuat aut eũ a quo se metui putat. Coluntf tñ simulatione amicitie dũtaxat ad tempus.

¶ Ouidius de tristibus lib. i. e. 8. Donec eris felix: multos numerab's amicos.
Tẽpora si fuerint nubila: solus eris.
Epistola. 4.
Scilicet vt fulmini: spectaf in ignib' aurũ.
Tẽpore si duro est inspicienda fides.
Dũ viuat et vultu ridet fortuna secundo.
Inde libatas: cũcta sequuntf opes.
At simul intonuit fugiũt: nec noscif vsq;
Agminib' comitũ: qui mõ cinctus erat.
Idem de ponto li. 2. e. 3.
Diligif nemo: nisi cui fortuna secũ la est.
Que simul intonuit: pxima queq; fugat.
Epistola. 6.
Turpe erit in miseris: veteri tibi reb' amico
Auxiliũ nulla parte tulisse tuum.
Turpe sequi casũ: et fortune credere amicũ.
Et nisi sit felix esse negare suum.

¶ Quintilianus declam. li. j. declam. j. Cum ꝑpter pecuniã ames: idem amoris ⁊ spes tutus est.

¶ Seneca epistolarũ ad lucillũ li. 2. c. j. Qui vtilitatis causa assumptus est: tã diu placebit q̃diu vtilis fuerit. ☞ Libro. 6. c. 7. ⁊ fi. Est quidẽ suppinus ac negligens qui ĩ amici memoriã ab aliq̃ regione amouetur.

¶ Lucanus lib. 8. Dat penas laudata fides cũ sustinet inquit: Quos fortuna premit. Aduersis non deesse decet.

¶ Ualerius max. li. 3 ti. d̃ ↄstantia: Centurio quidã diui augusti: cũ antoniano bello sepenumero excellẽtes pugnas edidisset im prouisis hostiũ insidijs circũuẽtus: ⁊ ad antoniũ alexandriã ꝑductus: interrogatusq̃ quisnã de eo statui deberet: iugulari me inquit iube: quia nõ salutis bñficio neq̃ mortis supplicio adduci possum vt aut cesaris miles desinã: aut tuus esse incipiã. Ceterũ quo constantius vitam contẽpsit eo facili⁹ impetrauit: antonius enim virtuti eius incolumitatem tribuit.

¶ Marcialis cocus li. vndiq̃ suscepto. c. 6 Nescit amor vehemẽs: ad queq̃ pericula rumpi.

¶ Boetius de consolatione li. 2. c. 15. Amicorũ tibi fideliũ mentes aspera horribilisq̃ fortuna detexit: hoc tibi certos sodaliũ vultus ambiguosq̃ secreuit. ☞ Lib. 9. c. 9. Quẽ felicitas amicũ fecit: infortunium faciet inimicum.

¶ Cassiodorus eplarũ li. 10. c. 2. Amicitia tantũ est certior quantũ vetustior: q̃ facile mutari nõ põt: qđ ꝑ lõga tẽpora custodit.

¶ Uersificator fabularũ esopi. 28. fa. Null⁹ amor durat: nisi fructus seruet amorem. ☞ Fabula. 62. Nã refugit viso: turbine falsus amor. Dum fortuna tonat: fugitiuos terret amicos. Quis amet ⁊ quis nõ: sola ꝑcella docet.

¶ Auctor li. qui dr̃ facetus. c. 6 Qui fuerit felix: multis venerandus amatur. Sed miser effectus solus ad ima cadit.

¶ Andreas ad gualteriũ de amore li. 3. Uerus amicus in amici aduersitatibus fidelior inuenit̃: ⁊ efficit̃ in oĩ turbatõe ↄstãtior.

¶ Heinricus samari. li. j. parte. j. Cũ ꝫephir⁹ flabat: multis comitabar amicis. Nũc dẽs a quilo: turbine flante fugat. Ois in aduersis reb⁹ amicus abest. ☞ Li. 2. ĩ fi. Nulla remota via: solidũ partit̃ amorẽ.

¶ Jacobus beneuẽtanus. c. 34. Mutari nescit: inueteratus amor.

Quartus liber secũde partis tractat de odio: discordia ⁊ pace: sub his titulis sequentibus.

¶ De odio. Rũca. j.

¶ Salomõ in ꝓuerb. c. 10. Odiũ suscitat rixas. ☞ 26. c. Qui operit odiũ fraudulẽter reuelabitur malitia eius in concilio.

¶ Aristoteles rethoricorũ li. 2. ca. 21. Non oportet amare tanq̃ȝ oditurum: sed magis odire tanq̃ȝ amaturum.

¶ Jesus filius sirach in eccl'. c. 9. Temerari⁹ in verbo suo odibilis erit.

¶ Terentius in andria. c. 3. Ueritas odium parit.

¶ Tullius tusculanarũ questionũ li. 4. Odiũ est ira inueterata.

¶ Ouidius sine titulo siue amorũ li. j. c. 8. Sepe simultates ira morata facit.

¶ Quintilianus declam. j. declam. Odiũ dẽ adurũt oculi: ⁊ hũc in pectoribus humanis furentẽ lumina accendũt. Nec leuis animis accidit insania quotiẽs quẽ execraris aspicias. ☞ 10. declam. Odia plerũq̃ ex inanibus causis aboriunt̃. ☞ 12. declam. Non adeo desunt odiorũ cause: vt iam rara simultas sit: ⁊ vt videat̃ aliquis nihil magis q̃ȝ malos odisse. ☞ 14. declam. Oia facinora nisi fallor causas vel de cupiditate: vel d̃ simultatibus trahunt.

¶ Joãnes apl's et euãgel'. eplã vnica. c. j. Qui odit fratrẽ suũ: in tenebris est: ⁊ in tenebris ambulat: ⁊ nescit quo vadat: qm̃ tenebre obscurauerũt oculos eius.

¶ Iuuenalis li. 5. & fi. sat. 3. & pe.
Inde finitimos vetus atque antiqua simultas:
Immortale odium & nunquam sanabile vulnus.
¶ Claudianus li. 3.
Non odium terrore moues.
¶ Fulgentius mitologiarum lib. I. fabu. 6.
Mortalium iurgiorum inuidie ternario conflantur statu: id est nali: casuali: accidentali. Naturale est odium vt canium & luporum pecudum & luporum: boium & serpentium. Casuale est vt amoris zelus atque inuidie. Accidens est quod aut verbis causaliter oboritur: vt boium: aut propter comestiones: vt iumentis.
¶ Boetius de consolatione li. 4. c. 7. Bonos quis nisi stultissimus oderit. ¶ Idem topicorum li. 3. Ex arrogantia fit quisque odiosus. ¶ Idem in musica li. I. c. I. Odiosa est dissimilitudo atque contraria.
¶ Cassiodorus epistolarum li. 10. c. 11.
¶ De elatione odium concitatur.
¶ Isidorus soliloquiorum. lib. 2. c. 23. Aliene nequitie non serues dolorem. Odium a regno dei separat hoies. ¶ 45. c. Odium timor generat
¶ Andreas ad gualterium li. 3. Nullus tanto dilectionis alicui vel amicitie vinculo colligatur: si cognouerit ipsum pro sue vxoris vel filie vel propinque instanter esse amore sollicitum quin statim contra ipsum non accipiat: odii liuore moueri & indignationis venena concipere.
¶ De inuidia zelo & nemessatione. Rubrica. 2.

Tobbisto. c. 2. Paruulum occidit inuidia.
¶ Salomon i eccl. c. 8. Ait salomon: Contemplatus sum oes labores boium & industrias aiaduerti patere inuidie proximi.
¶ Aristoteles rethori. li. 2. c. 12. Nemessare est tristari de eo qui videtur indigne bn agere. ¶ c. 13. Inuidia est tristitia quedam super bona actione apparente bonorum circa similes. Inuidebunt quidem tales: quibus sunt aliqui similes aut videntur. Amatores honoris magis inuidiosi sunt quam non amatores honoris. Et opinati sapientes: sunt enim amatores honoris in sapientia. Et vniuersaliter amatores fame circa aliquid inuidiosi sunt contra hoc.
¶ 14. c. Zelus est tristitia quedam super apparenti presentia bonorum honorabilium & contingentium sibi accipere preter siles natura: non quia alii: sed quia non & sibi sunt. Zelatiuus seipsum preparat propter emulationem vt obtineat bona. Inuidus aut vt proximus non habeat propter inuidiam. Necesse est zelatiuos quidem ee dignificantes seipsos bonis que non habent. Iuuenes & magnanimi sunt zelatiui. ¶ Idem topicorum li. 2. Inuidia est tristitia in apparenti vtilitate alicuius.
¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 9. Non zeles gloriam & opes peccatoris: non enim scis que futura sit illius subuersio. ¶ 30 c. Zelus & iracundia minuunt dies.
¶ Oratius in epistolis. 2. c. Inuidus alterius macrescit rebus optimis.
¶ Tullius de oratore li. 2. Laudi atque glorie maxime inuideri solet. Inuident hoies maxime paribus aut inferioribus inuident sepe vehementer & eo magis si intolerantius se iactant: & equabilitatem communis iuris prestantia dignitatis aut fortune sue transeunt. Plerique sunt inuidi: maximeque hoc commune est vitium. Inuidetur prestanti florentique fortune: vt hec opinio minuatur: & illa excellens opinio ne fortuna cum laboribus & miseriis permixta videatur. ¶ Idem tusculanarum questionum li. 3. Inuidentia egritudo est ex alterius rebus secundis. ¶ Idem philippicorum li. 9. Nemo alterius qui sue confidit virtuti inuidet. ¶ Idem de essentia mundi. Probus nemini inuidet.
¶ Ouidius sine titulo seu amorum li. I. c. 15. & fi.
Pascitur in inuidis liuor: post fata quiescit.
Tunc si vis ex merito quemque tuetur bonno.
¶ Idem de arte amandi li. I.
Fertilior seges est alienis semper in agris.
Vicinumque pecus grandius vber habet.
¶ Idem de remedio amoris li. I. contra fi.
Summa petit liuor: perflant altissima venti.
Summa petunt dextera fulmina missa iouis.
¶ Idem de fastis li. 4. Que non liuor adit.
¶ Idem de ponto li. 3. c. 3.
Liuor iners vicium: mores non exit in altos.
Vtque latens ima vipera serpit humo.

¶ Epistola.4. Scripta placent a morte fere: qꝛ ledere viuos Liuoꝛ. ꝛ iniustoꝛ carpe den te solet. ¶ Lib.4.ꝛ fi.epl'a.16.ꝛ fi.
Nõ solet ingeniis sũma nocere dies.
Famaqꝫ post cineres maioꝛ venit.
¶ Quintilianus declamationũ.12. declam. Quo nõ penetrãs ĩpꝛobe liuoꝛ: quidue scabꝛe malignitati clausum est.
¶ Mattheus in euangelio.c.13. Nõ est ꝑpheta sine honoꝛe nisi in patria sua ꝛ in cognatione sua ꝛ in domo sua.
¶ Marcus in euãgel' c.6. Non est ꝑpheta sine honoꝛe nisi in patria sua: ꝛ in cognatione sua ꝛ in domo sua.
¶ Lucas in euãge.c.4. Nemo ꝑpheta acceptus est in patria sua.
¶ Joãnes in euãge.c.4. Pꝛopheta in sua patria honoꝛem non habet.
¶ Paulus apl's epl'a ad galathas.c.5. Si inuicem moꝛdetis ꝛ comeditis: videte ne ab inuicem consumamini.
¶ Seneca tragediarũ in hercule furente.c.3
Inuidia fastũ ac fermo popularis pꝛemet.
Ars pⁿmi regni est posse ab inuidia pati.
¶ Idez eplarũ ad lucillũ li.14.e.j. Nemo eorum qui in re publica versanť quos vincãt sed a quibꝰ vincãť aspicit: ꝛ illis nõ tã iocũdum est multos post se videre q̃ȝ graue est aliquẽ ante se habere. ¶ Idem de ꝯsolatõe ad paulinũ. Edax ꝛ inimica est semp alienis ꝑfectibꝰ inuidia. ¶ Idem de trãquillitate animi: Alit liuoꝛem infelix inertia: ꝛ oẽs de strui cupiũt qui se ꝑuehere nõ pñt. ¶ Idem de breuitate vite: In vicino versať inuidia. Simplicius lõge posita miramur. ¶ Idem ĩ ꝑuerb. Inuidia est doloꝛ aĩ ex alienis commodis.
¶ Lucanus li.4. Abscidit nostre multũ soꝛs inuida laudi.
¶ Juuenalis lib.4.sat.j. Quosdã pꝛecipitat subiecta potentia magne Inuidie.
¶ Marcialis cocus epigramaton lib.5. Esse quid dicam q̄ viuis fama negatur.
Et sua qđ rarus tẽpoꝛa lectoꝛ amat.
Hiꝰ sunt inuidie nimirũ regule moꝛes.
Pꝛeferat antiquos semp vt illa nouis.
¶ Idem li. vndiqꝫ suscepto.c.j.
Inuidus irrisoꝛ rediniuo crimine gaudet.
Et semel irrisum: terqꝫ quaterqꝫ cupit.
¶ Cap.2. Inuidie flãmã q̃ tigiline laboꝛas:
Exiccata cutis omnibus insinuat.
Toꝛres inuidia nõ quintũ cãdide: sed te
Toꝛres inuidia: nõ alium nisi te.
¶ Ualerius max.li.4.ti.de amoꝛe ꝛ dilctiõe
Nulla tam modesta felicitas est que malignitatis dentes vitare possit.
¶ Pꝛiscianus li.18.ꝛ fi.ti. de significatione verboꝝ significantiũ actionẽ ꝛ transitionez.
Inuideo tibi: quasi non inuidens tibi fio: id est nõ ferẽs te bene agentẽ videre.
¶ Boetius in li. diuisionũ: Quicquid nouiȝ est in pudenti obstinatõe obliqui moꝛs obtractionis. ¶ Idem de disciplina scholariuȝ li.2. Inuidia si ſm quid aduenerit: videlicet in discendo gratuita est. Simplr vo ꝑprii est auctoꝛis consumptura.
¶ Cassiodoꝛus epistolarũ li.j.e.8. Quicquid ex inuidia diciť veritas nõ putať. ¶ Lib.6. epl'a.22. Maioꝛi cura tractãda sunt vñ inuidia plus timeť. ¶ Libꝛo.10.e.11. Pꝛofectibus quidẽ ꝑrima ẽ indubitanter inuidia
Inuidia tolerantia melius vinciť: que contentione semp augetur.
¶ Gregoꝛius in pastoꝛali.c.35. Inuidi dum liuoꝛem a coꝛde non pꝛoiciunt ad apertas operũ nequitias deuoluuntur.
¶ Auctoꝛ lib. qui diciť pãphilus.c.25. Dla non cessat carpere liuoꝛ edax.
¶ Mattheus vindocinẽsis in poetria: parte 2.ꝛ fi c.4. Fascinat inidie: spiritus oẽ bonũ
Inuidia est odiũ aliene infelicitatis.
¶ Gaufridus in poetria.c.18. Pessima res liuoꝛ: totus letale venenũ.
¶ Jacobus beneuentanus.c.6. Ut durũ ferrũ moꝛdax consumit erugo.
Sic hoĩs lacerat intima liuoꝛ edax.
¶ Pꝛouerb. vulgar. Cane en cosina so par non de fira.

¶ De detractione. Rica.3.

Psalmista 100.ps. De trabente se/creto proximo suo hũ c psequebar.
Salomon in prover.c.5. Remove a te os pravũ: et detrahentia labia sint procul a te. 24.c. Abominatio est hominũ detractor. Cum detractoribus ne cõmiscearis. 25.c. Ventus aquilo dissipat pluuias: et facies tristis linguam detrahentẽ. Idem in eccl.c.10. Si mordeat serpẽs in silẽtio nihil eo minus habet qui occulte detrahit.
Jacobus apl's ep'la vnica.c.4. Nolite detrahere alterutrum.

De inimicitia et inimicis. Rubrica.4.

Salomon in puerb.c.26 Labi's su s intelligit inimicus cũ in corde tractauerit dolos. Qñ submiserit vocem suã ne crediderís ei: qm̃ septẽ nequitie sunt in corde eius. Qui operit odiũ fraudulẽter reuelabit malitia eius in cõcilio. 27.c. Meliora sunt vulnera diligentis q̃ fraudulenta odientis oscula.
Aristoteles retho li.2.c.6. Factiua inimicitie est ira: epira: mus criminatio.
Jesus filius sirach in ecc.c.12. Nõ abscõdetur in malis inimic'. Non credas inimico tuo in eternũ. In labiis suis indulcat inimicus: et in corde suo insidiatur: vt subuertat te in foueã. In oculis suis lachrymatur inimic' et si inuenerit tẽpus nõ satiabitur a sanguine. Si incurrerint tibi mala: inuenies eũ illic priorẽ
Tullius tusculanarum qõnũ li.4. Inimicitia est ira vlciscẽdi tps obseruãs. Idem i inuectiua in salustiũ. Plerũq; res publica priuatis crescit inimicitijs vbi nemo ciuis qualis sit potest latere.
Seneca ep'larum ad lucillu; lib.3.e.5. Leue es alienũ facit graue inimicũ. Idem de remediis fortuitorum.c.19. Quõ aduersus serpẽtes sic aduersus inimicos auxilia circũspice: quib' illos aut arceas aut qõ optimũ est places. Idẽ in puer. Cũ inimico nemo in grãm cito redit. De inimico nõ loq̃ris malũ: sed cogites. Grauior ẽ inimic' qui latet. Inimicũ q̃uis humilẽm docti est metuere. Loquax inimicus minus q̃ taciturus offendit Miserrima est fortuna que inimico caret.
Boetius de csol.li.3.c.9. Que pestis ẽ efficacior ad nocẽdũ q̃ familiaris inimicus.
Bertrãdus iconomica c.8. Nõ semp gladio: sed sepe fruitio vincitur inimic'. c.9. Hñs inimicũ capitalẽ i carcẽ posit' est. Habes inimicum capitalẽ: queras oculũ tuum pro tuo custode. Si habes inimicũ: duersatiõnẽ nõ hẽas cũ ignotis. Semp cogita q inimicus sagax cogitat inimici vias. Debilitas inimici nõ est tibi loco pacis: sed treuga ad tẽp'. Si te securas nõ cogitare inimicũ quem tu cogitas: periculo te exponis.
Jacobus beneuẽtanus.c.26. Nõ inimicitie si pores subditus esto.
Annihilat censum: corpus et ipse vacat.
Corpus res aĩam pernix ad perditionem
Fert inimicitia: consulo nate caue.
Prouerb. vulgar. Lo fenge de enemigo e como passare a panigo.

De discordia. Rubrica.5.

Salomon in puer.c.30. Qui prouocat iras producit discordias.
Salustius i iugurtio. Cõcordia parue res crescũt: discordia maxie dilabuntur
Tullius de amicitia: Que domus tam stabilis: que ciuitas tam firma ẽ: que nõ odijs et dissidijs funditus possit euerti.
Jacob' apl's ep'la.vnica.c.4. Vñ bella et lites int vos: nõne hinc ex cõcupiscentijs vestris q̃ militãt in mẽbris vestris.
Paulus apl's ep'la ad galathas.c.5. Si inuicẽ mordetis et comeditis: videte ne abinuicem consumamini.
Lex diges.ti.õ arb Litẽ finiri'. § si. Nãlis facilitas hoĩum est ad dissentiendũ. Ti. õ serui.vr pdi.L in re cõi. Propt imẽsas cõtẽtiones plerũq; res ad diuisionẽ puenit. Ti. de le.ij.l cũ pr.§. dulcissimis. Cõio solet excitare discordias.
Prudentius de psicomachia.ca.10. Nil dissociabile firmũ est.

¶ Prosper sub vl'.c. Undiqȝ bella fremūt: omnes furor excitat armis.
Incūbunt reges: regibus inumeris
Impia cōfuso: seuit discordia mundo.
Pax abiit terris.
¶ Boetius de ɔsolatōe li.4.c.11. Ut pbis atqȝ īprobis nullū fedus est ita ipsi inter se īprobi nequeūt cōuenire. Quid ni: cum a se metipsis discrepantibus ɔsciencia vitijs improbi quiqȝ dissentiant.
¶ Gregorius in pastorali.cap.48. Omnes qui per discordiā separanť a viriditate dilectionis arescunt.
¶ Prouerb. vulg.
La guerra alarga entra estretta en sua.
¶ De susurratione ʒ seminatione discordiarū. Rica. 6.

In leuitico cap.19. Nō eris criminator nec susurro in populis.
¶ Slomon in puerb.c.22. Qui seminat iniquitatē: metet mala. 26.c. Cū deferit lingua extinguetur ignis: ʒ susurrone subtracto iurgia conquiescūt. Uerba susurronis quasi simplicia: ʒ ipsa perueniūt vsqȝ ad intima ventris.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.5. Nō appelleris susurro in via tua: ʒ lingua tua ne capiaris ʒ confundaris. Susurratori odiū ʒ inimicitia ʒ cōtumelia. ¶ 21.ca. Susurro coinquinabit alam suam: ʒ in oībus odieť. ¶ 28.c. Uir peccator turbabit amicos: ʒ in medio pacē habentiū mittit inimicitiā. Susurro ʒ bilinguis maledictus multos enim turbauit pacē habētes. Lingua tertia multos cōmouit: ʒ dispersit illos de gente in gētem: ciuitates muratas diuitū destruxit: et domos magnatorū effodit: virtutes populorū cōcidit ʒ gētes dissoluit: lingua tertia mulieres viratas eiecit: ʒ priuauit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiē: nec habebit amicū in quo requiescat. Beatus est qui tectus est a lingua nequā. Noli audire nequā linguam.
¶ Ualeri' maxi.li.7.ti. vafredicta aut facta.
¶ Tullius dux volscorū ad bellū inferendū romanis maxima cupiditate accēsus cū aliquos aduersus prelijs cōtusos aīos suorū: ʒ ob id pacis priores aīaduerteret: insidiosa rōne quo volebat cōpulit. Nam cum spectandorū ludorū gratia magna vulscorū multitudo romā cōuenisset: consulib' dixit vehementer se timere neqd hostile subito molirenť: monuitqȝ vt essent cautiores: ʒ protinus ipse vrbe egressus est. Quā rem ɔsules ad senatū detulerūt: qui tā ʒ si nulla suspitio suberat: auctoritate tñ tulit: cōmotus vt añ nocte volsci abirēt decreuit. Qua contumelia imitati facilē pelli potuerūt ad rebellandū. Ita mendaciū versuti ducis simulatione beniuolentie inuolutū duos simul populos fefellit: romanū vt insontes notaret volscū vt deceptus ira accenderetur.
¶ Auctor libri de formula honeste vite.c.3. Neminē susurro appetas: neminē effodias
¶ Gregorius in pastorali.c.48. Seminātes discordiā charitatē: q̄ nimirū virtutum est omniū mater extinguit.
¶ Gualterius de castellione li.j. Consultos procerū seruos contēne bilingues.
¶ De contentionibus. Rica. 7.

Salomon in puerb. c.3 Ne contēdas aduersus hoīes frustra. ¶ 24.c. Ne contēdas cū pessimis. ¶ 20.c. Honorē hoī qui se separat a contētionibus. ¶ 29.c. Uir sapiens si cū stulto contēderit siue irascať siue rideat: nō inueniet requiem.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.8. Nō litiges cū hoīe linguato: ʒ ne struas ignē ill' lingua ¶ 11.c. De ea re que te non molestat ne certaueris.
¶ Oratius in eplis li.j.e.19. Alter rixať de lana sepe caprina.
¶ Paulus apl's in ep'a.2. ad timotheū.c.2. Noli verbis contēdere: ad nihilū enim vtile est: nisi ad subuersionē audiētiū. Ineptas ʒ sine disciplina questiones deuita: sciens quia generant lites.
¶ Seneca de ira li.2. Cum pari contendere

ancepes est: cum superiore furiosum: cũ inferiore sordidum.
¶ Lex dige. ti. de servitu. vr. pdi. l. iure cõi. Propter imensas cogitationes plerũqz res ad divisionem pervenit.
¶ Auctor li. de formula honeste vite. ca. 4. Contẽdẽti facile cede: nec iniurgia disceptationesqz descendas.
¶ Ambrosius de officiis li. j. c. 2. Absit pertinax in familiari sermone contẽtio: questiones enim magis excitare inanes q̃z vtilitatis aliquid afferre solet.
¶ Macrobius saturnaliorũ li. 7. c. 18. ex au. liber. s. Nimiũ altercãdo veritas amittitur.
¶ Cato. c. 2. Cõtra verbosos noli contẽdere verbis. ¶ Cato. ca. 3.
Adversum notũ noli contẽdere verbis.
Lis minimis vbis: interdũ maxima crescit.
¶ Isidorus solilo. li. 2. c. 26. Caue cõtẽtiões
Contentio rixas gignit.
Contẽtio faces odiorum accendit.
Contẽtio pacẽ cordis extinguit.
Contentio concordiam rumpit.
¶ Libro 2. c. 43. Cede cito veritati.
In omni disputatione tene rationem.

¶ De rixis ꝛ scandalis. Rica. 8.

Salomon in puerb. c. 10 Odiũ suscitat rixas. ¶ 15. c. Uir iracũd⁹ puocat rixas: qui patiens est mitigat suscitatas. ¶ 18. c. Labia stulti imiscent se rixis: ꝛ os eius iurgia prouocat.
¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 8. Cũ iracũdo non facies rixam. ¶ 27. Effusio sãguinis in rixam superborum.
¶ Mattheus in euãgel. c. 18. Ue mũdo a scandalis. Necesse est vt veniãt scandala: verũtamẽ ve hoĩ per quẽ scandalũ venit.
¶ Cato. c. 2. Rumores fuge: ne incipias nouus auctor haberi.
¶ Isidorus solilo. li. 2. ꝛ fi. c. 26. Fuge rixã
¶ Jacobus beneuentanus. c. 5.
Lingua odiũ parit: ꝛ faciet tibi litem.
Effreni lingua: surgere bella solent.
¶ Prouerb. vulgar. Del can grintoso: cono forzoso guai la pelle.

¶ De litibus ꝛ iurgiis. Rica. 9.

Salomon in puer. c. 13. Inter supbos semp iurgia sunt. ¶ 17. c. Melior est bucella sicca cum gaudio q̃z dom⁹ plena victimis cũ iurgio. Sẽp iurgia q̃rit malus. ¶ 18. c. Os stulti iurgia puocat.
¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 8. Nõ litiges cum hoĩe potẽte: ne forte incidas in manus illius. Non cõtẽdas cũ viro locuplete: ne cõ consistat litẽ tibi: multos enĩ pdidit aurum ꝛ argentũ vsqz corregũ extendit ꝛ cõuertit. ¶ 28. c. Abstine te a lite: ꝛ minues peccata. Homo iracundus incendit litem.
¶ Cronica de nugis phor. c. 5. s. de pictago. Pictagus mitilenus qui fuit vnus de septẽ sapientibus dicebat: Non obiurgare amicũ imo nec inimicum.
¶ Ouidius de arte amandi li. j.
Jurgia pcipue vino stimulata caueto.
Est nimiũ facilis ad fera bella man⁹. ¶ Li. 2
Esse pcul lites: ꝛ amare premia lingue.
¶ Paulus apls in epla. 2. ad timotheũ. c. 2. Seruũ deo nõ oportet litigare: sed mãsuetum esse ad oẽs: docibilẽ: patientẽ: cũ modestia corripientẽ eos qui resistũt veritati.
¶ Seneca de ira li. 2. Cũ pari contẽdere anceps est: cum superiore furiosum: cum inferiori sordidum.
¶ Paladius de agricultura. c. 6. Uno vel colono confinis possidenti qui fundũ aut agrum suũ locat: dãnis suis ac litib⁹ studet.
¶ Lex diges. ti. de alienatione iudi. ꝛc̃. l. item si res. in fi. Uerecũda cogitatio eius qui lites execrat: nõ est vituperãda. Lex codi. ti. de iudi. l. pperãdũ. in pn. Sepe cause pecuniarie mãm criminalib⁹ creare noscuntur.
¶ Auctor lib. de for. honeste vite. c. 4. Non in iurgia disceptationesqz descendas.
¶ Cato. c. 3. Litem inferre caue cum quo tibi gratia iuncta est.
¶ Cassiodorus epistolarũ li. 4. e. 37. Longa questio litigantium non tam auget patrimonia q̃z euertit. ¶ Lib. 11. c. 9. Si queri

tis lucra: vitate potius dānosa litigia.
¶ Isidorus soliloquiorum lib. 2. c. 25. Nullus existat sermo iurgiorum qui concordiam diuidat. ¶ 26. c. Uita lites. Tolle occasionē litis.
¶ Jacobus beneuētanus c. 29.
Hoc tibi precipio: vites vt placita semper:
Si poteris: q̄m prelia sepe mouent.
Questio res minuit: odiū creat: incitat iras.
Pro lucro damnū: ducere sepe solet.

¶ De seditionibus ciuium. Rica. 10.

Aristoteles pollitico lib. 4. c. 4. Ubi multū quid itermediū minime fiūt conturbationes & dissentiones pollitiarū. Et magne ciuitates sūt magis sine seditionibus ppter eandē cām: quia multum quod mediū. In paruis aūt facile diuidere omnes in duo: vt nihil relinquat mediū: & omnes fere egeni vel opulēti sunt. ¶ Libro. 5. c. i. Ubiqꝫ ppter ineq̄le seditio est. Totaliter equale querentes: seditiones faciunt. Minores existentes ciues: vt equales fint: seditiones faciunt: & eq̄les existentes vt maiores. De quibus dissidēt ciues sunt lucrū & honor. ¶ c 4. Debile qđ seditione diuisum est. ¶ 7. c. Regnū ab extrisecis minime corrūpitur: ppter quod & multi temporis est. Ex seipso plurime corruptiones accidunt.
¶ Tullius de offi. li. i. c. 19. Qui parti ciuiū consulunt partem negligunt rem pniciosaꝫ in ciuitate adducūt: seditionē atqꝫ discordiā ¶ Idem philippicorum lib. 7. Forenses cause leges iudicia esse nō possunt ciuili pace sublata. ¶ Li. 2 & pe. Nec priuatos focos: nec publicas leges: nec libertatis iura videt cara hēre: quē discordie: quē cedes ciuiū: quē bellū ciuile delectat: eumqꝫ ex numero hominū eijciendū: & exterminis humane nature exterminandū puto. Nihil hō ciue: nihil hō homine deterius: non autē ciuis: aut hō habēdus est qui ciuile bellū concupiscit.
¶ Mattheus in euāge. c. 12. Omne regnū in seipsum diuisum desolabit. Et oēs ciuitas vel domus contra se non stabit.
¶ Marcus in euangelio. c. 3. Si regnū in se diuidat: non potest stare regnum illud. Et si domus super semetipsa despiciat: nō poterat domus illa stare.
¶ Uegetius de re mili. li. 3. ti. 10. Nulla q̄uis minima natio potest ab aduersariis perdeleri nisi proprijs facultatibus seipsaꝫ consumpserit. Nam ciuile odium ad inimicorum perniciem preceps est: ad vtilitatem sue defensionis incautum.
¶ Lucan' li. 2. Summū brute nephas ciuilia bella fatemur.
¶ Lex diges. ti. de captiuis & postli. reuersis. si quis ingenuā. ℣ pe. Per ciuiles dissentiones semper res publica ledetur.
¶ Proclus de theologicis elementationib' ppo. 86. Partitio quidem dispergit & dissoluit vniuscuiusqꝫ potentiam.
¶ Prouerb. vulg. Cita e perita quando la e diuisa.
Regno e conchiso da che le diuiso.

¶ De tranquillitate populorum. Rica. 11.

Cassiodorus epi. li. i. c. i. Omni quippe regno desiderabilis debet esse trāquillitas in qua & populi pficiunt: & vtilitas gentium custodit. Hec est enim bonarum artium mater: hec mortaliū genus reparabili successione multiplicās facultates protendit: mores extollit. Et tantarum rerum ignarus agnoscit qui eam minime quesiuisse sentitur. ¶ 4 c. Logi debet vt sit quietus qui suo vicio renuit esse pacificus ¶ 2 2 c Decet regalis apicis curam generalitatis custodire concordiā. Ad laudē regnantis trahit si ab omnibus pax ametur ¶ Libro. 2. c. 29. Regnātis est gloria subiectorum ociosa trāquillitas. ¶ Lib. 3. c. 38. Principis opinionē longe lateqꝫ dissemiat subiectorum custodita securitas. ¶ Li. 5. c. 39 Quies suauissima populi & dispositio tranquilla regionū preconiū probatur eē regnātiū. ¶ Lib. 11. c. 9. Furoris genus est in seculo pacato turbulēto studere pposito,

¶ De satisfactione illa te iniurie. Rica. 12.

Isidorus soliloquiorum li. 2. c. 22. Si cõtristaueris in aliquo fratrẽ tuum: satisfac illi. Si peccaueris in eũ: age penitentiã corã illo. Si offenderis quẽq̃: re propitiare eum prece. Perge velociter ad reconciliationẽ primi tui. Offensioni tue cito veniam postula. Non requiescas nisi recõciliatus fueris fratri.

¶ De pace et concordia. Rica. 13.

Tobisto. c. 22. Acquiesce omnipotenti: et habeto pacem: et per hoc habebis fructus optimos. ¶ Psalmista. 33. ps. Inquire pacem et persequere eam. ¶ 36. ps. Sũt reliquie homini pacifico. ¶ 84. ps. Iustitia et pax osculate sunt.

¶ Salomon in prouerb. c. 12. Qui pacis ineunt consilia sequitur eos gaudium. ¶ 16. ca. Cum placuerint domino vie hominis inimicos quoq̃ eius conuertet ad pacem.

¶ Cronica de nugis phorum. c. 7. s. de cleobolo. Cleobolus vnus de septẽ sapientib' dicebat inimicũ amicũ faciendum.

¶ Aristoteles ethicorum li. 8. c. j. Concordia simile aliquid amicitie videtur esse.

¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 5. Prosequatur te verbũ pacis et iustitie. ¶ 25. c. Ait iesus filius sirach. In tribus placitũ est spiritui meo que sunt probata corã deo et hoibus: Concordia fratrũ et amor proximorum: Et vir et mulier sibi consentiẽtes. ¶ 28. c. Memento nouissimorum: et desine inimicari: tabitudo enim et mors iminẽt in mandatis.

¶ Salustius in iugurtino: Cõcordia paruę res crescũt: discordia maxime dilabuntur.

¶ Uirgilius eneid. li. 11. circa mediũ: Pacẽ laudate sedentes.

¶ Tullius de amicitia: Quanta vis amicitie cõcordieq̃ sit ex dissensionibus atq̃ discordiis percipi põt. ¶ Idem philippicorum lib. 2. Nomẽ pacis dulce est: et ipsa res salutaris. Pax est trãquilla libertas. ¶ Li. 12. et pen. Dulce est nomẽ pacis: res vo ipsa tum iocũda tum salutaris.

¶ Ouidius de fastis lib. j. Pax cerere nutrit pacis alũna ceres. ¶ Libro. 4. Pace ceres leta est: et vos orate coloni. Perpetuã pacem: pacificũq̃ ducem.

¶ Quintilianus declam. 8. declam. Semper odiorum honestus occasus est: et dum simultates nihil alind hñt q̃ nocẽdi cupiditatẽ: speciosa i meli' ai mutatio ẽ cũ exẽpli honore.

¶ Mattheus in euãgel. c. 5. Beati pacifici: qm ipsi filij dei vocabunt. ¶ 9. c. Ait iesus discipulis suis: Pacẽ habete inter vos.

¶ Joãnes apl's in euãg. Ait iesus discipulis suis qñ morti appropiquabat: Pacẽ relinquo vobis: pacem meam do vobis.

¶ Petrus apl's in epl'a. j. c. 2. Qui vult vitam diligere et videre dies bonos coherceat linguã suã a malo et labia sua ne loquãt dolũ. declinet a malo et faciat bonum: inquirat pacem et sequatur eam.

¶ Paulus apl's: epistola ad romanos. c. 18. Que pacis sunt sectemur. ¶ Idem epl'a ad collossenses. c. 3. et pe. Pax christi exultet i cordibus vestris: in q̃ et vocati estis in vno corpore. ¶ Idẽ epl'a. 2. ad timotheũ. c. 2. Sectare iustitiã: fidẽ: charitatẽ: pacẽ. ¶ Idem in epl'a ad heb. c. 12. Pacẽ sequimini cũ oĩbus et scimoniã: sine q̃ nemo videbit deum.

¶ Seneca tragediarũ in hercule furente. c. 3. ¶ Pacem reduci velle victori expedit: victo necesse est. ¶ Idem epistolarum ad lucilliũ libro. 8. epistola. j. Non est dubium quin felicior pax sit nunq̃ lacessita: q̃ multo reparata sanguine. ¶ Idem de ira libro. 2. Quid est gloriosius q̃ iram in amiciciã cõmutare ¶ Idem in prouerbiis: Pacem cum oĩbus habeas: bellũ cum vitiis: Semp dissensio ab alio incipiat a te reconciliatio.

¶ Ualerius maximus libro. 2. titulo de institutis antiquis. Conuiuium solẽne maiores instituerunt: idq̃ caristiam appellauerunt: cui preter cognatos et affines nemo interponebatur: vt si qua inter necessarias

personas querela esset orta apud sacra mẽse ꝛ inter hylaritatẽ animoꝝ a fautorib⁹ cõcordie tolleret. ┌ Li.4.ti.2. Sicut placiduȝ mare ex asperso celumq̧ ex nubilo serenuȝ hilari aspectu sentit: sic bellũ pace mutatuȝ plurimũ gaudij affert. Speciosius aliquando iniurie beneficio vincunt q̃ mutui odij pertinacia pensantur.

¶ Prudẽtius ꝺ psicomachia.c.10. Pax plenũ virtutis opus: pax sũma laborum.
Pax belli exacti preciũ est: preciũq̧ pericli.
Nil placidũ sine pace deo.

¶ Prosp. sub vlt.c. Insontem vitam pacis amator agit.

¶ Cassiodorus eplaꝝ li.4.c.43. Non est leue prudentes viros in pacis instituta peccare. ┌ Lib.10.11.c.9. Transfigite semp innoxij. ┌ Lib.12.ꝛ fi.c.3. Uiri fortes semp in pace modesti sunt.

¶ Isidorus soliloquioꝝ li.2.c.25. Pacem cum oĩbus retine. ┌ 26.c. Uiue sp in pace.

¶ Mattheus vindocinensis de histor. tobie c.40. Esto pacificus: fuge iurgia vincla pacꝫ.
Celica sunt aĩe pocula: corpus alunt.
Plausus alit gentes.

¶ Prouerb. vulgar: Rason mete pace.
Chi nõ se vole enganare tosto sacorda.
Beato se proua chi in pace se troua.

¶ De causis inducentibus pacem ꝛ concordiam. Rbica. 14.

Aristoteles politicorum li. 5.c.3 Congregat etiaȝ separatissimos cõmunis timor.

¶ Lucas in euãgel.ca.23.ꝛ pe. Multitudo iudeoꝝ duxerunt iesum captũ ad pilatũ ꝛc. dicens: cõmouit populũ docẽs per vniuersam iudeã: ꝛ incipiens a galilea vsq̧ huc. Pilatus aũt audiens galileã: interrogauit si hõ galileus esset. Et vt cognouit q̧ ꝺ herodis potestate esset remisit eum ad herodem qui ꝛ ipse hierosolymis erat illis dieb⁹. Herodes aũt visu iesu gauisus est valde: erat enĩ cupiẽs ex mulo tpe videre eũ: eo q̧ audierat multa de illo: ꝛ sperabat signũ aliquot ab eo fieri. Interrogabat aũt illũ multis sermonibus: at ipse nihil illi rñdebat ꝛc. Spreuit aũt illũ herodes ꝛ illusit indutũ veste alba: ꝛ remisit ad pilatũ: ꝛ facti sunt amici herodes ꝛ pilatus ex ipsa die: nam antea inimici erant adinuicem.

¶ Statius theb.li.7.
Socij pacem fecere timores.

¶ Frontinus libro ij. titu.9. L. silla cũ legiones ciuiũ romanoꝝ pniciosa seditione furerent ꝺcilio restituit sanitatẽ efferatis ppe enĩ annũciari iussit hostẽ adesse: ꝛ ad arma vocantẽ clamorẽ tolli: signa canere. Discussa seditio est: ꝛ vniuersis aduersus hostem cõsentientibus. ┌ L.10.s.cõsilio dux dacoruȝ cũ sciret dissociatũ armis ciuilib⁹ populum romanũ: neq̧ tñ tẽtatandum arbitraret: q̧ externo bello posset ꝺcordiã in ciues calescere duos canes in ꝺspectu populariũ cõmisit: hisq̧ acerrime inter ipsos pugnãtib⁹ lupũ ostẽdit: quẽ ꝓtinus canes omissa inter se ira agressi sunt. Quo exẽplo ꝓhibuit barbaros ab impetu romanis profuturo.

Quintus liber secũde partis tractat de bñficijs: sub his titulis sequẽtibus.

¶ De petitionib⁹ ꝛ rogationibus bñficioꝝ: ꝛ exauditionibus vel de negationibus. Rubrica prima.

Isocrates in exhortationibus. c 2. Siquidẽ elegãtius vteris amicis si minime ꝓstolaris eoꝝ pces: ꝛ vltro sibi cũ exigit tẽpus auxilieris.

¶ Aristoteles rethoricoꝝ lib.2.c.6. Factitia amicitie est gratia ꝛ nõ requisitũ facere.

¶ Salustius in catilinario: Auxiliũ ab omnibus petas: etiam ab infimis.

¶ Oratius in s̃monib⁹ li.j. s̃mo.3. O ĩbus h̃ vitiũ est cãtatorib⁹ iter amicos: vt nõ dispo nãt aĩuȝ cãtare rogati: Inui si nũq̧ desistãt.

¶ Tullius de amicitia: Hec lex in amicitia sanciat: vt neq̧ rogemus res turpes: neq̧ faciamus rogati.

¶ Ouidius epistolarum.7.epi. Perdere verba leue est. ¶ Idem sine titulo seu amorum li.3.z si.c.11.
Desine blādicias: z verba potētia quondā
Perdere nō ego sum stultus vt ante fui.
¶ Idem de arte amandi li.j.
Flectit iratus: voce rogāte deus.
¶ Idem methamorpho. libro.8.
Ignauis pcibus: fortuna repugnat. ¶ Li.9.
Id pete quod fas ē. ¶ Idē de pōto li.2.e.9
Cōspicit nunq̄: meliore potentia cā:
Q̄ quotiēs varias nō finit esse preces.
¶ Seneca tragediarū in hypolito.c.6. Qui timide rogat: docet negare. Idem de bnfi ciis li.3. Si ɔtingit interuenire plura rogā tis verba interdicēda sunt: ne rogati videamur: sed certiores facti statim promittam⁹: facturosq̄ nos anteq̄ interpellemur ipa festinatione approbemus. ¶ Idem de clan. li.2.c.7. Nemo fortiter negantē iterū rogauit. ¶ Idem in puerb. Minus decipit cū negat celeriter. Negandi causa: auaro nūq̄ deficit.
¶ Ualerius maxi.li.6.ti.grauiter dicta aut facta: Publius rutilius: cū amici cuiusdam iniuste rogationi resisteret: atq̄ is p summā indignationē dixisset: quid ergo opus ē mihi amicitia tua si quod rogo nō facis. Immo quid mihi tua: si pper te aliquid inhonestē facturus sum. ¶ Li.7.ti. Sapiēter dicta aut facta: Socrates humane sapientie: q̄si quoddā terrestre oraculū: nihil vltra petēdū a diis imortalibus arbitrabat q̄ vt bona tribuerent: quia hi demum scirent quid vnicuiq̄ esset vtile. Li. aure dicta aut facta. Alexāder cū ad exidiū lansacene vrbis summo studio fereret: progressumq̄ extra menia anasiminē pceptorē suū vidisset: q2 manifestū erat futurū: vt pces suas ire eius opponeret: nō facturū se quod petisset iurauit Tūc anasimenes: peto inquit vt lansacum diruas. Hec velocitas sagittatis oppidū vetusta nobilitate inclytū exitio cui destinatum erat subtraxit.
¶ Prosp sub.91.epigramate.
Cū deus effectu: pcibus nō pstat iniquis.
Multū ɔcedit: quod nocitura negat.
¶ Macrobius saturnalior li.2.c.18.ex auctoritate publij. Pars beneficij est quod petitur si cito neges.
¶ Cato.c.2. Quod iustum est petito: vel qō videatur honestū. Nam stultum est petere: quod possit iure negari.
¶ Cassiodorus eplar li.2.epistola.30. Cur illud tardemus annuere vnde nulla possumus dāna sustinere. ¶ Li.3.c.43. Supplicationē pcepit humanitas. ¶ Li.4.c.5. Donare videt qui vēdit rogatus. ¶ 24.c. Uotis iusta poscentiū tribuat effectus. ¶ 26.c. Ipsa est pfecta pietas que anteq̄ flectat p̄cibus nouit cōsiderare fatigatos. ¶ Idem d̄ amicitia.c.22. Generosus anim⁹ nil magis erubescit q̄ petere.
¶ Ualdo.11.fabu.
Blandimēta pcū vertūt in candida tetrū.
¶ Gualterius de castellione li.6. Repulsam
Ex merito patit: qui postulat vlterius q̄
Promeruit: spes quā meritū n̄ puenit a spe
Deuiat: z verū dat ei presumptio nomen.
¶ Mattheus vindoci.de histo.tobie.c.31.
Sepe repulsa iuuat: nocet ipetrare repulsa
Liberat arbitrium munera sumpta ligant.
¶ Caplo.39. Est rogo vox miseri: vox importuna pudoris
Prodiga meroris: plena fauoris egens.
Largire rogata roganti: Si poteris.
¶ Prouerbia metricū extraordinem li.vag.
Est orare ducū: species violenta iubendi.
Et quasi nudato supplicat ense potens.

¶ De beneficiis. Rica.2.

¶ Psalmista.46.ps. Iustus miseretur et tribuet.
¶ Salomon in puerb.ca.12. Qui negligit damnū pptēr amicū: iustus est.
Multi colunt personā potentis.
¶ Cronica de nugis phor.c.7.f.de cleobolo. Cleobolus vnus de septē sapiētib⁹ dicebat beneficiendū esse amico vt amicior fiat. ¶ 28.c.f.de aristotele. Aristoteles ad culpantē: quia improbo cōtribuerat: ait nō cō

tribui hoī: sed humanitati. ¶ Idem interrogatus q̄liter sit nos erga caros gerendū: ait put amamus eos erga nos se gerere.
¶ Plato in timeo circa fi. Bonos viros decet cōmodos esse.
¶ Isocrates in exhortationibus.c.2. Bñfaciēs mal' assidebis alētib' alienos canes illi nāq3 impēdentes panē vt ī quoslibet latrāt
¶ Aristoteles ethicoꝝ li.4.c.i. Uirtutis magis est benefacere q̄3 bñ pati. ¶ Libro.8.c.8 ꝛ fi. Bñ pati multi volūt facere aūt fugiūt vt inutile. ¶ Libro.9.c.7. Multi magis bñ pati q̄3 facere appetūt. ¶ c.9. Amici magis est bñ facere q̄3 pati. Boni ꝛ virtutis est bñ facere amicis q̄3 extraneis. ¶ Idem polliticoꝝ li.2.c.2. Largiri ꝛ auxiliari amicis aut extraneis aut alteris: delectabilissimū est.
¶ Idem rethori.li.i.c.13. Magnanimitas ē virtus factiua magnoꝝ bñficioꝝ: pusillanimitas aūt ɔ̄riū. ¶ Lib.2.c.6. Factiua amicitie est gratia: ꝛ nō requisitū facere: ꝛ cū fecerit nō manifestare: sic enim ipsius gr̄a videtur non ꝑpter alterum.
¶ Iesus filius sirach in eccl.ca..4. Non sit porrecta man' tua ad accipiendū: ꝛ ad dandum collecta. ¶ 29.c. Uir bonus fidem facit ꝑximo suo..
¶ Tullius de officijs li.i.c.xxvi. Quicq̄d sine detrimēto cōmodari possit: id tribuat cuiq3 vel ignoto. ¶ Idem rethor. artis veteris li.2.c.5. Est imprudens: qui pro beneficio nō gratiarūverū mercedē postulat.
¶ Ouidius de ponto li.2.c.9.ꝛ anpe. Regia crede mihi res est succurrere lapsis.
Cōueniēs hoī est hoīem fuare voluptas.
Et melius nulla querit arte fauor.
¶ Quintilianus d̄ ɔclam.6. decla. Diu3 bñficioꝝ ista nā ē vt nō sit necessitas s3 potestas
¶ Mattheus in euāg c.7. Dia q̄cūq3 vult vt faciāt vobis hoīes: ꝛ vos facite illis.
¶ Paulus ap̄ls in ep̄la ad galathas.c.6. Alter alterius onera portate.
¶ Seneca de bñficijs li.i. Bñficia sine vllo delectu magis ꝓijcimus q̄3 damus. Beneficiū est beniuola actio: tribuens gaudiū: capiensq3 tribuendo: ꝛ in idem qd̄ facit ꝓna ꝛ sponte sua parata. ¶ Li.2. Ingratu3 est bñficiū quod diu inter dātis man' hesit. Maioris est muneris gr̄a: quo min' diu pependit. Dis benignitas ꝑperat: ꝛ ꝓpriū est libēter facientis cito facere. Nō sunt exasperāda beneficia: nec quicq̄3 tr iste illis miscēdū est: etiā si qd̄ velis admonere aliud tp̄s eligito. Qui dedit beneficiū taceat: narret qui accepit. ¶ Lib.3. Turpissima vox est ī bñficio redde. ¶ Li.4. Sati' est ꝓdesse etiā malis ꝑpter bonos q̄3 bonis deesse ꝑpter malos. ¶ Idem ep̄laꝝ ad lucillū li.6.c.6. Non pōt quisq̄3 beate degere qui se tm̄ intuet q̄ oīa ad vtilitates suas cōuertit. alteri viuas opoztet si vis tibi viuere. ¶ Lib.13.c.13. Nemo habet tā certā in beneficijs manum vt nō sepe fallat. Alio ꝛ beneficia ꝛ iniurie constāt Errat siquis beneficiū libenter accipit q̄3 reddat. ¶ Idem de beata vita: Ubicūq3 hō est: ibi bñcio locus est. ¶ Idē de moribus. Prius q̄3 ꝓmittas deliberes: ꝛ cū ꝓmiseris facies. ¶ Idem in prouerb.
Ab alio expectes alteri q̄3 feceris.
Bis ē gratū qd̄ opus est si vltro offeras.
Beneficiū qui dare nescit iniuste petit.
Beneficia plura accipit qui scit reddere.
Beneficiū dādo: accipit qui digno dedit.
Beneficiū sepe dare docere est reddere.
Benignus etiā causam dandi cogitat.
Pōt ī aduersis auxilia q̄ in scdis comodat.
¶ Ualerius max. li.5.ti. de ingratis.
Dādi ꝛ accipiendi beneficij cōmerciū sine quo vita hominū est more tollit: quisq̄3 bñ merito parem referire gratiā negligit.
¶ Lex diges.ti.cōmodati.l.icōmodato.§.sic aūt. Adiuuari quippe nos: nō decipi beneficio opoztet. ¶ Lex codic̄ ti.d̄ neg.ge.l.tutori Sufficit si cui vel in paucis amici laboribus consolatur.
¶ Marcialis cocus: li. vndiq3 suscepto: Ne noceas tibi sic alijs prodesse memento.
¶ Ambrosius de officijs li.4.ꝛ fi.c.3. Cōsidera o hō vnī nomē suspseris: ab humo ita q̄3 q̄ nihil cuiq3 eripit: sed oīa largit oibus

& diuersos in vsum omniũ aiantiũ fructus ministrat. Jnde appellata humanitas speci alis & domestica virtus hoiũm que consortez adiuuat. Subuenire nõ bñi humanitatis est: duritie aũt plus extorquere q̃ dederis.
¶5.c. Si nõ põt alteri subuenire nisi alter ledatur: cõmodius est neutrũ iuuari q̃z grauari alterum.

¶ Prosper. 66. emp. Gratior è fructus quẽ spes productior edit.

¶ Cato. c.j. Bonis bñfacito. Caplo. 2.
Dilige sic alios: vt sis tibi carus amicus.
Sic bon⁹ esto bonis: ne te mala dãna seq̃nt
Officiũ alterius multis narrare memento.
Atq3 aliis cũ tu bñfeceris ipse sileto.
Ne dubites cũ magna petas ipendere parua.
His eteni reb⁹ diũgit gr̃a caros. ¶ Caplo. 3
Si potes ignotis etiã pdesse memento.
Utilius regno est meritis acq̃rere amicos.
¶ Capitulo. 4.
Productus testis: salua tñ ante pudorem.
Quantũcũq3 potes celato crimen amici.

¶ Cassiodorus eplar li.j.c.13. Nõ decet eẽ difficile beneficiũ quod nõ patitur sui largitate detrimentũ. ¶33.c. Tũc de exteris cogitandũ est dũ se rõ ppriie necessitatis expleuerit. ¶37.c. Nõ est beneficiũ quod pstat inuitis nec cuiq̃ vtile qd aduersa volũtate conceditur. ¶ Li.2.c.28. Beneficiũ dici nõ põt: quod nulla vtilitate sentitur. Angusta sũt beneficia: que nõ etiã de futuris aliq̃d pollicentur. ¶ Li.9.c.24. Dulcius accipitur: quod sub aliq̃ dilatione prestatur. ¶ Libro. 11.c.6 Jpsius quoddãmodo res agitur cuius in alterũ vota cõpletur. ¶16.c. Subuenire semp amãtis est. ¶ Lib.12.& si.c.j. Persona tua refugiũ sit oppsso: infirmi defensio: psidiuz aliqua calamitate concluso. ¶5.c. Gratificante natura illis amplius debemus: q̃ nobis aliq̃ proximitate iunguntur. ¶ Jdez ð amicitia.c.22. Quicquid amico impenderis nũq̃z improperes.

¶ Andreas ad gualteriũ de amore li.j. Qui seruitia oblata recusat accipere: offerentem nimio rubore perturbat: & seipsum iudicat auaritie vitio contineri.

¶ Auctor lib. qui incipit astrolabi: Quod fieri tibi vis: hoc quoq3 fac aliis.

¶ Montenarius in luna cleri.c.96. Quisquis amat seruit.

¶ Prouer. vulgar: Luna man laua laltra Tãto val le amigo che nõ zoa: como nemigo che no nosse.

¶ De liberalitate & munificentia. Rica. 3.

Esaias ppheta.c.i. Oẽs diligunt munera: sequuntur retributiones.

¶ Aristoteles ethicor li.4.c.i. Nõ in multitudine dator ẽ qd liberale est: sz in dãtis habitu. Ditari nõ facile est liberalẽ: neq3 accepturũ existentẽ: neq3 custoditiuum. ¶2 c. Uelociter derelinq̃t substãtia dantes idiotas qui & videntur pdigi esse. ¶ Li.9.c.3. Amicis magna q̃z extraneis existimamus oportere largiri. ¶ Jdem magnor moraliũ li.i.c.42. Liberalis est laudabilis. ¶ Jdem retbor. li.i.c.13. Liberalitas est virtus circa pecunias bñfactiua. Jlliberalitas aũt õtrũz. ¶ Li.2.c.16. Senes illiberales sũt: vnũ eni aliquid necessarior est substãtia: sil' ãt ppter expientiã sciũt et qd difficile est possedisse: & facile abiicere. ¶ Jdẽ polliticor li.2.c.2. Largiri & auxiliari amicis aut exneis: aut alteris delectabilissimũ ẽ. ¶ Jdẽ in prior analeticor li.2.c.70. Ambitiosi liberales sunt.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.4. Nõ sit porrecta manus tua ad accipiendũ: ad dandu3 õo collecta. ¶c.12. Bñ fac humili: & nõ dederis ipio. ¶18.c. Añ mortẽ bñ fac amico tuo. ¶c.18. Oi dato ne des tristitia verbi mali. ¶35.c. Jn oi dato hylarẽ fac vultum tuum. ¶41.c.

¶ Terẽtius in phor.c.3. Oz iniq̃ cõpatũ est: bi q̃ min⁹ bñt: vt sp aliq̃d addãt diuitibus.

¶ Oratius in eplis li.i.c.7. Prodig⁹ & stult⁹ donat qui spernit & odit.
Hec seges igratos tulit: & feret oib⁹ annis.
Uir bon⁹ & sapiẽs: dignis ait esse parãduz.
Nec tñ ignorat quid distẽt era lupinis.

¶ Ouidius sine titulo seu amoꝝ li.j.c.8. Crede mihi res est ingeniosa dare. ¶ Idem de arte amādi li.j.ꝛ fi. Munera det diues.
¶ Mattheus in euāgel.c.25. Habenti dabit̄ ꝛ abūdabit: ei aūt qui nō habet ꝛ quod habet auferet̄ ab eo. ¶ Idem dicit lucas in euangelio.c.19.
¶ Lucas in euāgel.c.6. Date ꝛ dabit̄ vobis ¶ 8.c. Qui habet dabit̄ illi: ꝛ quicūq; nō habet: etiā qd putat se hr̄e auferet̄ ab eo.
¶ Paulus apl's in.2.epl'a ad corinth.ca.9. Hylarem datorem diligit deus.
¶ Seneca de beneficijs li.j. Dignus est decipi: qui de recipiēdo cogitauit dum daret. ¶ Libro.2. Dabo egenti: sed vt ipse nō egeā. succurrā perituro: sed vt ipse nō peream. Respiciende sunt cuiq; facultates sue vires q; ne aut plus prestemus q̄ȝ possumus aut minus. ¶ Li.4. Reijciendi muneris signuȝ est ꝑtinus inuicem aliud mittere ꝛ munere munus expugnare. ¶ Idem de clementia: Non est magni aīi: qui de alienis liberalis ē sed ille qui quod alteri donat sibi detrahit.
¶ Ualerius maximus li.5.ti. de gratia: Amplissime ꝛ speciosissime diuitie sunt feliciter erogatis bn̄ficijs late posse censeri.
¶ Lex diges.ti. de offi. ꝓcō.l. solēt.§.fi. Ualde inhumanū est a nemine accipere. Sȝ passim vilissimū est: ꝛ per oīa auarissimuȝ. ¶ Li. de adimēdis ꝛ trāsfe.leg.l.rem legatā. Nemo in necessitatibus liberalis existit.
¶ Marcialis cocus epigramaton li.4. Munera qd senib' viduisq; ingentia mittis:
Uis te munificū gargiliane vocem.
Sordidius nihil est te: nihil ē te spurti' vno
Qui potes insidias: dona vocare tua.
Sic auidis fallax: indulget piscib' hamus.
Callida sic stultas: decipit esca feras.
Quid sit largiri: vel quid donare docebo.
Si nescis: dona gargaliane mihi. ¶ Lib.5.
Que mihi p̄stiteris: memini sēpq; tenebo.
Cur igit̄ taceo: postume tu loquaris.
Incipio quotiēs alicui tua dona referre.
Protinus exclamat: dixerat ipse mihi.
Nō belle quedā faciūt duo: sufficit vnus.
Huic operi: si vis vt loquar ipse tace.
Crede mihi q̄uis ingētia postume dones.
Auctoris pereūt: garulitate sui.
Danť opes nullis nūc nisi diuitib'. ¶ Li.11
Nil mihi das viuus: dicis post fata daturū
Si nō es stultus: scis maro quid cupiam.
¶ Idem li. vndiq; suscep.c.3.
Magna qd dare: sȝ ꝑmitte parua decoꝝ ē.
Te facere contra gloria nulla tibi.
Attollunť hylares vilissima munera vult'.
Uultus sub tristes: maxima deijciūt.
Si donas tristis: ꝛ dona ꝛ p̄mia perdis.
¶ Capitulo.4.
Qui iustis scisq; viris: tigiline ministrat.
Sumit vbi donat: spargit ꝛ accumulat.
¶ Auctor libri de formula honeste vite.c.2. Cum desideratione promitte: plenius q̄ȝ ꝓmiseris presta.
¶ Cato.c.2. Exiguū munus: cū dat tibi pauper amicus. Accipito placide: ꝛ plene laudare memento. ¶ Capitulo.3.
Dandum etenim est aliquid cum tēpus postulat aut res. ¶ Capitulo.4.
Cū tibi diuitie superāt in fine senecte:
Munific' facito viuas: nō parcus amicis.
¶ Cassiodorus epistolarū li.j.c.13. Non decet esse difficile beneficiū quod nō patitur sui largitate detrimentū. ¶ 15.e. Regnantis facultas tūc fit dition cū remittit: ꝛ acquirit nobiles thesauros fame neglecta vilitate pecunie. ¶ 27.e. Dať plerūq; qd maiori vtilitate recipiť: ꝛ frequētius bō lucra sua cōplectiť cum necessaria pro tp̄is q̄litate largitur. ¶ 33.c. Tunc dextris cogitanduȝ est dum se ratio ꝓprie necessitatis expleuerit. ¶ Li.2.e.3. Cōmendanť priora posterioribus donis. ¶ Li.3.e.29. Hec sunt regia dona qd semina sparsa in segetē coalescūt: in vnū coacta depereūt. ¶ Idem de amicitia c.22. Hylari vultu' serena facie ꝛ sermone iocūdo odire studeas munificentiā tuam.
¶ Isidorus soliloquioꝝ lib.2.c.54. ꝛ aiipe. Quicquid largiris cum hylaritate largire.
¶ Uersificator fabulaꝝ esopi: fa.28. fabule. Null' amor durat: nisi fruct' seruet amorē.

Cuilibet est tanti: munera quanta facit.
¶ Fabula.64.& fi. Cuius semper eges rem nulli tradere debes.
¶ Gualterius de castellione lib.j. Unge aios donis: auriq; appone liquorem.
Hec egre mēti poterit medicina mederi.
Sic inopi diues: largusq; medet auaro.
At si forte aio: res nō respondeat alto:
Copia si desit: vel si minuat aceruus:
Nō minuat amor: nec desit copia mentis.
Allice pollicitis: pmissaq; tempore solue.
¶ Mattheus vindocinensis.f. de historia tobie.c.13 Uerus amicus
Dantis in affectu: nō datione patet.
Da cito: da gratis gratū: ne gratia fiat
Uenalis grato: munere gratus eris.
Sic des pro modulo cēsus: ne pdigia dādi
Uirtus in vitiū collaterale ruat. ¶ Cap.3.
Parcus semine: pauca metes.
Est dare letitie vox: verbū nobile: verbum
Mellifluū dantis gloria: dantis honor.
¶ Heinricus samariensis lib.2.
Qui detus oblatū: rugosa frōte venenat.
Plus mihi diabolo displicet ille dator.
Dona serenus dō: cariūq; seruat amicū.
Atq; datū facie: duplicat ille suum.
Quod donare velis: donec sine spe redeūdi
Ne quod aperta dedit: retrahat vnica man⁹
¶ Prouer. vulgar: A caual dona: nō guardar en dente.

¶ De celeri aut morosa prestatione muneris & bñficij. Rica.4.

Salomon in pūerb.ca.3. Ne dicas amico tuo: vade & reuertere: & cras dabo tibi: cū statim possis dare. ¶ 13 c. Spes que defertur affligit animam.
¶ Tullius philipicorū li.6. Expectatio quod quātū afferat lāguoris aio quis nō videt.
¶ Oidius methamorph.li.4.
Ad opē breuis hora ferenda est.
¶ Prosp. sub.66.emp.
Gratior est fructus: quā spes pductior edit.
¶ Cato.c.2. Quod prestare potes: ne bis p miseris vlli.

¶ Cassiodorus eplarū li.3.c.40. Non possumus existimare iocundū quod ingrata fuerit dilatione suspensū. ¶ Lib:0.6.c.9. Dē fi quidē iustum celeritatis cōmodo transit ad beneficium: & quod debito redditur tali gratia munus putat. ¶ Lib.9.c.44. Habet hūmana conditio: vt celeri⁹adepta fastidio sint: dum omne preciosum vilescit oblatū. Dulcius accipit: qđ sub aliq̄ dilatōe pstat.
¶ Mattheus vindociñēsis in poetria: parte j.c.j. Stipulationis nouerca est dilatio. Particula.2.& fi.c.3. Pollicitū lāguet vlteriore mora.
¶ Heinricus samariensis li.2. Ne te pigritie consors dilatio pertardet:
Ad bona nā cupiēs: oīa tarda putat.
Nā mora denigrat donū: meritūq; minorat.
Sed cita grandificat munera parua man⁹.
¶ Jacobus beneuētanus.c.20.
Cum spōdes aliquid: man⁹ illico vba seqnt.
Auget eni meritū qui cito soluit idem.
¶ Prouerb. metrice extraor.l. vag.
Qui cito dat bis dat: nescit dare qui dare tardat.

¶ De auxilio & fauore. Rica.5.

Isocrates in exhortationib⁹.c.2 Nulli rei praue nec assis: nec faueas: videbis eni & tu talia operari q̄ lia operantibus alijs subieris.
¶ Aristoteles rethori.li.2.c.8. Diuinū arbitrabitur auxiliari iniusta patientibus.
¶ Jesus filius sirach in ecc.c.5. De ppitiatu peccatorū noli esse sine metu.
¶ Terentius in adelphis.c.6. Abs quiuis homine cum est op⁹ beneficiū accipe gaudeas.
¶ Salustius in catilinario: Auxiliū ab omnibus petas: etiā ab infimis.
¶ Lex viges. ti. de carbo. edi. l.j.§. sed & fidis. Magis consulendum est his: quibus maius periculum intenditur.
¶ Ambrosius ō officijs li.3.c.24. Pronum quippe est genus humanum fauere honoratioribus. ¶ 25.c. His fauentis frequentius a quibus referende gratie vicem speramus.

¶ Ganfredus i poetria.c.75. Languor eget medico: solamine luctus: egestas subsidio.

¶ De vtilitate oblationis munerū ꝛ beneficioꝝ. R.6.

Moises in deuterō.c.23. Fratri tuo absq; vsura id quod indiget cōmodabis: vt benedicat tibi domin⁹ de⁹ tuus in omni opere tuo.

¶ Salomon in prouerb.c.17. Munera de sinu impius accipit: vt peruertat semitas iudicii. ┌18.c. Donū hoīs dilatat viā eius: ꝛ añ pncipes spaciū ei facit. ┌19.c. Amici sūt dona tribuētis. ┌21.c. Munus absconditum extinguit iras: ꝛ donū insigne indignationē maximā. ┌22.c. Uictoriā ꝛ honorē acq̄ret qui dat munera: aiaʒ āt aufert accipientium.

¶ Isocrates in exhortationib⁹.c.2. Bñfacito bonis: bonus eni thesaurus penes virum studiosum debita gratia.

¶ Aristoteles rethō. li.2.c.6. Factiua amicitie est gratia.

¶ Iesus filius sirach in eccl.c.12. Benefac iusto: ꝛ inuenies retributionē magnā: ꝛ si nō ab ipso certe a domino.

¶ Tullius de amicitia: Confirmat amor ex beneficio accepto.

¶ Ouidius de arte amādi li.2. Dextera precipue capit indulgentia mentes. ┌Li.3.ꝛ fi. Munera crede mihi capiūt: hoīesq; deosq; Placat donis: iupiter ipse datis.
Quid sapiēs faciet: stultus quoq; munere gaudet. ┌Idem de fastis li.5.
Sepe iouē vidi: cū iam sua mittere vellet Fulmina: ture dato sustinuisse manum.

¶ Seneca tragediarū in octauia.c.4. Unice obsequēdo potius īmittere virum. In herculē ethe o.c.5. Merita vincūt ꝛ malos. ┌Idem de bñficijs li.j. Nullū tā mansuetū aial est qd nō cura mitiget: ꝛ in amorem sui vertat. ┌Idem eplarū ad lucillū li.12.c.6. Nemo nō cū alteri pdest sibi pficit. ┌Li.16.c.2. Ab alio expectes alteri quod feceris. ┌Idē in puerb. Habet in aduersis auxilia: qui in secundis cōmodat.

¶ Ualerius max. li.4.ti. de his qui ex inimicis ꝛc. Marcus cicero aulū gauiniū repetūdarū rep summo studio defendit: qui eum in cōsulatu suo vrbe expulerat. ┌Idem p. vatinium dignitati sue semp in festū duob⁹ publicis iudicijs tutatus est: sicut sine vllo crimine leuitatis: ita cū aliqua laude: quia speciosius aliquanto iniurie beneficio vincunt: q̄ mutui odij pertinacia pensantur.

¶ Marcialis cocus li. vndiq; suscepto.c.2. Uincis muneribus ius damiane tuis.

¶ Macrobius saturnalioꝝ li.4.c.18. extrattior publij: Beneficium dando accepit qui digno dedit.

¶ Cato.c.3. Si potes ignotis etiā prodesse memento. Utilius regno est meritis acquirere amicos.

¶ Boetius de disciplina scholariū li.2. Licʒ a multis destituat laboris restitutio: tn̄ ab aliquo pmouebit fauoris adeptio.

¶ Cassiodorus epistolarū li.j.e.27. Dat plerūq; qd maiori vtilitate recipit: ꝛ frequēti⁹ hō lucra sua cōplectit: cū necessaria pro tēporis qualitate largit. ┌Libro.4. epla.24. Ipso munere magis acquirit cū opportunis digna prestant. ┌Idē de charitate seu dilectione dei.c.29. Nemo adeo crudelis ē qui ad collata beneficia non mitescat.

¶ Uersificator fabularum esopi.28. fabu. Null⁹ amor durat nisi fructus seruet amorē Quilibet est tāti munera quāta facit.

¶ Auctor lib. qui dr pāphilus.c.15. Si dat ad tēpus: dat ꝛ aufert cōmoda munus. Iusq; legesq; suo destruit ingenio.

¶ Gualterius d castelliōe alexādrei dos li.j. Munus eni ɔfert mores: inuectit auaros Occultat vitiū: gen⁹ auget: subijcit hostem. Nō opus ē vallo: quos dextera dapsil' ābit. Nam seu pax vigeat: seu rupto federe paci Regnet: ꝛ in toto discordia seuiat orbe. Principib⁹ dubijs: subitūq; timētib⁹ hostē. Est dare pro muro: ꝛ solidi munimīs īstar.

¶ Deimricus samariensis li.2. Quelibet officiis: ne queras quis sit honora.
Nā multos caros: letus amicat honor.

¶ Ganfredus de byronica curie papalis:
Omnia muneribus placantur munimina sumptis.
Excitat in predã: cogitq3 sitire cruorem.
A suo depbenso portio iacta canes.]
¶ Bertrãdus iconomica.c.8. Non semper gladio: sed sepe seruitio vincitur inimicus.
¶ Jacobus beneuẽtanus.c.34. Lucraris tribuendo bonis: sed perdis iniqtis.
¶ Prouerb. vulgar: Martello de argento: speza porte de ferro.

¶ De nocumento susceptionis munerũ z beneficioꝝ. Rũca. 7.

In exodo c.23. Munera excecãt etiam prudentes: z subuertũt verba iustorum.
¶ Psalmista. 25. ps̃. In quoꝝ manib9 iniquitates sunt: dextera eorum repleta ẽ muneribus.
¶ Salomon in puerb.c.15. Qui odit munera viuet.
¶ Isaias ppheta.c.5. Ve q̃ iustificatis impium pro muneribus: z iustitiam iusti aufertis ab eo.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.20. Datus in sapientis: non erit vtilitas tibi: oculi enim illius septẽplices sunt: exigua dabit: z multa improperabit. ¶ 20.c. Exenia z dona: excecant oculos iudicum.
¶ Ualerius maximus li.4.ti. de abstinentia. Alexander cognomen inuicti affectutus cõtinentiã diogenis cinici vincere non potuit. Ad quem cum in sole sedẽte accessisset hortareturq3 vt siqua prestari sibi vellet indicaret. Mox inquit de ceteris interim velut a sole mihi nõ obstes. Diogenes syracusis cũ olera ei lauanti aristippus dixisset: Si dionysium adulari velles ita non esses. Immo inquit: Si tu ista esse velles non adulares dionysium.
¶ Martialis cocus epigramaton li.8. Munera qui tibi dat locupleti gaure seniq3: Si sapis z sentis: h̃ tibi ait morere.
¶ Isidorus soliloquioꝝ lib.j.c.j. Premia z dona legibus vires tulerunt. ¶ Libro.2.c.49. Munera sepe virtutem preuaricant. Cito violatur auro iustitia: cito corrumpitur munere.
¶ Uersificator fabulaꝝ esopi: fa.24.
Cum tibi quid def: cur detur respice.
¶ Gualterius de castelliõe alexãdreidos li.j.
Munus eni ã norma recti distorq̃t acumẽ Judicis: z tetra voluit caligine mentem.
¶ Mattheus vindocinẽsis de histor. tobie c.31. Nõnũq̃ fuge qd dabif: susceptio doni Arbitrij vendit liberioris opes.
Munera sumpta ligant.
Uendif arbitriũ: dum viuif ex alieno
Sumptu: pane tuo vescere liber eris.
¶ Heinricus samariensis li.j parte.2.
Deuiat a vero: corruptus munere iudex.
Falsificatq3 facit: impia gaza pium.
¶ Montenarius in luna cleri.c.38.
Munera cecant.

¶ De credito z debito. Rũca. 8.

Psalmista 36. ps̃. Mutuabitur peccator: z non soluet.
¶ Salomõ in prouerbijs.ca.6 Si spoponderis pro amico tuo: defixisti apud extraneum animã tuam: illaqueatus es verbis oris tui: z captus ꝓprijs sermonibus tuis. Fac ergo quod dico: temetipsum libera: quia incidisti i manus ꝓximi tui: discurre festina: amicũ tuũ suscita: ne dederis somnum oculis tuis: nec dormitẽt palpebre tue erue quasi damula de manu: z quasi auis d̃ insidijs aucupis. ¶ 22.c. Qui accipit mutuũ seruus est fenerantis.
¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.29. Fenerare tibi ꝓximo in tẽpore necessitatis illi9. Redde ꝓximo in tẽpore suo. Multi non cã nequitie: nõ fenerati sunt: sed fraudari gratis timuerũt. Uir bon9 fidẽ facit ꝓximo suo.
¶ Mattheus in euãgel'.c.22. Reddite q̃ sũt cesaris cesari: z que sunt dei deo. ¶ Idez dicit marcus in euangelio.c.11. ¶ Idem dicit lucas in euangelio.c.20.

¶ Paulus ap'ls epla ad roma.c.13. Reddi te omnibus debita: cui tributũ tributũ: cui vectigal vectigal: cui honorẽ honorem.

¶ Seneca epistolarũ ad lucillũ li.3.e.5. Leue es alienũ debitorẽ facit: graue inimicũ.

¶ Idem in prouerb. Es alienum homini in genuo: acerba seruitus est.

¶ Lex diges.ti. de verb.sig.l.sub signatum. §.i. Bona intelligunt cuiusq; q̃ deducto ere alieno supersunt.

¶ Cato.c.j. Mutuũ da. Cui des videto.

¶ Boetius de disciplina scholariũ li.2. Declamatione creditorum: nihil amarius menti imprimitur.

¶ Cassiodorus epistolarũ lib.12.z si.e.2. Irrite suspenditur qd̃ nullis ptractionibus euitat. ¶ 10.e. Beatus quidam est esse sub debito: nec liber potest veraciter dici qui p batur obnoxius reperiri. ¶ 16.e. Debitũ si quidem quod non potest euitari: prona debet mente semp offerri: vt fiat beneficiũ qd̃ sine cõpulsione constat illatum.

¶ Jacobus beneuentanus.c.35. Nolo q̃ prestes fili tua litigiosis.
Aut illis z qui sibi semper egent.
Credita vix eteni vel nunq̃ reddere curãt.
Consueuere tamen reddere verba pia.

¶ Prouerb. vulgar: Mal cõpra clesura chi tol dinari a osura.
El debito destruze chi vnca nol fuze.
Uolce elaltru apprendere et amaro parer a rendere.

¶ De gratia z gratitudine z ingratitudine. Rica.9.

Psalmista 36.ps. Mutuabit peccator z non soluet.

¶ Salomon in prouerbiis. c. 17. Qui redit mala pro bonis non recedet malum de domo eius.

¶ Aristoteles rethoricoꝝ lib.2.c.6. Factiua amicitie est gratia: z non requisitũ facere: vt cum fecerint non manifestare. Sic eniz ipsi gratia videt: non propter alterum. ¶ Idem ethicoꝝ li.5.c.4. Retributio est ꝓpriũ gre: refamulari enim oportet ei qui gratiã fecit.

¶ Cronica de nugis phoꝝ.c.28.s.de aristotele: Aristoteles quesitus quid citius senescat: inquit gratia.

¶ Jesus filius sirach in ecc.c.4. Non sit porrecta manus tua ad accipiendũ: z ad dandũ collecta. ¶ 29.c. Multi quasi inuentionem estimauerunt fenus: z prestiterũt molestiã his q̃ se adiuuauerũt: donec accipiãt osclant manus dantis: z in ꝓmissionibus humiliant vocem suam: z in tempore redditionis postulabat tẽpus: z loquit verba tedij z murmurationẽ: z tempus causabit. ¶ 29.c. Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris: dedit eniz pro te animã suam.

¶ Terentius in andria.c.3. Si illum obiurges vite qui auxilium tulit: Quid facias illi: qui dederit damnũ aut malum.

¶ Tullius retho.artis veteris li.j.c.12. His qui necessario non ꝓfuerunt haberi gratiã non oportet. ¶ Li.2.c.9. Gratia est virtus in qua amicitiarũ z officioꝝ alterius memoria z remunerandi voluntas cõtinet. ¶ Idẽ philipicoꝝ li.3. Cui gratia referri tanta nõ potest quanta debet: habẽda tamẽ tanta est quantã maximã animi nostri capere possũt.

¶ Ouidius sine titulo seu amoꝝ li.j.c.10.
Gratia pro rebus merito debet ineptis.
Omnia conductor soluit: mercede soluta:
Non manet officio: debitor ille suo.

¶ Seneca epistolaꝝ ad lucillũ li.13.c.6. Ingratus est qui beneficiũ reddit sine vsura. Ingratus est qui se beneficiũ recepisse negat quod accepit. Ingratus est qui dissimulat. Ingratus qui non reddit. Ingratissimus omniũ qui oblitus est. ¶ Idem de moribus. Memoria beneficioꝝ fragilis est: iniuriarum tenax.

¶ Marcialis cocus epigramaton.libro.5.
Non reddet sterilis: semina iacta seges.

¶ Ualeri⁹ max.li.5.ti.de gratis: Gaij marij non solum precipuus: sed etiã ꝓpotens grate mentis fuit impetus. Duas enĩ cãmentiũ cohortes mira virtute vim cimbroꝝ sustinẽtes in ipsa acie aduersus conditionez fede

ris ciuitate donauit. Quod quidē factū ⁊ vere ⁊ egregie excusauit: dicēdo: inter armorū strepitū verba se iuris ciuilis exaudire non potuisse: ⁊ sane id tēpus tūc erat quo magis defendere q̄ audire leges oportebat. Mitridates rex magnifice gratus apparuit: qui pro leonico acerrimo salutis sue defensore a rhodiis nauali pugna excepto oēs hostiū captiuos permutauit. Satis esse existimās ab inuictissimis circumueniri q̄ benemerito gratiā non referre: ¶ Ti. de ingratis dādi ⁊ accipiendi beneficii cōmercium: sine quo vita hominū est mors tollit quisq̃ benemerito parē referre gratiā negligit. Ligurgo neq̃ vite sūme synceritas neq̃ constātissim⁹ erga patriā amor neq̃ leges salutariter excogitate auxilio esse potuerūt: quo minus infestos ciues experiret. Sepe eni lapidibus petitus publico furore pulsatus: etiā oculo adultimū ipsa patria lacedemonum pulsus est. Quid alie facient vrbes vbi etiā illa que cōstātie ⁊ moderamine: ⁊ grauitatis eximiam sibi laudem vendicauit tam ingrata aduersus tam benemeritū extitit.

¶ Ambrosius de officiis li. i. c. 30. Non dare cuiq̃ vix licet: nō reddere vō nō licet. Cōferre gratiā bonum est: at qui referire nescit durissimus est.

¶ Cato. c. i. Beneficii accepti memor esto.
¶ Cap. 2. Offiū alteri⁹ multi narrare mesito
Atq̃ aliis cū tu benefeceris ipse sileto.
Exiguū munus: cū dat tibi paup amicus.
Accipito placide: ⁊ plene laudare meméto.

¶ Uersificator fabularū esopi. 8. fab.
Nil pdest pdesse malis: mēs praua molop
Immemor accepti non timet esse boni.
¶ Fabula. 10. Reddere gaudet bō nequam
p melle venenū. Pro fructu penā: pro pietate dolum. ¶ Fabula. 42.
Nō debet meritū turpis delere vetustas.
Accepti memores: nos decet esse boni.

¶ Andreas ad gualteriū de amore lib. i.
Maior hus censet meritis dignus q̄ bona sponte peregit q̄ quis ea coactus exercuit.
Coacta nemini sunt grata obsequia: ⁊ nullis digna premiis iudicantur.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 23.
Accepti semp muneris esto memor.
A quocūq̃ tibi pſertim paupere factum.
Compensare stude: merito seruitium.
Frigescit dātis animus cum viderit ipse.
Cui dederit īgratū: muneris eē sibi. ¶ c. 21.
Noli serpentē dico tibi fili nutrire.
Mordebit qm̄ te prius ipse malus.

¶ Mattheus vindocinensis de histor. tobie c. 31. Nō tibi qd̄ dab: sed cur intellige: q̄
Sola volūtatis forma inonerat opus.

¶ Auctor li. de moribus medicorum. c. 12.
Ingrates hoīes inflata superbia reddit.

¶ Bellinus in speculo vite parte. i. c. 2.
Seruitiū nullus pdit: quod reddere multi
Desistūt: reddit vnicus illud homo.

¶ Prouerb. vulgar:
A caual dona: nō guardar endente.
Chi laua el cauo ala seno pde el sauone.
Chi serue ario segnore ne grao ne guerdōe
Chi despicha el laro apicha si.

¶ De mercede pmio ⁊ retributione. Rica. 10.

In leuitico c. 19. Nō morabit opus mercennarii tui apud te vsq̃ mane.

¶ Moyses in deteronomio. c. 24. Non negabis mercedem indigentis: ⁊ pauperis fratris tui: vel aduene qui tecum moratur: sed eadem die reddes ei precium laboris sui ante solis occasū: quia pauper est: ⁊ ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad dominum: ⁊ reputetur tibi in peccatum.

¶ Slomon in pūerb. ca. 17. Qui reddit mala pro bonis nō recedet malū de domo ei⁹.

¶ Tobie. ca. 4. Quicūq̃ aliquid tibi operatus fuerit: statim ei mercedem restitue: et mercennarii merces apud te omnino non remaneat.

¶ Aristoteles iconomicor li. i. Sine mercede impossibile est dominari.

¶ Jesus filius sirach in eccl'.c.4. Nō sit porrecta manus tua ad accipiendū: et ad reddendum collecta.

¶ Tullius de offi.li.j.ca.29. Vix inuenitur qui laboribus susceptis periculisque aditis: non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam.

¶ Mattheus in euangelio.c.10. Dignus est operarius cibo suo.

¶ Lucas in euāgel.c.10. Dignus est operarius mercede sua.

¶ Joānes apl's et euange.in ep'la.2.c.vnico. Videte vosmetipsos: ne perdatis que cōparati estis: sed mercedē plenā accipiatis.

¶ Paulus apl's: epistola ad romanos.ca.4. Merces nō imputatur secundum gratiā: sed secundum debitū. ¶ Idem epistola ad corinthios.ca.9. Quis militat suis stipendijs vnquam. Qui in sacrario operantur: que de sacra sunt edūt: et qui altari seruiūt: cū altari participāt.

¶ Quintilianus declam.declam.5. Ei labori oportet incūbere vbi promittitur effectus: stulta cura est que spem non habet.

¶ Vegecius de re militari lib.3.ca.26.et fi. Milites in expeditione spes et premia faciunt meliores.

¶ Juuenalis lib.4 sat.j. Quis enim virtutem amplectitur ipsam: premia si tollas.

¶ Lex codi.ti.de statuis et imaginibus.l.vt virtutū: Virtutum premia tribui merentibus conuenit.

¶ Marcialis cocus epigramaton libro.j. In steriles cāpos noluit iuga ferre iuuenci. Pingue solū lassat: sed iuuat ipse labor.

¶ Boetius de consolatione li.4.c.j. Imperante florenteque nequitia virtus nō solum premijs caret: verumetiā sceleratorum pedibus subiecta calcatur: et in locum facinorum supplicia luit. ¶ 5.c. Perspicuum est nunquam bonis premia: nunquam sua sceleribus deesse supplicia. Probos mores sua premia non relinquūt. Sicut probis probitas ipsa fit premium: ita improbis nequitia ipsa est suppliciū. ¶ 7.c. Si melioribus animū conformaueris: nihil opus est iudice premium deferente: tu ipse te excellentibus addidisti. ¶ Libro 5. c.6. Equissimum iudicabitur improbos puniri: vel remunerari probos. ¶ Idem de disciplina scholarium libro.2. Licet a multis destituatur laboris restitutio: tamen ab aliquo promouebitur fauoris adeptio.

¶ Cato.ca.3. Cum labor est in dāno: mortalis crescit egestas.

¶ Cassiodorus epistolarū lib.j.epistola.41 Remuneratio meritorum iustum dominātis prodit imperium: apud quem perire nescit quod quempiam laborasse contigerit. ¶ Libro.2.epistola.j. Nō deficit rei studiū: que premium largius habet. ¶ 15.epistola Nutriunt premiorum exempla virtutes: nec quisque est qui non ad morum summa nitatur ascendere: quādo irremuneratū nō relinquitur quod conscientia teste laudatur. ¶ 21.epistola. Graue nimie est vt fructu laboris sui fraudetur industria: et cui debet pro sedulitate conferri premium: dispendiū patiatur iniustum. ¶ 28.epistola. Tribuenda est iustis laboribus compensatio premiorum. ¶ 33.epistola: Equum est vt vnicuique proficiat labor suus. ¶ Libro.3.epistola.19. Fructuosus esse debet publicus labor. ¶ Lib.4.epistola.3. Theodoricus rex gottorum cuidam illustri viro hec ait: Tende itaque adhuc bonis artibus tuos ad potiora successus: sciens gratiam nostram in illo semper augeri: qui se dignum adepto culmini desiderat inueniri. ¶ 4.epistola. Lante est benemeritis digna prestare. ¶ 13.e. Emolumenta deesse laborantibus nō oportet: vt et bone spei aditus aperiatur: et de studantium querela iusta compensatione claudatur. ¶ 25.epistola: In ipsis conatibus egra languescunt que meritorum presumptionibus non iuuantur. ¶ 27 epistola. Malorum omnium probatur extremū inde detrimenta suscipe vnde credebantur auxilia prouenire. ¶ Libro.5.epistola.19. Maiora sibi facit credi quisquis efficaciter iniuncta peregit. ¶ Libro.7.epistola.5. Manus larga artium nutrit ingenia. ¶ Libro.9.e.

13. Ille dignus est premia cōsequi qui pa- rere cognoscitur equitati. ☞ 21. epistola: Manifestum est premium artes nutrire. ☞ 22. epistola: Indiscreti hominum mores confusioque vagarentur: si aut culpa formidi- nem: aut virtus premia non haberet. ☞ Li. 11. epistola. 19. Tironibus cōceditur spes laboris dum vicissitudo fuerit reddita vete ranis. ☞ 26. epistola: Sicut equum est de- sidiosis laborantium premia denegare: Ita convenit excubantibus remuneratōis opta ta concedere. ☞ 30. epistola: Equitati vide tur accōmodū: si efficaci actione laudatis digna moribus vicissitudo prestetur. ☞ 31. epistola: Dignum est vt sequatur vota fide lium fructus laborū: et superior gradus ex cipiat quos gestarum rerum integritas ef- fecta cōmendat. ☞ Idem de charitate et di lectione dei. c. 48. Dignum siquidem est et consonū ratoni: vt vicē rependamus amā ti: obsequenti officium gratias largienti.

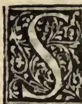
¶ Auctor li. qui dicit pamphilus. c. 43. Cum mercede labor gratior esse solet.

¶ Auctor rudium dogmatis li. j. Optat pre- mia quisque labor.

¶ Andreas ad gualterium de amore libro. j. Maioribus censetur meritis dignus: qui bona spontanee peregit quam qui ea coactus exercuerit. Coacta nemini sunt grata obse quia: et nullis digna premiis iudicantur.

¶ Auctor lib. de moribus medicorum. c. 10.
Premia quisque labor optat habere sua.
Si labor ipse perit: perit in arte voluntas.
Amisso studio fit piger omnis homo.
☞ Capitulo. 12.
Omnib' est turpe: sed turpius est generosis
Non compensare seruitium merito.
☞ Capitulo. 27. et si.
Si numi desunt: perit omnis sollicitudo.
Sollicitū numus quēlibet ipse facit.
Sollicitat pigros: studiosos reddit inertes

¶ Gaufridus de hyronia curie papalis:
Excitat in predam: cogitque sitire cruorem
A sue deprehensa portio iacta canes.

Sextus et vltimus liber sech- de partis: tractat de polliti- cie moribus: sub his titulis.

¶ De pollicia seu ciuilitate. Rubrica prima.

¶ Salomon in prouerbijs. ca. 11. In benedictione iustorum exaltabi tur ciuitas: et ore impiorum subuertetur. ☞ 14. c. Iustitia eleuat gentem: miseros fa- cit populos peccatum. ☞ 29. c. Homines pestilentes dissipant ciuitatem.
Sapientes vo auertunt furorem.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 3. Ex cō- muníbus curis discede non ditior sed glo- riosior: nam potius pluribus opibus preco nium quod a multitudine.

¶ Cronica de nugis phor. c. 3. s. de solone. Solō qui fuit vnus de septem sapientibus ait: A viris magnatibus perit ciuitas.

¶ Aristoteles politi. li. j. c. j. Oēm ciuitatem videmus cōitatem quandā existentē: et oēs cōitatem alicuius gratia boni institutam. Homo natura ciuile aial est: et qui inciuilis pter naturā et nō pter fortunā: aut pra- uus est aut melior quam homo. ☞ Li. 2. c. j. Ci uilitas cōicatio qdā est. Multitudo qdam fm nāz est ciuitas. Nō fit ciuitas ex silibus Amicitiā putamus maximū bonoz eē ciui- tatib'. ☞ 5. c. Ois ciuitas indiget artificib' ☞ 8. c. Ubi nō maxime virtus honorat: hāc policiā nō est possibile firmiē fm virtutem pncipari. Pollicia ē ordo qdā habitātiū ci- uitatē. Ciuitas ciuiū qdā mltitudo ē. Ciuis nō ē p bitare alicubi. Ciuis simplr nullo a- lio determinat magis quam p participare iu- dicio i pncipatu. Cui ptās ē cōicādi pncipa tu csiliatiuo vel iudicatiuo ciuē dicim' esse huius ciuitatis. Ciuitatē esse taliū multitu- dinē ad autharchiā vite. ☞ 2. c. Ciuiū quis dissimiliū existētiū opus est salus cōitatis. Cōicatio est pollicia. Ex dissilib' est ciuitas ☞ Li. 4. c. j. Pollicia est ciuitatib' ordo: qd cir ca pncipatus quō distribuant et qd dñans pollicie: et qd qō cferēs ē cōionis singulis.

¶ 2.c. Pollitia principatuũ ordo est. ¶ 4.c. Ubi non principantur leges: nõ est pollitia. ¶ 7.ca. Est pollitia vt simpliciter est dicere mixtio oligarchie ꝛ democratie. ¶ 9.c. Pollicia vita quedam est ciuitatis. In omnib⁹ ciuitatibus sunt tres partes ciuiũ. Hi quidẽ opulenti valde: hi aũt egeni valde: hi autem tertij qui medij bonoꝝ. Qui sunt in excessibus eufortuitoꝝ potentie ꝛ diuitiarũ ꝛ amicorum: ꝛ alioꝝ taliũ subijci: neqꝫ volũt neqꝫ sciunt: ꝛ hoc statim a primordio existit pueris existentibus ꝑpter delicias eniꝫ: neqꝫ doctoribus subijci ipsis consuetũ: qui aũt ſm excessum in indigentia boꝝ humiles valde vt hi quidẽ principari nesciant: sed subijci seruili principatu. Uult ciuitas ex equalib⁹ esse ꝛ similibus ꝙ maxime: h aũt existit maxime medijs. Saluanť in ciuitatibus medij maxime ciuiũ: neqꝫ enĩ ipsi aliena desiderãt sicut pauperes: neqꝫ substantiã hoꝝ alteri: queadmodũ paupes eaqꝫ diuitũ ꝯcupiscũt: ꝛ ꝑpterea ꝙ neqꝫ isidias patiunť: neqꝫ fraudes moliuntur: sine periculo degunt. Cõio politica optima est per medicos: ꝛ tales cõtingit bñ pollitizare ciuitates: in quib⁹ vtiqꝫ multũ qd mediũ. Eufortuniũ maximũ est pollicizãtes substantiã habere mediã ꝛ sufficientẽ. Ubi multũ qd inter medium minime fiũt ꝯturbationes ꝛ dissensiones pollitiarũ ꝛ magne ciuitates sunt magis sine seditionibus ꝑpter eandẽ cãm: qꝛ multũ qd mediũ. In paruis aũt facile diuidere oẽs in duo: vt nihil reliquať mediũ: ꝛ omnes fere egeni vel opulenti sunt. ¶ Li. 5.c.6. Cõe est ꝛ in democratia ꝛ in oligarchia: ꝛ ĩ monarchia: ꝛ in oĩ pollicia: neqꝫ crescere valde vllum ꝑter cõmensurationẽ: sed magis tẽtare paruas ꝛ multi tẽporis dare honores ꝙꝫ breuiter magnos: corrũpiť enĩ ꝛ nõ oẽs viri fere bonã fortunã. Legib⁹ sic ordinãdũ ẽ vt null⁹ fiat multũ ꝓcedẽs potẽtia: neqꝫ amicoꝝ neqꝫ pecuniarũ. Difficile forte aut impossibile bñ legibus regi eã ciuitatẽ: ꝙ valde multoꝝ hominũ est. ¶ Idem iconomicoꝝ li.j. Ciuitas domoꝝ multitudo est ꝛ loci ꝛ ꝓdioꝝ copia ad bñ viuendũ. ¶ 5.c. Ciuitas multitudo est nõ quecũqꝫ: sed ad vitã ꝑ se sufficiẽs. ¶ 10.ca. Oĩs pollitica cõmunitas cõstat ex ꝑncipantibus ꝛ subiectis. ¶ 11.c. Plurime ciuitatũ bellãtes quidem saluanť: Postꝙꝫ aũt obtinuerũt principatũ pereunt: rubiginẽ enĩ ꝯbunt sicut ferrũ pacẽ ducentes. ¶ Idem retho.li.j.c.12. Sũt aũt ciuitates quattuor: democratia: oligarchia: aristocratia: monarchia. Est aũt democratia ciuitas: in qua forte distribuunť principatus. Oligarchia autem: in qua qui in honoribus Aristocratia aũt in qua qui ſm eruditionẽ: eruditionẽ aũt dico ea que a lege posita: ꝙ enĩ imauserũt ĩ limis in aristocratia principatur: necesse aũt hos videri optimos. Monarchia aũt est ſm nomẽ in qua vnus oĩum dominus est: harũ aũt que quidẽ ſm ordinem quendã regnũ: quẽ aũt indeterminatã tyrãnis. ¶ Idem ethicoꝝ li.10.ꝛ fi.c.8.ꝛ fi. Desiderãtibus de politica scire opus esse videť experiẽtia. ¶ Idem magnoꝝ moralium li.j.c.j. Oportet siquis debet in politicis practicus esse ſm mores esse studiosum. Politica est optima potentia. ¶ 61.c. Politicam est quod lege est non quod natura.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.10. Ciuitates inhabitabunť per sensum prudentium.

¶ Salustius in catilinario. Labore ac iustitia res publica crescit. Semp in ciuitate ꝙbus opes nulle sũt: bonis inuident: malos extollũt: vetera odere: noua exoptant: odio suarũ rerũ mutari oĩa student.

¶ Tullius philipicoꝝ li.j. Bene de re publica mereri laudari coli diligi glõsũ ẽ. Metui do ꝛ ob id odio esse inuidiosum detestabile imbecillum caducũ. ¶ Lib.o.2. Charitate ꝛ beniuolẽtia ciuiũ septũ oportet esse: nõ armis. ¶ Lib.7. in corpore si quid huius modi est quod reliquo corpori noceat: vri secariqꝫ patimur: vt mẽbroꝝ aliquod poti⁹ ꝙꝫ totũ corpus intereat. Sic ĩ rei publice corpore vt totũ saluũ sit: quicquid est pestiferũ amputeť. ¶ Lib.12.ꝛ pe. Omnibus bonis expedit saluã esse rem publicã: sed in his qui

fortunati sunt: magis apparet. ¶ Idem inue/ctiuarum in catilinam li.j. Fuit quondam in hac re publica virtus: vt viri fortes acrioribus suppliciis ciuem pernitiosum quam acerbissimum hostem coercerent. ¶ Idem inuectiua in salustium. Plerumque res publica priuatis crescit inimici/tiis: vbi nemo ciuis qualis sit potest latere.

¶ Seneca in epistolis ad lucillum li.14.e.j. Ne/mo eorum qui in re publica versantur quos vincat: sed a quibus vincatur aspicit: et illis non tam iocundum est multos post se videre quam graue est aliquem ante se habere.

¶ Valerius max.li.2.ti.de institutis antiquis. Romani adeo magna charitate patrie tene/bantur: vt archana consilia patrum conscriptorum multis seculis nemo senator enunciauerit. ¶ Li.4.ti.de moderatione: Stasippus tegea/tes: orantibus amicis vt grauem in administra/tione reipublice et emulum sibi vehementem aduersarium: sed alioquin probum et ornatum virum quolibet ratione vel tolleret vel submoueret: ne/garet se facturum. Neque in tutelam patrie bo/nus ciuis locum obtineret malus et improbus, oc/cuparet: sed quam vehementi aduersario vrgeri quam patriam egregio aduocato carere preoptauit. ¶ Li.de his qui ex inimicis iuncti sunt amici tia. Emilius lepidus bis consul et pontifex ma/ximus splendoreque honorum par vite grauitate diutinas inimicitias cum fuluio flacco eiusdem amplitudinis viro gessit. Quas simul vt cen/sores renunciati sunt in campo deposuit. Exi/stimans non oportere eos priuatis inimicitiis dissidere qui publice summa iuncti essent pote/state. Sextus liuius salinator et s. neronis odio ardens in exilium profectus fuerat testimo/nio eius precipue afflictus: tamen postquam eum inde reuocatum ciues collegam illi in consulatu dede/runt: et ingenii sui quod erat acerrimum et iniurie quam grauissimam acceperat obliuisci sibi imperauit: ne si dissidente animo consortionem imperii vsurpare voluisset pertinacem se exhibendo inimicum malum consulatum agere. Que quidem mentis ad tranqui/liorem habitum inclinatio in asperso ac difficili tempore articulo plurimum salutis vrbi atque italie at/tulit: quia pari virtutis impetu: coniuncti terribiles punicas vires contuderunt. Pitacus mitile/neus cuius aut meritis tantum ciues debuerunt aut moribus crediderunt: vt eius suffragiis tyrannidem defenderet: tamdiu illud imperium sustinuit quamdiu bellum desigaco cum athenien/sibus gerendum fuit. Postquam autem pax victoria parata est: continuo reclamantibus mitileneis deposuit: nec dominus ciuium vltra quam rei publice necessitas exegerat permaneret. Atque cum recu/perati agri dimidia pars consensu omnium offer/retur auertit animum ab eo munere: deforme iu/dicans virtutis gloriam magnitudine prede minuere.

¶ Cato.e.j. Pugna pro patria.

¶ Cassiodorus epistolarum li.j.epi.10. Uni/cuique patria sua carior est. ¶ 38.e. Interdum expedit patriam negligere: vt sapientiam quis possit acquirere. ¶ Li.2.e.29. Res publica siquidem iure semper equitatis augetur. ¶ Li.3.e.6. Letam reddit faciem publicam honora/ta frequentia. ¶ 10.e. Nobilissimi ciuis est patrie sue augmenta cogitare. ¶ 19.e. Fru/ctuosus esse debet publicus labor. ¶ Li.4.e.30. Decet quidem cunctos patrie sue augmen/ta cogitare: sed eos maxime quos res publi/ca summis honoribus obligauit. ¶ Li.5.e.31 Utilitatem publicam diuturnam conuenit ludifi/catione differri. ¶ Lib.7.e.2. Dum tempus po/testatis plurimum queritur: culparum opprobria non vitantur. ¶ Libro.6.e.11. Constat felicem esse rem publicam que multis ciuibus resplendet or/nata. ¶ Li.8.e.30. Ciuis animum non habet qui vrbis sue gratia non tenetur. ¶ Libro.9.e.17. Quorum gratia impetrare possunt qui suis ciuibus displicere meruerunt. ¶ Li.10.e.6. Necessa/rium probatur esse reipublice personas dignitatibus aptas eligere. ¶ Li.12.et fi.e.i. Ad vtilitates publicas esto sollicitus iniuncta morali com/pulsione procura.

¶ De populo. Rica.2.

Isocrates in exhorta/tionibus.c.j Conuersantem in democratia opor/tet demulcere populum.

¶ Aristoteles rethori.li.3.et fi.c.14. Quanto

fuerit maior populus: tanto remotior intellectus. ⸿ Idem politicor li. 6. c. 3. Optim⁹ populus est qui terre cultiuus est.

⸿ Tullius retho. artis noue li. 7. ꝛ fi. circa fi. c. 17. Noli saturnine nimiū populi frequētia tutus esse: multi iacent graci. ⸿ Idē phi lippicor li. 2. Charitate ꝛ beniuolentia ciuiū sceptrū oportet esse: nō armis. ⸿ Idē tu sculanarū questionū li. 2. Phia paucis est contēta iudicibus: multitudinē cōsulto ipsa fugiēs: eiq3 ipsi ꝛ suspecta ꝛ inuisa est.

⸿ Quintilianus declamationū. 10. declaū. Non habet vlla turba prudentiā singulor: sic qꝫ publicos minus capimus affectus: si ue negligentior est qui se nō putat soluere debere rationē: ꝛ multa fiducia facim⁹ oīa. Nihil est crudelius morte hominum quos populus occidit.

⸿ Seneca tragediarū in octauia. c. 4. Uis magna populi est. ⸿ Caplo. 19. ꝛ fi.
O funestus multis populi
Uirusq3 fauor: qui cum flatu
Uela secūdo ratis impleuit:
Uexitq3 pcul languidos. idem
Deserit alto seuoq3 mari.

⸿ Idem eplarum ad lucillū li. 4. e. 8. ꝛ fi. Nunq3 volui populo placere: nam que ego scio non pbat populus: que pbat populus ego nescio.
Quis cui placet virtus placere pōt populo?
Malis artibus fauor popularis queritur.
Malis tibi placere q3 populo.
⸿ Libro. 8. e. 2. ꝛ pe. Hos mores habet populus: hos imperitissimus quisq3 in secreta irrūpere cupit. ⸿ Idē in pūerbijs. Frons nostra populo conuenit. Meliorē vitā seqmur q3 vulgus: non contrariam.

⸿ Lucanus li. 3. Nescit plebs ieiunia timē. Dāna mouēt pplos si quos sua lura tuent. Nō sibi sꝫ dn̄o grauis ē que seruit egestas.

⸿ Ualerius maximus libro. 5. ti. d̄ ingratis. Ligurgo neq3 vite sūme syncritas neq3 cōstātissimus erga patriā amor neq3 leges salutariter excogitate auxilio esse potuerunt: quo minus infestos ciues experiret. Sepe enim lapidibus petitus publico furore. pstatus etiam oculo: ad vltimū ipsa patria lacedemonū pulsus est. Quid alie faciēt vrbes. vbi etiā illa que cōstātie ꝛ moderationis ꝛ grauitatis eximiā sibi laudē vendicauit tā ingrata aduersus tā benemeritū extitit.

⸿ Lex codi. ti. de p nis. l. decurionū filij: Uane vo: es populi nō sunt audiende.

⸿ Marcialis cocus li. vndiq3 suscepto. c. 2. Predicat hermagoras: n ō oib⁹ eē placēdū. Elige de multis: regule cui placeas.

⸿ Cecilius firmianus de beata vita lib. 2. Ueritas a vulgo solet varijs sermonib⁹ dissipata corrumpi.

⸿ Claudianus lib. j. Mobile mutat semper cū principe vulgus.

⸿ Cato. c. 3. Judiciū pplī: nūq3 cōtēpseri vn⁹ Ne nulli placeas: dū vis contēnere mltos.

⸿ Boetius de cōsolatione lib. 3. 11. c. Plēs magnū sepe nomē falsis vulgi opinionibus abstulerūt. Sapiens bonū suū nō populari minore: sed cōscie veritate metit. Popularis gloria nec iudicio puenit: nec vnq3 firma perdurat.

⸿ Heinricus samariensis li. j. parte. 2. Migrat in exiliū virtus: vitiūq3 triumphat. Regnat in pplis. grāde tribunal habet.

⸿ Cassiodorus eplar in phemi: o: Alimoniā supra oīa populi plus requirūt. ⸿ Lib. 6. e. 18. Nescit plebs tacere. Plebs interdū ꝛ h loquit quod a nemine ppetratur.

⸿ Prouerb. vulgar. Quel che pouolo endeuina: de raro chel no fea.

⸿ De principibus: ducibus ꝛ regibus. Raca. 3.

IN exodo c. 22. Principi ppli tui non maledices.

⸿ Salomon in puerb. c. 11. Ubi nō est gubernator: populus corruet. ⸿ 14 c. In multitudine populi dignitas regis ꝛ i paucitate plebis ignominia pncipis. ⸿ 16. c. Indignatio regis nūcij mortis: ꝛ vir sapiens placabit eum. In hylaritate vultus regis vita. Clemētia regis q̄si hymber sero

nus. Nō decet pncipē labium mendax. ¶ c.20. Sicut rugitus leonis: ita & terror regis. qui puocat eum: peccat in aiam suam. ¶ 20. c. Dissi pat impios rex sapiens. Misericordia & veritas custodiūt reges: & roboratur clementia thronus eius. ¶ 22. ca. Qui diligit cordis mundiciā ꝓpter gratiā labiorū suoꝝ: habebit amicū regē. ¶ 24. c. Time te dnm & regē. ¶ 29. c. Cum impij sumpserīt pncipatū gemet popul⁹. Rex iustus erigit terrā. ¶ Idē in ecc. c. 30. Ube tibi terra vbi rex puer ē: & cuius pncipes mane comedunt. Beata terra cui⁹ rex nobilis est: & cuius pncipes vescuntur in tpe suo: ad reficiēdū & non ad luxuriam.

¶ Cronica de nugis phōꝝ. c. 3. f. de solone. Solon qui fuit vnus de. vii. sapientib⁹ dicebat regē fortissimū vi. ¶ Idem dicebat pncipare prius edoctus subesse pncipi. ¶ 5. c. f. ð pictaco. Pictacus mitilineus qui vnus de vii. sapiētib⁹ ait: pncipatus virū ostēdit.

¶ Isocrates in exhortationib⁹. c. 2. ꝓpe finē Sicut conuersantez in democratia oportet demulcere populū: sic & ɔuersantē i monarchia decet mirari regem.

¶ Aristoteles politicoꝝ lib. f. c. i. Principat⁹ & subiectū natura ꝓpter salutē sunt. ¶ 3. c. Semꝑ melior ē pncipatus qui melioꝝ subiectoꝝ. ¶ 8. c. & fi. Masculus nā femella pncipalior est. Si pncipatus nō erit sobrius et iustus: quō pncipabit bene: Si vo subiect⁹ quō subiicief bene: Principē quidē pfectā habere oportet moralē virtutē. ¶ Li. 2. c. 6. Principari quidē nō facile valde paupib⁹. ¶ 8. c. Pratū vtiqꝫ videbit esse pl'es pncipatū eundē pncipari. ¶ Li. 3. c. 2. Non ē bñ pncipari eū qui non sub pncipe fuit. ¶ 6. c. Honores dicim⁹ esse pncipatus. ¶ 9. c. & pe. Qui intellectū iubet pncipari: videt iubere pncipari deū & leges: qui autez hoiem iubet apponit & bestiā. Qui ɔcupiscentia & furore pncipatū habuerit: tandē & optimos viros interimēt. ¶ Libro. 4. c. 3. Sine pncip b⁹im possibile ē esse ciuitatē. ¶ Li. 5. c. 6. Nō fūr facile est malignari pauco tpe pncipātes et multo. Tria quedā oportet habere futuros pncipari: pncipales: pncipatus. Primo qdē amorē ad consistentē pollitiā: deinde potētiā maximoꝝ operū pncipatus. Tertio autez virtutē & iustitiā. ¶ Idem rethor. li. f. c. 20. Principari delectabilissimū est. Principes oportet sapere. ¶ Idē ethicoꝝ li. 5. c. i. Principatus virum ostendit. ¶ Idez topicorum lib. 3. Nemo iuuenes elegit duces: eo ꝙ nō constat prudentes esse.

¶ Iesus filius sirach in ecc. c. 10. Principatus sensati stabilis erit. Qualis est rector ciuitatis tales & inhabitantes in ea. Rex insipiens pdet populū suū. Regnum a gente in gentem transferet propter iniustitias & iniurias & contumelias & diuersos dolos. ¶ 19 c. Qui potestatē sibi assumit iniuste: odiet. ¶ 32. c. Rectorē te posuerunt: noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis.

¶ Salustius in iugurtino: Natura mortaliū auida est imperij.

¶ Tullius philippicorum li. 2. Charitate et beniuolentia ciuiuz sceptrū oportet esse: nō armis.

¶ Philon in li. sapientie. c. 6. Rex sapiēs populi stabilimentum est.

¶ Ouidius epistolarum. 16. epl'a.
An nescis longas: regibus esse manus.
¶ Idem de arte amandi li. 3. & fi.
Non bene cum socijs: regna venusqꝫ manent.
¶ Idem de ponto li. 2. epl'a. 9. & antepe.
Regia crede mihi res est succurrere lapsis:
Conueniens homini est hominem seruare voluptas.
Et melius nulla queritur arte fauor.

¶ Petrus apostolus epistola prima: Regē honorificate.

¶ Paulus apostolus in epistola ad romanos. c. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.
¶ Principes non sunt timori boni operis: sed mali. Uis non timere potestatem bonū fac: & habebis laudem ex illa: dei enim minister est tibi in bonum. Si autē malū feceris:

time: nõ enim sine cã gladiũ portat: dei enĩ minister est iudex in irã ei qui malũ agit.
¶ Seneca tragediarũ in thieste.c.3. Ubi nõ est pudor
Nec cura iuris: sanctitas: pietas fides:
Instabile regnũ est. ¶ In medea.c.3.
Rex timendus est. ¶ Capitulo.4.
Equũ atq3 iniquũ regis imperiũ feras.
In agamenone.c.3. Perlucet omne regiẽ vitium domus. ¶ In octauia.c.10.
Ferrũ tueẽ pncipem: Melius fides.
Decet timeri cesarem: At plus diligi.
Male imperaẽ cũ regit vulgus duces.
¶ Cap.18. Quis regere dementes valet?
¶ Idem de clementia. Natura cõmẽtata est regẽ: qđ ex aliis aĩalib⁹ l3 cognoscere vt ex apibus. ¶ Idem de ɔsolatione ad marciã3. Turpis est nauigii rector cui gubernacula fluctus eripuit: qui fluctuãtia vela deseruit pmisit tempestati ratẽ. ¶ Idem in puerbiis
Male iperãdo sũmum imperiũ amittitur.
¶ Lucanus li.8. Nil pudet assuetis sceptris mitissima sors est.
Regnorũ sub rege nouo.
¶ Frontinus li.4.⁊ fi.ti.7. Paulus imperatorem senẽ moribus dicebat esse oportere: significãs moderatiora sequẽda consilia.
¶ Uegetius de re mili.li.i.ti.i. Nõ quemq3 magis decet vel meliora scire: vel plura q3 pncipẽ: cuius doctrina oĩb⁹ põt pdesse sub iectis. ¶ Lib.2.tit.5. Maiestas iperatoris fm deũ generi humano diligenda est ⁊ colenda: nã ĩpatori cũ augusti nomẽ accepit: tanq3 psenti ⁊ corpali deo fidelis est pstanda deuotio: ĩpendẽdus puigil famulat⁹. deo enĩ vel puatus vel militaris seruit cũ fideliẽ eum diligit qui deo regnat auctore. ¶ 9.ti
Ad pfecti laudẽ redũdat virtus subiectorũ.
¶ Lex diges.ti. de offi.psi l.cõgruit. Cõgrui it bono ⁊ graui psidi curare: vt pacata atq3 quieta sit puincia quam regit.
¶ Boetius de ɔsolatõe lib.i.c.8. Plato ait beatas fore res publicas si eas vel studiosi sapientie regerent: vel si earum rectores studere sapientie cont igisset.

¶ Cassiodorus eplarũ li.i.c.8. Tuta est condictio subiectorum vbi viuiẽ sub equitate regnantium. ¶ 15.ep'la. Regnantis facultas tunc sit ditior cum remittit: ⁊ acquirit nobiles thesauros fame neglecta vilitate pecunie. ¶ 18.epistola: Pernitiosa res ẽ i imperante tenuitas. ¶ 22.ep'la. Decet regalis apicis curam generalitatis custodire cõcordiam. Ad laudem regnantis trahi tur si ab omnibus pax ametur. ¶ 29.ep'la. Benigni principis est delicta om̃ taz velle punire q3 tollere. ¶ Libro.2.epistola.2. Sub imperio boni principis omniũ fortune pꝛoficiet. In laude3 regnantis proficit qđ subiectus acquirit. ¶ 29.epistola. Regnantis est gloria subiectorum ociosa trãquillitas. ¶ Libro.3 epistola.11. Beneficia siquide3 sunt que regna sublimant: ⁊ liberalitatis dom⁹ iugiter potest crescrere: si sibi subiectos studeat ampliare. ¶ 12.epistola. Facilius est quippe si dicere fas est errare naturam q3 dissimilem sui princeps possit formare rem publicam. ¶ 13.epistola. Is potest bene regere qui se studet sub decore tractare. ¶ 29 epistola: Hec sunt regia dona qđ semina: sparsa in segetem coalescunt: ⁊ in vnum coacta depereũt. ¶ 38.epistola: Principis opinionem longe lateq3 disseminat subiectorũ custodia securitas. ¶ 44.epistola. Theodoricus rex gottorum ait: Nobis propositum est deo iuuante sic vincere vt subiecti se doleant nostrum dominium tardius acquisisse. ¶ 50.epistola: Felicitas regnantis est famulantes amare. ¶ Libro.4.epistola.12 Semper auget principes obseruata iustitia ¶ Libro.5.epistola.2. Semper prodest diuitum regum acquisita concordia: qui dum paruo munere liniuntur maiore semper cõpensatione prospiciunt. ¶ 39.ep'la. Quies suauissima populi: ⁊ dispositio trãquilla regnorũ preconiũ pbaẽ eẽ regnantiũ. ¶ 44.c.⁊ fi. Sic est in pncipib⁹ hũilitas gl'iosa: quẽadmodũ i mediocrib⁹ odiosa põt esse iactãtia ¶ Li.6.c.16. Regis ɔsiliũ solos dect scire ğuissimos. ¶ Li.6.c.16. Oia sine pncipe

confusa sunt: ꝛ dum vnusquisq̃ iuxta vo/
luntatem suam cogitat viue: reregulã cogno
scitur amittere disciplinę. ¶ 27.c. Utile est
sen per eligere: cui reliqui debeãt obedire:
quia si volun'as diuersorũ vaga relinquit
confusio culparũ amica generat. ¶ Li.8.c.
2. Magnũ pfecto felicitatis genus est ob/
tinere fine contẽtionibus principatũ. ¶ 10
c. Arduũ nimis est principis meruisse secre
tum. ¶ Li.9.c.9. Disciplina imperandi est
amare quod multis expedit. ¶ 13.c. Dona
regalia q̃uis partua sublimãt: quia simul et
meritoꝝ gratiã recepisse creditur: qui pncipa/
li munere subleuat. ¶ Li.10.c.3. Tollitur
necessitas principibus excedendi quotiens
assueuerit ppria moderari. ¶ 11.c. Quicq̃d
a subiectis pficit: regnantiũ laudib9 appli/
cat. ¶ Li.11.c.2. Hoc est pfecto difficilli/
mũ regnãdi genus exercere iuuenes in suis
sensibus principatũ. ¶ Li.12.ꝛ fi.c.2. Oẽs
qui gremioꝝ celsa petimus: vitioꝝ humilia
deseramus: sit in nobis frons libera: vt alio
rum possimus emendare peccata. ¶ Equat
crimen oẽs quos inquinat: ꝛ ideo dissimilis
ab accusato debet esse qui iudicat. ¶ 3.epi.
Uariũ poscit remediũ diuersa qualitas pas
sionũ. Sic qui populis pesse cognoscit non
vno ɔsilio pdicturus inuenit. feroces distri/
ctione pr:mẽdi sunt: mansueti ciuiliter ad/
monendi: dolosi caute: simplices sub leuita
te tractãdi sunt. Sub continentia irascere:
sub maturitate distringe. ¶ 13.c. Pietas si
quidem principũ totũ custodit imperium: ꝛ
dũ illis vicissitudo digna redditur incolumia
rei publice mẽbra seruant. ¶ 19.c. Rex let9
optat ab omnibus.

¶ Gregorius in pastorali.ca.18. Sit rector
bene agentibus per humilitatẽ socius: con/
tra delinquentiũ vitia per zelũ iustitie erect9
Tunc necesse est vt rectores a subditis ti/
meantur qñ ab eis deũ timeri minime dep
hendũt: vt humana saltẽ formidine pecca/
re metuãt: qui diuina iudicia non formidãt
Sũmus locus est: bene regit cum his qui
pest vitijs potius q̃ fratribus dominatur.

¶ Joãnes solobziensis anglicus in policra/
tone li.5. Traianus optimus imperator ar
guentibus eum amicis q in oẽs ꝛ vltra q̃
imperatorem deceat cõmunis esset: rñdit se
talẽ velle imperatorẽ esse priuatis q̃les ipe
ratores sibi esse priuatos optasset.

¶ Gualterius de castellione li.i. Parce hu/
mili: facilis oranti: frange superbum.
Nõ murus nõ arma ducẽ tutant auarum.
Instabile est regnũ: qd nõ clemẽtia firmat
¶ Li.9.ꝛ pe. Testãtur eorum
Finis amicitias regũ nõ eẽ perẽnes.

¶ Prouerb. metrice extraor.l.vag.
Sit rector terre: nolẽs obprobria ferre.
Prudens legalis: audax nulli specialis.

¶ Prouerb. vulgar. Lo tutti eguale deo
vuol male.

¶ De moribus subditoꝝ regi/
bus ꝛ principibus. Rica.4.

IEsus filius sirach in eccl.
c.10. Qualis ẽ rector
ciuitatis tales ꝛ inhabitãtes in ea.
¶ Cassiodorus eplaꝝ li.3.c.12.
Facilius est quippe si dicere fas est errare
naturam q̃ dissimilẽ sui pnceps possit for/
mare rem publicam.

¶ De tyrãnide ꝛ tyranno. Rica.5.

IOb hist.c.15. Cũctis dieb9
suis ipius supbit: ꝛ nũ/
merus annoꝝ incertus est tyrãni/
dis eius. Sonitus terroris ei9 sem/
per in auribus illius. ꝛ cũ pax sit: ille semper
insidijs suspicatur. ¶ 34.c. Dñs regnare facit
hominẽ hypocritã pter peccata populi.

¶ Cronica d nugis phoꝝ.c.8.s. de periãdro
Periander corinthius vnus de septẽ sapiẽ
tibus ait: debentes secure tyrãnos fieri be/
niuolentia fulciri: non armis.

¶ Aristoteles ethicorum lib.8.c.5. Tyran/
nus sibiipsi ɔferens intendit: rex aũt qd sub
ditoꝝ. Prauitas monarchie tyrãnus: mal9
aũt rex tyrãnus fit. In tyrãnide nihil vl pa
rum amicitie est. ¶ Idem polliticoꝝ li.3.c.
8. Ciues custodiũt armis reges: tyrãnos ãt
extranei: hi quidẽ enĩ sm legem ꝛ volunta/

risg. Vbi aũt inuoluntarijs principanť. ¶ 9.c. ꝛ pe. Legem principari eligibilius magis ꝙ̃ ciuiũ vnũ aliquẽ. Qui intellectũ iubet principari deũ ꝛ leges: qui aũt hoïe est iubet apponit ꝛ bestiã. Qñ ɔcupiscentia totale ꝛ furoꝛ principatũ habuerint tandeꝫ ꝛ optimos viros interimẽt. ¶ Libꝛo. 6.c.6. Non similiter facile est malignari pauco tpe principantes ꝛ multo. ¶ 7.c. Si per fraudẽ principať aliquis vel per violentiã: iam hoc videť tyrãnus esse. Non volẽtibus moꝛ nõ erit rex: sed tyrãnus ꝛ nõ volentiũ. ¶ 8.c. Sũt ꝛ olĩ dicta ad saluationẽ: vt possibile est tyrãnidis: excellentes perimere: ꝛ sapiẽtes destruere: ꝛ neqꝫ cõicationes sinere: neqꝫ sodalitatem: neqꝫ disciplinã: neqꝫ aliud tale: sed oïa cauere vñ cõsueuerũt fieri oñe sapie ꝛ persuasio. Et neqꝫ scholas neqꝫ alias collectiones pmittere fieri vacatiuas: ꝛ oïa facere ex quibꝰ ꝙ̃maxime ignoti inuicẽ erũt oẽs: noticia enĩ fidem facit magis adinuicẽ. Maioꝛ amicus est tyrãnus. Tyrãni adulationẽ recipientes gaudent: hoc autẽ nullus vtiqꝫ faciet sensum habẽs liberũ. Cõiecturat tyrãnus tria. Unũ vt modica sapiãt subditi: nullus enĩ pusillanimus insidiabiť. Secundũ aũt vt discredat inuicẽ: nõ dissoluiť: priꝰ enĩ tyrãnus anteꝙ̃ credãt subditi sibiipsis pꝑter quod ꝛ epikeis aduersať tanꝙ̃ nociuis ad pncipatũ: n̄ solũ pꝑterea ꝙ nõ volũt subiici dispotice: s ꝛ qꝛ fideles sũt sibiipsis ꝛ alijs: ꝛ qꝛ nõ ꝓdũt neqꝫ seipsos neqꝫ alios. Tertiũ aũt ĩpossibilitas negocioꝝ: nullis enĩ manũ mittit ad ĩpossibilia: q̃re neqꝫ tyrãnidẽ dissoluere nõ existente potẽtia. Oïa reducet quis tyranica volita ad has hypotheses: h quidẽ vt subditi nõ credãt inuicẽ: h aũt vt nõ possint: h aũt vt parũ sapiant. Cõmunis custodia oïs monarchie est nullum virũ facere magnũ: sed siquidẽ plures seruabũt enĩ inuicẽ. Si aũt foꝛte aliquando opoꝛteat facere magnũ: nequaꝙ̃ fm moreꝫ audacem: maxime enim inuasius taľ. ¶ Li. 5.c.7. Propter iniustitiã: ꝛ ꝓpẽ timoꝛẽ. ꝛ ꝓpter conteptũ multi subditoꝝ insurgũt aduersus monarchias.

¶ Jesus filius sirach in eccľ.c.19. Qui potestatem assumit iniuste odietur.

¶ Terentius in adelphis: Que sententia imperium credat grauius aut stabilius in qo fit ꝙ̃ id quod amicitia adiungitur.

¶ Tullius de amicitia: In vita tyrannoꝛum nulla fides: nulla charitas: nulla stabilis beniuolentie potest eẽ fiducia: oïa sꝫ suspecta atqꝫ sollicita: nullus locus amicitie. Quis enim aut diligit quẽ metuit: aut eum a quo se metui putet: coluntꝛ tñ simulatione amicitie dũtaxat ad tẽpus.

¶ Seneca tragediarũ in troa.c.4. Uiolenta nemo imperia ɔtinuit diu. ¶ In medea.c.4 Iniqua nunꝙ̃ regna perpetuo manent. ¶ Idem de clemẽtia. Tyranni in voluntate seu ũt: regẽ nõ nisi ex cã ac necessitate.

¶ Ualeriꝰ maxi. li.7.t. Sapienter dicta aut facta. Aristophanes incomedia introducit remissum ab inferis athenienśiũ tyrannum periclẽ vaticinentẽ nõ opoꝛtere in vrbe nutriri leonẽ: finaũt sit aliter obsequi ei ɔuenire. Monet enim vt precipue nobilitatis ꝛ concinnati ingenij iuuenes refrenenť. Nimio vo fauoꝛe ac profusa indulgentia pasti quo minus potentiam obtineat ne impediant ꝙ stultuꝫ ꝛ inutile sit eas obtrectare vires ꝙ ipse fouens.

¶ Boetius de consolatõe libꝛo.3.c.9. Expꝫtus soꝛtisue periculoꝛum tyrannus.s. dionysius: qui olꝫ fuit tyrãnus sicilie regni metus pendentis super verticem gladij terroꝛe simulauit.

¶ Uersificatoꝛ fabule esopi.62. fabu. ꝛ pe.
Nil magis hoꝛrendũ ꝙ̃ flebilis aula tyrãni
Qua pietas hominis cum ratione petit
Raptoꝛes famuliqꝫ truces scelerũqꝫ ministri:
Iniustis oñis impietate placent.
Non amat insontes: sed sontes aula tyrãni
Cõplacet iniusto raptus iniquus ero.

¶ Gualterius de castellione li.4.
Que rara tyrãnis
Semper inest: fregit pietas generosa rigoꝛem.

¶ De iure lege & pacto. Rubrica. 6.

Isaias pphã.c.10. Ue his q̃ cõdũt leges iniquas ¶ Cronica de nugis phorũ.c.3.s.de solone: Solõ qui fuit vnus de septem sapientibus dicebat leges fuliginib⁹ similes: etenim in illas siquid inciderit qd leue & debile sustinere. Si vo maius resident tes ire. ¶ 2.c.s.de chilone. Chilo lacedemonius qui fuit vnus de. vij. sapientibus iubebat legibus obedire.

¶ Isocrates in exhortationibus.c.2. Obtẽpera legibus. Obedias legibus que regibus subsunt.

¶ Aristoteles retho.li.j.c.10. Judiciũ q̃dẽ legislatoris non fm partem: sed de futuris & vniuersalibus est. ¶ 6.c. In legibus est salus ciuitatis. ¶ 18.c. Praua facere preter legem malitia est & incontinẽtia. ¶ 45.c.& si. Pactũ est lex ppria & fm partẽ. ¶ Lex pactum quoddã est. Pactum leges destruit. ¶ Idem polliticorũ li.j.c.4. Lex iustũ quoddam est. ¶ Libro.3.c.9.& pe. Sine appetitu intellectus lex est. ¶ Lib.7.c.3. Lex ordo quidam est. ¶ Idem elẽcorũ li.j. Lex est opinio plurium.

¶ Tullius rethoricorũ artis veteris li.2.c.5. Initiũ iuris a natura ductũ videtur. Natura quidem ius est q̃ nobis nõ opinio: sed q̃dam innata vis afferat: vt religionẽ: pietatem: gratiam: vindicationẽ: obseruantiã: veritatem. Consuetudinis ius esse putatur id quod volũtate omniũ sine lege vetustas cõprobaret. Pactũ est qd inter quos cõuenit ita iustum putatẽ vt iuri prestare dicatẽ. ¶ c.9. Consuetudine ius est qd aut leuiter a natura tractũ aluit: & in maius facit vsus: vt religionẽ: aut siquid eorũ que ante diximus a natura profectũ: maius factũ pp̃ter consuetudinẽ videmus: aut q̃ in morem vetustas vulgi approbatione perduxit. Pactũ est qd inter aliquos conuenit. Lege ius est qd i eo scripto qd populo exposito est vt obseruet continetur. ¶ Idem retho. artis noue libro 2.c.4. Lege huius est id quod iussu populi sancitum est. Consuetudinis ius est id quod sine lege equo ac si legitimum sit vsitatum est. ¶ Idem de legibus libro.j. Lex est ratio sũma in natura que iubet ea que facienda sunt: prohibet que contraria. Legẽ bonã a mala nulla alia nisi nature norma diuidere possumus. Non sulum ius & iura natura diuidũtur: sed omnino omnia honesta & turpia. ¶ Idem de officijs libro.j.c.39. Qui parti ciuiũ consulũt: partem negligunt rem perniciosissimã in ciuitate inducũt seditionem atq̃ discordiam. ¶ Idem tusculanarum questionũ li.j. Consensio oĩum gentium lex nature putanda est. ¶ Idem de natura deorum libro.2. Lex est recti preceptio: prauiq̃ depulsio. ¶ Idem topicorum.c.3. Jus ciuile est equitas constituta: his qui eiusdẽ sunt ciuitatis ad res suas obtinẽdas

¶ Seneca epistolarum ad lucillum lib.16. epistola.2. Legem breuem oportet esse quo facilius ab imperitis teneatur: velut emissa diuinitus vox sit: iubeat nõ disputet.

¶ Ualerius maximus libro. 7.tit. sapienter dicta aut facta: Anacharsis leges aranearũ telis comparabat: nam vt illas infirmiora aĩalia retinere valentiora transmittẽ: ita his humiles & pauperes cõstringi: diuites & prepotentes non alligari.

¶ Lex digest.ti.de iustitia & iure libro.j. Jus est ars boni & equi. ¶ l. iustitia Juris precepta sunt hec: Honeste viuere: alterum non ledere: suum cuiq̃ tribuere: ¶ Ti. de iniurijs.l.iniuriarum.§.j. Juris executio non habet iniuriam. ¶ Tit. ad leg.iul. de vi pub.l.pe. Non puto nec verecundie nec dignitati: nec pietati conuenire: quicq̃ non iure facere. ¶ Ti. de var. & extraor. cog.l.j.§. pinde. Est quidem res sanctissima ciuilis sapiẽtia: que p̃cio nũmario non est estimãda. Lex auten. ti.h cõstitutio inouat &c. in principio: Quod medicamẽta morbis hoc exhibẽt iura negocijs.

¶ Macrobius saturnaliorũ lib.2.c.20. Nisi pessimis effusisq̃ morib⁹ viuereẽ: pfecto fe rendis legibus opus non fuisset.

¶ Leges bone ex malis moribus procreantur.
¶ Cato.c.j. Patere legē quā tuipse tuleris.
¶ Cassiodorus epistolarū lib.3.c.17. Jura publi.certissime sunt hūane vite solatia: in firmorum auxilia potentum frena. ¶ Libro.4.c.27. Quicquid cō leges admittit iusta execratione dānat. ¶ Lib.5.c.39. Illa vere vita hominū est que iuris ordine continet: nā beluarū ritus est sub casu viuere que dū rapiendi ambitu ferunt improuisa temeritate succūbunt. ¶ Li.9.c.15. Justissime siquidē leges vt bonis aperiūt: ita claudūt mal' moribus actionē.
¶ Montenarius in luna cleri.ca.117. Qū iura silent: nequeūt peccata silere.
¶ De Inia, facultate, et regularitate. R̄ca.7.

Terentius in beautontumerumenon.c.9. Deteriores oēs sum' Inia.
¶ Persius.5.sat. Apposita in totos extendit regula mores.
Et premit rōne aius vincicp laborat.
¶ Seneca in eplis ad lucillū lib.2.c.3. Nemo est ex imprudentib' qui reliqui sibi dēat.
¶ Gregorius in pastorali.c.4. Plerūcp qui i aduersitatis magisterio sub disciplina comprimit: si ad regiminis culmen eruperit in elationē vsu glie permutatur.
¶ Isidorus in sinonima soliloquiorū lib.2. Sepe occasio peccādi voluntatē facit.
¶ Cassiodorus eplarū li.2.c.13. Meli' sp legū pondere pressa curat audacia: et dū metus talibus imponit: peccādi licentia nō pbetur. ¶ Li.4.c.35. Obrueret quippe innocentia si laxaret audacia.
¶ Prouerb.vulg. Lo nō e gatta: isorze gealla. Quando gatta nō e a cba: sorze per/nasar va.
¶ De iudicibus et iudiciis. Rūca.8.

In exodo c.23. Non declinabis in iudicio pauperis.
¶ In leuitico.c.19. Nō facies qđ iniquū est: nec iniuste iudicabis. Nolite facere iniquū aliquod in iudicio: in regula: in pōdere: in mēsura: statera iusta et eq̄ sint pōdera: iustus modius: equusqꝫ sextari'. ¶ 24 c. Equum iudiciū sit inter vos: siue peregrinis: siue ciuis peccauerit.
¶ Moyses in deuteronomio.c.27. Maledictus qui peruertit iudiciū aduene et pupilli et vidue.
¶ Psalmista ps.57. Si vere vtiqꝫ iustitiā loquimini: recte iudicate filii hoium. ¶ 105 ps. Beati qui custodiunt iudicium et faciūt iustitiam omni tempore.
¶ Slomon in puerb.ca.6. Ne declines ad dexterā neqꝫ ad sinistrā. ¶ 17.c. Qui iustificat impium: et qui condēnat iustū abominabilis est vterqꝫ apud dominū. ¶ 26.c. Judicium determinat causas.
¶ Isaias pphеta.ca.5. Ue qui iustificatis impium pro muneribus: et iustitiā iusti aufertis ab eo.
¶ Aristoteles rethoricorum li.2.c.18. Judex ē qui in ciuilib' certationib' indicta iudicat
¶ Jesus filius sirach in ecc.c.5. Justifica pusillum et magnū similiter. ¶ 18.c. Ante iudicium ppara iustitiam tibi.
¶ Pylon in li. sapientie.c.j. Diligite iustitiā qui iudicatis terram.
¶ Oratiꝰ odarū li.2.c.58. Quotiēs bon' atqꝫ fidus Judex honestū pretulit vtili:
Reiecit alta dona nocentium
Uultu: per obstantes cateruas
Explicuit sua victor arma.
¶ Idē in sermonibus li.2.ser.2.
Male verum examinat omnis
Corruptus iudex.
¶ Tullius de legibus li.2. Quid magnificētius q̄ posse decernere vt magistratu. ¶ Idē de oratore li.2. Plura multo hoies iudicāt odio aut amore: aut cupiditate: aut iracūdia aut dolore: aut letitia: aut spe: aut timore: aut errore: aut aliqua permotione mētis q̄ veritate: aut prescripto: aut iuris norma aliqua: aut iudicii formula: aut legibus.
¶ Oratius de tristibus li.j.c.j. Judic s offiis est vt res: ita tēpora rerū Querere.
¶ Idem de ponto li.2.c.9. et antepenultia.

Conspicit nunq̄ meliore potentia causa.
Quā quotiēs vanas nō finit esse preces.
¶ Quintilianus declam: 12. declam. Nos ideo magistratus legibusq̄ amoribus nr̄is accepimus: ne sui quisq̄ doloris iudex sit: et assidue scelerū cause se refellāt si vltio imitabitur crimen. Si ad arma mittimur et instituit pniciosa nocēdi cōtentio et in vicem leges ira succedat: premet quidē inopia infirmitas: et paucoꝝ dn̄io subiecta plebs triste seruitiū perferet.
¶ Mattheus in euāgel.c.7. In quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini: et in qua mensura mēsi fueritis: remeciet vobis.
¶ Joānes in euāgelio.c.7. Nolite iudicare s̄m faciē: sed iustū iudiciū iudicate.
¶ Jacobus in ep̄la vnica.c.2. Judiciū sine misericordia ei qui nō fecit misericordiā: superexaltat aūt misericordia iudicio.
¶ Seneca tragediarū in medea.c.4. Qui statuit aliquid parte inaudita altera:
Equū lȝ statuerit haud equus fuit.
¶ Idem de trāquillitate aī: Semp̄ ī iudicio fauor efficit. ¶ Idem de clementia: Prope est vt libenter dānet qui cito: ppe est vt inimicos puniat qui nimis. ¶ Idem in pverb.
Ad penitendū pperat: qui cito iudicat.
In iudicādo criminosa est celeritas.
¶ Ptolomeus in centiloquio.c.12. Beniuolentia et maliuolentia hominē in iudiciis errare faciunt.
¶ Lex diges. ti. de orig. iur. l.2. Per eos qui iurisdictioni p̄sunt effectus iuris accipitur. Quantū est enī eius in ciuitate esse: nisi sint qui iura regere possint.
¶ Lex codi. ti. de iudeis. l. nullus. Jcirco iudicioꝝ vigor iurisq̄ publici tutela videt in medio cōstituta ne quisq̄ sibiipsi pmittere valeat vltionem.
¶ Ambrosius de officiis lib.2.c.24. In iudicio gratia absit cū merita decernant.
¶ Claudianus li.i. Merent captiue: pollute iudice leges.
¶ Cato.c.i. Equum iudica. ¶ Cap̄lo.2.
Esto forti aīo: cū sis dānatus inique.
Nemo diu gaudet: sub iniquo iudice vincens. ¶ Cupitulo.4.
Judicis auxiliū: sub iniquo teste rogato.
¶ Cassiodorus ep̄larū li.i.e.3. Facilis recti p̄suasio est innocēs iudex. Excessus tūc sūt in formidine cū credunt iudicibus displicere. ¶ Li.3.e.7. Tamdiu iudex dicit q̄diu iustus putat. ¶ 36.e. In causis semp est suspecta potētia. ¶ 39.e. Jnumbrat famam publicā in cōsule tenacitatis obscuritas.
¶ Li.4.e.10. Quid a bellica cōfusione pax trāquilla distabit: si per vim litigia terminētur. ¶ 28.e. Dignus est inter alios sequenda decernere qui sibi modū visus est legittime cōuersationis imponere. ¶ Li.6.epi.4. Est nimirū magnū et singulare pconiū si iudices nō accipiāt vbi sunt qui multū dare cōtendūt. ¶ 12.e. Prima equitas est a se p̄sules inchoare: vt timeāt criminosi quem nequeūt similē reperire. Nullas enī in se culpas timet reus quas habere respexit cognitorem. Si vos actus nullus dānat in altero quia natura est humani animi vt nitat parcius vindicare qd̄ se cognouerit amisisse.
¶ Libro.8.e.4. Tales decet esse aulicos viros vt nature bona iudicio frontis aperiāt: vt possint agnosci de moribus dū vident. Tacens eni plerūq̄ despicabilis est: et si cū lingua nobilitat. ¶ 15.e. Gloria regni est reperisse iudices exquisitos. Auari iudices nesciūt quantū delinquūt. Nam cū vendūt aliena crimina sua faciūt esse peccata. ¶ Lib. 9.e.9. Non minus est malū bellicū vitasse: q̄s fera discussionis euadere. Jpsa est vera securitas que ō nulla iudicis iniquitate formidat. ¶ 19.epi. Metus cuncta disponit: si reus crimē in iudicāte non inuenit. ¶ Lib. 10.e.6. Cui iustitia cōmittit malis morib⁹ non grauet: alioquin inefficax est ab hoīe exigere qd̄ agnoscit nō habere. ¶ 19.epi. Jlla sunt vera iudicia vbi neminē comprimit vlla timiditas. ¶ Libro.11.e.9. Jnutile bonū est iudicē nō accipere: et multis accipiendi licentiā pbuisse. ¶ 33.e. Non ē beatitationis metus vbi nō est iudicis venalis

auditus. ⸿ Libro.i 2. ꝛ fi.e.j. Qꝫ periculo/ sũ est pati iudicẽ rõnabiliter iratũ: ꝛ illũ de fortunis tuis decernẽ qꝫ te constat grauiẽ irritasse
⸿ Isidorus soliloquioꝝ lib.j.ca.j. Petit leges auaritia iudicãte. Premia ꝛ dona legibus vires tulerũt. Ubiqꝫ pecunia vincit. Ubiqꝫ venale iudiciũ ẽ. ⸿ Lib.2.c.41. An cipitẽ diu deliberat sniaꝫ. Nullũ iudices su spitiõis arbitrio: añ pba. ꝛ sic iudica. Periculosũ est quẽpiã õ suspitõe iudicare. ⸿ 49 c. Munera sepe veritatẽ puaricãt. Cito violaẽ auro iustitia: cito corrũpiẽ munere.
⸿ Auctor libri qui dicitur facetus.c.8. Qualis erit iudex: tales sunt quippe ministri
Si malus est dñs: fit populusqꝫ malus.
⸿ Gualterius de castellione li.j. Si lis inciderit: te iudice dirige librã
Iudicij: nec flectat amor: nec mũera palpẽt.
Nec moueat stabilẽ psone acceptio mentẽ.
Cũ sesẽ obtinuit vitioꝝ mater in aula
Pestis auaritie: que sola incarcerat oẽs
Uirtutũ spẽs: spreto moderamine iuris.
Curriẽ in facinꝰ: nec leges curia curat.
⸿ Montenarius in luna cleri.c.108.
Iudex qui perimit scelerũ fomẽta: minister
Nosciẽ esse dei: qui do negligit hostis.
⸿ Prouerb. metrice extraoꝛ.li. vagã.
Quattuor ista: metꝰ: odiũ: dilectio: cẽsus:
Sepe solẽt hoium: rectos puertere sensus.
⸿ Prouerb. vulgar. Chi a pare zuse per segur o va apleo. Rason p amore pde valore
⸿ De placiditate ꝛ ferocitate regis ꝛ iudicis. Rbica.9.

SEneca de clementia: Magni aĩ ppriũ est placidũ esse ꝛ trãquillũ quietũqꝫ.
⸿ Lex diges.ti. de offi.pñ.l.obseruandũ: Obseruãdum est ius reddẽti: vt in adeũdo: qꝫ facile se pbeat: sꝫ cõtẽnisse nõ patiaẽ. Iudex ĩ cognoscẽdo neqꝫ excãdescere dẽbet aduersus eos quos malos putat neqꝫ precibus calamitosoꝝ illachrimari. oportet: id enĩ nõ est recti ꝛ cõstantis iudicis cuius aĩ motũ vultus detegit.
⸿ Auctor libri de for. honeste vite.c.8.

Seuerior esto iudicio qꝫ sermone: vita qꝫ vultu.
⸿ Claudianus li.j. Peragit trãquilla ptãs. Qđ violẽta nequit: mãdataqꝫ fortius vrget Imperiosa quies. ⸿ Libro.8.
Publicus hinc ardesciẽ: amor cũ moribus equis. Inclinat pplo regale modestia culmẽ
⸿ Cassiodorus eplaꝝ li.6.e.24. ꝛ pe. Utrũqꝫ laudabile est: vt bonus populus iudicẽ benignũ faciat: ꝛ mãsuetus iudex: grauissimũ populũ eqbili rõne cõponat. ⸿ Li.10. e.7. Iudiciaria virtus est: lingue bonis abũdare: ꝛ mẽtis tẽperantia custodire.
⸿ Gregorius in pastorali.ca.18. Sit rector bene agentibus per humilitatẽ socius: cõtra delinquentiũ vitia per zelũ iustitie erectus. Sũmus locus bene regiẽ: cum is q̃ pẽst vitijs potius qꝫ fratribus dominaẽ.
⸿ Gualterius de castellione lib.j. Ciuiliter argue sontes.
⸿ De causidicis ꝛ causidictione. Rbica.10.

TUllius de oratore lib.2. Ego sepissime video in causis aliquid male facere: homines minime malos.
⸿ Ouidius eplarũ.19 e. ꝛ pe. Optima non vllo cã tuente perit. ⸿ Idem de arte amãdi li.3. ꝛ fi. Ius qui profitebiẽ affit
Facũdus causam sepe clientis agat.
⸿ Idem de ponto li.2.e.2. Non est confessi causa tuenti rei.
⸿ Quintilianus dclamationũ 10. declaũ. Multũ me vel vos fallit opinio iudices: si vllam causam ita euidentẽ deferri in forum posse putatis: cui nulla ne mendacij quidẽ velamenta contingant.
⸿ Iuuenalis lib.3. sat.j. Purpurã vendit. Causidicũ vẽdi tũc ametistina cõueni illis. Est strepitũ: a facie maioris viuere cẽsus.
⸿ Lex diges.ti. de dei.iur.l.j. In foro causas dicentibus nefas: vt ita dixerim videtur eẽ nulla pfatione facta iudici rem exponere.
⸿ Lex codi.ti. de postulando.l. quisquis. Siquis adeo pcax fuerit vt non ratione sꝫ probris putet esse certandũ. Opinionis sue

munitionem patietur. ℣ Li. de aduoca. di uer. iudi. l. laudabile: Laudabile viteq; hominū necessarium aduocationis officiū: premijs oportet remunerari. ℣ Lit. si per vim vel alio modo rc. l. ij. Negociorum merita partiū assertione panduntur.

¶ Prouerb. extor. l. vagā. In propria causa aduocatum quere.

¶ De legatis r nūcijs. Rica. 11.

Salomon in prouerbijs c. 13. Legatus fidelis sanitas.

¶ Quintilianus declam. 10. decla. Legatus a pcepto non recedat.

¶ Lucas in euangel. ca. 10. Qui spernit me: spernit eum qui me misit.

¶ Joānes in euāge. ca. 13. Qui accipit siquē mi sero me accipit. Qui autem me accipit: accipit eum qui me misit.

¶ Cassiodorus eplar li. 2. e. 6. Dis legatio virum sapientem requirit. ℣ Li. 3. epi. 23. Juuat probatis ordināda mandare. Eorū secura substantia est que cōmittitur approbatis. ℣ Lib. 6. epistola. 17. Referenti nō licet aliquid imutare.

¶ De audientia r cōtumacia. R. 12.

Moises in deuteronomio c. 5. Non declinabis neq; dexteram neq; ad sinistrā sed per viam quā pcepit dñs de⁹ ambulabitis vt viuatis: r bene sit vobis: et ptelentur dies vri⁹ in terra possessiōis vre.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 15. Mens iusti meditat obedientiam.

℣ Idem in eccl. c. 4. Multo melior est obedientia q̄ stultor victime.

¶ Regum li. j. c. 15. Melior est obedientia q̄ victime.

¶ Terentius in phormione. ca. 4. Inscitia est aduersus stimulum calces.

¶ Uirgilius eneid. li. 4. ante mediū. Ocius oēs Impio leti parēt: ac iussa facessunt.

¶ Tullius de legibus li. 3. Qui imperat paruerit aliqñ necesse est: r qui modeste paret videt q aliqñ imperet dignus esse.

¶ Petrus apl's epl'a. j. Subditi estote oi humane creature ppt deū: siue regi q̄si precellēti: siue ducibus tanq̄ ab eo missis: ad vindictam malefactor: laudem vo bonor. Adolescētes subditi estote senioribus.

¶ Lucas in actibus aplor. c. 9. Durū est cōtra stimulum calcitrare.

¶ Paulus apl's: epistola ad romanos. c. 13. Dis aia potestatib⁹ sublimiorib⁹ subdita sit Qui resistit potestati: dei ordinationi resistit

¶ Seneca tragediarū in medea. c. 4. Equum atq; iniquū regis imperiū feras.

¶ Lato. c. j. Foro pare.

¶ Cassiodorus epistolarū li. 2. epistola. 12. Imperiū si in paruo contēnit: in omni parte violat. ℣ Li. 11. e. 9. Odiū sibi excitat q̄ iustis resultat imperijs.

¶ Prouerb. vulgar: El no e seno reperiare ala seio.

Lo tutti eguale deo vol male.

¶ De facti pbatione r testimonio. Rica. 13.

In exodo c. 20. Nō loqueris ɔ̄ pximū tuū falsum testimonium.

¶ In libro numeri c. pe. Ad vnius testimoniū nullus condēnabitur.

¶ Moyses in deute. c. 19. Nō stabit testis vnus contra aliquem: quicquid illud peccati r facinoris fuerit: sed in ore duorū aut trium testium stat omne verbum.

¶ Salomon in prouerb. c. 19. Testis falsus non erit impunitus.

¶ Aristoteles retho. li. j. c. 25. r si. Nihil minus coacti falsa dicūt q̄ vera: r ptinaces nō dicere vera: r facile mentientes tanq̄ requisituri scelens.

¶ Tullius rethori. artis noue libro. 2. ca. 2. Uita hominis ex ātefactis spectabit. Argumentū est per quod res coarguit certiorib⁹ argumētis: r magis firma suspitiōe. A quo fit factum maleficiū hoc modo spectabitur: si telum: si vestimentū: si quid eiusmodi reli

ctum: aut si vestigiũ rei repertuʒ fuerit: aut cruor in vestimentis: aut si in eo loco cõprehensus: aut vsus trãsacto negocio: quo ĩ loco res gesta dicit̃. ☞ Libro. 4. c. j. Oportet testimoniũ cũ re cõuenire: aliter enim rem nõ potest ɔfirmare. ☞ Idem topicoꝝ. ca. 24. ⁊ fi. Testimoniũ dicimus oẽ quod ab aliqua re externa sumit̃ ad faciendũ fidẽ. Persona nõ qualiscũq; est testimonij põdus habet: ad fidẽ eñi faciendã auctoritas querit̃. Auctoritas in virtute inest maxima. Plerũq; credit̃ his qui expti sunt. Per somnum: vinuʒ: insaniã: multa sepe patefacta sunt. ☞ Idem inuectiuarũ in catilinã li. j. Quid expectas auctoritatẽ loquentiũ: quoꝝ volũtatẽ tacitoꝝ pspicis. ☞ Ideʒ inuectiua in salustiũ: Ubi res testimonia assunt quid opus est verbis.

℄ Ouidius sine titulo seu amoꝝ li. j. c. 10.
Nec bñ ɔducti vẽdũt piuria testes.
☞ Libro. 2. c. 2. Culpa nec ex facili q̃uis manifesta probat̃.

℄ Paulus apl's epl'a ad corinthios. c. 13. et fi. In ore duoꝝ vel triũ testiũ stat oẽ verbũ.

℄ Seneca in puerb. Fatetur facinus qui iudicium fugit.

℄ Auctor li. d fo rma honeste vite. c. 2. Testimoniũ veritati non amicitie reddas.

℄ Cato. c. 4. Productus testis salua tamen ante pudorem.
Quantũcũq; potes: celato crimẽ amici.

℄ Cassiodorus epistolarũ li. 5. e. 39. Quãto vehemẽtior pena est: tãto eius rei debet inquisitio plus haberi: ne amore vindicte ĩnocentes videant̃ vite pericula sustinere.

℄ De naturalibus indicijs facti. Rũca. 14.

ORatius eplãrũ li. j. e. j. Hic mur⁹ ene⁹ ertat. Nil cõscire sibi: nulla palescere culpa.

℄ Ouidius metbamorph. li. 2.
Heu q̃ difficile est crimẽ nõ pdere vultu.

℄ Quintilianus declañ. 16. declañ. Accidere nocentibus solet obuia semp errantium patrocinioꝝ verba variari. ☞ 17. ⁊ fi. decla. Integritatis pma simplicitas est nihil timẽ.

℄ Seneca tragediarũ in thieste. c. 8.
Heret in vultu trucis imago facti.

℄ Statius thebaides li. 2.
O semp timidum scelus.

℄ Iuuenalis li. 2. sat. j. Cui frigida mẽs est: Criminibus tacita sudãt pcordia culpa.

℄ Prudentius de psicomachia. c. 10.
Pallor in ore Conscius audacis: facti dat signa reatus.

℄ De vulgari seu famosa asseueratione. Rũca. 15.

ISocrates in exhorta tiõib⁹. c. 2. Uerere crimina tam ⁊si falsa sunt: nam pleriq; veritatem ignorãt: opinionẽ autem coniectant.

℄ Uirgilius eneið. li. 4. circa princi.
Fama malũ: quo nõ aliud velocius vllum
Mobilitate viget: viresq; acquirit eũdo.
Parua motu pmo: mox sese attollit ĩ auras
Ingrediturq; solo: ⁊ caput inter nubila cõdit. ☞ Li. 7. ante með. ⁊ in. 3. ⁊ in. 8.
Fama volat.

℄ Tullius topicoꝝ. c. 4. ⁊ fi. Fama vulgi est quoddã multitudinis testimoniũ.

℄ Quintilianus declañ. 17. declañ. ⁊ finali Rumor est res sine teste. sine iudice res ex incertis: ĩprobissima: maligna: fallax.

℄ Seneca in puerb. Bona opinio hominuʒ tutior est pecunia. Bona fama in tenebris ppriũ splendorẽ obtinet. Dãnũ appellandũ est cum mala fama lucrum.

℄ Marcialis cocus li. vndiq; suscepto. c. 3
Rumor falsidicus surgit: ⁊ ecce cadit.

℄ Auctor libro de forml'a honeste vite. c. 4
Rumoribus criminũ ⁊ suspitionibus minime sis credulus: sed potius malignis qui p speciẽ simplicitatis ad nocendũ aliquibus surrepũt oppositissimus.

℄ Lucanus li. j. Innumeras soluit falsa preconia linguas.

℄ Boetius de ɔsolatõe lib. j. c. 12. ⁊ pen.
Plures magnũ nomẽ falsis vulgi opinioni

bus abstulerunt.

Sapiens bonū suum nō populari rumore: sed conscientie veritate metitur.

¶ Cassiodorus epistolarū li. 7. c. 2. Nulla potestas est que qualitatē fame sue de ore hominū possit auferre.

¶ Auctor rudiū dogmatis li. 2. Error mīmo crescit: sed nō cito fama quiescit.

Quāuis mētif crescit eundo tamen.

¶ Prouerb. metri. exordi. l. vag. Fama boni lēte: volat inuidia retinente.

Fama repletā malis: auiū deducif alis.

¶ De diuersis penis diuersoꝝ crimi nū statutis in lege mosaica. R. 16.

In exodo c. 21. Qui percusserit hominē volens occidere: morte moriatur. Siquis per industriā occiderit ꝓximū suū ꝛ per insidias: ab altari meo euelles eum vt moriat. Qui percusserit patrē suū aut matrē: morte moriat. Qui furatus fuerit hoiem ꝛ vendiderit eum cōuictus noxe: morte moriatur. Qui maledixerit patri aut matri: morte moriatur. Qui percusserit seruum suum vel ancillā virga: ꝛ mortui fuerit in manibus eius: criminis reus erit. Sinautem vno die superuixerit vel duobus non subiacebit pene: quia pecunia illius est. Si percusserit quispiā oculuꝫ serui sui aut ancille: ꝛ luscos eos fecerit: dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. Denteꝫ quoqꝫ si excusserit seruo vel ancille sue: similiter eos dimittet liberos. Siquis aperuit cisternā ꝛ foderit ꝛ operuerit eam: cecideritqꝫ bos i eam vel asinus: dominus cisterne reddet p̄cium iumentoꝝ: qd autem mortuū est ipsius erit. Si bos alienus bouem alterius vulnerauerit: ꝛ ille mortuus fuerit: vendēt boueꝫ viuum: ꝛ diuident preciū. Cadauer autem mortui inter se dispercient. Si autem sciebat q bos cornupeta eēt ab heri ꝛ nudiustertius: ꝛ non custodiuit eum dñs suus: reddet boueꝫ pro boue: ꝛ cadauer integrū accipiet. ¶ 22. c. Si effringēs fur domū siue suffodiens fuerit inuentus: ꝛ accepto vulnere mortuus fuerit: percussor nō erit reus sanguinis. Qꝫ si orto fuerit sole hō homicidiū perpetrauit: ꝛ ipse morietur. Si seduxerit quis virginem necdum sponsatam dormieritqꝫ cuꝫ ea: dotabit eam ꝛ habebit vxorem eam. Si pater virginis dare noluerit: reddet pecuniā iuxta modū dotis quam virgines accipere consueuerunt. Maleficos non patiaris viuere. Qui coierit cū iumēto: morte moriat.

¶ In leuitico. c. 20. Si mechatus quis fuerit cum vxore alterius ꝛ adulteriū perpetrauerit cum coniuge proximi sui: morte moriatur ꝛ mechus ꝛ adultera. Qui dormierit cum masculo coitu femineo: vterqꝫ operati sunt nefas: morte moriant. Qui supra vxorem filiam duxerit matrem eius: scelus operatus est: viuus ardebit cum eis. Qui cum iumento ꝛ pecore coierit: morte moriat: pecus quoqꝫ occidite. Mulier q̄ succubuerit cuilibet iumento simul interficietur cum eo. Qui maledixerit ꝛ blasphemauerit nomen domini: morte moriat: lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi. Qui percusserit ꝛ occiderit hominē: morte moriat. Qui percusserit aial: reddat vicarium .i. animam pro aia. Qui irrogauit maculā cuilibet ciuiū suorum: sicut fecit sic fiet ei: fracturaꝫ ꝓ fractura: oculū pro oculo: denteꝫ pro dente restituet: qualem inflixerit maculam: talem sustinere cogetur.

¶ Moyses in deuteronomio c. 19. Cū diligentissime perscrutantes inuenerit falsuꝫ testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddant ei sicut fratri suo facere cogitauit: vt audientes ceteri: timorē habeant: ꝛ nequaqꝫ talia facere audeāt: nō misereberis eius: sed animā pro aia: oculum pro oculo: dentem pro dente: manū pro manu pedem pro pede exiges.

¶ De iudiciali mūdicia. Rubrica. 17.

Moises in deuteronomio c. 24. Non occidētur patres pro filijs: nec filii ꝓ patribus: sed vnusquisqꝫ ꝓ suo pec-

tato moriatur.

¶ Salomon in puer.c.20. Dissipat impios rex sapiens. ¶ Idē in eccl.c.8. Quia non p fertur cito cōtra malos sñia absq; vllo timore fi lij hominū pperant mala.

¶ Hieremias pphēta li. pphetaꝝ.c.31. Ois homo qui comederit vuā: acerbā et dentes ei obstupescent.

¶ Ezechiel pphēta.c.18. Ezechiel ait: Factus est sermo dñi ad me dicēs: Fili hois quid est ꝙ inter vos parabolā vertitis in puerbiū istud inter isrl dicētes: Pres nri comederūt vuam acerbā: ꝛ dentes filioꝝ obstupescūt. Aia que peccauerit ipsa morief: filius non portabit iniquitatē patris: ꝛ pater nō portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti sup eū erit ꝛ ipietas impij erit super eum.

¶ Aristoteles retho.li.j.c.19. Differunt punitio ꝛ castigatio. Castigatio quidē eni; patientis gratia est. Punitio aūt faciētis vt satietur. ¶ Lib.3.ꝛ fi.c.12. Uindicta nocumentū quoddā iustū est. ¶ Idem pollitico rū li.7.c.10. Punitiōes a virtute quidē sūt

¶ Philon vel philemō li. sapie. c.11. Per q̄ peccat quis per hec ꝛ torquetur.

¶ Tullius rethoricoꝝ artis veteris li.11.c.5 Nihil est indignius q̄; eum qui culpa caret supplicio nō carere.

¶ Quintilianus declamationū.13. declam. Facinus est o iudices euadere nocentes.

¶ Seneca tragediarū in hercule furēte c.11 ꝛ fi. Sepe vindicta obfuit. ¶ Ide; in puerb. Nunq̄ scelus scelere indicandū est.

¶ Lex digef.ti.de operis noui nūci.l.de pupillo.§.si pluriū. Nō debet nocere factū alterius ei q̄ ni nihil fecit. ¶ Ti.de fideiussorib⁹ l.si a reo.§.fi. Penas ob maleficia solui magna ratio suadet. ¶ Ti.de reg.iur.l.infra scripta. Non debef alteri per alterū iniqua cōditio inferri. ¶ Lex codi.ti.de epis.ꝛ cleri. l.presbyteri: Multomagis pena sunt digni quib⁹ cum plurimū honoris est delatū: occulto inueniunf in crimine. ¶ Ti.de iudeis. l.nemo. Idcirco indicioꝝ vigor iuris q; publici tutela videf in medio ꝯstituta ne quisq̄ sibi ipsi pmittere valeat vltionē. ¶ Ti.de penis.l.si operis: Nō remitti penā facile publice interest: ne ad maleficia quisq̄ temere pfiliat.

¶ Beotius de ꝯsolatione lib.4.c.7. Puniri improbos iustum est: impunitos elabi etia; iniquum eē manifestum est.

¶ Cassiodorus eplaꝝ li.j.c.4. Excessus tunc sunt in formidine qñ credunf iudicibus displicere. ¶ Li.4.c.35. Esset cunctis fallendi studiū si fraus subuecticiū lucraref effectu;. ¶ 49.c. Necesse est vindicte subiaceat qui prauis morib⁹ obsecūdat. ¶ Libro.5.c.14 Iustitie rō persuadet excedentes reprimere vt ad cūctos possit quietis suauitas puenire. ¶ Libro.9.c.2. Uix audet quisq̄ in illos excedere: in quibus culpas nō pōt inuenire. ¶ Lib.9.c.22. Indiscreti hominū mores ꝯfusiq; vagarenf si aut culpa formidinē aut virtus pmia non haberet.

¶ Auctor li. qui dicif pamphilus.c.22. Penas sepe luit quas homo nō meruit.

¶ De iudiciali misericordia: venia: ꝛ impunitate. Rica.18.

Salustius in iugurtino: Ignoscendo malis bonos perditū itur.

¶ Tullius rethor. artis veteris li.j. c.12. Hic q̄ iprudētes leserūt ignosci ꝯuenit

¶ Ouidius de ponto lib.j.e.2. Multa metu cohibet qui pena pauca cohercet.

¶ Iacobus apl's epl'a vnica Iudiciū sine misericordia illi qui nō facit misericordiā: sup exaltat aūt misericordia iudicio.

¶ Seneca de clemētia: Uenia est pene merite remissio. ¶ Idem de moribus: Bonis nocet qui malis parcit.

¶ Lex digef.ti.ad le.iul.magist.l.famosi.§.j. Lubricū lingue ad penā facile trahendū nō est. ¶ Titu.de penis.l.absentem. Satius est impunitū relinqui facinus nocētis q̄; innocentē dānare. ¶ Ti.d bonis eoꝝ qui añ sententiā ꝛc.l.j. Ignoscendū est his qui sanguinē sui q̄literciiq; redemptū voluerūt.

¶ Auctor libri de for.honeste vite.c.3. Erro

ri facile veniam dato.

¶ Cassiodorus epl'ar li.2.c.9. Benigni prin/cipis est ad clemētie cōmoduʒ transilire ter minos equitatis. ☞ Lib.3.c.47. Nisi culpar occasiones emergerēt locū pietas nō habe/ret. Casibus asperis prestandū est sub iu/stitie laude moderamine: vt nec vindictam finamus superare peccata: nec culpā insulta re patiamur legibus impunitā. ☞ Libro.4. c.29. Non habet venie locū qui delīqt ad/monitus. ☞ Li.11.2 pe c.41.2 fi. Ociū tibi clemens actus inducit.

¶ Gregorius in pastorali.cap.18. Discipli/na vel misericordia multū destituit: si vna si ne altera teneat: sed erga subditos suos in/esse rectoribus debet: ꝛ iuste consulēs mise ricordia ꝛ pie seuiēs disciplina. Misericor dia est lenitas cū seueritate: faciēdo quod/dam ex vtroqꝫ temperamentū: vt neqꝫ mul ta asperitate exulcerent subditi: neqꝫ nimia benignitate soluant. ☞ 22.c. Cum nō ma/litia sed sola ignorātia vel infirmitate delin quit: pfecto necesse est vt magno modera/mine ipsa delicti correctio temperet. ☞ 41.c Nōnunqꝫ māsueti cū pſūt vicinuʒ ꝛ q̄si iu/sta positū torporē desidie patiunt: ꝛ plerū/qꝫ nimia resolutione lenitatis vtraqꝫ neces se est vigorē districtionis emoliunt.

¶ Isidorus i sinonima soliloqor.li.2.c.49. Impia iustitia ē humane fragilitati nō igno scere. Nō ames dānare: ſʒ emēdare potius ꝛ corrigere. Tene rigorē in discussione iusti tie: misericordiā in diffinitione snie. ☞ 50.c In ambiguis dei iudicio reserua sententiaʒ.

¶ Mattheus vindocinēsis in poetria: parte 2.ꝛ fi.c.13.ꝛ pe. Trāsgressionis impunitas magistra est transgressionis.

¶ Montenarius in luna cleri.c.72. Dis fre quentari: facit impunitio crimen. Accendit culpā: facilis dimissio pene.

¶ De seueritate seu rigore ꝛ crude litate seu seuitia. Rica.19.

Seneca ō clemētia: Tā oib⁹ ignoscē crudelitas ē est q̄ʒ nulli mediū tenere debemus Volūtas oportet ante seuiendi q̄ʒ cā defici at. Alioquin queādmodū prescisse arbores plurimis ramis repullulāt. Ita regia crude litas auget inimicor numerū tollendo: parē tes enim liberiqꝫ eor qui interfecti sūt ꝛ p pinqui ꝛ amici in locū singulor succedunt. Tyrāni in voluntate seuiūt: reges nō nisi ex cā ac necessitate. Clemētie contrariā impe/riti putāt seueritatē: sed nulla virtus virtuti cōtraria est. Quid ergo opponit clementie crudelitas: que nihil aliud q̄ʒ attrocitas al in penis exigendis.

¶ Seneca in puerb. Respue crudelitatem ꝛ matrem crudelitatis iram.

¶ Lucanus li.8. Facere oia seue Non impune licet.

¶ Valerius maximus li.6.tit. de seueritate. Cambises mali cuiusdam iudicis e corpore pellende tractam selle intendi iu: eaqꝫ filiuʒ eius iudicaturum considere iussit. Ceterum ꝛ rex ꝛ barbarus attroci ac noua pena iudi/cis ne quis postea corrūpi iudex posset pro/uidit. ☞ Libro.9.ti. de crudelitate: Seuus fuit enei thauri inuētor: quo inclusi subdi/tis ignibus lōgo ꝛ abdito cruciatu mugitus resonantes spūm edere cogebant: ne eiula/tus eor humano sono vocis expssi phaleri/dis tyrāni misericordiā implorare possent: quā q̄ calamitosis deesse voluit teterrimā artis sue opus primus inclusus merito au/spicatus est.

¶ Auctor libri de formula honeste vite.c.4 Seuerior esto iudicio q̄ʒ sermone: vita q̄ʒ vultu: vltor clemens: seuitie detestator.

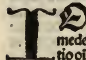
¶ Cassiodorus epistolarum libro.11.ꝛ pe. epistola.41.ꝛ fi. Qui iustitie inexorabili ex/cubat: necesse est vt eum pietas benigna de/finat.

¶ Gregorius in pastorali.ca.18. Disciplina vel misericordia multum destituit si vna si ne altera teneat. Sed erga subditos suos inesse rectoribus debet: tunc iuste cōsulens misericordia ꝛ pie seuiens disciplina.

¶ Gaufrid⁹ in poetria.c.94. Cum possis no li seuire: memento neronis.

Ertie partis prim⁹ liber tractat de intelligentia ꝛ scientia consideratiõe morali sub his titulis sequentibus.

❡De intelligentia cognitione ingenio ꝛ scientia cõsideratione morali. Rubrica prima.

Ob hystoria.c.12. Auris verba diiudicat: ꝛ fauces comedentis saporẽ. ☞32.c. Inspiratio oipotentis dat intelligentiam. Auris verba pbat: ꝛ guttur escas gustu diiudicat.

❡Cronica de nugis pħoꝝ.c.2.f.de solone. Solon qui fuit vnus de.vij. sapientibus dicebat: Intellectū fac ducem. ☞c.17.f.de socrate. Socrates dicebat pene se scire nihil nisi ipsum ignorare.

❡Isocrates in exhortationibus.c.2.ad finẽ Maximū est in minimo bonus intellectus in humano corpore.

❡Plato in timeo: Inuisibiliū diuinarūq3 potestatū que demones nūcupant̃ prestare ratione3 maius est opus q̃ ferre valeat hominis ingenium.

❡Aristoteles metħ.li.j.c.j.in pn. Oēs homines nã scire desiderãt. Scientis signū est posse docere. ☞Idem de aia lib.j. Recto ꝛ ipsum obliquū cognoscim⁹: iudex enī vtroq3 rectū est: contrariū enī obliquū neq3 sui ipsius neq3 recti. ☞Lib.2. Fortes carne ineptos mente videmus: molles aūt carne bene aptos mēte. ☞Idē pbleumatū parte.30 Omnes excellentes viri aut ſm pħiam aut polliciã: aut poesim: aut artes videnť melã colici esse. ☞Idem eleucoꝝ lib.j. Difficile est simul multa ↄspicere. ☞Lib.2.ꝛ fi. Qð scimus sepe transpositū ignoram⁹. Prouidere quidē difficile est: per vacationē aute3 videre facile. ☞Idem ethicoꝝ li.j.c.j. Vnusquisq3 iudicat bene que cognoscit: ꝛ boꝝ ē bonus iudex. ☞Idem magnoꝝ moraliū li.j.c.72. Intellectus est circa principia intelligibiliū entiū. Scientia est coꝝ que sūt cum demõstratione: pncipia aūt intelligibilia sunt. Quare nõ vtiq3 erit circa principia scia ꝛ intellectus. ☞73.c. Sapia est ex intellectu ꝛ scia cõposita: quare erit vtiq3 circa h̄ circa que ꝛ intellectus ꝛ scia. ☞Idē in tractatu de bona fortuna.c.2.ꝛ fi. Quid vtiq3 est meli⁹ scia ꝛ itellectu nisi deus? ☞Idē retho.li.2.c.16. Iuuenes oĩa scire putãt et affirmant.

❡Philon vel philemen li. sapie.c.9. Corp⁹ qð corrūpiť aggrauat aiam: ꝛ depmit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Difficile estimabimus que in terra sunt: et que in pspectu sunt inuenimus cū labore: que in celis sunt aūt quis inuestigabit?

❡Salustius in catilinario: Ubi intenderis: ingenium valet.

❡Tullius de offi.li.j.c.8. Oēs trahimur et ducimur ad cognitionis ꝛ scie cupiditate3 in qua excellere pulchrū putamus. ☞Idem de oratore li.j. Adest fere nemo qui nõ acutius atq3 acrius vitia indicet q̃ recta videat ☞Libro.3. Non est tãta in rebus obscuritas vt eas non penitus acri vir ingenio cernat si modo aspexerit.

❡Ouidius de ponto lib.j.epla.5. Mens q3 magis gracili corpore nostra valet.

❡Seneca eplarum ad lucillū lib.j.c.3. Plus tibi ꝛ viua vox: ꝛ conuictus q̃ oſo pderit. Hoies amplius oculis q̃ auribus credunt. ☞Libro.5.c.9. Patet oibus veritas: nõdū ĩ occupata multū ex illa etiã futuris relictu3 est. ☞Li.11.c.2. Alit lectio ingeniū. ☞Lib.14.c.j. Semina in corporibus humanis diuina dispsa sunt: que si bonus cultor excipit silia origini pariūt: ꝛ paria his ex quib⁹ orta sunt surgūt. Si malus nõ aliter q̃ sterilis ac palustris humus necat: at dinde creat purgamẽta pro frugibus. ☞Idem ð trãquillitate ai: Male respondēt coacta ingenia. Nullum magnū ingenium sine mixtura dementie fuit.

❡Lex instiť.li.3.ti.de gradibus.§.fi. Ueritas magis occulta fide q̃ per aures aĩs hominum infigitur.

¶ Cecilius firmianus de beata vita lib. i.
Nullus suavior aĩ cibus est q̃ cognitio veritatis. Primus sapientie gradus est falsa intelligere: secũdus vera cognoscere.
¶ Maximianus: Non intellecti nulla ẽ curatio morbi.
¶ Macrobius de somno scipionis li. i. Facilior ad intelligendũ per oculos via est q̃ per sermonẽ. ¶ Libro. 2. In re nãliter obscura qui in exponẽdo plura q̃ necesse ẽ superfundit addit tenebras. Nec facilius illabit cõcepta rõ descriptione q̃ sermone.
¶ Fulgentius mitologiarũ ĩ phemio: Scie vestibulũ puto scire quod nescias.
¶ Cato. c. 3. Consilio pollet: cui vim natura negavit.
¶ Boetius de consolatione li. i. c. 12. ꝛ penl. Eam mentiũ ꝯstat esse naturã: vt quotiens abiecerint vera: falsis opinionib⁹ induant. ¶ Caplo. 13. ꝛ fi. Nubib⁹ atris ꝯdita nullũ Fundere possunt sydera lumen.
¶ Cassiodorus epistolarũ li. i. epi. 8. Fideꝫ siquidẽ rerũ a rõne colligimus: que nunq̃ desiderãtibus abscondit si suis vestigiis pquirat. ¶ Li. c. 52. Paucos rõ capit: aut pbabilis oblectat intẽtio: ad illud potius turba ducit qð ad remissionẽ curarũ ꝯstat euẽtum. ¶ Li. 7. c. 5. Manus larga artiuꝫ nutrit ingenia.
¶ Isidorus in sinonima soliloquiorũ li. 2. c. 42. Sũma miseria est nescire quo tendas.
¶ Uersificator fabularũ esopi. 14. fab. Ingenium vires superat.
¶ Hugo de scõ victore in didascalo li. 2. c. 7. Ingeniũ a nã pficiscit: vsu iuvat: imoderato labore reluditur: ꝛ temperato acuitur exercitio.
¶ Mattheus vindocinẽsis in poetria: parte i. c. 6. Ingenii dolor auget opes rebusq̃ ministris.
Plenius anxietas ingeniosa sapit.
¶ Particula. 2. ꝛ fi. c. 13. ꝛ. pe:
Natura fundat ingeniũ: puebit vsus.
¶ Ganfridus in poetria. c. 29. Certior aure Arbiter est oculus.

¶ Idem de byronia curie papalis:
Multa vidẽt paucis: pectora magna notis
¶ Auctor li. de moribus medicorũ. c. i.
Oia scire decet: cũcta patrare nocet.
Scire malũ qð vitet: idẽ res cõveniens est.
Scire bonũ discat: quilibet id quod agat.
¶ Capitulo. 2.
Ignari medici demit medicina salutem.
Dum pdesse putat: semp obesse solet.
¶ Ricardus venusinus iudex li. de pertractatione nup. c. 28.
Sepius audivi: quia post convivia nõ est
Consiliũ cõpos: stat nemo bene sui.
Est hebes ingeniũ dape mĩta vẽtre recepta
Non est pfecte tũc rationis homo.
Turbat cerebrũ: cessat discretio mentis.
Cur satur est vẽter: spũs alter inest.
Precipue bachus in nobis si dominetur.
¶ Prover. vulgar: Bene e orbo: chi nõ vede per crivello.
Ele meio enzegno cha forza.

¶ De experientia. Rũca. 2.

Aristoteles ethicorũ li. i. c. i. Iuvenis inexpertus ẽ eorũ qui sm vitam sunt actuum li. 6. c. 5. Iuvenis expertus non est: multitudo enim tẽporis facit experientiã. ¶ Li. 10. ꝛ fi. c. 8. ꝛ fi. Desiderãtibus de politica scire opus esse videtur experientia. Experti circa singula iudicãt recta opera: ꝛ per que ꝛ q̃liter perficiũtur intelligũt. ¶ Idem methaphorũ lib. i. c. i. Hoibus scientia ꝛ ars per experientiã evenit: experiẽtia eni artem facit: sed inexperiẽtia causam: vt ait polo. Expertos magis pficere videmus sine experiẽtia rõnem hñtibus. cã aũt est quia experiẽtia singulariũ est cognitio: ars vo vniversalium.
¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 34. Qui nõ ẽ expertus pauca recognoscit.
¶ Uirgilius eneið. li. 11. ante mediũ fac. Experto credite.
¶ Paulus apls epl'a. i. ad thessalonicenses c. 5. ꝛ fi. Oia pbate quod bonũ est tenete.
¶ Cassiodorus eplarũ: libro. i. c. 23. Belli-

co hoie stirpis est gaudium cōprobari. Latet sub ocio laudabilis fortitudo: et dum se proba̅di non habet spaciuȝ occulta est lux tota meritorum. ℞ Li. 4. c. 48. Multo magis opinio ē purgata q̄ si desinētibus querelis nō fuerit impetita. ℞ Li. 11. c. 2. Uerus testis est qui laudat expertus. ℞ 41. c. et fi. Pectora ipsa vitare norūt q̄ se lesisse eis noscūt. Itinera illa n̄ repetūt vbi i foueā corruerūt. Tenaces laqueos auis capta declinat: herentē viscuȝ alis suspecta non insidet.

℃ Idorus soliloquiorum li. 2. c. 41. Experiētia plus scitur.

℃ Uersificator fabularum esopi. 50. fa. Preteriti ratio scire futura facit. Uitat auis tactum q̄ gustu teste pbauit.

℃ Prouerb. vulgar: Scotao sopla ensorao.

℃ De naturali pspicuitate veri. Rica. 3

Aristoteles rethori. lib. j. c. j. Homines ad veritatē apti nati sūt sufficienter. Semp veriora et meliora natura sillogizabiliora et psuasibiliora sūt. ℞ Idem ethicorum li. j. c. 4. Uero quidē oīa ɔsonāt existētia: falso aūt cito dissonat verum.

℃ Tullius de oratore li. 2. Magna quidem est vis incredibilisq3 nature: oīa eni̅ quodam sensu tacito sine vlla arte que sint in artibus ac rōnibus recta ac praua diiudicat. Mirabile est cū plurimū in faciēdo intersit inter doctū et rudem: q̄ non multum differat in iudicando.

℃ Persius satira. 5. Ars dedit veri dignoscere calleo.

Ne quid sub errato: vindosū tineat auro.

Queq3 sequēda forēt et que vitāda vicissiȝ.

℃ Seneca epistolarū ad lucillum li. 13. e. 4. Ueritas in oēm partē sui eadē est: que decipiunt nihil hn̄t solidi tenue est mendaciū: p lucet si diligenter inspexeris.

℃ De rōne morali ɔsiderātiōe. Ru. 4.

Plato in menone: Quotiens absq3 mēte audet bō leditur: quotiens vo cum mente p ficitur.

℃ Aristoteles ethicorum lib. j. ca. 8. et fi. Ola consonant rōni. ℞ Idem magnorum moraliuȝ li. 2. c. 3. Que fiunt absq3 ratione iudicante directiones a fortuna sunt. ℞ Idem phicorum li. 8. c. 3. Ordinatio omnis ratio est.

℃ Tullius tusculanarum questionū libro. 3 Munus animi est ratione bene vti. Sapientis animus ita semper affectus est vt ratione optime vtatur. ℞ Lib. 4. Bene adhibita ratio cernit quid optimū sit neglecta vo multis implicatur erroribus. Nihil sine ratione recte fieri potest. ℞ Idem de legibus li. j. Quid est non dicam in homine: sed in oi celo atq3 terra ratione diuinius: que cū adoleuit perfecta est nominatur rite sapientia. ℞ Li. 2. Lex vera atq3 princeps apta ad iubendum et ad vetandū ratio est recta. ℞ Idē de fine bonorum et malorum li. 4. Rationis perfectio est virtus. ℞ Idem de natura deorum li. 2. Nihil est mēte et ratione melius.

℃ Seneca epistolarū ad lucillū li. 5. c. 8. Si vis omnia tibi subijcere: subijce te rationi. ℞ Li. 8. c. j. Ratio nihil aliud est q̄ incorpus humanum pars diuini spirit⁹ mersa. Nullum bonum sine ratione est. Quicquid vera ratio cōmendat solidū et eternū ē: firmat animū: attollitq3 futurū semper in excelso. Uirtus non aliud q̄ recta ratio est: oēs virtutes rationes sunt. Sequit̄ ratio naturā q̄d ergo ē rō: nature imitatio. ℞ 18. ti. c. 2 Ratione valentius nihil est: casus dolorē q3 et iniuriā subigit. Ama rationem: huius te amor contra durissima armabit. ℞ 17. ti. c. 4. et pe. Omnia ad rationē reuocāda sūt ℞ Idem de beneficijs li. 4. Nihil sine ratione faciendum est.

℃ Lex diges. ti. de legib⁹. l. infrascripta. Nō omniū que a maioribus constituta sunt ratio reddi potest. ℞ Ti. ad le. acquil. l. ita vulneratus: Multa iure ciuili ɔtra rōneȝ dispu tandi pro vtilitate cōmuni recepta sunt.

℃ Maximianus: Plus ratio q̄ uis ceca valere solet.

℃ Cassiodorus eplarū li. j. c. 9. Fidem siquidem reruȝ a ratione colligimus: que nunq̄

desiderantibus abscondit si suis vestigijs perquiratur.

¶ De meditatione. Rica .i.

Salomon in eccl. c. 12. et fin. Frequens meditatio carnis est afflictio.

¶ Aristoteles de memoria et reminis. Meditationes memoriam saluant in reminiscendo: hoc autem nil est alterum quam speculari multotiens sicut imaginem: et non sicut per se

¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 30. Ante tempus senectam adducit cogitatus.

¶ Mattheus in euangel. c. 6. Ubi est thesaurus tuus: ibi et cor tuum.

¶ Seneca de ira li. 2. Nihil est difficile et arduum quod non humana mens vincat: et in familiaritatem perducat assidua cogitatio.

¶ Uegecius de re militari lib. i. ti. 19. Nihil est quod non assidua meditatio facillimum reddat. ¶ Libro. 2. ti. 23. et pe. Antiqua est prudensque sententia omnes artes in meditatione consistere.

¶ Prouerb. vulg. Cbi a porcel perdu: spesse fiae ge roze al cul.

¶ De imagine memoria reminiscentia et obliuione morali consideratione. Rica. 6.

Plato in timeo circa princi. Certum illud expertus sum tenatiorem fore eorum memoriam que prima etate discuntur.

¶ Aristoteles de memoria et reminiscentia: Meditationes memoriam saluant in reminiscendo: hoc autem nil est alterum quam speculari multotiens sicut imaginem et non sicut per se. ¶ Memorari est non nunc reminiscentem sed ex principio scientem aut addiscentem aliquid. Sunt magis reminiscibiliora quecumque ordinationem habent. Que multotiens intelligimus velocius reminiscimur. ¶ Idem de hystorijs animalium li. 8. c. i. Memoratior est mulier viro. ¶ Idem retho. lib. 2. c. 4. Propter incuriam obliuio fit. Incuria autem par impensio est. ¶ Libro. 3. c. 10. Metra omnes memorantur magis quam que non ligata: numerum enim habent quo mensurantur.

¶ Salustius in iugurtino: Quintus maximus publius scipio preterea ciuitatis romane preclari viri soliti erant ita dicere: Cum maiorum imagines intuerentur: vehementissime sibi animum ad virtutem accendi: scilicet non terram illam nec figuram tantam vim in se habere: sed memoria rerum gestarum eam flammam egregijs viris in pectore crescere: neque prius sedari quam virtus eorum famam atque gloriam adequauerit.

¶ Oratius in poetria: Omne supervacuum pleno de pectore manat.

¶ Tullius retho. artis noue li. i. c. 2. Memoria est firma animi rerum et verborum dispositionis perceptio. ¶ Libro. 3. c. 4. Nuperrime dictum facile memorie commendatur.

¶ 12. c. Si quas res in vita videmus paruas vsitatas quottidianas: eas meminisse non solemus: propterea quod nulla nisi noua aut admirabili recommouetur animus: aut siquid videmus aut audiuimus egregie turpe aut honestum inauditum magnum incredibile periculosum id diu meminisse consueuimus. Usitate res facile memoria elabuntur. Insignes et noue diutius manent in animo. ¶ Idem de oratore libro. 2. ad finem: Fingende sunt nobis imagines quibus semper vtamur rerum memoria. ¶ Idem de natura deorum libro. 2. Nihil est difficilius quam a consuetudine oculorum aciem mentis adducere.

¶ Seneca tragediarum in troa. ca. 7. Dedidicit animus sero quod didicit diu. ¶ Idem de beneficijs libro septimo et finali: Solet plus prodesse si pauca precepta sapientie teneas: sed illa in promptu et in vsu sunt tibi sint: quam si multa didiceris: sed illa non habeas ad manum. Fragilis est memoria: et rerum turbe non sufficit. ¶ Idem declamatione seu ciuilium causarum libro. i. prohemio: Sepe quod querenti non comparuerat aliud agenti presto est. ¶ Idem in epistolis ad

lucillum li.5.c.4. Turpe est seni aut conspicienti senectutē ex cōmentario sapere. Aliud est meminisse: aliud scire meminisse est rem omissam memorie custodire. at contra scire est sua facere queq3: nec ad exemplare pendere: τ totiens respicere ad magistrum. Aliquid inter te interfit τ librū.

¶ Idem de moribus: Memoria beneficiorum fragilis est: iniuriarū vo tenax.

¶ Macrobius saturnalioꝝ in prohemi. Distincta melius seruant in aio.

¶ Cassiodorus eplarū li.5.c.22. Magnum beneficiū est obliuionis nescire defectum. Quedā siliitudo nature celestiū est ipe decursa sp hre pſentia. ¶ Li.11.τ peñ.c.39. Memoria nr̄a τ sI cās retinet vba cōmutat

¶ Hugo de scō victore: in dida scolo li.3.c.10. Memoria hebes est: τ breuitate gaudet: τ si in multa diuidit̄ fit minor in singulis. ¶ Idē in cōpendio phie li.2.in phem. In oī doctrina breue aliquid τ certū debemus colligere: vt ipsum in alta sede mentis recondamus.

¶ Andreas ad gualterium de amore libro.j. Sepius repetita veritas maiori soliditate firmat̄: τ attentiori memoria conseruatur.

¶ Gaufridus in poetria.ca.107. Cellula q̄ meminit est cellula delitiarū. Delitias q3 sitit nō tedia: vis ne placere Illi: nō oneres illa3: vult illa benigne Tractari: nō mole premi: qua lubrica res est. Et rerū turbe nō sufficit Delectatio sola Uim memoratiuā validam facit.

¶ De opinione. Rica.7.

Aristoteles ethicorū li.4.c.4. Necessariū est curare veritatē magis q̄3 opinionē. ¶ Libro.6.ca.3. Opinio est circa ɔtingēs aliter se habere. ¶ Idem topicoꝝ li.i. Positio est opinio extranea alicuius notoꝝ fm phiam. ¶ Idem posterioꝝ analeticoꝝ li.i.c.17.τ fi. Opinio incertū quid est. Meli⁹ est scire q̄3 opinari

¶ Ouidius de arte amandi li.i.
Judicio forme: noxq3 meruq3 nocent.

¶ Boetius de ɔsolatōe lib.i.c.12.τ pe. Eam mentiū ɔstat esse naturā: vt quotiens abiecerint vera: falsis opinionib⁹ induant̄.

¶ De dubio. Rica.8.

Salomon in eccl.c.27. Ne glorieris i crastinū: Ignorās quid sup ventura pariat dies.

¶ Terentius in andria.c.6. Dum in dubio ē aīus: paulo memēto huc vel illuc impellit̄.

¶ Jacob⁹ apl's epl'a vnica.c.i. Qui hesitat silis in fluctui maris qui a vento mouetur τ circūfertur.

Uir duplex aīo incōstās ē i oībus vijs suis

¶ Seneca tragediarū ad lucillū li.17.c.4.et pe. In volutatione rerū humanarum nihil cuiq3 nisi mors certū est. ¶ Idem tragediarū in edipo.c.3. Ubi leta duris mixta in ambiguo iacent: Incertus animus: scire cupit at timet. In agamenone.c.6.
Clades scire qui refugit suas:
Grauat timorē: dubia plus torquet mala.

¶ Idem de nālibus qōnibus li.5. Arduū est ex his que coniectura sequenda sunt aliquid certe ꝓmittere.

¶ Auctor libri d̄ for. honeste vite.c.2. De dubiis nō diffinias: s3 suspēsam tene sniam.

¶ Cassiodorus de aīa.c.9. Melius est i occultis causis ɔfiteri ignorantiā q̄3 periculosam assumere fortassis audaciam.

¶ Isidorus soliloquioꝝ li.2.c.71. Ancipitē diu delibera sententiā. ¶ 60.c. In ambiguis dei iudicio serua sententiā.

¶ Auctor libri qui dicit̄ pāphil⁹.c.3. Pellitur huc animus hominū: depellit̄ illuc Sepe labore breui dū manet in dubio.

¶ Montenarius in lima cleri.c.104.
Indubiis sapiens ibit q̄3 totius itur.

¶ Prouerb. metrice extraor. li. vagāte: Sub dubio forsan respondent sepe periti.

¶ De iudicio τ ꝓnosticatiōe futuroꝝ. Rica.9.

Salomon in puerb.c.30. Penitus ignoro viam viri in adolescentia sua.

¶ Seneca eplarum ad lucilliũ lib. 5. c. 7. Ariston aiebat velle se adolescentẽ tristẽ q̃ʒ bilarẽ ꝛ amabilẽ turbe: vinũ eni bonum fieri qđ recẽs durũ ꝛ aspum visum est

¶ Cassiodorus eplarũ. 12. ꝛ fi. c. 19. Necesse est vt res magna cũ potentia ꝑmittat.

¶ Uersificator fabularum esopi: fa. 59. fa. Preteriti rõ scire futura facit.

¶ De coniectura moꝛ per aspectum ꝛ gestum. Rica. 10.

Salomon in puerb. ca. 17. In facie prudentis lucet prudentia. ꝛ 17. c. Quõ in aquis resplendẽt vultus ꝑspicientiũ: sic corda hominũ manifesta sũt prudentibus. ꝛ Idem in eccl. c. 8. Sapiẽtia hoĩs lucet in vultu eius.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. 4. c. 8. Unusquisq̃ʒ qualis est talia dicit: ꝛ operaꝛ: ꝛ sic viuit. ꝛ 10. c. ꝛ fi. Rubescũt verecũdati: mortẽ aũt trmentes pallescũt. ꝛ Li. 10. ꝛ fi. c. 5. Unusquisq̃ʒ circa hec ꝛ in his operaꝛ que marie diligit. ꝛ Idẽ retho. lib. j. c. 16. Opera signa habitus sunt.

¶ Iesus filius sirach in eccl. c. 13. Cor hoĩs ĩmutat faciẽ illius: siue in bono siue in malo. ꝛ 19. c. Ex visu cognosciꝛ vir: ꝛ ab occursu faciei congnosciꝛ sensatus. Amictus corporis risus dentiũ: ꝛ ingressus hoĩs enũciant de illo. ꝛ 21. c. Fatuus ridẽs exaltat vocem suam: vir aũt sapiens vix tacite ridet. ꝛ 24. c. Diuitis ꝛ paupis cor bonũ in oĩ tẽpore vultus illoꝝ hilaris. Fornicatio mulieris in extollentia oculoꝝ ꝛ in palpebris illiꝰ agnoscetur.

¶ Terentius in heutontumerumenon. c. 20 Uultus quoq̃ʒ hominũ fingit scelus.

¶ Tullius de oratore li. 2. Imago aĩ est vultus: indices oculi: nam h̃ est vna pars corporis que quot aĩ motus sunt: tot significationes possit efficere.

¶ Ouidius de arte amãdi li. 3. ꝛ fi. Sepe tacens odij semina vultꝰ habet. ꝛ Idẽ ĩ luco Et color ꝛ macies ꝛ vestis ꝛ oĩs egestas. Ostendũt qualẽ sensum sub pectore gestas

¶ Mattheus in euãgel. c. 6. Lucerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tuꝰ simplex fuerit: totũ corpꝰ tuũ lucidũ erit. Si aũt oculus tuus nequã fuerit totũ corpus tuũ tenebrosũ erit. ꝛ Idem dicit lucas in euãg. 16. c.

¶ Seneca tragediarũ in tieste. c. 8. Heret in vultu trucis: imago facti.

¶ Maximianus: Certe difficile est abscõdere pectoris estus. Pandiꝛ in clauso sepius ore furor.

¶ Prudentius de psicomachia. c. 10. Pallor in ore: Conscius audacie: facti dat signa reatus.

¶ Marcialis cocus li. vndiq̃ʒ suscepto: Est speculũ mẽtis facies: oculiq̃ʒ reuelant Qualia sint intus: mẽs aĩusq̃ʒ hoĩs.

¶ Ambrosius de officijs li. 2. c. 12. Degeneres aĩos vita arguit.

¶ Prosper. sub. 22. epigramate. Ex operũ spẽ clarebũt intima cordis.

¶ Cassiodorus epistolaruʒ li. 3. epi. 3. Pandiꝛ aĩ natura per vultũ. ꝛ Li. 6. c. 9. Superbus varietatis gressibꝰ patet. Iracundus luminũ feruore declaraꝛ. Subdolus terrenũ semꝑ amat aspectũ. Leues incõstantia prodit oculoꝝ. Auarus ab vncis: vnguibus explanaꝛ. ꝛ 16. c. Sollicitis inquisitoribus sepe ꝛ vultu prodiꝛ qđ taceꝛ. ꝛ Li. 12. ꝛ fi. Sicut discipuli magistri sciam ꝓdũt: sic nos obsequentiũ mores aperiũt. ꝛ Lib. 7. c. 5. Prima fronte talis dñs eẽ crediꝛ: q̃le eius habitaculũ comprobaꝛ.

¶ Isidorus soliloquioꝝ lib. 2. c. 29. Animꝰ in corporis habitu apparet. Gestus corporis signũ est mẽtis. Corporis gestu: animus panditur.

¶ Auctor libri qui diciꝛ pãphilꝰ. c. 37. Uix celari potest itimꝰ cordis amor. ꝛ Cap. 43 Occultare nequit sua lumina maximꝰ ignis Occultare põt nec sua vota venus.

¶ Andreas capellanus: ad gualteriũ ð amore li. j. Exterior habitus manifeste demonstrat qualis sit intus dispositio mentis.

¶ Gualterius de castellione alexandreidos li. j. O q̃ʒ difficile est studiũ: nõ ꝑdere vultu.

¶ Matthcus vindocinēsis in poetria: parte .j.c.12. Oppositi vultus esse pphęta potest ¶ Capitulo.19.
Est color interpres mētis: vultusq3 pphęta
Coniectura patet expositiua mali.
¶ Particula.2.c.3. Mens vultu loquit habitusq3 ppha doloris.
Coniecturales exhibet ore notas.
Ira patet vultus exteriore nota.
¶ Heinricus samariensis li.j.parte.j. Jam facies habitū mentis studiumq3 fatetur.
Mensq3 qđ intus agit: iudicat illa foris.
Interniq3 status liber est: et pagina vultus.
¶ Gaufridus i poetria.c.75. Formido pallet: rubet ira: superbia turget.
¶ De cōiectura morum per verba. R.11.

Salomon in pverb.c.12. Doctrina noscitur vir.
¶ Cronica đ nu.phor.c.2.f.đ salone. Solō q̄ fuit vn⁹ đ.vij. sapiētibus dicebat: verbū imaginē esse operum.
¶ Aristoteles ethicorum lib.4.c.8. Unusqsq3 qualis est: talia dicit et opat: et sic viuit.
¶ Jesus filius sirach in eccl.c.27. Uerbum ostendit excogitatū hois. Ante sermones non collaudes virum.
¶ Seneca epistolarū ad lucillum li.10.e.8. Iracundi hois iracūdia oratio est.
¶ Cato.ca.5.et fi.
Prospicito cūcta tacitus qđ quisq3 loquat
Sermo hoium mores celat: et indicat idē.
¶ Cassiodorus eplarū in phem. Oratio dispar morib⁹ vix pōt inueniri. ¶ Lib.5.e.22.
Est quoddā speculū mor agētis oratio: nec maius potest esse mētis testimoniū q̄ qualitas inspecta verbor. ¶ Li.6.e.9. Speculū siquidē cordis hominū verba sunt.
¶ Isidorus in sinonima soliloquior li.2.c.31 Sermo vanus: vane cōscientie index ē.
Mores hois lingua pandit.
Qualis sermo ostēdit: talis aīus cōprobat
¶ Bernardus li. de iprobatione vitior.c.5
Ex feda teste fetidus exit odor.
¶ Prouerb. vulg. Cotal parola cū tu me dicotal cor me fai.

Secundus liber tertie partis: tractat de prudentia et pertinentibus ad eam sub his titulis.

¶ De prudentia et sapientia Rubrica prima.

Job histozia.c.12. In antiquis est sapientia: et in multo tēpore prudentia. ¶ 28. ca. Timor domini ipse est sapientia: et recedere a malo intelligentia.
¶ Psalmista.31.ps. Nolite fieri sicut equ⁹ et mulus quibus nō est intellectus.
¶ 121.ps. Initiū sapiētie timor domini.
¶ Salomon in pverb.c.j. Audiens sapiens sapientior erit: et intelligēs gubernacula possidebit. ¶ 2.c. Inclina cor tuum ad cognoscendū prudentiā. Dn̄s dat sapientiā. Si intrauerit sapientia cor tuū et scientia: aīe tue placuerit: consilium custodiet te: et prudētia seruabit te: vt eruaris de via mala: et ab homine qui puersa loquitur. ¶ 3 c. Beat⁹ hō qui inuenit sapientiā: et qui affluit prudentia. Melior est acquisitio sapientie negotiatione argēti et auri primi et purissimi. fructus eius pciosior est cunctis opibus: et oīa que desiderant: huic nō valent comparari. Longitudo dierum in dextera sapientie: et in sinistra illius diuitie et gloria. Uie sapiētie vie pulchre: et omnes semite illius pacifice. Gloriā sapientes possidebunt. ¶ 4.c Dilige sapientiā: et seruabit te. Glorificaberis a sapientia cum eam fueris amplexatus: dabit capiti tuo augmentum gratiarum et corona inclita pteget te. ¶ 7.c. Dic sapientie: soror mea es: et prudentiam voca amicā tuā ¶ 8.c. Melior est sapientia cūctis opibus preciosissimis: et omne desiderabile ei nō potest comparari. Fingitur dicere sapientia: Per me reges regnant: et legum conditores iuste decernunt. Per me principes imperant: et potentes decernūt iustitiā. Ego diligentes me diligo: et qui mane vigilant ad me: inuenient me. Mecum sunt diuitie et glo

ria: opes superne et iustitia etc. Beatus hō qui audit me et qui vigilat ad fores meos quotidie: et obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit: inueniet vitā: et hauriet salutē a domino. Qui aūt in me peccauerit: ledet aīam suam. Omnes qui me oderunt: diligūt mortem. ¶ Nono cap. Da sapientie occasionem: et addetur ei sapientia. Principiū sapientie timor domini. Per me multiplicabuntur dies tui: et addētur tibi anni vite. Si sapiens fueris: tibi metipsi eris. Si autem illusor solus portabis malum. ¶ 12.c. Lingua sapientum sanitas est. ¶ 14.c. Labia sapiētium custodiunt eos. Sapiens timet et declinat a malo. Stultus transilit et cōfidit. Lingua sapientiū ornat scientiam. Cor sapientis querit doctrinā. ¶ 16.c. Possīde sapientiam: quia auro melior est: et acquire prudētiam: quia preciosior est argento. Qui sapiens corde ē appellabitur prudēs: et qui dulcis eloquio maiora percipiet. Cor sapientis erudiet os eius: et labiis illius addet gratiā. ¶ 17.c. In facie prudentis lucet sapientia. ¶ 18.c. Auris sapientiū querit doctrinam. ¶ 22.c. Inclina aurem tuā: et audi verba sapientium. Uir sapiens et fortis est: et vir doctus robustus et validus. ¶ Idem in eccle.c.j. In multa sapientia: multa est indignatio. ¶ 7.c. Utilior est sapientia cum diuitijs: et magis prodest. Sic protegit sapientia: sic protegit pecunia: hoc autem plus habet eruditio et sapientia: q vitā tribuit possessori suo. Noli esse plus sapiens q̄ necesse est. ¶ 8.c. Sapientia hominis lucet in vultu eius. ¶ 9.c. Melior est sapientia q̄ arma bellica ¶ 10.c. Cor sapientis in dextera eius: et cor stulti in sinistra illius. Uerba oris sapientis gratia.

¶ Aristoteles magnorum moralium libro j.ca.71. Prudentia est contra operabilia in quibus electio et fuga. Circa operationem et operabilia est prudentia. Prudentia est habitus electiuus et operatiuus: eorū q̄ in nobis sunt. ¶ 73.c. Sapientia est ex intellectu et scientia composita: quare erit circa hoc: circa que et intellectus et scientia. ¶ 74.c. Circa conferentia est prudentia: sapientia autem non: alterum ergo est sapientia et prudentia. ¶ 45.c. Sapientia quidē ē circa perpetuum et diuinum: prudentia aūt circa conferens hominum. ¶ 77.c. Prudētis et prudentie est optima appetere: et bonorum electiuum esse et operatiuum. ¶ 81.c. et pe. Prudentia sicut architector quidam virtutum est. ¶ Libro.2.c.7. Neq; absq; prudentia alie virtutes fiunt: neq; prudentia perfecta est absq; aliis virtutibus: sed cooperantur quodammodo ad seinuicem consequentes prudentiam. Sapientia abscondita et thesaurus inuisus que vtilitas in vtrisq;. ¶ 21.c. Uerba prudentium statera ponderabuntur. ¶ 25.c. Corona senū multa peritia. ¶ 32.c. Importune noli extolli in sapientia tua. ¶ 37.c. Est sapiēs aīe sue sapiēs. Uir sapiens implebit bn̄dictionibus: et vidētes illū laudabūt. ¶ 39.c. Sapiētiā omnium antiquorum exquiret sapiens. ¶ 40.c. Uinum et musica letificāt cor: et sup vtraq; dilectio sapientie. ¶ Idem ethicorum li.6.c.3. Necesse est prudentiā esse habitū cū rōne verū circa humana operatiuū. ¶ 5.c. Sapia est intellectus et scīa honorabilissimorū nā. Prudētia est circa humana: et de quibus est consiliari: prudentis eni maxime h opus esse dicimus bene consiliari. Non est prudētia vniuersaliū solū: sed oportet et singularia cognoscere actiua eni: actio aūt circa singularia. Iuuenes non vident fieri prudētes. Cā aūt qm̄ et singulariū est prudētia que fiūt cognita experientia: iuuenis aūt exptus nō est: multitudo eni tpis faciet expientiā. ¶ 8.c. et pe. Peruertit malitia et mētiri fac circa practica pncipia: q manifestū: qm̄ īpossibile ē prudentē esse nō entē bonū. ¶ Idē rethor.li.j.c.13. Prudētia est virtus intellectus sm quā bn̄ consiliari pnt de bonis et optimis dictis ad felicitatē. ¶ 20.c. Sapiā est multorum et mirabilium scīa. ¶ Idem politicorum li.7.c.6. Aptū natū est potenciā quidē in minoribus: prudētiā āt in senioribus eē. ¶ Idem methaph.li.2.ca.j.

Sapientia circa pncipia: scientia est. ¶ Idē prior analeticor li.2.c.70. Sapientes boni sunt. ¶ Idem elementor li.j. Quibusdā est magis opere preciū videri esse sapientes q̄ esse ⁊ nō videri. Sophistica est apparēs sapientia: nō aūt existēs. ¶ Idem de aīa li.2. Hō est prudentissimū aīalium. Idem proↄ bleumatū: parte.30. Parui capitis prudenↄ tiores sunt eis qui sunt magni capitis.

¶ Jesus filius sirach in eccl.c.j. Oīs sapiā a dn̄o deo est. Deus pbet sapientiā diligentiↄ bus se. Concupiscēs sapientiā: ↄserua iustiↄ tiā: ⁊ deus pbebit illā tibi. ¶ 5.c. Honor et glīa in sermone sensati. ¶ 6.c. Inuestiga sapientiā: ⁊ manifestabit tibi. ¶ 10.c. Princiↄ patus sensati stabilis erit. ¶ Seruo sensato liberi seruient. ¶ 15.c. A deo pfeca est sapia 19.c. Non ē sapiētia nequitie disciplina: ⁊ nō est cogitatus peccator prudentia. ¶ 20.c. Sapiens in verbis: seipsum amabilē fac. Sapiens in verbis: pducet seipsuz. Hō prudens: placebit magnatis.

¶ Philon vel philemon lib. sapiētie.c.j. In malinolā aīam: nō intrabit sapiētia: nec haↄ bitabit in corpore subdito peccatis. ¶ 3.c. Sapientiā ⁊ disciplinā qui abijcit: infelix ē: ⁊ vacua ē spes illor: ⁊ labores sine fructu. ¶ 5.c. Melior est sapia q̄ vires: ⁊ vir pruↄ dens magis q̄ fortis. ¶ 6.c. Sapiētia facile videt ab his qui diligūt eā: ⁊ inuenit ab his qui querūt illam. Concupiscentia sapie deↄ ducet ad regnū ppetuū. Multitudo sapienↄ tiū: sanitas est orbis terrarū. Rex sapiēs: populi stabilimentū est. ¶ 7.c. Sapiētia ē speↄ ciosior sole: ⁊ sup oēm dispositionē stellar luci comparata prior inuenitur. Sapientia vincit malitiam.

¶ Tullius de officijs li.2.c.2. Sapiētia ē rerum diuinarū: ⁊ humanarū causaruz q̄ quiↄ bus he res continēt sciētia. ¶ Idem tusculanarū qōnū li.j. Nihil est hoīs prudētia dulcius q̄ vt cetera auferat: affert certe senect⁹ ¶ Libro.3. Sapiētia sanitas est aī. ¶ Li.5. ⁊ fi. Sapiētia semp eo contēta est qō adest. ¶ Idem rethorica artis veteris lib.2.ca.9. Prudentia est rerum bonaruz malarumq̄ vtriusq̄ sciā. ¶ Li.2.c.2. Prudentia est calliditas: que rōne quadā pōt dilectū hr̄e bonorū ⁊ malor. ¶ Idem de legib⁹ li.j. Hō cum adoleuit atq̄ pfecta est noiat rite sapiētia. Idem de diuinatione li.2. Sapientē eē potentū est: sepius enim in vllā peperisse arbitror q̄ȝ sapientem fuisse.

¶ Jacob⁹ apl's epl'a vnica.c.3. Que desursū est sapia. Primū quidez pudica est: deinde pacifica: modesta: suadibilis: bonis consenↄ tiēs: plena misericordia ⁊ fructibus bonis: iudicans sine similitudine.

¶ Paulus apl's epl'a ad roma.c.8. Prudentia carnis mors est: prudentia aūt spūs vita ⁊ pax. ¶ 12.c. Nō plus sape q̄ȝ oportet sape

¶ Seneca in epl'is ad lucillū li.3.c.3. Repↄ sentat opes sapia. ¶ Li.15.c.j. Sapiētia pↄ fectū bonū: est mētis humane. ¶ Libro.19 c.11.⁊ fi. Sapia est mens pfecta: ⁊ ad sumↄ mū optimūq̄ pducta.

¶ Uegetius de re militari li.j.ti.2. Prudenↄ tia ⁊ modestiā seruat in castris: ⁊ nō paruȝ pdest in dimicatione consilijs.

¶ Auctor libri de for. honeste vite.c.2. Prudens falli nō pōt: nō fallere vult.

¶ Ambrosius de officijs li.j.c.23. Prudenↄ tia in veri inuestigatione versat: ⁊ scientie plenioris infundit cupiditatem.

¶ Cecilius firmianus de beata vita li.j. Primus sapientie gradus est falsa intelligere: secūdus vera cognoscere. ¶ Lib.3. Uirtus cum scia coniūcta sapia est. Sapiētia nisi in aliquo actu fuerit quo vī suā exerceat ianis ⁊ falsa ē. Nunq̄ȝ pōt esse iustus qui stultus est: neq̄ sapiēs qui fuerit iniustus. Calliditas ⁊ astutia in multis aīalibus sunt: vel cū insidiant alijs: ⁊ dolo capiāt ⁊ deuorāt: vel cū insidias alior vario genere deludūt. Sapiētia vō in hominē solū cadit. ¶ Libro.6. Nemo pōt iure dici hō: nisi qui sapiens est

¶ Augustinus in epigramatib⁹ psperi.74. emp. In magna egestate sunt diuites: sapie thesauros non habentes.

¶ Fulgentius mitologiarū lib.2. fabula.2.

Sapientia etiã in tenebris ꝓpriũ fulgorem possidet.

¶ Cato.c.2. Sermo datur cũctis animi sapientia paucis. ☞ Cap.o.3. Insipiens esto: cũ tẽpus postulat aut res. Stulticiã simulare loco prudẽtia summa ẽ.

¶ Boetius in arismetrica.c.2. Sapia ẽ earũ rerũ que vere sunt cognitio ꝛ integra comprehensio.

¶ Cassiodorus epistolarũ li.6.c.10. Sapia est que honores meret. Sola prudẽtia q̃ nemo sic assequit̃ vt eam nõ necessario ꝛ ꝑ alios querẽ videat̃. Senes ipsi sapientiã consilijs discũt. ☞ Libro.10.c.4. Sapientiam ille querit in alto penes quẽ est sciẽtie magnitudo. ☞ Li.12.ꝛ fi.c.3. Ubicũq; ꝓbat̃ esse necessaria prudentia: quoniã reb⁹ oĩbus videt̃ adhibere accõmoda. ☞ Idẽ de aia.c.7. Circa confusa ꝛ incertata prudẽtia vtiliter adhibetur.

¶ Isidorus in sinonima soliloquioꝝ li.2.c.42. Dilige sapientiã: ꝛ mõstrabitur tibi.

¶ Hugo de sancto victore in vida scalo li.j.c.j. Omniũ expetendoꝝ prima est sapia in q̃ ꝑfecti boni forma consistit. Sũmum in vita solamẽ est studiũ sapientie quã q̃ inuenit felix est: ꝛ qui possidet beatus. ☞ Libro.2.c.13. Oẽs pene virtutes corporis mutãtur in senibus ꝛ crescente sola sapientia decrescunt cetera. ☞ Idẽ in cõpendio phie in ꝓhemĩ. Uniuersoꝝ expetendoꝝ sapiẽtia ẽ per quã acquirit̃ ꝑfectoꝝ oĩum bonoꝝ forma. Sũmum solamẽ aĩoꝝ exercitatio sapie est.

¶ Gaufridus ð bironia curie papalis Multa vident paucis pectora magna notis.

¶ Prouerb.metrice extraor.li.vag. Non de ponte cadit qui cum sapientia vadit.

¶ De stulticia ꝛ insipientia. Rũca.2.

Iob de historia.c.5. Uirũ stultum interficit iracũdia.

¶ Psalmista.31.ps. Nolite fieri sicut equus ꝛ mulus: quibus non est intellectus.

¶ Salomon in ꝓuer.c.j. Sapientiã atq; doctrinã stulti despiciũt. ☞ 3.c. Stultoꝝ exaltatio ignominia est. ☞ 10.c. Quasi per risũ stultus operatur scelus. ☞ 12.ca. Stultus transilit ꝛ confidit. ☞ 14.c. In ore stulte virga superbie. ☞ 15.c. Os fatuoꝝ ebulit stulticiam. ☞ Stulticia gaudiũ stulto. ☞ 17.c. Omnes stulti miscent̃ cõtumelijs. ☞ 18.c. Non recipit stultus verba sapientie: nisi ea dixerit que versant̃ in corde eius. ☞ Labia stulti immiscent se rixis: ꝛ os eius iurgia ꝓuocat. ☞ Os stulti attricio eius. ☞ 19.c. Pestilẽte flagello stultus sapiẽtioꝝ erit. ☞ 22.c. Si contuderis stultũ in pila quasi ptisanas feriente desup pillo: non auferet̃ ab eo stulticia eius. ☞ Idem in eccl.c.j. Stultoꝝ infinitus est numerus. ☞ 2.c. Stultus in tenebris ambulat. ☞ 7.c. Noli esse stultus ne moriaris in tẽpore non tuo. ☞ 10.c. Cor stulti in sinistra illius. ☞ Labia insipientis ꝑcipitabũt eũ. Stultus verba multiplicat.

¶ Isaias ꝓpheta.c.32. Stultus fatua loquitur: ꝛ cor eius faciet iniquitatẽ.

¶ Iesus filius sirach in eccl.c.5. Lingua imprudentis subuersio est ipsius. ☞ 10.c. Rex insipiẽs perdet populũ suũ. ☞ 20.c. Hõ sapiens tacebit vsq; ad tempus: lasciuus autẽ ꝛ imprudens nõ seruabit tempus. Datus insipientis nõ erit vtilis tibi: oculi enim illius septẽplices sunt: exigua dabit ꝛ multa improperabit. Fatuo nõ erit amicus: ꝛ non erit gloria bonis illius. Ex ore fatui reprobat̃ parabola: non enim dicet illaꝫ in tẽpore suo. ☞ 21.c. Narratio fatui quasi sarcina in via. Fatuus in risu exaltat vocem suam. Pes fatui facilis est in domũ ꝓximi. Stultus a fenestra respicit in domũ: vir aũt erudit⁹ foris stabit. Stulticia hoĩs auscultare per hostium. Labia imprudentiũ stulta narrabũt. In ore fatuoꝝ cor illoꝝ: ꝛ in corde sapientũ os illorum. ☞ 22.c. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiã: ꝛ in fine narrationis dicet: quis est hic? Luctus mortui septem dies: fatui aũt ꝛ impij oẽs dies vite illoꝝ. Cum stulto ne multũ loquaris. Cũ insensato ne abieris: serua te ab illo: vt non molestiam habeas. Arenã ꝛ salẽ ꝛ massaꝫ

ferri facilius est portare ꝙ hominē imprudentem ⁊ fatuum ⁊ impiū. ¶ 27.c. Stult⁹ sicut luna īmutatur.

¶ Terentius in adelphis.c.4. Dole imperito nunꝙ̄ quicꝙ̄ iniustius est: qui nisi ꝙ ipse fecit nihil rectū putat.

¶ Oratius in odis li.2.c.6. Misce stultitiā cōsilij breuē. Dulce est desipere loco.

¶ Idē in sermonibus li.j.sermo.2. Dū vitāt stulti vitia in ↄtraria currūt.

¶ Tullius tusculanarum questionū libro.3. Propriū stultitia est alioꝝ vitia cernere ob liuisci suoꝝ. Insipiētia q̄si insanitas q̄daꝫ ei est. Insipiētia nullū maius malum est. ¶ Lib.5.⁊ fi. Stultitia ⁊si adepta est qd cō cupiuit: nunꝙ̄ tn̄ se satis ↄsecutā putat.

¶ Idem rethoꝛ.artis noue lib.2.c.6. Oīum maloꝝ stultitia mater est atꝙ̄ materies.

¶ Seneca de trāquillitate aī: Aliqn̄ insanire iocundū est. Nullū magnū ingeniū sine mixtura demētie fuit. ¶ Idē in puer. Fortunā quē nimis fouet stultū facit.

¶ Cecilius sir.de beata vita li.3. Nunꝙ̄ potest esse iustus qui stultus est. Stultitia ē in factis dictisꝙ̄ per ignorantiā recti ac boni erratio.

¶ Cato.c.3. Insipiens esto cum tempus postulat aut res.

Stultitiā simulare loco prudētia sūma est.

¶ Boetius de consolatione li.c.8. Sibi semꝑ mentiens est imprudentia.

¶ Cassiodorus epistolarum libro.2.c.7. Non est sapiētia ꝓfutura contēnere. ¶ Li.3.c.52. Expedit interdū desipere.

¶ Auctor lib. qui dicit facetus.ca.7. Nemo placet stulto nisi dicat quod libet illi. Et malus efficit qui sociatur ei.

¶ Auctor rudiū doctrine li.2. Stulta sequi fatuus cōsueuit: recta peritus.

¶ Auctor lib.de moribus medicorum.c.2. Ignarus medicus mortificare solet. Naturā morbi qui nō agnoscit eundem. Quō curabit: est sua cura mala. Ignari medici demit medicina salutem. Dum ꝓdesse putat: semꝑ obesse solet.

¶ Prouer.vul. Endarno e matto chi nol fete Aseno cargao ben ambla.
Chi loa el matto silfa saiire.
Chi vsa el matto ale perfege: el geta cum le pertege.
El matto nō fa pato: se no cō so dāno fato.
Ogno matto ensō core e sauio.
Uilano per vēdema fauelare el no degna.
Un matto si ensa quatro.

¶ De prudentia ⁊ premeditatione atꝙ̄ deliberatione. R.3.

Aristoteles elemētorum li.2. Prouidere quidē difficile est ꝑ vacationē autem facile.

¶ Terentius in adelphis.c.11. Istuc est sapere: nō ꝙ ante pedes modo est videre: sed etiā illa que futura sunt ꝓspicere.

¶ Tullius de officijs li.j.c.34. In oībus negocijs priusꝙ̄ aggrediare adhibenda est preparatio diligens. ¶ Ideꝫ tusculanarū questionum li.3. Premeditatio futuroꝝ maloꝝ lenit eorum aduentum. ¶ Idē rethoꝛ.artis veteris li.2. Prouidentia est per quā futurum aliquid videtur anteꝙ̄ fiat. ¶ Idem rethoꝛ.artis noue li.4.c.7. Solēt diu cogitare omnes qui magna negocia volūt agere. ¶ Idem philipicoꝝ li.10. Sapientis ē q̄d hoī accidere possit idipsuꝫ p̄meditari ferendū modice si euenerit esse.

¶ Ouidius de tristibus li.6.⁊ fi.c.j. Tūne noceas dum vis ꝓdesse videto.

¶ Seneca eplārum ad lucillū lib.4.c.3. Quicquid fieri potest quasi futurum cogitemus. ¶ Li.10.c.3. Premeditari mali leuis ictus venit: ac stultus ⁊ fortune credētibus oīs vi detur noua rerum ⁊ inopis nata facies. ¶ Libro.15.c.8. Nihil nobis improuisum esse debet in oīa pmittendus animis cogitandū nō quicquid solet: sed quicquid pōt fieri. Cogitāda sunt oīa: ⁊ animus aduersus ea que possunt euenire firmādus. ¶ Libro 17.c.3. Quodcūꝙ̄ lesurū est multo anteꝙ̄ accidat speculare ⁊ aduertere. ¶ Li.19.c.j. Id agendū est ne quid nobis inopinatū fit.

Et quia oia nouitate grauiora sunt h cogitatio assidua pstabit vt nulli sit malo tyro. ¶ Idez in puerb. Deliberare vtilia mora est tutissima. Mora ois odio est: sed sapientez facit. Male gerit qcqd gerit fide fortune.

¶ Lex diges. ti. de minoribus. l. veru. Qd facto cotingit cuiuis patrisfamilias qtuis diligentissimo pot ptingere. ¶ Ti. comodati. l. ad eos. Qua cura vel diligentia cosequi possumus: ne ab aliquo danu nobis iniuria def. ¶ Ti. de actio. emp. et vedi. l. si. ea res. Custodia aduersum vim paru pficit. ¶ Ti. de administratione reru ad ciuitatez perti. l. 2. §. si eo tpe. Fortuitos casus nullu hominu psilium puidere potest.

¶ Valeri⁹ max. li. 8. ti. de studio et industria. Roscius nullu vnq spectanti populo gestu nisi que domi meditatus fuerat ponere ausus est. Quapropter no ludrica ars roscium sed roscius ludrica artem comendauit: nec nulli tn fauorem veru et principum familiaritates amplexus est.

¶ Auctor libri de formla honeste vite. c. 2. Tunc per ratione recte viues si oia pri⁹ estimes et ppenses. Prudentis ppriu est cosilia examinare: et no cito facili credulitate ad falsa plabi. Si prudens esse cupis in futura pspectu intende: et que possunt cotingere aio cuncta ppone. Nihil tibi subitu sit sed totu ante pspicias: nam qui prudens est no dicit non putaui hec fieri: quia non dubitat sed expectat: nec suspicat: sed cauet. Presentia ordina: futura puide: pterita recordare. Nam qui nihil de preterito cogitat: pdit vitam. qui nihil de futuro premeditat in oia cautus incedit. Prepone in aio tuo et mala futura et bona: vt illa sustinere possis: et ista moderari.

¶ Ambrosius de officijs lib. j. c. 37. Nisi explorent aduersa cito occupat. ¶ Libro. 2. c. 30. et si. Ante factu cogitate: et cu diu cogitaueritis tuc facite quod probatis.

¶ Cato. c. 3. Prospice qui veniunt hos casus esse ferendos.

Na leuius ledit quicquid puidimus ante.

¶ Boetius de psolatione lib. j. c. 8. Existimatio plurimor no rerum merita sed fortune spectat euentu: ea q tn iudicat esse puisa q felicitas comendauerit.

¶ Cassiodorus eplar li. 3. c. 49. Ideo prouidentia dicit vt que sunt futura tractent. ¶ Libro. 8. c. 13. Oia deliberata sunt robusta. ¶ Lib. 9. c. 23. Quis de illa re existimet deliberandu vbi nihil reperitur ambiguuz.

¶ Gregorius in pastorali. ca. 47. Dum cotra ictum quisqz paratior redditur: hostis qui se inopinatu credidit eoipso quo preuisus est eneruatur.

¶ Isidorus in sinonima sololiquior li. 2. ca. 20. Aduenietes ipetus pmeditatio frangit. Expectata mala tolerabiliter feruntur. Precogitatio molestias futuras attenuat. Preuisio malor lenit aduentu. Inopinatu: malu fortiter frangit. Improuisa mala grauiter feriunt. Repentinu malum: cito frangit. Qd prouisum non est vehementer affligit. Improuisus hostis fortiter opprimit. ¶ Caplo. 41. Ancipite diu delibera sniam. Age nihil ex pcipitio magnum.

¶ Versificator fabular esopi. 20. fa. Nam preuisa minus ledere tela solent. ¶ Fabula. 50. Preteriti ro scire futura facit.

¶ Auctor rudiu doctrine li. 2.
Oibus in reb⁹: res est discretio suma.
Et modo in rebus res facit esse bonas.
Na quecuqz facis si no discerneris ante.
Ad reprobu fine sepe venire solent.

¶ Heinricus samariensis li. j. parte. j.
Sapiens deliberat anteqz faciat.

¶ Gaufridus anglicus in poetria. c. 2.
Siquis habet fundare domum: non currat ad actum.
Impetuosa manus: intrinseca linea cordis
Premeditat opus: serieqz sub ordine certo.
Interior pscibit ho: totaqz figurat.
Ante manus cordis qz corporis: et status ei⁹
Est prius archetip⁹ o qz sensibilis. No manus ad calamu pcepe: no lingua sit ardens
Ad verbu: neutru manibus comite regedus

Fortune: sed mens discreta pambula facti
Ut melius: fortunet opus suspēdat earum.
Officiū tractetq diu detemate secū.
Circinus interior mentis pcircinet omne.
Materie spaciū: certus pcliminet ordo.
Uñ parripiat cursum stilus aut vbi gaudes
Fiat opus tuū prudēs in pectoris arcem
Contrahe: sit q prius in pectore ꝙ sit in ore
¶ Capitulo. 3 1.
Precessus pcurrunt oculi: precōsule mentem.
¶ Capitulo. 200.
Nihil facias quod postmodū nolles.
Non fieri sed mens sit cauta pambula facti
¶ Andreas capellanus: pape innocētij quarti li. de dissuasione vr. Diligentis animi est morbo prius occurrere ꝙ post morbum queritare.
¶ Jacobus beneuētanus. c. 4 6. Nemo potest facta cauere sua.
Uix valet imperio fortune quippe resisti.
Que sunt supposita que vagus orbis habet
¶ De consilio. Rica. 1 8.

Salomon in puerb. c. 1 1 Ubi nō est gubernator populus corruet: salus autem vbi multa consilia. ¶ 1 2. c. Consilia impiorum fraudulēta. Uia stulti recta in oculis eius: qui aūt sapiens est audit consilia. ¶ 1 3. c. Qui cū consilio cuncta agunt reguntur sapiā. Astutus oīa agit cum consilio. ¶ 2 0. c. Cogitationes consiliis roborantur. ¶ 2 4. c. Salus vbi multa consilia. ¶ 2 5. c. Cām tuā tracta cū amico tuo.
¶ Tobias. c. 4. Consilium a sapiente semp perquire.
¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Consilians fac exemplū pterita futurorum: nā ignoti ex noto cōiectura certissima nascit. Consiliare quidē diutius: effice vo visa velociter. Cum prius te expedit consulare quecq: cerne prius q̄tō dispōsuerit sua: nam qui perperam patiat in propriis nunꝙ bene consiliabit in alienis. Sic ad potius consiliādū incitaberis: si calamitates pnenientes ex cōsilij carentia prospexeris: nam z sanitatis mage seduli simus: cum miserias languoris anima vertimus.
¶ Aristoteles ethicorum li. 3. c. 4. Consiliū de questio est. ¶ Lib. 6. c. 3. Non est consiliari de his que de necessitate sunt. ¶ 5. c. Prudentis maxime hoc opus esse dicimus: bñ cōsiliari. Consiliat nullus de impossibilibus aliter se habere: neq de quibuscūq nō finis aliquis est. Simpliciter bonus consiliator est optimi hominis operabiliū coniectatiuus sm rōcinationē. Consiliari querē quoddā est. ¶ 6. c. Consiliās querit z rōcinatur. Operari quidē oportet velocit cōsiliata: cōsiliari aūt tarde. ¶ Idem retho. li. 1. c. 2. Consiliamur de his que videnť contingere vtroq modo se habere. ¶ 1 7. c. Ex pteritis futura diiudicantes iudicamus. ¶ Li. 2. c. 7. Timor cōsiliatiuos facit. ¶ Idē politicorum li. 6. c. 1 1. Consilianť melius cōmuniter consiliantes omnes.
¶ Jesus filius sirach in eccl. c. 6. Multi pacifici sint: z tibi consiliarius vnus de mille. ¶ c. 8. Corā extraneo ne facias consiliū: nescis enim quid pariet. ¶ 3 2. c. Sine consilio nihil facias: z postfactū nō penitebis. ¶ 3 7. c. Ante omnē actum stabile consilium precedat te.
¶ Terentius in eunucho. c. 2. Dum est tempus etiā atq cogita etiā. ¶ 1 8. c. Oīa prius consilio experiri ꝙ armis sapientē decet. In heautō. c. 2 0. Nōne id flagitiū ē te aliis consilium dare: foris sapere: tibi non posse te auxiliare.
¶ Salustius in catilinario: Prius ꝙ incipias consulto: z vbi consulueris mature: opus facto est. Oēs hoīes qui de rebus consultant dubiis ab odio amicitia: ira atq misericordia vacuos esse decet: haud facile animus verū puidet vbi illa officiūt.
¶ Tullius retho. artis veteris li. 1. c. 1 2. Cōsiliū est aliquid faciēdi vel nō faciēdi recte excogitata ratio. ¶ Idem philip. li. 6. Etiā sūmi gubernatores i magnis tēpestat bus ab armatoribus amoueri solent. ¶ Lib. 1 1. Optimus est portus peniteńti: mutatio consilii.

¶ Idem in oratione pro marco marcello. Nunqꝫ temeritas cũ sapientia cõmiscetur: nec ad consiliũ casus admittit. Iracũdia est inimica consilio.

¶ Ouidius de arte amandi li.j. Nocte latẽt mẽde vitioqꝫ ignoscit omni.
Horaqꝫ formosam quãlibet illa facit.
Cõsule de gẽmis detincta murice lana.
Cõsule de facie corporibusqꝫ diem.
¶ Idem sine titulo seu amorꝫ li.j.c.3.
Consiliũ nobis resqꝫ locusqꝫ dabunt.
¶ Idem de tristib⁹ li.6.ꝛ fi.e.j.
Consiliũ resqꝫ locusqꝫ dabũt.

¶ Mattheus in euangelio.c.15. Cecus si ceco ducatũ pstet ambo in foueã cadunt.

¶ Seneca epistolarum ad lucilliũ li.ꝛ.e 5. Consilium rerum omnium sapiens spectat nisi exitũ. ¶ Libro.17.e.3. Quicquid cõsilio pspicere potes prospice.

¶ Lex codi.ti.de repudio.l.iiij. Dubiũ nõ est oĩa que consilio recte gerunt iure meritaqꝫ effectu ꝛ firmitate viri.
Marcialis coc⁹ li. vndiqꝫ suscepto: Pãnorũ veterũ facile contemnuntur vsus.
Nõ sic cõsiliũ postbume superne senũ.
Consilio iuuenum fidis melibee ruinam.
Expectare potes: dum sine consilio es.

¶ Uegetius de re militari li.3.ti.26.ꝛ fi. Nulla cõsilia sunt meliora qꝫ illa que ignorauerit aduersarios anteqꝫ facias. Cũ consiliũ tuũ cognouerit aduersarius pditũ dispositionem mutare te conuenit. ¶ Quõ fieri debeat tractato cuꝫ multis: qõ võ facturus sis cũ paucissimis vel potius ipse tecũ.

¶ Ualerius maxim⁹ li.7.ti. vafre. dicta aut facta. Hanibal a iulio procõsule nauali prelio victus timensqꝫ classis amisse penas dari: offensam astutia auertit: nam ex illa infelici pugna priusqꝫ cladis nũcius domũ perueniret: quẽdam ex amicis compositũ ꝛ formatũ cartagineꝫ misit. Qui postqꝫ ciuitatis eius curiam intrauit: consulit vos inquit hanibal cũ dux romanorꝫ magnas secũ maritimas trahens copias aduenerit an cum eo confligere debeat. Acclamauit vniuersus senatus non esse dubiuꝫ quin oporteret. Tũc illic consilixit inquit id factũ dãnare qõ ipsi fieri debere iudicauerũt. ¶ Libro.8.ti. sue quẽqꝫ artis ꝛc. Quintus sceuola legũ clarissimus ꝛ certissimus vates quotiensciũqꝫ de iure pdio consulebat ad furiũ ꝛ caselium: quia huic scientie dediti erant consultores reijciebant. Quo quidẽ facto moderationẽ suam magis cõmendabat qꝫ auctoritatem minuebat. Plato dductores sacre are modum ꝛ formã eius secũ sermonẽ cõferre cognatos: ad euclidẽ geometrẽ ire iussit scientie eius tendẽs vno pfessioni.

¶ Auctor libri d for. honeste vite.c.2. Prudentis ppriũ est cõsilia examinare: ꝛ nõ cito facili credulitate ad falsa prolabi.

¶ Ambrosius d officijs li.j.c.31. Unusquisqꝫ beniuolentis se magis qꝫ sapientis credit consilio. ¶ Lib.2.c.8. Promptius nos iusto viro qꝫ prudenti cõmittimus.

¶ Macrobius saturnaliorꝫ li.j.c.15. Concepũ mentis cõsilia nascuntur.

¶ Cato.c.j. Anteqꝫ voceris ne accesseris ad consiliũ. Tu te consule. ¶ Caplo.4.
Utile consiliũ dñs ne despice serui.
Nullius si pdest sensum contẽpseris vnqꝫ

¶ Cassiodorus epistolaruꝫ li.6. epi.19. Dis prudens consiliũ querit. ¶ Lib.10. epi.4.
Consiliũ mutare detractat improuidus.
Sapientiã ille querit in alto penes quẽ ẽ sciẽtie magnitudo.

¶ Gregorius in pastorali.c.57. Tardi⁹ peccatũ soluit qõ per consiliũ solidat.

¶ Uersificator fabularũ esopi. fab.14. Prudentia sũma est. Credere prudenti.
¶ Fabula.20.
Utile consiliũ qui spernit inutile sumit.

¶ Auctor libri qui dicit pãphilus: Cõuenit ad nostros modus ꝛ prudentia casus.
Quodqꝫ sequi deceat querere consilium.

¶ Gaufridus in poetria.c.25. Si vis bene duci: Te certo comite duci.
¶ Idem in hironia curie papalis:
Consiliũ prudens sepe minoris habet.

¶ Bertrandus iconomica.c.13. Si consu-

lis amico non queras placere ei: sed rōni. Dicas in consulendo amice sic mihi videt. Non precise sic agendum.

¶ Jacobus beneuētanus. c. 41. Fidum consilium fidus amicus habet.

¶ De pre eligibilibus. Rica. 5.

Psalmista 157. ps. Beatus qui tenebit.

¶ Paralipomenō li. c. 21. Cū venisset gad: angelus ad dauid rc. vt. s. li. j. ti. de misericordia r clementia dei.

¶ Aristoteles ethicoꝝ li. j. c. 3. Bonoꝝ magis eligibilius semper. ☞ Libro. 3. c. 4. Electio cum ratione r intellectu ē. ☞ Li. 6. c. j. Neqꝫ sine intellectu r mente: neqꝫ sine morali habitu est electio. ☞ Libro. 7. c. 5. Natura eligibilius vnūquodqꝫ ē ꝓpter seipsuꝫ ☞ Li. 10. 2 fi. c. 2. Omne bonum cum altero bono: eligibilius q̄ꝫ solitarium. ☞ Ideꝫ magnoꝝ moraliū li. 2. c. 3. Circa operabilia est qđ circa electionē r fugam: est autem nō absqꝫ prudentia: prudentia quidē enim operatiua boꝝum est. ☞ Idem retho. li. j. c. 25 r fi. Non id quod simpliciter factū ē eligit vllus: sed id quod sibi. ☞ Libro. 2. ca. 16. Juuenes eligūt agere honesta q̄ꝫ conferentia. ☞ 20. c. Esopus in samo populuꝫ alloquens cū iudicaretur rectoꝝ populi ad moꝛtem ait: vulpem transeuntem fluuiū propulsam fuisse in lacunā: r cum non posset exire: multo tēpoꝛe affligebatur: r musce canine multe adherebant ei. Ericius auteꝫ errans vt vidit ipsa misertus eius iterrogauit si auferebat ab ipsa muscas caninas: eum auteꝫ non permisit. Querente autem ꝓpter quid: dixit: quia iste quidē iam de me plene sūt r modicū trahūt sanguinis. Si autem has abstuleris alie venientes famelice potabunt mei reliquū sanguinem. Jta r vos viri samij: iste quideꝫ non amplius nocebit diues enim est: si eum occideritis. Alij veniēt pauperes qui vos absoꝛbebūt reliqua furātes. ☞ Idem topicoꝝ li. 3. Quod ꝓpter se eligēdum est eo qđ ꝓpter aliud magis eligendū. Quod per se est cā mali: magis fugiendū ē eo qđ per accidens. Melioꝛa nō sunt necessario r magis eligenda. Ergo philosophari melius est q̄ꝫ ditari: sed nō magis eligendū indigenti necessarijs. Magis eligenda est superabūdantia amicitie q̄ꝫ pecuniarū. Qđ ad omnia vel ad plura est vtile: magis erit eligendū eo qđ nō sic. Magis est fugiēduꝫ quod magis impedit virtutes.

¶ Terentius in eunucho ca. 17. Malo ego nos ꝓspicere q̄ꝫ vlcisci accepta iniuria.

¶ Tullius topicoꝝ. c. 22. Plura bona pauciorib⁹ bonis anteponant: pautioꝛa mala pluribus malis. Diuturnioꝛa bona breuioꝛib⁹ bonis anteponant: longe et late peruagata angustis. Anteponant ea que per se expetenda sunt his q̄ ꝓpter alind. Anteponantur sua alienis.

¶ Lex insti. ti. de obli. q̄ ex delic. nas. §. furtis: Expedit poti⁹ pignoꝛi incūbē q̄ꝫ i ꝑsonā agē ☞ Ti. d iterdic. §. restituēde. Lōge cōmodi⁹ est possidere q̄ꝫ petere. ☞ Lex autē. ti. de restitutionib⁹ vt ea que parit rc. §. sancimus. Ea que cōiter oibus ꝓsunt ꝑponenda sunt his que specialiter vtilia sunt.

¶ Valeri⁹ max. li. 6 ti. libere dicta aut facta. Siracusis mulier quedā vltime senectutis omnibus dionysij tyrāni exitiū ꝓpter nimiā moꝝ acerbitatē r intolerabilia onera votis expetentibus: sola quottidie matutino tempoꝛe deos vt incolumis ac sibi superstes esset oꝛabat. Qđ vbi is cognouit: nō debitaꝫ sibi admiratus beniuolentiā accersit eaꝫ: r quid ita h ait: quo merito suo faceret interrogauit. Tum illa: certa est inquit ratio pꝛopositi mei: Puellaꝫ enim cum grauem tyrānum haberemus carere eo cupiebam: quo interfecto aliquanto deterioꝛ arceꝫ occupauit. eius quoqꝫ finiri dominationeꝫ magni existimabam: tertium te superioꝛibus ipoꝛtunioꝛem habere cupimus rectoꝛem. Jtaqꝫ ne si tu fueris assumptus deterioꝛ in locum tuum succedat caput meum pꝛo tua salute deuoueo. Tam facetam audaciā: punire dionysius erubuit.

¶ Versificator fabularum esopi. 23. fabu. Fer re minora volo ne graviora feram.
¶ Bernardus de improbatione vitiorum. c. i. Non est pro lolio reiicienda seges.
¶ Prouerb. vulgar: Baro chi tene barucu lo chi chaze.
Loda al mõte e tiene al piano.
Meio e cũ altru partire: cha sol perdere.
Dirie parti se vol tore elmẽ rio.

¶ De ordine et ordinatione. Rubrica. 6.

Aristoteles phisicorum li. 8. c. 3. Nihil est inordinatũ eorũ quę natura: et secundum naturam sunt. Natura omnibus causa ordinationis est. Ordinatio omnis ratio est. ☞ Idem de memoria et reminiscentia: Sunt magis reminiscibilia quecũque ordinationẽ habent. ☞ Idẽ economicorum li. i. in fi. Oportet vnũquodque i loco suo poni: sicut enim paratũ existens non queret. ☞ Idẽ politicorum li. 7. c. 3. Lex quedam ordo est: valde excedẽs numerus non potest participare ordinem.
¶ Paulus apl's: in epistola ad romanos. c. 13. Que a deo sunt ordinata sunt. ☞ Idem epla. i. ad corinthios. c. 14. Oia honeste et secundum ordinẽ fiant in nobis.
¶ Marcialis cocus: li. vndique suscepto. c. 3. Qui male cõfundit rõ ppostera mores.
¶ Boetius de consolatõe lib. i. c. 11. Quod precipiti via certũ deserit ordinem letos non habet exitus vti.
¶ Cassiodorus eplarũ lib. 8. c. 13. Securus celsa conscendit qui se in paulo minoribus approbauit: et certo pcedit vestigio qui gradatim desiderio potitur accepto.

¶ De principii qualitate: et principio considerandis. Rubrica. 7.

Aristoteles ethicorũ libro. c. 8. Magnũ influxũ habent principia et auxiliũ ad sequentia: videtur ergo plus quam dimidium totius esse principium et multa manifesta fieri eorum que querunt per ipsum. ☞ Idem politicorum li. i. c. i. Si quis ex principio res nascentes fieri viderit optime contẽplabitur. ☞ Li. 5. c. i. Impossibile est a principio et eo quod in principio est vitiato non occurrere in fine malum. Principium dicitur esse dimidiũ totius. Quare et quod in ipso paruum peccatum est pportionale est ad ea que in aliis partibus sunt. ☞ Li. 7. c. 17. et fi. Omnia quecũque possibile assuescere mox inchoantibus melius assuescere. ☞ Idem phisicorum li. i. c. 2. Uno incõueniẽti dato alia sequuntur. ☞ Idem de celo et mundo li. i. c. 5. Principiũ virtute maius est quam magnitudine. Quapropter quod in principio est modicũ in fine fit multũ magnũ. ☞ Idem de generatione aial. li. i. c. 2. Modico principio permutato multa simul pmutari consueuerunt eorum que sunt circa principiũ. ☞ Idẽ de motu aial. Modica permutatione facta in principio multas et magnas facit differẽtias deinceps. ☞ Idem elementorum li. 2. in fi. Inuento facile est addere.
¶ Terentius in eunucho. c. 20. Malo principio magna familiaritas cõflata est.
¶ Oratius in epistolis li. i. c. 2. Dimidium facti qui cepit habet. ☞ Episto. 19.
Nã tua res agitur paries cũ proximus ardet.
Et neglecta solẽt incẽdia sumere vires.
¶ Tullius de fine bonorum et malorum li. 5. et fi. Omniũ rerum principia parua sunt: sed suis progressibus vsa augentur. ☞ Idem philippicorum li. 5. Omne malum nascens facile opprimitur inueteratum fit plerũque robustius. ☞ Idem de oratore li. 2. Omnia que fiunt quecũque aguntur acerrime leuioribus principiis natura ipsa pterxuit. ☞ Idẽ in thimeũ platonis siue de essentia mundi: Difficillimũ est in omni cõquisitione rationis exordium.
¶ Ouidius epistolarũ. 16. c. Flãma recens sparsa parua recedit aqua.
☞ Idem sine titulo seu amorum li. i. c. 8.
Parcius exigito precium dũ rhetia tendis.
Ne fugiant captos ignibus vre tuis.
☞ Idem de remedio amoris li. i.
Principiis obsta: sero medicina paratur.

Cum mala prologas cōualuere moras.
¶ Idem de tristibus li. 5 .e.8.
Turpius eijcitur q̄ nō admittit hospes.
¶ Idem de arte amandi li. 3 .z fi.
Dissimulāte tn̄:nec pma fronte rapaces.
Est nouus visa caste resistit.
Opprime dum noua sunt subtilima semi-na morbi.
¶ Quintilianus declam. 17 .z fi. declama.
Male desinūt qui incipere non debent.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum li. 11 .e. 3 .z fi. Facilius est initia affectuum prohibere q̄ȝ impetum regere. Facilius est excludere q̄ȝ admissa comprimere. ¶ Libro. 18 e.j. Facilius crescit dignitas q̄ȝ incipit:pecunia quoq̧ circa paupertatem plurimū amorem habet:dum ex illa ereptat. ¶ Libro. 19. e. 10. Imbecillis est primo omnis affectus deinde ipse se concitat: z vires dum procedit parat:excludit facili⁹ q̄ȝ expellit. ¶ Idē de clementia: Que ex solido nascunt in maius meliusq̧ procedūt. ¶ Idē de consolatione ad marciā: Omnia vitia penitus insistunt nisi dū surgūt oppressa sint.
¶ Statius tebaidos li. 10. Leta malorum. Principia.
¶ Lex diges.ti.de orig.iur.li.j. Cuiusq̧ rei potentissima pars principiū est. ¶ Lex codi. ti.in quibus cau.in inte.resti.non est neces. l.fi. Melius est intacta iura seruare q̄ȝ post causam vulneratam remedium querere.
¶ Lit. quando licet sine iudice vindicare .l. j. Melius est in tempus occurrere q̄ȝ post eritum vindicare.
¶ Valeri⁹ max.li. 9 .ti.j. Nullum vitium ibi finitur vbi incipit.
¶ Cassiodorus eplārum lib.j.e. 39 . Fatos ipsos apprehendere virgultis teneris inchoamus:ceterum si robora pmis scintillis adhibeas igniculū opprimis quē fouere contēdis. Sic animi hominū nisi prius leuiter fuerint imbuti ad h̄ qd intendunt idonei nequeūt repiri. Primordia cūcta pauida sūt: z alitur timiditas non tollitur nisi cum rebus necessarijs nouitas arrogatur. ¶ Libro. 2. epistola. 3 . A paruis inchoant que in sequētibus magna se admiratione sublimant.
¶ Li. 4 .eplā. 14 . In ipsis inicijs comprimēd⁹ excessus est: ne feda imitatio turpis scabies paulatim aliquos comprehendat.
¶ Li. 6 .eplā. 21 . Melius est i ipsis cunabulis adhuc mollia reprimere q̄ȝ indurata crimina vindicare.
¶ Auctor libri qui dicitur pamphilus. c. 3 . Incipe spe:melius dedit z dabit omnia tēpus.
Inceptūq̧ viis mille patebit opus.
¶ Capitulo. 20 .
Res tn̄ interdum grandia parua mouet.
Ex minima magnis scintilla nascit ignis.
Et generat paruū grandia principiū.
¶ Gualterius de castellione li. 7 . Parua solet magnis causam prestare ruinis.
Cū neglecta fuit modica scintilla lucere.
¶ Gaufridus in poetria.c. 50 . Surgit pmulta seges de semine pauco.
Flumina magna trahunt ortū de fonte pusillo.
De tenui virga grādis protendit arbor.
¶ Mōtenarius in luna cleri.c. 46 . Uix possunt male cepta bonū contingere finem.
¶ Prouerb.vulgar. En via se conza soma.
Lopera comenza:e meza fata.
Pizola brunza fa gran focho.

¶ De finis consideratione. R̃ica. 8 .

Isocrates in exhortationib⁹.c. 3 z fi. In oībus operibus nō ita pncipium vt finem ppendimus.
¶ Aristoteles ethicoꝝ lib.j.c.i. Multis operationibus entibus z artib⁹ z doctrinis multi fiūt z fines. ¶ 3 .c. In oī operatione z electione finis bonū huius enī gratia reliq̄ operant oēs. ¶ Idē ȝ politicoꝝ li. 3 .c. 7 . In oībus sciētiis z artib⁹ bonū maximū ē finis.
¶ Ouidius eplārū. 2 .e. Exitus acta pbat: careat successibus opto
Quisquis abeuentu facta notanda putat.
¶ Idē methamorph.libro. 3 .
Ultima semper

Expectanda dies ho[m]i:diciq[ue] beatus.
An[te] obitu[m] nemo sup[re]maq[ue] funeraq[ue] debet
¶ Valeri[us] max[imus] li.7.ti. sapie[n]ter dicta aut fa[cta]
Solon nemine[m] du[m] adhuc viueret beatu[m] dici
debere arbitrabatur q[uia] ad vltimu[m] vsq[ue] fa
tidie[m] ancipiti fortune subiecti essemus.
¶ Marcialis cocus li. vndiq[ue] suscepto.c.2.
Incipit alcuna des: virtuti sepe studere.
Sed fine fine p[ar]um [pro]derit incipere.
Sepe dolor leto [pro]diit introitu.
¶ Auctor libri d[e] for. honeste vite.c.2. Cum
initiaueris:exitus cogitabis.
¶ Prosper. sub.3o.epigra. Palma qua ca
pitur:gloria finis habet.
¶ Boetius de [con]solatio[n]e lib.2.c.i. Quod a[n]t
oculos situm est:no[n] suffecerit intueri.
Rerum exitus prudentia metitur.
¶ Isidorus soliloquior[um] li.2.c.42. Summa
miseria est nescire quo te[n]das. ¶ Cap[itu]lo.2o
In omni re finis intenditur.
¶ Versificator fabular[um] esopi.23. fabu. Si
quid agis prudenter agas [et] respice finem.
¶ Auctor libri qui dicit[ur] pa[m]philus.c.18.
Principiu[m] fine[m]q[ue] simul prude[n]tia spectat.
Reru[m] finis habet crimen [et] omne decus.
Ubi principiu[m]: fine[m] quoq[ue] co[n]spice verbi.
Ut melius poss[is] [pre]meditata loqui.
¶ Auctor rudiu[m] doctrine li.i. No[n] dat[ur] extim
plo luna[m] post primordia merces:
Congrua sed rectus premia finis habet:
¶ Mattheus vindocine[n]sis in poetria parte
2.[et] fi.c.4. Q[uo]d co[m]plere neq[ue]s [pri]ncipiare caue
¶ Gaufridus in poetria.c.3o. A casu deseri
be diem:non solis ab ortu.
¶ Jacobus beneue[n]tanus.c 4o. Premedita
re prius a[n]i[m]o [quam] res operari
Incipias: fiat finis vt aptus eis.
Principiu[m] sapie[n]s [et] fine[m] premeditatur.
Finis habet reru[m] dedecus atq[ue] decus.
¶ Auctor li qui incipit astrolabi: Occasum
sapiens stultus considerat ortum.
Finis quippe rei cantica laudis habet.
¶ Prouerb. vulgar: No[n] laldare el di: sel no[n]
vien la sera.

¶ De perfectione operis. R[ubr]ica.9.

Aristoteles metaphi
sicor[um] li.
2.c.2. Nullus con[ar]bit[ur] aliq[ui]d face
re ad terminu[m] no[n] futurus venire.
¶ Ouidius de remedio amoris li.2.[et] fi.
Uulnus in antiquu[m] redit male sana cicatrix
¶ Cassiodorus epistolaru[m] li.4. epistola.21.
Uituperatione[m] generat que in medi[i]s cona
tibus egra deseruntur. ¶ 3o.e. Perfectu[m] op[us]
suu[m] laudet auctore[m]. ¶ Lib.5.e.17. Alacri
ter incu[m]bendu[m] est incohoatis cum iam uicini
tas p[er]fectionis amiserit. Spes effectus te
dium laboris excludit. Magnu[m] genus in
citamenti est credere desiderata compleri.
¶ Auctor li. qui dicit[ur] pamphilus. c.35. Et
sua non semp[er] sequit[ur] primordij affinis.
Inceptu[m] casus sepe retardat opus.
¶ Auctor rudiu[m] doctrine li.j. Principiu[m] leui
ter in magnis rebus habere
Quisq[ue] po[tes]t: sed no[n] sic sibi finis erit.
Co[n]uenit ergo [pro]bis: vt sic [pri]mordia suma[n]t.
Ne cito q[uo]d capia[n]t deseruisse velint.
¶ Andreas ad gualterium de amore libro.j.
Res i[m]perfecte modica turbatione deficiu[n]t.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria par
te.i.c.6. Inuidet comes imp[er]fectio rebus.
Omnis [pro]speritas integritatis eget.
¶ Prouerb. vulgar. La tera catiua: ben cer
niua e mal spiga.

¶ De cause [et] effectus considera
tione [et] occasione. R[ubr]ica.1o.

Aristoteles ethicor[um]
li.i.c.3.
In o[mn]i operatione [et] electione finis
bonu[m]: huius enim gratia reliq[ue] ope
rantur omnes. ¶ Lib:o.3.c.6. Qualis[cum]q[ue]
vnusquisq[ue] est talis [et] finis videt[ur] ei. ¶ Li.
4.c.8. Unusquisq[ue] qualis est talia dicit et
operat[ur]: [et] sic viuit. ¶ Idem topicor[um] lib.3.
Q[uo]d [pro]pter se eligendu[m] est eo q[uo]d [pro]pter aliud
magis eligendu[m]. Q[uo]d per se est ca[usa] mali ma
gis fugiendu[m] est eo q[uo]d per accidens.
¶ Tullius philippicor[um] li.8. Is [per]fecto mor
tem attulit qui causa mortis fuit.
¶ Mattheus in euangelio.c.7. Dis arbor

bona fruct⁹ bonos facit. Nō pōt arboꝛ bona fructus malos facere. Mala autē arboꝛ fructus malos facit. Neq₃ arboꝛ mala fructus bonos facere. ⸿ 12.c. Ex fructu arboꝛ agnoscitur.

⸿ Lex dige℞.ti.ad le.acquil.l. qui occidit. §. pe. Qui occasionē dāni pꝛestat: dānnū fecisse videtur.

⸿ Auctoꝛ libꝛi de foꝛ.honeste vite.c.2. Cuiuscūq₃ facti causam requiras.

⸿ Cassiodoꝛus eplāꝝ lib.7.c.6. Nulla lesio remouet cuius oꝛigo nō tollit. ⸿ Lib.9.c. 23. Reru₃ cause semꝑ in semine sunt. Fructus editus perdit auctoꝛes.

⸿ Jsidoꝛus soliloquioꝝ li.2.c.9. Sepe occasio peccandi voluntatem facit.

⸿ Uersificatoꝛ fabularū esopi.24.fab. Cu₃ tibi quid det: cur detur respice.

⸿ Auctoꝛ li. qui dicit pamphilus.c.13. Cu₃ pusilla nocet: sapiens nocentia vitat.

⸿ Caplo.19. Arboꝛe de dulci dulcia poma cadunt.

⸿ Caplo.60. Fructibus ipsa suis: que sit cognoscitur arboꝛ.

⸿ Mattheus vindocinēsis de hystoꝛia tobie.c.31. Nō tibi q₃ dabit: s₃ cur itellige q₃ Sola volūtatis foꝛma moneat opus.

⸿ Jacobus beneuentanus.c.15. Ois a specie fructus cognoscitur arboꝛ.

⸿ De pocioꝛitate qualitatis ꝛ quantitatis. Rubꝛica.11.

TN exodo c.23. Nō seq̄ris turbā ad faciendū malū: nec in iudicio plurimoꝝ acqescces snīe vt a vero deuies.

⸿ Aristoteles topicoꝝ li.2. Noiationib⁹ quidem res nuncupanda est vt plres: que autem res sunt huiusmodi vel nō huiusmodi: non iam attendendū pluribus.

⸿ Seneca epistolarū ad lucillum li.4.c.4.ꝛ fi. Estimes iudicia nō numeres. ⸿ Jdē in ꝓuerbijs: Frons nostra populo cōueniat.

⸿ Lex codi:ti.de vete.iu.enucli.l.2.§. sed ꝛsi quis: Multo melius est pauca idonee effūdere q̄₃ multis inutilibus hoīes ꝑgrauari.

⸿ Lex aut.ti.de tabellionib⁹.§. sed nec que stus. Melius est pauca agere caute q̄₃ multis vite esse periculose.

⸿ Auctoꝛ li.de foꝛ.honeste vite.c.2. Non q̄₃ multis: sed quibus placeas cogita.

⸿ Cassiodoꝛus eplāꝝ libꝛo.2.c.12. Jn q̄litate non in quantitate est peccatum.

⸿ Gregoꝛius in pastoꝛali.c.58. Admonēdi sunt qui q̄₃uis in minimis: tñ frequēter excedunt: vt nequaq̄₃ cōsiderēt qualia s₃ q̄nta cōmittāt: facta eteni sua si despiciūt timere cū pensant: debēt foꝛmidare cū numerat.

⸿ De partiū moꝛali consideratione. Rrica.12.

PAulus aplˢ in eplā ad galathas.c.5. Modicū fermenti totā massa₃ corrūpit.

⸿ Gaufridus i poetria.c.3. Pars si qua sedebat inepte.
Tota trahit series: ex illa parte pudoꝛem.
Fel modicū totū mel amarizat vnica mēda
Totalem faciem defoꝛmat.

⸿ Jacobus beneuētanus.c.50. Ad se sinceram pars vitiosa trahit.

⸿ De cautiōe securitate ꝛ periculo. R.13.

SAlomon in puerb.ca.11 Qui cauet laq̄os securus est. ⸿ 25.c. Sicut vrbs patens ꝛ absq₃ muroꝝ ambitu: ita vir qui nō pōt in loquēdo cohibere spm̄ suu₃. ⸿ 28.c. Qui ambulat simplr: saluus erit. ⸿ Jdem in eccl.c.10. Qui dissipat sepē moꝛdebit eum coluber.

⸿ Cronica de nugis pħoꝝ.c.7.f.de cleobolo. Cleobolus vnus de.vij.sapientibus dicebat cauendū quidē esse amicoꝝ respōsiones inimicoꝝ insidias. ⸿ 8.c.f.de periādro. Periander coꝛinthius vnus de septē sapiētibus ait: debētes securos tyrānos fieri beniuolentiā fulciri: nō armis. ⸿ 9.c.f.de anacharsi. Anacharsis scyta spissitudine nauis tñ inquit a moꝛte nauigātes distare.

⸿ Jsocrates in exhoꝛtationibus. ca.2.ad fi. Maxime viuere tēta tutius.

⸿ Aristoteles iconomicoꝛum lib.j. Opoꝛtet

nunq̄ȝ in custoditā domū esse: sic ⁊ ciuitatē.
¶ Idē retho. li. 2. c. 7. Periculū est terribilis appropinquatio.
¶ Jesus filius sirach in eccl. ca. 3. Qui amat periculū: in illo peribit. ¶ 8. c. Cum audace nō eas in via: ne forte grauet mala sua ī te: ipse enim fm̄ voluntatē suā vadit: ⁊ simul cum stultitia illius peries. Cū audace non eas in desertū: qm̄ q̄si nihil est ante eū sanguis: ⁊ vbi nō est adiutoriū elidet te. ¶ 11. Non omnē hominē inducas in domū tuaȝ multe eni sunt insidie dolosi.
¶ Terentius in eunucho. ca. 17. Qd̄ cauere possis stultū admittere est. Malo ego nos prospicere q̄ȝ hunc vlcisci accepta iniuria. ¶ In heautō. c. 8. Periculū ex aliis facere tibi ex vsu fiet. Periculū ex alijs facito tibi: qd̄ ex vsu fiet astutus. ¶ c. 7. Non sic sine periculo facinus magnū ⁊ memorabile. In adelphis. c. 5. Potius q̄ȝ venias in periculum sanio. Serues ne an perdas totum: diuiduum face.
¶ Ouidius in ep̄le li. j. e. j. Hic murus eneus extat. Nil cōscire sibi: nulla pallescere culpa
¶ Tullius philippicorum li. j. Metui et ob id odio esse inuidiosum est detestabile sbel cillȝ caducum. ¶ Libro. 2. Charitate ⁊ beniuolentia ciuiū septū oportet eē nō armis.
¶ Ouidius de tristibus li. 4. e. 6. Quod licet hoc tutum est.
¶ Seneca epistolarū ad lucillū li. 2. e. 5. Quantū possumus euitemus incōmoda q̄ q̄ȝ: nō tm̄ picula: ⁊ in totū nos reducamus. ¶ Libro. 17. e. 2. Tuta scelera esse non possunt. Proprium est nocentium trepidare. ¶ Libro. 18. e. 15. Nemo potest terribilis esse secure. Securitas magna portio est nihil inique facere. ¶ Idem de ira libro. 2. Periculosius est timeri q̄ȝ despici. Necesse est vt multos timeat quē multi timent.
¶ Idem de clementia: Illius magnitudo stabilis fundata que est quem omnes tam supra se q̄ȝ pro se sciunt: cuius curam excubare pro salute singulorum atq̄ȝ vniuersorum quottidie experiuntur. Clementia nō tm̄ honestiores sed tutiores prestat: ornamentum enim imperatorum est ⁊ certa salus. O miserabilem illum qui cedibus ac rapinis potentiam exercuit qui suspecta sibi cuncta reddit tam extranea q̄ȝ domestica: qui vbi circūspexit que fecit queq̄ȝ facturus est sepe mortem timet: sepius optat. Errat siquis estimat tutum ibi esse regem vbi nihil a rege tutum est. Securitas securitate mutua paciscenda est. Non est opus struere in altum artes nec multiplicibus se muris turribusq̄ȝ sepire: saluum regem clementia in aperto prestabit: vnum est inexpugnabile munimentum amor ciuium. Quid pulchrius est q̄ȝ viuē cūctꝭ optātibꝰ? Quis huic audeat struere aliquod periculum sub quo opulenta ciuitas copia omnium bonorum abundat. ¶ Idem tragediarum in hercule furente. c. 2.
Nouit paucos Secura quies.

¶ Capitulo. 3.

Quem sepe transit casus aliquādo inuenit.
¶ Idem in puerbijs: Citius venit periculū cum contēnitur.
¶ Frontinus libro. 2. ti. 11. Alexander deuicta perdomitaq̄ȝ tracia petens asiam veritus ne post ipsius discessum sumerēt arma: reges eorum prefectosq̄ȝ: ⁊ omnes quibus videbatur inesse cura detracte libertatis secum velut honoris causa traxit. Ignobilibus autem relictis plebeios prefecit. Consecutus vti principes beneficijs eius obstricti nihil nouare vellent: plebs vo ne posset quidem spoliata principibus.
¶ Marcialis cocus li. vndiq̄ȝ suscepto. c. 2. Concio puisa formido videtur. ¶ c. 3. Nō est securus supra titubantia fultus.
Multiplici gyro miluus circūuolat escam:
Infectū metuens tristibus aucupiis.
Ferule tu nulla rōne per oīa curris.
Te nudū exponēs omnibus insidijs.
¶ Uegecius de re militari lib. 3. ti. 22. Amplior securitas solet grauius discrimen habere. ¶ 25. ti. pro felicitate supbius ⁊ incautius mentes efferunt humane.

¶ Iuuenalis lib. 2. sat. xiiii. ca: Siquis custodiet ipsos Custodes: casta est: & ab ipsis incipit vxor. ¶ Li. 4. sat. i.
Cantabit vacuus corā latrone viator.

¶ Lex. insti. ti. de obliga. que ex delic. nas. §. furti. Expedit potius pignori incūbere q̄ȝ in personā agere. Ti. de interdictis. §. restituende. Lōge cōmodius est possidē q̄ȝ petē

¶ Ualeri⁹ max. li. 4. ti. i. in fi. Si de mū tuta ē potentia que viribus suis modū imponit.

¶ Cecilius firmi. de btā vita li. 4. Cautio a metu oritur.

¶ Cassiodorus eplārū lib. 3. c. 4. Qui vult alium in precipites casus mittere: eu ȝ certū est fideliter non monere. ¶ Libro. 3. c. 24. Res parua nō vos ducat ad extrema discrimina. ¶ 49. c. Prudētie est cauere etiaȝ q̄ nō putant emergere. ¶ Li. 11. & pe. c. 41. & fi Ociū tibi clemens actus inducit.

¶ Isidorus soliloquiorȝ lib. 2. c. 17. Timor cautū facit hominē atqȝ sollicitum.

¶ Uersificator fabularū esopi. 27. fab. Opēs vincit opēs securā ducē vitā. ¶ Fabula. 53
Tutorē retinere suū tutissima res est.
Nam si tutor abiit hostis obesse potest.
¶ Fabula. 54. Unde perire queas hostem munire cauto. Qui dat quo pereat qui viuat hoste perit.

¶ Baldo. 4. fabu. Nec ope lorice nec egebit accumine fice.
More nec hostili: cuiusqȝ iuuamine pili.
Solo virtutū quē cōstat robore tutum.

¶ Gualterius de castellione li. i. Nō murus nō arma: ducem tutāt auarum. ¶ Lib. 7.
Tutior vt maneas hostis nil ē qd̄ ihoneste
Despicias tute: fit quē neglexeris ille:
Fortior hoc ipso multoqȝ valētior hostis.

¶ Jacobus beneuētanus. c. 34. Fallere non poterit te via nate vetus. ¶ Caplo. 37.
Ignorata via ferre picula solet. ¶ Cap̄. 38.
Ignorata vada tibi ptrāsire caueto.
Nate profunda: lȝ ne videant ea.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 8. Cautius est q̄ñ grauiora timent agendū.

¶ Prouerb. vulg. An delepelle de volpe ve ne almercha.
Chi ben se guarda saluo seuede.
El pegno conserua lamigo.
No lassar la via vere per la noua.
Ogno can lecca lamola: tristo quel che sege troua.
Uolpe non entra entana noua.

¶ De certitudine & incertitudine. Rubrica. 14.

Salomon in eccl. c. 9. Oia in futuro seruantur incerta.

¶ Salustius in iugurtino. Nō de bene certa pro incertis mutari.

¶ Paladius. c. 7. Rerum fine culpa melior vsus est q̄ȝ cum spe corrigendi serus euēt⁹.

¶ Maximianus: Nonne placet melius certis confidere rebus.
Euentus varios: res noua semper habet.

¶ Cato. c. 2.
Rem tibi ꝓmissam certā ꝓmittere noli.
Ignotū tibimet noli ꝓponere notis.
Cognita iudicio ɔstat incognita casu.

¶ Boetius de consolatione li. i. c. 11. Nō pcipiti via certum deserit ordineȝ: letos nō habet exitus.

¶ Uersificator fabularū esopi. 27. fab.
Nō igit debēt pro vanis certa relinqui.

¶ Baldo. 9. fabula. Nec que sunt extra faciant vos linquere vestra.

Ertius liber tertie partis tractatus de philosophia doctrina ac disciplina: et his connexis sub his titulis.

¶ De philosophia et scientia litterarum. Rubrica .j.

¶ Salomon in ecclesiastico.c.12.et f. Faciendi plures libros nullus est finis.

¶ Ysocrates in exortationibus.c.2. Presertim strennue videberis agere si fueris amator scientiae: cris et eius auctor. que siquidem nostri conseruans lectionibus: que de nodum didicisti: assistens disciplinis.

¶ Aristotel. ethicorum. lib.j.c.8. Honorabilior et melior est politica medicinali. ¶ Li. 10.et f.c.7.et fi. Videtur philosophia admirabiles delectationes habere puritate et firmitate ¶ Idem topicorum.li.8. Philosophia est syllogismus demonstrans.

¶ Cronica de nugis philosophorum.c.28. f. de Aristoteli: Aristotel. iterrogatus quid assecutus esset ex philosophia: respondit: vltro facere que quidam pauore legum faciunt.

¶ Tullius in ortensio: Philosophia rationibus progredi debet. Duo hec sunt maxima in philosophia: iudicium veri: et finis bonorum ¶ Idem tusculanarum questionum.li.j. Omnium artium que ad rectam viuendi viam ptinent: ro et disciplina studio sapientie que philosophia dicitur: contra. ¶ Meum iudicium semper fuit omnia nostros aut inenisse per se sapientius quam per grecos: aut accepta ab illis fecisse meliora. ¶ Natura inest mentibus nostris insaciabilis: quedam cupiditas veri videndi. ¶ Li.2. Philosophia paucis est contenta iudicibus: multitudinem consolto ipsa fugiens: eique ipsi et suspecta et inuisa est. ¶ Philosophia videtur animis: inanes sollicitudines detrahit: cupiditatibus liberat: pellit timores. ¶ Li.5. Est profecto animi medicina philosophia. ¶ Virtus adipiscende cum philosophia quesita est. ¶ Li.4. Philosophia ex rationum collatione constat. ¶ Lib.5. extra: Quid est dulcius ocio litterato. ¶ Idem de fine bonorum et malorum li.j. Ita sentio et sepe de serui: latinam linguam non modo non inopem sed locupletiorem etiam esse quam grecam. ¶ Li.2 A grecis philosophiam et omnes ingenuas disciplinas habemus.

¶ Seneca epistolarum ad Lucillum. lib.7.c.5. Adeo philosophia sacrum quiddam et venerabile est vt etiam si quid illi simile est mendacio placeat. ¶ Li.15.c.1. Philosophia sapientie amor est et affectatio. ¶ Philosophie tres partes esse dixerunt et maximi et plurimi auctores: moralem: naturalem: et rationalem. Prima componit animum. Secunda rerum naturas scrutatur Tertia proprietates verborum exigit: et structuram: et argumentationes: ne pro vero falsa subrepant. ¶ Idem de septem liberalibus artibus. Liberalia studia dicta sunt: quia homine libero digna sunt. ¶ Liberalia studia virtutem dare non possunt: sed animum ad recipiendam virtutem preparant. ¶ Liberales artes non producunt animum ad virtutem: sed expediunt. ¶ Quid est quare existimem non futurum sapientem eum qui litteras nescit: cum sapientia non sit in litteris: res tradit non verba.

¶ Cecilius firmamus de beata vita. lib.4. Multis artibus opus est vt ad philosophiam possit accedi.

¶ Cato capitulo.1. Disce litteras.

¶ Boetius in aritmetica.c.1. quod est prohemium. Ferre nulla: sic cunctis absoluta partibus nullius indigna suis tamen est scientia nixa presidiis: vt non ceterarum quoque artium adiumenta desideret. ¶ 2.c. quod etiam est prohemium: Philosophia amor est sapientie.

¶ Cassiodorus epistolarum libro.3.c.33. Gloriosa est scientia litterarum: quia quod primum est in homine mores purgat quod secundum verborum gratiam subministrat. Ita vtroque beneficio mirabiliter ornat tacitos et dictos. ¶ 53. c. Geometriam quippe vbi est bonum genus acutissimum atque sollicitum: caldei primum inuenisse memorantur. ¶ Li.6.c.19. Inter vtilissimas artes quas ad sustentandam humane fragilitatis indigentiam diuina tribuerunt nulla prestare videtur aliquid sile quam pot auxiliariis medicina conferre. ipsa enim morbo peri-

clytantibus materna gratia semper assistit. ipsa contra dolores pro nostra imbecillitate configit: et ibi nos nititur subleuare vbi nulle diuitie nulla potest dignitas subueni re. ¶ Nullus iust⁹ assidue legit q̄ꝫ q̄ huma na salute tractauerit. ¶ Li. 9. c. 21. Gramma ticorum schola est pulcherrimū fundamē tum litterarum: mater gloriosa facundie: q̄ cogitare nouit ad laudem loqui sine vicio: hic incursu orationis sic errorem cognoscit absonum: quemadmodum boni mores cri men detestantur externū. Grammatica ma gistra verborū ē. ¶ Li. 10. c. 3. Eruditio lit terarum naturam laudabilē eximie reddit ornatam. Inde prudens inuenit: vnde sapi entior fiat. Ibi bellator reperit: vnde animi virtute roboretur. Inde princeps accipit quemadmodum populos sub equalitate componit: nec aliqua in mundo potest esse fortūa quā litterarꝫ nō auget gl'iosa notitia.

¶ De auctoribus scientiarum et libris eorum. Rbica. 2.

Aristoteles Ethicorū. li. 1. ca. 2. Uidebitur vtiqꝫ melius esse forsitan et oportere pro salute veritatis et familiaria destruere aliterqꝫ et philosophos existentes. Amboobus enim existentibus amicis sanctū est prehonorare veritatem.

¶ Oratius epistolarum lib. 1. c. 1. Nullius addictus iurare in verba magistri. Quo me cunqꝫ rapit tempestas deferror in hospes. ¶ Libro. 2. c. 3. et f. Scriptorū chorus omnis amat nemus et fugit vrbes.

¶ Tullius tusculanarꝫ questionum li. 5. et f. Acute disputantis alludere nō quid quisqꝫ dicat: sꝫ q̄d cuiqꝫ dicendū sit videre. ¶ Idē de natura deorum li. 3. et f. Suo cuiqꝫ iudicio vtendum est.

¶ Ouidius de tristibus. li. 2. c. 1. Omne genus scripti grauitate tragedia vincit. Hec quoqꝫ materiaꝫ semper amoris habet

¶ Seneca epistolarum ad lucillum li. 1. c. 3 Distrahit librorum multitudo. Itaqꝫ cū legere non possis quantuꝫ habueris: satis est habere quantum legas. ¶ Idem de trāquillitate animi: Onerat discentem turba librorū: nō instituit: multoqꝫ satius est paucis te auctorib⁹ tradere q̄ꝫ errare per multos.

¶ Lex coō. t. de veteri iure enucleando. l. i. § omnibus auctorib⁹: Non omnes in omnia sed certi pro certa: vel meliores vel deteriores inueniunt. Potest vnius forsitan et deterioris sententia: et multos et maiores in aliqua parte supare. ¶ Li. 6. §. vt omnes. Qui non insubtiliter factum emendat laudabilior est eo q̄ prius inuenit.

¶ Priscianus in prohemio. Omnis eloquē tie doctrinam: et omne studiorum gen⁹ pre fulgens sapientie luce a grecorum fontib⁹ deriuatum latinos proprio sermone inuenio celebrasse: et in omnibus illorum vestigiis liberalib⁹ consecutos artibus video. ¶ Grāmatice artis auctores quanto sūt minores tanto perspicatiores: et ingeniis floruisse et diligentia valuisse omnium iudicio cōfirmatur. ¶ Li. i. t. de substātiali potestate propria singularum litterarꝫ: Grecis in oī doctrina auctoribus vtimur.

¶ Cecilius firmianus de beata vita li. 2. Sapientiam sibi adimunt qui sine vllo iudicio inuenta maiorum probant: et ab aliis pecudum more ducuntur. ¶ Maius est propria facere q̄ꝫ aliena disponere.

¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 2. Nō te moueat dicentis auctoritas: nec quis sit: sed quid dicat intendito.

¶ Proclus de decem dubitatiōibus circa prouidentiam in prohemio: Dum a prioribus dicta placentia nobi sipsis dicimus: nostra vtiqꝫ dicere videmur.

¶ Boetius de disciplina scholarium. li. 2. Librorum copiaꝫ tue acquiras exercitatiōi vt cum opus fuerit eam consulas: nec omnino eis credas. ¶ Miseri est ingenii semp inuentis vti et nūqꝫ inueniendis: stulcius est magistrat⁹ oronib⁹ oīno ꝯfidere: sed p̄mo ē credendū: donec videat quid sentiat.

¶ Ugo de sancto victore compendii. lib. 3. c. 5. Firmior est sententia que auctoritate

sapientis inducitur.
¶ Auctor.l. qui incipit astrolabi: Nõ a quo sed quid dicatur sit tibi cure.
Auctori nomen dant bene dicta suo.
¶ Cassiodorus epistolarum. libro 2.c.40. Semper gratum est de doctrina colloqui cum peritis. ¶ Li.3.c.11. Fugiat doctrina delictum. Indocilis est animi ad vicia trahi. ¶ Li.4.c.28. Dignus est inter alios sequenda decernere qui sibi modum visus & legitime conuersationis imponere. ¶ Li.6.c.6. Reuerendũ honorem sumit quisquis magistri nomen acceperit: q2 hoc vocabulum semper de peritia venit. ¶ Li.8. epistola.12. Sicut pernitiosum est doctos praua suadere: sic salutare munus est cũ veritatis terminos disertitudo nescit excedere.

¶ De doctrina & doctoribus seu magistris. Rubrica.3.

Salomon in prouerbijs. c.14. Cor sapiens queret doctrinam. ¶ 18.c. Auris sapientium querit doctrinã ¶ 22.c. Inclina aurem tuam & audi verba sapientium. ¶ 23.c. In auribus insipientiũ ne loquaris: q2 despiciẽt doctrinam eloquij tui. Ingrediatur ad doctrinam cor tuũ & aures tue ad verba scientie.
¶ Aristotel. ethicorum lib.6.c.2. Docibilis omnis scientia videtur esse: & scibile discibile. Ex precognitis est omnis doctrina.
¶ Idem methaphysicorũ.lib.j.c.j. Hi docent qui causas de singulis dicunt.
¶ Cronica de nugis philosophorum c.28. s. de aristotel. Aristoteles crebro solit⁹ erat dicere: q visus ab aere continente lumen recipit: anima vero a disciplinis vel a documentis. ¶ Idem dicebat doctrine quidem radices esse amaras: sed fructum dulcem. ¶ Idem interrogatus quid intersit inter doctos & indoctos inquit: quantũ interest inter viuos & mortuos. ¶ Idem dicebat doctrinam in prosperitatibus esse decorem: in aduersitatibus vero refugium.
¶ Iesus filius sirach. in ecclesiast.c.6. A iuuentute tua excipe doctrinam: & vsq3 ad canos inuenies sapientiam.
¶ Oratius in poetria. Segnius irritant animos demissa per aurem: Q; que sunt oculis subiecta fidelib⁹. ¶ Quicqd pcipies esto breuis: vt cito data percipiant animi dociles capiantq3 fideles: Omne superuacuũ pleno de pectore manat.
¶ Tullius de amicitia: Fruct⁹ ingenij & virtutis omnisq3 prestantie tum maximus capitur cũ in proximum quemq3 confertur.
¶ Idem tusculanarum questionum li.2. ¶ Ut ager q̃uis fertilis sinẽ cultura fructuosus esse non potest: sic sine doctrina anim⁹. ¶ Idem retho. artis noue li.6.&.c.10. Homo indoctus quãtuis sit ingeniosus ad virtutem peruenire non potest. ¶ Idez de oratore.li.j. Non ignoro & que bona sunt fieri meliora posse doctrina. Non est omnino ars vlla in qua omnia q̃ illa arte effici possunt a doctore tradantur.
¶ Ouidius de tristib⁹.li.2.c.j Quodq3 parum notũ nemo docere potest. ¶ Idem methamorph. Fas est & ab hoste doceri.
¶ Mattheus in euangel.c.15. Cecus si ceco ducatũ prestet ambo in foueam cadunt.
¶ Seneca eplarum ad lucillũ.li.4.c.6. Nũq̃ minus dicit̃ q nũq̃ satis discit̃. ¶ Li.5.c.9. Plurimũ pficit sermo qui minutatim irrepit animo. ¶ Idẽ de trãquillitate animi Male respõdent coacta ingenia. ¶ Idẽ de ɔsolatiõe ad elbiaz: Altius pcepta descẽdũt que teneris imprimunt̃ animis. ¶ Iẽ in puerbijs. Homines dum docent discunt.
¶ Iuuenalis.li.3. satyra. Penituit multos vane sterilisq3 cathedre.
¶ Lex cod.li.10.t. de professoribus & medicis. l. magistros: Magistros studiorũ doctoresq3: excellere oportet morib⁹ pmũ: deinde facũdia. Quisquis docere vult non repẽte nec temere psiliat ad hoc mun⁹: sed iudicio ordinis pbat̃ decretũ curialiũ mercat̃ optimorũ ɔspirante ɔsensu. ¶ Lex instit̃.t. d gradibus.§.si. Ueritas magis oculata fide q̃ per aures animis hominum infigitur.

¶ Marcialis cocus li. vndiqз suscepto. c. 3.
Ante docere cupis q̃ discere potiο vana.
Et affectas regere ne scius ipse regi.
Qz male confundit, rõ p̃postera mores.
¶ Vegecius. de re militari. lib. 1. c. 8. Quem inuenias qui possit docere q̃d ipe nõ didicit.
¶ Ualerius Maximius. 5. c. de pietate: Doctrina proficit, vt politiora: non vt meliora fiant ingenia: qm̃ solida virtus nascitur magis q̃ fingatur.
¶ Auctor li. de for. bon̄. vite. c. 4. Docentiũ esto, tacit⁹ auditor. ¶ Que nosti sine arrogantia postulanti imperities.
¶ Macrobius de somno Scipionis: In re naturaliter obscura qui in exponendo plura q̃ necesse est superfundit addit tenebras. ¶ Idem saturnaliorum. l. j. in prohemio: Superfluum video inter sapientes nota proferre.
¶ Boetius de consolatione: libro. 3. c. 12. Heret profecto semen introrsum veri q̃d excitat ventilante doctrina. ¶ Idem de disciplina scholarium. li. 3. Arrogantis magistri sedulitas fideliter vnq̃ istruxit neminẽ
¶ Cassiodorus epistolarũ li. 1. c. 39. Socos ipsos apprehendere virgultis teneris inchoamus. Ceterũ si robora primus scintillis adhibeas: igniculum opprimis q̃ fouere cõtendis. Sic animi bonum nisi prius lenitate fuerint ĩbuti ad hoc q̃d intẽdũt idonei nequeũt reperiri. ¶ Li. 1. c. 40. Semp gratũ est de doctrina colloqui cũ peritis. ¶ Lib. 3. c. 11. Fugiat doctrina delictum. ¶ Indocilis est animi ad vitia trahi. ¶ Li. 4. c. 28. Dignus ẽ iter alios sequẽda decernere qui sibi modũ visus est legittime conuersatiõis imponere. ¶ Li. 6. c. 6. Reuerẽdũ honorẽ sumit quisquis magr̃i nomẽ accepit: qz h' vocabulum semp de peritia venit. ¶ Li. 8. c. 12. Sicut pniciosum est doctos praua suadere: sic salutare min⁹ est cũ veritatis terminos disctitudo nescit excedere.
¶ Gregorius in pastorali. c. 1. Sunt plerique qui dum metiri se nesciunt que non didicerint: docere concupiscunt: qui pondus magisterij tanto leuius existimant quanto vim magnitudinis illius ignorant. ¶ 2. c. Nulla ars doceri presumat nisi in certa prius meditatione discatur.
¶ Isydorus in synon̄. soliloquiorz. lib. 2. c. 41. Excellentior fit natura doctrina.
¶ Auctor. Rudium doctrine: libro primo. Quisquis vicem domini retinet de iure magister: Dignus honoris ob hoc quisqз magister erit. ¶ Li. 2. Indociles feritas immoderata facit.
¶ Mattheus vindocinen̄. in poetria: par. 2. c. 2. Omne bonum in commune deductum clarius elucescit. Lucerna nihil p̃dest abscõdita. ¶ c. 9. Usus facit magr̃z.
¶ Gaufridus in poetria. c. 52. Cum doceas artes sit sermo domesticus arti.
Quelibet ars gaudet p̃prijs sз sint sua v̄ba
Limitib⁹ cõtenta suis: cũ veneris extra.
In cõmune forum placeat cõmunib⁹ vti.
¶ Auctor. li. qui incipit astrolabi: Disce diu firma tibi tardaqз: atqз ad scribendum ne cito prosilias doceto. Nolo repentina tua fit doctrina magistri: Dictis doctorum: factis intende bonorũ.

¶ De admonitione castigatione seu correctione. Rũca. 4.

Salomon in puerbijs. c. 9. Qui erudit derisorẽ ipse sibi iniuriã facit. Noli arguere derisorẽ ne oderit te. Argue sapiẽtẽ ꝛ diliget te. ¶ 12. c. Qui odit increpatiões isipiẽs ẽ. ¶ 15. c. Qui abijcit disciplinã despicit aiaз suã: q̃ aũt acq̃escit icrepationib⁹ possessor ẽ cordis. ¶ 17. c. Expedit magis vrse occurrere raptis fetibus q̃ fatuo confidenti sibi in stultitia sua. ¶ 18. c. Non recipit stultus verba prudentia: nisi ea dixerit que versant̃ in corde ei⁹. ¶ 22. ca. Stultitia alligata est in corde pueri: ꝛ virga discipline fugabit eam. ¶ 23. c. Noli subtrahere a pueto disciplinam. si eñ percusseris cum viga nõ morieт: tu virga percutis ꝛ animã eius d̃ inferno liberabis. ¶ 27. c. Si cõtnderis stultũ in pila: q̃si ptisanas

feriente: desuper pilo non auferetur ab eo stultitia eius. ꝛ 29.c. Uiro qui corripiente dura ceruice contemnit repentinus superueniet interitus: ꝛ cum sanitas non sequitur: virga atq; correctio tribuet sapientiam. ꝛ Idem in ecclesiast.c.j. Peruersi difficile corriguntur.

¶ Cronica de nugis philosophorum.c.2.s. de thalete. Thales qui primus sapiens nominatus est fm que ꝛ septe sapietes vocati sunt optie iterrogatus qualiter quidez: atq; iustissime viuim⁹: ait si quod iubemus alijs ipsi agamus.

¶ Aristotel. rethorico. artis veteris. li.j.19. Differunt aut punitio: ꝛ castigatio: castigatio quide enim patientis gratia est: Punitio aut facientis vt satietur.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast.c.19. Qui odit correctionem minuetur vita. ꝛ 21.c. Qui odit correctionem vestigium est peccatoris. ꝛ 22.c. Peccator homo vitabit correctionem ꝛ fm voluntatem suam inueniet comparationem.

¶ Oratius in epistolis. li.j.c.j. Nemo adeo ferus est vt non mitescere possit: Si modo culture patientem comodet aurem.

¶ Tullius retho artis vete. li.2.c.j. Docti ab aliquo facile ꝛ libenter sententiam comutabimus. non enim paruz cognosce: sed in paruz cognito stulte ꝛ diu perseuerasse turpe est: propterea q alterum comuni hoium infirmitati: alterum singulari cuiusq; vitio est attributum. ꝛ Idem tusculanarum questionum. li.2. Hoc turpior quis est: q in eo peccet cuius profitetur scientiam.

¶ Ouidius de remedio amoris. li.j. Impatiens animus nec adhuc tractabilis arte Respuit: atq; odia verba monentis habet ꝛ Ide de tristibus. li.5.c.16.ꝛ fi. Qui monet vt facias qd iam facis: ille monenda Laudat ꝛ hortatu comprobat acta suo. ꝛ Idem methamorph. li.j. Cuncta prius temtanda: sed imedicabile vulnus: Ense rescandum est: ne pars sincera trahatur. ꝛ Idem de fastis li.3. Judicio peccas turpius ipse tuo. ꝛ Idem de ponto. li.3.c.6. Nec nocet admisso subdere calcar equo.

¶ Seneca eplarum ad lucillum. lib.7.c.2. Quicquid infixum ingenitum est leuiter arte non vincit. Quecunq; attribuit conditio nascendi ꝛ corporis temperantia etia cum multum se diuq; animus compo uerit hebrebunt. ꝛ Li.4.c.7. Initium est salutis notitia peccati. Qui peccare nescit: corrigi no vult ꝛ Li.9.c.2. Uitia sua confiteri sanitatis iudiciu est. ꝛ Li.16.c.2. Nihil proficiet precepta qdiu mentis error: obtusus est. Omnia honestarum rerum semina anime gerunt: que admonitione excitantur. Ingenij vis preceptis aliter ꝛ crescit: vanasq; psuasiones adijcit innatis: ꝛ depravata corrigit. Nulla res magis animis honesta iduit dubiosq; ꝛ in prauum inclinabiles reuocat ad rectum q bonorum couersatio. paulatiz enim descendit in pectora ꝛ vim preceptorz obtinet frequeter aspici: frequeter audiri. Id tibi in couersatioue viroru sapientium eueniet: non deprehendens quéadmodum aut quando tibi profit: prodesse deprehendes. ꝛ Li.19.c.2. Facile est auditorem concitare ad cupiditatem recti: omnibus enim natura fundamenta dedit semeq; virtutuz. ꝛ 10.c. Uicia nostra qz amamus defendimus ꝛ malumus excusare illa q excutere. ꝛ Idem de ira. li.2. Aliquando incutiedus his metus apud quos ro non proficit. Difficulter recidunt vicia que nobiscuz creuerut. Naturam mutare difficile est. Quo plus indulgetur pupillo quo plus lz corruptior fit ꝛ Idem declama. seu ciuil. causaruz li.7. in prohemio. Hoc equale oiuz est vt vicia sua excusare malint q effugare. ꝛ Idem in prouerbijs. Cum his versare qui te corrigent. Secrete admone amicos: palam lauda.

¶ Lex dig. ti. ad. l. acquil. l. ꝛ si quecumq; i fi. Leuis dumtaxat castigatio concessa est docenti. ꝛ l. infrascripta: Preceptoris nimia seuitia culpe assignatur. ꝛ Ti. de act. empt. ꝛ vendi. l. item quere. §. item iulianus. Magistri leuis castigatio concessa est.

Ualerius maximus li. 2. ti. de disciplina militari. Aspero et abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget: quia vires armis constant que ubi a recto tenore desiverint: oppressura sunt nisi opprimant.

Marcialis coc' lib. undique suscepto. c. 3.

Sunt homines neque bene de virtute loquentes. Non hos sed verbum pectore fige tuo.

Auctor. l. de for. honeste vite. c. 4. Amonebis libenter. Si merito te obiurgauerit aliquis scito quod profuit. si immerito scito quod prodesse voluit. Non esto acerbus reprehensor: sed sine exprobatione correctorita ut admonitionem hylaritate preuenias. Errori facile veniam dato.

Ambrosius de officijs. li. 3. et fi. c. 16. et fi. Neque monitio aspera sit: neque abiurgatio contumeliosa.

Proculus de decem dubitationibus contra prouidentiam. c. 8. Magis corrigerentur puniti mox delinquentes: quam post tantum tempus ut non cognoscant propter quod puniantur.

Cato. Capitulo. 2. Cum moneas aliquem nec se velit ipse moneri: Si tibi sit carus noli desistere ceptis. Que culpare soles ea tu ne feceris ipse. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum.

Cassiodorus epistolarum. lib. j. c. 5. Cogi debet ut sit quietus qui suo vicio renuit esse pacificus. ¶ Li. c. 14. Malum cuius perseuerat augetur: et remedicabile bonum est in peccatum accelerata correctio. ¶ Li. 5. c. 4. Pudoris sustinere iacturam nesciunt qui se prius iudice corrigunt ¶ Libro. 9. c. 12. Hoc est propria delicta corrigere quod et non facere. ¶ 18. c. Similis fit innocenti quem contingit sub cominatione purgari. ¶ Lib. 11. c. 3. Non facile efficitur viciosus cui admonitor insistit assiduus. ¶ Idem de amicitia c. 24. Qui sequuntur sue mentis impetum et non rationem: vix aut numquam icorripiendo proficiunt. Tardius peccatum soluitur quod per consilium solidatur.

Claudianus. libro. j. In commune iubes si quid censes ne tenendum Prius visa sibi tunc obseruantior equi Fit populus: nec ferre vetat cum viderit ipsum Auctorem parere sibi.

Auctor rudium doctrine. lib. 2. Rebus et exemplis est informatio vera.

Prouerb. vulg. Uerzia non sa fina per alguna meezina.

De increpatione et reprehensione. Rubrica. 5.

Salomon in prouerb'. c. 12. Qui odit increpationes insipiens est. ¶ 15. c. Qui acquiescit increpationib' possessor est cordis. ¶ Idem in ecclesiast. c. 7. Melius est a sapiente corripi quam astuta adulatione decipi.

Terentius in andria. c. 3. Obsequium amicos: veritas odium parit.

Tullius de oratore li. j. in fi. Malo non intelligi orationem meam quam reprehendi. ¶ Li. 2. Homines imperiti facilius quod stulte dixeris reprehendere: quam quod sapienter tulleris laudare possunt.

Mattheus in euangel. c. 7. Quid vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides. Aut quomodo dicis fratri tuo: frater: sine eijciam festucam de oculo tuo: ecce trabes in oculo tuo est. Hypocrita eijce prius trabem de oculo tuo: et tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. ¶ Idem dicit lucas in euang c. 6.

Paulus apostolus epistola. j. ad timotheum. c. 5. Seniorem ne increpaueris: sed obsecra ut patrem.

Seneca in prouerbiis: Crudelis est in re aduersa obiurgatio. Obiurgationi semper aliquid blanditie admisce.

Ualerius maximus. l. 3. ti. de fiducia sui. Euripides quidem athenis arrogans visus non est: cum postulante populo ut ex tragedia sententiam quandam tolleret progressus in senatu dixit: se ut populum doceret non ut ab eo discederet fabulas componere sol

lennes. ℱ Li.4.ti. de verecundi a: Athenis quidam vltime senectutis cum spectatum ludos in theatrum venisset cumque nemo ex cuiubet sessum reciperet ad lacedemoniorum legatos peruenit: qui homines etate modica canos eius in annos assurgendi officio venerati sunt: sedemque ei inter ipsos honoratissimo loco dederūt: qđ vbi fieri populus aspexit maximo plausu aliene vrbis verecundiā cōprobabat. Fertur tunc vnū ex lacedemoniis dixisse erga atheniēses qđ sit rectū sciūt: sed id facere negligunt.

¶ Marcialis cocus. l. vndique suscepto. c. 3. Cur maculas alios maculosior omnib⁹ albi: Et carpi dignus carpere non metuis. ℱ Caplo. 5. Fratris verrucas mordaci dēte refringis. Ulcera dissimulans que tibi in ore sedent. Ad fratris culpam aquile tu lumina portas. Ad tua cum scelera nulla vel orba feras. ℱ Capitulo. 6. Alterius censor: censor et esto tuus.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 4. Reprehenderis patienter. Si merito te obiurgauerit aliquis scito qđ profuit. si immerito scito qđ prodesse voluit. Non esto acerbus reprehensor.

¶ Cato caplo. 2. Que culpare soles ea tu ne feceris ipse. Turpe est edoceri cui culpa redarguit ipsum.

¶ Montenarius in luma cleri. c. 128. et p. Di ligitur tector scelerum reprehēsor odit.

¶ De exemplo et imitatione
Rubrica. 6.

In exodo c. 23. Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sētentie vt a vero deuies.

¶ Psalamista. 36. ps: Noli emulari in malignantib us neque zelaueris facientes iniquitatem: quoniam tanquam fenum velociter arescent: et quemadmodum olera herbarum cito decident. Noli emulari in eo qui prospe ratur in via sua: in homine faciente iniustitias. Noli emulari vt maligneris: quoniam qui malignantur exterminabuntur.

¶ Salomō in pūerbiis. c. j. Si te lactauerit peccatores ne acquiescas eis. ℱ 3. c. Ne emuleris hominem iniustum: nec imiteris vias eius. ℱ 11. c. Sectario malorum preparat mortem. ℱ c. 23. Ne emuletur cor tuū peccatores. ℱ 24. c. Ne emuleris viros malos: nec desideres esse cum eis.

¶ Aristotel. retho. li. j. c. 2. Est exemplum quidem inductio: entimema aūt syllogismus. Uoco aūt entimema quidē rethoricorū syllogismum. exemplum aūt rethoricam inductionem. ℱ 25. c. et fi. Prouerbia testimonia sunt. ¶ Li. 3. et f. c. 19. Exēpla sunt magis orationalia: entimemata aūt magis iudicialia.

¶ Terentius in heautonti. c. 5. Periculum ex aliis facito tibi qđ ex vsu fiet astut⁹. In adelphis. c. 11. Inspicere tanquam in speculum vitas hominum iubeo: atque ex aliis summere exemplum sibi.

¶ Salustius in catilinario. Omnia mala exempla ex bonis initiis orta est. Romanis superbia non obstabat quo minus aliena instituta si modo proba erant imitarentur. arma atque tela militaria a samitib⁹ īsigniis magistratus a tuscis pleraque sumpserunt. Postremo qđ vbique apud socios aut hostes idoneum videbatur cum summo studio domi exequebantur. Imitari bonos quā inuidere bonis malebant.

¶ Tullius retho. artis noue. li. 4. c. j. Exempla testimoniorum locum obtinent. Ut testimonium: sic exemplum rei confirmande causa sumitur. nō ergo oportet hoc nisi a probatissimo sumi: ne quid aliud cōfirmare debeat: egeat idipsum cōfirmatiōis. ℱ 4. c. Rerū impiti qui vniuscuiusque rei de reb⁹ ante gestis exēpla patere nō possūt: hi pro imprudētiā facile deducunt in fraudem. At hi qui sciūt quid aliis acciderit: facile ex aliorū euentu suis rationibus possunt prouidere. ℱ Li. 6. et f. c. 11. Exemplū est alicui⁹ facti aut dicti preteriti cum certi auctoris noīe propositio.

¶ Tullius de oratore li. 3. et fi. Commemoratio antiquitatis exemplorumque prolatio

auctoritatem orationi affert & fidem. Habet autem vt in etatibus auctoritatem senectus: sic in exemplis antiquitas.
¶ Ouidius de fastis li. 6. & fi. Exempla parantur: Cum iudex alios qd monet ipse facit.
¶ Quintillianus declamati. 2. declama: In exemplum vicia facilime proficiũt. Quo ad altiorem quisq3 boium gradũ extendit: magis in exemplum spectantib⁹ patet. Hec est conditio superiorum: vt quicquid faciunt precipere videantur. Pernitiosissimus est maximus quisq3 auctor.
¶ Seneca epl'arum ad lucillũ. li. 2. c. 3. Longum iter est per precepta breue & efficax p exempla. ¶ Li. 16. c. 2. Nemo sibi vni: sed dementiã spargit in proximos: accipitq3 in uicem ¶ Idem declama. seu ciuil. causarũ. li. 9. c. i. Facilius vt quid imitandũ & quid vitandũm sit docemur exemplo. ¶ Idem in prouerbijs. Bonum est fugienda aspicere in alieno malo. Ex vitio alterius sapiens emendat suum.
¶ Juuenalis li. 3. sat. 2. Omne animi viciu3 tanto conspici in se crimen habet: quanto maior qui peccat habetur. ¶ Lib. 5. & finali. sat. 2. Velocius & citius nos: corrũpunt vicior exempla domestica.
¶ Paladius de agricultura. c. j. qd est probe miũ. Nõ quos reprehendimus imitemur.
¶ Cato capitulo. 4. Multorum disce exemplo que facta sequaris. Que fugias vita est nobis aliena magistra.
¶ Cassiodorus epistolarum li. 5. c. 44. & fi. Instructius redditur animus in futuris qñ preteritorum cõmonet exemplis. ¶ Li. 10. c. 13. Res minor ad potioris currit exemplum: & alieni facti iure inuidiam substinet qui peccatis prestat exemplum. ¶ Li. 17. & fi. c. j. Sicut discipuli magistri sciam pdũt: sic nos obsequentium mores aperiunt.
¶ Claudianus. libro. j. Componitur orbis Regis ad exemplu3: nec sic inflectere sẽsus Humanos edicta valent q̃3 vita regentis. Mobile mutat semp cũ principe vulgus.
¶ Gregorius in pastorali. c. 3. Nemo in ecclesia magis nocet q̃3 qui peruerse agẽs nomen vel ordinem sanctitatis habet. In exẽplum culpa vehementer extenditur quãdo pro reuerentia ordinis peccator honorat.
¶ Isidorus in synonĩ. soliloquiorum lib. j. c. 10. Aspice ex alieno tormento qd timeas. Respice in alieno exitio qd pauescas. Euita foueam in qua vides coram te aliu3 cecidisse. Pericula aliene vite pertimesce. ¶ Lib. 2. c. 43. Que verbis doces exemplis ostende.
¶ Versificator fabularum esopi. f. 5. Proficit exemplo merito cautela docendi.
¶ Auctor rudium doctrine. lib. 2. Rebus & exemplis est informatio vera.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 8. Si malus est dominus fit populusq3 malus.
¶ Gaufridus in poetria. c. 29. Seruiat exemplum doctrine.
¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: Dictis doctorum: factis intende bonorum.
¶ Prouerb. metricẽ. extraordi. l. vag. Casus dementis correctio fit sapientis.

¶ De disciplina Rũca. 7.

Salomon in prouerbiis. c. j. Audiens sapiens sapientior erit. ¶ 12. c. Qui diligit disciplinam diligit scientiam. ¶ 13. c. Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam. ¶ 17. c. Qui euitat discere incidet in mala. ¶ 19. c. Non cesses fili audire doctrinam: nec ignores sermones scientie. ¶ 22. c. Inclina aurem tuam & audi verba sapientum.
¶ Plato in menonem: Nõ natura boni: fiũt itaq3 disciplina.
¶ Isocrates. in exhortatiõibus. c. 3. & fi. Sicut viduimus apem in omnes quide3 ascẽdere plãtulas. e singulis autem optima colligentẽ: sic etiã pueros auidos in nullo qui dẽ inscie se hñe. vndiq3 vo seria legere.
¶ Aristotel. ethicorum. li. j. c. 2. Qui neq3 ipsemet intelligit neq3 aliu3 audiens in animo ponet: hic inutilis vir est. ¶ Idem rethor. li. j. c. 20. Addiscere & imutari delectabile est

vt ad multū: imitari q̄d é eñ est cōcupiscere addiscere q̄re imitabile é ɔcupiscibile. ad/discere aūt est in id q̄d s̄m naturā cōsistit. ¶ Li. 3. ꝛ f. c. 11. Adiscere q̄d facile: delectabile natura omnibus est. ¶ Idem politico/rum. lib. 5. c. 9. ꝛ fi. Contingit esse aliquos quos disciplinari ꝛ fieri studiosos viros i/possibile est. ¶ Idem probleumatuȝ. pē. 19. Delectabile est discere. ¶ Idem elencorum libro. i. Oportet credere eum qui addiscit.

¶ Iesus filius sirach. in ecclesiast. c. 6. Si inclinaueris aurem tuam excipe doctrinam: ꝛ si dilexeris audire sapiēs eris. ¶ 18. c. Anteq̄ loquaris disce.

¶ Oratius in poetria: Cur nescire pudens praue q̄ discere malo.

¶ Tullius retho. artis veteris. li. i. 9. c. Is maxime docilis est qui attentissime est pa/ratus audire. ¶ Idem rethor. artis noue. li. i. c. 4. Docil's qui attente vult audire. ¶ Li. 3. c. 9. Ingenij bonitas imitatur sepe doctrinam ¶ Idem de oratore li. i. Non est oīno ars vlla ī qua omnia que illa arte effici pos/sunt a doctore tradant. ¶ Idem tusculanarū questionū. li. 4. Audienti discipulo intento opus est animo ne oīa dilabantur si vnū aliquod aufugiat. ¶ Idem de natura deoꝝ li. i. Obest plerūq; his qui discere volūt au/ctoritates coꝝ qui se docere profitētur. de/serunt enim sui iudiciū adhibere ꝛ habent ratū q̄d ab eo quod ꝑbat iudicatū vident.

¶ Seneca epistolarum a d lucillum. li. i. c. 2. Distrahit librorum multitudo. Itaq; cum legere non possis quantum habueris: satis est habere quantum legas. ¶ 3. c. Plus tibi ꝛ viua vox ꝛ cōuinctus q̄ oratio proderit. Homines amplius oculis q̄ auribus cre/dunt. ¶ Libro. 3. c. 3. Si vis vacare animo vt pauper sis oportet: aut pauperi filis: non potest studium salutare fieri sine fragilita/tis cura. fragilitas autem paupertas volun taria est. ¶ Lib. 6. c. 3. Lectio certa prodest: varia delectat. Que dementia est supervacua discere in tanta temporis egestate. ¶ 7. c. ꝛ fi. Dociles natura nos edidit ꝛ rationeȝ dedit imperfectam sed que profici posset. ¶ Li. 11. c. 2. Apes debemus imitari: que vagantur ꝛ flores ad mel faciendum idoneos carpūt. deinde quicq̄d attulere disponūt ac ꝑ fauos dirigūt. Nos quoq; debem⁹ q̄cunq; ex diuersa lectione congessimus separare. Melius enim distincta seruantur. deinde adhibita ingenij nostri cura ꝛ faculta/te in vnum saporem varia ista libamenta confundere. ¶ Li. 15. c. i. Facilius per par/tes in cognitioneȝ totius adducimur. Quic/quid in maius creuit facilius ignoscitur si discessit in partes quas innumerabiles esse ꝛ paululas non oportet. Idem enim vicium habet nimia quod nulla diuisio simile. cōfuso est quicquid in puluerem sectum est. ¶ Idem declama. li. 4. in prohemio. Accu/tior est cupiditas ignota cognoscendi q̄ nota repetendi. ¶ Idem de ira. li. 2. Nihil est difficile ꝛ arduū q̄d non humana mens vincat ꝛ in familiaritatē perducat assidua me/ditatio. ¶ Idem de tranquillitate animi: Puto multos potuisse ad sapientiaȝ perue nire: nisi putassent se peruenisse. Onerat di/scente turba librorum non instituit: multo q; satius est paucis te auctoribus tradere q̄ errare per multos.

¶ Iuuenalis. li. 5. ꝛ fi. saty. 2. Dociles imi/tandis: turpibus ac prauis omnes sumus.

¶ Lex dige. ti. de fideicommissa. libertati/bus. l. apud iulianum. Cupiditas discendi est optima ratio viuendi. ¶ Lex coď. li. 10. ti. de excusat. artificium. l. ij. In addipiscen/dis artibus ocium est accommodandum.

¶ Ualerius maximus li. 4. ti. de studio ꝛ industria. Democritus cum diuitijs censeri posset que tante fuerunt vt pater eius xer/sis exercitui exempluȝ dare ex facili potuerit: quo magis vacuo animo studijs littera rum esset operatus parua admodum sum/ma retenta: patrimonium suum patrie do/nauit.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 4. Docen/tium esto tacitus auditor. Sapientie cupi/dus esto ꝛ docilis. Que nescis sine occulta/

tione ignorantie tibi postula impertiri.

¶ Ambrosius de officiis li.j.c.17. Que de/lectat audire alterum loqui provocat.

¶ Macrobius de somno Scipionis lib.j. Facilior ad intellectum per oculos via est q per sermonem. ¶ Lib.2. Anime facilius illabitur concepta ratio descriptione q ser mone. ¶ Idem saturnaliorum. lib.2.c.18. extauctor libierij. Nimium altercando veri/tas amittitur.

¶ Cato capitolo.4. Instrue doctrinis ani/mum ne discere cesses. Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago. ¶ Caplo.5.7 fi. Disce aliquid. nam cum subito fortuna re/cedit. Ars remanet vitamqz hominis non deserit vnquã. Disce sed a doct's indoctos ipse doceto. Propaganda 7 enim est rerũ doctrina bonarum. Ne pudeat que nescie/ris te velle doceri. Cum tibi contigerit stu/dio cognoscere multa. Fac discas multa: 7 vita nescire doceri.

¶ Boetius.li.diuisionum: Quis non vide/at plurimum ad bonarum artium effectum valere: si apud mentes hominum nunquã fit desperatio discendi. ¶ Idem de discipli/na scholarium.lib.3. Nouerca est discipli/ne egestas.

¶ Cassiodorus.epistolarum.li.3.c.11. In/docilis est animi ad vitia trahi. Edificator liberis locũ non relinquit iniurijs. ¶ Li.6.c.19. Ille magis studiosus agnoscitur qui cautior frequenti interrogatione monstra/tur. ¶ Lib.8.c.9. Magna est infinitaqz pru dentia quã nemo sic assequitur vt eam nõ necessario 7 p alios querere videatur. ¶ Li.10.c.4. Sapientiam ille querit in altero pe nes quẽ est scientie magnitudo.

¶ Isydorus in synonima soliloquiorum. li.2.c.41. Excellentior fit natura doctrina. ¶ 42.c. Qd deesse tibi scientie sentis quere re ab alijs. Collatione operta clarescũt. Cõ ferendo difficilima aperiuntur.

¶ Auctor.l.qui dicit facet'.c.3. Scire qui/dem frustra contendit quisqz quod horret. Quod natura negat discere nemo potest.

¶ Cap'tulo.4. Ad loca prudentum tendat vestigia semper. Et notet attente queqz pro bantur ibi.

¶ Auctor rudium doctrine libro primo:
Queras que sunt ignota frequenter.
A quocunqz vides posse satisfieri.
Prudentis mos est varias inquirere cãs.
Ut valeat animum certificare suum.
Et quãto potior tanto prudentior extat.
A quocũqz potest discere si studeat.

¶ Ugo de sancto victore in compendio phi losophie in prohemio. Quidam bonitate in/genij freti parua quidem contennũt: eoqz amplius in maximis veritatibus lumen amittunt. Ne maiorum fructũ perdamus in nostro studio minora ne contemnamus. ¶ Lib.3.c.4. Principium a magistro: sed perfectio ab ingenio 7 exercitatione esse debet.

¶ Auctor.l.qui incipit astrolabi: Maior di scendi tibi sit q cura docendi.

¶ Prouerb.metricum.extraord.l.vag. Uir sine doctrina vix manet absqz ruina.

¶ Prouerb.vulg. El seno no sen para chi nol compra.

¶ De etate acceptabili disci/pline. Rubrica.8.

Salomon in prouerbijs. c.22. Adole/lescens iuxta viam suam etiã cũ senuerit non recedet.

¶ Iesus filius sirach.in ecclesiast.c.6. A iu/uentute tua excipe doctrinam: 7 vsqz ad ca/nos inuenies sapientiam.

¶ Oratius in epistolis lib.j.c.2. Nunc adbi/be puro pectore verba puer: nunc te me/lioribus offer. Quo semel est imbuta recẽs seruabit odorem Testa diu.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum.lib.10.c.3. Quid stultius q que diu non didiceris non discere. Tãdiu discendum est quãdiu nescias. Si prouerbio credimus quãdiu vi uas. ¶ Idem de consolatione ad helbiam matrem. Altius precepta descendunt que teneris imprimunt ãnis.

¶ Valerius maximus.li.4.ti.de studio & industria: Cato sextum & octogesimum annum agens grecis litteris erudiri concupiuit. Quã sero inde estimemus: qd etiam latinas pene iam senex didicit. Socratem constat etate prouectum fidibus tractandis operam dare cepisse. Satius iudicantem eius artis vsum sero q̃ nũquã pcipe.

¶ Lex. digest.titu. de fideicommis. liber.l. apud iulianum: Julianus dixisse fertur: & si alterum peden in sepulchro haberem discere quid vellem.

¶ Vegecius de re militari.li.j.ti.8. Non tñ celerius: sed perfectius imbuuntur que discuntur a pueris.

¶ Cassiodorus epistolarum lib.3.c.11. In teneris annis acquiritur quod matura etate seruatur.

¶ Jacob⁹ beneuentanus.c.49. Discere fac artem puerilis tempore natos: Tunc valet ingenium discere cuncta bene: Naz postq̃ mollis etas pertransit: ineptum Redditur & durum quodlibet ingenium.

¶ Prouerb. metricum. extraord.l. vag.
Quod noua testa capit inueterata sapit.
Qui non assuescit virtuti dum iuuenescit
A vicijs nescit discedere quando senescit.
Disce puer dum tps habes dũ sufficit etas
Tempora labuntur more fluentis aque.

¶ Prouerb. vulga. A caual vcio no ensegnare amblare.

¶ De studio disciplíne & continuatione eius. Rica.9.

Isocrates i exhortationibus.c.1. ad finem. Corpus mediocrioribus laboribus: anima vo studiosis sermonibus augeri nata est. Expende curam vite ade ffectum audiendi sermones. expēde solertiam vite in affectu auditionis sermonum. Sic enim que cum difficultate excogitata sunt alijs: facile te continget addiscere.

¶ Slustius in catilinario. Ubi intenderis ibi ingenium valet.

¶ Oratius in epistolis.li j.c.19. Inter cũcta leges: & percunctabere doctos.

¶ Tullius retho.artl veteris.li.j.c.12. Studium est animi assidua & vehemens ad aliquam rem applicitam magna cum voluntate occupatio. ¶ Idem de oratore libro.2 Semper statui neminem sapientie laudez & eloquentie sine summo studio & labore & doctrina consequi posse. ¶ Li.3.& finali. Non est tanta in rebus obscuritas vt eam non penitus acri vir ingenio cernat si modo aspexerit.

¶ Ouidius de tristibus: libro.5.& fi.c.39.
Adde q ingenium longa rubigine lesum.
Torpet: & est multo q̃ fuit ante minus
Fertilis: assiduo si non renouetur aratro.
Nil ni si cum spinis gratiam habebit ager.
Tpe qui longo steterit male currit: & iter
Carceribus missos vltimus ibit equus.
Vertitur in tenerã carine nimisq3 debiscit.
Si qua diu solitis cimba natabit aquis
¶ Idẽ de põto.li.4.& fi.c.2. Utiliter studiũ qd tibi cedit auia.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum.li.j.c.2. Distrahit multitudo librorum: Itaq3 cum legere non possis quantum habueris. satis est habere quantum legas. ¶ Li.11.c.2 Alit lectio ingenium. ¶ Lib.16.c.2. Queq3 salutaria sunt sepe agitari oportet: sepe versari: vt non tantũ nota sint nobis: etiam parata: adijce numero q apta quoq3 apertiora fieri solent. ¶ Idem de tranquillitate animi. Puto multos potuisse ad sapientiaz puenire nisi putassent se peruenisse. Si te ad studia reuocaueris oẽ vite fastidiũ effugies Onerat discentem turba librorũ: non instituit: multoq3 satius est paucis te auctoribus tradere q̃ errare per multos. ¶ Idem de consolatione ad paulinum. Studia optime felicitatem extollunt & facillime calamitatem minuũt. ¶ Idez tragediaꝶ itroa.c.7. Dedidicit animus sero qd didici: diu.

¶ Valerius marimus.li.4.t. de studio & industria: Catonis mirifica ples cato ita doctrine cupiditate flagrauit vt nec i curia qdẽ

dum senatus cogitur temperaret sibi quo minus grecos libros lectitaret. Qua quidē industria ostendit aliis tempora deesse: alios superesse temporibus. ¶ Solon versib⁹ significauit se quottidie aliquid addiscentē senescere: ꝛ supꝛemo vite die confirmauit quod assistentibus amicis quādā; de re sermonem inter se conferentibus fatis iā pressum caput erexit. interrogatusqꝫ quapropt̄ id fecisset: Rn̄dit vt cum istud quicquid est de quo disputatis percepero moriar.

¶ Lex cod. l. 10. ti. de excusationibus artificum. l. i. In addiscendis artibus ocium est accomodandum.

¶ Marcialis cocus. l. vndiqꝫ suscepto. c. 8. Intermissa diu t. nqꝫ fit prorsus omissa: Candide lucilli philosophia valet: Disce ꝫ assidue: disce sed vt sapias: Sūpta parūꝫ prodest que mox amittitur esca: Bos quibus ē pastus ruminat h eadem.

¶ Cato caplo. 4. Multa legas facito: perlectis perlege multa. ¶ Caplo. 5. ꝛ fi. Discere ne cesses: cura sapientia crescit. Rara datur longo prudentia temporis vsu. Cū tibi contigerit studio cognoscere multa: Fac discas multa: ꝛ vita nescire doceri.

¶ Cassiodorus epistolaꝝ li. 11. c. i. Egrescit pfecto ingeniū nisi iugi lectione reparetur. Si quid in nobis redolet studiorū flos est: qꝫ nihilominus marcidū redditur si a matre lectione carpatur.

¶ Auctor rudiū doctrine li. i. Lectio crebra valet quā nō obliuio tollit. Et recolis plene cū tibi prebet opus: Proficit hic nunqꝫ cui semper lecta nouant: Quod putat eē aliud hoc erit illud idem.

¶ Ugo de sancto victore in didascalo. li. 2. c. 11. Multos h decipit qꝫ ante tps videri sapientes volūt: Hinc nāqꝫ in quēdam elationis tumorem prorūpūt: vt iaꝫ simulare incipiāt qđ nō sūt ꝛ qđ sūt erubescere. Si oīa legere n̄ potes: ea que vtiliora sūt lege. Et si oīa legere poteris: non tamen idem labor omnibus impendendus est.

¶ Matthe⁹ vindocinensis in poetria pr. i. c. 19. Studiū est assidua mētis applicatio ad aliquid agendū: sūma cū volūtate. ¶ Particula. 2. t. 13. ꝛ. p. Est vsus doctrine comes doctria scholaris: Intercisa perit: ꝯtinuata viget. Usus facit magistrū. ¶ Idem de hystoria tobie. c. 36. Doctrine pater est vsus: doctrina scholaris. Intercisa perit: continuata viget.

¶ Gaufridus in poetria. c. 107. Sūt aliqui qui scire volunt: sed non operari. Nec studium penāqꝫ pati: e modus iste catinus. Uult piscem: sed non piscari.

¶ Prouerb. metrice. extraordi. l. vag. Sunt duo que nullus confert nisi conferat vsus. Scribere perfecte: versus compōere recte.

¶ De inuestigatione seu indagatiōe ꝛ inuenditione. Rubrica. 10.

Aristotel. methaph. li. 3. c. i Inest inuestigare volentib⁹ popere bn̄ dubitate. ¶ Ideꝫ elencoꝝ li. 2. ꝛ fi. Inuento facile est addere. ¶ Idē ethicoꝝ lib. i. c. i. Disciplinati est in tm̄ certitudinē iquirere fm̄ vnūqđqꝫ: genus inqn̄tuꝫ nā rei recipit. ¶ 4. c. Certitudinem nō oportꝫ in oībus siľr exquirere: ꝫ in singulis fm̄ subiectam materiaꝫ: ꝛ in tantū quantū ppriū est doctrine ¶ Lib. 3. c. 5. Studiosus singula iudicat recte ꝛ in singulis verū ei apparet.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 6. Inuestiga sapientiā ꝛ manifestabit tibi.

¶ Terētius in heautoñ. c. 13. Nihil tā difficile ē quin querēdo inuestigari possit.

¶ Tullius de oratore. li 3. ꝛ f. Nō est tanta in rebus obscuritas vt eā non penitus acer vir ingenio cernat: si modo asperxerit. ¶ Idē in oratorio circa fi. Indagatio rerū tū maximarū tū etiā occultissimaꝝ hēt oblectatōeꝫ.

¶ Senecca in eplis ad lucillum li. 4. c. 8. ꝛ f. Non potest fieri vt non aliquando succedāt multa tētanti. ¶ Li. 5. c. 4. Patet omnibus veritas: nondum est occupata. Multū ex illa etiā futuris relictū est. ¶ Idē declama. seu ciuil. cāꝝ li. i. in pꝛhemio. Sepe qđ q̄rēti nō cōparuerat aliud agēti presto est.

¶ Macrobius Saturnaliorum li.2.c 18. exautior liberiis: Nimium altercando veritas amittitur.
¶ Boetius de disciplina scholarium lib.3. Facilius disserendo plerunqz difficultatis scintillula reperitur: qz si studii obseruatiõe committeretur.
¶ Cassiodorus epistolaru3 li.1.c.9. Fidem siquidem rerum a ratione colligimus: que nunqz desiderantibus absconditur si suis vestigiis perquiratur.
¶ gaufridus in poetria.c.106. Speculatio prima non bñ discernit nec plene.

¶ De curiositate vana. Rñca.12.

In leuitico c.19. Nõ anguriabimi nec obseruabitis sõnia. ¶ Ne declieti ad magos: nec ab ariolis aliqd sciscitemini p eos.
¶ Moyses in deuteronomio.c.6. Non tẽtabis dominum deum tuũ.
¶ Jesus filius sirach. in eccl'iast.c.3. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter 7 in plĩbus opibus dei nõ eris curiosus.
¶ Cato c.3. Mitte arcbana dei: celumqz inquirere quid sit.
¶ Jsido. soliloquioru3. libro.2.c.33. Quod ad te non pertinet noli querere. ℣ Nulla te cõcupiscentia detestande curiositatis surripiat. ℣ 43.c. Curiositas periculosa presumptio est.

Quartus liber tertie partis tractat de prudentia operãdi: 7 his que pertinẽt ad eã. Sub his titulis.

¶ De vtilitate seu pficuo. Rñca.pma.

Isaias propheta.c.1. Omnes appetunt munera: sequuntur retributiones.
¶ Aristotel'. ethicorum.li.8.c.1. Diuitie sũt vtilium. ℣ Li.4.c.2. Uidebit vtile esse per qd sit bonũ aliqd: vl' delectatio. Quare amabilia erũt 7 bonũ 7 delectatio. ℣ Jdem rethor.li.2.c.16. Juuenes eligunt agere honesta qz oferẽtia. Quod cõferens est ipsi bonũ est: honestũ aũt simpliciter bonũ ẽ. ℣ Li.3.7.f.c.18 Prudẽtis in eo qd est proficuu3 psequi. Boni autez in eo qd est honestum.
¶ Tullius. de officiis. libro.1.c.53 Omnis actio vacare debet temeritate 7 negligentia: nec vero agere aliquid cuius non possit cãm pbabilem reddere. ℣ Li.2.c.20. Oẽs expetimus vtilitatẽ ad eãqz rapimur: nec facere aliter vllo modo possum⁹. nã quis est qui vtilia fugiat: aut q'is est qui nõ eã studiosissime psequat. Jdẽ rethor. artis veteris. ℣ L.2.c.11. Utilitatis due partes eẽ vident: incolumitas: 7 potentia ℣ Jdẽ de oratore. li.b2. Nemo presertim est in clara ciuitate quin putet expetendam maxime dignitatẽ: sed vincit vtilitas plerũqz: cum subest ille timor: ea neglecta ne dignitatem quidẽ posse retineri.
¶ Quintilianus declamationum.9. declama. Labori oportet incumbere vbi promittit. Stulta cura est que spem non habz.
¶ Seneca de beneficiis.li.7.7 f. Solet plus prodesse si pauca precepta sapientie teneas sed illa in promptu 7 in vsu sint: qz si multa quidem didiceris: sed illa nõ habeas ad manum. ℣ Jdem de ira.li.3. Non expedit omnia videre omnia audire.
¶ Lucanus lib.8. Dat penas laudata fides cũ sustinet inquit: Quos fortuna premit. Cole felices: miseros fuge. Aduersis non deesse decet: sed leta secutos. Nulla fides vnqz miseros eligit amicos.
¶ Lex dige.ti. familie hercisũ. l.iii. Sepe solutio 7 executio precium non minima incõmoda habet. ℣ Ti. delegatis. il. si cui fundus. Sepe cõfines fundos: 7 supra estimationez iustam interest nostra acquirere.
¶ Fulgentius: mitologiarum in prohemio. Ubi emolumentu3 deest negocii causa cessat inquiri.
¶ Cato caplo.2. Que nocitura tenes qz'uis sint cara relinque. Utilitas opibus preponi tẽpore debet. ¶ Caplo.5.7 f. Res age q

profunt rursus virare memento. In qui/
bus error inest nec spes est certa laboris.
¶ Uersificator fabularum esopi.28. fabla.
Nullus amor durat nisi fruct⁹ servet amo
rem. Quilibet est tanti munera quāta facit.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 83.
Quis nō mēt| iops sua semia mādet arene.
Cum mercede labor gratior esse solet.
¶ Gaufridus poetria. c. 80. Quis sanus ad
vtile torpet

¶ De effectu verborum ꝛ ope/
rum. Rubrica. 2.

ARisto. ethicorum. li. 19. ꝛ f. c. 1. De his q̄ in passionibus ꝛ actionib⁹ sunt ser mones minus sunt credibiles ope/ ribus. Sermones convenientes existes ope ribus credūtur propter ꝙ provocant intel/ ligentes ꝛ viuere fm ipsos.
¶ Ouidius de fastis. li. 6. ꝛ f. Exempla pa/
rantur: Cuȝ vides alios ꝙ monet ipe facit.
¶ Augustinus in epigramatibus prosperi:
6. c. Bene loqui ꝛ male viuere nihil aliud ē
q̄ seipsum sua voce damnare.

¶ De vanitate ꝛ frustratione hu
manorum actuum. Rica. 3.

PSalmista. 29. ps. Bea tus vir q̄ nō respexit ī vanitates ꝛ īsanias falsas
¶ Jesus filius syrach. in ecclesiast. c. 38.
Somnia extollunt imprudētes. Diuinatio
erroris ꝛ auguria mendacia ꝛ somnia ma/
leficientium vanitas est. Multos errare fe
cerūt somnia: ꝛ exciderūt sperantes in illis.
¶ Phylo vel phylemon. li. Sapientie. c. 1.
Non acquiratis perditionē operibus ma/
nuum vestrarum.
¶ Salustius in iugurtino. Frustra niti: neqꝫ
aliud se fatigando nisi odium querere extre
me dementie est.
¶ Ouidius epistolarum. 5. c. Quid facis o
etione quid arene semina mandas.
Non profecturis littora bobus aras.
¶ Johannes apostolus ꝛ euangelista in epi
stola vnica. c. 2. Uidete vosmetipsos ne
perdatis que operati estis: sed mercedem
plenam accipiatis.
¶ Paulus apostolus: epistola. 1. ad timo/
theuȝ. c. 4. Ineptas atqꝫ inanes fabulas de/
uita. Idem epistola. 2. ad timotheum. c. 2.
Prophana ꝛ inaniloquia deuita. Iuuena/
lia desideria fuge. Ineptas qōnes deuita.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum. li. 6. c. 6
Que dementia est superuacua discere in tā
ta temporis egestate. ¶ Li. 31. c. 1. Super/
uacua ex animo tollenda sunt. ¶ Li. 19. c.
11. ꝛ f. Non tam benignuȝ ac liberale tem
pus natura nobis dedit: vt aliquid ex illo
vacet perdere. ¶ Idem de beata vita. Nō
nitetur sapiens in superuacuum: nec se nil
profecturis impendet. ¶ Idē de septem li/
beralibus artibus: Quid refert prouidere
quod effugere non possis. Plus scire velle
q̄ sit: satis intemperātie genus est. ¶ Audi
quantum mali faciat nimia subtilitas: ꝛ q̄
infesta virtuti sit: pythagoras ait: de omni
re in vtranqꝫ partē disputari posse ex equo
ꝛ de hac ipsa ante omnes res in vtrāqꝫ par
teȝ disputabilis sit. Nausiphanes ait: ex his
que videntur esse nihil magis esse q̄ nō esse
Parmenides ait. ex his que videntur nihil
esse in vniuerso tota rerum natura vmbro
sa est: aut inanis: aut fallax.
¶ Juuenalis li. 3. satur. 1. Penituit multos
vane sterilisqꝫ cathedre
¶ Marcialis cocus li. vndiqꝫ suscepto. capi
tulo. 5. Frustra aūt niti lites odiūqꝫ subire.
Extremus furor est summaqꝫ stultitia
¶ Augustinus in epigramatibus prosperi:
emp. 73. Uana querenti nihil sufficit.
¶ Prosp. sub. 77. emp. Non placeat vanis
animum summittere rebus.
¶ Fulgentius mitologiarum in prohemio.
Inefficax petūt studiū resqꝫ carēt effectu.
¶ Uersificator fabularum esopi. 5. fa. Non
igit debent pro vanis certa relinqui.
¶ Prouerbi. vulg. Gloria vana se florisse/
no grana. El e meio endarno stare che en
darno lauorare.

¶ De promotione ingeniositatis et artificiositatis. Rica. 4.

Salustius in catilinario. Ubi intenderis ingenium valet.
¶ Ouidius de arte amandi. li. 2. Ingenium mala sepe mouent. ¶ Idem metamorph. li. 6. Grande doloris Ingenium est miserisque venit solertia rebus.
¶ Auctor. l. qui dicit pamphylus. c. 30. Concipit ingentes animos inanis egestas. Et facit h hominem sepius artificem.

¶ De artibus et artificijs. Rica. 5.

Aristoteles Ethicor. lib. 6. c. 2. Ars est habitus quidam cum ratione vera facturus circa cotingetes aliter se habere contingens. ¶ Idem magnorum moralium. li. 1. c. 17. Circa factionem et factibilia est ars.
¶ Tullius retho. artis veteris. lib. 3. ca. 9. Ars porro nae comoda cofirmat et auget.
¶ Ouidius de arte amandi. li. 1. Arte cite veloque rates remoque reguntur. Arte leues currus: arte regendus amor. Libro. 2. et fi. Scilicet ingenium placida mollitur ab arte Et studio mores conuenienter eunt.
¶ Idem de ponto. lib. 1. Artibus ingenuis quarum tibi maxima cura est. Pectora mollescunt: asperitasque fugit.
¶ Seneca de septem liberalibus artibus: Meritoria artificia sunt.
¶ Lex digest. ti. de legatis. iij. l. legatis. §. ornatricibus. Omne artificium recipit incrementum.
¶ Uegetius de re mili. li. 2. c. 23. et p. Antiqua est prudensque sententia omnes artes i meditatione consistere.
¶ Cato. c. 5. et f. Disce aliquid: nam cum subito fortuna recedit. Ars remanet vitamque hominis non deserit vnque.
¶ Boetius in aritmetica. lib. 1. c. fi. Omnis ars omnisque etia disciplina honorabiliorem naturaliter habet rationem que artificium quod manu atque opere artificis exercetur. Multo maius est atque auctius scire quod quisque faciat que ipsum illud efficere quod sciat. ¶ Artificium corporale quasi seruiens famulatur. Ratio vero quasi domina imperat.
¶ Isydorus in synonima soliloquiorum. lib. 2. c. 41. Uicia cito captant inertes.
¶ Auctor. l. qui dicit pamphylus. c. 1. Nam solet ars dominum sepe iuuare suu. ¶ c. 3. Ars animos frangit: et firmas diruit vrbes Arte cadunt turres arte leuatur onus. Et piscis liquidis deprehenditur arte sub vndis. Et pedibus siccis per mare currit homo. Rebus et in multis ars adiuuat officium. Pauper sepe suo pascitur officio. Quod donare sibi minime potuere parentes Hoc exercenti dabit officium. Exiguo pulchram: ducit solertia vitam. ¶ Caplo. 30. Ars hoie magnum superat studiosa periclu. ¶ Capitulo. 36. Arsque vigil magnas sepe ministrat opes.
¶ Auctor. li. qui dicitur facetus. c. 3. Est pecus vt brutum penitus quisquis caret arte. Ars hominem format nec finit esse malum.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria pr. 2. c. 4. Ars est scientia docedi infinita finite Auxiliare sibi doctus amicat opus. ¶ Capitulo. 13. Ars puerum flectit: flectitur arte puer.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 49. Ars dona prebet opes.
¶ Prouerb. vulga. Elemeio mestiero cha spariuero. Chi non sa scortecare guasta la pelle.

¶ De exercitio et vsu exercitij. Rica. 6.

Aristo. etbicorum. li. 2. c. 1. Que oportet discentes facere hoc facietes discim9 Ex similibus operationib9 habitus fiunt. ¶ Lib. 3. c. 6. Ex operari circa singula habitus fiut pene insensibiles.
¶ Idem topicorum. lib. 5. Omne obscurum est. quod insuetum est.
¶ Tullius rethor. artis noue. li. 3. c. 12. Principia ab ingenio pfecta sut: et exercitijs disciplina comparat. ¶ 13. c. et f. In omni di/

sciplina infirma est artis perceptio sine assi duitate exercitationis.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum li. i. c. 8. Era nitent vsu: vestis bona querit haberi. Canescunt turpi tecta relicta situ. ¶ Idē de arte amandi. li. 2. Solus et artifices qui facit vsus adest. ¶ Idē metamorph. l. 6. Series venit vsus ab annis. ¶ Idē de fastis. li. 4. Et nō sentitur sedulitate dolor. ¶ Idē de ponto. li. j. Si lz est cupidus studiorum quisque suorum: Tps et assueta ponere in arte iuuat.

¶ Uegetius de re mili. li. i. t. 20. Quottidianus vsus non laborat et si onerosa gestaueris. ¶ Li. 2. t. 23. Sciendū est in pugna vsum amplius valere q̄ vires. ¶ Li. 3. t. 10. Oēs artes oiaque quottidiano vsu: et iugi exercitatione proficiunt.

¶ Cecilius f. de beata vita. lib. 3. Sapientia nisi in aliquo actu fuerit: quo vim suā exerceat inanis et falsa est.

¶ Cato caplō. 5. et f. Exercere studium q̄uis perceperis artem: Ut cura ingenium sic manus adiuuat vsum.

¶ Boetius de disciplina scholarium. lib. i. Usus magrm parere festiat. Sine vsu scia parū poterit: vsus aūt sine scientia multum.

¶ Cassiodorus eplarum li. i. c. 40. Ars belandi si nō preludit: cū fuerit necessaria nō habet. ¶ Li. 3. c. i. Nisi vsu presumatur: cōcertādi subito fiducia nō habet. ¶ Li. 6. c. 10. Habent exercitia premia sua. ¶ li. ii. et. p. c. 38. Labores reddūt homīes semp instructos. Ille instructior redditur qui actu continue deuotionis eruditur.

¶ Isidorus soliloquiorum in synoñ. lib. 2. c. 41. Exercitatione perficit sensus.

¶ Auctor. l. qui dicit pamphylus. c. 9. Cūctarum rerum prudentia discitur vsu. Usus et ars docuit que sapit oīs homo. ¶ c. 13. Usu crescit amor ois: decrescit et vsu.

¶ Auctor. l. qui dicit facetus. c. 10. et. f. Nil valet ingenium nisi cum coniungitur vsus.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria pē. et. et f. c. 13. et. p. Est vsus doctrine comes. doctrina scholaris. Intercisa perit. cōtinuata viget. Usus facit magistrum. Natura fundat ingenium prouehit vsus. Idem de hystoria tobie. c. 36. Doctrine pater est vsus. doctrina scholaris. Intercisa perit continuata viget. ¶ Usus facit magistrū.

¶ Bertrādus. bycoñ. c. 2 i. Fuge medicum scia plenum exercitio non probatum.

¶ Prouerb. metrice extracordi. l. vag. Sunt duo que nullus confert nisi conferat vsus Scribere pfecte: versus componere recte.

¶ Prouer. vulga. Mal toxe el fuso chi nō ge vso

¶ De cura et intentione animi et negligentia. Rubrica. 7.

Salomon in ecclasiast. ca. Qui addit sciētiam addit laborem. ¶ c. 5. Multas curas sequuntur somnia.

¶ Socrates in exhortatiōibus. c. 2. ad finē. Oēm curam geras que circa vitam sunt

¶ Salustius in catilinario. Ubi intenderis ingenium valet.

¶ Uirgilius: in georgicis. Labor oīa vincit, Improbus et duris vrgens in reb'egestas.

¶ Tullius de officijs. li. i. c. 13. Difficilis ē cura rerum alienarum. ¶ Idem tusculanarū questionum li. 2. Animus intentione depellit presumptione ponderum. remissione aūt sic vrgetur: vt se nequeat extollere.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum. li. i. c. i Uidi ego iactatas motu recalescere flāmas Et vidi nullo concutiente mori. ¶ Idem de arte amandi li. 3. et f. Casus vbique valet: tibi semper pendeat hamus. Quo minime credis gurgite piscis erit.

¶ Quintilianus declamationum. 5. declamatione. Stulta cura est que spem non habet.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. li. i. c. i. Turpissima est iactura que per negligētiam fit. ¶ li. 7. c. i. Nihil est qđ nō expugnet pertinax opera et intenta ac diligens cura.

¶ Lex dige. ti. ex quibus causis maio. l. non enim. Negligentibus non subuenitur.

¶ Uegetius de re mili. li. 5. et f. t. 8. Sicut prouidos cautela tutatur: ita negligentes extin

guit incuria.
¶ Cato.c.5.& fi. Quod tibi suspectum est cōfestim discute quid sit. Nāq; solent primo que sunt neglecta nocere.
¶ Boetius de disciplina scholarium. lib.i. Diligētia opis cuiuslibet obtusitas pmolif.
¶ Cassiodorus epistolarum.lib.i.c.24. Illa sunt robusta illa diuturna q̄ prudentia inci pit & cura custodit. Maior in conseruādis rebus q̄ in īueniēdis adhibenda cautela ē: q2 de initijs predicatio debetur inuento: de custoditis acquiritur laudata perfectio. ¶ 43.c. Que studiosius diligimus maiori gratia custodiunt. ¶ Li.4.c.30. Facilis est edificiorum ruina incolarum subtracta cu stodia: & cito vetustatis decoctione resolui tur qd̄ hominum presentia non tuetur. ¶ 31 c. Uituperationem generant que in medijs conantibus egra deseruntur. ¶ Li.11.&.p.c. 41.& fi. Omnia que possunt habere contra ria facilis casus assumerēt si curam salutis proprie non haberent. Patitur omnis peri culosos nexus: quos sustinet euadere.
¶ Isydorus soliloquiorū.li.2.c.41. Hebe tudo scientie lumen extinguit. Solertia aūt meliorem reddit.
¶ Auctor.l. qui dicitur pamphylus.c.3. Labor improb⁹ omnia vincit. ¶ Capitulo.36 Uotum labor improbus implet. ¶ Cap.39 Improb⁹ īterdū dubios labor expedit act⁹ Magnaq; tollit iners cōmoda segnities.
¶ Auctor.l. qui dicitur facetus.c.5. Improbitas vincit. Ferrea congeries dirumpitur improbitate. Ferreus assiduo consumitur anulus vsu. Et durum lapidem gutta ca dendo cauat.
¶ Bertrandus hycon.c.3. Status hominis negligentis domus ē ruinosa. Quid ē negli gentia gubernantis domum: ignis validus in domo accensus. Discute diligenter eorū di'igentiam & propositum qui tua admini strant. Sepius reuidere que tua sunt: quo modo sint: magna prudentia est. Cogita de cibo & potu animalium tuorum: nam esu riunt & non petunt. ¶ 24.c. Raro diligentiā cum infortunio sociabis: sed rarius a pigri tia infortunium separabis.

¶ De labore oportuno & torpore seu mollitie Rubrica.8.

Salomon in prouerb.c.6 Uade ad formicam o piger & considera vias ei⁹: & disce sapientiam: que cum nō ha beat ducem: nec preceptorem nec principem parat estate cibum sibi & congregat i messe qd̄ comedat. Si ipiger fueris veniet vt fons messis tua: & egestas longe fugiet a te. ¶ c. 10. Egestatem operata est tibi manus re missa. Manus autē fortium diuitias parat. Qui cōgregat in messe: filius est sapientie. Qui autem stertit estate: filius confusio nis. ¶ 12.ca. Qui operatur terram suam saturabitur panibus. Qui autē sectatur oci um stultissimus est. ¶ 13.c. Uult & nō vult piger: anima autem operantium impingua bitur. ¶ 19.c. Pigredo imittit soporem: et anima dissoluta esuriet. ¶ 20.c. Propter fri gus piger arare noluit: mēdicabit ḡ estate & non dabitur ei. Noli diligere somnum ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos & satu rare panibus. ¶ 21.c. Cogitationes robusti semp inabūdantia. Oīs aut piger sp in ege state est. ¶ 22.c. Uidisti virum velocem in opere suo: coram regibus stabit: nec erit añ ignobiles. ¶ 24.c. Per agrum hominis pi gri transiui & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrtice: operuerant supfi ciem eius spine: & materia lapidum destru cta erat: qd̄ cū vidissem posui ī corde meo: & exemplo didici disciplinam. ¶ 28.c. Qui operatur terram suam saturabitur panibus Qui sectatur ocium replebitur egestate. ¶ Idem in ecclesiast.c.5. Dulcis somnus ē operati: siue parum: siue multum comedat. Saturitas autem diuitis non sinit eum dor mire. ¶ 11.c. Qui obseruat ventū nō semi nat: & qui osiderat nubes nunq̄ metet.
¶ Aristotel. ethicorum.lib.10.& f.c.5. Uita operatio quedam est. Unusquisq; circa h: & in his operatur que maxime diligit. Si

ne operatione non fit delectatio. Coauget operationẽ propria delectatio. Magis singula indicant et certius exquirunt cum delectatione operantes. Propria delectatio cōfirmat operationes: et diuturniores et meliores facit. Corrūpunt operationes ꝓprie tristitie. ¶ Idem magnorum moralium: lib. 2. c. 18. Mollis est qui non sustinet labores ¶ Idem pollitic. li. 7. c. 11. Plurime ciuitatum bellantes quidẽ saluantur: postq̄ autẽ obtinuerunt principatum pereunt: rubiginẽ enim contrahunt sicut ferrum: pacem ducẽtes. ¶ Idem bycoñ. l. Surgere oportet pri⁹ dominos seruis: et dormire posteri⁹. Oportet quecūq; decet facere: neq; nocte: neq; die omittere.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 10. Melior est qui operatur et abundat in omnib⁹: q̄ qui gloriatur et eget panem. ¶ 22. c. In lapideo luto lapidatus est piger: et omnes loquantur super aspernationem illius. ¶ 31. c. In omnibus operibus tuis esto velox: et omnis infirmitas non occurret tibi. ¶ 33. c. Multam malitiam docuit ociositas.

¶ Phylon: vel phylemon. li. Sapientie. c. 3 Bonorum laborum gloriosus est fructus.

¶ Salustius in catilinario: Ubi labore ac iustitia res publica creuit reges magni bello domiti. nationes fere et ingentes populi subacti sunt. Carthago emula romani imperij a stirpe interijt: cuncta maria terreq; patebant. Uigilando agendo bene consulẽdo prospera omnia cedunt. Ubi socordie te atq; ignauie dederis: nequāq̄ deos īplores: irati infestiq; sunt. ¶ Idem in iugurtino: Populus et senatus romanus añ carthaginem deletam placide modesteq; īter se rem publicam tractabat: neq; glorie neq; dominationis certamen inter ciues erat. Metus hostilis in bonis artibus ciuitatẽ retinebat. Sed vbi illa formido mentibus discessit: scilicet ea q̄ secundas res amāt lascinia atq; superbia incessere: ita q̄ in reb⁹ aduersis optauerunt ocium. Postq̄ adepti sunt asperius acerbiusq; fit: nāq; cepere nobilitas dignitatem populus libertatem in libididinem vertere: sibi quisq; ducere rapere trahere.

¶ Catullus. c. 5. Ocium et reges prius et beata Per odit vrbes.

¶ Uirgilius in georgicis. Labor omnia vincit Improb⁹: et duris vrgens in reb⁹ egestas

¶ Oratius in sermonibus. lib. i. serm. 3. Neglectis vrenda filix innascitur agris.

¶ Ouidius sine titulo: seu amorum li. 2. c. 8 Stulte quid est somnus gelide nisi mortis imago. Longa quiescendi tempora fata dabunt. ¶ Idem de ponto. lib. i. c. 5. Cernis et ignauum corrūpunt ocia corpus.
Ut capiunt vicium ni moueantur aque.
At puto fructus adest iustissima cā laborū.
Et fata cum multo fenore reddit ager.
Mors nobis tempus habetur in eis.

¶ Quintilianus. declama. 2. declama. Uacat vicijs nostris et ad omne votum fluente fortuna lasciuit ocium. ¶ 5. declama. Et labori oportet incumbere vbi effectus ꝓmittitur. Stulta cura est que spem non habet.

¶ Paulus apostolus: epistola. 2. ad thessalonocenses. c. 3. et fi. Si quis non vult operari nec manducet.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. li. i. c. 7. et fi. Durius tractandum est corpus ne animo male pareat. ¶ Li. 5. c. 2. Generosos animos labor nutrit. ¶ Li. 7. c. 3. Nullū laborem recusant manus que ad arma ab aratro transferuntur. ¶ Li. 16. c. 2. Piger sibi ipsi obstat. ¶ Idem declama. seu ciuilium causarum. c. 2. Mollit vim ocium: ferrum situ rubiginem ducit. ¶ Idem de naturalib⁹ questionibus. li. 6. et fi. Tarde magna ꝓueniunt vtiq; si labor cessat.

¶ Lucanus li. 4. Uariam semper dant ocia mentem.

¶ Plinius de naturali hystoria in ꝓhemio: Uita vigilia est.

¶ Paladius de agricultura. c. 6. Fecūdior est culta exiguitas q̄ magnitudo neglecta.

¶ Lex dige. ti. pro socio. l. societates. §. i. Pleruq; pauperioris opera supplet quan-

tum ei per cõparationem patrimonij deest.
¶ Uegetius de re militari. li. 2. ti. 14. Quis credat militem bellicosum cuius dissimulatione situ ac rubigine arma fedantur.
¶ Ualerius maximus. lib. 2. ti. de institutis antiquis: Marsilia ciuitas omnibus qui per aliquam religionis simulationem alimenta inertie querunt clausas portas habet: mendacem et fucosam superstitionem summouendam esse existimans. ¶ Li. 7. t. sapienter dicta aut facta: Apius: claudius crebro solitus erat dicere: negocium populo romano melius quam ocium cõmitti. Non quod ignoraret quam iocundus tranquillitatis status esset: sed quod animaduerteret prepotentia imperia agitatione rerum ad virtutem capescendam excitari. nimia quiete in desidia dissolui.
¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 2. Prudẽs numquam ocio marcet animum aliquando remissum habet: numquam solutum.
¶ Fulgentius mitologiarum: li. 3. fabla. 2. Semper delicata cõsuetudo laborioso fert preiudicium operi.
¶ Cato capitulo. 2. Nam diuturna quies vicijs alimenta ministrat. ¶ Capitulo. 4. Segnitiem fugito que vite ignauia fertur. Nam cum animus languet consumit inertia corpus.
¶ Cassiodorus epistolarum libro primo. c. 23. Laborem quippe non refugit qui virtutis gloriam concupiscit. ¶ 38. c. Natura siquidem humana sicut duris laboribus instruitur: ita per ocia torpentia fatuatur.
¶ Libro. 11. c. 32. Diutius labor sibi vendicat quod inexperta vix potest inuenire nobilitas. ¶ 38. c. Labores reddũt homines semper instructos.
¶ Gregorius in pastorali. c. 40. Plerunque piger dum necessaria agere negligit: quedam sibi difficilia opponit: quedam vero incaute formidat: et dum quasi inuenit quod vel iuste metuat ostendit quod in ocio quasi non iniuste torpescat.
¶ Isydorus in sinonymis: soliloquiorum: libro. 2. c. 41. Per torporem vires et ingenium defluit.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. tertio Labor improbus omnia vincit. ¶ Capitulo. 13. Prouidet et tribuit deus et labor omnia nobis. Proficit absque deo nullus in orbe labor. ¶ Capitulo. 39.
Improbus interdum dubios labor expedit actus. Magnaque tollit iners commoda segnities.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 2. Ocia nullus amet: non sint coniũcta labori. Nam nimia requie mortificatur homo.
¶ Auctor rudium doctrine: libro primo: Absque labore graui vix munera magna dabuntur.
Gratus et est plenus vtilitate labor.
¶ Gualterius de castellione. li. 10. et finali: Uincit. Cuncta labor.
¶ Mattheus vindocinensis de hystoria tobie: capitulo. 36. Ex requie surgit pestis seuissima luxus.
Armiger: et fame prodigus hostis amor Labora. Languescit vicium: nil age moribus adest.
¶ Henricus samariensis. l. pe. 2. Nõ sine sudore probitatis scanditur arbor.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 16. Nam labor assiduus premia digna gerit.
¶ Capitulo. 17. Fomentum vicijs dat diuturna quies. Nun quã habẽs homo poterit sibi multa parare: Solicitus vero multa parare solet. Tempore quoque miser desidiosus erit.
¶ Belinus in speculo vite. part. 1. et. 2. Qui fieri domin' vult primo fuiat: et qui vult requiem noscat quid petit ipse labor.
¶ Prouerbia vulgaria.
Chi se abia dio labia.
Deo da le noze: mel no le rumpe.
Chi tropo mesura poco lauora.
Homo lento no troua tempo.
Mal lauora chi no regona.

Uintus liber tertie partis. tractat de prudentia taciturnitatis. Sub his titulis.

¶ De taciturnitate et loquacitate. Rubrica. i.

T Ob hystoria.c.2. Conceptum sermonem retinere quis possit.

¶ Palmista.ps.161. Oratio dauid: Pone domine custodiam ori meo: et hostium circunstantie labijs meis.

¶ Salomon in prouerb.c.10. In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderabitur labia sua prudentissimus est. ꝑ 13 c. Qui custodit os suum custodit animam suam. Qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. ꝑ 17.c. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur. ꝑ 18.c. Os stulti atritio eius. ꝑ 21.c. Qui custodit os suum et linguam suam ab angustijs animam suam. 25.c. Sicut vrbs patens et absque murorum habitu: ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. ꝑ 29.c. Totum spiritum profert stultus. Sapiens differt et reseruat in posterum. ꝑ Idem in ecclesiast.c.5. In multis sermonibus inuenitur stultitia. ꝑ 10. c. Sultus verba multiplicat.

¶ Cronica de nugis philosophorum.c.4.s. de chilone. Chilo lacedemonijs qui fuit vnus de septem sapientibus videbat dominari lingue: et presertim in conuiuio. ꝑ 7.c.s. de cleobolo. Cleobolus vnus de septem sapientibus consulebat: diligere magis audire quam loqui. ꝑ Idem cleobolus ait. In conciuitas pro maiori parte hominibus verborum multitudo.

¶ Iesus filius sirach. in ecclesiast.c.9. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus. ꝑ 19.c. Qui odit loquacitatem extinguit malitiam. ꝑ 20.c. Est tacens qui inuenitur sapiens. Odibilis est qui procax est ad loquendum. Qui vtitur multis verbis ledit animam suam. ꝑ 21. Tacitus et sensatus honorabitur. ꝑ 28.c. Ori tuo facito hostia: et seras auribus tuis. ꝑ 32.c. Audi tacens: et pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Adolescens loquere in tua causa, vix in multis: esto quasi inscius: et audi tacens simul et querens. Ubi sunt senes non multum loquaris.

¶ Quintillianus declamationum li.17.et si. declama. Ex omnibus quibus humana pectora senis grauioribusque complectuntur affectibus: nullam difficiliorem quam silentij credo virtutem. Promptissimo sermone delinquimus facile.

¶ Iacobus apostolus: epistola.i.c.i. Sit omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum et tardus ad iram.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum.lib.5.c. 11.et si. Tardiloquum esse te iubeo. ꝑ Idem declamationum seu ciuil. causarum.li.3.c.8. Impari dolori silentium non potest. ꝑ Idem de moribus. In hoc incumbe vt libentius audias quam loquaris. Auribus frequentius vtere quam lingua. Qui nescit tacere nescit loqui. ꝑ Idem in prouerbijs. Loquax inimicus minus quam taciturnus offendit.

¶ Martialis cocus l. vndique suscepto.c.2. Pauca loqui moneo: sed non omnino silere.

¶ Auctor l. de for. honeste vite.c.4. Rari sermonis esto: sed loquatium patiens.

¶ Ambrosius de officijs.l.i.c.2. Carum est tacere quemque cum sibi loqui nihil prosit.

¶ Macrobius saturnaliorum.li.3. in prohemio: Solet cibus cum sumitur tacitos efficere: potus loquaces. Philosophus: non minus pro tempore tacendo quam loquendo philosophatur. ꝑ 43. questione seu probleumate. Satius est alienis abstinere quam minus non proferre.

¶ Cato.c.2. Uirtutem primam puto compescere linguam. Proximus ille deo qui scit ratione tacere.

¶ Boetius de consolatione.lib.2.c.13. Cum quidam adorsus esset quendam hominem contumelijs qui non ad vere virtutis vsum: sed ad superbiam gloriam: falsum sibi philosophi nomen induerat adiecissetque sciturum an ille philosophus esset: si quidem illatas iniurias leniter patienterque tollerasset: ille patientiam

paulisper assumpsit: acceptaque contumelia velut insultans iam tandē inquit: Intelligis me esse phm. Tū ille nimiū mordaciter: Intellexeram inquit: si tacuisses

Cassiodorus epistolarum: li. 10. e. 4. Hec est regalis proculdubio virtus celerius necessaria sentire: et tard' us in verba prorūpe.

Gregorius in pastorali. c. 39 Plerī qꝫ nimis taciti cum nonnulla iniusta patiuntur eo in acriorem dolorē prodeūt quo ea q̄ sustinent non loquunt̄. Qui linguam nō refrenat concordiam dissipat.

Isydorus soliloquiorū lib. 2. c. 31. Sint verba tua pauca. Tolle verbositatem sermonis superflui. Multiloquium non effugiet culpam. Linguosus homo imperitus est. Sapiēs vo paucis vtitur verbis. Breuem sermonem scientia facit. Loqui multum stultitia est. 43. c. Plus diligit audire q̄ docere.

Auctor. l'. qui dicitur facetus. c. 2. Pauca loquendum qui vult vrbanus haberi. Nec prorsus taceat: sed meditata ferat.

Mattheus vindocinēsis in poetria. pt. 2. Lingua loq̄x reticēda refert elimīat edit

Jacobus beneuentanus. c. 5. Lingua loquax odium parit et facit tibi litem.
Efreni lingua surgere bella solent.
Per linguam multi iam periere viri.

Aristotel. l'. qui incipit astrolabi: Copia verborum vbi non est copia sensus.
Constat et errantem multiplicare vias.
Preualet in lingua qui est fortis in armis.
Nullus in hac pugna plus meretrice pōt.

Prouerbia vulgaria.
Chi tropo parla spesso falla.
Mal fauella chi non ha de bisogno.

De temperantia locutionis et oportuno sermone. Rica. 2.

Salomon in prouerbijs c 17. Qui moderat̄ smones suos doct' et prudēs ē.

Seneca de moribus: Magna res est vocis et silentij temperamentum.
Idem in prouerbijs: Tene vocis et silētij temperamentum.

Auctor. l'. qui dicitur pamphylus. c. 3.
Nec nimiū taceas: nec verba supflua dicas

Bernardus de improbatione viciorū. c. j. Uerba nocēt aptis si nō modereīt hēnis.
Os quoque nec mutū: nec decet esse loquax.

Henricus samariensis. li. 2. Stillet in ore fauus: sed mente resultet oliua.
Et non sit totus sensus in ore tuus.

Salomon. in puerb. c. 15. Sermo oportunus est optimus. Idem in ecclesiast. c. 3 Tempus loquendi et tempus tacendi.

Socrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Duo tata loquendi tempora: vel que publice nosti: vl' que necesse est fari. In his etenī solis sermo prestat silentio. In certis vo silere prestat q̄ dicere.

Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 20. Homo sapiens taccbit' vsque ad tempus. lasciu' autem et imprudens non seruabit tempus. 22. c. Musica in luctu importuna narratio. Qui narrat verbum non attendenti q̄si qui excitat dormientem a graui somno. 32. c. Ubi auditus non est non effundas sermonem: et importune noli extolli in sapientia tua.

Tullius de oratore. l'. j. Ipsum dicere nūq̄ est non ineptum nisi cū est necessarium.

Macrobius saturnalio. l'. 3. in prohemio Nihil tam congruū sapientie q̄ locis et tēporibus aptare sermones.

Isydorus: in synonī. soliloquiorū. l'. 2. c. 31

Quando sit loquendū. Rica. 3

Salomon in puerb. c. 15. Responsio mollis frangit iram sermo durus suscitat furorem. 18. c. Qui prius respōdet q̄ audiat stultum esse se demonstrat: et confusione dignum. 26. c. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam: ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam: ne sapiens esse sibi videatur.

Aristotel. topicorum. li. 8. Nisi planū sit qd dicit̄: non pigritandum est dicere et non intelligere. Idem elēcorum. lib. 2. Null

eorum que equiuoca sunt conuenit respondere simpliciter. In quibus est obscurũ qḋ ponit non concedendũ simpliciter.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast c. 5. Si est tibi intellectus responde proximo. Sin autem sit manus tua super os tuum: ne capiaris in verbo indisciplinato & confundaris. ☞ 11. c. Priusq͂ audias ne respondeas verbum. ☞ 32. c. Si bis interrogatus fueris habeat caput responsum tuuꝫ. In multis esto quasi inscius & audita tacens simul & querens. ☞ 41. c. Erubescite a salutaribus de silentio.

¶ Paulus apostolus in epistola .i. ad corinthios. c. 14. Quõ dicit amen super tuaꝫ benedictionem quicquid dicas nescitur.

¶ Lex dige. ti. de legibus. l. infrascripta. Inciuile est nisi tota lege perspecta: vna aliqua particula ei⁹ proposita iudicare: vel respõdere.

¶ Marcialis cocus. l. vndiq͂ suscepto. c. 3.
Iratus irato animo respondet alanus.
Et se iactat in hoc grande nimis vicium.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 4. Requirenti facile respõde.

¶ Ambrosius de officiis. li. i. c. 2. Noli respõdere irato ad iracundiam eius: siue in prudenti ad imprudentiam.

¶ Macrobius saturnaliorꝫ: lib. 3. in prohemio. Qui vult esse amenus consultor ea interroget que sunt interrogato facilia responsu: & que scit illum sedula exercitatione didicisse. Gaudet enim quisquis cum ꝓuocatur ad doctrinam suam in medium ꝓferendam: q2 nemo vult latere ꝙ didicit: maxime si scientia quã labore acquisiuit cũ paucis illa familiaris & plurimis sit incognita: vt de astronomia: vel dialetica: ceteris q͂ similibus. tunc enim videtur consequi fructum laboris cum adipiscitur occasionem publicandi: que didicit sine ostentationis nota. qua caret qui non ingerit: sed inuitatur vt proferat.

¶ Prouerb. metrice extraord. l. vag. Sub dubio forsan respondent sepe periti.
In respondendo nunq͂ celer esse memẽto.

¶ De interrogationis & responsionis prudentia. Rubrica. 4.

Aristo tel. ethicorum. li. 3. c. 5. Studiosus singula iudicat recte: & in singulis verum ei apparet. ☞ Lib. 4. c. 6. In singularibus & sensu iudicium est. ¶ Lib. 4. & si. c. 13. & fina. Experti circa singula iudicant recte opera: & paret qualiter proficiuntur intelligunt. ☞ Idem rethoricorum li. 2. c. 16. Iuuenes omnia scire putãt & affirmant. Senes quũ multis annis vixerunt et in pluribus decepti fuerunt & plurima praua sunt negociorꝫ non affirmant aliquid minus autem valde omnia q͂ oportet & putant: sciunt aũt & nihil: & dubie sententiantes apponũt semper quasi & forte: & omnia dicunt ita: fixe autem nihil. ☞ 21. c. Sententia est enunciatio de vniuersalibus de q̃bus cũq͂ actões sũt & eligenda aut fugiẽda sunt ad operari. Enũciat ille qui sententiam dicit vniuersaliter de agibilibus. ☞ Idem de generatione & corruptione. li. i. Ex multorũ sermonibus indocti existentes & ad pauca respicientes facile enunciant.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: lib. 2. c. 5. Que quisq͂ fugit damnat. ☞ Lib. 15. e. 4 Temeritas est damnare qḋ nesciat. ☞ Ideꝫ in prouerb. Ad penitenduꝫ properat qui cito iudicat. In iudicando criminosa est celeritas.

¶ Lex dige. ti. de actionibus empti & vendi. Iulianus. §. i. Non debet quis facile asseuerare que ignorat.

¶ Auctor l. de for. honeste vite. c. 2. De dubiis non diffinias: sed suspensam tene sententiam. Nihil inexpertum affirmes: quia non omne ꝙ verisimile est: statim & verum est: sicut etiam sepius qḋ primum incredibile videtur non continuo falsum est. ☞ Oppiniones tue iudicia sint. ☞ 4. c. Obserua ne in conuiuio nec in qualibet vite communitate quos imitaris damnare videaris.

¶ Cecilius firmianus: de beata vita. lib. 2. Sapientiam sibi adimũt qui sine vllo iudi-

cio inuenta malorum probant: et ab aliis pecudum more ducantur. ¶ Lib. 3. Nemo de se recte potest iudicare.

¶ Augustinus in epigramatibus prosperi ep. 21. De oculris alieni cordis temere iudicare peccatum est. Opera cuius non videntur nisi bona iniquum est de supitione reprehendere. Eorum que homini sunt incognita: solus deus est iust⁹ iudex qui est ver⁹ inspector.

¶ Macrobius saturnaliorum. l. 3. q. 33. Satius e alienis abstinere quam min⁹ nota pferre.

¶ Isydorus soliloquiorum. l. 2. c. 41. Anci pite diu delibera sniaz. Nullum iudices suspitiois arbitrio an proba: et sic iudica. Periculosum est quempiam de suspitione iudicare. In ambiguis dei iudicio reserua sniam.

¶ De enūciatione indicatione affirmatione approbatione et reprobatiōe. Rica. 5.

Salomon in prouerbiis c. 16. Cor sapientis erudiet os eius: et labiis illius addet gratiam. ¶ 16. c. Os lubricum operatur minas. ¶ 29. c. Vidisti hominē velocē ad loquendū: stultitia magis speranda est quam illi⁹ correctio. ¶ Idem in eccliaste. c. 5. Ne temere quid loquaris.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 4. s. de chilone. Chilo lacedemonius qui fuit vnus de septem sapientib⁹ iubebat linguam non preuenire intellectum. ¶ 6. c. s. de biante. Bias vnus de septem sapientib⁹: ait Ne cito loquaris inaniam enim pandit.

¶ Socrates in exhortationib⁹. c. 2. Quicqd dicturus es considera pri⁹ sniam: plurimuz enim lingua mentem peruertit.

¶ Iesus fili⁹ sirach: in ecclesiast. c. 9. Temerarius in verbo suo odibilis erit. ¶ 14. c. Beatus qui non est lapsus verbo ex ore suo. ¶ 18. c. Antequam loquaris disce. ¶ 21. c. Verba prudentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientum os illorum. ¶ 25. c. Beatus qui in lingua sua nō e lapsus. ¶ 28. c. Verbis tuis facito stateram: et frenos ori tuo rectos et attende ne forte labaris in lingua ne cadas in cōspectu inimicorum insidianti i. tibi: et sit casus tuus insanabilis in morte.

¶ Ambrosius de officiis. lib. i. c. 8. Sapiens vt loquatur multa pri⁹ considerat: quid dicat: aut cui dicat: quo in loco et tempore.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 5. c. 21. Age ne tua tibi obiiciatur oratio: quia pondus pudoris grauissimi est propria voce conuinci. ¶ Li. 10 c. 4. Nescit penitenda loqui qui proferenda pri⁹ suo tradit examini.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 18.
Verbi principium finem quoque conspice vbi
Vt melius possis premeditata loqui.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 2. Nec prius taceat: sed meditata ferat.
¶ Capitulo. 4.
Mente diu teneat qđ putat ipse loqui.

¶ Matthe⁹ vindocinensis part. i. c. 1. Diuturnitas silentii nutrimentum est verbi: et male cōministrat impetus.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: Prouidet ante diu quid recte dicere possit Vir sapiens. stultus immeditata profert.

¶ Prouerb. metrice. extraorđ. l. vag. Qui bene vult fari bene debet premeditari.

¶ De premeditatione et temeritate locutiōis. Rubrica. 6

Salomon in ecclesiast. c. 10. In cogitatione tua regi ne detrahas: et in secreto cubiculo ne maledixeris diuiti: quia et aues celi portabūt vocem tuaz.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 8. Corā extraneo ne facias consilium: nescis enim qđ pariet.

¶ Oratius in epistolis. 19. c.
Quid deque quo viro et cui dicas sepe videto
Percunctatorem fugito: nam garrulus idem est.
Nec retinent patule cōmissa fideliter aures.
Et semel emissum volat irreuocabile verbū.

¶ Prouerb. metrice. extraorđ. l. vag. Prospice te circum si vis proferre sinistrum.

¶ Prouerbia vulgaria.
Chi e aprououia no diga folia.
Dreo cera sta che rege ba.
El fate dire alzogo ql che alde ape del foco.

¶ De circũscriptione prolocutionis aliene malignitatis. Rubrica. sexta.

In leuitico. c. 18. Ait deus ad moysen infras. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat vt reuellet turpitudinem eius. Turpitudinem patris tui et turpitudinẽ matris tue nõ discooperies. Turpitudinem vxoris patris tui non discooperies. Turpitudinẽ nurus tue non reuelabis. Turpitudinem vxoris fratris tui nõ reuelabis. Turpitudinẽ vxoris tue et filie eius non reuelabis.

¶ Salomon: in prouerb. c. 26. Que viderũt oculi tui ne proferas in iurgio cito: ne postea emendare non possis cum dehonestaueris amicum tuum.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 19. Si vidicat tibi delictum noli denudare.

¶ Tullius in inuectiua in salustiũ. Sepe vidi grauius offendere animos auditorũ eos qui aliena flagitia apte dixerunt quam eos qui commiserunt.

¶ Ouidius sine titulo. siue amorum li. 2. c. 2. Crede mihi nulla sũt crimina grata marito. Nec quẽquam quãuis audiat illa iuuant.
¶ Libro. 3. et fi. c. 13. et p. Non peccat quecũque potest peccasse negare.
Solaque famosam culpa professa facit.
Quis furor est quod nocte latent in luce fateri:
Et qua clam facias facta referre palam.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 5. Nisi honesta causa est iustus secreta non pandit: tacenda enĩ tacet. loquenda loquitur: atque ita illi alta pax est et secura tranquillitas.

¶ Cato. c. 3. Quod pudeat socios prudẽs celare memento. ¶ Capitulo. 4.
Productus testis salua tñ ante pudorem.
Quantũcũque potes celare crimen amici.

¶ Gregorius: in pastorali. c. 56. Plerunque culpa dũ abscondit effugat: quia dũm mens erubescit videri quod tñ esse non metuit: erubescit qñque esse quod fugit videri.

¶ Isydorus in synonyma soliloquiorum. l. 2. c. 43. Opta paucis denũcia.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi. Nolo virum doceas vxoris crimen amare.
Quod sciri potius quam fieri grauat. hunc
Opprobriis aurẽ propriis dat nemo libẽter
Nec te nec quẽquam talia scire volet.

¶ Montenarius in luna cleri. c. p.
Diligitur tector scelerum.
Qui conspicit audit: Et reticet: cum pace potest ducere vitam.

¶ Prouerbia vulgaria.
Chi alde ve e taxe po viuere en pace.

¶ De tacendis et celãdis propriis et alienis criminibus. Rubrica. 8.

Salomon in prouerbi. c. 11. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. qui autem fidelis est celat amici cõmissa. ¶ 20. c. Si qui reuelat mysteria et ambulat fraudulentẽ et dilatat anima sua ne cõmiscearis. ¶ 25. c. Secretum extraneo ne reueles. ¶ 31. c. et fi. Nullum secretum est vbi regnat ebrietas.

¶ Micheas propheta. c. 7. et fi. Ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui.

¶ Socrates: in exhortationibus. c. 2.
Serua mage verborum quam rerũ deposita.
De ineffabilibus nulli dicas.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 27. Qui denudat archana amici fidem perdit: et non inueniet amicũ ad animũ suũ. Denudare amici mysteria desperatio est anime infelicis.

¶ Oratius: in epistolis. 5. c. Que nõ ebrietas designat operta recludit.
¶ Idem in sermonibus. l. serm. 4.
Qui non iussa potest cõmissa tacere.
Qui nequit. hic miser est. hunc tu romane caueto. ¶ Li. 2. serm. 8. et fi. Res
Aduerse nudare solent: celare secũde.

¶ Ouidius sine titulo: seu amorũ. li. 2. c. 2.
Cõscius assiduos cõmissi tollet honores

Quis minor est aut q̄ tacuisse labor
¶ Idem de arte amandi.li.2.
Eximia est virtus prestare silentia reb⁹.
At contra grauis est culpa tacenda loqui.
¶ Quintilianus declam̄.17.ꝛ fi. declam̄.
Obserua sermones: secreta custodi.
¶ Seneca epistolaꝝ ad lucillū.li.8.c.1.ꝛ p. Hos mores habꝫ ppl's: hos imperitissim⁹ quisqꝫ in secreta irrūpere cupit. ¶ Li.18.c.5. Habet vnusquisqꝫ aliquē cui tantū credat quantū ipsi creditū est: vt garrulitatem suam custodiat: ꝛ content⁹ sic vni⁹ aurib⁹ populū faciat. ¶ Idem de morib⁹. Quod tacitū esse velis nemini dixeris. Sed tibi ipsi nō ipetrasti: quō ab alio silentiū speras? Quid dulci⁹ q̄ habere amicū cū quo omnia sicut tecū audeas loqui. ¶ Idem tragediarum in hypolito.9.c. Aliū silere qd̄ voles pri⁹ sile.
¶ Uegetius: de re militari.li.3.t.36.ꝛ fina. Nulla consilia sunt meliora q̄ illa que ignorauerit aduersari⁹ tuus anteq̄ facias. Cū consiliū tuū cognouerit aduersari⁹ prodittū dispositionem mutare te conuenit. Quid fieri debeat tractato cū multis. Qd̄ vo facturus sis cū paucissimus: vel potius ipse tecum.
¶ Cato.c.3. Consilium archanum tacito cōmitte fideli.
¶ Isydorus soliloquioꝝ.li.2.c.43. Cōmunia omnib⁹: secreta perfectiorib⁹ loquere. Apta/cūctis: opta paucis denūcia.
¶ Matheus vindocinensis in poetria.pꝰ.2.ꝛ fi.c.4. Lingua loquax reticenda refert elimina edit.
¶ Andreas ad gualterium de amore.lib.3. Secretum tuum ab omni femina custodire stude.
¶ Jacobus beneuentanus.c.42. Si secretū sui cordis tibi pandit amicus:
Uxori fili ne referato tue.
Non bene secretū mlier tenet: imo reuelat.

¶ De secretis tacendis ꝛ celādis ꝛ propalatione eoꝝ. Rūica.9.

Salomon in prouerbijs.c.23. In auribus insipientium ne loquaris: q̄r despiciēt doctrinam eloquij tui.
¶ Iesus filius sirach.in ecclesiast.c.22. Qui narrat verbum non attendenti quasi qui excitat dormientem a graui somno. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiam: ꝛ in fine narrationis dicet quis est hic. Cum stulto non multum loquaris.
¶ Ouidius sine titulo: seu amorū.li.3.c.ꝛ. Quid iuuat ad surdas si cātet phyne⁹ aures
¶ Mattheus in euangelio.c.7. Nolite sanctum dare canib⁹: neqꝫ mittatis margaritas vestras ante porcos ne forte conculcēt eas pedibus suis: ꝛ conuersi disrūpāt vos.
¶ Seneca: epistolarum ad lucillum.lib.4.c.8.ꝛ fi. Nulli non audituro dicendū est.
¶ Paulus apostolus epistola.2.ad timotheum.c.2. Noli verbis contendē ad nihil em̄ vtile est nisi ad subuersionem audientium. Prophana ꝛ inaniloquia deuita.
¶ Lex cod.ti.de donationibus.l.fina. Quid verbis opus est que rerum effectus nullus sequitur.
¶ Auctor.l.de for.honeste vite.c.2. Sermo tuus non sit inanis: sed aut suadeat: aut moneat: aut consoletur: aut precipiat. Sermones vtiles magis q̄ facetos ꝛ affabiles ama rectos poti⁹ q̄ obsecūdantes.
¶ Macrobius saturnaliorum.l.j. in prohemio. Superfluum video inter sapientes nota preferre. ¶ Li.2.c.18. Exauditior liberij: Nimiū altercādo veritas amittit
¶ Cassiodorus epistolarum.l.2.c.39. Semper gratum est de doctrina conloqui cum peritis.
¶ Isydorus in synonima soliloquiorum: li.2.c.31. Qui ociosa verba non reprimit ad noxia cito trāsit. Sit sermo tuus irreprehensibilis: sit expectatiōi audientiū vtilis.
¶ Mattheus: vindocinensis de hystoria tobie.c.30. Sermōes sapiēs fructificare facit

¶ Cum quibus sit loquendum. Rubrica.10

Cronica de nugis philosophorum.c.8 f.de periandro. Periander corinthius: vnus de septem sapientibus ait: verborum infandorum enunciationem ne facias.

¶ Socrates in exhortationibus.c.2. Que ne pbas est agere: eadem neq; fari bonum existimes.

¶ Aristotel'.polyticorum:lib.7.c.12.& fina. Ex dicere de facili quodcunq; turpium: fit et ipsum facere turpe.

¶ Paulus apostolus epistola.j ad corinthios.c.25.& p. Corrumpunt bonos mores fabulationes pessime vel colloquia mala.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum.li.19.c.8. Ubicunq; videris orationem corruptaz placere: ibi quoq; mores a recto destitui se non erit dubium. ¶ Idem de moribus: Turpia ne dixeris. paulatim enim pudor rerum per verba dediscitur.

¶ Maximianus: Contractata diu crimina crimen habent

¶ Auctor .l'.de for. honeste vite.c.3. A verbis turpibus abstineto: qz licentia eoruz impudentiam nutrit.

¶ Isydorus soliloquiorum li.2.c.31. Facile agitur qd libenter auditur.

¶ Auctor.l.qui dicitur facetus.c.2. Maxima rusticitas turpia verba loqui.

¶ Montanarius in luna cleri.c.16. Turpia sinceros corrumpunt famina mores.

¶ De vaniloquio & multiloquio Rubrica.11

Salomon in prouerbijs.c.15. Responsio molis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. Lingua placabilis lignum vite. ¶ 16.c. Qui sapiēs corde est appellabitur prudēs: & qui dulcis eloquio maiora percipiet. ¶ 17.c. Cum obsecrationibus loquitur pauper: & diues effabitur rigide.

¶ Socrates in exhortatiouibus .c.2. Esto quidem modo suauis: verbo vero facetus. Est autem suauitas quidē salutare occurrētes. facetie vo alloqui eos lepidibus verbis.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast.c.5. Prosequatur te verbum pacis & iustitie. ¶ c.6. Uerbum dulce multiplicat amicos: & mitigat inimicos. Lingua gratiosa in bono homine abundat.

¶ Ouidius de arte amandi. lib.2. Asperitas odium seuaq; bella mouet.

¶ Paulus apostolus epistola ad romanos. c.12. Benedicite: & nolite maledicere.

¶ Cato. Capitulo.j Saluta libenter. Blandus esto.

¶ Uersificator fabularum esopi.38.fina.
Dulcia pro dulci pro turpi turpia reddi
Uerba solent: odium lingua fideq; parit.

¶ Bernardus in.l.de probatione viciorum c.3. Beatus vir: lingua cuiq; placere solet.

¶ Henricus samariensis li.2. Stillet in ore fauus: sed mente resultet oliua.
Et non sit totus sensus in ore tuus.
Factaq; si desint: non desint vba benigna.
Nam multos caros mellea lingua parit.

¶ Gaufridus in poetria.c.108. Mors & vita coherent In manibus lingue.

¶ Ricardus iudex venusinus.l.de pertractatione nuptiarum.c.j. Pacem sermo bonus gignit: & gaudia mestis
Cordibus infundit: tristitiamq; leuat.
Ignis aqua: verbisq; bonis extiguitur ira.
Sermo bon9 quādoq; magis q̄ fcā porāt.
Nil sermone bono gratius esse solet.

¶ De locutione & auditione inhonestarum actionum & benigna ac placabili locutiōe. Rica.12

Psalmista 31.ps. Quorum os maledictione & amaritudine plenu; est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. ¶ 33 ps. Quis est homo q̄ vult vitam: diligit dies videre bonos: prohibe linguam tuam a malo: & labia tua ne loquantur dolum. ¶ 111 ps. Ab auditione mala non timebit iustus. ¶ 160.ps. Uir linguosus non dirigetur in terram.

¶ De aspera vł rigida ⁊ de verbis malignis ac conuicijs.
Rubrica. 13.

Salomon in prouerbijs. c. 10: Qui profert contumeliam insipiens ē. ꝛ 14 c. Labia iusti considerant placita: ⁊ os impiorū peruersa. ꝛ 15. c. Os impiorum redūdat malis. ꝛ 16. c. In labijs impij ignis ardescit. ꝛ 17. c. Malus obedit lingue inique.

¶ Socrates in exhortationibus. c. 2. Verbū cum acrimonia non acceptes.

¶ Aristotel. ethicorum. l. 4. c. 9. Conuicium contumelia quedam est.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 3. f. de solone. Solon qui fuit vnus de septem sapientibus ait: Ne mala loquaris. ꝛ 4. c. f. de chilone: Chilo lacedemonius: qui fuit vnus de septem sapientibus iubebat non esse maledicendum proximis: alioquin audire quibus quis tristetur.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 2. De labijs scelestibus: ꝛ 9. c. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus. Temerarius in verbo suo odibilis erit. ꝛ 21. c. Obiurgatio ⁊ iniurie annulabunt substātia. ꝛ 22. c. Qui conuiciatur amico dissoluit amicitiam. Añ ignem camini vapor ⁊ fumus ignis inaltabitur: sic ante sanguinem maledicam ⁊ contumelie ⁊ mine. ꝛ 22. c. Homo assuetus in verbis improprij in omnibus diebus suis non erudietur. ꝛ 27. c. Narratio peccantium odiosa: ⁊ visus eorum in delicijs peccati.

¶ Mattheus in euangelio. c. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. ꝛ Idem dicit lucas in euangelio. c. 6.

¶ Jacobus apostolus epistola. i. c. 3. Ligua modicum quod est membrum ⁊ magna exaltat. Lingua ignis est vniuersitas iniquitatis. Linguam nullus hominum domare potest: inquietum malum plena veneno mortifera.

¶ Petrus apostolus. e. j. c. 2. Qui vult vitaꝫ diligere ⁊ videre dies bonos cohibeat linguam suam a malo: ⁊ labia sua ne loquantur dolum: declinet a malo ⁊ faciat bonum: inquirat pacem ⁊ sequatur eam.

¶ Paulus apostolus. epistola ad phylippēses. c. 2. Omnia facite sine murmuratione. ꝛ Ideꝫ in epistola ad ephesios. c. 3. Omnis sermo malus de ore vestro non procedat.

¶ Seneca in prouerbijs. De inimico non loquaris malum: sed cogites.

¶ Lex coď. ti. de postulando. l. quisquis. Si qs adeo ꝓcax fuerit vt non ratiōe: sed probris putet esse certandūꝫ: opinionis sue minutionem patietur.

¶ Ualerius maximus. l. 8. t. infames rei ⁊c. Quintus flauius a. 6. valerio edili apud populū reus actus cū quatuordecim tribuum suffragijs dāmatus esset: proclamauit se innocentem opprimi. Cui valerius rńdit: nihil sua interesse nocēs ne an noxius periret dum modo periret. Qua violentia dicti reliquas trib⁹ aduersario donauit. Abiecerat inimicum: eūdem dū ꝓ certo pessundatum credidit erexit: victoriamqꝫ in ipsa victoria perdidit.

¶ Cato. caplō. j. Maledicus ne esto. ꝛ Caplō. 3. Litis preterite noli maledctā referrꝭ. Post inimicitias irā meminisse maloꝝ ē

¶ Cassiodorus epistolarum. li. j. c. 30. Conuicia nec gaudiū pariūt nec ď letitia ꝓceāt

¶ Uersificator fabularū esopi. 38. f. Dulcia ꝓ dulci pro turpi turpia reddi
Uerba solent: odium lingua fideqꝫ parit.

¶ Johannes solobriensis in policratone li. 12. Antigonius rex teocritum reuꝫ de quo iurauerat ꝙ ei parsurus esset: occidit propter sconia ab eodem de se dictum. Cum enim quasi puniendus ad antigonum raperetur: solantibus cum amicis ac spem pollicentibus ꝙ omnino clementia regis experturus esset cuꝫ ad oculos eius venisset: Respondit. ergo impossibilē mihi dicitis speꝫ salutis. erat autem antigonus vno orbatus oculo. Et in portuna vrbanitas maledicaꝫ luce priuauit.

¶ Jacobus beneuentanus .c.35. Lis solet ex verbis surgere sepe malis.
¶ Ricardus iudex venusinus. lib. de pertractatione nupt. c.9. Sermo quidem prauos homines accendit adiri
Letitia trahat: iurgia magna mouet.
Mores quippe bonos smo corrupit iniquus
Soluit ad accensas arma cruenta parat.
Discordare facit: concordes scandala, gignit
Sermo magis prauus quam mala facta nocet.
¶ Prouerbia vulgaria.
La lingua no a osso: mela speza el dosso
Chi mal dise mal alde.

¶ De minis. Rubrica. 18.

Salomon in prouerbijs. c.12. Fatuus statim videat iram suam. Qui aut dissimulat iniuriam calidus est.
¶ Cronica de nugis philosophorum. c.8.s. de chylone. Chylo lacedemoniis. qui fuit vnus de septem sapientibus iubebat non ee minandum cuiq. Muliebre namq.
¶ Oratius in poetria. Nec semp feriet quicunq minabitur arcus.
¶ Seneca tragediarum in medea. c.3. Ira q tegitur nocet. ¶ Idem in prouerbijs. Loquax inimicus minus quam taciturnus offendit
¶ Cassiodorus epistolarum: libro.4.c.49. Plerumq denunciata cominatio plus efficit quam pena componat.
¶ Gregorius in pastorali .c.39. Plerunque nimis taciti cum nonnulla iniusta patiuntur: eo in acriorem dolorem prodeunt quo ea que sustinent non loquuntur.
¶ Uersificator fabularum esopi. 26. Sepe minus faciunt homines qui magna minant
¶ Baldo. 9. fabula. Uis metuenda pax: vox est vbi multa minarum.
¶ Henricus samariensis .l.2. Dicta minus sint: facta magis: sis parcus in minis.
Parcus in opprobrijs largus ad oe decus.
¶ Prouerbia vulgaria.
Manace non e lance.

Sextus et vltimus liber tertie partis: tractat de eloquentia, sub his titulis suquetibus

¶ De rethorica et poetria et eloquentia facundia ione: oratore et oratore cat po eta. Rubrica .i.

Aristoteles rethoricorum li.i.c.i. in princ. Rethorica est ars secutiua dialetice. ¶ 2.c. Rethorica est potentia contra vnumquodq considerandi contingens persuasibile. ¶ 5.c. Rethorica componitur ex dialetica: scientia et ex ea que circa mores polytica. ¶ Li.3. et finali. c.19. Cocionari difficilius est quam iudicio contendere: merito: quia circa futurum: ibi autem contra iam factum quod est scibile iam.
¶ Oratius in poetria: Ut pictura poesis erit que si propius stes:
Te capiat magis: quedam si longius abstes
Hec amat obscurum: volet h sub luce videri.
Judicis argutum: que non formidat acumen. Hec placuit semel: h decies repetita placebit.
¶ Tullius retho. artis veteris. li.i. in prohemio: Me quidem diu cogitatem ratio ipsa in hanc potissimum sententiam ducit. vt estimem sapientiam sine eloquentia paruz prodesse ciuitatibus: eloquentiam vo sine sapientia nimium obesse plerumq: prodesse nunquam. Si quis omissis rectissimis atq honestissimis studijs rationis et officij consumit omnem operam in exercitatione dicendi: is inutilis sibi perniciosus patrie ciuis alitur ¶ Idem de orator. l.i. Quid tam iocundum cogitatu atq auditu quam sapientibus sententijs grauibusq verbis ornata oro et polita. ¶ Quid pot ee in oratore: aut iocundius aut magis proprium humanitatis. quam sermo facetus ac nulla in re rudis. hoc proprium oratoris est oro grauis et ornata et hoium sensibus ac mentibus accomodata. Is orator erit mea snia hoc tam graui dignus noie qui quecunq inciderint: que sint dictione

explicanda prudenter & composite & ornate & memoriter docet cũ quadam actionis dignitate etiam finitimus est oratori poeta: numerus astrictior paulo: verborũ aũt licẽtia liberior: multis vero ornandi generibus socius ac pene par. Sũt quidã aut ita lingua hesitãtes aut ita vultu motuq corporis vasti atq agrestes: vt etiam si ingenijs atq arte valeant: tamen in oratorũ nũero venire non possũt. Sũt aũt quidam ita in iisdem rebus habiles ita nature mũeribus ornati vt non nati: sed ab aliquo deo electi esse videantur. ¶ Magnum est quiddam onus atq munus suscipere atq profiteri se esse omnibus silentibus vnũ maximis de rebus magno in conuentu hominũ audientiũ. adest enim fere nemo quando acutius atq acrius vitia idicet q̃ recta videat. ¶ Ut quisq optime dicit: ita maxime dicendi difficultatem variosq euentus orationis expectatione hominum pertimescit. Qui vero nihil potest dignũ redignũ nomine orationis: dignũ hominũ auribus efficere atq edere. is mihi etiã si cõmouet indicendo: tamen impudens videt. Quotiens dicimus: totiens de nobis iudicat. Permulta sũt que nisi orator a natura habere non multũ a magistro adiuuaretur. ¶ Li. 2. Oratoris omnis actio opinionibus non scientia continet. Nihil est perfecto oratore preclarius. ¶ Multo turpius ẽ oratori nocuisse cause q̃ non profuisse. Habet multitudo vim quandam talem: vt queãdmodũ tibicen sine tibijs canere: sic orator sine multitudine audiente eloquẽs esse non possit. ¶ Li. 3. Nihil est tam tenerũ: neq tã flexibile: neq q tam facile sequat quocũq ducas q̃ oratio. ¶ Is est eloquẽs qui & humilia subtiliter & alta grauiter & mediocria temperate potest dicere. ¶ Is erit eloquens qui poterit parua submisse modica temperate magna grauiter dicere. Hec sapientia maxime adhibenda eloquenti est: vt sit tẽporũ personarũq moderator: nam nec semper apud omnes eodem modo dicendũ arbitror. Prudentia hominibus grata est. lingua suspecta. Uersus ratione non est cognitus: sed natura atq sensu que dimẽsuratio docuit quid acciderit. Ita notatio nature & animaduersio peperit artẽ.

¶ Ouidius sine titulo. siue amorũ. l. 3. & si. e. 12. Erit in ĩmensum iocũda licentia vatũ. Obligant hystorica nec sua verba fide.

¶ Idem de tristibus: libro scdo: epla vnica Discitur innocuas vt agat facũdia causas. Protegit h sontes: immeritosq premit.

¶ Libro. 4. epistola. 10. ait ouidius.
Scribere tentabam verba soluta modis.
Sponte sua carmẽ mũeris veniebat adaptũ
Et q tentabam scribere: versus erat.

¶ Seneca declama. seu ciuil. causarum. lib. j. in prohemio. Quo plura exẽpla inspecta sunt plus in eloquentia proficiscit. ¶ Li. 3. in prohemio: Magna & varia res est: eloquẽtia q̃ inuitis placeat se indulsit vt tota contingeret. ¶ Li. 10. & si. in phemio: Magna debet esse elequentia que inuitis placeat: cũ ingenia fauor hominũ ostendat fauor alat q̃ntã vim eẽ oportet que inter obstantia erũpat.

¶ Fulgentius mitologiarum. li. j. fa. 18. Poetica garrulitas semp de falsitate ornata est.

¶ Boetius in musica. li. j. c. vlt. Genus poetarum non potius speculatiõe ac ratione q̃ naturali quodã instinctu fert ad carmen.

¶ Cassiodorus epistolarũ in prohemio. Dictio semper agrestis est que aut sensibus electis per moram non cõmittit: aut verborũ minime ppietatibus explicat. ¶ Loqui nobis cõmuniter datũ est solus ornatus ẽ q̃ discernit idoctos. ¶ Li. 5. c. 4. Nimis rarũ ẽ solide loqui: & cũ multa dicere suppetũt titubantia non pferre. ¶ 21. c. Age: netua tibi obijciat oratio: q pondus pudoris est grauissimi propria voce cõuinci. ¶ 22. c. Multũ facũdior est qui sententiam dictat q̃ ille q̃ supplicat: libertas verba nutrit. metus aũt copiam freq̃nter intercipit. ¶ Lib. 9. c. 21. Sola reperit eloq̃ntia que tm̃ romanorum dominijs obsecũdat. hinc oratorũ pugna ciuilis iuris classicũ canit. hinc cũctos pceres nobilissima disertitudo cõmendat. ¶ Li. 10

c.6. Oratoriam artem ornamentū omnium lfaꝝ esse fatemur. quicquid enim in qualibet disciplina concipit: ab ista sub decore ꝓfert. Naturale est inuenire: sed facūdi decēter asserere. Quale est cūctis desiderātibꝰ loqui: ⁊ res cōmunes ita diserte loqui ꝙ etiā prudentes se mirent audisse.

¶ Gaufridus in poetria.c.98. Rem tria perficiūt: ars cuiꝰ lege regaris: vsus quē fues: meliores quos imiteris. Ars certos: vsus promptos: imitatio redit Artifices aptos: tria concurrentia summos.

¶ De potentia ⁊ effectu eloquentie. Rubrica.2.

Salomon in prouerb.c.12. Lingua sapientū sanitas est. ☞ 15.c. Lingua sapientiū ornat scientiam. ☞ 16.c. Eruditus in verbo recipiet bona. Fauꝰmellis vba cōposita: dulcedo anime est sanitas ossiū. 14.c. Mors ⁊ vita in manu lingue. ☞ 25.c. Lingua mollis confringit duritiā. ☞ Idē in ecclesiast.c.10. Uerba oris sapiētis gratia: ⁊ labia insipientis pcipitabūt eū

¶ Cronica de nugis phorum.c.9.s. de anacharsi. Anacharsius scbyta interrogatꝰ qd est in hominibꝰ bonū ⁊ malū: lingua iquit. ☞ 29.c.s. de theofrasto. Thefrastꝰ ait: Citiꝰ esse confidēdum in equo infreni: ꝙ in verbo incomposito.

¶ Jesus filius sirach. in ecclīast.c.5. Honor ⁊ glorla in sermone sensati: ligua ṽo imprudentis subuersio est ipsius. ☞ 20.c. Sapiēs in verbis seipm̄ amabilem facit. Sapiēs in verbis producet seipsum.

¶ Tullius retho. artis veteris. li.2.c.7. Quēadmodum res obscure dicendo aptiores fiunt sic res apte obscuriores eidem. ☞ Idem retho. artis noue. li.i.c.i. Non in se parū fructus habet copia dicendi ⁊ cōmoditas orationis: si recta intelligentia ⁊ definita animi moderatione gubernet. ☞ Idem de oratore li.i. Non qcꝙ mihi prestabilius videtur ꝙ in dicēdo tenere hoiū mētes posse allicere. voluntates impellere: quo velit deducere.

Nec vna res in omni libero populo maxime in populo romano tranquillisꝗ ciuitatibus precipue semper floruit: sempꝗ dñata est. Quis nescit maximā vim existere oratoris in hominū mentibus vel ad iram vel ad odium: aut dolorem incitandis vel ab hisce iisdem permotionibus ad leuitatē misericordiam reuocandis. ☞ Li.2. Usus dicēdi in omni pacata ⁊ libera ciuitate domina tur. Quid admirabilius ꝙ res splendore illustrata verborum. Tantam vim habet illa que recte a bono poeta dicta est vox atqꝫ mirum omnium regina rerūꝫ oratio: vt nō modo inclinantem excipere aut stantem inclinare: sed etiam aduersantē atqꝫ repugnātem vt imperator fortis ac bonꝰ capere possit. ☞ Idem paradoxorum in prohemio: Nihil est tam horridū taꝫ incultuꝫ qđ nō splēdescat oratione ⁊ tanꝙ excolatur. ☞ Idem tusculanarum questionum. li.2. Effectꝰ eloquentie est audientiū approbatio.

¶ Ouidiꝰ methamorph.li.7. Quid eñi nō carmina possunt. ☞ Libro.13. Nec abest facūdis gratia dictis.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. li.15.c.3. Incredibile est ꝙ facile etiaꝫ magnos viros dulcedo orationis abducat a vero. ☞ Idem de consolatione ad paulinum: Potest quidem eloquentia que parua sunt approbare pro magnis. rursus magna attenuare ⁊ ad minima deducere.

¶ Ualerius maximus li.6.t.9 Polemo adolescens perdite luxurie athenis neqꝫ illecebris eius tantummodo: sed etiam ipsa infamia gaudens cū conuiuio non post occasū solis: sed post ortum surrexisset domumqꝫ rediens xenocratis phi patentēqꝫ ianuam vidisset vino grauis ingentis delibutus sertis capite redimitus perlucida veste amictꝰ refertam turba doctorum hominum scholam eius intrauit: atqꝫ consedit: vt clarissimum eloquium ⁊ prudentissima precepta temulentie lasciuiis eluderet. Orta deīde vt pareant omnium indignatione xenocrates vultum in eodem habitu continuit. Omis

facq re quã differebat: ò modestia ac temperantia loqui cepit. Cuius granitatez sermonis respicere coactus polemo primo coronam capitis detractam piecit. Paulo post brachiũ intra paliũ reduxit. Procedẽte tpe oris conuiuialis hylaritatez depofuit: ad vltimũ totam luxuriaz exuit. Uniusq oratione saluberrima medicina sanatus ex infami gennone maximus phs euasit. Peregrinatus hui animus in nequitia non habitauit. ¶ Li. 8. t. 9. Pisistratus tantũ dicẽdo valuisse traditus est vt ei athenienses regium imperiũ orationẽ capti pmitterent: cũ p̃sẽti est contraria parte amãtissimus patrie solon miteret. s. z alterius salubriores erant rõciones alterius disertiores. Quo euenit vt alioquin prudentissima ciuitas libertati seruitutẽ pferret. ¶ Hegesias cirenaicus philosophus sic mala vite representabat: vt eo cũ miseranda imagine audientiũ pectorib inserta multis voluntarie mortis oppetende cupiditatẽ igeneraret. Ideoq a rege ptolomeo vlteri hac de re differere phibitus est.

¶ Cassiodorus eplarum. li. j. c. 44. z p. Frequẽt qð arma explere nequeũt oblectamẽta suauitatis imponũt. ¶ Li. 8. c. 13. Oĩa si quidem bona cumulat lingua diserta.

¶ Gaufridius de hyronia curie papalis. Sepius audisti q vis sermonibus apta est. Et q naturã callida verba mouent.

¶ Prouerb. vulg. Qual parole me di cotal cor me fai.

¶ De necessarijs cogitatiõib oratoris. Rubrica. 3.

ARisto tel. retho. lib. j. c. 12. Oportebit mores vniuscuiusq ciuitatis nos habere: morem eniz vniuscuiusq maxime persuasiuum necesse ad vnãquãq esse.

¶ Tullius retho. artis noue. li. j. c. j. Ars sine assiduitate dicẽdi nõ iuuat multũ. ¶ Idẽ de oratore. l. 2. Nẽo põt de ea re quã nõ nouit nõ turpissime dicere. Si mihi q̃uis eruditũ hoiem adduxeris q̃uis z acutũ in cogitãdo q̃uis in pnũciãdo expeditũ: si erit idẽ in psuetudine ciuitatis in exẽplis in istitutis i morib ac volũtatib ciuiũ suor hospes: nõ multũ ei loci pderũt ex qb illi argumẽta p munt. Hec adiuuãt in oratore: lenitas vocis pudoris vult: significatio vbor. comitas. si qð psequat acri vt iuit z coact facere videat. Ad pfiliũ de re publica dadũ caput ẽ noscere mores: ad dicẽdũ vo pbabiliẽ noscẽ mores ciuitatis: q crebro mutant. Quid ẽ turpius q̃ legittimarum z ciuilium controuersiarum patrocinia suscipere cum sis legum z ciuilis iuris ignarus.

¶ De exordio z partibus eius. Rica. 4

TUllius retho. artis veteris li. j. c. 9. Exordiũ est oro aiũ auditoris idonee cõparãs ad reliquã dictões. Qð euenit. si eũ beniuolũ attẽtũ docilẽ pfecerit. Insinuatio ẽ oro q̃dã dissimulatiõe z circuitiõe obscura subiẽs auditoris aiũ. In iuidiã ducent aduersarij: si eor potentia diuitie cognatio pecũie pferent: atq eor vsus arrogãs z intolerabil: vt his reb magi videant q̃ cãe sue pfidere. Ab auditor psona beniuolẽtia captat. Si res ab his fortiẽ sapienẽ mãsuete geste pferunt: vt neq assentatio nimia significet. si de his q̃ hõesta existiatio q̃nta: q eor iudicij z auctatis expectatio sit oñdatur. Attẽtos faciem: si demõstrabim ea q̃ dicturi erim magna noua icredibilia eẽ: aut ad oẽs: aut ad eos q̃ audiũt: aut ad aliquos illustres hoies: aut ad deos imortales aut a summa rei publice attinere. Et si pollicemur nos breuiẽ cãm nrã demõstraturos: dociles auditores faciem: si apte z breuiẽ sũmã cãe exponem. Cũ docilẽ velis facẽ sil attẽtũ facias opznã inest marie docilis q attẽtissime ẽ patus audire. Insinuatione vtẽdũ est cũ auditoris aius infestus est. Id aũt tribus ex causis fit: marime: si aut inest in ipsa cã quedam turpitudo: aut ab his q̃ ante dixerit iam quiddaz persuasuz videt: aut eo tempore loc dicendi dat cũ iam illi quos audire oportz defessi sũt audiẽdo. Si cã est turpitudo contrahit offensionem: aut

pro eo homine in quo offendit: aliū homi nem qui diligit interponi oportet: aut pro re in q̄ offendit aliam rem que probat: aut pro re hominem: aut pro homine rem: aut ab eo qđ odit ad id qđ diligit auditoris ani mus traducat ꝛ dissimulare te id defensuꝝ qđ existimeris defensur⁹. Deinde cū iaꝫ mi tior fact⁹ erit auditor. ingredi pedetentiꝫ in defensionem: ꝛ dicere ea que indigent ad/ uersarij tibi quoqꝫ indigna videri. deinde cū lenieris eū qui audiet demonstrare nihil hoꝝ ad te pertinere: ꝛ negare te dcꝫ de ad/ uersarijs esse dicturū neqꝫ illud neqꝫ hoc: vt neqꝫ aperte ledas eos q̄ diligunt: ꝛ tamē id obscure faciens quoad possis alienos ab his auditorū volūtatem: ꝛ aliquorū iudiciū simili de re: aut auctoritatem proferre imi/ tationem dignam. Deinde eadem aut simi/ lem aut maiorem agi rem in presentia de/ monstrari. Anim⁹ defensus audiendo aut admiratiōe integrat aut risu nouat. ¶ Ideꝫ retho. artis noue. li. j. c. 2. Exordiū est princi piū orationis per qđ anim⁹ auditoris vł iu dicis constituit vel apparat ad audiendū. ¶ 4. c. Attentos habebim⁹ si pollicet nos đ reb⁹ magnis nouis inusitatis verba factu/ ros: aut de his que ad rem publicam perti/ neant: aut ad eosipsos qui audient: aut de deorū imortaliū religione. Et si rogabimus vt attēte audiant. Et si nūero exponemus reb⁹ de q̄b⁹ dicturi sum⁹. In exordienda cā seruandū est vt leuis sit sermo: ꝛ vsitata v̄/ boꝝ cōsuetudo vt non apparata videat oratio esse. ¶ Idem de oratore li. 2. Hec ad/ iuuāt in oratore: lenitas vocis: pudoris vul tus significatio v̄boꝝ: comitas. siq̄d perseq̄ tur acrius vt inuitus ꝛ coact⁹ facere videat.

¶ Seneca declama. seu ciuil. causaꝝ. li. 10. ꝛ fi. in prohemio: Magna debet esse eloq̄n tia que inuitis placeat.

¶ Gregorius in pastorali. c. 20. Diffic le q̄p/ pe est vt quātūlibet recta denūciās p̄dica/ tor q̄uo diligitur libenter audiatur.

¶ De partibus rethorice orationis s. de prohemio prologo: prefa/ ctione narratione ꝯclusiōe ꝛ epilogo. Rubrica. 5.

Aristotel. retho. li. 3. ꝛ fi. c. 15. Necessarie par/ tes rethorice oratiōis sūt ꝓpositū: ꝛ persuasio: ꝛ epilog⁹. ¶ 16. c. Pro hemiū est principiū oratōis sicut in poesi ꝓ log⁹ ꝛ in fistulatione preludiū: omnia enim hec p̄ncipia sūt ꝛ velut breuiator ad seq̄ns.

¶ Terenti⁹ in phormione. c. 17. Nihil est antipho. Quin male narrando possit de/ prauarier.

¶ Tullius de oratore. li. 2. Narratio obscu ra totam obcecat narrationem. Si nota res est nec dubiū ꝙ gestū sit narrare non opor/ tet. Nec si aduersari⁹ narrauit nisi refelle/ mus Oportet vt edib⁹ ac templis vestibu/ la ꝛ aditus sic cāis principia proportiōe re/ rū proponere. Itaqꝫ in paruis atqꝫ i freq̄n tib⁹ cāis ab ipsa re est exordiri sepe cōmodi us. ¶ Idem retho. artis veteris. l. j. c. 14. ꝛ f. Conclusio est exitus ꝛ determinatio totius orationis.

¶ Lex dige. ti. de origi. iuris. l. j. In foro cās dicentib⁹ nephas: vt ita dixerim est nulla p̄/ fatione facta iudici reꝫ exponere. Prefatio/ nes ꝛ libenti⁹ nos ad lectionem proposite materie producūt ꝛ cū ibi venerim⁹ huius euidentiorem prestant intellectū.

¶ De argumentatione ꝛ argumē tis rethoricis ꝛ dispositio/ ne eorum. Rubrica. 6.

Aristotel. retho. li. j. c. j. Per suasio est demōstra tio. Tūc credim⁹ maxime quando ostensum esse existimamus. Est au tem ostensio rethorica entimema. Necesse est per cōmunia fieri persuasiones ꝛ oratio nes. Semper vera ꝛ meliora natura silogi/ zabiliora ꝛ persuasibiliora sūt. Omnes per suasiones faciūt per ostendere: aut exempla dicentes: aut entimemata: ꝛ preter hoc ni hil. ¶ Lib. 3. ꝛ fi. c. 19. Exempla sunt magis concionalia. entimemata aūt magis iudicia lia. Nō oportet ꝯtinue dicere entimemata.

sed intermisceri: si autem non: offendunt in uicem. Est enim et quanti terminus sui amic?: quoniam tot dixisti quot utique sapiens vir: sed nõ talia. Quando passionem feceris ne dicas entimemata: aut enim expellet passionem: aut frustra dictum entimema. Expellunt enim mot? inuicem qui simul: aut exterminãt: aut debiles faciunt. ¶ Idẽ ethicorum. li. 2. c. 2. Oportet de imanifestis manifestis signis et testimonijs uti.

¶ Tullius retho. artis veteris: li. j. c. 10. Fabula est in qua nec vere nec verisimilies res continentur. Hystoria est gesta res ab etatis nostre memoria remota. Argumentum est ficta res que tamẽ fieri potuit. huiusmodi est apud Terentium. ¶ Idem retho. artis noue: li. j. c. 5. Fabula est que neque veras neque verisimiles continet res vt he que tragedijs tradite sunt. Argumentum est ficta res: que tamen fieri potest velut argumentum comediarum. ¶ Lib. 2. c. 6. Infirma ratio ẽ que videtur per rõnem afferri: si idem dicit qd in expositione dictum est. ¶ Lib. 3. c. 4. Argumentationum dispositiones huiusmodi conuenit habere firmissimas argumentationes in primis et in postremis cause partibus collocare mediocres: et neque inutiles ad deducendum neque necessarias ad probãdũ: que si separatim ac singule dicãtur infirme sunt: cum ceteris coniuncte firme et probabiles sint: interponi et medio collocari oportet. Nam et statim re narrata expectat anim? auditoris: ex qua re confirmari eam possit. Quapropter continuo firmam aliquã oportet inferre argumentationem. Et quoniã nuper prime dictum facile memorie cõmendatur: vtile est cum dicere desinamus recentẽ aliquã relinquere in animis auditorum bene firmam argumentationem. ¶ Idem de oratore: li. 2. Eos reprehendo qui q̃ minime firma sunt ea prima collocant. Res hec postulat vt eorum expectationi qui audiunt q̃ celerrime succurratur: cui si in initio satisfactum non sit multo plus in reliqua causa laborandum. ¶ Ut in oratore optimus quisque

fit: in oratiõe firmissimum: quod sit primũ dum illud tamen in vtroque teneatur: vt ea que excellunt seruetur etiam ad perorãdum si qua erunt mediocria. Principia dicendi semper eum accurata et acuta et instructa sententijs apta verbis: cum vero causarũ: propria esse debent. Prima enim est quasi cognitio et cõmendatio orationis in pricipio: queque continuo eum qui audit permulcere atque allicere debet. Non est dubium quin exordium dicendi vehemens et pugnas nõ sepe esse debeat. Illustriora sunt: tã q̃ in principijs q̃ que in medijs causis dicuntur: aut arguendo: aut referẽdo. ¶ Li. 3. et si. Omnis translatio que quidem sumpta rõne est: ad sensus ipsos admouetur: maxime oculorũ: qui est sensus acerrimus.

¶ Macrobius saturnaliorum: lib. 3. in prohemio: Plebeia ingenia magis exemplo q̃ ratione capiuntur.

¶ De eloquutione illatiua passionis animi et electis exẽplis huius. Rubrica.

ARisto. Retho li. 3. et si. c. 8. Decentia habebit locutio si sit passionis illatiua sed aliquid. Illatiua passionis locutio est: si quid sit contumelia irascentis locutio Si autem impia et turpis moleste ferendo et verendo etiã dicere. Si aũt laudabilis: hilariter. Si autem miserabilis: miserabiliter et in alijs aũt similiter. Simul compatitur qui audit semper eũ qui loquitur passionabiliter. Si mollia rigide: et dura suauiter dicuntur: impersuasibile fit. Nomina dupla et adiectiua plura et extranea maxime congruũt loquenti passionabiliter. Indulgetur enim irato malum manifestare prolixe: aut immensum dicere.

¶ Oratius in poetria. Ut ridẽtibus arridẽt: ita flentibus assunt. Humani vultus.
Si vis me flere: dolendum est Primũ ipsi tibi: tunc tua me infortunia ledent.
Tristia mestum Uultum verba decent: iratum plena minarum

Ludentem lasciuia:serenum seria dicta.

¶ Tullius de oratore:li.2. Nihil est in dicē do maius q̄ vt faueat oratori is qui audiet vtq3 ipse sic moueatur vt impetu quodam animi ⁊ perturbatiōe magis q̄ iudicio aut consilio regatur. Facilius est currente3 incitare q̄ commoueri languentem.

¶ Nō fieri potest vt doleat is qui audit:aut oderit:vt inuideat:vt pertimescat aliquid: vt affectet: ad misericordiamq3 deducatur: nisi omnes illi motus quos orator adhibere vult iudici in ipso oratore impressi esse ac imixti videantur. Non est facile perficere vt irascatur ei quo tu velis iudex si tu ipse id lente ferre videare:neq3 vt oderit eū quē tu velis:nisi teipsum flagitantem odio ante viderit:neq3 ad misericordiam adducetur:nisi tu ei signa doloris tui verbis voce vultu cum lachrymatione deniq3 ostenderis. Ut nulla materies tam facilis ad exardendum est:que nisi admota igni igne3 cōcipere possit:sic nulla mens est tā ad comprehendendum vim oratoris parata que possit incendi: nisi ipse inflammatus ad eā ⁊ ardens accesserit. Ipsa natura orationis eius que suscipitur ad aliorum animos pmouendos oratorem ipsum magis etia3 q̄ quē q̄ eorū qui audiūt promouet. ¶ Li.3.⁊ fi. Nunq̄ is qui audiret intenderetur: nisi ardens ad eum perueniret oratio.

¶ Ouidius de tristibus:li.5.e.7. Non mihi qui fateor penam meruisse:sed illi
Parcite qui nullo digna dolore dolet.

¶ De qualitate verbo2 obseruanda eloquenti. Rubrica.8.

Salomon in prouerbijs.c.17. Non decēt stultū verba composita.

¶ Aristotel. rethe.li.3.⁊ fi.c.3. Dissueta loqui facit videri venerabiliore3. Euidentiam ⁊ delectationem ⁊ extrancitatem habet maxime methaphora. ¶ 8.c. Decentiā habebit locutio:si sit passionis illatiua fm aliquid ⁊ moralis ⁊ rebus subiectis proportionalis locutio est:si neq3 de ingentibus dicatur:neq3 de leuibus venerabiliter:neq3 super vilia nomina dicatur ornatus. ¶ Idem ethicorum:li.2.c.2. Sermones fm materiam sunt exponendi.

¶ Oratius in poetria. Primo ne medium: medio ne discrepet vnum.
Detulit precium qui miscuit vtile dulci.
Lectorem delectando pariterq3 monendo.
Indoctum doctūq3 fugat recitator acerb⁹.

¶ Tullius de oratore:li.j. Hoc est proprium oratoris oratio grauis ⁊ ornata:⁊ hominu3 sensibus ac mentibus accōmodata. ¶ Li.2. Paruis in rebus adhibende non sunt dicēdi faces. Plus proficit si ponetur spes vtilitatis future q̄ preteriti beneficij cōmemoratio. Natura fingit homines ⁊ creat imitatores facceciarum:adiuuante ⁊ vultu ⁊ voce ⁊ ipso genere sermonis. Utrūq3 assentior:et multum facecias in dicendo prodesse: sepe ⁊ eas arte nullo modo tradi posse. Hylaritas tibi beniuolentiam conciliat ei per quē excitata est. Hylaritas tristitiam ac seueritate3 mitigat ac relaxat: odiosasq3 res sepeq3 argumentis dilui non facile est ioco risuq3 dissolui. Erit perspicua oratio:.si verbis vsitatis si ordine tempore conseruato:si nō interrupte narrabitur. ¶ Lib.3.⁊ fi. Persepe mihi admirandum videtur quid sit q̄ oēs translatis ⁊ alienis magis delectantur verbis q̄ pprijs ⁊ suis. ¶ Idē rethor.art. noue: li.5.c.36. Noui vbi assiduitas odiū parit.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: lib.5.c.10.⁊ fi. Que veritati operam dat oratio incomposita debet esse ⁊ simplex. ¶ Lib.6.c.6. Aperta decēt ⁊ simplicia veritatem.

¶ Paladius de agricultura.c.j. qd est probe miū. Pars prima prudentie est eam cui precepturus es expectare personam: nec enim informator agricole debet artib⁹ ⁊ eloquētia rethores emulari.

¶ Lex coð.ti.si vt se.ab hereditate abstineant.l.j. Fides verborum veritatis adminicula non desiderat.

¶ Cassiodorus epistolarum:lib.5.c.4. Nimis rarum est solide loqui: ⁊ cum multa di

cere suppetunt titubantia non proferre.

¶ Mattheus vintoniensis in poetria part. 2.c.2. In adiectiuis nominibus et verbis inuenitur ornatus verborum frequentior.

¶ Heinricus samariensis: lib.2. Nec minus astutis vulpescat lingua loquelis

Nam dubia pariunt vulpida verba fidem.

¶ Gaufridus in poetria.c.52. Cum doceas artes sit sermo domesticus arti.

Quelibet ars gaudet proprijs: sic sint sua verba

Limitibus contenta suis: cum veneris extra

In cōe forum: placeat cōmunibus vti.

¶ De iteratione sermonis vitanda. Rubrica. 9.

Iesus filius sirach in ecclesiast. c.7. Non iteres sermonem in tua oratione. ¶ c.42. Non duplices sermonem.

¶ Gaufridus in poetria.c.41. Respuat audiri bis idem.

¶ De multiplicatione verborum.

Salomon in prouerbijs c.10. In multiloquio non deest peccatum.

¶ Aristotel. retho.li.3.et fi.c 18. Oportet non prolixe narrare: sicut neque proemizare prolixe: neque persuasiões dicere.

¶ Oratius in poetria: Quicquid precipies esto breuis: vt cito dicta

Percipiant animi dociles: teneātque fideles

Oē superuacuū pleno de pectore manat.

¶ Tullius retho. artis veteris: li.j.c.10. Sepe res parum est intellecta longitudine magis quam obscuritate narrationis. ¶ 11.c. Breuitas orationis est cum nisi necessariū nullum assumitur verbum. ¶ 14.c. et fi. Cōmotis animis diutius in con questione morari non oportebit. Quemadmodum enim dixit Appolius retho. Lachryma nihil citius arescit. ¶ Idem retho. artis noue: lib.j.c.5. Quo breuior eo lucidior et cognita facilior narratio est. ¶ Li.2.c.7. Conmiserationem breuem esse oportet: nihil enim lachryma citius arescit. ¶ Idem de iure ciuili et iustitia naturali: fine de legibus. Li.ij. Breuitas magna laus est in sententia: nec est vnquam longa oratione vtendum.

¶ Lex cod. ti. de veteri iure enucleando. l.ij. Multo vtilius pauca idonee effundere quam multis inutilibus homines pregrauari.

¶ Priscianus in prohemio: In magna operis materia impossibile est aliquid perfectum breuiter exponi. ¶ Li.7.ti. de vocatiuo singulari scde declinationis: Juniores breuitate gaudent.

¶ Gregorius in pastorali.c.16. Sepe dictorum virtus perditur: cum apud corda audiētiū loquacitas incauta opportunitatē leuigat.

¶ Isydorus soliloquiorum: li.2.c.13. Tolle verbositatem sermonis superflui. Multiloquium non effugiet culpam. Breuē sermonē scientia facit.

¶ Mattheus vintoniensis in poetria part. j.c.8. Prolixitas nouerca est memorie. ¶ 9.c. Breuitas sibi aperta sibi amicat audatiā. 10.c. Uerborum confusio nouerca est intelligentie: et doctrine pretendit offendiculum. ¶ 22.c. Prolixitas fastidij puerpera est. ¶ Part. 2.c.3. Infinitas nouerca est disciplinae et amica cōfusionis.

¶ Jacobus beneuentanus.c.5.7.et pe. Inuidiā generat et longus tedia sermo.

¶ Judex venusinus: li. de ptractatiōe nupē. c.j. Sermo breuis longo gratior esse solet.

¶ De breuitate atque longitudine orationū et partiū eius. Rca. 10

Aristo. retho. li.3.et fi.c.j. Non sufficit habere que oportet dicere: sed necesse et hoc vt oportet dicere.

¶ De verborum prolatione rethorica. Rubrica. 11.

Tullius retho. artis noue. li.2.c.5. Fere nō difficile ē īuenire quid sit cāe adiumēto: difficillimū vo ē iuētū expolire et expedite denunciare. ¶ Li.3.c.6. Firmam maxime poterimus in dicendo voces conseruare si quam maxime sedata et depressa voce principia dicemus Nā leditur arteria

Si antequam leui voce permulsa est: acri clamore complet Et interuallis longioribus vti conuenit: recreatur enim spes vox et artarie reticendo acquiescunt. Quid insuauius quam clamor in exordio cause. Interualla vocem confirmant eadem sententias concinniores diuisione reddunt: et audita spacium cogitandi relinquunt. Conseruat vocem continui clamoris remisso. Et varietas quidem auditorem maxime delectat. Acuta exclamatio fauces fauce vocem vulnerat: eadem ledit auditorem. ¶ Idem de oratore: li. 2. Iam illud videmus nequaquam satis esse reperire quid dicas nisi id inuentum tractare possis. ¶ Li. 3. et fina. Dominum auris vocem natura modulat. Ad vocem obtinendam nihil est vtilius quam crebra mutatio: nihil pernitiosius quam effusa sine intermissione continuatio. Quamuis sitaues graues que sunt cause sint: si incondite positis verbis efferantur: offendent aures: quarum est iuditium superbissimum. Voluptati aurium morigerari debet oratio. Rerum verborumque indicium prudentia est: vocum aut numerum aures sunt iudices: et illa ad intelligentiam referuntur: hec ad voluptatem In illis ratio inuenit: in his sensus artem. ¶ Idem tusculanarum questionum: lib. j. Fieri potest vt recte quis sentiat et id quod sentit polite eloqui non possit

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 5. e. 11. et fi. Quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit ita oratio pressa non audax. ¶ Li. 19. e. 9. Occultus animi est

¶ Ualerius maximus: li. 8. c. 19. Eloquentie ornamenta in pronunciatione acta et conueniente motu corporis consistunt.

¶ Martialis cocus. l. vndique suscepto. c. 2. Exaltas in lite tuam geormanice vocem. Ut furia mentis vox fumosa sonat.

¶ De electis benedictionibus.
Rubrica. 12.

In genesi. c 27 Isaacb benedixit filio suo iacob: qui postea cognominatus est israel his verbis. Det tibi deus de rore celi et de pingnedine terre abundantiam frumenti et vini et olei: et seruiant tibi populi etc. Qui maledixerit tibi sit ille maledictus: et qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur. ¶ 28. c. Secunda benedictio isaac ad iacob filium suum. Deus omnipotens benedicat tibi: et crescere te faciat atque multiplicet: vt sis in turbas populorum: et det tibi benedictiones abraam: et semini tuo post te.

¶ Ouidius de phylomena. Tu valeas felix ceu longo tempore fenix.
Te foueat tellus veluti pupille vitellus.

¶ Paulus apostolus epistola. 2. ad corinthios. c. 13. et finali: Gratia domini nostri iesu christi et charitas dei: et communicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis.

¶ De electis blandimentis.
Rubrica. 13.

Ouidius epistolarum. 4. e. Que nisi tu dederis caritura est ipsa salutem. Mittit amazonio cressa puella viro.
¶ Epistola. 5 Sed tua sum: tecumque fui pueri libus annis Et tua quod superest temporis esse precor. ¶ Epistola. 18. Si tibi non parcis dilecte parce puelle. Que numquam nisi te sospite sospes erit.

¶ Henricus samariensis: li. 2. Ergo vale pro sul sum vester. spiritus iste
Post mortem vester credite vester erit.
Uiuus et extinctus te semper amabo.

¶ Gaufridus in poetria. c. 100. Quod minus est supple: quod plus abrade: quod habitum Come. quod obscurum declara: quod vitiosum. Emenda. curis istis sunt omnia sana.

¶ De electis blasphemijs.
Rubrica. 14.

Ouidius sine titulo seu amorum: li. j. c. 8. Dij tibi dent nullosque lares inopemque senectam Longas hyemes: perpetuasque sitim. ¶ Idem de ybide.
Terra tibi fruges: tibi deneget vndas
Deneget afflatus ventus et aura suas

Nec tibi sol clarus: nec sit tibi lucida phebe
Destituant oculos sydera clara tuos.
Nec se vulcanus: nec se tibi prebeat aer.
Nec tibi det tellus: nec tibi pontus iter
Exul: inops: erres alienaqꝫ limina lustres.
Exiguumqꝫ petas ore tremente cibum.
Nec corp⁹ q̄rulo: nec mens vacet eg̃ dolore
Noxqꝫ die gravior sit tibi nocte dies.
Sisqꝫ miser semper: nec sis misabilis ulli.
Gaudeat adversis femina virqꝫ tuis.
Accedat lachrymis odiū dignusqꝫ puteris
Qꝫ mala cum miseris plurima p̄la feras
Sitqꝫ qđ est rarum solito defecta favore.
Fortune facies invidiosa tue.
Cāqꝫ non desit: desit tibi copia mortis.
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatusqꝫ diu cruciatus sp̄us artus
Deserat: ꝛ longa torqueat ante mora.
Sit frigus mortis causa famesqꝫ tue.

¶ De electis nimis. Rubrica. 15

Regum li. 4. c. 21. Ait dominus. Delebo hierusalem sic deleri solent tabule: delens vertam ꝛ ducam crebius stilum super faciem eius.

¶ Ovidius sine titulo seu amorum: lib. 3. ꝛ fina. c. 11. Quere alium pro me qui velit ista pati.

¶ De electis rogaminibus ꝛ petitionibus miserabilium personarū. Rubrica. 16.

Ovidius epistolarum. 4. c. Addimus his p̄cibus lachrymas quoqꝫ v̄ba precāti Perlegas: ꝛ lachrymas finge videre meas. ¶ Idē sine titulo seu amorꝫ: li. 2. c. 15. Si qua mei tiī est in te pia cura relicti: Incipe pollicitis addere facta tuis.
¶ Idem de ponto: li. 2. c. 2.
Da p̄cor accessum lachrymis mitissime nris
Nec rigidam timidis vocibus obde forem.

¶ De electis loquutionibus significantibus miserabilitatem Rubrica. 17.

Ovidius epistolarum. c. 2. Heu patior telis vulnera facta meis. ¶ Epistola. 6. Non expectato vuln⁹ ab hoste tuli ¶ Epistola. 7. Mittit abidens q̄ᵐ mallet ferre salutem. ¶ Idē de ponto: li. 1. c. 10. ꝛ fi. Naso suo pfugus mittit tibi flacce salutē. Mittere rem si quis qua caret ipse potest.
Idem de tristibus: li. 3. c. 13.
Quod tibi mittit non habet ipse vale.
¶ Li. 5. c. 15. Aue tuus e getico tibi mittit naso salutē. Mittere si quisq̄ quo caret ipse potest.

¶ De electis inventiōibus rethoricis que sunt apta convicia ꝛ dicuntur esse lesoria. Rubrica. 18.

Ironica d̄ nugis philosopoꝝ c. 9. s. d̄ anacharsi Anacharsis scita vituperatus ab artico: qm̄ scita foret: sꝫ mihi inquit dedecus patria: tu vo patrie. ¶ 15. c. s. d̄ anaxagora. Anaxagoras ad dicētem: privatus es athenienfibus. nequaq̄: sꝫ illi me inquit. ¶ 17. c. s de socrate. Socrates ad dicentem talis maledicit tibi: bene eteniꝫ inquit non didicit. ¶ 24. s. s. de bione. Bio ad pusillanimem divitem ait: non hic possi det opes: sed opes eum. ¶ 28. s. de aristotele: Aristoteles ad gestientem: qꝛ de magna civitate fuerat oriundus ait: nō hoc est attēdendū: sꝫ quisnam dignus sit magne p̄rie.
¶ Terentius in eunucho. c. 19. Ouem lupo commisisti.
¶ Salustius invectiva in tullium: Graviter ꝛ iniquo aio maledicta tua paterem marce tulli: si te scirem iuditio magis q̄ morbo ai petulantia ista uti. Sed cū in te nec moduꝫ neqꝫ modestiam ullam animadverto: Respōdebo tibi ut si quā maledicēdo voluptatē cepisti eā maledicendo amittas.
¶ Tullius invectiva in salustiū: Ea demum magna voluptas tibi ē crispe salusti: eq̄leꝫ ac parem verbis vitā agere: neqꝫ quicq̄ taꝫ absceniū dicere cui non ab initio pueritie oi

genere facinoris etas tua respondeat vt oīs oratio moribus consonet: neq3 enim qui ita viuit vt tu aliter ac tu loq̄ pōt: neq3 qui tā illoto sermone vtit' vita honestior est.
¶ Ouidius de arte amandi: li. j. ad fi. Accipi ti timidas credis furiose columbas.
Montano plenūq3 credis ouile lupo.
¶ Idem de tristibus: li. 5. e. 9.
Non adeo cecidi q̄uis abiectus vt infra
Te quoq3 sim: inferius quo nihil esse pōt.
¶ Lucanus: li. 2. Excessit medicina modum nimiūq3 secuta est. ¶ Libro. 9.
Sola potest libie turba prestare malorum.
¶ Ualerius maximus: li. 3. t. de fiducia sui. Euripides alcestidi tragico poete respondit probabile: apud quem cum quereretur q̄ eo triduo non vltra tres versus maximo i- penso labore reducere potuisset: atq3 ip̄e cē tum perfacile scripsisse gloriaretur. sed hoc inquit interest q̄ tui in triduum tantummo do: mei vero in omne tempus sufficient.
¶ Li. 4. t. de abstinentia: Dyogenes syracu- sis cum olera ei lauanti aristipus dixisset: Si dionysium adulari velles ista non esses Immo inquit si tu ista esse velles non adu- lares dionysium. ¶ Lib. 6. t. libere dicta aut facta: Elius mantia formianus libertini fi- lius vltime senectutis lutium libionē apud censores accusabat. In quo certamine cu3 pōpeius magnus humilitatem ei etatemq3 exprobans ab inferis illum ad accusandu3 remissum dixisset: non mentiris inquit pō- pei: venio enim ab inferis. Sed dum illuc morarer vidi cruentem. cn. domiciu3 ac no bardum deflentem q̄ sūmo genere natus i- tegerrime vite amantissimus patrie in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Ui- di pari claritate conspicuum brutum ferro laceratum querentem id sibi prius perfidia 7 deinde etiam crudelitate tua accidisse. vi di. cn. carbonem accerrimum pueritie tue bonorumq3 patris tui defensorem in tertio cōsulatu cathenis quas tu ei iniici iusseras iniuentum obtestantem te aduersus omne phas 7 nephas cū in summo esset imperio a te equite romano trucidatum: Omnesq3 vna voce indignantes q̄ indempnati sub adolescentulo carnifice occidissent. Obdu- cta iam vetustis cicatricibus bellorū ciui- um vastissima vulnera municipali homini seruitutem paternam redolenti effrenate te meritatis intolerabilis spiritus impune re- uocare licuit. Itaq3 eo tēpore 7 fortissimu3 erat gneo pompeio maledicere 7 tutissimū.
¶ Heinricus samariensis: li. j. part. 2. Tu ni mium tuus es: nimis 7 tibi credis inepte.
Et solus credis prouidus esse cato.
Pphilosophus nimis es nimium platoni- or ipso.
Ultra philosophos mens tua sepe fluit.

¶ De scomatibus. i. callidus di- ctis conuiciis que vulgo in ita lia dicūtur motti Rica i 9.

Ironica de nugis philo- sophoru3. c. 24 f. de bione. Bio ad eum qui agros voraciter ↄsūpserit ait amphytau3 quidem deglutinit terra: tu vero terram.
¶ Frontinus: li. 4. t. 5. Leonidas lacedemo nius cum dicerentur perse sagittarum mul- titudine nubes eē facturi: fertur dixisse: me- lius in vmbris propugnabimus.
¶ Ualerius maximus: li. 3. t. de fiducia sui: Spartanus quidem referēte quodam sagit tis persarum solem obscurari solere: bene narras inquit: in vmbra enim preliabimur.
¶ Li. 9. ti. de similitudine forme: In cicilia proconsuli admodum similis quidam fuit: qui pconsule dicente mirari se quapropter sui tam filis eēt cū pater suus in eam puin ciā nunq̄ accessisset. At meus inquit romā accessit Ioco nāq3 lacessitā mr̄is sue pudi- ciciā iuicē suspitionē mr̄e3 ei' reiecta vlt'ē.
¶ Marcialis cocus. l. vndiq3 suscepto. c. 2. Lalba dolet cicero qm̄ pede claudicat vno. Nēpe hunc deficere vellet vtroq3 pede.
¶ Caplo. 5. Colligit vmbricius vires a mu- nere bachi.
¶ Iohānes solobriensis anglicus in policra tone. l. 4. Octauiano augusto similim' quis

dam adolescens vrbem intrauit: quem aug/ gustus ad se perductuz interrogauit: dic mi bi adolescens. fuit vnq̃ mater tua rome ne gauit ille: nec contentus adiecit: s3 pater me us sepe. Joci itaq3 asperitate vrbana noti/ tiã omnium ꝛ familiaritatem imperatoris sibi conciliauit. ¶ Li. 5. Plato cum vidisset dionysium sicilie tyrannum corporis sui se ptum custodibus. Quod tñ inquit malum fecisti: vt a'ta3 multis necesse habeas custo/ diri. ¶ Li. 8. Hannibal cum apud rege3 an/ thiochum moraretur: causa proficui facetis sime cauillatus est. Rege ostentante exerci/ tum insignibus aureis ꝛ argenteis florentẽ inducentem currus cum falcibus ꝛ cu3 tur/ ribus elephantes: ꝛ omnem equitatum fre/ nis epyphijs monilibus ac faleris præfulgẽ tem. Cu3 ergo rex contemplatione tanti ac tam ornati exercitus gloriabundus banni/ balem a speꝛisset: putas ne satis esse roma/ nis hec omnia. Tum penitus ludens ignaui/ am imbeliamq3 militum eius preciose ar/ matoru3. Plane inquit satis esse credo: etsi romani auarissimi sint. ¶ Lib. 12. Antigo/ nus rex theocricum rhium de quo iurauer/ rat q̃ ei par furtis esset occidit propter sco/ ma ab eodem de se dictum. Cum enim qua si puniendus ad antigonum reparetur: so/ lantibus eum amicis ac spem pollicentib⁹. q̃ omnino clementiam regis experturus eẽt cum ad oculos eius venisset: respondit: er/ go impossibile mihi dicitis spem salutis: erat autem antigonus vno orbatus oculo. Et importuna vrbanitas maledicũ luce pri uauit. ¶ Libertus regis cum ad nouas diui tias nuper erectus philosophos ad conui/ uium congregasset: ꝛ irridendo eorũ imutu las questiones scire se velle dixisset cum ex alba faba ꝛ nigra pulmentum vnius colo/ ris edatur. An dicẽs philosophus indigne ferens tu nobis inquit absolue: cum ꝛ de al bis ꝛ nigris loris similes macule gignant. Cõmendatur scoma ꝛ conditio dicentis: si in eadem causa sit.

¶ Mattheus vidoč. in poetria. parť. j. c. 19.

Aurũ roma sitit: dantes amat absq3 datiuo
Accusatiuo roma fauere negat.

¶ Prouerb. metric. extra oro l. vag. Presu/ lis albini: seu martyris ossa ruffini:
Rome si quis habet vertere cuncta valet.

¶ De facetis dictis exclusiuis ve recundie imminentis. Rica. 20.

Valerius marim⁹. ti. desi ducia sui: Spartanus quidam increpitus a quodã q̃ in aciem claudus descenderet: pugnare non sibi fugere propositum eẽ re/ spondit. ¶ Li. 6. t. grauiter dicta aut facta: Spartanus quidam nobilitate ꝛ sanctitate præstans in petitione magistratus victus: maxime sibi leticie esse preiudicauit q̃ ali/ quos patria sua se meliores haberet. Quo sermone repulsam honori adequauit.

¶ Johannes solobriensis anglicus in poli/ cratone: li. 4. Octauianus augustus cu3 va/ nus a corporis breuitate conuiciatus: cu/ iusdam impetu diceretur: sibi calciamentis grandiusculis vtendum esse respondit. ¶ Li. 7. Cicero consul cu3 in palatio domũ emere vellet ꝛ pecuniam in presens non ha beret a silla qui tunc reus erat mutuo sester tium vicesies accepit. Ea res priusq̃ emere tur prodita est ꝛ in vulgus exiuit: obiectũq3 est ei: q̃ pecuniam domus emende causa a reo accepisset. Tunc Cicero inopinata op/ probratione permotus accepisse se negauit dicens se domum non esse empturum: atq3 ideo falsum esse inquit q̃ obicitis: vt verũ sit me pecuniam accepisse si domum eme/ ro. Sed cum postea emisset: ꝛ hoc mendati um ei in senatu ab amicis obijceretur: risit satis: atq3 in tridendo imprudentes inquit homines estis cum ignoratis prudentis et cauti patrisfamilias esse qđ emere velit: in/ empturum sese negare propter competito/ res emptionis: sic itaq3 q̃ inficiari non pote rat vrbano facetoq3 diluit dicto familiare siquidem habebat: vt quotiens obiectũ tur pe abnegare non posset: responsione iocula ri illud eluderet.

De iocali seu faceta excusatione. Rubrica. 21.

Ualerius maximus: li. 5. ti. de humanitate aut clementia: Pirrus rex audierat quosdam in cõuiuio tarentinorum parum honoratum de se sermonẽ habitum: accersitos qui ei interfuerãt percũctabat an ea que ad aures ipsi⁹ peruenerãt dixissent. Tũ ex his vnus: nisi inquit nobis vinũ defecisset: ista que tibi relata sũt p̃ his que de te locuturi eramus lusus ac iocus fuissent. Tã vrbana crapule excusatio tãq3 simplex veritatis confessio: irã regis cõuertit in risum. Qua quidem clementia ⁊ moderatione assecutus est vt ⁊ sobrij sibi tarentini grãs agerent ⁊ ebrij bene precarentur.

Ti. de gratia. Gaij marij non solũ p̃cipu⁹ sed etiã prepotens grate mentis fuit imperatus: duas enim camentium cohortes mirabili virtute vim cymbrorum sustinentes in ipsa accie aduersus conditionem federis ciuitatem donauit. Quod quidem factum et vere ⁊ egregie excusauit: dicendo inter armorum strepitum verba se iuris ciuilis exaudire non potuisse: ⁊ sane id tempus tunc erat quo magis defendere q̃ꝫ audire leges oportebat.

Johãnes solobriensis anglicus in polycratone: li. 4. Cicero consul cum in palatio domum vellet emere ⁊c. vt. s. ti. proximo.

De electis laudationibus ⁊ blãdimentis ⁊ gratulationibus Rubrica. 22.

Paralipomenon lib. 2. iuxta prin. p̃c. 2. car̃. Regina sabba cum audisset famaꝫ salomonis: venit vt temptaret eum in enigmatibus in hierusalem. ⁊ cum temptauit euꝫ dixit ei: Uicisti famam virtutibus tuis.

Terentius in adelphis. c. 6. O frater frater quid ego te nũc laudem: satis certe scio nunq̃ꝫ ita magnifice quicq̃ꝫ dicam id virt⁹ quoniam superet tua. c. 7. O mi germane ab vereor coram in os te laudare amplius. Ne id absentandi magis q̃ꝫ qd̃ habeam gratum facere existimes.

Tullius de oratore congratulationis sui ad senatum: Si patres ↄscripti pro vestris immortalibus in me fratremq3 meum liberosq3 nostros meritis parum vobis cumulate grãs egero: queso obtestorq3 ne mee nature potius q̃ꝫ magnitudini vestrorum beneficiorum retribuendum putetis. Que tanta enim potest existere vbertas ingenij: que tanta dicendi copia: qd̃ taꝫ diuinum atq3 incredibile genus orationis quo quisq̃ꝫ possit vestra in nos vniuersa promerita nõ dicam complecti orãdo: sed percensere numerando.

Ouidius de tristibus: li. j. c. 2. Siquid ad huc ego sum muneris omne tuum est.

Epistola. 5. Quelibꝫ eloquio fit bona causa tuo.

Li. 2. e. vnica.

Diuitis ingenij est imania cesaris acta
Condere materia: ne superetur opus.

Libro. 3. e. 4.

Nam pede inoffenso spaciũ decurrere vite
Dignus eo: ⁊ fato condidiore frui.

Libro. 4. e. 3.

Et patet in laudes area magna tuas.

Libro. 5. e. 3. Ouidius ad cesarem:

O decus o patrie per te florentis imago.
O vir non ipso quẽ regis orbe minor.

Paulus apostolus. e. j. ad corinthios. c. 15. Paulus apostolus dixit: Gratia dei suꝫ id quod sum.

Gaufridus in poetria. c. 101. ⁊ si. Nobilitas dandi quã non nouere moderni
Est innata tibi: tu solus gẽma datorum:
Das ita nequa manus sit dando latior: aut
inest Letior: aut morula breuior.
Magnus es in dando: prudens in agendo
modestus
In gustu: rigidus in iure: fidelis in omni
Re sempq3 tuos diuina p̃ambula virtus

Urget successus: et semp in ardua crescit.
Sz lz ois apes tibi crescat honoris honore:
Crescere nō poteris q̄ntū de iure mereris.

¶ De electis cōclusionibus rethorice orationis. Rubrica. 23.

Tullius inuectiua in salustium: Plura dicere si apud alios patres conscripti mihi esset disserendum: non apud vos quos habui omnium actionum mearū monitores. ¶ Idem in oratione pro quinto ligario Longi orem orationem causa forsitan postulat: tua certe natura breuiorem. Quare cum vtilius esse arbitrem teipsuz q̄z aut me: aut queq̄z loqui tecum finem iam faciam. Tantum teipsum admoneo: si illi salutē absenti dederis presentibus bis omnibus te daturum.

¶ Quintillianus declamationum. 2. declama. Perorta imperator vt mediocritas ingenij mei causa scio cōmendationis partes esse reliquas. Sed has superuacuas facit sanctitas tua etc. vnum rogat vt si qnid de causa illius dubitas: des dilationem vsq3 ad proximum prelium: pone in prima accie pone ante signa: fortiter dixerim non inter tyrones: vbi vsus periculi: quo maximus ostium globus ingruet specta pugnantem: affirmo tunc minus ignoscere tribuno. s. occiso a milite quem tribunus voluit strupare: liceat ire in accie: congredi cuz hostibus. Si perire debet: rogat te imperator miles tuus opera mortis sue vtaris.
¶ 12. declama. Intelligo neq3 prudentiam vestram desiderare plura de causa: neq3 vestrā fidem ac religionem egere exhortatione vere iudicandi.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 10. c. 33. Pauca dixisse sapientie vestre sufficiant: q2 q2 in alto pectore ptenditur: considera/tum semper augetur. ¶ Idem de anima. c. 17. et fi. Hec pro nostro modulo non p rerum ipsa magnitudine dicta sufficiant.

Quarte partis primus liber tractat de temperantia et intemperantia et pertinentib9 ad eam sub his titulis.

¶ De temperantia et modestia mō atq3 nimietate. R. j

Salomon in prouerbijs. c. 30. et antepenul. Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac exprimit butyrum: et qui vehementer emungit elicit sanguinē. Ad hoc etc. Terentius infra. ¶ Idem in ecclesiast. c. 7. Noli esse iustus multum: neq3 plus sapiens q̄z necesse est.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 8. f. de periandro: Periander comitbius vnus de. vij. sapientibus ait: Modestus esto.

¶ Aristotel. ethicorum: li. 2. c. 2. Corrumpitur temperantia et fortitudo a superabundantia et defectu: a medietate aūt saluatur. Ex recedere a voluptatibus efficimur temperati: et affecti maxime possumus recedere ab ipsis. Qui recedit a corporalibus voluptatibus: et hoc ipso gaudet temperatus ē: qui autem tristatur intemperatus. ¶ Lib. 3. c. 9. Medietas est circa delectationes temperantia. ¶ Idem magnorum moralium: li. j. c. 39. Temperantia est circa delectationes et tristitias in tactu et gustu factas. ¶ Lib. 2. c. 7. In exterioribus bonis que circa corp9 sunt superabundantia facta peiores facit: puta diuitie multe facte despectores et fastidiosos facit. similiter autez et in alijs bonis principatu honore: pulchritudine: magnitudine: honor magnus factus peiores facit. ¶ 24. c. Est temperatus qui non habet desideria praua. ¶ Idem rethoricorū: li. j. c. 10. Quodcunq3 fuerit maius q̄z oportet maluz est. ¶ 13. c. Temperantia est virtus propter quā ad delectatiōes corporis ita se habent singuli vt lex precipit: in continentia autem contrarium. ¶ Li. 2. c. 16. Sunt iuuenes q3dem viriles et intemperati: senes autez temperati et formidolosi. ¶ Idem politicorum:

li.i.c.8.et fi. Intemperatus existens et formi dolosus nihil faciet eorū q̄ oportet. ¶ Li.4. c.9. Bene fortuitorū est possessio que media omnium. facillima enim rationi obedire super pulchrum: aut super forte: aut super ingenuū: aut super diues: aut contraria his super egenum: aut super debile: aut valde vile difficile est rationem sequi. ¶ Lib.7.c.i. Bonorum que circa animā vnūquodq̄ quanto quidem vtiq̄ excedit: tanto vtile ē. Iustus nullus neq̄ temperatus a fortuna: neq̄ ppter fortunā est. ¶ Idē topicorū: li.3. Superabundantia spernendorum videtur esse: similiter autem et egestas.

¶ Terentius in andria.c.2. Id arbitror apprime in vita esse vtile vt nequid nimis. ¶ In heautontumerumenon.c.16. Ius summum sepe sūma malitia est.

¶ Uirgilius eneid.li.10.circa med. Nescia mens hominum fatis sortisq̄ future. Et seruare modū rebus sublata secundis.

¶ Oratius in epistolis: lib.i.e.6. Insani sapiens nomen feret equus iniqui. Ultra q̄ satis est virtutem si petat ipsam. ¶ Idem in sermonibus: li.i.sermo.i. Est modus in rebus: sūt certi deniq̄ fines. Quos vltra citraq̄ nequit consistere rectū.

¶ Tullius rethor.artis veteris: li.2.c.9. Temperantia est rōnis in libidinē atq̄ in alios non rectos impetus animi firma et moderata dn̄atio. Temperantie partes sunt cōtinētia clemētia modestia. Modestia est p quā pudor honestus puram et stabilem comparat auctoritatem. ¶ Idem rethor.artis noue li.3.c.2. Modestia est in aīo cōtinens moderatio cupiditatum. ¶ Idem de officijs: li.i c.79. Modestia est scientia rerū que agūtur aut dicuntur loco suo collocandarum. ¶ Idem in oratione pro rege deiotaro: Frugalitatem.i.modestiam temperantiam virtutem maximam iudico.

¶ Paulus apostolus epistola ad roma.c.12. Non plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem.

¶ Seneca tragediarum in hercule furente.

c.3. Arma non seruāt modum. Nec temperari facile nec reprimi pōt stricti ensis ira. ¶ Introd.c.4. Moderata durant. ¶ Idem epistolarum ad lucillum: li.4.e.i. Omnis virtus est in modo. Modus certa mensura est. ¶ Li.11.e.3.et fi. Nunq̄ perniciosa seruāt modum ¶ Li.14.e.2. Nunq̄ immoderata durāt: nisi illa moderatrix ratio compescuit. ¶ Idem de beneficijs: li.2. Eque peccat q̄ excedit q̄ qui deficit. ¶ Idem de tranquillitate animi. Uiciosum est vbiq̄ qđ nimium est.

¶ Statius thebe. libro 10. Secundis pone modum.

¶ Plinius de naturali hysto.li.11.c.43.et fina. Perniciosissimum est in omni vita qđ nimium est.

¶ Iuuenalis: li.2.saty.i. Imponet finem sapiēs in rebus honestis.

¶ Lex dige.titu.ad leg.iul.de adulterijs.l.si adulterium cum incestu.§.imperatores: Difficillimum est iustum dolorem temperare. ¶ Lex auten. vt determinatus sit numerus clericorum circa principiū: Pene nihil immensum bonum est.

¶ Marcialis cocus.l.vndiq̄ suscepto.c.2. Uirtus absq̄ modo nomen habet vicij.

¶ Ualerius maximus: li.4.ti.de moderatione: Theopompus rex spartanorum cū primus īstituisset vt ephori lacedemonie crearent: ita futuri regie potestati oppositi quēadmodum rome consulari imperio tribuni plebis sunt obiecti: atq̄ illi vxor dixisset id egisse illum vt filijs minorem potestatē relinqueret relinquam inquit: sed diuturniorem. optime quidem: ea enim demum tuta est potentia que viribus suis modum imponit. Igitur theopompus regum limis vinculis constringendo quo longius a licentia retraxit hoc ad beniuolentiam ciuium propius admouit. Nihil est tam preclarū: aut tam magnificū: qđ non moderatione temperari desideret.

¶ Auctor.l.de for.hone.vite.c.2. Non tibi dabis impetus liberos: sed circunspicies

quo eundum sit vel quousq̃.ꝑ4.c. Continentiam si diligis circuncide superflua ⁊ in artum desideria tua constringe. Nec extollas queq̃ nec deicias.
¶ Ambrosius de officiis:libro.i.c.23. Temperantia modum ordinẽq̃ seruat omnium que vel agenda vel dicenda arbitramur.
¶ Cato capitulo.3.
Quod nimium est fugito.
¶ Cassiodorus epistolarum:li.i.c.4. Uoluntas recta in grauibus passionibus non est. ꝑ10.c. Assidue dimicantibus difficile est morum custodire mensuram. ꝑ18. Modus vbiq̃ laudandus est. ꝑ Libro.2.c.26. Cum temperantia diligit: velociter profutura succedunt. ꝑ41.c.⁊ fina. Is vincit assidue qui nouit omnia temperare. ꝑ Li.3.c.i. Moderatio prouida est que gentes seruat furor autem instantiam plerunq̃ precipitat. ꝑ11.c. Modesta dilige. ꝑ Lib.4.c.4. Modus raro letis rebus imponitur: qui magis in tristibus inuenitur. ꝑ Li.9.c.15. Omnia decet sub ratiõe moderari: nec possunt dici iuxta que nimia sunt. ꝑ25.c.⁊ fi. Indubitata gloria morum est custodisse mensuram. ꝑ Li.10.c.3. Niminm non placet: etiam q̃d bonũ putatur. ꝑ11.c. De modestia laus sumitur: de elatione odium concitatur. ꝑ Idem de anima.c.7. Contra delectationes illicitas ⁊ volũtates feruidas moderatrix nobis temperantia suffragatur.
¶ Isydorus soliloquiorum: li.2.c.46.
Etiam in bonis imoderatus esse nõ debes.
Omnia in suo modo perfecta sunt.
Bona imoderato vsu noxia efficiuntur.
Nimietas omnis in vicio deputatur.
ꝑ49.c. Omne q̃d nimis est vicium est.
¶ Auctor.l.qui dicitur facetus.c.5.
Sed tamen in contractis placidus modus est adhibendus.
Nam sine mensura nil valet esse bonum.
¶ Auctor rudium doctrine: li.2.
Et modus in rebus res facit esse bonas.
¶ Heinricus samariensis: lib.2. Preualet in cunctis discreta modestia rebus.
ꝑ Qua sine virtutum grande peribit opus.
¶ Iacobus beneuentanus.c.22.
Nam decet omnes
Actibus in cunctis semper habere modũ
¶ Gaufridus in poetria.c.31.
In omnibus vna
Est virtus seruare modum.
¶ Ricardus iudex venusinus: li. de pertractatione nupt̃.c.33. Quas agimus cunctis modus est in rebus habendus.
Iusq̃ rectũq̃ perit deficiente modo.
¶ Montenarius in luna cleri.c.92.
Qui nimis emungit fundit p lacte cruorẽ.
¶ Prouerb.metric̃.extraord.l.vag.
Omne q̃ est nimium vertitur in vicium.
Semper ad omne quod est mensuram ponere prodest.
¶ Prouerb.vulg.
Mesura dura.
Ogno tropo nose.
Chi a mesura per amiga la el traze dogna briga.
Chi tutto vole tutto perde
Chi tropo abraza pocho strenze
Chi tropo parla spesso pecca
Chi piu monta che no de: piu tosto caze cħ no cre. Chi ha troppo peuere en polenta en mete.
Chi troppo mesura pocho lauora.
Dẽ soperchio rompe couerchio.

¶ De medio ⁊ extremis. Rica.2.

Aristoteles Ethicorum: li.2.c.5. Medium est q̃ equaliter distat ab vtroq̃ extremorum. Omnis sciens superabundantiam ⁊ defectum fugit: medium autem querit. Uirtus medij est coniecturatrix. Malitie quidem est superabundantia ⁊ defectus: virtutis aũt medietas. ꝑ6.c. in omnibus medietas est laudanda: extrema autem non recta nec laudabilia: sed vitupabilia sũt. ꝑ7.c.⁊ fi. In vno quoq̃ mediũ accipe difficile ẽ. Mediũ attingere sũme difficile est. Medius hitus in oĩbus laudabilis ẽ. ꝑ Li.4.c.6. Supabũdãtie

ꝛ defectus vituperabiles sunt. ☞ Li.5.c.3. Equale est medium maioris ꝛ minoris. ☞ Idem magnorū moraliū:li.i.c.11. Medium habere difficile est. ☞ 40.c. Optimū est medium. ☞ Idem politicorum:li.3.c.9. ꝛ penul. Iustum querentes medium querunt. ☞ Li.4.c.9. Quod mediocre optimū est: ꝛ qd medium. Que media optima sunt. Paucū est qd medium semper. ☞ Li.5.c.6. Quod iustum est equale videtur esse. ☞ Li.6.c.2. Semper querunt qd iustū ꝛ qd equale est: q̄ minores sunt: preeminentes autem nihil curant. ☞ Lib.8.c.7. Medium superabundantiarum laudamus ꝛ dicimꝰ prosequi oportere.

¶ Ouidius methamorph.lib.2. Medio tutissimus ibis.

¶ Seneca tragediarū in hercule etheo.c.6.
Quisquis medium defugit iter.
Stabili nunq̄ tramite curret.

¶ Maximianus: Maior enim medijs gratia rebus inest.

¶ Heinricus samariensis:li.2. Nec viscosa manus oleo nec vncta sit vno.
Interutrūq̄ tenens respuat omne nimis.

¶ De modo exigentie cuiusq̄ proportionalitatis seu conformitatis. Rubrica.3

Oratius in poetria Sumite materiam vestris qui scribitis equam viribus: ꝛ versate diu quid ferre recusent. Quid valeant humeri ☞ Idem in epistolis: li.i.e.7. Paruum parua decent.

¶ Ouidius de remedio amoris: li.2. ꝛ fi.
Infirmis culpa pusilla nocet.
Nutritur vento: vēto restringitur ignis
Leuis alit flāmas: grandior aura necat.

¶ Paulus apostolus: epistola.2.ad corinthios.c.9. Qui parce seminat parce ꝛ metet

¶ Seneca epistolarum ad lucillum:li.19.e.2. Aptari corpus viribus debet nec plus occupari q̄ cui sufficere possumus. ☞ Idē de tranquillitate animi: Necesse est opprimāt onera que ferente maiora sunt.

¶ Cato capl'o.4. Quod potes id tenta: operis ne pondere pressus Succumbat labor: ꝛ frustra tentata relinquas.

¶ Cassiodorus: epistolarum:lib.8.e.20. Contrarijs rebus plerunq̄ medicina paratur.

¶ Caldo.29.fab. Non vltra vires discant presumere viles.

¶ Gualterius de castellione: li.10. ꝛ fi. Sic se conformet meritis cuiusq̄ gehenna:
Ut qui deliquit leuius: leuioribus ille
Subiaceat penis: ꝛ qui grauiore reatu
Excessit grauius: grauiorē sentiat ignem.

¶ Gaufridus in poetria.c.31. Gressus precurrant oculi: preconsule mentem.
Et vires metire tuas: si fortis es aude
Grādia. si fragilis: humerꝭ impone minora
Si mediocris: ama mediocria: sumere noli
Que qn̄ sumis p̄sumas in omnibus ima.
Est v̄tus ſ̄uare modū memor īprime mēti.

¶ Prouerb. vulg. A carne de louo salsa de cane. Acotal molton cotal bocon. Chi alaro vole enuolare laro conuene essere.

¶ De paucitatis acceptabilitate ꝛ reprobatiōe multitudinis. Rubrica.4.

Aristo. Ethicorum. li.8.c.4. Multis eē amicum s̄m perfectam amicitiam non contingit: quemadmodū neq̄ amare multas simul. Multas simul eidem placere valde non facile. ☞ Li.9.c.11. Difficile sit ꝛ congaudere ꝛ condolere familiariter multis. Non contingere videbitur multis esse amicū valde: p̄pter qd neq̄ amare plures. ☞ Idē politicoꝝ.li.2.c.i. Multi seruiētes qn̄q̄ deterius seruiūt paucioribus. ☞ 8.c. Unū opus ab vno optime p̄ficitur. ☞ 9.c. Nō est facile p̄spicere multa vnum. ☞ Li.4.c.12. Melius vnūquodq̄ opus sortitur cura circa vnū intenta q̄ circa multa. ☞ Li.7.c.3. Difficile forte aut impossibile bene legibus regi eam ciuitatem que valde multorum hominum est. Ualde excedens nūerus non pōt participare ordinem.

¶ Idem retho.li.3.⁊ fi.c.14. Quanto fuerit maior populus: tanto remotior intellectus. ¶ Idem topicorum:lib.7. Uerisimile est in multis magis q̃ in paucis pctm̃ fieri.

¶ Tullius tusculanarum q̄onum:li.2. Pauca ipsa sepe multū prosunt ⁊ ferūt fructus.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum:li.j.c.2. Distrahit librorum multitudo: itaqꝫ cū legere non possis quantum habueris satis ē habere quantum legas. ¶ Li.6.c.3. Lectio crebra prodest vana delectat. ¶ Idē de trāquillitate animi. Onerat discentem turba librorū: non instituit multoqꝫ satius est paucis te auctoribus tradere q̃ errare per multos. ¶ Idem de beneficijs:li.5. Solet plus prodesse si pauca precepta sapientie teneas: sed illa in promptu ⁊ in vsu tibi sint: q̃ʒ si multa quidem didiceris: sed illa non habeas ad manum. ¶ Idem de consolatione ad elbiam matrem: Cupiditati nihil satis est: nature satis est etiā parū. Necessarijs reb⁹ exilia sufficiunt: superuacuis non regna ¶ Idem de beata vita. Argumentum pessimi turba est.

¶ Lex cod.ti.de veteri iure enucleādo:li.2. §.sed ⁊ si quid. Multo melius est pauca idonee effundere q̃ʒ multis inutilibus homines pregrauari. ¶ Lex auten.ti.de referēdarijs sacri palatij ad fineʒ. Multitudo hominum numerosa nihil habet honestum: quoniam paucis ex multis que s̄m virtutem est vita saluatur.

¶ Uegetius de re militari:li.j.ti.j. In certamine bellorū exercitata paucitas ad victoriam est promptior: rudis ⁊ indomita multitudo exposita semper ad cedem. ¶ Lib.3. titu.j. Pluribus casibus subiacet amplior multitudo.

¶ Marcialis cocus.l.vndiqꝫ suscepto.c.2. Predicat hermagoras nō oib⁹ eē placēdū. Elige de multis regule cui placeas.

¶ Boetius de consolatione:li.2.c.9. Paucis minimisqꝫ natura contenta est.

¶ Cassiodorus epistolarum:li.7.e.2. Dum tempus potantis prolixum queritur culparum opprobria non vitantur. ¶ 9.e. A paucis accipit qui nimium querit.

¶ Gregorius in pastorali.c.5. Impar quisqꝫ inuenitur ad singula duꝫ confusa mente diuiditur ad multa. Nequaq̃ plene vniuscuiusqꝫ operis ratio colligitur dum mens per diuersa partitur.

¶ Montenari⁹ in luna cleri.c.j. Mens varijs hebetatur dedita curis. ¶ c.93. Plura petit vicium: paucis natura fouetur:

¶ Prouerb.metric.extraord.l. vag. Pluribus intentus minor est ad singula sensus.
Qui binos lepores vna sectabitur hora:
Uno quādoqꝫ: quādoqꝫ carebit vtroqꝫ.
Segnius expediūt cōmissa negocia plures.

¶ Prouerb.vulg. Chi doe leuore caza luna perda elaltra lassa.

¶ De paulatinorum potentia. Rubrica. 5.

Lob.i.c.14. Lapides excauat aqua: ⁊ alluuione paulatim terra consumitur.

¶ Aristotel.politicorum:li.5.c.6. Substantias consumunt parue expense sepe facte:

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast.c.19. Qui negligit modica paulatim decidit.

¶ Ouidius de arte amandi: libro primo.
Tēpore difficiles veniunt ad aratra iuuēci
Tempore lecta pati frena docentium equi.
Ferreus assiduo conrumitur anulus vsu.
Interit assidou vomer: aduncus humo.
Quid magis est durū saxo q̄d moli⁹ vnda.
Dura tamen molli saxa cauant aqua
¶ Libro.2. Rustica paulatim taurus aratra subit. ¶ Libro.3.extra.
Conterit ferrum silices tenuantur ab vsu.
¶ Idem de remedio amoris:li.2.⁊ fi.
Grādia per multos tenuant flumina riuos
Magnaqꝫ seducto stipite flāma perit.

¶ Frontinus:li.j.ti.10. Quintus sertorius qꝫ experimento didicerat imparem se vniuerso romanorum exercitui: vt barbaros quoqꝫ inconsulte pugnaꝫ exposcentes doceret: adductis in conspectu duob⁹ equis:

altero preualido: altero ad modum exili: du/os admonuit iuuenes similiter affectos ro/bustum et gracilem: ac robustiori imperauit equo exili vniuersam caudam abrumpere: gracili autem valentiori per singulos pillos euellere. Cumque gracilis fecisset quod imperatum erat validissimus cum infirmi equi cauda sine effectu luctaretur: naturam inquit ser/torius romanorum cohortium per hoc vo/bis exemplum ostendi: milites insuperabi/les sunt vniuersos agredientibus eosdem: la cerabit et carpet qui per partes attentauerit.

¶ Marcialis cocus. l. vndique suscepto. 3. c. Decidit imensus paulatim montis aceruus. Fluminea tellus aluuione perit.

¶ Gregorius in pastorali. c. 58. Hoc agit scin tilla latenter crescens: quod patenter procella seuiens.

¶ Isydorus in synon. solliloquiorum: lib. 2. c. 31. Paulatim crescunt vitia: et dum parua non cauemus in magnis prolabimur.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5. Et durum lapidem gutta cadendo cauat.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 50. Gutta le/uis saxum durum cauat illa frequenter Dum cadit id supra: quod tibi dico nota.

¶ Prouerb. vulg. Apasso apasso valbomo belogi. Aquatro aquatro semple el sacco.

¶ De multitudinis acceptilitate et reprobatione paucitatis. Rubrica. 6.

Salomon in prouerbijs c. 14. In mul/titudine populi dignitas regis: et in paucitate plebis igminia principis.

¶ Aristotelis politicorum. l. 4. c. 9. Ubi mul/tum quod intermedium minime fiunt: contur bationes et dissessiones politiarum. Et ma/gne ciuitates sunt magis sine seditionibus propter eandem causam: quia multum quod me dium. In paruis autem facile diuidere omnes in duo: vt nihil relinquatur medium: et omnes fere egeni vel opulenti sunt. ¶ Idem topi/corum: li. 3. Magis eligenda est super abun dantia amicitie quam pecuniarum.

¶ Ouidius de arte amandi: li. j. ad fi. Qui sa pit innumeris moribus aptus erit. ¶ Lib. 2. Sed que non prosunt singula multa iuuant.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 6. e. 11. Con stat felicem esse rem publicam que multis ciuibus resplendet ornata.

¶ De acceptabilitate temporis et sociorum. Rubrica. 7.

Salomon in ecclesiast. c. 3. Omnia tem pus habent: et suis spacijs transe/unt vniuersa sub sole. Tempus flen di: et tempus ridendi: tempus lugendi et tem/pus saltandi. Tempus acquirendi: et tem/pus perdendi: tempus custodiendi: et tem/pus abijciendi. Tempus tacendi et tempus loquendi. Cuncta fecit deus bona in tem/pore suo. ¶ 8. c. Omni negocio tempus est et opportunitas.

¶ Oratius in epistolis: li. j. e. 11. Tu quamcun que deus tibi fortunauerit horam. Grata sum me manu: nec dulcia differim annum.

¶ Ouidius de remedio amoris. li. j. Tempo ribus medicina valet: data tempore prosunt. Et data non apto tempore vina nocent. Quam etiam accendas vitia mitesque vitando Temporibus si non agrediare suis. ¶ Idem de tristibus: li. 6. et si. c. j. Judicis of ficium est vt res ita tempora rerum Querere. Con/silium resque locusque dabunt. ¶ Idem sine ti tulo seu amorum: li. j. c. 3. Consilium nobis resque locusque dabunt.

¶ Paulus apostolus epistola. 2. ad corin/thios. c. 6. Ecce tempus acceptabile. Ecce di es salutis.

¶ Seneca tragediarum in medea. c. 3. Tem pori aptari decet.

¶ Lucanus: li. j. Tolle moras semper nocuit differre paratis.

¶ Maximianus: Non omnibus annis om nia conueniunt.

¶ Marcialis cocus. l. vndique suscepto. c. 5. Uiuendi recte fatuus procrastinat horam.

¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 2. Prout re/rumque temporum varietas exigit: ita te acco/modes tempori: nec te in aliquibus mutes

sed potius aptes.
¶ Cato capl. 3 Rem tibi quã noscis aptam dimittere noli. Frõte capillata post hec occasio calua ⁊ Capitulo. 5. ⁊ finali.
Q̃ primũ rapienda tibi est occasio p̃ma.
Ne rursus queras que iã neglexeris ante.
¶ Cassiodo. us epistolarum: li. 5. c. 22.
Aptum est omne bonum locis suis: ⁊ laudabilia quoq̃ sordes eunt nisi congrua sede potiantur.
¶ Isydorus in synon. solilo. lib. 2. c. 41. In bonis dilatio nocet.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 19. Si quid p̃missum fuerit tibi suscipe raptim:
Mens a proposito nam resilere potest.
¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 15.
Dia fructificãt cum venit apta dies.
¶ Belinus in speculo vite p̃t. j. extra. 4.
Tempore cuncta suo quisq̃ peritus agit.
¶ Prouer. vulg. Chi ha tẽpo nõ speta tẽpo
Quando dio da porcello appara sa chello
Sarun vende merce.
Nauega te nauega.
El destro fa laron. El destro fa putana.

¶ De modo celeritatis dilationis ⁊ more. Rubrica. 8

Salomon in prouerbijs. c. 13. Substãtia festinata minuetur: que autem paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes que differtur affligit animam. ⁊ Idem in ecclesiast. c. 8. Quia nõ profertur cito contra malos sententia: absq̃ vllo timore filij hominum perpetrãt mala.
¶ Aristotel. ethicorum: lib. 6. c. 6. Operari quidem oportet velociter consiliata: consiliari autem tarde.
¶ Salustius in iugurtino. Natura mortalium preceps est ad explẽdã animi cupiditatẽ. Animo cupienti nihil satis festinatur.
¶ Tullius phylipicorum: lib. 6. Expectatio quidem quantum afferat langoris animo quis non videt.
¶ Ouidius epistolarum. 16. e. Sed nimiũ properas: ⁊ adhuc tua messis in herba est.
⁊ Epla. 18. Lõga est nobis omnis que gaudia differt ⁊ Idem de arte amandi: lib. j.
Tempore difficiles veniũt ad aratra iuuẽci
Tempore lecta pati frena docentur equi.
⁊ Idem de remedio amoris: li. j.
Nã mora dat vires: teneras mora percoquit vuas. Et validas segetes q̃ fuit herba facit
⁊ Idem de tristibus: li. 4. c. 6.
Tẽp⁹ vt extentis tumeat facit vua racemis
Vtq̃ merũ capiant grana q̃d intus habẽt
Tempus ⁊ incauas semen producit aristas
Et ne sit tristi poma sapore facit.
Hoc tenuat dentem terrã minuẽtis aratri.
Hoc rigidos silices hoc adamãtem terit
Hoc etiã seuas paulatim mitigat iras.
Hoc minuũt lachrymas: mestaq̃ corda leuat. Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas. ⁊ Idẽ de ponto: li. 3. c. 7. ⁊ añpel.
Mitius ille perit subita qui mergit vnda.
Q̃ sua qui tumidis brachia lassat aq̃s.
¶ Seneca tragediarũ in epido. c. 10. Quid verba queris: veritas odit moras. ⁊ Idem epistolarum ad lucillum: li. 5. e. 11. ⁊ fi.
Nihil ordinatum est q̃ precipitatur ⁊ properat. ⁊ Idem declam. seu ciuilium causarum: li. 7. c. 7. Affectus non sustinet morã.
⁊ Idẽ impubijs. Etiã celeritas in desiderio mora est. Ad penitendum properat qui cito iudicat. In iudicando criminosa est celeritas. Mora omnis odio est: sed sapientem facit.
¶ Lucanus: li. j. Tolle moras: semper nocuit differre paratis.
¶ Iuuenalis: li. 3. saty. 2. Breuefit q̃d turpiter audes.
¶ Marcialis cocus. l. vndiq̃ suscepto. c. 5.
Viuẽdi recte fatuus procrastinat horam.
¶ Maximianus. Pena minor certam subito proferre ruinã.
Quã timens grauius sustinuisse diu.
¶ Prosper sub. 66. emp. Gratior est fruct⁹ q̃ spes productior edit.
⁊ Epigrãma. 70. Quid iuuat in longuũ causas producere morbi. Cur dubiũ expectas cras hodierna salus.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. i. c. 39. Quod salubriter constat esse dispositum per tardi tatis vicium non incurrat obstaculū. ¶ Li. 3. c. 14. Malum cum perseuerat augetur: et remediabile bonum est in peccatum accelerata correctio. ¶ 40. c. Lesionis genus est profutura tardare. Non possumus existimare iocundum qđ ingrata fuerit dilatione suspensum. ¶ Li. 6. c. 9. Omne siquidem iustum celeritatis comodo transit ad beneficium: et qđ debito redditur tali gratia munus putatur. ¶ Li. 9. c. 24. Habet hoc humana conditio vt celerius adepta fastidio sint: dū omne preciosum vilescit oblatum. Dulcius accipitur qđ sub aliqua dilatōe prestatur.

¶ Isydorus in synon. solliloquiorum: li. 2. c. 41. In bonis dilatio nocet.

¶ Bernardus. l. de improbatione viciorum c. 4. Expectata ferunt valiturum semina fructum.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 19. Siquidem promissum fuerit tibi suscipe rapti.
Mens apposito nam resilere potest.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi.
Disce diu: firmaqȝ tibi tardaqȝ doceto.
Atqȝ ad scribendum ne cito prosilias.

¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag. Uir sapiens caro leporē capit et pede tardo.

¶ Prouerb vulg. Chi va plan fiua san.
El sauio prende la leuore col carro.
Tosto e bene raro se conuene.

¶ De serotinis et tempestiuis. Rubrica. 9.

Virgilius Eneid. li. 2. circa med. O socij qua prima inqt fortuna salutis
Monstrat iter: quaqȝ ostendit se dextra sequamur.

¶ Ouidius de remedio amoris: li. i.
Principijs obsta: sero medicina paratur.
Cum mala prolongas cōualuere moras.
Uidi ego qđ pmo fuerat sanabile vulnus.
Dilatum longe dampna tulisse mora.

¶ Quintilianus declamationū. 6. declam. pleraqȝ sera pro nullis sunt.

¶ Seneca tragediarum. in meste. c. 5. Serus est cauendi tempus in medijs malis.
¶ In argumentatioe. c. 4.
Sera nunqȝ est ad bonos mores via.

¶ Lucanus: li. i. Tolle moras semper nocuit differre paratis.

¶ Juuenalis: li. i. saty. i. Animante tuba galeatum sero duelli Penitet.

¶ Cato caplo. 3. Rem tibi quā noscis aptam dimittere noli. Fronte capillata post hec occasio calua. ¶ Caplo. 5. et fi.
Quā primū rapienda tibi est occasio pma:
Ne rursus queras que iam neglexeris ant.

¶ Gregorius in pastorali. c. 40. Sepe dum oportune agere que possumus nolumus paulo post cū volumus non valemus.

¶ Baldo. 34. Fabula que est antepenul.
Jam nimis est serū: post sūpta picula rex.
Presumptiuaꝝ stultum piguisse suarum.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 95. Utilius sero qȝ nūqȝ linquitur error.

¶ Prouerb. vulg. El seno de orioval pocho
El can no noa sel no a laqua ala coa.
El mato nō fa pato seno cō so dano fato.

¶ De repentinis seu subitis actibus. Rubrica. 10.

Tullius tusculanarum questionum: li. 3. Uidētur oīa repentina grauiora.

¶ Seneca epistolaꝝ ad lucillum: li. 19. c. i. Oīa nouitate sunt grauiora.

¶ Statius theb. li. 10. Male cuncta ministrat. Impetus.

¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 2. Nihil tibi subitum sit: sed totū añ prospicias.

¶ Boetius de consolatione: li. 2. c. i. Omnis subita mutatio rerum: non sine quodā quasi flucta contingit animorum.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. i. c. 16. Omnia subita probantur incauta. ¶ Li. 8. c. 13. Inexplorati suspitionem non refugit qđ repente prouenerit.

¶ Mattheus vintoniensis pt. i. c. 20. Consueuit habere Effectus fragiles impetuosa manus.

¶ De sufficientia facietate et insacietate. Rubrica. ii.

Salomon in prouerbiis.c.27. Infernus et perditio nō replebūtur. Similiter et oculi hominū insaciabiles. ¶ 30.c. Tria sunt insaturabilia et quartū qd̄ nun̄q̄ dicit sufficit infernus: et os vulue et terra q̄ nunq̄ saciat aqua: ignis vō nunq̄ dicit sufficit. ¶ Idē in ecclesiast.c.j. Nō saturat oculus visu: nec auris impletur auditu.

¶ Aristoteles retho. li.2.c.26. Juuenes sūt cito saturabiles ad concupiscētias: et vehementer quidem concupiscūt: celeriter autē desinunt ¶ Idem politicorū: li.2.c.4. Infinita est natura concupiscentie: ad cuius repletionem multi viuunt. Malitia hominū irreplebilis est.

¶ Socrates in exhortationibus.c.2. Satietas omnium mala.

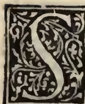
¶ Tullius tusculanarū questionū: li.5. et fi. Stultitia est adepta est qd̄ concupiuit: nūq̄ tamen se satis consecutam putat.a.

¶ Idem de fine bonorū et malorum: li.j. Cupiditates sunt insaciabiles. Ignauium cupiditatum nec modus vllus nec finis inueniri potest.

¶ Seneca de consolatiōne: Cupiditati nihil satis est: nature satis est etiam paruū. Quicquid desiderio qd̄ non ex inopia: sed vitio nascitur congesseris: nō finis erit cupiditas sed gradus. ¶ Idem eplarum ad lucillam: li.10 e.4. Nemo est cui felicitas sua etiam si cursu eueniat satisfaciat.

¶ Boetius de consolatione: li.2.c.9. Paucis minimis q̄ natura contenta est. Cuius facietatem si superfluis vrgere velis: aut iniocundum q̄ infuderis fiet: aut noxium. ¶ Li.3.c.5. Nature minimum: auaritie nihil satis est.

¶ Cassiodorus epistolarum: lib.11.c.2. Unus satiare non valet omnium vota. ¶ 3.c. Arduum est quidem multorum desideriis satisfacere.

Ecundus liber quarte partis tractat de diuitiis et paupertate et pertinentibus ad eas sub his titulis.

¶ De diuitiarū p̄ficuo et nocumēto paupertatis. Rubrica j.

Psalmista. ps.36. Beatus qui tenebit.

¶ Salomon in prouerbiis.c.10. Substātia diuitis vrbs fortitudinis ei⁹: pauor pauperū egestas eorū. ¶ 13.c. Redēptio anime viri diuitie sue. ¶ 14 c. Etiā primo suo pauperū odiosus erit: amici vō diuitū multi. ¶ 18.c. Substātia diuitis vrbs roboris eius et quasi murus validus circūdans eū. Cū obsecratione loquit paup: et diues effabitur rigide. ¶ 19.c. Diuitie addunt amicos plurimos: a paupere aūt et hi quos habuerit separant. Fratres hominis pauperis oderunt eū: insup et amici procul recesserūt ab eo. ¶ 22.c. Diues pauperibus imperat. ¶ Idem in ecclesiast c.7. Sicut protegit sapientia: sic protegit pecunia. ¶ 10.c. Pecunie obediunt omnia.

¶ Socrates in exhortationibus.c 2. Honora presentem substātiam p̄pter duo: tū vt magnū malū prohibeas: tum vt amico studioso erūnato suffrageris. Quo ad reliquū vō victum haut in excessu: sed mediocriter eam dilige.

¶ Aristotel. topicorū: li.3. Philosophari melius est q̄ ditari. Sed nō magis eligendū indigenti necessariis ¶ Idē ethicorū: li.8.c.j. Diuitie sunt vtiliū ¶ Idem retho. li.2.c.16 Unum: aliquid necessariorū est substantia. ¶ 17.c. Sapientis est videre ad ianuas diuitū frequentatas. ¶ 26.c. et fi. Omnis indigentia mala est. ¶ Idem politicorū: li j.c.2. Res possessa organū est ad vitam. ¶ Li.2. c.2. Amant quidē oēs pecunias. ¶ 3.c. Penuria seditionem efficit et malignitatem. ¶ 4.c. Confert multitudo substantie. ¶ 6.c. Principari quidē nō facile valde pauperib⁹.

r Li. 3. c. 7. Rationabiliter preparantur ho nori: nobiles et diuites.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast c. 8. Non contendas cum viro locuplete ne forte ecõtra consistat litem tibi: multos enim perdidit aurum et argentum: et vsque cor regum extendit et conuertit. r 13. c. Pascua diuitum sunt pauperes. Diues cõmotus confirmatur ab amicis: humilis autem cum ceciderit expelletur et a notis. Diuiti decepto multi recuperatores: locutus est superbe et iustificauerunt illum. Humilis deceptus est: insuper et arguitur: locutus est sensate: et non est ei datus locus. r 27. c. Propter inopiam multi deliquerunt. r 40. c. Facultates et conuictus exaltãt cor. In tempore vite tue ne indigeas: melius est enim mori quam idigere.

¶ Terentius in phormione. O: inique comparatum est: hi qui minus habent vt semper aliquid addant diuitioribus.

¶ Salustius in catilinario. Semper in ciuitate quibus opes nulle sunt bonis inuidẽt malos extollũt veteraodere: noua exoptãt odio suarum rerum mutari omnia studẽt.

¶ Oratius in epistolis: lib. i. e. i. O ciues ciues querenda pecunia primum est Uirtus post numos. r Epistola. 6.

Et genus et formam regina pecunia donat
Et bene numatum decorat suade la venusque
r Epistola. 19. Stultitiam patiuntur opes.
r Idem in sermonibus: li. 2. sermo. 3.
Omnis enim res. Uirtus fama decus diuina humanaque pulchris:
Diuitiis parent: quas qui construxerit ille
Clarus erit fortis iustus sapiensue: ẽt et rex
r Sermone. 5.
Et genus et virtus nisi cum re vilior alga ẽ.

¶ Tullius rethorica artis noue: lib. 6. et finali. Due res sunt que possunt homines ad turpem competentium commouere: inopia atque auaritia.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum: lib. 3. et fi. c. 8. Curia pauperibus clausa est: dat census honores.
Inde grauis iudex: inde seuerus eques.

Idem de arte amandi: lib. 2. Pauper amet caute: timeat maledicere pauper.
Multaque diuitibus non patienda ferat
Dummodo sit diues barbarus ille placet.
Aurea sunt vere nec secula plurimus auro.
Uenit honos: auro conciliatur amor.
Ipse licet venias musis comitatus homere
Si nihil attuleris ibis homere foras.
r Idem de tristibus: li. i. e. 5.
Horrea formice tendunt ad inania nunquam
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Utque comes radios per solis euntibus vmbra ẽ
Cum latet hic pressus nubibus illa fugit
Mobile sic sequitur fortune lumina vulgus
r Idem de fastis: li. i.
In precio preciũ nũc est: dat census honores
Census amicitia: pauper vbique iacet.

¶ Mattheus in euange. c. 26. Habenti dabitur et abundabit: ei autem qui non habet et quod putat se habere auferetur ab eo.

¶ Lucas in euangel. c. 8. Qui habet dabitur illi. et quicunque non habet ẽt quod putat se habere auferetur ab eo.

¶ Seneca de remed. fortu. c. 21. et fi. Patrimonio iã ipsa nobilitas primo loco cessit.

¶ Juuenalis: lib i. saty. 3. Nil habet infelix paupertas durius in se: Quam quod ridiculos homines facit. r Libertas paupis hec est:
Pulsatus rogat et pugnis cõcisus adorat
Ut liceat paucis cũ dentibus inde reuerti.

¶ Marcialis cocus epigrãmaton: libro. 5.
Colit ingratas pauper amicitias.
Dant opes nullis nunc nisi diuitibus.
r Idem libro vndique suscepto. c. 3
Sit pauper probus et sapiens oĩo negatur.
Sit diues recte protinus annuitur.

¶ Ambrosius de officiis: li. 2. c. 21. Hoc malum iam dudum humanis influxit mentibus vt pecunia honori sit: et animi hominum diuitiarum admiratione capiantur. r 26. c. Ita incubuerunt mentes hominum admiratione diuitiarum: vt nemo nisi diues honore dignus putetur.

¶ Boetius de disciplina scholarium: lib. 3. Nouerca est discipline egestas.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. j. c. 18. Indi gentiam nostram iuste fugimus que suadet excessus. Perniciosa res est in imperatore tenuitas. ¶ Li. 7. c. 18. Idonei damna vix sentiunt: tenues autem levi dispendio vulnerantur: quando vel mediocri iniuria totum videtur amittere: qui exiguum noscitur possidere.

¶ Isydorus in synonima solliloquiorum: li. j. c. j. Ubique pecunia vincit. Omnes mendicitatem spernunt.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 2.
Dummodo sit dives cuiusdam nata bubulci
Eligit ex mille quelibet illa virum.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria pe. j. c. 19. Aurum roma sitit: dantes amat: absque dativo: Accusativo roma favere negat.

¶ Andreas ad frugalitatem de amore: li. 3. Qui plurimis consueuit abundare divitijs multisue carnis et mundi gaudijs delectari: si ad inopie post modum tenebras ellabatur totus sibi mundus factus videtur obscurus: nullum que veretur committere crimen: vt fortunam divitiarum recuperare possit amissam.

¶ Jacobus beneventanus. c. 16. Dives honoratur cunctis et dives amatur. Delitias sequitur deliciosus amor.

¶ Ricardus iudex venusinus: lib. de pertractatione nupt. c. 4. Denarius bonus est socius quicquid petis illi
Dat tibi: denario cuncta parare potes

¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 27. et si.
Bella mouent numus cades sedare videt
Qui sunt discordes vnanimesque facit.
Regibus et ducibus generaliter omnibus ipse
Imperat atque preest et dominatur eis.
Si careat numis sapiens quasi nullus habet
Et fatuus sapiens dives habet homo
Numus amicitias iungit dat mun⁹ honores
Vix sine denarijs nullus habetur honor
Numus honorari cunctos facit atque timeri
Dives honoratur: nullus habetur inops.
Rex regum numus omnis manet: et omnia tum
Omnes inclinant et famulantur ei.
Destruit edificat numus: facit omnia que vult.
Ius et iustitiam cum ratione necat.

¶ Belinus in speculo vite pe. j. c. 3. Expertus noui: quia multos numus honorat.
Et sine denarijs nil reputatur homo.

¶ Prouerb. metric. extra ord. l. vag. Num⁹ honoratur sine numo nullus amatur.
Numus emit villas: struit et destruit illas.
Presulis albini seu martyris ossa ruffini
Rome si quis habet vertere cuncta valet.

¶ Prouerb. vulg. Auer fa star tegnoso al balcon. Chi non ha del so musar ge po
La pouerta fa lhomo bozaro.
Quella gallina canta che se sente ouo
Chino ha soi boi no ara quado eluole
Massara plena tosto fa cena.

¶ De paupertatis officio et molestia ac illaudatione divitiarum. Rubrica. 2.

Salomon in prouerbijs: 19. c. Homo indigens misericors est.

¶ Plato in phedrone: Propter pecunia rum possessionem vniuersa prelia nobis fiunt.

¶ Socrates in exhortationibus. c. j. Opes vitij magis quam honestatis famule sunt. Potestates quidem accidie patentes: accientes ad illecebras iuuenes.

¶ Aristotel. ethicorum: li. j. c. 2. Pecuniosus violentus quis est: et divitie non sunt quod queritur bonum: vtiles enim sunt et alteri⁹ gratia. ¶ Idem topicorum: lib. 3. Nullus honorat divitias per se: sed propter aliud.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 11. Si dives fueris non eris imun's a delicto.

¶ Salustius in catilinario: Imperij et divitiarum causa bella atque certamina omnia inter mortales sunt.
¶ Idem in iugurtino:
In omni certamine qui opulentior est etiam si accipit iniuriam: tamen quia plus potest facere videtur.

¶ Virgilius in georgicis: Labor omnia vincit Improbus et duris vrgens in reb⁹ egestas.

¶ Oratius epistolarum: lib. 2. c. 3. et finali
Quanto plura parasti
Tanto plura cupis.
¶ Tullius de oratore: lib. 2. In summa vbertate inest luxuries.
¶ Ouidius epistolarum. 15. c. Certamen premia magna mouent. ¶ Epistola. 16.
Tarda solet rebus magnis inesse fides.
¶ Idem methamorph. li. i.
Effodiunt opes irritamenta malorum.
¶ Seneca tragediarum in hercule betheo. c. 6
O si pateant pectora ditum.
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus.
Pectora pauper secura gerit.
Nec sibi pauper felix habetur:
Nisi felices cecidisse videret.
Idem epistolarum ad lucillum: li. 3. e. 3. Si vis vacare animo: vt paup sis oportet aut pauperi similis. Non pot studium salutare fieri sine fragilitatis cura: fragilitas autem paupertas voluntaria est. ¶ 4. e. Nemo alius est deo dignus quam qui opes contempsit: quarum possessionem tibi non interdico: sed efficere volo vt illas intrepide possideas: quod vno consequeris modo si te etiam sine illis beate victurum persuaseris tibi: si illas tanquam exituras semper aspexeris ¶ 6. e. Multum est non corrumpi diuitiarum contubernio. ¶ Li. 12. e. 2. et fi. Diuitie inflant animos: superbiam pariunt: inuidiam contrahunt. Diuitie insolentiam dant: nihil est aliud insolentia quam spes false magnitudinis. ¶ Idem de remedio fortuitorum. c. 13. Diuitem multi comitantur: mel musce sequuntur: cadauera lupi: frumenta formice: predam sequuntur ista turba non hominem. ¶ Idem de paupertate: Ad hoc vnum est amanda paupertas quod a quibus ameris ostendat.
¶ Lucanus: li. 3. Certamen mouistis opes: Paucis ad exhauste spolium non cogit egestas. ¶ Libro. 4. O prodiga rerum
Luxuries: nunquam paruo contenta paratu.
Et quesitorum pelago terraque ciborum
Ambitiosa fames: et laute gloria mense
Discite quod paruo liceat producere vitam.
Et quantum natura petat.
Perdita tunc vrbi nocuerunt secla postquam
Ambitus et luxus et opum metuenda facultas
Transuerso mentem dubiam torrente tulerunt.
¶ Libro. 5. O vite tuta facultas Pauperis.
¶ Libro. 8. Dominis mundi securius euum
Verus pauper agit.
¶ Iuuenalis: lib. 2. saty. vnica: Prima peregrinos obscena pecunia mores
Intulit: et turpi fregerunt tempora luxu.
Diuitie molles. Intolerabilius nihil est: quam
femina diues. ¶ Libro. 4. saty. i.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
¶ Libro. 5. et fi. saty. 2.
Misera est magni custodia census.
¶ Marcialis cocus epigrammatorum. li. 11.
Ardua res hec est opibus nunc tradere mores
¶ Valerius maximus: li. 4. ti. de studio et industria: Democritus cum diuitiis censeri posset: que tante fuerunt vt pater eius xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit: quo magis vacuo animo studiis litterarum esset occupatus parua admodum summa retenta patrimonium suum patrie donauit.
¶ Prosper sub. 82. empe. Instant terrenis infesta pericula rebus
Feruent pro dampnis prelia perque lucris
Et nihil est inter carnalia vota quietum.
Nec pax sollicitis: nec modus est cupidis.
¶ Fulgentius: li. 2. fab. 3. Diuitie semper pregnantes sunt: et nunquam aboriunt.
¶ Cato. c. 3. Quod nimium est fugito paruo gaudere memento. Tuta mage pupis est modico que flumine fertur. Capitulo. 5. et fi. Despice diuitias animo si vis esse beatus. Commoda nature nullo tibi tempore deerunt Si contentus eo fueris quod postulat vsus.
¶ Boetius de consolatione: li. 2. c. 9. Paucis minimisque natura contenta est. Cuius satietatem si superfluis vrgere velis aut iniocundum quod infuderis fiet aut noxium. Verum illud est permultis eos indigere qui permulta possident. Contraque eos minimo indigere qui abundantiam suam nature necessitate non ambitus superfluitate metiantur.

diuitie possidentibus persepe nocuerunt.
¶ Cassiodorus de amicitia.c.16. In diuitiis fides amicitie latet.¶ 17. Solidiores inueniuntur plerunqꝫ pauperum amicitie ꝙ magnatum. Tanto purior est erga pauperem charitatis affectio: quanto nulla contra eum subest adulationis aut simulationis occasio.¶ Idem epistolarum: li.9.c.22 Copia plerunqꝫ solet habere fastigium.
¶ Idem de charitate seu dilectione dei.c.4 Ubi copia diuitiarum maior: exuberat ibi se gratior molestia sollicitudinum totius perturbatiua quietis intrudit.¶ 5.c. Pecunia cum labore acquirit: acquisita cū timore seruatur: ꝛ tandem cum dolore amittit.
¶ Isydorus solliloquiorum: lib.2.c.52.
Multi propter opes periclitauerunt.
Multi propter diuitias in discrimine venerunt. Multis exitiabiles fuerunt diuitie.
Multis mortem generauerunt opes.
¶ 53.c. Diuitie nunqꝫ sine peccato acqrunt.
¶ Auctor.l. qui dicitur pamphylus.c.30.
Concipit ingentes animos inanis egestas.
Et facit artificem sepius ꝯ hominem.
¶ Gualterius de castellione: li.i. Nam si vera loquor auferre pecunia mores:
Non afferre solet. ¶ Libro.8.
Quanto tibi plura parasti:
Tanto plura petis: ꝛ habēdi acrius ardes.
¶ Johannes solobriensis anglicus in polycratone: li.10. Crates thebanus proiecto in mari nō paruo auri pondere: abite inquit pessime cupiditates: ego vos mergaꝫ ne ipse mergar a vobis.
¶ Ricardus iudex venusinus: lib. de pertractatione nupt.c.5.
Denario castella simul produntur ꝛ vrbes
Denario falli sepe puella solet.
Denario quondam qui non erat efficit fur
Et bonus ante nimis incipit esse malus
Denario sedes maculatur pontificalis.
Cum non ex meritis: sed magis credatur.
¶ Prouerb. metric. extraord.l.vag. Diues diuitias non congregat absqꝫ labore.
Non tenet absqꝫ metu: non deserit absqꝫ dolore.
¶ De lucro ꝛ acquisitione diuitiarum. Rubrica. 3.

Salomon in prouerbiis c.13. Substātia festinata minuetur: que autem paulatim colligitur manu multiplicabitur.¶ 28.c. Qui festinat ditari non erit innocens.¶ Idem in ecclesiast.c.3. Tempus acquirendi ꝛ tempus perdendi.
¶ Cronica de nugis philosophorum.c.2.l. de thalete: Thales qui primi sapiens nominatus est sm quē ꝛ septem sapientes vocati sunt interrogatus quid difficillimum: ait acquirere.¶ 6.c.l. de biante: Bias vnus de septem sapientibus quesitus quid faciens homo letatur: lucrans ait.
¶ Aristotel. ethicorum: li.8.c.8.ꝛ fi. Indigētie auxilium est lucrum.¶ Idem retho.li.2. c.16. Senes seruiunt lucro.¶ Idem polyticorum.li.5.c.2. De quibus desident ciues sunt lucrum ꝛ honor.¶ Lib.6.c.3. Multi magis appetunt lucrum ꝙ honorem.
¶ Jesus filius sirach in ecclasiast.c.5. Noli anxius esse in diuitiis iniustis.¶ 25.c. Que in iuuentute tua non congregasti quomodo inuenies in senectute tua?
¶ Terentius in adelphis.c.5. Pecuniam in loco negligere maximum interdū est lucrū.
¶ Oratius in epistolis: li.i.c.i. O ciues ciues querenda pecunia primum est
Uirtus post nummos.
¶ Idem in sermonibus: lib.2.serm.5.
Dixi equidē ꝛ dico: captes astutus vbiqꝫ
Testamenta senum: neu si vafer vnus ꝛ alter:
Insidiatorem preroso fugerit hamo.
Aut spē deponas aut artē illusus omittas.
¶ Ouidius de arte amandi: li.2. Credita nō sulci semper cum fenore reddunt.
¶ Seneca tragediarum in hercule etheo.c.2.
Commoda cladibus
Magnis magna patent.
¶ Idem epistolarum ad lucillum: li.3.c.3.
Repsentat opes sapientia ¶ Li.12.c.2.ꝛ f.
Ex multis paupertatibus diuitie fiunt.

¶ Lucanus: li. j. Paupertas fugitur: totoq; accersitur orbe.

¶ Lex dig. t. ad legem falci. l. predia: Perpo steru; est ante nos locupletes dici q̄ acqui sierimus. ¶ Li. de regu. iur. l. infrascriptis: Scdm naturam ē cōmoda cuiusq; rei eum sequi quē sequūtur incōmoda. Jure ciuili equum est neminem cum alterius detrimē to vel iniuria fieri locupletiorem.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 7. c. 9. A pau cis accipit qui nimium querit.

¶ Prouerb. metric. extra ord. t. vag. Dat ga lienus opes: dat sanctio iustiniana. Ex aliis paleas: ex istis collige grana.

¶ De luc. acquisitionis honestate considerandis. Rubrica. 4.

Psalmista 36. ps. Me lius est mo dicum iusto super diuitias peccato rum multas.

¶ Salomon in prouerbiis. c. 16. Melius ē parum cum iusticia q̄ multi fructus cū ini quitate. ¶ c. 17. Melior est bucella sicca cū gaudio q̄ domus plena victimis cū iurgio.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Amplectere magis iustam penuriam q̄ in iustas diuitias. h enim iustitia diuitiis poti or. Neminem celeris lucrātem nequiter.

¶ Aristotel. pollyticorum: lib. 6. c 3. Multi magis appetunt lucrum q̄ honorem.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 5. Noli anxius esse in diuitiis iniustis. ¶ 13. c. Bo na est substantia cui non est pctm̄ in cōscia. ¶ 31. c. Beatus diues qui inuentus est sine macula.

¶ Terentius in adelphis. Pecuniam in lo co negligere maximum interdū est lucrum.

¶ Tullius retho. artis noue: li 6. 2 fi. c. 5. Due res sunt que possunt homines ad tur pe compendium promouere: inopia: atq; auaritia.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 5. c. 13. Pul chrum est cōmodum feda neglexisse lucra pecunie. ¶ Li. 8. c. 20. Pecunias illas volu mus quibus libra iustitie suffragatur. ¶ Li. 9. c. 3. Aurum siquidē per bella que rere nephas est: per maria periculum: per falsitates opprobrium: in sua vō nā iustitia. Honesta sunt lucra per que nemo leditur. Bene queritur q̄ a nullis adhuc dominis abrogatur. ¶ 14. c. Cōmodū debet esse cū modo. nam si mensuram equalitatis exces serit vim sui nominis non habebit. ¶ 15. c. Illud tn̄ vere possumus lucrum dicere qd̄ constat diuina iudicia non punire. ¶ Li. 11 c. 8. Quid acquiri putat vbi bōa cōscia per ditur: aut in qua parte possit homo perfice re si innocentiam probatus fuerit amisisse. ¶ Li. 12. c. 13. Ultra omnes crudelitates ē diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Amentur honesta lucra: horreantur dam nosa compendia.

¶ Jacobus beneuentanus. c 46. Est id tur pe lucrum qd̄ detestatur honestas. Ferre solent damna crimine plena lucra.

¶ De rapina et furto et quacunq; ablatione alieni. Rubrica. 5.

In exodo c. 20. Non furtum faci es. ¶ 21. c. Qui furatus fuerit ho minem et vendiderit eū: conuict∗ nore: morte moriatur. ¶ 22. c. Si effrigens fur domum siue suffodiens fuerit inuent∗ et accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis. q̄ si orto fecit sole. hoc homicidiū perpetrauit: et ipse morietur.

¶ Moyses in deuteronomio. c. 19. Nō as sumes nec transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua. ¶ 23. c. Ingressus vineam proximi tui co mede vuas quantum tibi placuerit. foris autem ne efferas tecum. ¶ 24. c. Si intraue ris segetem amici tui: frange spicas et manu conteras: falce autem non metas. ¶ 27. c. Maledictus q̄ trāsfert pximi sui termīos.

¶ Psalmista. ps. 61. Rapinas nolite con cupiscere.

¶ Salomon in prouerbiis. c. Ne transgre diaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui.

¶ Isaias propheta.c.33. Ue qui predaris nonne et ipse predaberis?
¶ Abacuch propheta.c.2. Ue ei qui multiplicat non sua. Ue ei qui congregat auariciam malam domui sue.
¶ Ouidius sine titulo: seu amor lib.i.c.10. Non habet euentus sordida preda bonos.
¶ Lucas in euangel.c.3. Neminem concutiatis: neque calumniam facietis: et contenti estote stipendiis vestris.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum: lib.14.c.2. Nulli cui rapina feliciter cessit: gaudium rapti durauit in posterum.
¶ Lex cod.ti. finium regun.l.si constiterit. Unusquisque content⁹ suo: rem non expectat iuris alieni.
¶ Fulgentius .l.i.fabula.9. Omnis rapina arida est et sterilis. Omnis rapina ad euolandum est celerrima.
¶ Cato epla.i. Alienum noli concupiscere.
¶ Cassiodorus epistolarum: li.12.et fi.e.11 Piaculum est talibus rapere qui nesciunt aliena fraudare.
¶ Uersificator fabularum esopi.47.f. Uiuere de rapto vitam rapit inuidus instans Alterius damnis in sua damna redit.
¶ Auctor: li.de moribus medicorum.c.27. et fi. Stare diu neque vt quam mala parata vides
¶ Prouerb.vulg. Las per fama fa forame Massara dura fa fameia fura.

¶ De reb⁹ propriis communibus et alienis. Rubrica.6.

Ironica de nugis philosophorum.c.6.s. de biante. Bias vnus de septem sapientib⁹: quesitus quid dulce mortalibus: ait proprium.
¶ Aristotel. pollyticorum: li.i.c.8. Prauum vtique videbitur esse plures principatus eundem principari. ¶ Lib.2.c.i. Minime cura sortitur quod plurimorum commune est: de propriis maxime curant omnes: de communib⁹ autem minus. Duo sunt que maxime faciunt sollicite curare homines et diligere: proprium et dilectum. ¶ 2.c. Cure diuise litigia ad inuicem non faciunt. Communicantes multo magis diffidentes videm⁹ quam separatim substantias habentes. ¶ Idem yconomicorum: li.i.circa fi. Nemo curat similiter aliena et propria. Quidam interrogatus quid magis rus impinguat: oculus domini inquit. Libius interrogatus quale stercus optimum vestigia domini ait ¶ Idem rethio.li.3.et fina.c.14. Conspicabile magis est quod proprium est negotium eo quod alienum.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast.c 33. Non dederis aliis possessiones tuas: ne forte peniteat te et depreceris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras non immutabit te omnis caro: melius est enim vt filii tui te rogent quam te respicere in manus filiorum tuorum.
¶ Tullius de officiis: li.i.c.13. Difficilis est cura rerum alienarum.
¶ Ouidius de arte amandi: lib.3.et fi. Non bene cum sociis regna venusque manet.
¶ Lucanus: lib.i. Nulla fides regni sociis omnisque potestas Impatiens consortis erit.
¶ Plinius de naturali hysto. lib.12.c.19. Mortalibus suarum rerum sacietas est: alienarumque auiditas.
¶ Lex.dig t.de seruitutib⁹ vrba. prediorum. l.in re coi. Propter immensas contentiones plerumque res ad diuisionem peruenit. ¶ Ti.de legatis.ii.l.cum pater.§.dulcissimis. Communio solet excitare discordias. ¶ Ti.si a parente quis manumissus sit.l.ii. Iniquum est ingenuis hominib⁹ non esse liberam rerum suarum alienationem. ¶ Ex cod.ti.de iudeis.l.nemo. Justum est sua cuique committere. ¶ Ti.mandati.l.in re mandata. Sue quisque rei moderator atque arbiter est. ¶ Ti. de contrahenda emp.et vendi.l.dudum. Grauis videtur iniuria vt bo⁹ esse reb⁹ suis facere aliquid cogantur inuiti ¶ Li.10.ti.qui et qb⁹ debent quarta ps re.l.ii. Nale vicium est negligi quod communiter possidetur.
¶ Paladius de agricultura.c.6. Presentia domini profectus est agri.
¶ Cassiodorus epistolarum: li.i.e 21. Unicuique patria sua carior est.
¶ Uersificator fabularum esopi.56.fabu. Res tua te repit argum: res altera cecum.

¶ Ricardus iudex venusinus: li. de pertractatione nupt. c. 28. Insipiens aliena colit propriumque relinquit. Plus alios quam se denis stultus ama t: Quod nostrum melius dicitur esse meum.
¶ Prouerb. vulg. Ele meio me cha nostro. Meio e cũ altri partir cha sol perdere Molino de cõsorte va liga con strope.

¶ De conseruatione diuitiarum. Rubrica. 7.

Salomon in ecclesiast. c. 3. Tempus custodiendi: et tempus abijciendi.
¶ Tullius rethor. artis noue: li. 5. c. 21. Diligētia est accurata conseruatio suorum
¶ Ouidius de arte amandi: li. 2. Nec minor est virtus quam querere parata tueri. Casus inest illic: hic artis opus erit.
¶ Cato caplo. j. Rem tuam custodi.
¶ Cassiodorus epistolarum: li. j. c. 24. Maior in conseruandis rebus quam in ĩueniẽdis adhibenda cautela est: quia de initiis predicatio debetur inuentio: de custoditis acquiritur laudata perfectio. ¶ 43. c. Que studiosius diligimus maiori gratia custodimus. ¶ Li. 11. c. j. Cito expenduntur horrea que assidua non fuerint adiectione fulcita. Thesaurus ipse quam facile profunditur si nullis iterum pecuniis compleatur.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 7. Res leuis est querere: sed retinere labor
¶ Bertrandus yconomica. c. 17. Melius ē grauem pati famem quam patrimonij venditionem. ¶ 26. c. Si nobiles sunt fratres melior est sepe eorum per mundum dispersio quam hereditatis diuisio. nam sepe est eorum grauis dissolutio huiõi hereditatis diuisio.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 52. Rem bene custodi: quod habes dispergere noli. Ne dispergaris et velut exul eas Laus ē magna viro sua si conseruat et auget. Opprobrium contra si male tractet ea.

¶ De credito et debito maxime vsurariorum. Rubrica. 8.

Salomon prouerb. c. 22. Qui accipit mutuum seruus est fenerantis.
¶ Lex. auten. t. de hered. et falc. §. illo adiecto. Debitor creditorem veretur et metuit.
¶ Bertrandus yconomica. c. 18. Melius est part ē patrimonij vendere quam te vsuris subiacere. Quid ē vsura: venenũ patrimonij
¶ Prouerb. vulga. Mal compra chi esfura chi tol dinari ausura.

¶ De damno et amissione diuitiarum. Rubrica. 9.

Salomon in prouerbijs. c. 2. Qui diligit epulas in egestate erit: quod amat vinum et pinguia non ditabitur. Qui diligit damnum propter amicum iustus est. ¶ Idem in ecclesiast. c. 3. Tempus acquirendi tempus perdẽdi: tempus custodiendi et tempus abijciendi.
¶ Aristotel. ethicorum: li. 4. c. j. Velociter derelinquit substantia dantes idiotas qui vidẽtur prodigi esse. ¶ Idem polyticorum: li. 5. c. 6. Substantias consumunt praue experiense sepe facte.
¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 19. Operarius ebriosus nõ locupletabitur. Qui negligit modica paulatim decidit. ¶ 21. c. Obiurgatio et iniurie ãnullabunt substantiam. 29. c. Perde pecuniam propter fratrem et amicum. ¶ 40. c. Substantie iniustorum sicut fluuius siccabuntur.
¶ Terentius in adelphis. c. 5. Pecuniam in loco negligere maximum interdum est lucrum. Potiusque venias in periculum famo: serues ne aũt perdas totũ diuiduum facere
¶ Tullius phylipicorum. l. 2. Male parata male dilabuntur.
¶ Seneca de tranquillitate animi: Tolerabilius est non acquirere quam amittere. ¶ Idẽ tragediarũ in hercule etheo. c. 2. Cõmoda cladibus Magna magna patent.
¶ Lucanus: li. 3. Dampna mouent poplos si quos sua iura tuentur.

¶ Lex dig.t.ad legem acquil.l. qui occidit. §.penul. Qui occasionem damni prestat dā nuȝ fecisse videtur. ꝑ Ti. cōmodati.l.ad eos Qua cura vel diligentia consequi possum⁹ ne ab aliquo nobis iniuria detur. ꝑ Ti. de adimendis ꝛ transferendis leg.l.pater: Nō videtur absumptuȝ qđ in corpus patrimoniū versum est.

¶ Prosper sub.88.emp. Omne bonuȝ mūdo concretum ꝛ tempore partum.
Quacunq; amitti conditione potest
Et q̄uis damnis vigilanter cura resistat
Sepe tamen proprijs dispoliatur homo.

¶ Cato.c.2. Cum labor est in damno mortalis crescit egestas.

¶ Cassiodorus epistolarum:li.2.c.2. Solet facile labi qđ sine difficultatibus potuit inueniri. ꝑ Li.4.c.30. Facilis est edificioruȝ ruina incolarum subtracta custodia: ꝛ cito vetustatis decoctiōe resoluitur q̄ hominuȝ presentia non tuetur.

¶ Andreas ad gualterium de amore.lib.i. Grauius est carere quesitis q̄ȝ sperato lucro priuari. ꝑ Li.3. Qui plurimis cōsueuit abūdare diuitijs: multisue carnis ꝛ mundi gaudijs delectari: si ad inopie postmodum tenebras elabatur: totus sibi mundus factus videtur obscurus: nullūq; veretur cōmittere crimen: vt fortunam diuitiarum recuperare possit amissam.

¶ Jacobus beneuentanus.c.7. Qui sequit bachum taxillos ꝛ meretrices:
Infamis semper: semper egenus erit.
ꝑ Capitulo.34.
Raro donato: celebra conuiuia raro.
Ex his paupertas sepe venire solet.

¶ Auctor l. qui incipit astrolabi.
Quas multi multo conquirunt tp̄e patres
Stultus eas modico dissipat vnus opes.

¶ De laudis fortuite amissionis bonorum. Rubrica.10.

Ouidius de arte amandi: li.3.s.taxilloruȝ. Sed minimus labor est sapienter iactibus vti.
Maius opus mores composuisse suos
Tūc sum⁹ incauti studioq; operimur in ipo
Nudaq; prolusus pectora nostra patent
Ita subit: deforme malum: lucriq; cupido
Jurgia ꝛ rixe. sollicitusq; dolor
Crimina dicū: resonat clamoribus ether
Inuocat iratos q̄ sibi quisq; deos.
Nulla fides tabul' q̄ nō ꝑ vota petuntur.
Et lachrymis vidi sepe madere genas

¶ Cato.c.i. Fuge aleam.

¶ Jacobus beneuentanus.c.7.
Qui sequitur bachuȝ taxillos ꝛ meretrices
Infamis semper: semper egenus erit.
ꝑ Capitulo.51.
Sic taxilloꝝ ludum vitare memento.
Nullam iacturam ferre q̄ inde queas.
Ludū queq; fuge per que tua ꝑdere possis

¶ De tranquillitate ꝛ inquietudine animi circa diuitias ꝛ paupertatem. Rubrica.11.

Aristoteles polyticorum:li.1 c.4. Malitia hominum irreplebilis ē.

¶ Tullius rethorica artis noue:lib.5. c.10 Egens eque est qui non satis habet ꝛ is cui satis nihil potest esse ꝑ Idem paradoxorum: dist.6. Animus hominis diues non archa appellari solet.

¶ Ouidius de luco. Diues hic est vere qui plus nil optat habere:
Q̄ natura dedit bona qualiacūq; fuere.
Regnum papates vrbes castella ducatus
Nec tua sunt vere nec tecum nata fuere.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li.i.c.2. Nō qui parū habet: sed qui plus cupit pauper est ꝑ 3.e. Magne diuitie sunt lege nature cōposita paupertas. Paradise ē q̄ natura desiderat. Ad manū est qđ satis ē. ꝑ Li 3 c.2. Si ad naturam viues nūq̄ȝ eris pauper. Si ad opiniones nūq̄ȝ eris diues. exiguum natura desiderat: opinio imensuȝ. Quicum paupertate bene conuenit diues est. Exerceamur ad paululū: ꝛ ne iparatos fortuna deprehendat: fiat vobis paupertas familiaris. Securius diuites erimus si sciuen

mus q̄ non sit graues pauperes esse. ¶ 7. e. ꝛ fi. Si vis diues fieri: non pecunie adijciendum: cupiditatibus detrahendum est. ¶ Li. 4. e. 6. Diuitie sunt ad legem nature cōposita paupertas. ¶ Lib. 10. ꝛ fi. e. 2. Qui se ad id qd̄ exigit natura composuit: nō tm̄ ex̄ sensum paupertatis est: sed extra metum. Qui multum habet plus cupit. Neminē pecunia diuitem facit: Immo etiam nulli non maiorem sui cupiditatē incussit. ¶ 6. e. Paupertas nulli mala est nisi repugnanti.

¶ Marcialis cocus. l. vndiq̄ suscepto. c. 6.
Si paupertati assensum prebere studebis
Si per naturam viuere diues eris.

¶ Cato capl'o. 4. Reb⁹ ꝛ incensu si non ē qd̄ fuit ante: Fac viuas contentus eo qd̄ tempora prebent. ¶ Capitulo. 5. ꝛ fi.
Cū fortuna tuarum rerū tibi displicet vni
Alterius specta quo sit discrimine peior.

¶ Boetius de consolatione: li. 2. c. 4. Nūq̄ diues agit qui trepidus gemens sese credit egentem.

¶ Versificator fabularum esopi fa. 12.
Paupertes si leta venit ditissima res est.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 10. ꝛ fina.
Non cupiat quisq̄ q̄ nunq̄ possit habere
Quod fortuna dedit sufficienter amet

¶ Gualterius de castellione: libro. 8.
Contentum esse suis alienum nolle beatū
Efficiunt. igit̄ si quid quesiueris vltra
Excedunt tua vota modum finēq̄ beati.

¶ Matthe⁹ vidocinēsis de hyst. tobie. c. 31
Pauperiem consulta tegat patientia: paup̄
Succincta studeas sobrietate frui.
Non defectus opum: sed desperatio cōfert
Pauperiem mentis deficiēte statu
Non rerū cumulus: sed sufficientia mētis
Dictat sufficiant paucula: diues eris.

¶ De exemptis acceptate paupta tis illustrium virorꝫ. Rubrica. 12.

Frontinus lib. 4. ti. 3. Atilius regulus cum summis reb⁹ profuisset adeo pauper fuit vt se coniugem liberosq̄ toleraret agello qui collebatur per vnum vilicum. Gneus scipio post tres prospere gestas in hyspania in sūma paupertate decessit. Ne ea quidem relicta pecunia q̄ sufficeret in dotem feminarum: quas ob inopiam publice dotauit senatus. Curius cū victis ab eo sabinis ex senatusconsulto ampliaretur modus agri quē consūmati millites accipiebant gregalium portione contentus fuit: malum ciuem dicens cui non esset id quod ceteris satis. Laminius qui corinth. capata non Italiam solum sed etiā prouinciam tabulis statuisq̄ exornauit adeo nihil extantis manibus in suum conuertit vt filiā eius inopē senatus ex publico dotauerit

¶ De modo diuitiarū capiendaꝝ ꝛ habendarum. Rubrica. 13.

Salomon in prouerbiis. c. 30. Ait salomon domino. Mendicitatem ꝛ diuitias ne dēs mihi: tribue tm̄ victui meo necessaria: ne forte saturatus illiciar ad negandum: ꝛ dicā quis est dominus ꝛ egestate compulsus furer: ꝛ periurem nomen dei mei

¶ Aristotel' ethicorum: li. 10. ꝛ fina. c. 7. Cōtingit moderata possidētes agere que oportet. ¶ Ideꝫ pollyticorum: li. 4. c. 9. Bene fortuitorum est possessio que media omnium. facillima enim ratio obedire. Eu fortunium maximum est politicantes substantiam habere mediam.

¶ Oratius in epistolis: li. i. e. 12. Pauper enī non est cui rerum suppetit vsus. Si ventri bene si latius est: pedibusq̄ tuis: nil
Diuitie poterunt regales addere maius.

¶ Seneca de tranquillitate animi. Optim⁹ pecunie modus est qui nec in paupertatem cadit nec procul a paupertate recedit.

¶ Cato capl'o. 3. Quod nimium est fugito: paruo gaudere memento.
Tuta mage pupis est modico q̄ flumie fert

¶ Prosper sub vlt. c. Contentus modicis viuet sublimis haberi.

¶ De auaritia cupiditate pecunie Rubrica. 14.

In exodo c.20. Nõ cõcupisces domu3 proximi tui:nec desideres vxorem eius:non seruum non ancilla3 non ouem nec bouem:non asinum:nec omnia que illius sunt.
In leuitico.c.19. Cu3 messueris segetes terre tue non tondebis vsqȝ ad solu3 superficiem terre:nec remanentes spicas colliges: neqȝ in vinea tua racemos ꝛ grana decidentia congregabis: sed pauperibꝰ ꝛ peregrinis carpenda dimittes.
¶ Salomon in prouerbijs.c.15. Conturbat domum suam qui sectatur auaritiã. ꝩ Ide3 i n ecclesiast.c.15. Auarus nõ ĩplebit̃ pecũia ꝛ qui amat diuitias fructus nõ capiet ex eis
¶ Abacuch propheta.c.2. Ue qui cõgregat auaritiam malam domui sue.
¶ Cronica de nugis philosophorum.c.24. f. de bione. Bio ad pusilanimem diuitẽ ait: Non hic possidet opes: sed opes eum.
¶ Aristotel. retho.li.i.c.19. Accidit pauperibus propter indigentiam concupiscere pecunias: diuitibus autem propter ptãtem cõcupiscere nisi necessarias delectatões. ꝩ Li. 2.c.16. Iuuenes minime sũt amatores pecuniarum propterea ꝙ nondum indigentiam experti sunt. ꝩ Idem pollyticorum: li.2 c.4. Malitia hominum irreplebilis est.
ꝩ Idem ethicorum: li.4.c.i. Pecunias dicimus omnia quorũcũqȝ dignitas numisma te mensuratur. Prodigus multum videtur melior esse illiberali: qm̃ hic quidem ꝓdest multis: hic autem nulli: sed nec in seipsum. ꝩ Illiberalitas insanabilis est. Uidetur senectus ꝛ omnis impotentia illiberales facere: magis cõnaturalis est hominibus prodigalitate. multi enim amatores pecuniarum magis q̃ datores ꝩ Idem magnoꝝ moralium: li.i.c.42. Illiberalis est: qui non consumit in que oportet: ꝛ quecunqȝ oportet et quando oportet.
¶ Iesus filius sirach in ecclesiast.c.10. Nihil est iniquius q̃ amare pecunia3. hic enim animam suam venalem habet. ꝩ 18.c. Uiro cupido ꝛ tenaci sine ratione est substantia. Qui aceruat ex animo suo iniuste alijs cõgregat: ꝛ in bonis illius alius luxuriabit̃. Qui sibi neqȝ est cui alij bonus erit: ꝛ nõ iocũdabitur in bonis suis
¶ Terentius in adelphis.c.26. Uiciũ cõe oĩum ẽ qd̃ nimiũ ad rẽ in senecta attẽti sumꝰ.
¶ Salustius in catilinario. Auaritia fidem probitatem ceterasqȝ bonas artes subuertit. pro his superbiam crudelitate3 deos negligere omnia venalia habere docuit. Auaricia semper infinita insaciabilis est: neqȝ copia: neqȝ inopia minuitur.
¶ Uirgilius eneid. li.3. in pri. Quid nõ mortalia pectora cogis Auri sacra fames.
¶ Oratiꝰ in eplis. l.i.e.i. Feruet auaritia miseraqȝ cupidine pectus. Sũt v̾ba ꝛ voces q̃bus hũc lenire dolorẽ Possis: ꝛ morbi magnã deponere ptẽ. ꝩ Epistola.2.
Qd̃ est cui ↄtigit, nil ampliꝰ optet. Sẽp auarus eget: certũ voto pete finẽ. ꝩ Epl̃a.5.
Parcus ob heredis curã nimiũqȝ seuerus Assidet insano. ꝩ Epistola.10.
Impat aut seruit collecta pecunia cuiqȝ ꝩ Libro.2. epistola.3.ꝛ fi.
Quãto plura parasti: Tanto plura cupis
¶ Tullius de oratore: li.2. Auaritiã si tollere vultis mater ẽ tollẽda luxuries. ꝩ Idem retho. artis noue: lib.2.c.6. Auaritia hoiem ad q̃uis maleficiũ ĩpellit. ꝩ Lib.5.c.21. Auaritia ẽ iniuriosa appetitio alienorum.
ꝩ Li.6.ꝛ fi.c.5. Due res que possunt hoies ad turpẽ compendiũ cõmouere: inopia atqȝ auaritia. ꝩ Idẽ paradoxoꝝ pma distinctiõe. Neqȝ explet̃ vnq̃ nec saciat̃ cupiditas siti.
¶ Ouidius fastoꝝ: li.i. Vix creuit amor qui nũc ẽ sũmus hñdi. Uix vltra quo iã progrediat̃ hẽt. ꝩ Idẽ de põto: li.4.ꝛ fi.c.15.ꝛ pe. Res moderata cupido est.
¶ Quintillianus declamationũ.14 declarat. Oĩa facinora nisi fallor causas vel de cupiditate vel de simultatibus trahũt.
¶ Iacobus apl̃s ep̃la vnica.c.4. Unde bella ꝛ lites ĩter vos nõne hinc ex ↄcupiscẽtijs vestris que militãt in mẽbris vestris.

¶ Paulus apostolus epistola.j. ad thimoteum.c.6.& fina. Radix omnium malorum est cupiditas. ¶ Idem epistola ad hebreos c.13.& fina. Sint mores sine auaritia contenti presentibus.

¶ Seneca in epistolis ad lucillum: li.7.c.j. Nemo se auarum esse intelligit neque cupidum. ¶ Libro.6.c.2. Auarus quomodo pecunia vtendum sit non exaudit. Auarus animus nullo saciatur lucro. ¶ Libro.19.c.2. Desunt inopie multa auaritie omnia. In nullum auarus bonus est: in se pessimus. ¶ 9.c. Nulla auaritia sine pena est. ¶ Libro 20.& fina.c.2. Qui multum habet plus cupit. Neminem pecunia diuitem fecit. Imo etiam nulli non maiorem sui cupiditatem incussit. ¶ 6.c. Quanta dementia est heredis sui res procurare: & sibi denegare omnia. ¶ Idem de breuitate vite: Solius temporis honesta auaritia est. ¶ Idem de consolatione ad helbiam matrem: Auaritia est vehementissima humani generis pestis. Cupiditati nihil satis est: nature satis est etiam parum. Quicquid desiderio qđ non ex inopia sed vitio nascitur congesseris: non finis erit cupiditatis: sed gradus. ¶ Idem de naturalibus questionis: lib.j. Auaritia quicquid omnibus abstulit sibiipsi negat. ¶ Idem in prouerbijs: Negandi causa auaro nunque deficit.

¶ Lucanus libro.3. Ferram mortemque timere Auri nescit amor.

¶ Frontinus: li.4.& fi.c.5. Casilini obsidente hannibale tantam inopiam perpessi sunt vt centum denarijs murem venisse prodi tum memorie sit: eiusque venditorem fame perijsse: emptorem autem vixisse.

¶ Iuuenalis: lib.4. saty.5.& finali.
Non propter viam faciũt patrimonia quidam
Sed vicio ceci propter patrimonia viuunt
¶ Libro 5.& fina. saty.2.
Crescit amor numi quantũ ipsa pecunia crescit
Nec plura venena.
Miscuit aut ferro crassatũ sepius vllum
Humane mẽtis vicium: quam seua cupido
Indomiti census.

¶ Lex dige.ti. de vulga.& pupilla. substi.l.2.§.interdum. Improbum esse iulianus existimat eum qui sollicitus est de viuentis hereditate.

¶ Marcialis cocus.l.vndique suscepto.c.3.
Non sibi non alijs prodest dũ viuit auar⁹.
Et prodest alijs & sibi dum moritur.

¶ Maximianus: Auri cecus amor natiuum vincit amorem.

¶ Hieronymus in prologo principij biblie: Nõ habet auaro tam deest qđ habet quam qđ non habet.

¶ Auctor.l.de for.hone.vite.c.2. Non que apud te habes tanque aliena seruabis: sed pro te tanque tua & dispones & vtaris

¶ Ambrosius de officijs: li.2.c.6. Auaritia perfidie vicina est.

¶ Cecilius de beata vita: li.4. Tres sunt affectus qui homines in oĩa facinora precipites agunt: ira: cupiditas: libido.

¶ Prudentius de psicomachia.c.8. Parcit ne proprijs amor insatiatus habendi.
Pignorib⁹ spoliatque suos fames ipsa natos

¶ Fulgentius.lib.2.fabula.13. Auarus in tantũ stultus est: vt sibi prodesse non norit. ¶ Libro.3 f.16. Cupiditas nouit habere: non nouit frui.

¶ Cato.c.5.& fi. Utere quesitis opibus: fuge nomen auari.
Quid tibi diuitie si paup semp abundas.

¶ Boetius de consolatione: lib.2.c.9.
Auaritia semper odiosos: claros largitas facit. ¶ Capitulo.10.
Seuior ignibus ethne.
Feruens amor ardet habendi.
¶ Libro.3.c.5. Auaritie nihil satis est.
Capito.6. Quis fluẽte diues auri gurgite:
Non expleturas cogat auarus opes.
Oneretque baccis colla rubri littoris
Ruraque centeno scindat optima boue.
Nec cura mordax deserit superstitem.
Defunctumque leues non comitãtur opes.
¶ Idem de disciplina scholarium: lib.3.
Fame nouerca est adunca tenacitas.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 3. c. 11. Auara fuge. ¶ Li. 12. & fi. c. j. Reginam illam peccatium vitiorum auariciam fuge: cui cuncta crimina detestabili denotatione famulantur. Auaritia arma suscipit ex talentis: & per dulcedinem superat quos amata deceptione captiuat. ¶ Idem de charitate seu dilectione dei. c. 5. Hydropici more qui plus bibendo plus sitit: pecunie cupiditas ex multiplicatione grandescit.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. in fi. in epilogo: Dum bibit hydropicus magis & sitit & cupit vndam. Sic magis exardet semper auaritia.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 10. & fina. Cui sua nõ prosunt alij conseruat habẽda.

¶ Bernardus. l. de improbatiõe vitiorũ. c. 6. Pestis auaritie fragili viget in muliere.

¶ Andreas ad gualterium de amore: lib. 2. Omnis probitas de auaritie admixtiõe supprimitur.

¶ Gualterius de castellione: lib. j. Non murus non arma ducem vitantur auarum. Libro. 8. & antepenultimo.
Quid tibi diuitiis opus est: que semper auaro
Esuriem pariũt: quãto tibi plura parasti:
Tãto plura cupis & habẽdis acrius ardes.
Sicque famẽ faciens defectum copia mittit.

¶ Mattheus vindocinensis de hysto. tobie c. 25. Desit auaritie fex cui sua deesse stupescit. Copia nuda sitis ebria plena fames. ¶ Capitulo. 30. Te non excruciet census sitis ebria: cuius Pullulat ex gustu multiplicata fames. ¶ Idem in poetria. pã. j. c. 19. Aurũ roma sitit: dãtes amat absque datiuo. Accusatiuo roma fauere negat.

¶ Heinricus samariensis: li. j. pã. 2. Ipsa cupit mundi venalis curia pape.
Prostat & infirmat cetera membra caput.
Sacrũ cerne nephas nostro prudẽtius euo
Venditur in turpi conditione foro
Crisma sacrum: sacer ordo altaria sacra sacrata Dona. qđ h vltra vendit ipse deus.
Si foret vt quődã lucretia casta crumena:
Cum sibi porrigitur cedet auara tibi.
Venditur o dolor omnificis sñia nũmis
Judicium pium copia frangit opum.

¶ Gaufridus in poetria. c. 101. Liber is est vitijs qui non inseruit abundans.
Cui satis est qđ habet: pauper qui plus cupit.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 11.
Hydropico similis nunque satiatur auarus.
Infelix requie nocte dieque caret.
Custos non dñs estat auarus opum.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi. Hydropico similis nemo nisi diues auarus.
Ex lucro lucri multiplicando sitim.

¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 21.
Hydropico similis omnis auarus adest.
Non gaudet ptis: qz tangere pta veretur.
Ne sibi deficiant: pauper auarus eget.
Est similis talpe metuenti mandere terram.
Ne sibi deficiat: sic perit ipsa fame.

¶ Montenarius in luna cleri. c. 46.
Furari famulos dominus cõpellit auarus.

¶ Prouerb. metricẽ. extraordi. l. vag. Presulis albini: vel martyris ossa ruffini:
Rome si quis habet vertere cuncta potest.

¶ De fruitione pecunie. Rica. 15.

Salomon in ecclesiast. c. 5. Omnis homini cui dedit deus diuitias atque substantiã: potestatẽque ei tribuit vt comedat ex eis & fruatur parte sua & letetur de labore suo: hoc est donum dei.

¶ Aristotel. retho. li. j. c. 7. Diuitem esse est in vti. magisque in possidere.

¶ Seneca de beata vita: Diuitie apud sapientẽ virũ in seruitute sũt: apud stultũ in ĩpio.

¶ Auctor. l. de for. hone. vite. c. 2. Non que apud te habes tanque aliena seruabis: sed pro te tanque tua & dispones & vtaris.

¶ Cato. c. 3. Fac sumptum propere cum res desiderat ipsa. ¶ Capitulo. 5. & fi.
Vtere quesitis opibus: fuge nomen auari.
Quid tibi diuitie si pauper semper abũdas.

¶ Versificator fabularum esopi fab. 12.
Tristior imensas pauperat vsus opes.
¶ Fabula. 27.
Pauperius nihil est quam miser vsus opum.

¶ Auctor.l.qui dicitur facetus.c.2. Sit bene vestitus cui non sit par.
Et culte viuat potibus atq; cibis.

¶ De parsimonia seu parcitate: largitate et prodigalitate.i. de modo expensarum. Rubrica.16.

Aristo. Ethicorum li.2.c.6. Circa dationem pecuniarum et acceptionem medietas quidem liberalitas est: super abundantia autem et defectus: prodigalitas: et illiberalitas. Prodigus quidem in tributione superabundat: in acceptione autem deficit. Illiberalis in acceptione quidem supabundat in tributione vero deficit. ¶ Li.4.c.1. Ditari nõ facile ẽ liberalẽ: neq; acceptantẽ existẽtẽ neq; custoditiuũ. Non possibile est pecunias habere non curantem vt habeat. Liberalis est qui fm substantiã expendit et in que oportet: qui autem superabundat prodigus. Liberalis et dabit et expendet in que oportet: et que oportet.

¶ c.2. Prodigus in dãdo superabundat: in accipiẽdo aũt deficit. Illiberalis in dando deficit: in accipiendo autem superabundat. Velociter dereliquit substãtia dantes idiotas: qui et videntur prodigi esse. Prodigus multum videtur esse illiberali melior: quoniã hic quidem prodest multis: hic autẽ nulli: sed hec in seipsum. ¶ Idem magnorum moralium: li.1.c.42. Prodigus est qui consumit in que non oportet et plusq; oportet et quando non oportet. ¶ Idem retho.lib.1.c.13. Magnificentia est virtus in expẽsis magnitudinis factiua. Pusilanimitas autẽ et paruificentia contraria. ¶ Idem politicorum: li.5.c.6. Substãtias consumunt parue expense sepe facte. ¶ Li.6.c.5. Nutriture equorum magnas substantias possidentiũ sunt. ¶ Idem iconomicorum: li.2. circa pn. Oportet considerare sumptus non maiores introitibus fieri.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.18. Memento paupertatis in tempore abundantie et necessitatem paupertatis in die diuitiarum. ¶ 19.c. Qui negligit modica paulatĩ decidit

¶ Terentius in adelphis.c.5. Pecuniam in loco negligere: maximũ interdũ est lucrum.

¶ Oratius in epistolis: li.1.c.7. Prodigus et stultus donat que spernit et odit.
Hec seges ingratos tulit et feret oĩb⁹ ãnis.
Uir bonus et sapiens dignis ait eẽ paratũ.
Nec tamẽ ignorat qd distent era lupinis.

¶ Ouidius de medicamine aurium.
Si fueris diues que sunt preciosa require.
Si numis careas elige q; valeas.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li.1.c.1. Sera parsimonia in fundo est. ¶ Idem de beneficiis: li.2. Parsimonia est scientia vitãdi sumptus et cultus superuacuos. ¶ Idem de trãquilitate animi: Sine parsimonia nulle opes sufficiunt.

¶ Lex dig t. de tuto. et cura. dan. ab his etc.l. is qui. Non est nouum quosdam et si mentis sue videbunt ex sermonibus compotes esse: tamẽ sic tractare bona ad se ptinẽtia vt nisi subueniatur his deducant in egestatem.

¶ Uegetius de re mili.li.2.ti.19. Pleriq; homines et precipue pauperes tantum erogant quãtum habere potuerint. ¶ Li.3 t.3 Sera est parsimonia tum seruare cum deficit. ¶ Li.4.t.7 Parum pficit plurimum collegisse: nisi ab exordio dimersione salubri p idoneos errogatio temperetur. Nunquid periclitati sunt fame qui frugalitatem inter copias seruare ceperunt.

¶ Cato cap o.2. Ne tibi quid desit quesitis vtere parce. ¶ Capitulo.3.
Utere quesitis: sed ne videaris abuti
Labitur exiguo qd partũ est tempore lõgo
¶ Caplo.4. Utere q̃sitis modice cũ sũptus abundat. Qui sua consumunt cũ deest aliena sequuntur.

¶ Marcialis cocus.l. vndiq; suscepto.c.3.
Prodigus est auri cũ nec se nouit cohibere
Currenti nunq; frena retentat equo.
Culpa qdẽ grauis ẽ: gemini quoq; cã reat⁹
Cũ male cũcta vorãs est capiatq; rapere.

¶ Cassiodorus epistolarum: li.6.e.20. Fedissime contrarietatis viciũ est studere sum

tis ꝛ habere vocabulum largitatis. ¶ Li. 7. c. 14. Illum potius expedit tenere mensuram qui defectam noscitur gubernare substantiā. ¶ Li. 10. c. 2. tollitur necessitas prīcipibus excedēdi quotiens assueuerint ꝓpria moderari. ¶ Li. 11. c. i. Cito expenduntur horrea que assidua non fuerint adiectione fulcita. Thesaurus ipse ꝙ facile profunditur si nullis iterum pecunijs compleatur.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 2. Expediat large sine murmure quando decebit
Iuxta suum posse: ne sua damna fleat.

¶ Mattheus vindoc. in poetria pt. 2. ꝛ fi. c. 4. Pauperat elatas prodiga mēsa domos.

¶ Heinricus samariensis: li. 2. Nec viscosa manus oleo nec vncta sit vino.
Inter vtrūqꝫ teneris respuat omne nimis.

¶ Bertrandus yconomica. c. 3. Labēti nōdum lapso facultatibus minus verecundū est abstinere ꝙ cadere. ¶ c. 4. Sumptus pro inuitando amicos rationabilis est. Sumptus pro inuitādo prodigos perditus est. ¶ 5. c. Familiam grosso cibo non delicato nutrias. Gulosus effectus est vix aliter: quoniaꝫ morte mores mutabit. Fac gulam litigare contra bursam: ꝛ caue cuius aduocatus eris. Si inter bursam ꝛ gulaꝫ iudex eris tās: sepius sed non semper pro bursa feras sententiam. Tunc male iudicas contra gulam: quando auarit ia ligat bursam. ¶ 10. c. Femina meretrix ꝛ senex oēs diuitias anullabit. ¶ 14. c. Homo ioculatoribus intendens cito vxorem habebit: cuius nomen paupertas. Ridens ꝛ gaudens de verbis ioculatorijs iam pignus sibi dedit. ¶ 16. c. Nimia ꝛ inordinata edificandi cupiditas parit ꝛ expectat edificiorum venditionem. Turris cōpleta ꝛ archa vacuata faciunt valde: sed tarde hominem sapientem. ¶ 22. c. Caniculos valde paruos dimitte reginis ꝛ clericis. Canes custodes vtiles sunt. Canes ad venandum plus constant ꝙ conferant. ¶ 24. c. Uigila ꝛ leuitatem expendendi cum grauitate lucrandi compensa.

¶ Prouerb. vulg. Cosi cā tute senti cosi mena identi dal summo de latina se compensa la farina. Massara durā fa familia fura. No esser largo ai soldi escarso ale mane.

Ertius liber tractat de potentia ꝛ honoribus ꝛ cōtrarijs ꝛ pertinentibus ad hec sub his titulis.

¶ De potentioribus ꝛ ipotentioribus. Rubrica. i.

Salomon in prouerbijs c. 19. Multi colunt personam potentis.

¶ Aristotel. pollyticorum: li. 6. c. 2 Sempquerunt qđ iustum ꝛ qđ equale ē. qui miores sūt: ꝑeminētes aūt nihil curant.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 4. Noli resistere contra faciem potentis: nec conersi contra ictum fluuij. ¶ 8. c. Non litiges cum homine potente ne forte incidas in manibus eius. Noli fenerari homini fortiori te. Quod si feneraueris quasi perditum habe. ¶ 13. c. Aduocatus a potentiore discede. ex hoc enim magis te aduocabit.

¶ Terentius in hecyra. c. Omnibus nobis vt res dant sese ita magni aut humiles sumus. ¶ In phormione. c. 3. Oꝫ inique cōparatus est: hi q̄ minus habēt vt semper aliquid addant diuitioribus.

¶ Salustius in iugurtino. In omni certamine qui opulentior est etiam si accipit iniuriam: tamen qꝛ plus potest facere videtur.

¶ Ouidius sine titulo seu amorū: li. 2. c. 16 Aptari magnis inferiora licet.

¶ Seneca tragediarum in medea. c. 6.
Nemo potentes aggredi tutus potest.
¶ Idem epistolarum ad lucillum: libro. 2. c. 5. Sapiens nunqꝫ potentum iram prouocabit: imo ꝛ declinabit iram aliter ꝙ in nauigando procellam.

¶ Juuenalis: li. 3. saty. 2. Omne animi vicium tanto conspectaris in se.
Crimē habet quāto maior q̄ peccat habet.

¶ Lex dig. t. de alienatione iuditij ꝛc. l. iiij. in prin. Potentiori pares esse non possumus.

¶ Marcialis cocus.l. vndiq; suscepto.c.2.
Quē leo nō tetigit dū mordet aranea ledit
Cole non tm̄ grandia: parua caue.
¶ Macrobius saturnaliorum: lib.2.c.18.
exautior liberij: Potestas non solum si in/uitet: sed et si supplicet cogit.
¶ Cato c.j. Maiori cede: Minorem ne cō/tempseris: Nil arbitrio virium fecceris.
Miserum noli irridere. ¶ Capitulo.2.
Uincere cum possis interdum cede sodali.
Obsequio qm̄ dulces retinentur amici.
Que superare potes interdū vince ferēdo.
¶ Capitulo.3.
Corporis exigui vires contempnere noli.
Consilio pollet cui vim natura negauit.
¶ Capitulo.5. et fina.
Dimissos aios et tacitos vitare memento.
Qō flumē ē placidū forsan latet alti⁹ vnda
Cede locum lesus fortune cede potenti.
Ledere qui potuit poterit aliqñ pdesse.
¶ Boetius de consolatione: libro.3.c.10.
Qui se volet esse potentem:
Animos domet ille feroces.
Nec victa libidine colla
Fedis submittat habenis. ¶ Caplo.15.
Potentiam desideras subiectorum insidijs
obnoxius periculis subiacebis.
¶ Cassiodorus: epistolarum: lib.j.c.21. Si
dominus vincat oppressionis inuidia est:
equitas vo creditur si supplicem superare
contingat. ¶ 44.c. et penult. Pleruq; res par
ue plus preualent prestare: q̄ magne pos/sunt obtinere diuitie.
¶ Isydorus in synonima solliloquiorum:
li.2 Superiori equalem te ne exhibeas.
¶ Uersificator fabularum esopi.fa.13. Nō
sit qui studeat: qr maior obesse minori:
Cum bene maiori possit obesse minor.
¶ Fabula.18. Sūmū vincere parua pudet.
Si vicat minimū sūmus: sic vincere vici ē.
Tu qui sūma potes ne despice pua potētē.
Nam prodesse potest si quis obesse nequit.
¶ Fabula.41.
Cum maiore minor conferri destinat et se
Consulat: et vires temperet ille suas.
¶ Fabula.52.
Maiori timeat obuius ire minor.
¶ Johannes solobriensis anglicus in poly/cratone: li.4. Dionydes pirata ab alexādro
rege apprehēsus: interrogatusq; quid ei vi
deretur: q mare haberet infestum: liber
contumacia quid tibi inquit tu orbem ter/rarum. Sed qr id ego vno nauigio facio latro
vocor: quia tu magna classe diceris impera
tor. Si solus captus sit alexander latro erit
si ad nutum dionydi famulent populi: erit
dionydes imperator.
¶ Auctor.l. qui incipit astrolabi. Ira poten
tis erit quasi fulgoris ictus habenda.
Sicut hic est sic est illa cauenda tibi.
¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag.
Est orare ducum spēs violenta iubendi
Et quasi nudato supplicat ense potens.
¶ Tullius in thymeum platonis: fine de
essentia mundi: Non esset rectū mine zi pa/rere maiorem.

¶ De imperio et potestate et dñā/tione priuatorum. Rubrica.2.

Salomon in prouerbijs. c.12. Man⁹ fortium dominabitur: que autē re missa est tributis seruiet. ¶ 22.c. Diues pauperibus imperat. ¶ Idem in ec/clesiast.c.8. Interdū dominatur homo ho/mini in malum suum.
¶ Aristotel. topicorum: lib.4. Omnis pote/stas eorum que sunt eligenda est.
¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast.c.3. Quā/to magnus es humilia te in hominibus et
coram deo inuenies gratiam. ¶ 33.c Filio
et mulieri: fratri et amico non des potestatē
super te in vita tua. Non dederis alijs pos/sessiones tuas: ne forte peniteat te: et depre/ceris pro illis: dum adhuc superes et aspiras
non immutabit te omnis caro. melius est
enim vt filij tui te rogent: q̄ te respicere in
manus filiorum tuorum.
¶ Terentius in adelphis.c.3. Qui imperium
credat grauius aut stabilius vi q fit q̄ illō
quod amicitia adiungitur.

¶ Uirgilius eneió.lib.6.ad fi. Hec tibi erunt artes: pacisqꝫ imponere mores. Parcere subiectis: et debellare superbos.
¶ Tullius rethor. artis veteris: lib.2.c.11. Potentia est ad sua conseruāda et alterius obtinenda: idonearum rerum facultas.
¶ Ouidius de arte amandi: lib.3. et fina. Non bene cū socijs regna venusqꝫ manēt ¶ Idem methamorph.lib.2. Non bñ conueniūt nec in vna sede morāt Maiestas et amor.
¶ Paulus aplūs in epl'a ad romanos.c.13. Non est potestas nisi a deo.
¶ Seneca tragediarum in tyeste.c.5. Nec abnuendum si dat imperium deus. Nec appetendum. ¶ Idem in epistolis ad lucilliū: li.19.e.7. Imperare sibi maximum imperium est.
¶ Lucanus: li.j.circa pan.in.2.charta. Nulla fides regni socijs: omnisqꝫ potestas. Impatiens consortis erit ¶ Libro.8. Uirtus et sūma potestas Non coeunt.
¶ Iuuenalis: li.4.saty.j. Quosdam precipitat subiecta potentia magne inuidie.
¶ Ualerius maxim⁹: li.5.ti.j.in fi. Ea demū tuta est potentia q̄ virib⁹ suis modū iponit
¶ Lex dig.t.si a parente quis manumissus fit.l.i. Iniquū est ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum alienationem. ¶ Lex cod.ti.de iudeis.l nemo. Iustum est sua cuiqꝫ cōmittere. ¶ Ti.mādati.l.in re mādata. Sue quisqꝫ rei moderator atqꝫ arbiter est. ¶ Ti.de contrahenda emptione.l.ou dum. Grauis videtur iniuria vt hoies de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti.
¶ Macrobius saturnaliorum: lib.2.c.18. exautior liberis: Potestas non solū si inuitet: sed etiam si supplicet cogit.
¶ Cassiodorus epistolarum: li.j.e.2. Blandiri non dignatur animus dominij potestate munitus. ¶ Li.11.e.2. Rarum cino bonum est dñium triūphare de moribus.
¶ Claudianus: li.j. Asperius nihil est humili cum surgit in altum.
¶ Gregorius in pastorali.c.10. Quid est potestas culminis nisi tempestas mentis: in q̄ cogitationū semper procellis nauis cordis quatitur: huc illucqꝫ incessanter impellitur vt per repentinos excessus oris et opis qua si per obuiantia saxa frangantur.
¶ Isydorus in synonima solliloquiorū: li.2. A subditi venerari magis q̄ timeri stude
¶ Gualteri⁹ de castellione.l.j. Qui pluialib⁹ vndis incurrunt torrens fluit acrior amne perenni. Sic ptis opib⁹ et honoris culmine seruus. In dominum surgens truculentior aspide surda Obturat precib⁹ aures: et mānsuescere nescit.
¶ Jacobus beneuentanus.c.55. Dum retinere potes dominatum non dabis vlli.
¶ Prouerb. vulg. A segnore non mancha capun.

¶ De hūilitate: seu mititate super bia elatione et fastu. Rubrica.3.

Tob. c.5. Deus ponit humiles in sublime. ¶ 11.c. Uir vanus in superbiam erigitur: et tanq̄ pullum honagri se liberū natum putat. ¶ 15.c. Cunctis diebus suis impius superbit. ¶ 22.c. Qui humiliat⁹ fuerit erit in gloria: et qui inclinauerit oculos ipse saluabitur.
¶ Salomon in prouerbijs.c.11. Ubi fuerit superbia ibi erit et contumelia. vbi autē humilitas: ibi et sapientia. ¶ 12.c. Meror in corde viri humiliabit illum. ¶ 13.c. Inter superbos semper iurgia sūt. ¶ 14.c. In ore stulti uirga superbie. ¶ 15.c. Lingua placabilis lignum vite. Domum superborum demolietur dominus. Gloriam precedit humilitas. ¶ 16.c. Contritionem precedit superbia: et ante ruinam exaltatur spūs. ¶ 19.c. Cum obsecrationibus loquitur pauper: et diues effabitur rigide. ¶ 29.c. Superbum sequetur ignominia: et humilem spū suscipiet gloria. ¶ Idem in ecclesiast.c.j. In multa sapientia multa est indignatio.
¶ Tobie.hyst.c.4. Superbiā nunq̄ in tuo sensu: aut in tuo verbo dñari permittas. in ipsa eñ initiū sumpsit omnis perditio.

¶ Abacuch propheta.c.2. Quomodo vinum potantem decipit: sic erit vir superbus et nō decorabitur:

¶ Hieremias propheta pphetiarum.c.50. et antepenul. Cadet superbus et corruet et nō erit qui suscitet eum.

¶ Isocrates in exhortationib⁹ c.2. Esto adherentibus tractabilis: non sublimis: nam de ſpicientium tumorem vix equidem tollerabūt servi: modum vo tractabilium cuncti ferunt alacriter.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast.c.2. In igne probatur aurum et argentum: homines vo receptibiles in camino humiliatiōis. ꝛ 3 c. Quanto magnus es humiliate in omnibus: et coram deo inuenies gratiam. Cor durum male habebit in nouissimo. ꝛ 10.c. Odibilis coram deo et hominibus est superbia. Initium omnis peccati est superbia. ꝛ 13.c. Abhominatio est superbo humilitas. ꝛ 21 c. Domū que minus locuplex est anullabit superbia. Substātia superbi eradicabitur. 25.c. Ait iesus f.s. Tres spēs odiuit anima mea: Pauperē superbum: diuitem mendacē et senem fatuum et insensatum. ꝛ 27.c. Effusio sanguinis in rixa superborum.

¶ Tullius de officiis: li.j.c.45. Etiā in rebus psperis et ad voluptatem nostram fluentibus superbiam magno opere fastigiū arrogantiamq; fugiamus. ꝛ Idem in orone pro marcomarcello: Victoria isolēs et supba est

¶ Ouidius de arte amandi: li.2. Erue fast⁹ Curam mansuri quisquis amoris habes. ꝛ Lib.3. et fi. Odimus in modicos experto credite fastus.
ꝛ Idem de fastis: lib.j.
Fastus inest pulchris: sequiturq; superbia formā ꝛ Idem de ponto: li.j.
Artibus ingenuis quarum tibi maxima cura ē Pectora molescunt: asperitasq; fugit.

¶ Mattheus in euāgelio.c.3. Beati mites: qm̄ ipsi possidebunt terram. ꝛ 23.c. Qui se humiliat exaltabitur: et qui se exaltat humiliabit ꝛ Idē dicit lucas i euāgl.c.14.et 18

¶ Petrus apl's epl'a.2. Omnes inuicem humilitatem insinuate: qz deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam.

¶ Seneca epl'arum ad lucillum: li.2.e.2.et f. Diuitie inflant aios: superbiā pariūt: inuidiam attrahunt. a[.] contrahunt.
ꝛ Idem tragediarum in troba.c.4
Quo fortuna altius
Euerit ac leuauit humanas opes:
Hoc se magis supprimere felicem decet.
ꝛ In octauia.c.4.
Vince obsequēdo potius imitem virum.

¶ Juuenalis: lib.j. saty.5. Maxima quecq; domus seruis est plena superbis.

¶ Vegetius de re mili.li.3.c.25.et penulti. Pro felicitate superbius et incautius mētes efferuntur humane.

¶ Marcialis cocus.l. vndiq; suscepto.c.1. Ethereā pacē ventosa superbia tollit.

¶ Ambrosius de offic.lib.2.c.14. Humilitas gratiam auget.

¶ Prudentius de phicomachia.c.5. Desine grande loqui: frangit deus omne superbum. Alta cadūt: iflata crepāt: tumefacta pmunt. Disce supercilium deponere: disce cauere Ante pedes foueā: q̄squis sublime vebaris Peruulgata viget nostri sententia christi Scādē celsa hūiles: et ad ima redēt feroces.

¶ Cassiodorus epistolarum.l.2.e.41.et fi. Jocūda psperitas illis poti⁹ blādit qui austeritate nimia nō rigescūt. ꝛ Li.3.c.3. Supbiam diuinitati semp exosam psequi debz generalis assensus ꝛ Li.4.c.4. Humilitas tam clara q̄ʒ rara est. ꝛ Lib.10.c.11. De modestia laus sumit: de elatione odiū concitat.

¶ Claudianus: li.j. Inquinat egregios adiūcta superbia mores.

¶ Gregorius in pastorali.c.10. Nequaq̄ʒ velet in culmine humiliter discere qui imijs positus non desinit superbire.

¶ Isydorus solliloquiorum: li.2.c.13. Alas supbie non extendas. Elatiōis pennas nō erigas. ꝛ 51.c. Oīnis sūm⁹ sis hūilitatē tene

¶ Auctor.l. qui dr facetus.c.2. Ut placeas cunctis nullum decet esse superbum. Qui sic inflatur deserit omne bonum.

Sit blandus facie: sit mitior ingeniose
Ne cõtẽptibilis sit ipse forte cito. ☞ Capl'o. 5
Nam cito sepe ruit qui super astra volat.
¶ Baldo. 11. fabula. Palma datur quãdo magis assentamine blando.
¶ Bernardus. l. de ĩprobatione viciorꝫ. c. 2.
Firma solet virtus humilis seruare quietos
Non cadit in plana qui requiescit humo
☞ Capl'o. 3. Mitibus & gratis nemo nocere potest. Capitulo. 4.
Mitia pacificam pariunt precordia vitam.
¶ Gualterius ꝺ castellione. l. 2 Parcite mortales animos extollere fastu.
Collatis opibus: aspernarier minores.
¶ Mattheus vindocinensis de hysto. tobie c. 25. Spma nocẽs ꝺsit vẽtosa supbia morꝫ
Prodiga: neqꝫ fomes: origo necis.
¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: In sua fit preceps discrimina quisqꝫ superbus.
Intolerabilius nihil est q̃ vita superbi.
¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 12.
Ingratos hoĩes inflata superbia reddit.
¶ Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupẽ c. 45. Non durare potest inflata superbia fili.
¶ Prouerb. vulg. Chi nõ se piega se rumpe
Lagnelo humele lata la sua mare elaltrua.

¶ De arrogantia iactantia insolẽtia & vanagloria. Rubrica. 4.

Salomon in prouerbijs. c. 16. Abhominatio domini est omnis arrogãs. ☞ 24. c. Qui se iactat & dilatat iurgia concitat. ☞ Idem in ecclesiast. c. 7.
Melior est patiens arrogante.
¶ Aristotel. magnorum moralium: li. j. c. 52
Iactantior est plus eis que sunt sibi fingẽs esse aut scire que non sciuit.
¶ Oratius in poetria: Parturient mõtes nascetur ridiculus mus.
¶ Tullius retho. artis veteris: lib. j. c. 12. Ex arrogantia odium solet euenire: ex insolentia arrogantia.
¶ Quintillianus declamationꝫ. 8. declam. Insolentiã imeritam quoqꝫ potentiaꝫ capit. ☞ 17. & fi. declam. Pars voluptatis videtur esse iactatio.
¶ Seneca epistolarũ ad lucillum: li. 12. & 2. & fina. Diuitie insolentiam dant: nihil est aliud insolentia q̃ spes false magnitudinis ☞ Idem de remedio fortuitorum. c. 21. & fina. Facilius reges animum nulla vanitate rerum tumentiꝫ.
¶ Auctor. l. de fortu. bone. vite. c. 2. Non eris arrogans. Que nosti sine arrogãtia postulanti imparties.
¶ Boetius in topicis. l. 3. Ex arrogantia fit quisqꝫ odiosus.
¶ Isydorus solliloquiorum: li. 2. c. 13. Caue inanis glorie studiꝫ non te arroges: nõ te iactes: non te insolenter extollas. ☞ 28. c. Magnus nũq̃ videri studeas. ☞ 44. c. Superiori equalem te non exhibeas.
¶ Bernardus de improbatione vitiorꝫ c. 2. Uana superborũ vacuat iactatio mentẽ.
¶ Gaufridus in poetria. c. 31. Cum fueris maior alijs te finge minorem.
Et de te mentire tibi nec sic in abyssum.
Deitias alios vt te super ethera tollas
Uicat opꝰ vbũ: minuit iactantia famam
☞ Capitulo. 84.
Utere consilio: lꝫ omnia noueris vnus
Maior in ꝭ alijs: in verbis sis tñ vnus
Ex alijs: nec sis elati sed socialis
Eloquij: veterꝫ clamat doctrina: loquaris
Ut plures: sapias vt pauci.
¶ Iesus filius sirach: in ecclesiastco. 32. In multis esto quasi insciꝰ: & audi tacens simul & querens.
¶ Ouidius de tristibus: lib j. e. j. Dum petit infirmus nimium sublimia penis:
Icarus equoreas nomine fecit aquas.
¶ Seneca de ira: li. j. In ruinam prona sunt que sine fundamentis creuere.
¶ Ualerius maximus: li. 4. t. de fiducia sua. Laudata profecto fiducia est que estimationem sui certo pondere examinat: tantuꝫ sibi arrogans quantum a contẽptu & insolentia distari satis est.

¶ Marcialis cocus. l. vndiq; suscepto. c. 2.
Sepe ruis du3 sepe petis nimis alta corona
Fac sit sufficie͂s vna ruina tibi. ☞ Caplo. 3.
Altior assensus grauior plerumq; ruina est.
Sollicitudo grauis est preparatus honor
Cum nimis alta petis citus i͂cautusq; ruina
Et grauis ꝛ subita est ferte timenda tibi.
¶ Uegetius de re militari: li. 3. t. 6. Interdu͂ imperita rusticitas. plura promittit: ꝛ credit se scire que nescit.
¶ Aucto. l. de for. hone. vite. c. 2. Non altiori rei te imponas in qua statim tibi ascende͂ti treme͂du͂: descende͂ti cadendum fit.
¶ Cassiodorus epistolaru3: li. 5. e. 13. Ignorat modum seruare presumptio: nec potest sub mo͂ redigi cu͂ licentia fuerit visa co͂cedi.
¶ Uersificator fabularum esopi. 36. f. Qui plus posse putat sua ꝙ natura ministrat Posse suum superans se minus ipse po͂t.
¶ Baldo. 29. fabula: Non vltra vires discant presumere viles.
¶ Mattheus vindoc. in poetria pe͂. i. c. 6.
Inconsulta nocet presu͂ptio fallitur errat:
Naturale putans dilapidare bonum.
¶ Gaufridus in potria. c. 31. Et vires metiere tuas: si fortis es aude
Gra͂dia: si fragilis: humeris i͂pone minori
Si mediocris: ama mediocria: sumere noli
Que quando sumis presumas
¶ Prouerb. vulg Chi piu mo͂ta che no͂ de piu tosto cade che non cre.

¶ De presumptio͂e seu fiducia sui falsa. Rubrica. 6.

Salomon in prouerbiis c. 11. Qui despicit amicum suum indigens cordeest. ☞ 14. c. Ambula͂t retro itinere ꝛ timens deum despicitur ab eo qui infami graditur via. Qui despicit propinquum suum peccat. ☞ 17. c. Qui despicit pauperez exprobat factori eius.
¶ Aristotel. retho. li. 2. c. 4. Paruipensio e͂ actus opinionis circa id quod nullo dignu͂ videtur. Despectiuu3 est yronia. ☞ 5. c. Nullus seipsum videtur paruipendere. Irreuerentia est paruipensio ꝛ despectus. quos enim multum despicimus non reueremur. ☞ 15. c. Contrarium emulationi est despectio: ꝛ emulari ei quide͂ est despicere.
¶ Ouidius methamorph. li. 14. Spemente͂ speme: sequenti Redde vices.
¶ Hieronymus in prefatione ysaie. Plurimi stimulante inuidia qd͂ consequi no͂ valent despiciunt.
¶ Marcialis cocus. l. vndiq; suscepto. c. 2.
Contentu3 stulti conte͂pnere didime laus e͂
Et temui a stulto dedecus esse nego.
¶ Cato. c. i. Minore͂ ne 9te͂psis. ☞ Caplo. 3
Corporis exigui vires contempnere noli
Consilio pollet cui vim natura negauit
Iudicium ppli nu͂q; contempseris vnus
Ne nulli placeas du͂ vis 9te͂pnere multos.
¶ Cassiodorus de amicitia. c. 13. Nemo attumet se contemptu͂: si ei melior preferatur
¶ Isydorus solliloquiorum: li. 2. c. 54. ꝛ an͂ penul. Nullu3 contempnas: nullu͂ spernas.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 4. Exhibeat cunctis placidus sapienter amorem
Et nullum spernat: sit l3 ipse miser.

¶ De contemptu seu despectione. Rubrica. 7.

Iob Dyst. c. 12. Deridetur iusti simplicitas: lampas co͂tempta apud cogitationes diuitu3: parata ad tempus statutum.
¶ Salomon in prouerbiis c. 3. Abhominatio domini est omnis illusor: Illusores dominus deludet. ☞ 9. c. Qui erudit derisores ipse sibi iniuriam facit. Noli arguere derisorem ne oderit te.
¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 24. f. de bione. Bio probat non esse vituperandum senium: qd͂ cuncti peroptam⁹ 9tigere.
¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Ni peres erumnam: co͂munis enim fortuna: ꝛ furtum incertum.
¶ Iuuenalis: li. i. saty. 2. Loripidem rectus derideat. ethiopem albus. ☞ 3. saty.
Nil habe3 infelix paupertas durius in se.
Q̃3 ꝙ ridiculos homines facit.

¶ Marcialis cocus.l. vndiqꝫ suscepto.c.j.
Inuidus irrisor redi viuo crimine gaudet
Et semel irrisum terqꝫ quaterqꝫ cupit.
¶ Capitulo scdo.
Deridens alios non inderisus abibis
Unde alios rides sceuola non facias
Sic rides alium: vel si rideris: vtrunqꝫ
Ridemus claudum dum rectum ridet alexi
Ridemus risum de sapiente tuum.
Culpa est maure: pri⁹ turpe sequi sue magi.
¶ Cato caplo.j. Neminem irriseris
Miserum noli irridere. ¶ Cap.°o.5.7 fi.
Cum sapias: animo noli irridere senectam.
¶ Johannes solobriensis anglicus in polycratone: li.j. Demetrio regi in opprobrium puerilis leuitatis tali aurei a rege parthorū dati sunt. Eo siquidem munere exornanda visa est adolescentia senilis que im maiesta te regni leuia cōmittere minime verebatur.
¶ Jacobus beneuentanus.c.13. Risor deri sus quilibet esse solet.
¶ Ricardus iudex venusinus .l. de pertractatione nup.c.17. Illudēs alios sepe relusus abit.
¶ Prouer. vulg. Tegnoso sta en ponte ede tutti se fa pompe.
Chi ha el mal si ha le scherme.
¶ De terribilitate 7 metu. Rica.8.

Salomon i puerbijs c.15 Secura mens quasi iuge conuiuium. ¶ 20.c. Sicut rugitus leōis: ita 7 terror regis: qui prouocat eum peccat in animam suam.
¶ Cronica de nugis philosophorum.c.4.s. de chilōe. Chilo lacedemonius: q̄ fuit vnus de septem sapientibus iubebat mansuetuꝫ esse: vt proximi reuereātur magisq̄ꝫ timeāt.
¶ Aristotel. ethicorum: li.3.c.7. Terribilissimum est mors. ¶ Idem pollyticorum: li.5. c.3. Congregat etiam separatissimos communis timor.
¶ Terentius in adelphis.c.3. Pudore 7 liberalitate liberos
Retinere satius esse credo q̄ꝫ metu
Qui imperiū credat grauius aut stabilius
Ui qđ fit q̄ꝫ illud qđ amicitia adiungitur.
Malo coactus qui suum officium facit
Dum id rescitum iri credit tantisper cauet
Si sperat fore clā rursum ad ingeniū redit.
Ille quē beneficio adiūgas ex animo facit.
Studet par referre: pñs ab̄sens qꝫ idē erit
Hoc patrum est potius consuefacere filiuꝫ.
Sua sponte recte facere q̄ꝫ alieno metu.
¶ Tullius phylipicorum: lib.j. Metui 7 ob id odiosum esse inuidiosum est detestabile imbecillum caducum.
¶ Ouidius de fast|: li.4. Excutit terrore d̄eos
¶ Seneca tragediaruꝫ in hercule furente.c. 3. Opp̄mit leges timor. ¶ In octauia.c.10. Decet timeri cesarem: At plus diligi.
¶ Idem epistolarum ad lucillū: lib.18.e.5. Timeri tam domi q̄ꝫ foris molestum est: tā a seruis q̄ꝫ a liberis. Nemo potest terribilis esse secure. ¶ Ideꝫ de ira: li.2. Periculosius est timeri q̄ꝫ despici. Necesse ē vt multos ti meat queꝫ multi timent.
¶ Lex dig. ti. q̄ metus causa 7c.l.j. Metus instātis vl' futuri piculi cā metus trepidatio
¶ Macrobius saturnaliorum: li.2.c.7. Colant te potius serui tui q̄ꝫ timeant: qui colitur etiam amatur. Non potest amor cum timore misceri ¶ 18.c. exautior liberij: Necesse est multos timeat queꝫ multi timent.
¶ Cassiodorus epistolaruꝫ: li.2.e.5. Solus metus cohibꝫ quos fides ꝓmissi nō retiet.
¶ Claudian⁹: li.3 Nō odiuꝫ terrore moues.
¶ Gregorius in pastorali c.38. Bona per se metipsa amanda sunt: 7 non penis compellentibus exequenda'. Nam qui propterea bona facit: quia tormentorum mala metuit vult non esse qđ metuit vt audenter cōmit tat illicita.
¶ Isydorus in synonima solliloquioruꝫ: li. 2.c.45. A subditis venerari magisq̄ꝫ timeri stude. Subiecti plus te reuereantur q̄ꝫ metuant: plus tibi officio dilectionis q̄ꝫ cōditionis necessitate adhereant. Taleꝫ te red de subiectis vt magis amens q̄ꝫ timearis. Odium timor affert. Fidem metus tollit. Non sis terribilis in subditis: sic bis domi

nare vt delectent seruire.

¶ Uersificator fabularum esopi. 32. f. Cum timor in pacto sedit: promissa timore Arent: nil fidei verba timentis habent.

¶ De libertate et seruitute domi- nis et seruis. Rubrica. 9.

Salomon in puerbijs. c. 22. Qui accipit mutuū seruus est fenerantis.

¶ Aristotel. retho. l. 2. c. 20. Stesi corus eligentibus ymereis duces exercitus imperatorē falari idē et daturus cautelā corporis cū alia disseruisset dixit eis fabulam: quō equus obtinebat pratū solus. adueniēte aūt ceruo et corrūpēte pascua: volēs punire ceruū interrogabat hoiem si poss3 cū ipo punire ceruū. Ille aūt ait: si acceperit frenu3 et ipse ascēderit super eū habēs lanceā. cum cōsensisset aūt et ascēdisset pro eo vt puniret: ipse seruiuit iā hoi. Ita aūt et vos ait videte ne volētes aduersarios punire ide3 patiamini cū equo. ¶ Idem polyticorū. l. j. c. 3. Omnis seruitus preter naturam est. ¶ Lib. c. 13. Non oportet putare seruitutem esse viuere ad policiam: sed salutem.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 10. Seruo sensato liberi seruient. ¶ 33. c. Si ē tibi seruus fidelis sit tibi quasi anima tua.

¶ Salustius in iugurtino. Melius visu3 ē amicos q̄ seruos querere: tutiusq3 volentibus q̄ coactis imperare.

¶ Tullius reth. artis noue: li. 5. c. 10. Liber is est existimandus qui nulli turpitudini seruit. Sola virtus in sua ptāte est. ¶ Idem de amicitia. Natura ppensi ad libertatē sumus. ¶ Idē padoxo𝔯 dist. 5. Oīs animi debilitas et humilitas et fracta timiditas seruitus est. ¶ Idē philippico𝔯. l. 2. Seruitus postremū malo𝔯 omniū: non modo bello: sed morte etiā repellendū. ¶ Li. 3. Oīs seruitꝰ est misera. Nihil fedius seruitute. Jocūdiorem facit libertatem seruitutis recordatio. ¶ Li. 7. Que cā iustior est belli gerēdi q̄ seruitutis depulsio: in qua etiā si non sit molestus dn̄s: tn̄ miserrimū posse si velit. ¶ Li. 9 Pro libertate vite piculo decertādum est.

¶ Quintillianus declam. 10. declam. Senꝰ seruitutis est coacta libertas.

¶ Petrus apl's: epl'a. j. Serui subditi estote in omni timore dn̄is: non tn̄ bonis et modestis: sed etiam discolis.

¶ Paulus apl's: in epl'a ad ephesios. c. 5. et pe. Serui obedite dn̄is vestris carnalibꝰ cū timore et tremore: in simplicitate cordis vr̄i. ¶ Idē in epl'a ad colossenses c. 3. Serui obedite p oīa dn̄is vestris carnalibus non ad oculū seruiētes quasi hoībus placētes: sed in simplicitate cordis timentes deū. Dn̄i qd iustum est et equū: seruis prestate: scientes qm̄ et vos dn̄ium habetis in celo.

¶ Seneca epistolarum ad lucillū: l. j. e. 7. et f. Philosophie seruias vt tibi ptingat vera libertas ¶ Li. 6. e. 5. Arrogātie prouerbium vocat totidē hostes esse quot seruos: nō habemus hostes illos: sed facimus. Uiue clemēter cu3 seruo comiteq3 et in sermone illū admitte et in cnosiliū et in conuictū. Colant serui tui te potius q̄ timeant. ¶ Lib. 7. e. 8. Qui impia liberis excipit: ptē acerbissimam seruitutis effugit. Non qui iussus aliquid facit miser: sed qui inuitus facit.

¶ Lex dig. t. de regu. iur. l. infrascriptis. Libertas inestimabiliores est. Libertas omnibus rebus fauorabilior est.

¶ Augustinus in epygrāmatibꝰ psp̄i emp. 53. Malus ēt si regnet seruꝰ ē: nec vniꝰ dn̄i s3 qd grauiꝰ ē tot dn̄o𝔯 quot vitiorum.

¶ Cato capitulo. 5. et fi. Cum seruos fueris proprios mercatus in vsus. Et famulos dicas: hoīes tn̄ esse memento.

¶ Boetius de consolatiōe. l. j. c. 10. Obtēperare iustitie summa libertas est.

¶ Cassiodorus eplar3. l. 12. et f. e. 10. Beatus qdā ē eē sub debito: nec liber pōt veraciter dici qui pbat obnoxius reperiri.

¶ Uersificator fabula𝔯 esopi. 22. f. Alterius nō sit q̄ suus esse pōt. ¶ Fabula. 55. Ditior est liber mendicans diuite seruo. Libertas pdulce bonū bona certa condit Libertas animi cibus est et vera voluptas

Non bene pro toto libertas vendit auro
Hoc celeste bonum preterit orbis opes.
¶ Gualterius de castellione: lib. 8.
Esse tibi caue ne credas quos vicis amicos
Auferet stellas tellus septemque triones.
Abluet oceanus et siccum piscis amabit.
Quam serui ad dominum sit veri nexus amoris
Inter eos nulla est concordia: nam licet extra
Pax pretendatur: odio confligitur intus
Pacem vultus habet: agitant precordia bellum

¶ De famulis et domesticis. Rubrica. 10.

Salomon in prouerbiis. c. 15. Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam. ¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. Esto adherentibus tractabilis non sublimis: nam despicientium tumorem vix equi dem tolerabunt serui: modum vero tractabilium cuncti ferunt alacriter.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c 8. Noli esse sicut leo in domo tua euites domesticos tuos et opprime subiectos tibi.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 18. e. 5. Timeri tam domi quam foris molestum est: tam a seruis quam a liberis. ¶ Idem de breuitate vite: Eorum miserrima est conditio: qui nec suis quidem laborant occupationibus: ad alienum dormiunt somnum: ad alienum ambulant gradum: ad alienum comedunt appetitum.

¶ Boetius de consolatione: lib. 3. c. 9. Que pestis est efficacior ad nocendum quam familiaris inimicus.

¶ Bertrandus yconomica. c. 15. Famulum alti cordis repelle: vt futurum inimicum. Famulum tuis moribus blandientem repelle. Famulum de facili se verecundantem dilige vt filium.

¶ De nobilitate et ignobilitate. Rubrica. 11.

Aristoteles Ethicorum li. 4. c. 4. Nobiles significantur honore. ¶ Idem retho. lib. 2. c. 17. Nobilitas est honorabilitas progenitorum. Nobile quidem est secundum generis virtutem. Differunt mores his qui nuper possederunt et his qui ab antiquo: in eo quod omnia magis et maiora mala habent nuper ditati: quasi enim in eruditio diuitiarum est nuper ditatum esse. ¶ Idem pollyticorum. l. 4 c. 7. Ingenuitas est virtus et diuitie antique. Nobiles esse videntur quibus existunt progenitorum virtus et diuitie. Nobilitas et virtus in paucis est.

¶ Tullius inuectiua in salustium. Satius est me meis rebus gestis florere: quam maiorum opinione niti: et ita viuere vt sit posteris mei nobilitatis initium et virtutis exemplum.

¶ Ouidius methamorphoseos. li. 13. Nam genus et proauos et que non fecimus ipsi
Uix ea nostra voco. ¶ Idem de ponto. l. j. e. 9. et p
Non census nec clarum nomen auorum:
Sed probitas magnos ingeniumque facit.
¶ Idem de luco.
Nobilitas hominis mens et deitatis imago
Nobilitas hominis virtutum clara propago
Nobilitas hominis humilem releuare iacentem.
Nobilitas hominis mentem refrenare furentem
Nobilitas hominis nisi turpia nulla timere.

¶ Seneca tragediarum in hercule furente. c. 3
Qui genus iactat suum: Aliena laudat.
¶ Idem epistolarum ad lucillum. li. 5. e. 10
Habet ipse hoc optimum generosus animus quod concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenii virum humilia delectant et sordida. ¶ Idem de moribus: Nobilitas est hominis generosus animus.

¶ Juuenalis: lib. 3. saty. 2.
Stemmata quid faciunt.
Nobilitas sola est atque vnica virtus.
Miserum est aliene incumbere fame.
Malo pater tibi sit tersites: dummodo tu sis
Eacide similis vulcaniaque arma capescas.
Quam te tersite similem producat achilles.

¶ Lex auten. ti. de consulibus. §. alia vero non decorabitur: Uxores coruscantur radiis maritorum.

¶ Ualerius maximus: lib. 3. t. de his humili loco natis clari euaserunt. ¶ Tullii hostilii incunabula agreste tugurium cepit. Eiusdem adolescentia in pecore pascendo fuit occupata. Ualidior etas imperium romanum rexit. Cum

duplicauit senectus excellentissimis orna/mentis decorata in altissimo maiestatis fa/stigio fulsit. Uarro miro gradu ad consula tū macelaria patris tabernacula cōscendit. Socrates nō solū hominū cōsensu veruetiam appolinis oraculo sapientissimus iudi/catus phanarete matre obstetrice et sopho/nisco patre marmorario genitus ad clarissimū glie lumē excessit. Euripides quā mrē: aut quē patrē demosthenes habuerit: ipso/rū quoqz seculo ignotū fuit. Alterius autez matrem cultelos vēdidisse omniū pene do/ctorū littere loquunt. Sed quid aut illi⁹ tragica: aut his oratoria vi clarius.

℃ Beotius de consolatione: li. 3. c. 7. Inest dignitas ppria virtuti: quā protinus in eos quibus fuerit adiūcta trāsfudit. ℱ 11. c. Ui detur esse nobilitas quedā laus de meritis puentuū proueniens. Siquid est in nobili/tate bonū id arbitror esse solū vt imposita nobilibus necessitudo videat ne a maiorūz virtute degenerēt. ℱ 12. c. Omne hominuz genus in terris fili surget ab ortu. Quid ge/nus et pauos strepitis. Si primordia vestra Auctoreēqz deum spectes: nullus degener extat. Ni vicijs peiora fouens proprium de serat ortum.

℃ Cassiodorus epistolarum: l. c. 17. Tantuz quis nobilior erit quātū et morib⁹ probis et luculēta facultate reluxerit. ℱ Li. 5. c. 4. Di/gnitas nec diuitijs nec solis natalibus inue nit: sed tm̄ eam cū doctrina coniuncta pōt impetrare prudētia. Hec est indubitata no/bilitas que moribus pbatur ornata. ℱ Li. 8. c. 19 Si inueterate et per genus ducte di/uitie nobiles faciunt: multo magis pstātior est cuius origo thesauri prudentie locuplex inuenit. ℱ Li. 9. c. 8. Doctrine pfacile est or/nare generosum: que etiā ex obscuro nobi/lē facit. ℱ 22. c. Abunde cognoscitur quis/quis teste fama laudatur.

℃ Claudianus: li 4. Asperi⁹ nihil est humi/li cum surgit in altum.

℃ Andreas ad gualteriū de amore: li. j. Sola fuit morū pbitas que primit⁹ hoies nobili tate distinxit ac generis iducit differentiaz. Magis ex moribus qz̄ ex sanguine depre/henditur cuiusqz nobilitas.

℃ Gualterius de castellione: li. j.
Uirtus non queritur extra.
Non eget externis q̄ moribus ītus abūdat.
Nobilitas sola est: aīum q̄ moribus ornat.

℃ Mattheus vindoc. in poetria pt̄. j. c. 6.
Uirtus nobilitat aīum: virtute remota:
Migrat in exilium nobilitatis honor.

℃ Heinricus samariensis: l. j pt̄. j. Non prest
gne genus nec clarum nomen auorum:
Sed probitas vera nobilitate viget.

℃ De preciositate et vilitate. Rrica. 12.

Seneca in eplis ad lucill. li. 8. c. 2. et pe. Uile vi detur quicquid patet. ℃ Uegetius de re mili. l. 3. c. 26. et fi. Usitata vilescunt.

℃ Marcialis cocus. l. vndiqz suscepto. c. 3.
Uilia diuitibus notum est plerūqz placere.
Non qz sint vilia: sed qz rara line.
Sic plerūqz pmit pciosa frequentior vsus.

℃ Prosper sub. 66. emp. Ultro oblatorum vilius est precium.

℃ Uersificator fabularum esopi. f. 22.
Omne boni precium nimio vilescit in vsu.

℃ Andreas ad gualteriū de amore: li. j. Uili us res venalitati exposita compatur: qz si venditor ab emptore rogetur.

℃ Heinricus samariensis. l. j. pt̄. j. Omne qd̄ est crebrum nimio vilescit in vsu.
Omne qd̄ est rarum carius esse solet.

℃ De laude et cōmendatiōe. Rrica. 13.

Iob. hyst. c. 18. Lux impij extinguet: nec splendebit flāma ignis eius. ℱ 20. c. Laus im/piorum breuis est.

℃ Psalmista. 32. ps. Rectos dec; laudatio.

℃ Salomon in prouerbijs. c. 27. Laudet te alienus et non os tuum. ℱ 24. c. Uir fidelis multum laudabitur.

℃ Cronica de nugis phor. c. 6. f. de biante. Bias vnus de semptez sapientibus ait: In/dignum virum ne laudes ob diuitias.

¶ Aristotel. ethicorum. l. j. c. 7. Uidet omne laudabile in quale quid esse: et ad aliquid: qualiter habere laudari. Sunt laudes per relationem. Laus est operum similiter et corporaliu et animaliu. ¶ Idem magnorum moraliu. l. j. c. 42. Liberalis est laudabilis. ¶ 7 1. c. Laudabiles sunt prudentes. Laus virtus est. ¶ Idem retho. l. j. c. 16 Laus est sermo elucidans magnitudinem virtutis. Commendatio operum est. ¶ Lib. 2. c. 9. Laudare presentem adulationis est.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 15. Non est speciosa laus in ore peccatoris.

¶ Oratius in eplis. l. j. e. 19. Qualem commendes etiam atque aspice ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
¶ Libro scdo. e. 2. Plenius equo
Laudat venales qui vult excludere merces.

¶ Tullius retho. artis noue. l. 3. c. 2. Non solum laudis causa rectum sequi conuenit: sed si laus consequitur duplicatur recti appetendi voluntas ¶ Idem phylipicorum. l. 2. vt quondam morbo aliqui ex sensus stupore suauitatem cibi non sentiunt: sic libidinosi auari facinorosi vere laudis gustum non habent.

¶ Ouidius epistolarum. 12. e. Ut culpent alij: tibi me laudare necesse est.
¶ Idem de ponto. l. 4. et fi. e. 2.
Excitat auditor studium laudataque virtus.
Crescit et immensum gloria calcar habet.

¶ Paulus apls. e. 2. ad corinthios. c. 10. Qui gloriatur in domino glorietur. non enim qui seipsum commendat ille probatus est: sed quem dominus commendat.

¶ Seneca in eplis ad lucillum. l. 7. e. 4. Quid letaris quod ab hominibus his laudatus es quos non potes ipse laudare. Qualis quisque sit scies si quemadmodum laudet aspexeris. ¶ Lib. 18. e. 2. Magnificum est laudari a laudato viro laude digno. Merentem laudare iustitia est. ¶ Idem de tranquillitate animi: Qui non inter laudantium blandientiumque positus greges plurimum: inde sibiipsi ipse assentatus est. ¶ Idem de remedijs fortuitorum. c. 8. Displicere malis laudari est. ¶ Idem de moribus: Neminem cito laudaueris: neminem cito accusaueris.

¶ Plinius de naturali hysto. in prohemio. Benignum est et plenum ingenij pudoris psiteri per quos profeceris.

¶ Ualerius maximus. l. 4. t. de paupertate. c. 4. Non est necessaria solide laudi cupidinis anxia diuitiarum comparatio.

¶ Macrialis cocus. l. vndique suscepto. c. 2.
Uituperat subito: subito qui laudat alebs.
Nulli credo decus laudari a turpibus herme
Sed nec laudari ob turpia credo decus
Premio vel laudes abnuimus sceleri.

¶ Auctor. l. de fortu. bone. vite. c. 2. Lauda parce: vitupera parcius: nam similiter reprehensibilis est nimia laudatio quam immoderata vituperatio. illa siquidem adulatione: ista malignitate suspecta est. Non quam multis: sed qualibus placeas cogita. ¶ 4. c. Sit tam triste tibi laudari a turpibus ac si lauderis ob turpia. Nec extollas quemque nec deijcias.

¶ Cato caplo. 2. Cum te aliquis laudat iudex tuus esse memento.
Plus alijs de te quam tu tibi credere noli.
¶ Capitulo. 3.
Nec te collaudes nec te culpaueris ipse
Hoc faciunt stulti quos gloria vexat ianis.
¶ Capitulo. 5. et fi.
Laudaris quicunque palam quodcunque probaris
Hoc vide ne rursus leuitatis crimine dannes.
Parce laudato: nam quem tu sepe probaris.
Una dies qualis fuerit ostendet amicus.

¶ Boetius de disciplina scholarium: lib. 3. Rerum effectus exhibtione opis declaratur.

¶ Cassiodorus epistolarum: lib. j. e. 2. Quid maius queritur quam ibi inuenisse laudum testimonia vbi gratificatio non potest esse suspecta. ¶ 3. e. Crescere virtutes solent ad preconij fastigium. ¶ Li. 8. e. 3. Cum successor amplius laudari nititur precedentis fama letatur. ¶ Lib. 4. e. 30. Perfectum opus suum laudat auctorem. ¶ 31. e. Prudens frequentiam non respuat hominum in qua se nouit esse laudandum. alioquin virtutibus fama tollitur si eas merita in hominibus nesciantur. ¶ Li. 9. e. 22. Magnus verecundie stimulus est laus parentum dum illis non patimur esse impares quos

gaudemus auctores. ꝶ 2 5.c.2 fi. Gloriosis dominis gratiora sunt preconia ꝙ tributa. ꝶ Li. 1 1.c. 2 3. Juste potiora ꝯsequit qui ô cõmissa sibi negocij perfectione laudatur.
¶ Auctor.l. qui dicitur facetus.c.2. Alteri⁹ laudes moderate dicere laudo.
Sed proprias nemo si sapit ipse refert.
¶ Andreas ad gualteriũ de amore: li.j. Calidi videnẽ blandimenti obtinere cõmentũ laudes aspectu laudati prolate.
¶ Mattheus vindoc. de hysto. tobie.c. 3 0. Se laudi ꝯformet opus: nisi facta marrites Uerbis verba nocent friuola: fructus abest
¶ Prouerb. vulg. Loura loda el maestro Chi lalda el mato fal saire.

¶ De fama seu estimatiõe laudabilis z infamia. Rubrica. 1 4.

Salomon in puerbijs.c. 1 5. Fama bona impinguat ossa. ꝶ 2 2.c. Meli⁹ est nomen bonum ꝙ diuitie multe Super aurũ z argentum glia bona. ꝶ Idez in ecclesiast.c. 7. Melius est nomen bonuz ꝙ vnguenta preciosa.
¶ Isocrates in exhortationib⁹.c.2. Uerere crimina tãetsi falsa sunt: nã pleriq3 veritatẽ ignorãt: opinionem aũt coniectãt. Decet quidem formidatũ esse malis vite exitium: virtuosis vo ignominiam vite.
¶ Iesus filius sirach in ecclesiast.c. 4 1. Curam habe de bono nomine. Bonum nomẽ permanebit in euum.
¶ Salustius in catilinario: Is demum mihi viuere atq3 frui anima videtur: qui aliquo negocio intentus: preclari facinoris aut artis bone famam querit.
¶ Uirgilius eneð.li. 1 0. circa medium.
Stat sua cuiq3 dies. breue z irrepabile tps Omnibus est vite: sed famã extẽdere factis Hoc virtutis opus.
¶ Tullius de officijs: li. 2. Uehemẽter multitudinis amor cõmouetur ipsa fama z opinione liberalitatis beneficentie iustitie fidei omniũq3 eaꝝ virtutum que pertinẽt ad mã suetudinẽ moruz ac facilitatẽ. ꝶ Idẽ de oratore: lib. 2. Bona estimatio diuitijs pstat.
¶ Ouidius de arte amandi: lib. 3.
Quid petitur sacris nisi tñ fama poetis
Hoc votum nostri sũma laboris habet.
Sz fame vigilare iuuat: quis nosset homeꝝ
Ulixes eternum si latuisset opus.
ꝶ Idem de fastis: lib. 2.
Et memorem famam qui bñ gessit habet.
ꝶ Libro. 6. z fina.
Rumor vt est velox agitatis puolat alis.
ꝶ Idem de ponto: li.j.c.j.
Pena potest demi: culpa perennis erit.
¶ Seneca in epistolis ad lucillum: lib. 1 5.c. 4. Quanta dementia est vereri: ne ĩfamiꝛi ab infamibus. ꝶ Idem de clementia. Nulli magis curandum est qualem famam habeat ꝙ qualẽcunq3 meruerit.
¶ Iuuenalis: lib. 3. saty. 2. Omne animi vicium tanto conspectius in se Crimẽ habet quãto maior q̃ peccat habeẽ. ꝶ Lib. 4. saty. 2. Maior fame sitis est ꝙ Uirtutis.
¶ Lex dig. ti. de varijs z extraorð. cog. l.p. §.j. Existimatio est illese dignitatis status: legibus ac moribos comprobatus.
¶ Marcialis cocus epigrammaton: lib. 5.
Esse quid dicam ꝙ viuis fama negatur
Et sua ꝙ rarus tempora lector amat.
Hi sunt inuidie nimirum regule mores
Preferat antiquis semper vt illa nouis.
ꝶ Idem.l. vndiq3 suscepto.c. 3.
Dum crescit ramis z nõ radicibus arbor
Emiliane breui flamine mota ruit
Qui celeris fame ramis per inania tendit:
Non radice operũ corruit ex facili.
Dici aut esse bonum: non nos reputemus
vt vnum dici non proderit.
Dici aut esse malũ, pthe nõ dicimus vnuz.
Dici si noceat: sz nocet eẽ magis. ꝶ Caplo. 4
Ois hõ vicinm tanto famosius in se:
Quanto qui peccat maior habetur: habet.
¶ Auctor.l. de for. bone. vite.c. 4. Fame bone esto: neq3 tue seminator: neq3 aliene iuid⁹
¶ Fulgentius mitologiarum: li. 3. z fi.
Dum quis famam timuerit sapiens erit.
¶ Cato caplo.j. Estimationem retine.

¶ Capitulo. 5. ⁊ fi.
Si famam seruare cupis dũ viuis honestã
Fac fugias aĩo que sunt mala gaudia vite.
¶ Boetius de disciplina scholarium: lib. 3.
Fame nouerca est adũca tenacitas. ¶ Idẽ
d̃ ɔsolatiõe: li. 3. c. 11. Plures magnũ sepe
nomẽ falsis vulgi opinionibus abstulerũt.
¶ Cassiodorus epistolarum: li. j. e. 3. Indi/
gui animi signũ est fame diligere cõmoduꝫ.
¶ Li. 5. e. 12. Pulchrũ est cõmodũ fame fe
da neglexisse lucra pecunie. ¶ Lib. 8. e. 23.
Hoc nature thesaurus: reponimus quod fa
me cõmodis applicamus.
¶ Isydorus in synonima solliloquioꝝ: li. 2.
c. 27. Disce bono flagrare preconio. Custo/
di bonam famam tuam.
¶ Johannes solobriensis anglicus, in poly/
cratone: li. 6.
Isocrates querenti quomodo quis famã
optimã compararet. Si gesserit inquit opti
ma ⁊ locutus fuerit pauca.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 18.
E minimo crescit: ꝫ nõ cito fama quiescit.
Omnis mentitur crescit eundo tamen.
¶ Auctor rudium doctrine: li. 2. Neglector
fame fiet neglector honoris.
Et merito cunctis ille perossus erit.
Et quisquis famã cupiat retinere celebrem.
Omnib⁹ hic studeat gratus adesse bonis
Sit mitis cunctis tractabilis atq̃ benign⁹:
Subleuet vt nomen prospera fama suum.
Et si displiceat prauis non sollicitetur
Quis nisi sit prauis nemo placere potest
Uerũ ꝓfiteor simul oĩbus opto placere.
Si nequeo saltem gliſco placere bonis.
¶ Mattheus vindoč. in poetria. pꝰ. 2 ⁊ fi.
c. 9. Fama citat laudem: laus premia; pre-
miantem. ¶ Idem de hysto. tobie. c. 35.
Est fame ꝓciosa fames: si fama laboret:
Uita labat: precium labitur: alget honor.
¶ Heinricus samariẽsis. l. j. pꝰ. j. Quẽ semel
horrendis maculis infamia nigrat.
Ad bene tergendum multa laborat aqua.
¶ Iacob⁹ bñuentanus. c. j. Ille brũs erit cui
bona fama viget. ¶ Capitulo. 50.

Non valet extingui sordida fama bene.
¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi.
Detrimenta tue caueas super omnia fame.
¶ Prouerb. vulg. Blasmo noze esenza so/
co coze.

¶ De glĩa dignitate ambitione hono
re ⁊ vituperio. Rubrica. 15.

Salomon in pũerbiis. c. 3. Glĩaꝫ sapiẽ
tes possidebũt: stultoruꝫ exaltatio
igñminia. ¶ 5. c. Ne des alienis ho/
norẽ tuũ. ¶ 15. c. Glĩã p̃cedit hũilitas. ¶ 20.
c. Honor ẽ hoĩ q̃ sepat se a tẽtatiõib⁹. ¶ 25.
c. Ne gliosus appeas coram rege: ⁊ in loco
magnoꝝ ne steteris: meli⁹ est eñ vt dicatur
tibi ascende: huc: q̃ȝ vt humilieris coram
principe. ¶ 29. c. Supbũ sequeť ignominia
⁊ humilem spũ suscipiet gloria.
¶ Isocrates in exhortatiõib⁹. c. 2. Ex cõib⁹
curis discede nõ ditior: ꝫ gliosior: nã potius
plibus opibus p̃coniũ q̃ȝ a multitudine.
¶ Aristoteľ. ethi. l. j. c. 2. Ciuilis vite fere bo
nor finis ẽ. Uř ĩ honorãtib⁹ magĩ honor ẽ
q̃ȝ ĩ honorato. ¶ l. 4. c. 4. Nobiles dignificãť
honore: ⁊ potẽtes vł diuites. Supexcellẽs
bono honorabi li⁹ ẽ. Scdꝫ v̄itatẽ bon⁹ solus
honorãd⁹ ẽ. ¶ l. 8. c. 8. ⁊ f. v̄tutis ⁊ bñficij ho
nor retributio ẽ. Nõ honorať q̃ nullũ bonũ
cõi tribuit. cõe eñ dať ei q̃ cõe bñficiat. ho/
nor aũt cõe. Nõ ẽ sił ditari a cõib⁹ ⁊ honora
ri. ¶ Idẽ magnoꝝ moraliũ. l. 2. c. 7. A v̄tute
q̃dẽ honor fit. Honor magn⁹ fact⁹ peiores
faĉ. ¶ Idẽ retho. l. 2. c. 9. Null⁹ d̃ glĩa curat
nisi pp glĩficãtes. ¶ 16. c. Iuuenes amato/
res sũt honoris. maxĩe aũt amatores victo/
rie: excellẽtiã eñ ɔcupiscit iuuẽt⁹. excellẽtia
eñ victoria q̃dã ẽ ⁊ ãbo h̃ magĩ q̃ȝ amato/
res pecũiaꝝ. ¶ l. 3. ⁊ f. c. 16. Opꝫ bonos ho/
norari. ¶ Ideꝫ polyticoꝝ. l. 3. c. 6. Honores
dicimus eẽ principatus. ¶ 7. c. Rõnabiliter
p̃preponãť honori nobiles ⁊ diuites.
¶ Salustius in catilin ario: Rectius videtur
esse ingenij q̃ȝ virium opibus gloriam que/
rere. Diuitiarum ⁊ forme gloria fluxa atq̃
fragilis est. virtus animi clara eternaq̃ ha/

betur. Ambitio multorum mortales falsos fieri subegit.

¶ Tullius de officiis: li. i. c. 19. Vix inuenitur qui laboribus susceptis periculisque aditis non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. ¶ Idem rethoricorum artis veteris: li. 2. c. 10. Gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Dignitas est alicuius honesta et cultui et honore et verecundia digna auctoritas. ¶ Idem in oratione pro marco marcello: Gloria est illustris puagata magnorum vel in suos vel in patriam vel in omne genus hominum fama meritorum. ¶ Idem phylippicorum: li. i. Ea est gloria laus recte factorum magnorumque in rem publicam meritorum que tum optimi cuiusque: tum etiam multitudinis testimonio comprobatur. Bene de rep ublica mereri: laudari: coli: diligi gloriosum est. ¶ Li. 2. O: miserum est id negare non posse quod sit turpissimum confiteri. ¶ Li. 3. Nihil est detestabilius dedecore: nihil fedius seruitute. Ad decus et libertatem nati sumus: aut hoc teneamus: aut cum dignitate moriamur. Dedecus virtus propulsare solet.

¶ Ouidius de tristibus: lib. 5. e. 18. Denique non paruas animo dat gloria vires.
Et fecunda facit pectora laudis amor.

¶ Quintillianus declamationum. 5. declama. Ingenitus est amor.

¶ Lucas in euangelio. c. 14. Cum inuitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco ne forte honoratior te sit inuitatus ab eo: et veniens is qui te et illum vocauit dicat tibi da huic locum: et tunc incipias cum rubore nouissimum tenere. Sed cum vocatus fueris vade recumbe in nouissimo loco: vt cum venerit qui te inuitauit dicat tibi amice ascende superius: tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

¶ Paulus apostolus: in epistola ad galatas c. 6. Non efficiamur inanis glorie cupidi.

¶ Seneca in epistolis ad lucillum: lib. 8. e. i. Illa que temere laudantur et vulgi sententia bona sunt: inflant inanibus letos. ¶ Idem in prouerbiis: Loco ignominie est apud indignum dignitas.

¶ Ualerius maximus: li. 2. ti. i. Arriopagus athenis bonos ciues corona decorandi primo consuetudinem introduxit: duobus olee contextis ramulis clarum periculis cingendo caput: probabile fuit institutum: nam virtutis vberrimum alimentum est honos. ¶ Li. 7. t. Sapientum dicta aut facta: Socrates expedita et compendiaria via eos ad gloriam peruenire dicebat: qui id agerent vt quales videri vellent tales etiam essent. ¶ Li 8. ti. quantum momentum sit etc. ¶ 15. c. Nulla est tanta humilitas que dulcedine glorie non tangatur.

¶ Lex dig. l. 12. ti. i. f. de dignitatibus. l. ii. Neque famosis et notatis et quos scelus aut vite turpitudo inquinat et quos infamia ab honestorum cetu segregat dignitatis porte patebunt. ¶ Ti. de consulibus. l. i. Repetiti fasces virtutem spe meriti comprobant: Nihil est altius dignitate. ¶ Ti. de re militari. l contra publicam vtilitatem: Honoris argumentum non ambitione: sed labore ad vnumquemque conuenit deuenire.

¶ Marcialis cocus. l. vndique suscepto. c. 2. Oris onus magnum: dum magnum queris honorem. ¶ Capitulo. 3.
Sollicitudo grauis est preparatus honor
Deficit exurgens gloria de nihilo.

¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 4. Uane glorie sis contemptor.

¶ Prosper sub vlti. c. Contentus modicis vter sublimis haberi.

¶ Boetius de consolatione: li. 2. c. 11. Collata improbis dignitas non modo non efficit dignos: sed prodit potius et ostentat indignos. ¶ Li. 3. c. 7. Dignitates non fugare: sed illustrare potius nequitiam solent. Non possimus ob honores reuerentia dignos iudicare quos ipsis honoribus iudicamus indignos. Eo abiectior est quo magis a pluribus quisque contemnitur. ¶ 11. c. Plures magnum sepe nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt.

¶ Cassiodorus epistolarum:li.i.c.24. Labo rem quippe nõ refugit qui virtutis gloriã concupiscit. ¶ Li.4.c.31. Uituperationem generant que in medijs conatibus egra de/ seruntur. ¶ Li.5.c.13. Pulchrum est com/ modum fame feda neglexisse lucra pecunie ¶ Li.6.c.10. Periclitaretur grauiter boni mores: si aut solis diuitibus: aut corpore va lentibus prestarentur tantũmodo dignita/ tes. Sapientia est que honores meretur. ¶ 11.c. Illum siquidem honores glorificãt quẽ cõmendat ⁊ vita. ¶ 12.c. Interdum as sidui labores ⁊ ipsas ingratas faciunt digni tates. Graue pondus inuidie est splendere singuli claritate ⁊ morum lampade non lu/ cere. ¶ Li.8.c.4. Dignitas est subiecta affa/ tus meruisse dominantis. ¶ 14.c. Semper in honore manet: si cuius est tranquillus animus eius quoqꝫ serenissimus cõmendet aspectus. ¶ 19.c. Affectat vnusquisqꝫ glo/ riam suã. ¶ 31.c. ⁊ antepenult. Querat eru ditus vbi possit existere gloriosus. Prudẽs frequentiam non respuat hominum in qua se nouerit esse laudandum. Alioquin virtu tibus fama tollitur si earum merita in ho/ minibus nesciantur.

¶ Isydorus solliloquiorum:li.2.c.44. Iu/ xta dignitatem redde vnicuiqꝫ honorem. Superiori equalem te non exhibeas. ¶ 52. c. Cui plus cõmendatur plus ab eo exigit. Citius patet insidijs gloriosus. gloria enim inuidiã parit. inuidia vo pericula generat. ¶ Idem in poetria.pt.2.caplo.3.

¶ Mattheus vindoc. de hysto. tobie.c.30. Si queratur honor onus intricatur honori Si delectat honos: onus adiacet exigit eẽ Fructus honos oneris: fructus honoris onus. ¶ Capitulo.32. Iusta relatiuo gau det honore fides. ¶ Capitulo.35. Sarcina dedecoris: damno preponderat. Excruciat cupidos inficiatus honor. Hypocrite gratus est popularis honor.

¶ Iacobus beneuentanus.c.55. Te viuen/ te tuum nulli prebebis honorem.

¶ Sed tibi conserua carus vt esse queas.

¶ Ricardus iudex venitrinus. Quisquis ho norari cupit idem debet honorem Hunc alijs gerere quẽ cupit ipse sibi. Est honor ille tuus: alijs quẽ feceris ipse.

¶ Prouerb. vulg. Gloria vana se florissero grana.

¶ De reuerentia ⁊ honorificatio ne. Rubrica. 16.

In leuitico. cap. 19. Corã ca no capite consurge ⁊ honora perso nam senis.

¶ Cronica de nugis philosophorum.c.4.s. de chilone. Chilo lacedemonius q̃ fuit vnꝰ de septẽ sapiẽtibꝰ iubebat seniũ honorare.

¶ Aristotel. retho. lib.j.c.5. Irreuerentia est paruipensio ⁊ despectus. quos enim mul/ tum despicimus non reueremur. ¶ Li.2.c. 17. Reuerentiores facit dignitas. Reueren tia est mollis ⁊ decens grauitas. ¶ Lib.3.⁊ si.c.16. Oportet bonos honorari. ¶ Idem pollyticorum:li.c.7. Rationabiliter prepa/ rant honori nobiles ⁊ diuites.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast.c.11. In medio seniorum ne adijcias loqui. ¶ 32. c. Loquere maior natu decet enim te. Ado/ lescens loquere in tua causa vix. Ubi sunt senes non multum loquaris. ¶ 37.c. Hono ra medicum propter necessitatem.

¶ Tullius retho. artis veteris:li.2.c.9. Ob/ seruãtia est per quã homines aliqua digni/ tate antecedẽtes cultu: quodam ⁊ honore dignantur.

¶ Petrus apostolus epistola: Omnes ho/ norate. Regem honorificate.

¶ Paulus apostolus: epistola.j. ad timothe um.c.5. Seniorem ne increpaueris: sed ob/ secra vt patrem.

¶ Lex dig. ti. de obsequijs a liberis ⁊ liber/ tis ⁊c. l. antepenult: Liberto ⁊ filio semper honesta ⁊ sancta persona patris ac patroni videri debet. ¶ Ti. de iure imunitatis. l. sem per. in prin. Iabolenus iurisconsultus ciuis romanus ait semper in ciuitate nostra sene ctus venerabilis fuit: nam que maiores no

ſtri pene eundem honorez ſenibus quã ma/giſtrantibus tribuebant.

¶ Ualerius maximus: lib. 2. ti. de inſtitutis antiquis: Senatui iuuentus ita cumulatũ ꝛ circũſpectum honorẽ reddebat tanꝗ̃ maiorees natu adoleſcentium cõmunes patres eſſent. Quo circa iuuenes ea die qua conſilium celebrabat ſenatus conueniebant: vt aliquem ex patribus conſcriptis: aut propinquũ: aut paternũ amicum ad curiam reducerent: affixiqꝫ valuis expectabant donec reducendi etiã officio fungerent. Qua quidẽ voluntaria ſtatione ꝛ corpora ꝛ animos ad publica officia impigre ſubſtinẽda roborabant: breuiqꝫ proceſſu morarum in luce virtutum ſuarũ verecunda laboris meditatione ipſi doctores erant.

¶ Boetius de conſolatione: lib. 3. c. 7. Non poſſumus ob honores reuerẽtia dignos iudicare quos ipſis honoribus iudicamus indignos.

¶ Iſydorus in ſynonima ſolliloquiorũ: li. 2. Superiori equalem te non exhibeas.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 4. Inter maiores caueat ne multa loquatur.

¶ De obſequio ꝛ reſiſtẽtia. Rrica. 17.

Terentius in andria. c. 3 Hoc tempore obſequium amicos veritas odium parit.

¶ Ouidius de arte amandi: li. 2. Flectiť obſequio curuatus ab arbore ramus.
Franges: ſi vires experiare tuas.
Obſeqͦ tranſnãť aque: nec vincere poſſis
Flumina ſi cõtra qua rapit vnda nates
Obſequiũ tigreſqꝫ domat tumidoſqꝫ leões
¶ Idem de remedio amoris: lib. i.
Dum furor in curſu eſt currẽti cede furori
Difficiles aditus impetus omnis habet
Stultus ab obliquo q̃ cũ deſcẽdere poſſ.e
Pugnat in aduerſas ire natator aquas.

¶ Seneca in prouerbiis: Bonus animus nũꝗ̃ erranti obſequium accõmodat.

¶ Ualerius maximus: li. 7. ti. ſapienter dicta aut facta: Ariſtoteles caliſtenem auditorem ſuum ad alexandrum mittens monuit cum eo: aut nunꝗ̃: aut q̃ iocundiſſime loqueretur quo ſcilicet apud regias aures vel ſilentio tutior: vel ſermone eſſet acceptior. At illis dum alexandrum macedone gaudente in perſica ſalutatione obiurgat ꝛ ad macedonicos mores inuitum reuocare beniuole perſeuerabat ſpiritu carere iuſſus: ſeram neglecti ſalubris conſilij pn̄iam egit.

¶ Cecilius firmianus de beata vita: lib 7. ꝛ fina. Mores ac vicia regis imitari genus obſequii eſt.

¶ Proſper ſub. 34. emp. Equum eſt ſeruire regibus ꝛ ducibus.

¶ Cato capitulo. 2. Uincere cum poſſis interdum cede ſodali. Obſequio quoniã dulces retinentur amici.

¶ Caſſiodorus de amicitia. c. 24. Illud obſequium dãnabile ẽ qđ amicum indulgentiorem vicijs facit. ¶ Idem epiſtolarum: li. 3. c. 34. Libentibus animis obedite: vt fides veſtra que iam prioribus monſtratur exemplis: ſubſequentibus quoqꝫ declaretur inditijs. Statius eſt obſequiũ qđ deuotione perpeti cuſtoditur.

¶ Iſydorus in ſynonima ſolliloquiorũ: li. 2. c. 44. Defer obſequia nil iuxta mores. Facientem ꝛ obſequentem par pena conſtringit.

¶ Mattheus vindoc. de hyſto. tobie. c. 31. Obſequio refouetur amor.

Uartus liber quarte partis tractat de delectationibus: ꝛ delectabilibus ꝛ pertinentibus ad ea ſub his titulis.

¶ De delectatione. Rrica. i.

Salomon in prouerbiis. c. 13 Spes q̃ differtur affligit animam. Deſiderium ſi compleatur delectat animaz. ¶ 15. c. Lux oculorum letificat animaz. Fama bona impinguat oſſa. ¶ Idem in eccleſiaſt. c. 11. Dulce lumen ꝛ delectabile ẽ ocu

lis videre solem.

¶ Aristotel'.retho.li.i.c.9.Dicendum est delectationem bonã esse:omnia enim animalia appetunt ipsam naturam. ¶ 11.c. Delectationem omnia persequunt: & gratia ipsius delectari appetunt. ¶ 19.capitulo. Sũt autem assuetũ & consuetum inter delectabilia.multa enim & eoꝝ que natura nõ sũt delectabilia & assuefacta fuerint delectabiliter sũt.Quecũq; propter se agũt omnia sunt: aut bona:aut delectabilia:aut apparẽtia delectabilia. ¶ 20.c.Cõcupiscentia est delectabilis appetitus.Delectari est in pati sensu3 alicuius passionis Necesse est oĩa delectabilia esse:aut in sentiendo pñtia:aut in memorando facta:aut in sperando futura. Delectabile est saluatũ reminisci laboꝝ: & post angustias delectatur vir memorans q̃ multa passus fuerit: & qui multa gesserit. Quecũq; pñtia letificant & sperãtes & memorãtes:vt in pluribus:propter qd̃ & irasci delectabile.nullũ enim irascitur ei qui videtur impotens cruciatũ sortiri neq; his qui multũ supsunt potẽtia:aut si irascat mitius. In ploratib' & in lamẽtationib' inest quedam delectatio. Punire delectabile est. Uincere delectabile est.Diligere delectabile est. Diligi delectabile est. In admiratiõe eẽ delectabile est ꝑpter ipm honorari. Adulationem recipe & adulator delectabile ẽ. appens eñ admirator est. Qd̃ ↄsuetũ est delectabile ẽ. Addiscere & imitari δlectabile ẽ:vt ad multũ. Imitari q̃dẽ eñ est ↄcupiscẽ addiscere. Quare mutabile ẽ ↄcupiscibile.addiscẽ aũt ẽ in id qd̃ ẽm nãm ↄstitui. Bñfacere & bñ pati delectabile ẽ.bñ pati quidẽ eñ ẽ adipisci eoꝝ que ↄcupiscũt. Qd̃ ẽm nãm ẽ delectabile ẽ. Oĩa que eiusdẽ gñis ẽm nãm iniucẽ sũt cognata & filia delectabilia sũt: vt in plib':vtputa hõ hoĩ: & equus equo: & iuuenis iuueni. Oẽ sĩle & cognatũ delectabile est sibi. Principari delectabilissimũ est. Uideri sapiẽtẽ eẽ delectabile est. Ludus delectabiliũ est. Oĩs remissio risus delectabiliũ est. Necesse ẽ risibilia delectabilia eẽ: & hoĩes:& verba: & opa. ¶ Li.2.c.4. Cã delectationis cõtumelizantibus est: q2 putãt qd̃ ipsi male agẽtes excedãt magis: ꝑpter qd̃ & iuuenes & diuites cõtumeliosi sunt.excedere eñ putant cõtumelias iferentes. ¶ Li.3.& c.3.Delectabile est qd̃ mirabile ẽ. ¶ 9.c. Indelectabile est & noscibile qd̃ infinitu3 est. ¶ 11.c. Addiscere qd̃ facile delectabile nã oĩbus ẽ.

¶ Idẽ ethicoꝝ:li.i.c 4.Delectari quidẽ aĩalium. Mul is quidẽ delectabilia aduersantur ad inuicẽ: q2 nõ nãlia sunt. ¶ Li.2.c.2. Bonũ & conferẽs delectabile videt. ¶ Lib. 3.c 4.Difficilius est tristitiã sustinere q̃ a delectationib' abstinere. ¶ Li.7.c.13. Nõ contingit eẽ optimũ delectatiõe. Oĩs delectatio gñatio est in nã3 sensibilis. Nõ optimũ est delectatio:qm̃ nõ finis:sed gñatio ẽ ¶ 14.c.Optimum aũt nihil ꝓhibet delectationẽ aliquã esse. ¶ 15.c.& fi. Expellit delectatio tristitiã.Delectatio magis est in quiete q̃ i motu.transmutatio aũt oĩum dulcissimũ ẽm poetã ꝑpter malitiã q̃dã: quẽadmodũ eñ hõ facile trãsmutabilis malus: & nã que idiget trãsmutatiõe. ¶ Li.8.c.4. Natura vr̃ triste fugere.appetere aũt delectabile.Sine opatiõe nõ fit delectatio. Coauget operationẽ ꝓpria delectatio. Magis singula iudicãt & cercius exquirũt cũ delectatiõe operantes. Propria delectatio confirmat operationes: & diuturniores & meliores facit. ¶ Idem magnoꝝum moralium:lib.2.c. 28. Non est infelicitas absq; delectatiõe. ¶ 40.c.Est & conscientia factiua delectationis. ¶ Idem de animalibus: li.7.hysto.c.i. Persequuntur oĩa eã que est ẽm nãm delectationẽ. ¶ Idẽ pollyticoꝝ: lib.i.c.5. Non idem vnicuiq; delectabile est ẽm nãm: sed altera alteris. ¶ Li.2.c.2. Largiri & auxiliari amicis:aut extraneis: aut alteris delectabilissimum est.

¶ Terentius in andria.c.3: Ingeniu3 est oĩum hominum a labore procliue.

¶ Tullius retho.artis veteris:li.2.c.5.Que rara & ardua sunt ea experiendo pulchra et iocũda hominibus videntur.

¶ Ouidius de remedio amoris: lib. j. Rura quoque oblectant animos: studiumque colendi. ¶ Idem de ponto: li. 2. c. 7. Tempus in agrorum cultu cōsumere dulce ē.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 7. c. 3 Effeminat animos amenitas nimia. ¶ Idem de tranquillitate animi: Aliquando insanire iocundum est.
¶ Boetius de consolatione: li 3. c. 3. In nimis quoque rebus id appetitur qd habere fruique delectet. Eaque de causa diuitias dignitates: regna: gloriam: voluptates: quē desiderant homines qd per h sibi sufficientiam reuerentiāque potentiam celebritatem leticiam credunt esse ventura.
¶ Cassiodorus epistolarum: li. 2. c. 39. Iuuat videre secretum. ¶ Li. 3. c. 52. Paucos ratio capit aut probabilis oblectat intētio. ad illud potius turba ducitur qd ad remissionem curarum constat inuentum. Expedit interdum desipere. ¶ Li. 8 c. 19. Nature siquidem insitum est vt bonorum copia plus delectet. ¶ 20. c. Bonum insolitum plus amatur. Sequenti gaudio cōfert dulcedinem temporum premissa tristitia. ¶ Li. 9. c. 24 Dulcius accipitur qd sub aliqua dilatione prestatur. ¶ Li. 10. c. 33. Dulcior solet esse gratia post amaritudines expiatas.
¶ Uersificator fabularum esopi. 22. fa. Fitque mali gustu dulcius oē bonum.

¶ De delectatione variatiōis vel rerum et tedio cōtinuationis. Rica. 2.

Socrates in exhortationibus. c. 2. Sacietas omnium mala.
¶ Aristotel. ethicorum: li. 7. c. 15. et fi. Transmutatio omnium dulcissimum sm poetam propter malitiam quandam. Quēadmodum enim homo facile transmutabilis malus et natura que indiget trāsmutatione. ¶ Idem rethō. li. j. c. 20. Transmutare delectabile est: in natura enim fieri trāsmutare qd enim idem semper excessum facit constituti habitus. vnde dictum est. trāsmutatio omniū dulce. ppter h enim et que ad tempus delectabilia sunt.
¶ Plinius de naturali hysto. lib. 12. c. 19. Nulla est voluptas que non assiduitati sui fastidium pariat.
¶ Iuuenalis: li. 4. saty. 2. Uoluptates cōmēdat rarior vsus.
¶ Cassiodorus epistolarum: li. 3. c. 21. Humane cōsuetudinis mos est vt variata plus capiant: et quāuis in vsum habeantur eximia fastidium prestet oē qd faciat. ¶ Li. 7. c. 36 In continuatione rerum magnum mentis constat esse fastidium. Dulcedo mellis si assidue sumatur horrescit. Serena ipsa quāuis magno opere desiderentur iugiter adepta sordescunt non immerito: qm cum sit homo cōmutabilis: nature sue desiderat qualitates. ¶ Li. 9. c. 22. Copia plerūque solet habere fastidium.
¶ Mattheus vindocinensis in poetria pē. 2 c. 3. Uarietas tollit fastidium.
¶ Gaufridus in poetria. c. 49. Plus mellis habet variata voluptas.

¶ De musicali delectatione. Rica. 3.

Aristoteles politicorum: li. 8 c. 2 Ait et museus esse omnibus hominibus delectabilissimum cantare. Habet musica delectationem naturalem propter qd omnibus etatibus et omnibus moribus vsus ipsius est amicus.
¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 90. Uinum et musica letificant cor. ¶ Tibie et psalterium suauem faciunt melodiam: et super vtrūque lingua suauis.
¶ Tullius de oratore: li. 3. et fina. Due sunt res que permulcent aures: sonus: et numerus. Omnium longitudinum et breuitatum in sonis sicut acutorum grauiūque vocum: iudiciū ipsa natura in auribus nostris collocauit. Uersus rationē non est cognitus: sed natura atque sensu: quē dimensuratio docuit quid acciderit. ita notatio nature et animaduersio peperit artem.
¶ Macrobius de somno scipionis: Omnis anima musicis sonis capit. Musica capit

omne qd viuit. ¶ Idem saturnaliorum: lib. 3. in proemio Socrates grecus orator verba prius libera sub numeris prius ire coegit.

¶ Boetius in musica: li. c. j. Nulla omnino est etas que a cantilene dulcis: dulci delectatione seiuncta fit. Ut sese corporis affectus habent: ita etiam pulsus cordis motibus incitatur. Cum contico quodam dulcior fit tam deflendi. Et qui suauiter canere non potest: sibi tamen aliquid canit: fm quod quandam insitam dulcedinem ex animo proferentes quoquomodo proferant delectantur. Manifestum est in bello pugnantium animos tubarum carmine accendi. Non est dubium quin conturbate mentis iracundiam vel nimiam cupiditatem modestior modus possit abstringere. Cum aliquis cantilenam libentius auribus atque animo capit ad illud etiam non sponte conuertitur vt motum quoque aliquem similem audite cantilene corpus efficiat. ¶ Ulti. c. Genus poetarum non potius speculatione ac ratione quam naturali quodam instinctu fertur ad carmen.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 2. e. 40. Musica tristitiam noxiam iocundat: tumidos furores attenuat: cruentam seuitiam efficit blandam: excitat ignatiam soporantem: langore vigilantibus reddit saluberrimam quietem: viciatm turpi amore ad honestum studium reuocat castitate. Sanat mentis tedium bonis cogitationibus semper aduersum: perniciosa odia conuertit ad auxiliatricem gratiam: et qd beatum genus curationis est per dulcissimas voluptates expedit animi passiones. Nihil efficacius inuentum est ad permouendum animos quam concaue cytare blanda resultatio: hinc et appellatam existimamus cordam quod facile corda moueat.

¶ De tedio. Rubrica. 4.

Ouidius de ponto: li. 4. et fi. e. 10. Non bene cantantes labor est audire puellas.

¶ Ambrosius de officijs: li. j. c. 2. Sermo tediosus iras excitat.

¶ Cassiodorus epistolarum: li. 6. e. 12. Imbecillitas humana raro sustinere solet fastidia ¶ Lib. 12. et fi. e. 22. Melius est debita frugibus soluere quam ementium fastidia sustinere.

¶ De gaudio petulantia et letitia. Rubrica. 5.

Salomon in prouerbijs c. 15. Longaudens exhilarat faciem. Lux oculorum letificat animam. Fama bona impinguat ossa. ¶ Idem in ecclesiast. c. 3. Cognoui quod non esset melius nisi letari et facere bene in vita sua. ¶ 5. c. Hoc itaque mihi visum est bonum vt comedat quis et bibat et fruatur letitia ex labore suo quo laborauit ipse sub sole. ¶ 8. c. Ait salomon. Laudaui letitiam: quod non esset homini bonum sub sole: nisi quod comederet et biberet: atque gauderet: et hoc solum secum afferet de labore suo: in diebus vite: quos dedit deus sub sole.

¶ Cronica de nugis philosophorum c. 6. f. de biante. Bias vnus de septem sapientibus quesitus quid faciens homo letatur: lucrans ait.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Letare quidem in bonis contingentibus: nec non tristare mediocriter in accidentibus malis fiat autem alijs in neutro manifestus.

¶ Aristo. el. ethicorum l. j. c. 4. Nullus est bonus qui non gaudet bonis operationibus. ¶ l. 7. c. 15. et fi. Omnes gaudent aliqualiter et pulmentis et vino et venereis. ¶ l. 10. et fi c. j. Uidetur ad moris virtutem maximum esse gaudere quibus oportet odire. ¶ Idem retho. l. j c. 20. Quecunque presentia letificant: et sperantes et memorantes vt in pluribus. Irati sperantes gaudent. ¶ l. 2. c. 6. Factis his que volunt gaudent omnes. ¶ Idem topicorum. l. 3 Magis amamus cum habemus qd non est facile sumere.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 30. Non est oblectatio super cordis gaudium. Iocunditas cordis hec est vita hominis. Exultatio viri est longeuitas. ¶ 40. c. Uinum et musica letificant cor: et super vtraque dilectio sapientie. Facultates et victus exhilarant cor.

¶ Oratius in epistolis l. j. e. 19 Oderunt hylares tristem tristique iocosos.

¶ Tullius tusculanarum questionum: li. 4. Eodem vicio est effusio animi in letitia quo in dolore contractio. ¶ Idem de senectute: Conscientia bene acte vite multorumque beneficiorum recordatio iocundissima est.
¶ Idem in ortensio: Indagatio rerum tum maximarum habet oblectationem tum etiam occultissimarum.
¶ Ouidius de arte amandi: li. j.
Uina parant aīos faciūtque calcarib⁹ aptos.
Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniūt risus: tūc paup cornua sumit.
Tūc aperit mentes euo rarissima nostro.
¶ Quintillianus: declamationū. 5. declam.
Non debet dolere quippiam qui pōt gliari.
Tunc dolor et cure rugaque frontis abit.
Simplicitas artes excutiente deo.
¶ Paulus apl's: in epl'a ad romanos. c. 12. Gaudete cū gaudentibus: flete cū flētibus.
¶ Seneca tragediarum in hercule furente. c. 2. Dum fata sinunt
Uiuite leti: properat cursu
Uita citato: volucrique die
Rota precipitis vertitur anni.
¶ Idem epl'arum ad lucillum: li. 13. c. 103 Naturale est mali sui fine gaudere.
¶ Idem de trāquillitate animi: Nihil eque oblectat animū quam amicitia fidelis et dulcis.
¶ Ualerius maximus: li. 4. ti. 2. Sicut placidum mare ex asperso: celūque ex nubilo serenum hylari aspectu sentitur: sic bellum pace mutatum plurimum gaudij affert.
¶ Statius achilleidos: li. j. Dāt gaudia vires
O quantum gaudia forme Addunt.
¶ Cassiodorus epistolarum: libro. 4. c. 20. Bonum insolitum plus amatur. Sequenti gaudio confert dulcedinem tempor premissa tristitia. ¶ Li. 9. c. 6. Naturalis siquidem cura est egris dare letitiam: nam fac inualidum gaudere sanatus est. ¶ Li. 12. et fi. c. 16. Rex letus optatur ab oībus. ¶ Li. 11. c. 18. Piaculum quoddam est inter tristes velle gaudere: et humanitatis refugit affectum: qui dolorem nō sequitur alienum.
¶ Auctor. l. qui dr̄ pamphylus. c. 3. Gaudia semper amat et ludicra verba iuuentus.
Est cum letitia pulchrior omnis homo.
¶ Capitulo. 31.
Estque serena dies post lōgos gratior ibres.
Est post triste malum gratior alta quies.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 4. Mente quidem leta decoratur florida vita.
Sed per tristitiam fit cito quisque miser.
¶ Ugo de sancto victore in didascalo. l. 2. c. Letitia animus reparatur.
¶ Ricardus iudex venusin⁹. l. de pertracta. nupt. Letior oīs hō postquam māducat hētur.
¶ Prouerb. vulg. Laura per norbo se scaueza el corno.

¶ De facetia. Rubrica. 6.

Ouidius de arte amandi: li. j. Si vox est cāta: si mollia brachia salta
Et quacūque potes arte placē stude.
¶ Uersificator fabularum esopi. f. 17. Displicet impudens tūn placere studet.

¶ De ridiculis et eutrapelia. Rica. 7.

Ironica de nugis phor c. 6. f. de biante Bias vnus de septem sapientib⁹ nauigans cum quibusdam impijs periclitante naui ac illis deos inuocantibus silete inquit ne sentiāt nos hic nauigantes.
¶ Aristotel. retho. li. j. c. 20. Omnis remissio et risus delectabilium est. Necesse est risibilia delectabilia esse: et homines: et verba: et opera. ¶ Lib. 2. c. 16. Iuuenes sunt amatores risus: propter qd̄ et eutrapelli. eutrapelia autem erudita contumelia est. ¶ Idem ethicorum: li. 4. c. 9. Qui neque ipsi dicūt aliquod ridiculum et dicentibus molesti sunt aggrestes et duri videnī esse: moderate autē ludētes eutrapelli appellantur.
¶ Tullius de oratore: li. 2. Hec ridentur vel sola vel maxime que notant vel signāt turpitudinem aliquā non turpiter. Hylaritas beniuolentiam conciliat ei per quē excitata est. Materies ridiculor oīs est in his vitijs que sunt in vitis hominum.
¶ Ualerius maximus: lib. j. de neglecta reli

gione. Dionysius genitus siracusis detracta iovi olympio magis ponderis aureo amiculo quo eum tyrannus hirte manubijs carthaginensium ornauerat: iniectoqꝫ laneo palio dixit: est et graue esse aureum amiculum. hyeme frigidum: laneum autem ad vtrūqꝫ anni tempus aptius. ☞ Idem dionysius vitas aureas ⁊ pateras ⁊ coronas que simul acrorum porrectis manibus sustinebantur tollebat ⁊ eas se accipere non auferre dicebat: per quē stultum esse argumentando a quibuscunqꝫ bona precamur: ab his porrigentibus nolle sumere. ☞ Li. 3. ti. de fiducia sui: Spartanus quidam referente quodam sagittis persarum solem obscurari solere: bene narras iquit. in vmbra enī pliabimur.

¶ De risu apto atqꝫ inepto. Rubrica. 8

Salomon in pūerbijs. c. 11. Quasi per risum stultus operaꝛ scelus. ☞ Idē in ecclesi. c. j. Qui addit scientiam addit laborem. ☞ 3. c. Tempus flendi: ⁊ tempus ridendi. ☞ 7. c. Sicē sonitus spinarum ardentium sub olla sic risus stulti.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. in pn. Risuꝫ precipitē nō diliges: illud enī amēs ē

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 21. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem prudēs vix tacite ridebit. ☞ 27. c. Risus peccantium in delictis peccati.

¶ Catull⁹. c. 5. Risu iepto res ieptior nll'a ē

¶ Auctor. l. de for. bonc. vite. c. 8. Reprehensibilis risus ē si immodicus ⁊ si pueriliter effusus. Odibilem facit hominem risus: aut superbus: aut elatus: aut malignus: aut furtiuus: aut alienis malis euocatus. Risus sine chachino fit.

¶ De ludo ⁊ reqe seu ocio laudabili. R. 9

Aristote. Ethicorum: li. 4 c. 9. Uidetur requies ⁊ ludus in vita esse necessarium. ☞ Li. 10. ⁊ fi. c. 5. Oia habentia corpora non possunt continue operari. ☞ 7. c. Requiei assimilaꝛ ludus. Impotentes cōtinue laborare requie indigent. Requies fit gr̄a operationis. Speculari possumus continue magis q̄ꝫ operari. ☞ Idem pollyticorū li. 8. c. j. Laborans indiget requie. Ludus gr̄a requiei est. ☞ 2. c. Requie necessaria delectatio est. eius eniꝫ que per labores tristitie: medicina quedam est.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 11. Fili ne in multis sint actus tui.

¶ Tullius retho. artis veteris: li. j. c. Animus defessus audiendo aut admiratiōe integraꝛ aut risu nouatur. ☞ Idē de oratore: li. j. Ocij fructus est nō cōtentio animi sed relaxatio ☞ Liber eē nō vr̄ q̄ aliquando nihil agit.

¶ Ouidius epistolarū. 4. e. Quod caret alterna requie durabile non est.

Hec repat vires: fessaqꝫ membra nouat.
☞ Idem de arte amandi: li. 2.
Da requiē: requietus ager bn̄ credita reddit
Sed mora vita breuis: lētescunt tpe cure.
☞ Idem de ponto: li. j. e. 4.
Ocia corpus aluñt: animus quoqꝫ pascitꝛ ill'.
Immodicus cōtra carpit vtrūqꝫ labor.

¶ Seneca epl'a⁊ ad lucill'. l'. j. e. j. Exhortatiōibus labor spm̄ exhaurit ⁊ ihabilē itētōeꝫ ac studijs acriorib⁹ reddit. ☞ e. 2. Aptari corp⁹ virib⁹ oꝫ: nec plus occupari q̄ꝫ cui sufficere possum⁹. ☞ l'. 19. e. 11. ⁊ f. Ociū reficit fessus ☞ Idē ō tranq̄llitate aī: Dāda ē aīs remissio meliores acrioresqꝫ reqeti surgūt. Nasciꝛ ex assiduitate laborum animorum hebetatio quedam ⁊ lāguor.

¶ Lex dige. in pheñ. Quis ludos appellat eos ex qb⁹ crimina oriunꝛ. ☞ Li. ad leg. acq̄ll'. l. nā ludus: Ludus pniriosus ī culpa ē.

¶ Ualeri⁹ maxim⁹. l'. 8. t. ō ocio. Scipio ⁊ lelius clarissimi per ṽe amicitie tū amoris vinculo tū etiā oīuꝫ ṽtutū iter se iūctū societate vt actuose vite iter eq̄li gradu exeq̄baꝛ: ita aī quoqꝫ remissiōi cōiꝛ acq̄escebāt. Constat nāqꝫ eos caiete ⁊ laurēti vagos litorib⁹ oculas ⁊ calcl'os lectitasse. Idqꝫ se. p. crassus ex socero suo sceuola q̄ gener lelij fuit audisse sepenūero pdicauit. Sceuola op:ie pila lusisse traditur: quia videlicet ad h̄ diuerticulum animum suum forēsibus ministerijs

fatigatum transferre solebat. Alueo quoqꝫ ⁊ calculis interdum vacasse dicitur cum bene ac diu iura ciuium cerimoniasqꝫ deorū ordinasset. Socrates cui nulla pars sapientie obscurata fuit interposita arundine cruribus suis cum paruulis filiolis ludens ab alciade risus est.

¶ Auctor.l. de for.bone.vite.c.2. Non semper in actu sis: sed interdum animo tuo requiem dato. ┌ 4.c. Miscebis interdum serijs iocos: sed temperatos: ⁊ sine detrimento dignitatis ac verecundie. Omnes sine desidia sit.

¶ Cato capitulo.4. Interpone tuis interdū gaudia curis.
Ut possis animo queuis sufferre laborem.

¶ Cassiodorus epistolarum: li.5.c.10. Incerta est vita eorum qui nimia fatigatione lassantur. ┌ Li.6.e.12. Interdum assidui labores ⁊ ipsas ingratas faciunt dignitates.

¶ Auctor.l. qui dicit facetus.c.2. Ocia nullus amet nisi sint coniuncta labori.
Nam nimia requie mortificatur homo.

¶ Gualterius de castellione.c.i. Nam vehemens studij nati elabor afficit artus.

¶ De appetitu ⁊ desiderio. Rica.10.

ARistoteles Ethicorū lib.i.c.4. Desideratissimum est sanum esse. ┌ Li.8.c.2. Simile appetit simile. ┌ 4.c. Natura videt appetere delectabile. ┌ Li.9.c.4. Unusquisqꝫ sibiipsi vult bona. ┌ Li.10.⁊ fi.c.5. Uiuere omnes appetunt. ┌ Idem magnorū moralium: li.i.c.18. Appetitus sunt species tres: concupiscentia: ira voluntas. ┌ Idem rethoricorum: lib.i.c.9. Omnia animalia appetunt delectationem nā. ┌ 11.c. Delectationem omnia persequūtur ⁊ gratia ipsius delectari: appetunt delectari. ┌ 19.c. Irrationabiles appetitus sunt ira ⁊ concupiscentia. ┌ Idem topicorum: li.3. Omnia bonum appetunt. ┌ Idem de anima: li.3. Appetitus omnis propter aliquid est. ┌ Idē de plātis: pē.i. Desiderium nō est nisi ex sensu.

¶ Terentius in andria.c.7. Quoniā nō pōt fieri id qđ vis: id velis quod possis.

¶ Tullius de natura deorum: lib.3.⁊ fi. Appetunt que sm nām sunt: declinant ꝯtria.

¶ Ouidius de ponto: lib.i.e.3. Nescio qua natali solum dulcedine cunctos.
Ducit ⁊ immemores non sinit esse diu.

¶ Paulus apl's: epl'a.2.ad timotheum.c.2. Iuuenalia desideria fuge.

¶ Seneca tragediarum: in octauia.e.8. Querit leti quisqꝫ sibi fugam. ┌ Idem declam.l. 4. in prohemio. Acutior est cupiditas ignota cognoscendi q̄ꝫ nota repetendi. ┌ Li.7.c. 7. Affectus non sustinet moram. ┌ Idem in prouerbijs: Etiā celeritas in desiderio mora ē.

¶ Ambrosius de officijs: li.i.c.23. Nationi appetitus non reluctetur. ┌ 26.c. Omnibus animantibus innascitur pmo vitā tueri: cauere que noceāt: expectere que prosint.

¶ Boetius de consolatione: li.i.c.7. Precipua est mortalibus cura vite retinendum. ┌ Li.2.c.20. Omne animal tueri salutē laborat: mortem vo perniciēqꝫ deuitat.

¶ Cassiodorus epistolarum: li.i.e.21. Unicuiqꝫ patria sua carior est. ┌ Lib.4.e.5. In qualitate desiderij potest mens honesta cognosci. ┌ Li.7.e.37. Dum sit homo cōmutabilis: nature sue qualitates habere desiderat. ┌ Li.8.e.14. Bonum quippe amissum dum queritur plus amatur. ┌ 31.e.⁊ anpe. Cui non affectuosum sit cum paribus miscere sermonem. ┌ Li.9.e.9. Magnum est gaudium desiderata cepisse. Sed in huiusmodi rebus gratior est plerunqꝫ amenitas oculi q̄ꝫ vtilitas captionis. ┌ Lib.11.e.16. Bonarum rerum celerrima semper desideratur agnitio.

¶ Andreas ad gualterium de amore: lib.i. Qđ quis toto mētis affectu desiderat semper timet ne aduerso turbetur euentu.

¶ De concupiscētia voluptatū. R.11.

ARistote. Retho.li.i.c.i. Concupiscentia est delectabilis appetitus. ┌ Li. 2.c.26. Iuuenes sunt ꝯcupiscitiui

ꝛ quales facere quecunqꝫ concupiscũt. Iuue nes sunt cito saturabiles ad concupiscẽtias ꝛ vehementer quidem concupiscunt: celeriter aũt desinunt. ¶ Idem polyticoꝝ: li. 2. c. 4 Infinita est natura concupiscentie ad cuius repletionem multi viuunt. ¶ Idem ethicoꝝ li. 3. c. 11. ꝛ fi. Quemadmodũ puerũ oportet fm preceptum pedagogi viuere sic ꝛ cõcupiscibile cõsonare rõni. ¶ l. 7. c. 10. Non bois qui propter delectationẽ aliquid operatur est incõtinens: sed qui propter turpẽ. ¶ Idem topicorum: li 3. Magis iuuenes q̃ senes a concupiscentijs molestãtur. ¶ Idem elenco. l. j. Cõcupiscẽtia est appetitus delectationis.

¶ Terentius in heautontumerumenon. c. 4. Animus vbi semel se cupiditate deuixerit mala: necesse est consilia cõsequi ꝯsimilia.

¶ Salustius in iugurtino: Natura mortalium pceps est ad explẽdã ai cupiditatẽ. Aio cupienti nihil satis festinatur.

¶ Tullius rethoricoꝝ artis veteris. l. j. in ꝓhemio: Ceca ac temeraria est dñatrix animi cupiditas. ¶ 11. c. Genus est nimirũ omniũ libidinũ cupiditas. ¶ Idem rethoricoꝝ artis noue. l. 2. c. 6. Stultitia parit imẽsas cupiditates. ¶ Idem de fine bonorum ꝛ maloꝝ: l. j. Cupiditates sunt insaciabiles. Et cupiditatibus odia desidia discordie seditiones bella nascunt. Inanium cupiditatũ nec modus vllus nec finis inueniri potest ¶ Idem tusculanarũ qõnum. lib. 3. Animus eger vt ait ennius semper errat: neqꝫ pati neqꝫ perpeti potest: cupere nunq̃ desinit. ¶ l. 5. ꝛ fi. Stultitia ẽ adepta est ꝙ concupiuit: nũq̃ tñ se satis consecutam putat.

¶ Ouidius de ponto. l. 4. ꝛ fi. e. 15. ꝛ penul. Res imoderata cupido est.

¶ Quintillianus declamationum. 13. declama: Non fouet non nutrit ardorem concupiscendi vbi frui licet.

¶ Seneca eplarum ad lucillũ. l. 3. c. j. Nos ceca cupiditas nocitura certe nunq̃ sanatura precipitat. ¶ 5. e. Altera cupiditas ex fine alterius nascitur. ¶ l. 19. e. 4. Nemo est cui felicitas sua etiã si cursu eueniat satisfaciat. ¶ Idem de clementia: Facit quidem nimis auidos nimia felicitas: neqꝫ tam temperate sunt cupiditates vnq̃ vt in ea qđ cõtingit desinãt. ¶ Idẽ de breuitate vite Precipitat q̃sqꝫ vitã suaꝫ: ꝛ futuri desiderio laborat ꝓsentium tedio. Maximum viuẽdi impedimentũ expectatio que pendet ex crastino.

¶ Ualerius maximus: li. 7. ti. 2. in fine. Iuppiter aliquid concupiscere ꝛ in eo perseuerãter morari eximio ea dulcedo est.

¶ Ambrosius de off ciis: li. j. c. 19. Qꝫ multos etiã fortes illecebra decepit.

¶ Boetius de cõsolatione. l. 2. c. 4 Quesita vorans seua rapacitas alios pãdit hyatus.

¶ Hugo de sãcto victore compendij philosophie. l. j. c. 2. Concupiscentia est imoderatus appetitus sensualitatis: excedens modum rationis.

¶ De voluptate seu libidine. Rica. 12

Oronica de nugis philosophorum. c. 7. f. de cleobolo. Cleobolus vnus de septem sapientibus: dicebat dominãdum esse voluptati. ¶ 8. c. f. de periãdro. Periander corinthius vnus de septem sapiẽtibus dicebat voluptates corruptibiles.

¶ Ouidius in epistolis. 2. e. Sperne voluptates nocet cepta dolore voluptas.

¶ Tullius de fine bonorum ꝛ malorum: li. j. Eos ꝛ accusamus ꝛ iusto odio dignos dicimus qui blanditijs presentium voluptatum deleniti atqꝫ corrupti quos dolores et quas molestias excepturi sũt cupiditate nõ prouident. ¶ l. 2. Uoluptatem banc esse sentiunt omnes qua sensus accipiens mouetur ꝛ iocunditate quadam perfunditur. Stoici diffiniunt voluptatem esse sublationem animi sine rõne opinantis se magno bono frui Cui in voluptate summuꝫ bonum est huic omnia sensu nõ rõne sunt iudicãda. Maximas virtutes iacere omnes necesse est voluptati dominãte. ¶ Idem de senectute: Libidinosa ꝛ intemperans adolescentia effectuꝫ corpus trahit senectuti. Impedit voluptas

consilium: rationi inimica est: et mentis vt ita dicam perstringit oculos: nec habet vllum cum virtute cōmercium. Diuinus plato escam malorum appellat voluptatem quod ea videlicet homines capiantur vt pisces.
¶ Idem de oratore: li. i. In summa vbertate inest luxuries.
¶ Ouidius de arte amandi: libro. i.
Cuiusque est sua cuique voluptas.
¶ Idem methamorph. li. 7.
Nulla est sincera voluptas.
Sollicitumque aliquid letis interuenit.
¶ Quintilianus declamationum. 2. declamat. Nos in bello quoque vicia pacis sequimur: et delicati sumus etiā miseri.
¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 3. c. 3. Voluptates in tormenta vertuntur: epule cruditatem afferunt: ebrietates neruorum torporem tremoremque libidines pedum manuum articulorum omnium depravationes.
¶ Li. 7. c. 3. Effeminat animos amenitas nimia. ¶ 5. c. Debilitatem nobis indicere delitie. ¶ Lib. 17. c. 2. Omnibus crimen suum voluptati est. ¶ Li. 19. c. 4. Voluptati indulgere initium omnium malorum est. ¶ Idem de beata vita: Voluptas cum maxime delectat extinguitur: non multum loci habet. Voluptas non est merces nec causa virtutis: sed accessio.
¶ Valerius maximus: li. 2. ti. i. Omnium animalium naturalis dulcedo vite multa et facere et pati turpiter cogit. ¶ Li. 9. ti. de luxuria et libidine: Cāpana luxuria per quā vtilis romane ciuitatis fuit. Inuictum enim armis hannibalem illecebris suis cōplexa vincendum romano militi tradidit. Illa vigilantissimum ducem illa exercitum acerrimū dapibus largis abundanti vino vnguentorum fragrantia veneris vsu lasciuiore ad somnum et delitias euocauit. Ac tum demum fracta et concussa punica feritas est cum seplasia ei albana castra esse ceperunt. Quid ergo his viciis fedius: quid etiā damnosius: quibus virtus atteritur: victorie relanguescunt: sopita gloria in infamiā conuertitur: animique pariter et corporis vires expugnantur: a deo ab hostibus sue an ab illis capi perniciosius habendum sit. Xerses opum regiarum ostentatione eximia eo vsque luxuria gaudens: vt edicto premium ei poneret qui notum voluptatis genus reperisset: dum delitiis nimiis captus esset amplissimi imperii ruina euasit. Populus egyptie gentis ductu archiali regis sui aduersus aulum gabinium menibus vrbis egressus cum castra vallo atque fossa cingere iuberet vniuersus succlamabat vt id opus publica pecunia faciendum locaretur. Quapropter delitiis tam enerues animi spūm exercitus romanus sustinere non potuerunt.
¶ Cato. capitulo. 2. Pauca voluptati debētur: plura saluti.
¶ Boetius de consolatione: li. 3. c. 20. Fallax ligat improbis cathenis.
Terrenas habitans libido mentes.
¶ Andreas capellanus innocen. iiii. pap. lib. de disuas. vē. Vir i mollicie abiens deiturē

¶ De cōtinentia et incontinentia cupiditatum et voluptatum. Rica. 13.

PLato in phedrone. Recte philosophantes abstinent ab eis que sm corpus sunt cōcupiscentiis omnibus.
¶ Aristotel. ethicorum: lib. 5. c. 7. Incontinens qd nō existimat oportere operari operatur. ¶ Lib. 7. c. 6. Continentia et incontinentia est contra concupiscentias et delectationes corporales. ¶ 9. c. Acuti et melancolici sm eis innatam incontinentiam sunt incontinentes. hi quidem enim propter vehementiam non expectant rōnem: propter sequentes esse fantasie. ¶ 11. c. Non omnis qui propter delectationem aliquid operatur: est intemperatus siue prauus siue incōtinens: sed qui propter turpem. ¶ Idem magnorum moralium. l. i. c. 19. Incontinēs sciens qp h praua sunt tamen operatur: et sm concupiscentiam operatur. ¶ Lib. 2. c. 12. Continens est desiderans qd nō: operans autem propter rōnem. ¶ 18. c. Continentia

est contra delectationes: & cōtinens qui cō tinet a delectationibus ¶ Idem polytico℞ li. 2. c. 4. Magis oportet cōcupiscentias re gulare q̄ substātias.

¶ Jesus filius firach: in ecclast. c. 18. Post ɔcupiscentias tuas non eas. Si prestes ani me tue concupiscentias eius: faciet te in gau dium inimicis tuis.

¶ Tullius retho. artis veteris. l. 2. c. 9. Con tinētia est virtus p quā cupiditas cōsilij gu bernatione regitur. ¶ Idem de off cijs. l. 2. c. 53. Efficiendum est vt appetitus obediāt rōni. ¶ 57. c. Uictus cultusq̄ corporis & ad valitudinem referantur & ad vires non ad voluptatem ¶ Idem tusculanarū questio num. l. j. Magni ingenij est reuocare men tem a sensibus: & cogitationem a consuetu dine abducere. ¶ Li. 5. & fi. Nunq̄ finem in ueniet libido. Sapientia semp eo contenta est quod adest.

¶ Ouidius epistolarum. 17. c. Est virt⁹ pla citis abstinuisse bonis.

¶ Idem de remedio amoris. l. j.

Damnosas homines compescite curas.

¶ Quintilianus declamationum. 14. decla mat. Non sine aliquo morsu resilitur a ma lis que voluptates tenuerunt.

¶ Frontinus. l. j. ti. 7. Alexander macedo. p deserta aphrice itinera grauissima siti cum exercitu affectus: oblatam sibi a milite in ga lea aq̄ spectantibus vniuersis effudit vtili ter: exemplo temperātie quasi cōmunicare voluisset.

¶ Ualerius maximus. l. 4. ti. j. Multo seip̄ q̄ hostem superare operosius est.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 2. Non ti bi dabis liberos: sed circūspicies quo eun dum sit vel quousq̄. ¶ 4. c. Continentiam si diligis circūcide superflua: & in artum de sideria tua constringe. Considera tecū quā tum natura appetat: non quātū cupiditas poscat. Impone concupiscētie frenū: oīaq̄ blandimenta que occulta voluptate animū trahunt recide.

¶ De odio℞ ɔtinētia & icōtinētia. R. 14.

Jesus fili⁹ firach in ecclast. c. 9. Ex circūspectione mulieris concupiscentia quasi ex ardescit. Speciem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt.

¶ Ouidius de remedio amoris. l. 2. & fi. Nō facile est taurum visa retinere iuuenca.

Fortis equus vise semper adignit eque.

¶ Quintilianus declamationum. j. declam. Ocli sūt tota nr̄a luxuria. hij nos quotidie in omnia precipitant vicia: mirant: adamāt concupiscunt.

¶ Seneca de remedijs fortuito℞. c. 15. Nō intelligis ptē innocētie cecitatē. hinc quidē mundū & que mundi sunt vidēt oculi: hinc adulteriū monstrāt: hinc incestum: hinc do mū quā ɔcupiscāt: hinc vrbem: irritamenta viciorum: duces scelerum.

¶ Cecilius firmianus: de beata vita. l. 4. Li bido aspectu maxime concitatur.

¶ Isydorus soliloquiorum. l. 2. c. 9. Oculi prima tela libidinis sunt. Uisio est pma cō cupiscentia mulieris. Aspectus amoris vin cula nutrit.

¶ De fame siti seu ieiunio morali con sideratione. Rubrica. 15.

Abdyst. c. 6. Nunquid ru giet onager cum habue rit herbam: aut mugiet bos cū ante se presepe plenum habuerit.

¶ Ouidius de fastis: li. 4. Absit iniq̄ fames.

¶ Quintilianus declamationum. 10. decla mat. Non habitāt vna pudor & fames. Fa mes aspera vitalia haurit: precordia carpit: animi tormētū: corpis tabes: magr̄a peccā di: durissima necessitatū: deformissima ma lorū: hec ad humile opus nobiles manus mittit: hec alienis pedib⁹ mēdicātes psterr nit: hec sepe sociorum fidem fregit. Hec ve nena populis: publice dedit: hec in paricidi um pios egit.

¶ Lucanus: li. 3. Nescit plebs ieiunia timē.

¶ Statius thebaidos: lib. 10. Nil non ausa fames.

¶ Uegetius de re militari: li. 3. ti. 3.

Ferro seuior fames est. ff 9. ti. Fames vt di citur intrinsecus pugnat: et vincit sepius sine ferro. ff l. 4. in fine. in epilogo. Malis emergentis inopie pot?: aut cibi nulla arte succurrit

¶ Cassiodorus epistolarum. l. 3. c. 40. Inualidus est siquidem ieiunus defensor: nec animus ministrat audaciam cum virtus corporeo fuerit robore destituta. ff l. 4. c. 5 Famis totum solet contemnere vt suam necessitatem possit explere ff 12. c. Disciplinam non potest seruare ieiunus exercitus: dum quod deest semper presumit armatus.

¶ Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupt. c. 28. Ieiunus leuiter subitam scandescit ad iram.

¶ Prouerb. vulg. Can per fame fa forame.

¶ De saturitate crapula et ebrietate. Rubrica. 16.

Iob. hysto. c. 6. Anime esurienti etiam amara dulcia videntur.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 20. Tumultuosa res est ebrietas ff 22. c. Qui diligit epulas in egestate erit. Qui amat vinum et pinguia non ditabitur. ff 27. c. Anima saturata calcabit fauum: aia esuriens et amarum pro dulci sumit. ff 31. c. et fi Nullum secretum vbi regnat ebrietas. ff Idem in ecclesia. c. 5. Dulcis est somnus operanti: siue parum: siue multum comedat. Saturitas autem diuitis non sinit dormire eum.

¶ Isaias propheta. 5. c. Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum: et viri fortes ad miscendam ebrietatem.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 9. s. de anacharsi: Anacharsis sciscitatus quesitus quo pacto quis non fiet amator potus. Si pro oculis inquit habet inebriatium se turpitudines. ff 17. c. s. de socrate: Socrates dicebat comedentem affectantem nequaquam eger coedulij ff Idem dicebat alios quidem homines viuere vt manducent: se vero manducare vt viuat.

¶ Aristo. et. polyticorum. l. 2. c. 9. et fi. Plures iniuriantur ebrij quam sobrij.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 19. Operarius ebriosus non locupletabitur. Vinum et mulieres apostatare faciunt etiam sapientes: et arguunt sensatos. ff 31. c. Quam sufficiens homini erudito vinum exiguum. Uigilia et cholera et tortura viro infrunito. Somnus sanitas in homine parco: dormiet vsque mane et anima illius cum ipso delectabitur. Diligentes. i. amicos in vino noli prouocare: multos enim exterminauit vinum. Vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Exultatio est anime et cordis vinum moderate potatum. Sanitas est anime et corporis sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem et iram et ruinas multas facit. ff 37. c. Noli auidius esse in omni epulatione: et non te effundas super omnem escam. in multis enim escis erit infirmitas: et auiditas appropinquabit vsque ad coleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est adijciet vitam.

¶ Oratius in sermonibus. l. i. sermo. 7. Nempe inamarescunt epule sine fine petite.

¶ Tullius de fine bonorum et malorum. l. 2. Socrates dixit esse condimentum esce famem: potionis sitim. ff Idem rethoricorum artis noue. l. 5. c. 28. Esse oportet vt viuas non viuere vt edas.

¶ Iohannes in euangelio. c. 2. Omnis homo primum bonum vinum ponit: et cum inebriati fuerit tunc id quod deterius est.

¶ Paulus apostolus: in epistola ad ephesios. c. 4. Nolite inebriari vino in quo est luxuria.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. l. 3. c. i. Copia ciborum subtilitas impeditur. ff l. 4. c. 3. Epule eruditatem afferunt: ebrietates neruorum torporem tremoremque. ff l. 7. c. 7. Non fames nobis ventris nostri magni constat: sed ambitio. ff l. 11. c. i. Omne vicium ebrietas et incendit et detegit: obstantem malis conatibus verecundiam remouet. Ubi possedit animum nimia vis vini quicquid mali latebat emergit. ff l. 20. et fi. c. 5. Merum quod natat cibo penetrat ad neruos. ff 6. c. Maltum panem iquis expecta bonus fiet. Etiam illum tenerum tibi et siligeneum famis redit: ideo non est ante

edendum q̃ illa impet.
¶ Lucanus:li.4. O prodiga rerum.
Luxuries nunq̃ paruo contenta parati.
Et quesitorum terra pelagoq3 ciborum
Ambitiosa fames: ⁊ late gloria mense.
Discite q̃ paruo liceat producere vitam:
Et quantum natura petat.
¶ Marcialis cocus.l. vndiq3 suscepto.c.3.
Sumonius quãdo satur est ieiunia laudat:
Quãdo ieiunus prãdia magnificat.
Esca quidē simplex sanũ facit atq3 valētē.
Sed sanum multi destituere cibi.
¶ Auctor.l. de for.bone.vite.c.4. Ede citra edulitatem.bibe citra ebrietatem. Uictus tibi ex facili fit:nec ad voluptatē: sed ad cibu3 excede. Palatum tuũ fames excitet non sapores. Non erit tibi scurrilitas: sed grata vrbanitas.
¶ Macrobius saturnaliorum: lib.2.c.18 Socrates: dicebat multos homines ꝑpterea velle viuere vt ederent ⁊ biberent: se bibere ⁊ esse vt viueret. ¶ Li.3.q̃stiõe.j.Quis ambigit eum qui diuerso vino vtitur in repentina3 eruere ebrietatem. Ipsa imoderatio ciborum ex varietate nascitur titilante gula: ⁊ ad sumendu3 plꝰa q̃ necessitate ꝓuocante. ¶ 2.questione.Qui fuerint crebro ebrii cito senescunt.
¶ Cato capitulo.j. Tempera te vino.
¶ Capitulo.3.
Que potu peccas ignoscere tu tibi noli.
Nã crimen nullũ vini est: s3 culpa bibētis.
¶ Bernardus.l. de improbat. vitiorum.c.7.
Utilis est homini potu ⁊ esca breuis.
Sobrietas homines absq3 dolore nutrit.
¶ Gualterius de castellione:lib.j. Si bacco venerisq3 vaces qui cetera subdis.
Subiuga venisti: periit delata vacatio
Libertas animi.
Rixas ⁊ bella moueri
Imperat ⁊ suadet: rationis vile sepulchru3
Ebrietas.
¶ Ricardus index venusinus.l. de pertractatione nupt.c.28.
Baccho plenus egens regna tenere putat
Letior oīs homo postq̃ mãducat habetur.
Letior ex leto pectore sermo venit.

¶ De conuiuiis. Rubrica. 17.

Iesus filius sirach in ecclesiast.c.30. Splēdidus cor bonum in epulis: epule enim illius diligentes sunt.
¶ Seneca epistolarum ad lucillũ: lib.3.c.5. Ante circũspiciendum est cũ quibus edas ⁊ bibas: q̃ quid edas ⁊ bibas.
¶ Ualerius maximus.l.2.ti. de institutis antiquis: Conuiuium solēne maiores instituerunt: idq3 charistiam appellauerunt: cui preter cognatos ⁊ affines nemo interponebat vt siqua inter necessarias personas querela esset orta apud sacra mense ⁊ inter hylaritatem animorum a fautoribus concordie tolleretur.
¶ Macrobius saturnaliorum: li.3. in prohemio. Solet cibus cum sumit tacitos efficere: potus loquaces.
¶ Cato caplo.j. Conuiuare raro.
Pauca in conuiuio loquere. ¶ Caplo.2.
Dapsilis interdum notis ⁊ caris amicis.
¶ Capitulo.4.
Inter conuiuas fac sis sermone modestus.
Ne dicare loquat dum vis vrbanus hri.
¶ Uersificator fabularu3 esopi.22.f. In tenui mensa satis est immensa voluptas.
Nobilitat nãq3 frons generosa dapes.
Emendet conditq3 cibos clementia vult.
Conuiuã faciat plus dape frontis honor.
Tristitior ĩmensas pauperat vsus opes.

¶ De mundana pulchritudine ⁊ ornatu humani corporis. Rubrica.18.

Salomon in puerbiis c.15. Cor gaudens exhylarat faciem.
¶ Ouidius epistolarum.4.e.
Sit pcul a nobis iuuenes vt femina cõpti.
Fine coli modico forma virilis amat.
¶ Idem de arte amãdi:li.j.
Mundicie placeant.
Careant rubigine dentes.
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet

Nec male dformet rigidos tōsura capillos
Sit coma sit tota barba resecta manu.
Ut nil emineat: ꝛ sint sine sordibꝰ vngues.
Inq3 caua nullus stet tibi nare pilus.
Nec faciem nec te pigeat lauare capillos
Et teretes digitos: exiguūq3 pedem.
¶ Libro. 3. ꝛ si.
Mundiciis capimur.
Multaq3 dum fiunt turpia facta placent.
Si breuis es: sedeas: ne stās videare sedere
¶ Idem methamorph. li. 9.
Cupit formosa videri.
Et si qua est illic formosior inuidet illi.
¶ Idem de fastis: li. j.
Fastus inest pulchris: sequiturq3 superbia formam.
¶ Idem de medicamine faciei.
Nec tñ indignum sit nobis cura placendi:
Mundicia crimina nulla meret.
Est etiam placuisse sibi quecūq3 voluptas.
Uirginibusq3 cordi grataq3 forma sua est.
Formam populabitur etas.
Et placitus rugis vultus aratus erit.
¶ Statius achileidos: li. j. O quantum gaudia forme Addunt.
¶ Marcialis cocus. l. vndiq3 suscepto. c. 3.
In tenui pāno nulla est facundia peleo.
Sed cum purpurea veste parata venit.
¶ Cato. caplo. j. Mundus esto.
¶ Uersificator fabularum esopi. 3 5. f Fuscat ꝛ extinguit cordis caligo nitorem. Corporis.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 2.
Concipit ingentes animos fiducia forme.
Inq3 modum dña non finit esse suam.
¶ Capitulo. 3.
Est cum leticia pulchrior omnis homo.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 2.
Exornet corpus ne contemnatur ab vllo.
Sit bene vestitꝰ cui non sit pua suppellex.
¶ Capitulo. 4.
Cesarie longa sit turpis forma virilis.
Ut motus facilis nesciat esse grauis.
Uestes nō longas iuuenilis diligat etas.
Nō natet in caligis vl crus vel pes iuuenil
Et subtelaris formet vtrūq3 pedem.
¶ Auctor. l. qui incipit grecorum studia.
Cultu forma nitet: hac femina dote superbet
Hac placet illa viro: plus tamen illa sibi.
¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag.
Uir bene vestitus pro vestibus esse pitus
Creditur a mille: q̄uis idiota sit ille
Hunc homines honorāt quem vestimenta decorant.

Quintus liber quarte partis tractat de amore venereo et eius libidine sub his titul.

¶ De venerei amoris laude. Rubrica. j.

Aristoteles problematum ꝛ pt. 4. probl. 1 5. Coire delectabilissimum est.
¶ Oratius in epistolis: li. j. e. 6. Si viuimus: vti censentur sine amore iocisq3
Nil est iocundum: viuas in amore iocisq3.
¶ Ouidius de remedio amoris: lib. j.
Si quis amat qd amare iuuat feliciter ardet
Gaudeat ꝛ vento nauiget ille suo.
¶ Idem de fastis: lib. 2. Quid genus omne creat volucrum nisi blanda voluptas.
Nec coeunt pecudes si leuis absit amor.
Cū mare trux aries cornu decertat: ꝛ idem
Fronte dilecte ledere parcit ouis.
Deposita sequitur taurus feritate iuuencas.
¶ Quintilianus declamationum. 1 3. declamat. Amor est vnde gaudium vnde venit vite tota leticia.
¶ Paulus apostolus. eplā. j. ad corinthios. c. 1 1. Mulier gloria est viri.
¶ Seneca tragediarum in hyppolito. c. 5.
Truculentus ꝛ siluester: ꝛ vite inscius.
Tristem iuuentam venere deserta colis.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c.
Pectora pascit amor: sine quo sunt gaudia nulla.
¶ Ricardus iudex venusinus: lib. de pertractatione nupt. c. 4 9.

¶ Idem metham orph. li. 9.
Tu seruare potes: tu pdere solus amantem
Elige vtrũq; facias: nõ h inimica precatur.
Sed que cũ tibi sit iunctissima iunctior eẽ
Expetit ⁊ viculo tecum propior e ligari.
¶ Idem de medicamine faciei.
Prima sit in vobis morum tutela puelle.
Ingenio facile conciliante placent.
Certus amor morum est.
¶ Quintillianus declam. 14. declam. Diuitijs opus est: ne simus in amore miseri ⁊ ĩpotentissimi.
¶ Seneca in prouerbijs: Blanditia non imperio fit dulcis venus.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 3.
Gaudia semp amat: ⁊ ludicra vba iuuẽtus.
Et iuuenum mentes h in amore trahunt
Si locus est illi iocundis viribus iuxta.
Quod vix sperasti iam dabit ipsa tibi.
Non sinit interdum pudor illi pmere vocũ
Sed qd habere cupit hoc magis ipsa vetat.
Pulchrius eẽ putat vi perdere virginitatẽ.
Q; dicat de me fac modo velle tuum.
Et famulos famulasq; dom⁹ sibi sepe loq.
Allice colloquijs: muneribusq; tuis.
Ut semper referant de te bona vba vicissiz.
Et pascant dom nam laudibus vsq; tuis.
Dum dubias dubio mẽtes in corpe verset.
An faciat: an non: nescia velle tuum.
Tunc illam multo temptamine sepe fatiga.
Ut citius possis victor amore frui.
Pellitur huc animus hoium depellit illuc.
Sepe labore breui dum manet in dubio:
Et placeat vobis interpres semper vtrisq;.
Qui caute referat h quod vterq; cupit.
Emula nã iuuenum diiudicat acta senectus
Et simul hos prohibet litigiosa loqui.
Incipe sepe: melius dedit ⁊ dabit oĩa tps.
Non tibi plus dicã: vices studiosus amicã
Inceptumq; vijs mille patebit opus.
¶ Capitulo. 23.
Usu crescit amor oĩs decrescit ⁊ vsus.
Omnis: ⁊ in pastus attenuatur amor.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Hanc firmis oculis ridentibus intueatur:
Ut q; diligitur dulcis amca sciat.
Nuncia queratur sub qua confidat vterq;
Que narret caute quicquid vtriq; placet.
Munẽr hac iuuenis quo sit sup h studiosa
Et plus q; tribuat polliceatur ei.
Forsitan in primis dabit a spa vba puella
Sed cito que prius est aspera molis erit.
Femina q; phibet cupit: ⁊ vult sepe rogari
Improbitas vincit: pectora frangit amor
Nõ ad eo mẽtẽ frigidam tenet vlla puella:
Ut si tangatur risus in ore vacet
Dulcius exorans oscula grata petat
Spondeat ⁊ iuret q; nil petet amplius ipse
Nam bene sufficiunt talia dona peti.
Si neget illa quidẽ dare talia forte minãdo
Hec eadem omnino mitius ipse petat.
Expectat potius luctando femina vinci:
Q; velit vt meretrix crimina sponte pati.
Qui querit coitũ vel vĩ post oscula differt:
Rusticus est nunq; dignus amore magis.
¶ Heinricus samariensis: li. j. pẽ. 2. Si foret vt quondam lucrecia casta: crumena
Cum sibi porrigitur: cedet auara tibi.
¶ Jacobus beneuẽtanus c. 50. Uisus ⁊ auditus necnon ⁊ tactus amoris.
Hoc auditum seui semper habere solet.

¶ De modis alliciendi alterius voluntatem ad se amandũ amore: venereo: ⁊ debis que parant hoiem libidini venereee. Rubrica. 3.

Salomon in puerbijs. c. 20. Luxuriosa res vinum.
¶ Aristotel. probleumatum. pẽ. 4 probl. 5. Corpus qd debet coire oportet intrinsecus calidum esse ⁊ humidum. Discalceatio desiccat ⁊ infrigidat. Quare sive impossibile est non calidis existentibus pedibus spermaticare sine difficile necesse ẽ nõ conferens esse ad vsum venereorum discalceatõem. ¶ 9. probl. Non possumus plena existente vesica cito coire. ¶ 11. probl. Equitantes continue luxuriosi magis fiunt. ¶ 26 probl. Desiderium coitus ⁊ a cibis ⁊ ab intellectu fit.

¶ Jesus filius sirach. in ecclesiast. c. 9. Ex circūspectione mulieris concupiscentia quasi exardescit. Speciem mulieris aliene multis admirati reprobi facti sunt: colloquium enī illius quasi ignis exardescit.

¶ Terētius in eunucho. c. 16. Sine cerere & libero frigescit venus.

¶ Ouidius eplarum. 4. e. Uenit amor grauius quo serius vrimur intus.

¶ Idem de arte amandi: li. i.
Pectora cū gaudent nec sūt attrita dolore
Ipsa patent: blanda tūc subit arta venus.

¶ Libro scdo.
Cogis adulterium dādo tēpusqȝ locūqȝ.

¶ Idem de remedio amoris: li. i.
Queritur egistus quare sit factus adulter.
Impromptu causa est: desidiosus erat.

¶ Libro. 2. & fina.
Nō facile est taurū visa retinere iuuenca.
Fortis equus vise semper adignit eque.
Diuitijs alitur luxuriosus amor.
Uina parāt animū veneri: nisi plīma sumas
Et stupeāt multo corda sepulta mero.

¶ Quintillianus declaā. i. declaā. Oculi sūt totata nostra luxuria. bi nos quottidie in omnia precipitant vicia: miratur: adamant: concupiscunt.

¶ Mattheus in euangelio. c. 5. Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est in corde suo.

¶ Paulus apl's: in epl'a ad ephesios. c. 8. Nolite iebriari vino in quo est luxuria.

¶ Seneca tragediarum in octauia. c. 10.
Uis magna mētis blandus animi calor.
Amor est: viuente gignitur luxu: ocio
Nutritur inter leta fortune bona.

¶ Cecilius firmianus de beata vita: lib. 4. Libido a spectu maxime concitatur.

¶ Fulgentius: li. 2. fabula. 7. Libido quāto carni dsenserit: tanto surgit iniquior.

¶ Gregorius in pastorali. c. 28. Habent leti ex propinquo luxuriam. ¶ 44. c. Dum sacietate venter extenditur aculei libidinis excitantur. Gule deditos luxuria sequitur. Admonendi sunt gule deditī ne in eo qd esca/rum delectationi incumbant luxurie se mucrone transfigant.

¶ Isydorus solliloquiorum: lib. 2. c. 7.
Ciborum saturitas luxuriam suscitat.
Saturitati libido semper adiuncta est.

¶ Caplo. 8. Uino luxuria excitatur.

¶ Capitulo. 9.
Oculi prima tela libidinis sunt.
Uisio est prima concupiscentia mulieris.
Aspectus amoris iacula mittit.
Concupiscentia libidinem nutrit.
Ari ignē dsistēs & in ferre' sis aliqn̄ dissolueri
Sepe occasio peccandi voluntatem facit.

¶ Capitulo. 10.
Ocio dedito cito luxuria surripit.
Uacantem luxuria cito preoccupat.
Grauius libido vrit quē ociosum inuenerit.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 13.
Usu erescit amor omnis.

¶ Capitulo. 15.
Per veneris morē cito virgo pdit honorē.
Igneus ille furor nescit habere modum.
Nō leue pōdus hn̄t violēta cupidis arma.
Et requie serpit pestis seuissima luxus.
Armiger & fame prodigus hostis amor.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 50. Subuertit mentem pulchra puella viri.
Uisus & auditus necnō & tactus amoris.
Hec auditum seui semper habere solent.

¶ De natura venerei amoris. Rica. 5.

Aristoteles Ethicorū li. 8. c. 4. Non contingit amare multas simul. Multas simul eidem placere valde: non facile.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 26. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum & in palpebris illius agnoscitur.

¶ Terentius in andria. c. 4. Omnes q amāt grauiter sibi dari vxorem ferunt.

¶ Capitulo. 14.
Amantium ira amoris reintegratio est.

¶ In eunucho. c. 2.
In amore h omnia insunt: vicia: inducie Suspitiones: inimicitie: iniurie.

Bellum:pax rursum incerta. H si postules
Ratione certa facere:nihilo plus agas.
Qua si oes operam vt cum rōne insanias.
¶ In beautumtumerumenon.c.11.
Multa fert libido.
¶ Tullius tusculanarum qōnum.lib.5.ꝛ fi.
Nunq̄ finem inueniet libido.
¶ Ouidius epistolarum.j.c. Res est solliciti
plena timoris amor. ¶ Epistola.4.
Quid deceat non videt vllus amans.
¶ Epistola.6. Credula res amor est.
¶ Epistola.12.
Quis enim bene celat amorem?
Ipsum timor auget amorem.
¶ Epistola.15.
Sed tamen apparet dissimulatus amor.
¶ Epistola.16.
Certus in hospitib' nō est amor:errat vt ipsi
Cūq̄ nihil speres firmius esse fugit.
¶ Idem fine titulo.l.j c 5.
Uox ꝛ amor viniq̄ nihil moderabile sua/
dent. ¶ Capitulo.9.
Militat ois amās:ꝛ hēt sua castra cupido.
Quis nisi vl' miles vl' amās ꝛ frigora nocti
Et denso mixtas perferet imbre niues.
¶ Libro.2.c.17.
Et tener ausuros grandia frangit amor.
¶ Libro.3.ꝛ fi.c.4.
Centū fronte oculos centū ceruice gerebat
Argus:ꝛ hos vnus sepe fefellit amor.
¶ Idē de arte amandi:li.3.ꝛ fi.
Errat ꝛ in nulla:sede moratur amor.
Non bene cuȝ socijs regna venusq̄ manēt
Senescit amor.
Incertus pectora versat amor.
¶ Idem de remedio amoris:li.2.
Secta bipartito cū mens discurrit vtroq̄.
Alterius vires subtrahit alter amor.
Successore nouo vincitur omnis amor.
Intrat amor mentes vsu:dediscitur vsu.
¶ Quintillianus declamationum.13.decla
mat. Habet aliquod solatium quisquis in
amore miser est. In amore contempto sem
per accendit.¶ 14.declamat. Amat q̄ que-
ritur q̄ non amatur.

¶ Seneca tragediarum in hyppolito.c.10.
Uincit sanctos dira libido.
¶ In octauia.c.9.
Luxuria pestis blanda. ¶ Capitulo.10.
Uis magna mentis blandus animi calor
Amor est. Iuuenta gignitur luxu ocio
Nutritur inter leta fortune bona.
Quē si fouere atq̄ alere desistas cadet.
¶ Idem in prouerbijs.
Amor animi arbitrio sumit' nō deponitur.
Amans iratus multa mentitur sibi.
Amās q̄d cupit scit:q̄d sapiat non videt.
Blanditia non imperio fit dulcis venus.
In amore semper mendax iracundia est.
¶ Ualerius maximus:li.9.ti.j. Blandū ma
lum est luxuria:quā accusare aliquāto facili
us est q̄ vitare.
¶ Lex autem.ti.quibus modis naturalis effi
ciātur legi.§.illud quoq̄: Nihil furore āmo
ris est vehementius: queȝ retinere p̄hie est.
¶ Fulgentius:li.2.ꝛ fi. Libido quanto car/
ni consenserit tanto surgit iniquior.¶ Li.3
fabl'.4. Amor cum periculo sepe concordat:et
dum ad illud solum natat qd diligit nunq̄
videt qd expedit.
¶ Boetius cōsolatiōe.l.3.c.24.ꝛ fi. Quis le
gē det amāti. Maior lex amor est sibi.
¶ Auctor.l.q dr pāphylus.c.25. Igne' ille
furor nescit hre modū. Nō leue pōdus hūt
violēta cupdinis arma. ¶ Capitulo.37.
Uix celare potest intima cordis amor.
¶ Capitulo.43.
Occultare nequit sua lumina maxim' ignis
Occultare potest nec sua vota venus.
¶ Capitulo.47.
Ingēiosus amor portas ꝛ claustra resoluit.
Uincit quicquid obest ingeniosus amor.
¶ Auctor.l.qui dicitur facetus.c.6. Nil hn
cernit amor videt omnia lumine ceco.
Fallitur in multis anxietate sua.
¶ Andreas ad gualterium:de amore:lbi.j.
Amor est passio quedam innata: proce/
dens ex visione ꝛ imoderata cogitatiōe for
me alterius sexus ob quā quideȝ aliās sup
omnia cupit alterius potiri amplexib':oia/

q de vtriusq voluntate in ipsius amoris precepta compleri. ¶ Lib. 3 Semper timet amans ne sibi voluntas atq fides alteret amantis: et hanc cogitationem amanti non potest vigilia neq somnus auferre. Qui vere gladius pertingit amoris: continua decq coamato ac sine intermissione cogitatione quassatur: nullisq diuitijs nulloue in hoc seculo tantum posset honore vel aliqua dignitate beari quantum si iuxta proprij animi voluntatem suo recte fruatur amore. Nō reperitur aliquis adeo diuinis eloquijs eruditus: si maligno spiritu comitante: amoris aculeis instigetur: qui contra mulieres cognatas sibi et affines ac deo dedicatas feminas sciat vnq̄ frena cōtinere luxurie. Magis sapientes dicuntur insanire amore et ardentius carnis voluptate: q̄ qui minori sciencia gubernantur. Sed et magis sapientes viri postq̄ in amore delinquunt luxurie cōtem nere solent excessus q̄ qui modica sūt sciencia fulti.

¶ Mattheus vindocinensis: de hysto. tobie c. 36. Est amor iust⁹ iudex aduersa maritās
Rerum naturas degenerare facit.
Anxietas in amore sapit: dulcescit amarum

¶ Gaufridus: in poetria. c. 67.
Litibus alterius quando bellant amantes
Crescit in hoc bello linguarum pax animorū.
Hoc odio conditur amor.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 50. Subuertit mentem pulchra puella viri.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: Nec capit humanas animas plus femina quicq̄
Que se luxurie supponit gratis amica.

¶ Prouerb. vulg. Lamor e orbo.
Amor nō guardo paraco ne richeze
Ne lamor ne la tosse sepo celare
Amor za no cura raxon ne mesura.

¶ De concupiscentia veneree voluptatis. Rubrica. 6.

Ouidius sine titulo: seu amorum: li. 2. c. 18 et fi. Quod lz ingratum est: qd non licet acrius vrit.

¶ Libro. 3. et fi. capitulo. 4.
Nitimur in vetitū cupimi⁹ semperq negata
Juuat in concessa voluptas.

¶ Idem de arte amandi: li. j.
Utq viro furtiua venus: sic grata puelle.

¶ Libro. 3. et fina.
Que venit ex tuto min⁹ ē accepta voluptas

¶ Quintilianus declamat. 13. declamat.
Non fouet non nutrit ardorem concupiscē di: vbi frui licet.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Si sit furtiuus dulcior omnis amor.

¶ De amenitate actionis veneree. Rubrica. 7.

Ouidius sine titulo: seu amorum: li. j. c. 4.
Illa verecūdis lux ē pbēda puellē.
Qua timidus latebris speret habere pudor. ¶ Libro. 3. et fi c. 4.
Juuat inconcessa voluptas

¶ Capitulo. 13. et penul.
Est qui nequitiā locus erigat: olbus illum
Delitiis imple: sit procul inde pudor
Hinc simul exieris lasciuia primus omnis
Absit. Et in lecto crimina pone tuo.
Illic nec tunicam tibi sit posuisse pudori.
Nec femori impositū sustinuisse femur.
Illic purpureis condatur lingua labellis
Inq modos venerem iste figeret amor
Illic nec feroces nec verba iuuancia cessent
Spondaq lasciua mobilitate tremat
Indue cum tunicis metuēdē crimina vultū
Et pudor obscenum diffiteatur opus.
Idem de arte amandi li. j.
Utq viro furtiua venus: sit grata puelle.

¶ Libro scd̄o.
Odi cōcubitus qui non vtrūq resoluunt.
Me voces audire iuuat sua gaudia falsas.
Crede mihi nō ē veneri ppagāda voluptas
Sed sensum tarda prospicienda mora est.
Cū loca repieris que tangi femina gaudet.
Non obstet tangas quo minus illa pudor
Aspicias oculos tremulo fulgore micātes.
Ut sola l'quida sepe refulget aqua.
Accedēt questus: accedet amabile murmur

Et dulces gemitus: aptaq3 verba ioco.
Sed neq3 tu dñam velis maioribus vsus
Desiue: nec cursus anteat illa tuos.
At metã pro pte simul: tũc plena voluptas.
Cum pariter victi femina virq3 iacent:
Hic tibi seruãdus tenor est cũ libera dãtur
Ocia: furtiuum nec timor vrget opus.
Cum mora nõ tuta est totis icũbere remis.
Utile: ꝛ admisso subdere calcar equi
¶ Libro. 3. ꝛ fi.
Que venit ex tuto min⁹ ẽ accepta voluptas
Sentiat ex imis venerẽ resoluta medullis
Femina: ꝛ ex equo res iuuet illa duos
Nec blãde voces iocũdaq3 murmura cessẽt
Nec taceãt medijs improba verba iocis.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Nõ tũc simpliciter iungant grata libella.
Sed teneãt longas sua via pressa moras.
Mobiles iterea strigat man⁹ vna mãmillas
Sed femur ꝛ venter sentiat inde vicem.
Sic postq̃ ludis fuerit calefactus vterq3
Uestibus eiectis crura leuare decet.
Sed sit furtiuus dulcior omnis amor

¶ De meretrico amore. Rubrica. 8.

Salomon in pũerbijs. c. 5. Fauus stillans labia meretricis ꝛ nitidi⁹ oleo guttur eius: nouissima autem illius amara quasi absinthium: ꝛ acuta quasi gladius biceps. Uagi sunt gressus meretricis: ꝛ inuestigabiles. Longe fac a meretrice viã tuã: ꝛ ne appropinques foribus dom⁹ eius.
¶ Terentius in eunucho. c. 22. Quomodo adolescentulus Meretricum ingenia posset noscere Mature. ¶ Capitulo. 24.
Audaciam meretricum specta.
¶ Ouidi⁹ fine titl'o. l. j. c. 10. Sola viro mulier spolijs exultat ademptis.
Sola locat noctes: sola locãda venit.
Et vẽdit q͂ vtrũq3 iuuat: qđ vterq3 petebat
Pro male conducto grã nulla thoro.
Parcite formose precium ꝑ nocte pacisci.
Nõ habet euẽtus sordida preda bonos.
¶ Quintilianus declamationum. 13. declamat. Iuuentas credo meretrices vt eẽt aliquid qđ liceret amare pauperibus.
¶ Cato. capl'o. j. Meretrices fuge.
¶ Uersificator fabularum esopi. Tha ida si quis amat sua se non credat amari.
Thais amore caren s munus amãtis amat.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Si se supponat meretrix nõ ꝓstat amorem
Nõ amat id qđ agit: sed qđ habere cupit.

¶ De incestuoso ꝛ nephario coitu. Rubrica. 9.

In leuitico c. 8. Cũ masculo non cõmisceberis coitu femineo: q2 abhomiatio est. ¶ 20. c. Qui dormierit cũ masculo coitu femineo: vtriq3 operati sunt nephas morte: moriantur. Qui supra vxorem filiam duxerit matrem eius: scelus operatus est: viuus ardebit cũ eis. Qui cum iumento ꝛ pecore coierit: morte moriatur: pecus quoq3 occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento: simul interficietur cum eo.
¶ Moyses in deuteronomio. c. 27. Maledictus qui dormierit cum vxore patris sui. Maledictus homo qui dormierit cũ oĩ iumento. Maledictus qui dormierit cum sorore sua. Maledictus qui dormierit cum socru sua.

¶ De molestia ꝛ damno amoris venerei. Rubrica. 10.

Salomon in prouerbijs. c. 9. Mulier viri preciosam animã rapit. Nunqđ abscondere potest homo ignem in sinu suo vt vestimenta illius non ardeant: aut ambulare super prunas vt nõ comburãtur plante eius. ¶ Idẽ in ecclesiast. c. 7. Mulier laqueus venatorũ est: ꝛ sagena cor ei⁹ Uincula enim sunt manus illius: qui placet deo effugiet eam: qui autem peccator est capietur ab illa.
¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 9. Propter speciez mulieris multi perierunt. ¶ 19. c. Uinum ꝛ mulieres apostatare faciunt et sapientes: ꝛ arguũt sensatos.

¶ Tullius tusculanarum questionum: li. 4. Eodem vicio est effusio animi in letitia quo in dolore contractio. ¶ Idem de senectute: Conscientia bene acte vite multorumque beneficiorum recordatio iocundissima est. ¶ Idem in ortensio: Indagatio rerum tum maximarum habet oblectationem tum etiam occultissimarum.
¶ Ouidius de arte amandi: li. j.
Uina parant aios faciuntque calcarib⁹ aptos.
Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniunt risus: tunc paup cornua sumit.
Tunc aperit mentes euo rarissima nostro.
¶ Quintillianus: declamationum. 5. declam.
Non debet dolere quippiam qui pot gliari.
Tunc dolor et cure rugaque frontis abit.
Simplicitas artes excutiente deo.
¶ Paulus apls: in epla ad romanos. c. 12. Gaudete cum gaudentibus: flete cum flentibus.
¶ Seneca tragediarum in hercule furente. c. 2. Dum fata sinunt
Uiuite leti: properat cursu
Uita citato: volucrique die
Rota precipitis vertitur anni.
¶ Idem eplarum ad lucillum: li. 13. c. 103 Naturale est mali sui fine gaudere.
¶ Idem de tranquillitate animi: Nihil eque oblectat animum quam amicitia fidelis et dulcis.
¶ Ualerius maximus: li. 4. ti. 2. Sicut placidum mare ex aspero: celumque ex nubilo serenum hylari aspectu sentitur: sic bellum pace mutatum plurimum gaudij affert.
¶ Statius alchileidos: li. j. Dant gaudia vires O quantum gaudia forme Addunt.
¶ Cassiodorus epistolarum: libro. 4. c. 20. Bonum insolitum plus amatur. Sequenti gaudio confert dulcedinem tempor premissa tristitia. ¶ Li. 9. c. 6. Naturalis siquidem cura est egris dare letitiam: nam fac inualidum gaudere sanatus est. ¶ Li. 12. et si. c. 16. Rex letus optatur ab oibus. ¶ Li. 11. c. 18. Piaculum quoddam est inter tristes velle gaudere: et humanitatis refugit affectum: qui dolorem non sequitur alienum.
¶ Auctor. l. qui dr pamphylus. c. 3. Gaudia semper amat et ludicra verba iuuentus.
Est cum letitia pulchrior omnis homo.
¶ Capitulo. 31.
Estque serena dies post longos gratior ibres.
Est post triste malum gratior alta quies.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 4. Mente quidem leta decoratur florida vita.
Sed per tristitiam fit cito quisque miser.
¶ Ugo de sancto victore in didascalo. l. 2. c. Letitia animus reparatur.
¶ Ricardus iudex venusin⁹. l. de pertracta. nupt. Letior ois ho postque maducat habetur.
¶ Prouerb. vulg. Laura per norbo se scauca el corno.

¶ De facetia. Rubrica. 6.

Ouidius de arte amandi: li. j. Si vox est canta: si mollia brachia salta.
Et quacumque potes arte placere stude.
¶ Uersificator fabularum esopi. f. 17. Displicet impudens tm placere studet.

¶ De ridiculis et eutrapelia. Rubrica. 7.

Ironica de nugis phor c. 6. f. de biante Bias vnus de septem sapientib⁹ nauigans cum quibusdam impiis periclitante naui ac illis deos inuocantibus silete inquit ne sentiant nos hic nauigantes.
¶ Aristotel. retho. li. j. c. 20. Omnis remissio et risus delectabilium est. Necesse est risibilia delectabilia esse: et homines: et verba: et opera. ¶ Lib. 2. c. 16. Iuuenes sunt amatores risus: propter quod et eutrapelli. eutrapelia autem erudita contumelia est. ¶ Idem ethicorum: li. 4. c. 9. Qui neque ipsi dicunt aliquod ridiculum et dicentibus molesti sunt aggrestes et duri videntur esse: moderate autem ludentes eutrapelli appellantur.
¶ Tullius de oratore: li. 2. Hec ridentur vel sola vel maxime que notant vel signant turpitudinem aliquam non turpiter. Hylaritas beniuolentiam conciliat ei per quem excitata est. Materies ridiculor ois est in his vitiis que sunt in vitis hominum.
¶ Ualerius maximus: lib. j. de neglecta reli/

gione. Dionysius genitus siracusis detracta ioui olympio magis ponderis aureo amitulo quo eum tyrannus hirte manubijs cartha/ginensium ornauerat: iniectoq3 laneo palio dixit: est: te graue esse aureum amitolum. hyeme frigidum: laneum autem ad vtrunq3 anni tempus aptius. ꝶ Idem dionysius vi/tas aureas & pateras & coronas que simul acrorum porrectis manibus sustinebantur tollebat & eas se accipere non auferre dice/bat: per quē stultum esse argumentando a quibuscunq3 bona precamur: ab his porri/gentibus nolle sumere. ꝶ Li. 3. ti. de fiducia sui: Spartanus quidam referente quodam sagittis persarum solem obscurari solere: bene narras inquit. in vmbra enim pliabimur.

¶ De risu apto atq3 inepto. Rubrica. 8

Salomon in puerbijs. c. 11. Quasi per risum stultus operatur scelus. ꝶ Idē in ecclesi. c. j. Qui addit scientiam addit laborem. ꝶ 3. c. Tempus flendi: & tem pus ridendi. ꝶ 7. c. Sicut sonitus spinarum ar dentium sub olla sic risus stulti.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. in pn. Risum precipitē nō diliges: illud enim amēs ē

¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 21. Fa/tuus in risu exaltat vocem suam: vir autem prudēs vix tacite ridebit. ꝶ 27. c. Risus pec/cantium in delictis peccati.

¶ Catull⁹. c. 5. Risu ineptio res ineptior nlla ē

¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 8. Reprehen sibilis risus ē si immodicus & si pueriliter ef fusus. Odibilem facit hominem risus: aut superbus: aut elacus: aut malignus aut fur tiuus: aut alienis malis euocatus. Risus si/ne chachino sit.

¶ De ludo & reqe seu ocio laudabili. R. 9

Aristote. Ethicorum: li. 4 c. 9. Videtur re quies & ludus in vita esse necessari um. ꝶ Li. 10. & fi. c. 5. Dia habentia corpora non possunt continue operari. ꝶ 7. c. Requiei assimilatur ludus. Impotentes cō tinue laborare requie indigent. Requies fit gr̄a operationis. Speculari possumus con/tinue magis q̄3 operari. ꝶ Idem pollyticorū li. 8. c. j. Laborans indiget requie. Ludus gr̄a requiei est. ꝶ 2. c. Requie necessaria dele ctatio est. eius enī3 que per labores tristitie: medicina quedam est.

¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 11. Fili ne in multis sint actus tui.

¶ Tullius retho. artis veteris: li. j. c. Animus defessus audiendo aut admiratiōe integratur aut risu nouatur. ꝶ Idē de oratore: li. j. Ocij fructus est nō cōtentio animi sed relaxatio ꝶ Liber eē nō vr̄ qui aliquando nihil agit.

¶ Ouidius epistolarū. 4. e. Quod caret alter na requie durabile non est.

Hec reparat vires: fessaq3 membra nouat.

ꝶ Idem de arte amandi: li. 2.

Da requiē: requietus ager bn̄ credita reddit
Sed mora vita breuis: lētescunt tpe cure.

ꝶ Idem de ponto: li. j. e. 4.

Ocia corpus alūt: animus quoq3 pascitur illi.
Immodicus cōtra carpit vtrūq3 labor.

¶ Seneca epl'a ꝑ ad lucill'. l. j. e. j. Exhortatiōi bus labor spm̄ exhaurit & inabilē itērōe3 ac studijs acriorib⁹ reddit. ꝶ. e. 2. Aptari corp⁹ virib⁹ or: nec plus occupari q̄3 cui sufficere possum⁹. ꝶ l'. 19. e. 11. & f. Ociū reficit sēsus ꝶ Idē ō tranqllitate aī: Dāda ē aīe remissio meliores acrioresq3 redeti surgūt. Nascitur ex assiduitate laborum animorum hebetatio quedam & lāguor.

¶ Lex dige. in pheni. Quis ludos appellat eos ex qb⁹ crimina oriuntur. ꝶ Ti. ad leg. ac/qll. l. nā ludus: Ludus pnitiosus ī culpa ē.

¶ Valeri⁹ maxim⁹. l. 8. t. ō ocio. Scipio & le/li⁹ clarissimi per ve amicitie tū amoris vin/culo tū etiā oīu3 vtutū iter se iūctū societate vt actuose vite iter eqli gradu exeqbātur: ita aī quoq3 remissiōi cōitur acqescebāt. Constat nāq3 eos caiete & laurēti vagos litorib⁹ calcu las & calcios lectitasse. Idq3 se. p. crassus ex socero suo sceuola q̄ gener lelij fuit audisse se sepenūero pdicauit. Sceuola op:ie pila lusisse traditur: quia videlicet ad h̄ diuerti culum animum suum forēsibus ministerijs

fatigatum transferre solebat. Alueo quoqꝫ ⁊ calculis interdum vacasse dicitur cum be-ne ac diu iura ciuium cerimoniasqꝫ deorūꝫ ordinasset. Socrates cui nulla pars sapien-tie obscurata fuit interposita arundine cru-ribus suis cum paruulis filiolis ludens ab alciade risus est.

Auctor.l. de for.bone.vite.c.2. Non sem-per in actu sis: sed interdum animo tuo re-quiem dato. ¶ 4.c. Miscebis interdum se-rijs iocos: sed temperatos: ⁊ sine detrimen-to dignitatis ac verecundie. Quies sine de-sidia sit.

Cato capitulo. 4. Interpone tuis interduꝫ gaudia curis.
Ut possis animo quēuis sufferre laborem.

Cassiodorus epistolarum: li.5.c.10. In-certa est vita eorum qui nimia fatigatione lassantur. ¶ Li.6.c.12. Interdum assidui la-bores ⁊ ipsas ingratas faciunt dignitates.

Auctor.l. qui dicit facetus.c.2. Ocia nul-lus amet nisi sint coniuncta labori.
Nam nimia requie mortificatur homo.

Gualterius de castellione.c.i. Nam vehe-mens studij nati elabor afficit artus.

De appetitu ⁊ desiderio. Rbica. 10.

ARistoteles Ethicoꝝ lib.i.c.4. Desideratissimum est sanum esse. ¶ Li.8.c.2. Simile appetit simile. ¶ 4.c. Natura videt appetere delectabile. ¶ Li.9.c.4. Unusquisqꝫ sibiipsi vult bona. ¶ Li.10.⁊ fi.c.5. Uiuere omnes appetunt. ¶ Idem magnorūꝫ moralium: li.i.c.18. Ap-petitus sunt species tres: concupiscentia: ira voluntas. ¶ Idem rethoricorum: lib.i.c.9. Omnia animalia appetunt delectationem nā. ¶ 11.c. Delectationem omnia persequū-tur ⁊ gratia ipsius delectari: appetunt dele-ctari. ¶ 19.c. Irrationabiles appetitus sunt ira ⁊ concupiscentia. ¶ Idem topicorum: li. 3. Omnia bonum appetunt. ¶ Idem de ani-ma: li.3. Appetitus omnis propter aliquid est. ¶ Ideꝫ de plātis: pᵉ.i. Desiderium nō est nisi ex sensu.

Terentius in andria.c.7. Quoniā nō pōt fieri id qđ vis: id velis quod possis.

Tullius de natura deorum: lib.3.⁊ fi. Ap-petunt que sīn nām sunt: declinant ꝯ̄ria.

Ouidius de ponto: lib.i.c.3. Nescio qua natali solum dulcedine cunctos.
Ducit ⁊ immemores non sinit esse diu.

Paulus apls: epl'a.2.ad timotheum.c.2. Iuuenalia desideria fuge.

Seneca tragediarum: in octauia.c.8. Que-rit leti quisqꝫ sibi fugam. ¶ Idem declam.l. 4. in prohemio. Acutior est cupiditas igno-ta cognoscendi q̄ꝫ nota repetendi. ¶ Li.7.c. 7. Affectus non sustinet moram. ¶ Idem in puerbijs: Etiā celeritas in d̄siderio mora ē.

Ambrosius de officijs: li.i.c.23. Nationi appetitus non reluctetur. ¶ 26.c. Omnibus animantibus innascitur pmo vitā tueri: ca-uere que noceāt: expectere que prosint.

Boetius de consolatione: li.i.c.7. Preci-pua est mortalibus cura vite retinendum. ¶ Li.2.c.20. Omne animal tueri salute ꝫ la-borat: mortem vo perniciēqꝫ deuitat.

Cassiodorus epistolarum: li.i.c.21. Uni-cuiqꝫ patria sua carior est. ¶ Lib.4.c.5. In qualitate desiderij potest mens honesta co-gnosci. ¶ Li.7.c.37. Dum sit homo cōmu-tabilis: nature sue qualitates habere deside-rat. ¶ Li.8.c.14. Bonum quippe amissum dum queritur plus amatur. ¶ 31.c.⁊ āipe. Cui non affectuosum sit cum paribus mi-scere sermonem. ¶ Li.9.c.9. Magnum est gaudium desiderata cepisse. Sed in huius-modi rebus gratior est plerumqꝫ amenitas oculi q̄ꝫ vtilitas captionis. ¶ Lib.11.c.16. Bonarum rerum celerrima semper deside-ratur agnitio.

Andreas ad gualterium de amore: lib.i. Qđ quis toto mētis affectu desiderat sem-per timet ne aduerso turbetur euentu.

De concupiscētia voluptatū. Rb.11.

ARistote. Retho.li.i.c.i. Concupiscen-tia est delectabilis appetitus. ¶ Li. 2.c.26. Iuuenes sunt ꝯcupiscitiuī

& quales facere quecunq concupiscit. Iuue nes sunt cito saturabiles ad concupiscētias & vehementer quidem concupiscunt: celeri ter aūt desinunt. ¶ Idem polyticoꝝ: li. 2. c. 4 Infinita est natura concupiscentie ad cui⁹ repletionem multi viuunt. ¶ Idem ethicoꝝ li. 3. c. 11. & fi. Quemadmodū puerū opor tet fm preceptum pedagogi viuere. sic & cō cupiscibile cōsonare rōni. ¶ l. 7. c. 10. Non bois qui propter delectationē aliquid ope ratur est intemptatus siue prauus siue incō tinens: sed qui propter turpē. ¶ Idem topi rum: li 3. Magis iuuenes q̄ senes a con cupiscentijs molestātur. ¶ Idem elenco. l. j. Cōcupiscētia est appetitus delectationis.

¶ Terentius in heautontumerumenon. c. 4. Animus vbi semel se cupiditate deuixerit mala: necesse est consilia cōsequi ɔsimilia.

¶ Salustius in iugurtino: Natura mortali um pceps est ad explēdā al cupiditatē. Aio cupienti nihil satis festinatur.

¶ Tullius rethoricoꝝ artis veteris. l. j. in p̄ hemio: Ceca ac temeraria est dn̄atrix animi cupiditas. ¶ 11. c. Genus est n̄ mirū omniū libidinū cupiditas. ¶ Idem rethoricoꝝ artis noue l. 2. c. 6. Stultitia parit imensas cupi ditates. ¶ Idem de fine bonorum & maloꝝ: l. j. Cupiditates sunt insaciabiles. Et cupi ditatibus odia desidia discordie seditiones bella nascunt. Inanium cupiditatū nec mo dus vllus nec finis inueniri potest ¶ Idem tusculanarū qōnum. lib. 3. Animus eger vt ait ennius semper errat: neq pati neq per peti potest: cupere nunq̄ desinit. ¶ l. 5. & fi. Stultitia & si adepta est qd concupiuit: nūq̄ tn̄ se satis consecutam putat.

¶ Ouidius de ponto. l. 4. & fi. e. 15. & penul. Res imoderata cupido est.

¶ Quintillianus declamationum. 13. decla ma: Non fouet non nutrit ardorem concu piscendi vbi frui licet.

¶ Seneca eplarum ad lucillū. l. 3. c. j. Nos ceca cupiditas nocitura certe nunq̄ sanatu ra precipitat. ¶ 5. e. Altera cupiditas ex fine alterius nascitur. ¶ l. 19. e. 4. Nemo est cui felicitas sua etiā si cursu eueniat satifaciat. ¶ Idem de clementia: Facit quidem nimis auidos nimia felicitas: neq tam temperate sunt cupiditates vnq̄ vt in ea qd cōtingit desināt. ¶ Idē de breuitate vite Precipitat q̄sq vitā suā: & futuri desiderio laborat p̄ sentium tedio. Maximum viuēdi impedi mentū expectatio que pendet ex crastino.

¶ Ualerius maximus: li. 7. ti. 2. in fine. Tur piter aliquid concupiscere & in eo perseue rāter morari exitio ea dulcedo est.

¶ Ambrosius de offi cijs: li. j. c. 19. Q̄ mul tos etiā fortes illecebra decepit.

¶ Boetius de cōsolatione. l. 2. c. 4 Quesita vorans seua rapacitas altos pādit hyatus.

¶ Hugo de sācto victore compendij philo sophie. l. j. c. 2. Concupiscentia est imodera tus appetitus sensualitatis: excedens mo dum rationis.

¶ De voluptate seu libidine. Rrica. 12

Oronica de nugis philo sophorum. c. 7. l. de cleobolo. Cleobolus vnus de septem sapientibus: dicebat domi nādum esse voluptati. ¶ 8. c. l. de periādro. Periander corinthius vnus de septem sa pientibus dicebat voluptates corruptibiles.

¶ Ouidius in epistolis. 2. e. Sperne volupta tes nocet empta dolore voluptas.

¶ Tullius de fine bonorum & malorum: li. j. Eos & accusamus & iusto odio dignos di ximus qui blanditijs presentium volupta tum deleniti atq corrupti quos dolores et quas molestias excepturi sūt cupiditate nō prouident. ¶ l. 2. Uoluptatem hanc esse sen tiunt omnes qua sensus accipies mouetur & iocunditate quadam perfund tur. Stoici diffiniunt voluptatem esse sublationem ani mi sine rōne opinantis se magno bono frui Cui in voluptate summū bonum est huic omnia sensu nō rōne sunt iudicāda. Maxi mas virtutes iacere omnes necesse est volu ptati domināte. ¶ Idem de senectute: Libi dinosa & intemperans adolescentia effectū corpus trahit senectuti. Impedit voluptas

consilium: rationi inimica est: et mentis ut ita dicam perstringit oculos: nec habet ullum cum virtute cõmercium. Diuin⁹ plato escam malorum appellat voluptatem quod ea videlicet homines capiantur ut pisces. ¶ Idem de oratore: li. j. In summa ubertate inest luxuries.

¶ Ouidius de arte amandi: libro. j.
Luxe est sua cuiq; voluptas.
¶ Idem methamorph. li. 7.
Nulla est sincera voluptas.
Sollicitumq; aliquid letis interuenit.

¶ Quintilianus declamationum. 2. declamat. Nos in bello quoq; vicia pacis sequimur: et delicati sumus etiã miseri.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum: li. 3. c. 3 Voluptates in tormenta vertuntur: epule cruditatem afferunt: ebrietates neruorum torporem tremoremq; libidines pedum manuum articulorum omnium depravationes. ¶ Li. 7. c. 3. Effeminat animos amenitas nimia. ¶ 5. c. Debilitatem nobis indicere delitie. ¶ Lib. 17. c. 2. Omnibus crimen suum voluptati est. ¶ Li. 19. c. 4. Voluptati indulgere initium omnium malorum est. ¶ Idem de beata vita: Voluptas cum maxime delectat extinguitur: non multum loci habet. Voluptas non est merces nec causa virtutis: sed accessio.

¶ Valerius maximus: li. 2. ti. j. Omnium animalium naturalis dulcedo vite multa et facere et pati turpiter cogit. ¶ Li. 9. ti. de luxuria et libidine: Cãpana luxuria per quã utilis romane ciuitatis fuit. Inuictum enim armis hannibalem illecebris suis cõplexa vincendum romano militi tradidit. Illa vigilãtissimumm ducem illa exercitum accerrimũ dapibus largis abundanti vino vnguentorum fragrantia veneris usu lasciuiore ad sõnum et delitias euocauit. Ac tum demum fracta et concussa punica feritas est cum seplasia ei albana castra esse ceperunt. Quid ergo his viciis fedius: quid etiã damnosius: quibus virtus atteritur: victorie relanguescunt: sopita gloria in infamiã conuertitur: animiq; pariter et corporis vires expugnantur: a deo ab hostibusue an ab illis capi pernitiosius habendum sit. Xerxes opum regiarum ostentatione eximia eo usq; luxuria gaudens: ut edicto premium ei poneret qui notum voluptatis genus reperisset: dum delitiis nimiis captus esset amplissimi imperii ruina euasit. Populus egyptie gentis ductu archiali regis sui aduersus aulum gabinium menibus urbis egressus cum castra vallo atq; fossa cingere iuberet vniuersus succlamabat ut id opus publica pecunia faciendum locaretur. Quapropter delitiis tam enerues animi spũm exercitus romanus sustinere non potuerunt.

¶ Cato. capitulo. 2. Pauca voluptati debẽtur: plura saluti.

¶ Boetius de consolatione: li. 3. c. 20. Falax ligat improbis cathenis.
Terrenas habitans libido mentes.

¶ Andreas capellanus innocen. iiii. pap. lib. de dissuas. vẽ. Vir ĩ molliciẽ abiens deiurat

¶ De cotinentia et incontinentia cupiditatum et voluptatum. Rica. 13.

Plato. in phedrone. Recte philosophantes abstinent ab eis que ẽm corpus sunt cõcupiscentiis omnibus.

¶ Aristotel. ethicorum: lib. 5. c. 7. Incontinens qd nõ existimat oportere operari operatur. ¶ Lib. 7. c. 6. Continentia et incontinentia est contra concupiscentias et delectationes corporales. ¶ 9. c. Acuti et melancolici ẽm eis innatam incontinentiam sunt incontinentes. hi quidem enim propter vehementiam non expectant rõnem: propter sequentes esse fantasie. ¶ 11. c. Non omnis qui propter delectationem aliquid operatur: est intemperatus siue prauus siue incõtinens: sed qui propter turpem. ¶ Idem magnorum moralium. l. j. c. 19. Incontinẽs sciens qp h̄ praua sunt tamen operatur: et ẽm concupiscentiam operatur. ¶ Lib. 2. c. 12. Continens est desiderans qd nõ: operans autem propter rõnem. ¶ 18. c. Continentia

est contra delectationes: et cōtinens qui cō tinet a delectationibus ¶ Idem polytico℞ li. 2. c. 4. Magis oportet cōcupiscentias re gulare quam substātias.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 18. Post ɔcupiscentias tuas non eas. Si prestes ani me tue concupiscentias eius: faciet te in gau dium inimicis tuis.

¶ Tullius retho. artis veteris. l. 2. c. 9. Con tinētia est virtus per quā cupiditas cōsilij gu bernatione regitur. ¶ Idem de officijs. l. 2. c. 53. Efficiendum est vt appetitus obediāt rōni. ¶ 57. c. Victus cultusque corporis et ad valitudinem referantur et ad vires non ad voluptatem ¶ Idem tusculanarum questio num. l. j. Magni ingenij est reuocare men tem a sensibus: et cogitationem a consuetu dine abducere. ¶ Li. 5. et fi. Nunquam finem in ueniet libido. Sapientia semper eo contenta est quod adest.

¶ Ouidius epistolarum. 17. c. Est virt⁹ pla citis abstinuisse bonis.

¶ Idem de remedio amoris. l. j.
Damnosas homines compescite curas.

¶ Quintilianus declamationum. 14. decla mat. Non sine aliquo morsu resilitur a ma lis que voluptates tenuerunt.

¶ Frontinus. l. j. ti. 7. Alexander macedo. per deserta aphrice itinera grauissima siti cum exercitu affectus: oblatam sibi a milite in ga lea aquam spectantibus vniuersis effudit vtili ter: exemplo temperātie quasi cōmunicare voluisset.

¶ Valerius maximus. l. 4. ti. j. Multo seipsum quam hostem superare operosius est.

¶ Auctor. l. de for. honeste vite. c. 2. Non ti bi dabis liberos: sed circūspicies quo eun dum sit vel quousque. ¶ 4. c. Continentiam si diligis circūcide superflua: et in artum de sideria tua constringe. Considera tecū quā tum natura appetat: non quātum cupiditas poscat. Impone concupiscētie frenū: omniaque blandimenta que occulta voluptate animū trahunt recide.

¶ De odio℞ ɔtinētia et icōtinētia. R. 14.

Iesus fili⁹ sirach in ecclesiast. c. 9. Ex circūspectione mulieris concupiscentia quasi ex ardescit. Speciem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt.

¶ Ouidius de remedio amoris. l. 2. et fi. Nō facile est taurum visa retinere iuuenca.
Fortis equus vise semper adignit eque.

¶ Quintilianus declamationum. j. declam. Ocli sūt tota nr̄a luxuria. hii nos quottidie in omnia precipitant vicia: mirant: adamāt concupiscunt.

¶ Seneca de remediis fortuito℞. c. 15. Nō intelligis ptē innocētie cecitatē. hinc quidē mundū et que mundi sunt vidēt oculi: hinc adulteriū monstrāt: hinc incestum: hinc do mū quā ɔcupiscāt: hinc vrbem: irritamenta viciorum: duces scelerum.

¶ Cecilius firmianus: de beata vita. l. 4. Li bido a spectu maxime concitatur.

¶ Isydorus soliloquiorum. l. 2. c. 9. Oculi prima tela libidinis sunt. Visio est pma cō cupiscentia mulieris. Aspectus amoris vin cula nutrit.

¶ De fame siti seu ieiunio morali con sideratione. Rubrica. 15.

Ab hyst. c. 6. Nunquid ru giet onager cum habue rit herbam: aut mugiet bos cū ante se presepe plenum habuerit.

¶ Ouidius de fastis: li. 4. Absit iniquā fames.

¶ Quintilianus declamationum. 10. decla mat. Non habitāt vna pudor et fames. Fa mes aspera vitalia haurit: precordia carpit: animi tormētū: corpis tabes: magra peccā di: durissima necessitatū: deformissima ma lorū: hec ad humile opus nobiles manus mittit: hec alienis pedib⁹ mēdicātes pster nit: hec sepe sociorum fidem fregit. Hec ve nena populis: publice dedit: hec in paricidi um pios egit.

¶ Lucanus: li. 3. Nescit plebs ieiunia timē.

¶ Statius thebaidos: lib. 10. Nil non ausa fames.

¶ Vegetius de re militari: li. 3. ti. 3.

Ferro seuior fames est. ff 9. ti. Fames vt di citur intrinsecus pugnat: et vincit sepius sine ferro. ff l. 4. in fine. in epilogo. Malis emergentis inopie pot⁹: aut cibi nulla arte succurrit.

¶ Cassiodorus epistolarum l. 3. c. 40. Inualidus est siquidem ieiunus defensor: nec animus ministrat audaciam cum virtus corporeo fuerit robore destituta. ff l. 4. c. 5. Famis totum solet contemnere vt suam necessitatem possit explere. ff 12. c. Disciplinam non potest seruare ieiunus exercitus: dum quod deest semper presumit armatus.

¶ Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupt. c. 28. Ieiunus leuiter subitam scandescit ad iram.

¶ Prouerb. vulg. Can per fame fa forame.

¶ De saturitate crapula et ebrietate. Rubrica. 16.

Eb. Crysto. c. 6. Anime esurienti etiam amara dulcia videntur.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 20. Tumultuosa res est ebrietas. ff 22. c. Qui diligit epulas in egestate erit. Qui amat vinum et pinguia non ditabitur. ff 27. c. Anima saturata calcabit fauum: anima esuriens et amarum pro dulci sumit. ff 31. c. et si. Nullum secretum vbi regnat ebrietas. ff Idem in ecclesia. c. 5. Dulcis est somnus operanti: siue parum: siue multum comedat. Saturitas autem diuitis non finit dormire eum.

¶ Isaias propheta. 5. c. Ue qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam. Ue qui potentes estis ad bibendum vinum: et viri fortes ad miscendam ebrietatem.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 9. s. de anacharsi: Anacharsis schita quesitus quo pacto quis non fiet amator potus. Si pre oculis inquit habet inebriatium se turpitudines. ff 17. c. s. de socrate: Socrates dicebat comedere affectatem nequaquam eger coedulij. ff Idem dicebat alios quidem homines viuere vt manducent: se vero manducare vt viuat.

¶ Aristoteles l. polyticorum. l. 2. c. 9. et fi. Plures iniuriantur ebrij quam sobrij.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 19. Operarius ebriosus non locupletabitur. Uinum et mulieres apostatare faciunt etiam sapientes: et arguunt sensatos. ff 31. c. O quam sufficiens homini erudito vinum exiguum. Uigilia et cholera et tortura viro infrunito. Somnus sanitas in homine parco: dormiet vsque mane et anima illius cum ipso delectabitur. Diligentes. i. amicos in vino noli prouocare: multos enim exterminauit vinum. Uinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Exultatio est anime et cordis vinum moderate potatum. Sanitas est anime et corporis sobrius potus. Uinum multum potatum irritationem et iram et ruinas multas facit. ff 37. c. Noli auidius esse in omni epulatione: et non te effundas super omnem escam. in multis enim escis erit infirmitas: et auiditas appropinquabit vsque ad coleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est adijciet vitam.

¶ Oratius in sermonibus. l. i. serm. 7. Nempe inamarescunt epule sine fine petite.

¶ Tullius de fine bonorum et malorum. l. 2. Socrates dixit esse condimentum esce famem: potionis sitim. ff Idem rethoricorum artis noue. l. 5. c. 28. Esse oportet vt viuas non viuere vt edas.

¶ Iohannes in euangelio. c. 2. Omnis homo primum bonum vinum ponit: et cum inebriati fuerit tunc id quod deterius est.

¶ Paulus apostolus: in epistola ad ephesios. c. 4. Nolite inebriari vino in quo est luxuria.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. l. 3. c. i. Copia ciborum subtilitas impeditur. ff l. 4. c. 3. Epule eruditatem afferunt: ebrietates neruorum torporem tremoremque. ff l. 7. c. 7. Non fames nobis ventris nostri magni constat: sed ambitio. ff l. 11. c. i. Omne vicium ebrietas et incendit et detegit: obstante malis conatibus verecundiam remouet. Ubi possedit animum nimia vis vini quicquid mali latebat emergit. ff l. 20. et fi. c. 5. Merum quod natat cibo penetrat ad neruos. ff 6. c. Maltus panem inquis expecta bonus fiet. Etiam illum tenerum tibi et siligeneum famis redit: ideo non est ante

edendum q̄ illa impet.
¶ Lucanus:li.4. O prodiga rerum.
Luxuries nunq̄ paruo contenta paratu.
Et quesitorum terra pelagoq; ciborum
Ambitiosa fames: ⁊ late gloria mense.
Discite q̄ paruo liceat producere vitam:
Et quantum natura petat.
¶ Martialis cocus.l. vndiq; suscepto.c.3.
Sumonius quādo satur est ieiunia laudat:
Quādo ieiunus prādia magnificat.
Esca quidē; simplex sanū facit atq; valētē.
Sed sanum multi destituere cibi.
¶ Auctor.l. de for.bone.vite.c.4. Ede citra edulitatem.bibe citra ebrietatem. Uictus tibi ex facili sit: nec ad voluptatē: sed ad cibu; excede. Palatum tuū fames excitet non sapores. Non erit tibi scurrilitas: sed grata vrbanitas.
¶ Macrobius saturnaliorum: lib.2.c.18 Socrates: dicebat multos homines ꝓpterea velle viuere vt ederent ⁊ biberent: se bibere ⁊ esse vt viueret. ¶ Li.3. q̄stiōe.j. Quis ambigit eum qui diuerso vino vtitur in repentina; eruere ebrietatem. Ipsa imoderatio ciborum ex varietate nascitur titilante gula: ⁊ ad sumendu; plā q̄ necessitate ꝓuocante. ¶ 2. questione. Qui fuerint crebro ebrii cito senescunt.
¶ Cato capitulo.j. Tempera te vino.
¶ Capitulo.3.
Que potu peccas ignoscere tu tibi noli.
Nā crimen nullū vini est: s; culpa bibētis.
¶ Bernardus.l. de improbat. vitiorum.c.7. Utilis est homini potu ⁊ esca breuis.
Sobrietas homines absq; dolore nutrit.
¶ Gualterius de castellione: lib.j. Si bacco veneriq; vaces qui cetera subdis.
Subiuga venisti: periit delata vacatio
Libertas animi.
Rixas ⁊ bella moueri
Imperat ⁊ suadet: rationis vile sepulchru;
Ebrietas.
¶ Ricardus iudex venusinus.l. de pertractatione nupt.c.28.
Baccho plenus egens regnā tenere putat

Letior oīs homo post q̄ mādūcat habetur.
Letior ex leto pectore sermo venit.

¶ De conuiuiis. Rubrica. 17.

Iesus filius sirach in ecclesiast.c.30. Splēdidu; cor bonum in epulis: epule enim illius diligentes fiunt.
¶ Seneca epistolarum ad lucillū: lib.3.c.5. Ante circūspiciendum est cū quibus edas ⁊ bibas: q̄ quid edas ⁊ bibas.
¶ Ualerius maximus.l.2.ti. de institutis antiquis: Conuiuium solēne maiores instituerunt: idq; charistiam appellauerunt: cui preter cognatos ⁊ affines nemo interponebat vt siqua inter necessarias personas querela esset orta apud sacra mense ⁊ inter hylaritatem animorum a fautoribus concordie tolleretur.
¶ Macrobius saturnaliorum: li.3. in prohemio. Solet cibus cum sumit tacitos efficere: potus loquaces.
¶ Cato capl'o.j. Conuitare raro.
Pauca in conuiuio loquere. ¶ Capl'o.2.
Dapsilis interdum notis ⁊ caris amicis.
¶ Capitulo.4.
Inter conuiuas fac sis sermone modestus.
Ne dicare loquax dum vis vrbanus hāri.
¶ Uersificator fabularu; esopi.22.f. In tenui mensa satis est immensa voluptas.
Nobilitat nāq; frons generosa dapes.
Emendet conditq; cibos clementia vult'.
Conuiuā faciat plus dape frontis honor.
Tristitior īmensas pauperat vsus opes.

¶ De mundana pulchritudine ⁊ ornatu humani corporis. Rubrica. 18.

Salomon in puerbiis c.15. Cor gaudens exhylarat faciem.
¶ Ouidius epistolarum.4.e.
Sit ꝑcula nobis iuuenes vt femina cōpta.
Fine coli modico forma virilis amat.
¶ Idem de arte amādi: li.j.
Mundicie placeant.
Careant rubigine dentes.
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

¶ Idem methamorph. li. 9.
Tu seruare potes: tu perdere solus amantem
Elige vtrumque facias: non hec inimica precatur.
Sed que cum tibi sit iunctissima iunctior esse
Expetit et vinculo tecum propriore ligari.
¶ Idem de medicamine faciei.
Prima sit in vobis morum tutela puelle.
Ingenio facile conciliante placent.
Certus amor morum est.
¶ Quintillianus declam. 14. declam. Diuitijs opus est: ne simus in amore miseri et impotentissimi.
¶ Seneca in prouerbijs: Blanditia non imperio fit dulcis venus.
¶ Auctor l. qui dicitur pamphylus. c. 3.
Gaudia semper amat: et ludicra verba iuuentus.
Et iuuenum mentes hec in amore trahunt
Si locus est illi iocundis viribus iuxta.
Quod vix sperasti iam dabit ipsa tibi.
Non sinit interdum pudor illi promere vocum
Sed quod habere cupit hoc magis ipsa vetat.
Pulchrius esse putat vi perdere virginitatem.
Quam dicat de me fac modo velle tuum.
Et famulos famulasque domus sibi sepe loquere.
Allice colloquijs: muneribusque tuis.
Ut semper referant de te bona verba vicissim.
Et pascant dominam laudibus vsque tuis.
Dum dubias dubio mentes in corpore verset.
An faciat: an non: nescia velle tuum.
Tunc illam multo temptamine sepe fatiga.
Ut citius possis victor amore frui.
Pellitur huc animus hominum depellitur illuc.
Sepe labore breui dum manet in dubio:
Et placeat vobis interpres semper vtrisque.
Qui caute referat hec quod vterque cupit.
Emula nam iuuenum diiudicat acta senectus
Et simul hos prohibet litigiosa loqui.
Incipe sepe: melius dedit et dabit omnia tempus.
Non tibi plus dicam: vices studiosus amicam
Inceptumque vijs mille patebit opus.
¶ Capitulo. 23.
Usu crescit amor omnis decrescit et vsus.
Omnis: et in pastus attenuatur amor.
¶ Auctor l. qui dicitur facetus. c. 5.
Hanc firmis oculis ridentibus intueatur:
Ut que diligitur dulcis amica sciat.
Nuncia queratur sub qua confidat vterque
Que narret caute quicquid vtrique placet.
Munera hec iuuenis quo sit super hec studiose
Et plus que tribuat polliceatur ei.
Forsitan in primis dabit aspera verba puella
Sed cito que prius est aspera molis erit.
Femina quod prohibet cupit: et vult sepe rogari
Improbitas vincit: pectora frangit amor
Non ad eo mente frigidam tenet vlla puella.
Ut si tangatur risus in ore vacet
Dulcius exorans oscula grata petat
Spondeat et iuret quod nil petet amplius ipse
Nam bene sufficiunt talia dona peti.
Si neget illa quidem dare talia forte minando
Hec eadem omnino mitius ipse petat.
Expectat potius luctando femina vinci:
Quam velit vt meretrix crimina sponte pati.
Qui querit coitum vel vi post oscula differt:
Rusticus est nunquam dignus amore magis.
¶ Heinricus samariensis: li. j. pe. 2. Si foret vt quondam lucrecia casta: crumena
Cum sibi porrigitur: cedet auara tibi.
¶ Jacobus beneuentanus c. 50. Uisus et auditus necnon et tactus amoris.
Hoc auditum seui semper habere solet.

¶ De modis alliciendi alterius voluntatem ad se amandum amore: venereo: et de his que parant hominem libidini venereе. Rubrica. 3.

Salomon in prouerbijs. c. 20. Luxuriosa res vinum.
¶ Aristotel. problematum. pe. 4 probl. 5. Corpus quod debet coire oportet intrinsecus calidum esse et humidum. Discalceatio desiccat et infrigidat. Quare siue impossibile est non calidis existentibus pedibus spermaticare siue difficile necesse est non conferens esse ad vsum venereorum discalceatorem. ¶ 9. probl. Non possumus plena existente vesica cito coire. ¶ 11. probl. Equitantes continue luxuriosi magis fiunt. ¶ 26 probl. Desiderium coitus et a cibis et ab intellectu fit.

¶ Iesus filius sirach. in ecclesiast. c. 9. Ex cir cuispectione mulieris concupiscentia quasi exardescit. Speciem mulieris aliene multis admirati reprobi facti sunt: colloquium eius illius quasi ignis exardescit.

¶ Terentius in eunucho. c. 16. Sine cerere & libero frigescit venus.

¶ Ouidius eplarum. 4. e. Uenit amor grauius quo serius vrimur intus.

¶ Idem de arte amandi: li. i.
Pectora cū gaudent nec sūt attrita dolore:
Ipsa patent: blanda tūc subit arta venus.

¶ Libro scdo.
Cogis adulterium dādo tēpusq3 locūq3.

¶ Idem de remedio amoris: li. i.
Queritur egistus quare sit factus adulter.
Imprompto causa est: desidiosus erat.

¶ Libro. 2. & fina.
Nō facile est taurū visa retinere iuuenca.
Fortis equus vise semper adignit eque.
Diuitiis alitur luxuriosus amor.
Uina parāt animū veneri: nisi plima sumas
Et stupeāt multo corda sepulta mero.

¶ Quintillianus declam. i. declam̄ Oculi sūt totata nostra luxuria. bi nos quottidie in omnia precipitant vicia: miratur: adamant: concupiscunt.

¶ Mattheus in euangelio. c. 5. Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est in corde suo.

¶ Paulus apl's: in epla ad ephesios. c. 8. Nolite iebriari vino in quo est luxuria.

¶ Seneca tragediarum in octauia. c. 10.
Uis magna mētis blandus animi calor.
Amor est: viuente gignitur luxu: ocio
Nutritur inter leta fortune bona.

¶ Cecilius firmianus de beata vita: lib. 4.
Libido a spectu maxime concitatur.

¶ Fulgentius: li. 2. fabula. 7. Libido quāto carni ɔsenserit: tanto surgit iniquior.

¶ Gregorius in pastorali. c. 28. Habent leti ex propinquo luxuriam. ¶ 44 c. Dum saciētate venter extenditur aculei libidinis excitantur. Gule deditos luxuria sequitur. Admonendi sunt gule dediti ne in eo qđ esca rum delectationi incumbant luxurie se mucrone transfigant.

¶ Isydorus solliloquiorum: lib. 2. c. 7.
Ciborum saturitas luxuriam suscitat.
Saturitati libido semper adiuncta est.

¶ Caplo. 8. Uino luxuria excitatur.

¶ Capitulo. 9.
Oculi prima tela libidinis sunt.
Uisio est prima concupiscentia mulieris.
Aspectus amoris iacula mittit.
Concupiscentia libidinem nutrit.
Adī ignē ɔsistēs & si ferre⁹ sis aliqn̄ dissolueris
Sepe occasio peccandi voluntatem facit.

¶ Capitulo. 10.
Ocio dedito cito luxuria surripit.
Uacantem luxuria cito preoccupat.
Grauius libido vrit quē ociosum inuenerit.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 13.
Usu crescit amor omnis.

¶ Capitulo. 15.
Per veneris morē cito virgo pdit honorē.
Igneus ille furor nescit habere modum.
Nō leue pōdus hn̄t violēta cupidis arma.
Et requie serpit pestis seuissima luxus.
Armiger & fame prodigus hostis amor.

¶ Iacobus beneuentanus. c. 50. Subuertit mentem pulchra puella viri.
Uisus & auditus necnō & tactus amoris.
Hec auditum seui semper habere solent.

¶ De natura venerei amoris. Rica. 5.

Aristoteles Ethicor: li. 8. c. 4. Non contingit amare multas simul. Multas simul eidem placere valde: non facile.

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 26. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum & in palpebris illius agnoscitur.

¶ Terentius in andria. c. 4. Omnes qui amāt grauiter sibi dari vxorem ferunt.

¶ Capitulo. 14.
Amantium ira amoris reintegratio est.

¶ In eunucho. c. 2.
In amore h omnia insunt: vicia: inducie:
Suspitiones: inimicitie: iniurie.

Bellum: pax rursum incerta. Si postules
Ratione certa facere: nihilo plus agas.
Qua si des operam vt cum rõne insanias.
¶ In beautuntumerumenon.c.11.
Multa fert libido.
¶ Tullius tusculanarum qõnum.lib.5.z fi.
Nunq̃ finem inueniet libido.
¶ Ouidius epistolarum.i.c. Res est sollicit
plena timoris amor. ¶ Epistola.4.
Quid deceat non videt vllus amans.
¶ Epistola.6. Credula res amor est.
¶ Epistola.12.
Quis enim bene celat amorem?
Ipsum timor auget amorem.
¶ Epistola.15.
Sed tamen apparet dissimulatus amor.
¶ Epistola.16.
Certus in hospitibꝰ nõ est amor: errat vt ipsi
Cũq̃ nihil speres firmius esse fugit.
¶ Idem sine titulo.l.i c 5.
Uox z amor vinũq̃ nihil moderabile sua-
dent. ¶ Capitulo.9.
Militat ois amãs: z hẽt sua castra cupido.
Quis nisi vl' miles vl' amãs z frigora nocti
Et denso mixtas perferet imbre niues.
¶ Libro.2.c.17.
Et tener ausuros grandia frangit amor.
¶ Libro.3.z fi.c.4.
Centũ fronte oculos centũ ceruice gerebat
Argus: z hos vnus sepe fefellit amor.
¶ Idẽ de arte amandi: li.3.z fi.
Errat z in nulla: sede moratur amor.
Non bene cuz socijs regna venusq̃ manẽt
Senescit amor.
Incertus pectora versat amor.
¶ Idem de remedio amoris: li.2.
Secta biptito cũ mens discurrit vtroq̃.
Alterius vires subtrahit alter amor.
Successore nouo vincitur omnis amor.
Intrat amor mentes vsu: dediscitur vsu.
¶ Quintillianus declamationum.13. decla
mač. Habet aliquod solatium quisquis in
amore miser est. In amore contempto sem
per accendit. ¶ 14. declamač. Amat q̃ que-
ritur q̃ non amatur.

¶ Seneca tragediarum in hyppolito.c.10.
Uincit sanctos dira libido.
¶ In octauia.c.9.
Luxuria pestis blanda. ¶ Capitulo.10.
Uis magna mentis blandus animi calor
Amor est. Iuuenta gignitur luxu ocio
Nutritur inter leta fortune bona.
Quẽ si fouere atq̃ alere desistas cadet.
¶ Idem in prouerbijs.
Amor animi arbitrio sumiť nõ deponitur.
Amans iratus multa mentitur sibi.
Amãs q̃d cupit scit: q̃d sapiat non videt.
Blanditia non imperio fit dulcis venus.
In amore semper mendax iracundia est.
¶ Ualerius maximus: li.9.ti.i. Blandũ ma
lum est luxuria: quã accusare aliquãto facili
us est q̃ vitare.
¶ Lex auten.ti. quibus modis naturalis effi
ciãtur legi.§.illud quoq̃: Nihil furore amo
ris est vehementius: quez retinere phie est.
¶ Fulgentius: li.2.z fi. Libido quanto car-
ni consenserit tanto surgit iniquior. ¶ Li.3
fabl'.4. Amor cum periculo sepe concordat: et
dum ad illud solum natat qđ diligit nunq̃
videt qđ expedit.
¶ Boetius cõsolatiõe.l.3.c.24.z fi. Quis le
gẽ det amãti. Maior lex amor est sibi.
¶ Auctor.l.q̃ dr pãphylus.c.25. Igneꝰ ille
furor nescit hñe modũ. Nõ leue põdus hñt
violẽta cupdinis arma. ¶ Capitulo.37.
Uix celare potest intima cordis amor.
¶ Capitulo.43.
Occultare nequit sua lumina maximꝰ ignis
Occultare potest nec sua vota venus.
¶ Capitulo.47.
Ingẽiosus amor portas z claustra resoluit
Uincit quicquid obest ingeniosus amor.
¶ Auctor.l. qui dicitur facetus.c.6. Nil hñ
cernit amor videt omnia lumine ceco.
Fallitur in multis anxietate sua.
¶ Andreas ad gualterium: de amore: li.i.
Amor est passio quedam innata: proce-
dens ex visione z imoderata cogitatiõe for
me alterius sexus ob quã quidez aliq̃s sup
omnia cupit alterius potiri amplexibꝰ: oia-

q̄ de vtriusq̄ voluntate in ipsius amor's precepta compleri. ☞ Lib. 3 Semper timet amans ne sibi voluntas atq̄ fides alteret amantis: ⁊ hanc cogitationem amanti non potest vigilia neq̄ somnus auferre. Quē ve re gladius pertingit amoris: continua deq̄ coamato ac sine intermissione cogitatione quassatur: nullis q̄ diuitijs nulloue in hoc seculo tantum posset honore vel aliqua di gnitate beari quantum si iuxta proprij ani mi voluntatē suo recte fruatur amore. Nō reperitur aliquis adeo diuinis eloquijs eru ditus: si maligno spiritu comitante: amoris aculeis instigetur: qui contra mulieres co gnatas sibi ⁊ affines ac deo dedicatas femi nas sciat vnq̄ frena cōtinere luxurie. Ma gis sapientes dicuntur insanire amore ⁊ ar dentius carnis voluptate: q̄ qui minori sci entia gubernantur. Sed ⁊ magis sapientes viri postq̄ in amore delinquunt luxurie cō tem nere solent excessus q̄ qui modica sūt scientia fulti.

¶ Mattheus vindocinensis: de hysto. tobie c. 36. Est amor iust' iudex aduersa maritās Rerum naturas degenerare facit.
Anxietas in amore sapit: dulcescit amarum

¶ Gaufridus: in poetria. c. 67.
Litibus alterius quando bellant amantes
Crescit in hoc bello linguaꝝ pax animorū.
Hoc odio conditur amor.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 50. Subuertit mentē pulchra puella viri.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi: Nec capit humanas animas plus femina quicq̄
Que se luxurie supponit gratis amica.

¶ Prouerb. vulg. Lamore orbo.
Amor nō guardo paraco ne richeze
Ne lamor ne la tosse sepo celare
Amor za no cura raron ne mesura.

¶ De concupiscentia veneree vo luptatis. Rubrica. 6.

Ouidius sine titulo: seu a morꝭ: li. 2. c. 18 ⁊ fi. Quod lꝫ ingratum est: qō non licet acrius vrit.

☞ Libro. 3. ⁊ fi. capitulo. 4.
Nitimur in vetitū cupim' s semꝑq̄ negata
Juuat in concessa voluptas.

☞ Jdem de arte amandi: li. j.
Utq̄ viro furtiua venus: sic grata puelle.

☞ Libro. 3. ⁊ fina.
Que venit ex tuto min' ē accepta voluptas

¶ Quintilianus declamat. 13. declamat.
Non fouet non nutrit ardorem concupiscē di: vbi frui licet.

¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Si sit furtiuus dulcior omnis amor.

¶ De amenitate actionis vene ree. Rubrica. 7.

Ouidius sine titulo: seu a morꝭ: li. j. c. 4.
Jlla verecūdis lux ē ꝑbēda puell.
Qua timidus latebras speret habe re pudor. ☞ Libro. 3. ⁊ fi c. 4.
Juuat inconcessa voluptas

☞ Capitulo. 13. ⁊ penul.
Est qui nequitiā locus exigat: ōibus illum
Delitijs imple: sit procul inde pudor
Hinc simul exieris lasciuia primus omnis
Absit. Et in lecto crimina pone tuo.
Jllic nec tunicam tibi sit posuisse pudori.
Nec femori impositū sustinuisse femur.
Jllic purpureis condatur lingua labellis
Jnq̄ modos venerem iste figeret amor
Jllic nec feroces nec verba iuuancia cessent
Spondaq̄ lasciua mobilitate tremat
Jndue cum tunicis metuēte crimina vultū
Et pudor obscenum diffiteatur opus.
Jdem de arte amandi li. j.
Utq̄ viro furtiua venus: sic grata puelle.
☞ Libro scdo.
Odi cōcubitus qui non vtrūq̄ resoluunt.
Me voces audire iuuat sua gaudia falsas.
Crede mihi nō ē veneri ꝑpagāda voluptas
Sed sensum tarda prospicienda mora est.
Cū loca repieris que tangi femina gaudet.
Non obstet tangas quo minus illa pudor
Aspicias oculos tremulo fulgore micātes.
Ut sola l'quida sepe refulget aqua.
Accedēt questus: accedet amabile murmur

Et dulces gemitus: aptaq; verba ioco.
Sed neq; tu dñam velis maioribus vsus
Desüe: nec cursus anteat illa tuos.
At metã pro pte simul: tũc plena voluptas.
Cum pariter victi femina virq; iacent:
Hic tibi seruãdus tenor est cũ libera dãtur
Ocia: furtiuum nec timor vrget opus.
Cum mora nõ tuta est totis icũbere remis.
Utile: ⁊ admisso subdere calcar equi
¶ Libro. 3. ⁊ fi.
Que venit ex tuto min⁹ ẽ accepta voluptas
Sentiat ex imis venerẽ resoluta medullis
Femina: ⁊ ex equo res iuuet illa duos
Nec blãde voces iocũdaq; murmura cessẽt
Nec taceãt medijs improba verba iocis.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Nõ tũc simpliciter iungant̃ grata libella.
Sed teneãt longas sua via pressa moras.
Mobiles iterea strĩgat man⁹ vna mãmillas
Sed femur ⁊ venter sentiat inde vicem.
Sic postq̃ ludis fuerit calefactus vterq;
Uestibus eiectis crura leuare decet.
Sed fit furtiuus dulcior omnis amor

¶ De meretricio amore. Rubrica. 8.

Salomon in puerbijs. c. 5. Fauus stillans labia meretricis ⁊ nitidi⁹ oleo guttur eius: nouissima autem illius amara quasi absinthium: ⁊ acuta quasi gladius biceps. Uagi sunt gressus meretricis: ⁊ inuestigabiles. Longe fac a meretrice viã tuã: ⁊ ne appropinques foribus dom⁹ eius.
¶ Terentius in eunucho. c. 22. Quomodo adolescentulus Meretricum ingenia posset noscere Mature. ¶ Capitulo. 24.
Audaciam meretricum specta.
¶ Ouidi⁹ fine titl'o. l. j. c. 10. Sola viro mulier spolijs exultat ademptis.
Sola locat noctes: sola locãda venit.
Et vẽdit q͂ vtrũq; iuuat: qđ vterq; petebat
Pro male conducto gr̃a nulla thoro.
Parcite formose precium ꝑ nocte pacisci.
Nõ habet euẽtus sordida preda bonos.
¶ Quintilianus declamationum. 13. declamat. Iuuentas credo meretrices vt eẽt aliquid qđ liceret amare pauperibus.
¶ Cato. capl'o. j. Meretrices fuge.
¶ Uersificator fabularum esopi. Thaida si quis amat sua se non credat amari.
Thais amore carens munus amãtis amat.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 5.
Si se supponat meretrix nõ pstat amorem
Nõ amat id qđ agit: sed qđ habere cupit.

¶ De incestuoso ⁊ nephario coitu. Rubrica. 9.

In leuitico c. 8. Cũ masculo non cõmisceberis coitu femineo: q2 abhomĩatio est. ¶ 20. c. Qui dormierit cũ masculo coitu femineo: vtriq; operati sunt nephas morte: moriantur. Qui super vxorem filiam duxerit matrem eius: scelus operatus est: viuus ardebit cũ eis. Qui cum iumento ⁊ pecore coierit: morte moriatur: pecus quoq; occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento: simul interficietur cum eo.
¶ Moyses in deuteronomio. c. 27. Maledictus qui dormierit cum vxore patris sui. Maledictus homo qui dormierit cũ oĩ iumento. Maledictus qui dormierit cum sorore sua. Maledictus qui dormierit cum socru sua.

¶ De molestia ⁊ damno amoris venerei. Rubrica. 10.

Salomon in prouerbijs. c. 9. Mulier viri preciosam animã rapit. Nunqđ abscondere potest homo ignem in sinu suo vt vestimenta illius non ardeant: aut ambulare super prunas vt nõ comburãtur plante eius. ¶ Idẽ in ecclesiast. c. 7. Mulier laqueus venatorũ est: ⁊ sagena cor ei⁹ Uincula enim sunt manus illius: qui placet deo effugiet eam: qui autem peccator est capietur ab illa.
¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 9. Propter speciẽ mulieris multi perierunt. ¶ 19. c. Uinum ⁊ mulieres apostatare faciunt et sapientes: ⁊ arguũt sensatos.

¶ Virgilius eneid. l. 4. post mediu. Improbe amor qd non mortalia pectora cogis.
¶ Tullius tusculanarum questionu. l. 5. 7 f. Nunq finem inueniet libido.
¶ Ouidius de arte amandi. l. 2. Quod iuuat exiguum plus est quod ledit amantes
Preponantq animo multa ferenda suo.
¶ Idem de tristibus. l. 4. e. j.
Sensit amas sua dana ferre tn beret in illis
Materiam culpe persequiturq sue.
¶ Quintilianus declamationum. 14. decla. Ex omnibusq nobis patientib extorquet affectus hoc seuissimum patimur q nemo vult in amore sanari.
¶ Seneca tragediarum in octauia. c. 9. Luxuria pestis blanda. ¶ Idem declamat. in p hem. Nihil tam mortiferum ingenijs q luxuria est.
¶ Lucanus. l. 5. Heu quantum mentes dira tur in equas Justa venus: dubiu trepiduq ad prelia magne: Te quoq fecit amor.
¶ Statius thebaidos. l. 6. Nunc opus est animis infestos tollere cestus
Cominus: hec bellis 7 ferro proxima virt. Subdit amor stimulos.
¶ Juuenalis. l. saty. vnica. Nulla inuenies que parcat amati. Ardeat ipsa lz tormentis gaudet amatis: Et spoliis.
¶ Cecilius. f. de bta vita. l. 4. Tres sunt oes affectus qui homies in oia facinora precipites agunt: Ira: cupiditas: libido.
¶ Fulgentius. l. 2. fabula. 12. Omnis qui luxuriam amat cecus est. ¶ Lib. 3. 7 fi. f. 8. Amor cum periculo sepe concordat: 7 dum ad illud non solum natat qd diligit: nunq videt qd expedit.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 50. O deus in quantis animus versat amatis. Que timor hac illa pellit amorq grauis.
¶ Auctor. l. qui dicitur facetus. c. 6. Effici fatuus q sic amat vt modus absit. Negligit officium quilibet inde suum.
¶ Gualterius de castellione. li. primo.
Non te emolliat intus
Prodiga luxuries: nec fortia pectora frangat
Mentis morb amor latebris 7 murmure gaudes.
Si bacho veneriq vacces q cetera subdis. Subiuga ven sti: perijt delata vacantis.
Libertas animi veneris flagrante camino.
Mens hēt interius rixas 7 bella moueri.
Imperat 7 suadet: rōnis 7 vile sepulchru.
Ebrietas rigidos eneruat h duo mores.
¶ Matthеus vindocinensis in poetria. pt. 2. c. 4. Eneruat studiu pernitiosa venus.
¶ Andreas ad gualterium de amore. l. 3. Nullus tanto dilectionis alicui vel amicitie vinculo colligatur: si cognouerit ipsum pro sue vxoris vel filie vel propinque instāter esse amoris sollicitu: quin statim cōtra ipsum non incipiat odij liuore moueri ac indignatiōis venena concipere. Qui amat vehementi quadam seruitute ligatur: 7 cor interius iaculatur. Omnem enim extraneoru collocutionem vel deambulationem aut insolitam cōmorationem amans in coamātē ex amoris zelo timescit. Semp timet amās ne sibi voluntas atq fides alteretur amāti: 7 hanc cogitationem amanti non potest vigilia neq somnus auferre. Quas penas viuendo patiuntur amantes: non mihi videt quēq posse plenius edoceri: nisi fuerit magna experientia eruditus.

¶ De exclusiuis 7 adminiculatiuis amoris venerei 7 eius libidinis. Rubrica. 11

Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 9. Auerte faciem tuam a muliere corrupta: 7 nō circūspiciаs speciem alienam: propter speciem mulieris multi perierūt: 7 ex h concupiscentia quasi exardescit.
¶ Terentius in andria. c. 7. Da quāto sati est id te dare operam qui istum amorem. Ex animo amoueas tuo: Dz id loqui quo magis libido frustra incendatur tua.
¶ Catullus. c. 8. Nlla viro iurāti feia credat Nulla viri speret sermones esse fideles Quis du aliqd cupiēs aius pgestit adipisci: Nil metuūt iurare: nil pmittere parcunt. Sed simul ac cupide mētis saciata libido ē.

Dicta nihil metuere:nihil piuria curant.
¶ Capitulo. 11. z pe.
Difficile est longũ subito deponere amorẽ.
¶ Ouidius de remedio amoris:lib.j. Quale
sit id qđ amas celeri circũspice mentem.
Et tua lesuro subtrahe colla iugo.
Ocia si tollas perire cupidinis artus.
Contenteqꝫ iacent z sine luce faces.
Cedit amor rebus:res age tutus erit.
Affluit incautis insidiosus amor.
Desidiam puer ille sequi solet:odit agẽtes.
Da vacue menti quo teneatur opus.
Sepe refer tecum scelerate facta puelle.
Et pone ante oculos omnia damna tuos.
Profuit assidue vicijs insistere amice.
Erige qꝫ cantent si q̃ est sine voce puella:
Fac saltet:nescit si qua mouere pedem.
Barbara sermone ẽ:fac tecũ multa loquat.
Si male dẽtata est:nãra qđ rideat illa.
¶ Libro.2.
Secta bipartito cũ mens discurrit vtrem
Alterius vires subtrahit alter amor.
Intrat amor mentes vsu:dediscitur vsu.
Ad mala q̃sqꝫ aĩuꝫ referat sua ponet amorẽ
Nam tibi secretos: augent secreta furores
Est opus auxilio turba futura tibi.
Et loca sepe nocent:fugito loca conscia vr̃i.
Concubitus:causas illa doloris habent.
Ut pene extinctũ cinerẽ si sulphure tentes.
Uiuit:z ex minimo maximus ignis erit.
Sic nisi vitaris quicquid renouabit amorẽ
Flãma recandescet que modo nulla fuit.
Non hẽt vnde suũ pauptas pascat amorẽ.
Daunius: haut libicis bulli⁹ tibi missus ab
Adueniat megaris nori⁹ oĩs erit. (oris.
Nec minus erucas aptũ vitare salaces.
Et quicquid veneri corpora nostra parat.
¶ Paulus apl's in epistola ad ephesios.c.4.
Nolite inebriari vino in quo est luxuria.
¶ Seneca tragediarum:in hyppolito c. 2.
Quisquis in primo obstitit.
Pepulitqꝫ amorem:tutus ac victor fuit
Qui blandiendo dulce nutriuit malum.
Sero recusat ferre quod subijt iugum.
¶ In octauia.c.10.
Uis magna mentis blãdus animi calor.
Amor est:iuuenta gignitur luxu:ocio
Nutritur inter leta fortune bona.
Quẽ si fouere atqꝫ alere desistas cadit.
¶ Ualerius maximus:li.2.ti.j. Massilia ci/
uitas nullũ aditum in scenam mimis dat:
quorũ argumenta maiore ex parte stuprati
onũ continent actus ne talia spectãdi cõsue
tudo etiã imitandi licentiã sumat.
¶ Fulgentius.l.2.fabula.12
Libidinem sapientia contemnit.
¶ Cato:capitulo.5.z fi. Cum te detineat ve
neris damnosa voluptas:
Indulgere gule ne li:que ventris amica ẽ.
¶ Isydorus in synon. solliloquiorum.l.2.
c.7. Ieiunio libido restringitur. ¶ 10.c. Ce/
det libido rebus:cedet operi:cedet industrie
z labori.
¶ Auctor.l.qui dicit pamphylus: Usu cre/
scit amor omnis:decrescit et vsu
Omnis z impastus attenuatur amor.
¶ Andreas ad gualteriũ de amore.l.3. Res
talis luxuria est quã persequẽdo vincimur:
z eam fugiendo fugamus.

Extus z vltimus liber quar/
te partis tractat de conuictu
viri z mulieris sub his titul.

¶ De laudibus mulierũ et
acceptabilitate eap. Rica.j.

In genesi.c.13. Dixit
oĩs mulieri
In dolore paries filios: z sub viri
ptãte eris z ipse dñabitur tibi.
¶ Aristotel. de hysto.animaliũ.l.8.c.j. Mu
lier viro misericordior est. Minus sunt ira
cunda femella omnia masculinis: excepta
vrsa z pardolo.
¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast.c.36. Ubi
non est seps diripit possessio: z vbi nõ est
mulier gemescit eger.
¶ Paulus apl's:in epistola.j.ad corinthios.
c.11. Mulier gloria est viri. Nõ est creat⁹
vir pter mulierẽ:sed mulier pter virũ.

¶ Lex coð.ti. qui potiores in pig.ha.l.assiduis: Quis mulieres nõ miseretur propter obsequia que maritis prestãt: pter partus periculum: ꝛ ipsam liberorũ procreationẽ?

¶ De vicijs mulierum ꝛ reprobatione earum. Rubrica.2.

Salomon in puerbijs.c.31.ꝛ fi. Mulierem fortẽ quis inueniet? ¶ Idẽ in ecclesiast.c.7 Ait salomon virũ de mille vnum repi. Mulierem ex omnib⁹ non inueni.

¶ Jesus filius sirach.in ecclesiest.c.25.Ois malitia est nequitia mulieris. Non est caput nequius super caput colubri: ꝛ non est ira super iram mulieris. Breuis omnis malitia super malitiã mulieris. A muliere initium factum est peccati: ꝛ per illã omnes morimur. Non des mulieri venam neq̃ pdeundi.

¶ Terentius in eunucho.c.18. Noui ingenium mulierum: nolunt vbi velis: vbi nolis cupiunt vltro.

¶ Uirgilius eneið.l.4.circa fi. Uariũ ꝛ mutabile semper Femina.

¶ Tullius retho.artis veteris: lib.j.c.13. Mulierum genus auarum est.

¶ Quintilianus declamationum.j.declam. Sũt ꝛ feminis ad scelere vires cum habent cãs viroꝝ. Quinimoñ iterroges: facili⁹ hec pectora metus: odiũ ira corrumpunt. ꝛ qm̃ non hñt roboris tm̃ vnde vicia mẽtiũ vincant plerũq̃ facinus infirmitate fecerunt.

¶ Seneca tragediaꝝ: ĩ hyppolito.c.7. Quid finat inausum femine preceps furor. ¶ Idẽ de remedijs fortuitoꝝ.c.21.ꝛ fi. Qꝫ multe diu custoditum pdiderunt decus. Nihil tã mobile q̃ feminarum volũtas: nihil tã vagum. Qꝫ multe quos in adolescentia amauerit in senectute cõmuni reliquerunt. Qꝫ multaꝝ notus amor odio nocior emutat⁹ ẽ.

¶ Juuenalis.li.2.saty.vnica: Intolerabili⁹ nihil est q̃ femina diues.

¶ Lex coð.ti.de sponsalibus.l.si pater. Plerũq̃ cõsiliũ femine aduersus pp̃ria cõmoda inuenitur laborare.

¶ Cassiodorus epistolaruꝫ: li.2.e.11. Sex⁹ femineus ad mutabilitatis vitia patet.

¶ Bernardus de improbatione vitioꝝ.c.6. Pestis auaritie fragili viget in muliere.

¶ Andreas ad gualteriũ de amore.l.3 ꝛ fi. Fluctuosus est animus mulieris ꝛ inscrutabilis. ¶ Idem in libro de dissuas.vr. Mulier in amplexu demolitur ꝛ molit. Uir in mollitiam abiens deiuratur. Operosa ẽ mulieris astutia: fumitq̃ animos in crimine deprehensa. Per mulierẽ vir se vix dedidicit.

¶ Jacobus beneuentanus.c.42. Non bene secretum mulier tenet: ĩmo reuelat.

¶ Capitulo.50.

Mobile cor cũctis ꝛ mẽs ẽ vana puellis.
Firmum propositum femina nulla gerit.

¶ De laude matrimonii ꝛ acceptabilitate. Rubrica.3.

In genesi.c.2. Reliquet homo patreꝫ ꝛ matrem ꝛ adherebit vxori sue: ꝛ erunt duo in carne vna.

¶ Thobie.c.6. Hi qui coniugium ita suscipiunt vt deum a se sua mente excludant: ꝛ sue libidini ita vacent: sicut equus ꝛ mulus in quibus non est intellectus: habet potestatẽ diabolus super eos.

¶ Aristotel.hyconomicoꝝ.l.i. Cõmunicatio femine ꝛ masculi nã est maxime.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.25. Beatus qui habitat cum muliere sensata. ¶ 26.c. Mulieris bone beatus vir: numerus enĩ bonorũ illius duplex. Grã super grãm mulier sancta ꝛ pudorata.

¶ Catullus poeta.c.9. Est ne nouis nuptijs odio venus atq̃ parentum
Frustrãtur falsis gaudia lachrymulis.

¶ Paulus apostolus: epistola.j.ad corinthios.c.7. Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autẽ vnusquisq̃ suam vxorẽ habeat: ꝛ vnaqueq̃ suũ virum habeat. Dico non nuptis ꝛ viduis: bonum est illis: sic maneant. Quod si non continent nubant. Melius est enim nuberẽ

q vxi. Solutus ab vxore: es noli querere vxorem. Si aut acceperis vxorem no peccasti. ¶ Idem epla ad hebreos. c. 13. z fi. Honorabile est connubium in omnibus: z torus immaculatus.

¶ Seneca de remediis fortuitorum 21. z fi. Uxor aduenticiu bonum est: non est iter illa que vnicuiqz semel contingunt.

¶ Lex auten. ti. de consulib9. §. alia vero no decorabitur. Uxores coruscatur radijs maritorum.

¶ De prouidentia cotrahedi vel no cotrahedi matrimonium. Rubrica. 4

Ronica de nugis phorum. c. 7. s. de cleobolo. Cleobolus vnus de septem sapientibus ait vxorem ducendam ex paribus. Nam si ex maiorib9 ceperis: inquit duos habebit cognatos.

¶ Aristotel. hyconomicorum. l. 3. z fi. Oportet nihil omittere curantem ad virtute vxoris seipsum: vt iuxta posse ex optimis prolem posset procreare.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 7. Trade filiam: z grande opus feceris z homini sensato da illam.

¶ Ouidius: epistolarum. c. 9. Qz male ineqles veniunt ad aratra iuuenci.
Tam premitur magno iuge nupta minor.
Si qua voles apte nube pari.
¶ Idem de fastis. l. 3.
Nubere si qua voles qtus ppabitis ambo
Differ. hnt parue comoda magna more.
¶ Libro. 5.
Mense malum maio nubere vulgus ait.

¶ Seneca de remediis fortuitorum. c. 21. z fi. Inuenies si nihil queris nisi bonam vxore.

¶ Cato. capitulo. 4.
Uxore fuge ne ducas sub nomine dotis.
Nec retinere velis si ceperit esse molesta.

¶ Bertrandus hyconom. c. 27. z fi. Mater remaritari querit: stulte agit. Sed vt peccata sua deploret: vtinam ipsa senex accipiat iuuene: nam non ipsam: sed sua quesiuit: qbus habitis bibet cum eo doloris calicem: quem optauit.

¶ Jacobus beneuentanus. ca. 46. Nolo q vxorem ducas cui no dominari aut qua no possis tibi bene corrigere.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi:
Quo fuit asperior que postea nupsit amati.
Tanto gratior est ipsa futura viro.

¶ De officio z cura pertinendi ad vxores z maritos. Rubrica. 5.

Salomon in prouerbiis. c. 12. Mulier diligens corona est viro suo. ¶ 14. c. Sapiens mulier edificat domu suam. Insipiens extructam quoqz destruet manibus.

¶ Plato in menone. circa prin. Decet mulierem domu bene dispensare: salua facienteq que intrinsecus: z obsequentem esse viro.

¶ Aristo hyconom. l. 3. z fi. Bonam mulierem his qntus sunt decet dominari oibus curantem singulorum. Auri multitudo non tanti est ad virtutez mulieris quanti moderantia in omni opere z desiderium honeste z bene ordiate vite. Difficile est viro scire que intus fuit. Audiat quidem mulier virum in omnibus: z secum deliberet z obediat etia in eo qd ille preceperit. Non sic viro turpe est eoru que intus sunt aliquid agere: sicut mulieri inquirere eo que sunt foris.

¶ Petrus apls: epla. j. c. 3. Mulieres subdite sint suis viris.

¶ Paulus apls. e. j. ad corintbios. c. 7. Uxori vir debitum reddat: similiter aut z vxor viro. ¶ Idez. e ad colossenses. c. 3. z p. Mulieres subdite estote viris: sicut opz in dno.

¶ Seneca de remediis fortuitorum. c. 21. z fi. Cum maritu te cogitaueris z viru cogita.

¶ De mutua dilectione z fide mariti z vxoris. Rubrica. 6.

In genesi 2. c. Reliquet homo patrez z matrem z adherebit vxori sue: z erunt duo in carne vna.

¶ Aristotel. ethicoru. l. 8. c. 7. Uiro z vxori amicitia videtur fm natam existere. ho enim

¶ De custodia & indagatione suspecte impudicitie mulieri. Rubrica. 9.

Theophrastus. in aureolo tractatu de nuptijs: Quid prodest diligēs vxoris custodia cū vxor impudica seruari non possit: pudica non debeat. Infida enim custos est castitatis necessitas. Difficile custoditur qd plures amant. Ad minorem miseriam dñi deformis habetur qz formosa seruatur: nihil tutum est in quo totius populi vota suspirāt. Alius forma: alius ingenio: alius facecijs: alius liberalitate sollicitat: aliquo modo expugnatur qd vndiqz accersitur.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 26. In filia non auertente se firma custodiā: ne inuenta occasione vtatur se.

¶ Ouidius sine titulo seu amorum. l. 3. c. 4.
Dure vir iposito tenerę custode puelle:
Nil agis: ingenio quecqz tuenda suo est.
Nec custodiri ni velit vlla potest.
Nec mentē seruare potes lz oīa claudas.
Cū peccare lz peccat minus ipsa potans.
Semina neqz languidiora facit.
Desine crede mihi vitia irritare vetando.
Obsequio vinces aptius ipse tuo.
Nitimur in vetitū: cupimus sempqz negata
Centū fronte oculos centū ceruice gerebat
Argus: & hos vnus sepe fefellit amor.
Juuat inconcessa voluptas.
Si sapis indulgere dñe. vultusqz seueros
Exue: nec rigidi iura tuere viri.
¶ Idem de arte amandi. l. j. circa fi.
Heu facinus: nō ē hostis metuēdus amāti
Quos credis fidos effuge tutus eris.
¶ Libro. 2. circa fi.
Cogis adulteriū dādo tēpusqz locūqz.

¶ Quintilianus declamationum. 14. declamat. Amat que queritur qz nō amatur.

¶ Juuenalis. l. 2. saty. j.
Si quis custodiet ipsos:
Custodes: casta est. & ab ipsis incipit vxor.

¶ Bertrandus: hyc onomica. c. 10. De feminis tuis suspectis quid agant ignorantiam non scientiam queras.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi:
Nolo virum doceas vxoris crimē amare.
Quod sciri potius qz fieri grauat hunc.
Opprobrijs autē proprijs dat nemo libenf
Nec tenec quēqz talia scire vellet.
De quo culpasti mulierē cogis amare.
Et verum falso crimine sepe struis.

¶ De modestia vxorum & dissuasione vxorationis. Rubrica. 10.

Salomon in puerbijs. c. 21. Melius ē habitare in terra deserta qz cū muliere rixosa & iracunda.

¶ Theophrastus in aureolo tractatu de nuptiis. Ad minorem miseriam domini deformis qz formosa seruatur: nihil tutum est in quo totius populi vota suspirāt. Alius forma alius ingenio: alius facetiis: alius liberalitate sollicitat. Aliquo mō expugnatur qd vndiqz accersitur.

¶ Aristotel. hyconomicorum. l. 3. & fi. Aduersitates nolunt cōicare nō optime mlierꝫ.

¶ Jesus fili⁹ sirach. in ecclesiast. c. 25. Mulier si primatum habeat 9tria erit viro suo.

¶ Terētius in hecyra. c. 5. Uno aīo oēs socrus oderūt nurus: viris eē aduersas: eque studium est: filiis ptinacia est. In eo deniqz oēs mihi videnf ludo docte ad malitiam.

¶ Quintilianus declamaf. j. declamaf. Facinus ē: qz bonos puignos nouerce facili⁹ decipiūt: nec leui⁹ oderūt. Notū h̄ ac vulgare facin⁹ ē qz pleriqz 9 liberos amanf vxores & sequētiū mrimonioꝝ nō aliūde qz de dāno pietatis effect⁹ ē. Sen⁹ īfirmissime sentitur ē senex marit⁹ & vxorē charitatꝫ ardorē flagrāti⁹ frigidis 9cipim⁹ affectibus.

¶ Juuenalis: lib. 2. saty. j.
Semp hēt lites alternaqz iurgia lectus.
In quo nupta iacet: mīmo dormif in illo.

¶ Fulgentius mitologiaꝝ. l. j. fa. 21. & fi Sicut nihil benigna supius 9iuge: ita nihil infesta crudelius muliere.

¶ Cato. c. 2. Nil temē vxori dē suis crede qrē ti. Sepe & eñ mlier quē 9iunx diligit odit.

ta atrribilia ꝛ terribilia. ͱ 8. c. In sustinēdo tristitiā fortes dicuntur. Difficilius est a tristitia sustinere q̄ a delectationibus abstinere. ͱ Idem magnorum moralium. lib. I. c. 4. Si aliquē valde facias impauidum: qđ deos non timeat: non fortis sed insanus ē. Si autem timentem omnia timidus. Fortis ergo erit non qui timet omnia: neq; qui nihil. Mensurati timores augent fortitudinem. ͱ 32. c. Si quis non timet tonitrua aut coruscationes: aut aliud qđ super hominē terribilium est: non fortis est: ꝫ insanus. ͱ 36. c. Non vtiq; omnino absq; passione ꝛ motu fit fortitudo. ͱ Idem rethoricorum. li. I. c. 13. Fortitudo ꝑpē quā singuli actiui sūt bonorū operum in periculis: ꝛ vt lex precipit: ꝛ obsequentes legi. timiditas autem cōtrarium. ͱ Idem polyticorum. l. 7. c. 10. Utef studiosius vir ꝛ paupertate ꝛ egritudine: ꝛ aliis prauis fortultis bn̄.

¶ Terentius in heccyra. c. 15. Istuc est sapere vbicūq; opus sit animum posse flectere ͱ In phormiōe. c. 6. Fortes fortūa adiuuat

¶ Oratius in sermonibus. l. 2. serm̄. 2.
Uiuite fortes
Fortiaq; aduersis opponite pectora reb⁹.

¶ Tullius de officiis. l. I. c. 36. Fortis animi ꝛ constantis est: nō perturbari in reb⁹ asperis: nec tumultuatum de gradu deiici: ꝫ presētis animi vti consilio: nec a rōne discedere. ͱ Idem rethoricoꝝ. artis veteris. l. 2. c. 9 Fortitudo est considerata periculorum susceptio ꝛ laborum perpessio. Fortitudinis partes sunt: Magnificentia: Fidentia: Patientia: Perseuerantia. ͱ Idem rethoricoꝝ artis noue. l. 3. c. 2. Fortitudo est reruꝫ magnarum appetitio: ꝛ rerum humilium contēptio: ꝛ laboris cū vtilitatis rōne perpessio ͱ Li. 5. c. 10. Ei non multum potest obesse fortuna qui sibi firmius in virtute q̄ in casu presidium collocauit. ͱ 21. c. Fortitudo contemptio est laboris ꝛ periculi cum rōne vtilitatis ꝛ compensatione cōmodorum. ͱ Idem de oratore. li. 2. Magna laus ꝛ admirabilis videri solet tulisse casus sapienter aduersos: non fractum esse fortuna: retinuisse in rebus asperis dignitatem. ͱ Idem tusculanarum qōnum. l. I. in fi. Teneamus vt nihil censeamus esse malum qđ sit a natura datum omnibus. ͱ Li. 2. Qui id quod vitari nō potest metuit: is viuere animo q̄eto nullo modo potest. Qui mortem nō timet magnum: is presidium sibi ad beatam vitā comparat. Nunq̄ ingemiscit vir fortis ꝛ sapiens nisi forte vt se incendat ad firmitatem.

¶ Ouidius de fastis. l. I. Omne solum forti patria est: vt piscibus equor.
Ut volucri vacuo quicquid in orbe patet.

¶ Paulus ap̄ls. e. 2. ad corinthios. c. 12.
Uirtus in infirmitate perficitur.

¶ Seneca tragediarū in hercule furēte. c. 3.
Quēcūq; fortem videris: miserum neges.
ͱ In medea. c. 3.
Fortuna fortes metuit: ignauos premit.
Fortuna opes auferre: non animū potest
ͱ Idem epistolarum ad lucill. li. 5. c. I. Puto fortiorem esse q̄ꝫ in ipsa morte est q̄ꝫ qui circa mortem. mors enim admota etiā imperitis animum dedit non vitandi ineuitabilia. ͱ Li. 7. c. 8. Da operam nequid vnq̄ꝫ inuitus facias: quicquid futurum est necesse est futurum: repugnantiā volente necessitas non est. ͱ Li. 13. e. 7. ꝛ pe. Sapiēs vincit virtutem fortunam. ͱ Lib. 14. e. 2. Non affligitur sapiens liberorum amissione: non amicorum. eodem enim animo fert illorum mortem quo suam expectat. ͱ Li. 17. e. 4. ꝛ pe. Iniquum est queri de eo qđ vni accidit ꝛ omnib⁹ restat. ͱ Idem de clementia. Decet magnanimitas quēlibet mortalem: etiā illum infra quē nihil est situꝫ quid enim maius aut fortius q̄ malaꝫ fortunam recondere. ͱ Idem de consolatione ad helbiam matrem: Nec secunda sapientem euehūt: nec aduersa demittunt. ͱ Ideꝫ de consolatione ad paulinum: Quid tā humile ac mirabile est q̄ consumenduꝫ se dolori cōmittere. ͱ Idem de trāquillitate animi. Nihil tam acerbuꝫ est in quo nō equ⁹

animus solatiū inueniat. ☞ Idē de prouidē tia. Ignis aurū ꝓbat: miseria: fortes viros.
¶ Lucanus poeta. l. 4. Cupias q̄ðcūq̄ ne/ cesse est. ☞ Libro. 7.
Fortissimus ille est
Qui p̄m̄ptus metuēda pati: si comin⁹ istēt
Et differre potest.
¶ Ualerius maximus. l. 5. ti. de parentibus qui obitū filioꝝ forti animo tulerunt. Peri/ cles princeps atheniensiū inter quatriduū duob⁹ mirificis adolescentibus filiis spo/ liatus: his ipsis dieb⁹ ꝛ vultum pristinū ha/ bitum retinente ꝛ oratione nulla ex parte ī fractione ꝯcionatus est. Ille vō caput quo/ q̄ solito more coronatum gerere sustinuit: vt nihil ex veteri ritu propter domesticum vuln⁹ detraheret. Non sine causa igitur tan ti roboris animus ad olympii iouis cogno/ men ascendit. Anaxagoras audita morte fi/ lii: nihil mihi inquit in expectatum aut no/ uum nuncias. Ego enim illum ex me natū sciebam esse moriturū.
¶ Iuuenalis. l. 4. saty. i. Forte posce aīum mortis terrore carente.
¶ Marcialis cocus. l. vndiq̄ suscepto. c. 2.
Si metū tali arte sapis: q̄ðcūq̄ necesse est:
Id cupias animū canibus equipara.
Sub quocūq̄ onere: strepitu oīue labore
Rectū stare lica. gloria non modica est.
¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 3. Magnani mitas que ꝛ fortitudo dr̄ si insit aīo tuo cū magna fiducia viues liber intrepidus ꝛ ala cer. Magnū animi bonum est. non timere: sed constare sibi: ꝛ finem huius vite intrepi dus expectare. ☞ 4. c. In aduersis sis firmus in prosperis cautus ꝛ humilis.
¶ Ambrosius de officiis. l. i. c. 25. Est fortis qui se in dolore aliquo consolatur. Reuera iure ea fortitudo vocatur quādo vnusquis/ q̄ seipsum vincit aram continet: nullis ille/ cebris emollitur atq̄ inflectitur: nō aduer/ sis perturbatur non extollit̄ secūdis.
¶ Cecillius firmianus de beata vita: l. 4.
Malorum victrix est fortitudo.
¶ Augustinus in epigrāmatibus prosperi: emp. 49. Bonus nec temporalibus bonis extollitur: nec malis frangitur.
¶ Prosper sub. 35. emp. Rectorum est ad/ uersa pati ꝛ tolerare modeste.
Nec querula in quoq̄ voce mouere deum.
☞ Sub. 49. emp.
Nāq̄ bonos n̄ blāda iflāt: nec aspa frāgūt.
☞ Sub vlt. c.
Nō metuo exiliū: mūdus dom⁹ oīb⁹ vna ē.
¶ Cato. capitulo. 3. Rebus in aduersis ani/ mum summittere noli.
¶ Boetius de consolatione. l. 2. c. 7. Beata sors oīs est equanimitate tollerantis.
¶ Cassiodorus epistolarū. l. 2. c. 22. Equū est vt se cōmendet pietas, regalis fati vulne ra sauciata: q2 erigi plus merētur quos for tis sue aduersa p̄sserūt. ☞ Idem de anima c. 7. Contra aduersa ꝛ prospera remedialis opponitur fortitudo.
¶ Bernardus. l. de improbatione vitiorum c. 6. Non turbāt aduersa pios nec prospera tollunt.
¶ Gualterius de castellione. l. 5.
Nulla rei nouitas puertere fortia debet
Pectora: cū nulla teneatur lege fidelis
Esse homini fortuna diu. ☞ Libro. 6.
Pregraue vulnus acerbo
Curat̄ ferro: grauis ē medicina dolenti.
Asperior sanat grauiores potio morbos.
Naufragiū que tīmēs iactura sepe redemit
Nauta q̄ð potuit: ꝛ dāpnis dāpna leuauit.
Animi est fortis contēpnere mortem.
Non odisse tñ vitam: sed amare virorū est.
☞ Libro. 9.
Degeneres aī pectusq̄ ignobile: summum
Credunt esse bonum diurna viuere vita.
¶ Mattheus vindociū. in poetria. pt̄. i. c. 12
Uir est qui contra biformes euentus fortu ne vniformi mētis constātia militat ꝓmuni tus. ☞ Idem de hysto. tobie c. 30.
Lubrica fortune nō te ꝓmat alea viuas.
Maior in aduersis: prosperitate minor.
¶ Heinricus samariensis. l. 2. Contra fortu nam sis constans: sis patiens: sis
Ferreus aduersi te neq̄ fragat hyems.

¶ De patientia et impatientia. Rubrica. 2.

Salomon in prouerbijs c. 14. Impatiens operabitur stultitiam. Qui patiens est multa gubernatur prudentia. Qui autem impatiens est exaltat stultitiam suam. ¶ 16. c. Melior est patiens viro forti: et qui dominatur animo suo expugnatore est vrbium ¶ 19. c. Qui patiens est sustinebit damnum. ¶ 25. c. Patientia linietur princeps. ¶ Idem in ecclesiast. c. 7. Melior est patiens arrogante.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 2. f. de thalete. Thales milisius: qui primus sapiens nominatus est secundum quem et septem sapientes vocati sunt interrogatus qualiter quis infortunium facile ferret: ait si inimicos peiora pati videat. ¶ 6. c. f. de biante. Bias primesis dictus vnus de septem sapientibus dicebat fortunatum esse non patientem infortunia.

¶ Aristotel. polyticorum. l. 8. et fi. c. 2. Iuuenes propter etatem indelectabile nihil sufferunt volentes.

¶ Uirgilius eneid. l. 5. prope fi. Superanda omnis fortuna ferendo est.

¶ Tullius retho. artis veteris. l. 2. c. 9. Patientia est honestatis: aut vtilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diurna perpensio.

¶ Ouidius epistolarum. 5. e. Leniter ex merito quicquid patiare ferendum est.
Que venit indigne pena dolenda venit.
¶ Idem sine titulo. l. j. c. j.
Leue fit quod bene fertur onus.
¶ Libro 2 c. 3.
Deu quam quod cupies ponere: ferre graue est.

¶ Quintilianus declamationum. 10. declamat. Leuat omnes cruciatus omnem dolorem preparata mente composuisse patientia. Nulla pena est nisi inuito. non habemus vllum nisi ab impatientia dolorem. ¶ 11. declamat. Lenior est dolor qui disponit.

¶ Paulus apostolus: in epistola ad romanos. c. 5. Tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem.

¶ Seneca tragediarum in troa. c. 4. Quo plura possis plura patienter feras.
¶ In medea. c. 4.
Equum atque iniquum regis imperium feras.
¶ Idem epistolarum ad lucillum. l. 2. e. 6. et fi.
Multum addit sibi virtus lacessita.
¶ Idem de prouidentia. Marcet sine aduersario virtus: tunc apparet quanta sit quantumcumque polleat cum quid possit patientia ostendit. ¶ Idem de consolatione ad paulinum: Non ferre mala sua non est viri. ¶ Idem in prouerbijs: et macrobius saturnaliorum. l. 2. c. 18. ex auctore publij. Feras non culpes quod mutari non potest. Furor fit lesa sepius patientia.

¶ Lucanus. l. 9. Gaudet patientia duris.

¶ Cecilius firmianus de beata vita. l. 3. Patientia est malorum que aut inferuntur: aut accidunt cum equanimitate perlatio.

¶ Prudentius de psicomachia. c. 4.
Omnibus vna comes virtutibus associat:
Auxiliumque suum fortis patientia miscet.
Nulla anceps luctamen init virtute sine ista
Uirtus: nam vidua est quam non patientia firmat.

¶ Cato. c. 2. Maxima etenim morum semper patientia virtus. ¶ Capitulo. 4.
Quod merito pateris patienter ferre memento.
Cumque reus tibi sis ipsum te iudice damna.
¶ Capitulo. 5.
Cede locum lesus: fortune cede potenti.
Ledere qui potuit: poterit aliquando prodesse.

¶ Boetius: de consolatione. l. 2. c. j. Equo animo vt toleres oportet: quicquid intra fortune aream geritur. In patientia fortem exacerbabis quam mutare non possis. ¶ 7. c. Quis ille tam felix qui cum dederit impatientie manus statum suum mutare non oportet.

¶ Cassiodorus epistolarum. l. 10. e. 11. Sustinendo potius quam vindicando laudaberis.

¶ Gregorius in pastorali. c. 34. Tanto minus quisque ostenditur doctus quanto minus conuincitur patiens. ¶ 52. c. Quisque non tam que ab altero tollerat quam que ab ipso tolerantur attendat. si enim sua que portatur consideraret ea que ab altero sustinet leuius portat.

¶ Isydorus solliloquiorum. li. 2. c. 4. Omnia adversa equo animo porta. Dum tibi aliena pericula memoras: mitius tua portas. aliorum enim exempla dolorem relevant. Alienis malis facilius consolatur homo. Ab uno ferendum est: quod multis accidit tolerabile. Qui adversa patienter tolerat: deum sibi citius placat. ¶ 17. c. Patienter leviora portabis: si graviora fueris recordatus.

¶ Bernardus de improbatione vitiorum. c. 4.
Nobilis exuperat duras patientia linguas
Nullius adversi patiens furore movetur
Et expectata ferunt valiturum semina fructum
Et sua vir patiens vota videbit ovans.

¶ Mattheus vindocinensis in poetria pt. j.
Patientia conservativa est virtutis.

¶ Ricardus iudex venusinus. l. de pertractatione nupt. c. 40.
Quam patimur iuste non ita pena riget.

¶ De spnendis iuiciis et malis dictis. R. 3

Psalmista. 122. ps. Ab auditione mala non timebit iustus.

¶ Salomon. in ecclesiast. c. 7. Cunctis sermonibus qui dicuntur ne accomodes cor tuum: ne forte audias servum tuum male dicentem tibi: scit enim tua conscientia: quia et tu crebro maledixisti aliis.

¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 28.
Noli audire nequam linguam.
Seras auribus tuis facito.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. l. 10. e. 3 Equo animo audienda sunt imperitorum convicia: et ad honesta vadenti contemnendus est ipse contemptus. ¶ Lib. 15. e. 4. Eleganter demetrius noster solet dicere: eodem loco sibi esse voces imperitorum quo ventre redditos crepitus. quid enim inquit mea refert sursum isti an deorsum sonent. ¶ Li. 20. in fi. e. 6. Concludende sunt aures malis vocibus. ¶ Idem de clementia. Magni animi proprium est iniurias atque offensiones spernere despicere: humili loco positis exercere manum: litigare: in iram procurare ac morem ire sue gerere.

¶ Cato. capitulo. 4. Cum recte vivas ne cures verba malorum.
Arbitrii nostri non est quod quisque loquatur.

¶ Isydorus solliloquiorum. l. 2. c. 12. Disce mala ferre potius quam referre. Iniurias non respondeas. Convicium non retorqueas. Contumelias non rependas. Cum silentii patientia tacendo cito vinces. Maledicenti benedictionem oppone. Irascentem patientia declina. Blandimento iracundiam furentis dissolue. Vince nequitiam lenitate. Vince malitiam bonitate.

¶ Iohannes solobriensis anglicus in polycratone. l. 4. Octavianus augustus cum tyberius quereretur per epistolam quod multi de illo perperam loquerentur: ita rescripsit: Mi tyberi noli nimis indignum quemquam esse qui de te loquatur malum. satis est enim si hoc habemus ne quis nobis mala facere possit. Octavianus augustus cum eidem descendenti rome per sacram viam: desperatus quidam diceret: o tyranne: si essem inquit non diceres

¶ Bernardus. l. de improbatione vitiorum. c. 6.
Nobilis exuperat duras patientia linguas.

¶ De animi constantia seu perseverantia levitate pertinacia et mutabilitate. R. 4.

Cronica de nugis philosophorum. c. 6. l. de biante. Bias unus de septem sapientibus ait: quicquid proposueris firmiter servans persevera.

¶ Aristotel. magnorum moral. l. 2. c. 18. Perseverantia est contra tristitias: et substinens tristiatis iste perseverans est. ¶ 75. c. Pravus numquam est idem sibiipsi.

¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 27. Stultus sicut luna immutatur. ¶ 29. c. Vita nequam hospitandi de domo in domum.

¶ Terentius in adelphis: Numquam ita quisquam bene subducta ratione: ad vitam fuit: quin res etas usus semper aliquid apportet novi: aliquid moneat: ut illa que te scire credas nescias: et que tibi putaveris prima in experiundo repudies.

¶ Oratius in epistolis. l. 2. e. j. Quid placet: aut odio est quod non mutabile credas.

¶ Tulli⁹ de officijs:li.j.c.36. Fortis aīs & cō stantis est non perturbari in rebus asperis nec tumultuātē de gradu deijci: sed prestātis animi vti consilio: nec a rōne discedere. ※ 45.c. Ut aduersas res: sic secundas īmoderate ferre leuitatis est: preclara que est in omni vita: & idem sp vultus: eadēq; frons. ※ Idem rethoricorū artis veteris.l.2.c.9. Perseuerantia est in ratione bene considerata stabilis & perpetua mansio.

¶ Jacobus apostolus.e.vnica.c.j. Uir duplex animo incōstās est in oībus vijs suis.

¶ Seneca epistolarum ad lucillū: lib.j.e.2. Primum argumentum composite mentis existimo posse consistere & secum morari. Non conualescit planta que sepe transfertur. ※ Li.5.e.5. Ante omnia h cura vt constes tibi. ※ Li.7.e.4. Stultitie nihil constat: nihil diu placet. ※ Idē de tranquillitate animi: Humanus animus agilis est & pronus ad motus. Semper presentibus infesta est leuitas. ※ Idem de consolatione ad helbiaz matrem. Mobilis & inquieta homini mēs data est: nunq̄ se tenere potest. spargitur: & cogitationes suas in omnia nota atq; ignota dimittit vaga: & quietis impatiens & nouitate rerum letissima. ※ Idem in prouerbijs: Argumentum bene composite mentis est: consistere & secum morari.

¶ Marcialis cocus.l. vndiq; suscepto.c.2.
Mobilibus vētis simules ludibria mētis
Uescene: nunq̄ stas: sed quasi turbo volas
※ Capitulo.3.
Est mentis bene disposite consistere secū.
Et non in motus dissimiles ruere.
※ Capitulo.4.
Non bene firmatur radix que sepe mouet
Nec multa hospitia pignus amoris hn̄t.
※ Capitulo.5.
Cum adeo gaudes iouiane locali.
Cur tam sepe salis: ante qm̄ leuis es.
Signat enim motus mētis mutatio tanta.
Quod non concordes nec tibi conuenias.
Pōd⁹ habe. stabis: cū pōdere gleba ꝗeta ē.
Dirupitur puluis pro leuitate sua.
Nec natura loci tibi recte viuere donat.
Sed mens discreta propositaq; tenax.

¶ Auctor.l.de for bone.vite.c.4. Mobilis esto nō leuis: constans non pertinax.

¶ Cato caplo.2. Sperne repugnādo tibi tu contrarius esse.
Conueniet nulli qui secum dissidet ipse.
Constans & lenis vt res expostulat esto.
Tēpibus mores sapiens sine crimine mutat.
※ Capitulo.5.&fi.
Laudaris qōcūq; palam qōcūq; probaris.
Hec vide ne rursus leuitatis crimīe dānes.

¶ Boetius de disciplina scolarium: lib.3. Sicut in vnoquoq; opere mater inuenitur constātia: ita vniuerse doctrine nouerca est negligentia.

¶ Cassiodorus epistolarū.l.3.e.52. In hystrionibus rara est constantia honestumq; votum. ※ Lib.5.e.34. Leuissimi aīs mos est polliceri facile que non disponit implere. ※ Li.7.e.36. Duz sit homo cōmutabilis: nature sue qualitates habere desiderat.

¶ Gregorius in pastorali.c.43. Pertinaces nisi meliores se ceteris extimarent: nūq̄ cūctorum consilia sue deliberationi postponerent. Pertinacia quippe ex superbia generatur. Inconstantia ex leuitate generatur. Admonendi sunt pertinaces vt elationes sue cognitionis agnoscant & semetipsos vincere studeant: ne dum rectis aliorum suasionibus foris superari despiciunt intus a supbia captiuati teneantur.

¶ Mattheus vindoc. in poetria p̄t.j.c.6.
Jacturam fidei notat inconstantia mētis.
Palpitat in vario pectore rara fides.

¶ Gaufridus de hyronia curie papalis:
Constantes animos premia nulla mouēt.

¶ Jacobus beneuentanus.e.50. Mobile cor cunctis & mens est vana puellis.
Firmum propositum femina nulla gerit.

¶ Ricardus iudex venusinus.l.de pertractatione nupt.c.40. Nō est prudētis vario sermone moueri
Constantes animos premia nulla mouent.

¶ Prouerb. vulg. Chi sta ben non se moua.

¶ De spe et desperatione. Rubrica. v.

Salomon in proverbiis c. 13. Spes que differtur affligat aiam. ¶ 27. c. Ne glorieris in crastinu͂: ignorãs quid superventura pariat dies.

¶ Regum. l. 2. c. 2. An ignoras qꝫ periculosa sit desperatio.

¶ Aristotel. retho. l. j. c. 20. Sperãti consequit fantasia aliqua eius qd̄ sperat. ¶ Li. 2 c. 16. Juuenes bone spei sũt. Juuenes propterea qꝫ nõdu͂ in multis repulsã passi sũt viuũt ſm plurima spei: spes quidem futuri est: memoria aũt preteriti: iuuenibꝰ aũt qd̄ q̄dē futuꝝ multu͂: preteritum aũt breue. Juuenes facile seductibiles sũt: sperãt enim facile. Senes difficilis spei sunt: propter experientiam. plura enim eoru͂ que fiũt mala sũt eueniũt enim multa in deterius.

¶ Jesus filius syrach: in ecclesiast. c. 22. Ad amicũ tñ produxeris gladiu͂ ne desperes. ē enim regressus ad amicũ.

¶ Oratius in epistolis. l. j. e. 4. Grata superueniet que non sperabitur hora.

¶ Tullius inuectiuaru͂ in catilinã. l. 4. et fi. Spes sola hoiem in miseriis ↄsolari solet.

¶ Ouidius epistolaru͂. 2. e. Quecu͂qꝫ ex merito spes venit: equa venit.

¶ Epistola. 16.

Fallitur augurio spes bona sepe suo

¶ Idem methamorph. li. j.

Spes tñ in dubio est.

¶ Libro. 9.

Spes est que cupiat spes ē q̄ pascat amãtē

¶ Idem de ponto. l. 3. e. 7. et antepenul.

Speꝫ iuuat amplecti: que nõ iuuat irrita sꝫ Et fieri cupias si qua futura putes.

¶ Quintilianus delcamationum. 7. declam. Nihil magis interesse hominu͂ puto q̄ꝫ vt spes pro homine tã longa q̄ꝫ vita sit.

¶ Seneca eplarum ad lucilliu͂. l. 2. e. 3. Spes incerti boni nomen est. ¶ Li. 12. e. 2. et f. Diuitie in solentiã dant: nihil est aliud insolentia q̄ꝫ spes false magnitudinis. ¶ Li. 18. e. j. O quãta dementia est spes longas inchoã-tium. ¶ Idem declamationu͂ l. 5. cã. j. Spes vltimum est aduersaru͂ reru͂ solatium. ¶ Li. 9. c. 6. et fi. Concitatissima est rabies in desperatione. ¶ Idem de breuitate vite. Spes spem excitat ambitionem ambitio.

¶ Lucanus. l. j. Spes saltem trepidas mentes leuat.

¶ Ualerius maximus. l. 6. ti. 9. et fi. Stultu͂ est perpetue infelicitati se damnare spemqꝫ ex incerto recte fouetur interduꝫ certã in desperationem conuertere.

¶ Statius thebaidos l. 2. Nõ grauior mortalibus addita cura Spe: vbi longa venit.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. ti. 10. Nemo desperet fieri posse que facta sunt. ¶ Lib. 3. ti. 23 Ex desperatione crescit audacia: et cum spei nihil est sumit arma formido.

¶ Augustinus in epigrammatibus prosperi emp. 86 Non est desperandum de malis: sed pro ipsis vt boni fiant potius supplicandum: qꝛ numerus sanctoru͂ semper est auctus de nu͂ero impioꝝ.

¶ Cato. capitulo. 3. Spem retine: spes vna hominem nec morte reliquit.

¶ Capitulo. 5. et fi.

In aduersis melius sperare memento.

¶ Boetius. lib. diuisionum: Quis non videat plurimum ad bonarum artium defectum valere: si apud mentes hominuꝫ nu͂q̄ꝫ fit desperatio discendi.

¶ Cassiodorus epistolaꝝ. l. 4. e. 25. In ipsis conatibus egra languescũt: que meritorum presumptionibus non iuuant.

¶ Isydorus in synon. solliloquioru͂. l. j. e. Desperatio auget peccatum.

¶ Uersificator fabularum esopi 29. fa. Sic timeat quicu͂qꝫ timet ne molle timoris. Spe careat: grauis est spe fugiente timor. Speret qui metuit: morituros viuere vidi: Spe duce: victuros spe moriente mori.

¶ Auctor l. qui dicitur pamphylus. c. j. Spes reficit dominu͂: fallit et ipsa suu͂.

¶ Capitulo. 13.

Obstitit interdu͂ factis fortuna viroru͂ Propositumqꝫ suo non finit esse loco.

¶ Capitulo. 36.
Desperare nocet: votū labor īprob⁹ implet.
Capitulo. 37.
Sorte sub ābigua spes ꝛ labor oīs habet.
Crescit principio spes tñ ipsa bono.
¶ Baldo. 11. fabula. Hic ope virtutis spes est vbi nulla salutis.
¶ Gualterius ō castellione. l. 7. Spes in dubiis semper comes optima reb⁹.
¶ Jacobus beneuentanus. c. 56. Spes bona mortales fallere sepe solet.
¶ Auctor. l. de moribus medicorum. c. 11.
Spes multos decipit. atqꝫ
Hec eadem reficit: implet: ꝛ euacuat.

¶ De magnanimitate ꝛ magnificentia ꝛ pusillanimitate. Rrica. 6.

Aristoteles Ethicor. li. 4 c. 3. Jnops qꝫ non vtiqꝫ erit magnific⁹. ¶ 4. c. Uidetur magnanimus esse qui magnis seipsum dignificat: dignus existens. qui enim non ſm dignitatem id facit insipiens. Motus grauis lentus magnanimi videtur esse: ꝛ vox grauis ꝛ locutio stabilis. Pusillanimis quidem dignus existēs bonis seipsum priuat quibus dignus est. ¶ Opponitur magnanimitati pusillanimitas. Magnanimitas quidem contra bonorem est magnum. ¶ Jdem rethoricorum: li. 2. c. 16. Juuenes magnanimi sunt. a vita enim nondum humiliati sunt: sed necessariorum inexperti sunt: ꝛ magnificare seipsum in magnis magnanimitas est. hec aūt eius qui bone spei. Senes aūt sūt pusillanimes: qꝛ humiliati sūt a vita.

¶ Tullius rethoricorum artis veteris. l. 2. c. 9. Magnificentia est rerum magnarum cū animi ampla quadam ꝛ splendida ꝓpositione cogitatio atqꝫ administratio.

¶ Seneca epistolaruꝫ ad lucillum. l. 5. e. 10. Habet hoc optimum in se generosus animus qꝫ concitatur ad honesta. neminem excelsi ingenii virum humilia delectant ꝛ sordida. ¶ Jdem de clementia. Magni animi proprium est placidum esse ꝛ tranquillum quietumqꝫ. Magni animi proprium est iniurias atqꝫ offensiones spernere despicere. humili loco positis exercere manum litigare. in iram procurare. at moreꝫ ire sue gerere.

¶ Lucanus: lib. 2. Cesariana furens nullas nisi sanguine fuso
Gaudet hr̄e vias: qđ nō terra hoste vacātes
Despicit fines: vacuosqꝫ irrūpat in agros.
Atqꝫ ipm nō perdat iter: consertaqꝫ bellis
Bella gerat: nō tā portas intrare patentes:
Qꝫ fregisse iuuat: nec tam patiente colono
Arua premi: qꝫ si ferro populetur ꝛ igni.
Concessa pudet ire uia: ciuemqꝫ videri.

¶ Ualerius maximus. l. 3. ti. de fiducia sui: Publius scipio postqꝫ aphricam attigit: speculatores hannibalis in castris deprehensos ꝛ ad se productos: nec supplitio affecit: nec consiliis ac iuribus penorum percūctatus est: sed circa omnes manipulos diligentissime ducēdos curauit: interrogatosqꝫ an satis ea considerassent que speculari iussi erāt: prandio dato ipsisqꝫ iumentisqꝫ eorum incolumes dimisit. Quo tam pleno fiducie spiritu: prius animos hostium qꝫ arma contulit. Scipio emilianus auiti spiritus egregius successor cum vrbe preualidaꝫ obsideret: suadentibus quibusdam vt circa menia eius ferreos murices spargeret: omniaqꝫ vada plumbatis tabulis habentibus clauorum: cacumina consterneret: ne subita eruptione hostes in presidia nostra impetū facere possent. Respondit non esse eiusdem ꝛ capere aliquos velle ꝛ timere. ¶ Lib. 6. ti. libere dicta aut facta: Priuerno capto interfectisqꝫ qui id opidum ad rebellandum incitauerant: senatus indignatione accensus cōsilium agitabat quidnā sibi de reliquis quoqꝫ priuernatibus esset faciendum. Ancipiti igitur casu salus eorum fluctuabat: eodem tempore ꝛ victoribus ꝛ iratis subiecta. Ceterum cum auxilium vnicum in precib⁹ restare aīaduerterēt ingenui italici sanguinis obliuisci nō potuerūt. ꝑnceps eñ eoꝝ in curia īterrogatus quā penā mererent. Rńdit

quã merenť qui se dignos libertate iudicã tes arma sumpserunt: exasperatosq; patrum conscriptorum animos verbis inflãmauerunt. Sed plaustius consul fauẽs priuernatium cause regressum animoso eius dicto obtulit: quesiuitq; qualem cum eis romani pacem habituri essent impunitate donata. At his constantissimo vultu: si bonã dederitis inquit perpetuam: si malam non diuturnam. Qua voce perfectum est vt victis non solum venia: sed etiam ius ɀ beneficium nostre ciuitatis daretur. ¶ Li. grauiter dicta aut facta: Bruto cum se tota pene lusitania dedisset ac sola gentis eius vrbs cinima pertinaciter arma retineret: temptata redemptione prope modum: vno ore legatis Bruti respõdit: ferrũ sibi a maioribus quo vrbem tuerentur: non aurum quo libertatẽ ab imperatore auaro emerent relictum. Alexander rex macedonũ dario vno iam ɀ altero prelio virtutem eius experto: atq; iõ ɀ partem regni tauretenus monte ɀ filiam in matrimonium cum decies centum millibus talentum polliceret: cum parmenon dixisset se si alexander esset vsurum ea conditione. Respondit ɀ ego vterer si parmenon essem. Uocem edidit duabus victorijs respondentem: dignamq; cui tertia sicut euenit tribueretur.

¶ Frontinus. l. 4. ɀ si. ti. 5. §. crassus cũ bellum aduersus armostic. in asia gerens inter belyam ɀ numiam in hostium copiam incidisset viuusq; abduceretur execratus in cõsule romano captiuitatẽ: virga q̃ ad equum erat vsus oculũ tragis a quo tenebať eruit: atq; ab eo per dolorem concitato transfuerberat⁹ dedecus fuitut| vt voluerat effugit.

¶ Lex digest. ti. de origi. iuris. l. ij. §. deinde quintus mutius. Quintus mutius ad carthaginenses missus legatus cum essent due tessere posite vna pacis altera belli: arbitrio sibi dato vtram vellet referre romaɀ: vtrãq; substulit: ɀ ait: carthaginen ses petere debere vtram mallent accipere.

¶ Cassiodorus epistolarum. l. 2. c. 2. Celsos curtus nisi confidentia magna non appetit. Generosi animi est obtinere quod summũ est. ¶ Li. 4. c. 3. Theodoricus rex gothorũ dixit cuidam illustri viro: Nõ te terruit cõtentionibus inflãmata regalis auctoritas. Subiugasti quinimo audaciam veritati. ¶ Li. 7. c. 26. Libertas animi voluntateɀ ꝓpriam semper ostendit.

¶ Boetius de consolatione. l. j. c. 8. Camus cum a gayo cesare germanici filio conscius qua se fecit coniurationis fuisse diceretur. Si scissem inquit tu nescisses.

¶ Gualterius de castellione. l. j. Parce humili facilis oranti: frange superbum. Man suesce rogatus. Disce pius victis vincendis esse crudelis.

¶ Prouerb. metric. extraord. l. vag. Sis animo magn⁹: sis moribus agna: vel agn⁹.

¶ De mansuetudine ira ɀ furore. Ru. 7.

Tobi. Ob hysto. c. 5. Uirum stultum interficit iracundia ¶ 36. c. Non te superet vt aliquẽ opprimas.

¶ Psalmista. 4. ps. Irascimini ɀ nolite peccare. ¶ 36. ps. Desine ab ira ɀ derelinque furorem. Mansueti habitabunt terram: ɀ delectabuntur in multitudine pacis.

¶ Salomon in prouerbijs. c. 3. Mansuetis dñs gratiam dabit. ¶ 12. c. Fatuus statim vidicat iram suam: qui auteɀ dissimulat iniuriam callidus est. ¶ 15. c. Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. ¶ 16. c. Indignatio regis nũcius mortis: ɀ vir sapiens placabit eum. In hylaritate vultus regis vita. ¶ 18. c. Spũm ad irascendum facilem quis poterit sustinere? ¶ 22. c. Noli esse amic⁹ homini iracundo: neq; ambules cum viro furioso: ne forte discas semitas eius ɀ sumas scandalum anime tue ¶ 25. c. Lingua mollis frangit duritiam. ¶ 26. c. Qui imponit stulto silentium iras mitigat. Homo iracundus suscitat rixas. ¶ 27. c. Ira non habet misericordiam: nec erumpens furor: ɀ impetũ concitati spiritus ferre q̃s poterit? ¶ 29. c. Uir iracũd⁹

prouocat rixas: et qui ad indignandum faci lis est erit ad peccata procliuior. ¶ 30. c. et pe. Qui prouocat iras perducit discordias. ¶ Idem in ecclesiast. c. 7. Nesis velox ad irascendum. Ira in fine stulti requiescit.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 4. de chilone. Chilo vnus de septem sapientibus iubebat ire dominari.

¶ Aristotel. rethoricorum. l. i. c. 20. Quecunque presentia letificant: et sperantes et memorantes vt in pluribus: propter quod et irasci delectabile. nullus enim irascitur ei qui videtur impotens cruciatum sortiri: neque his qui multum supersunt potentia: aut si irascatur mitius. Irati tristantur vehementer non punientes: sperantes autem gaudent. ¶ Lib. 2. c. 8. Infirmi egentes amantes sitientes totaliter concupiscentes: et non assequentes iracundi sunt et facile commobiles. ¶ 5. c. Irasci contrarium est ei quod est mitescere: et ira mansuetudini. Mansuetudo est destitutio et quietatio ire. Ad confitentes iuste flagellari quietamur ab ira. Ad humilitates cessat ira. Impossibile est simul timere et irasci. Quietat iram tempus: quietat autem et alterius ira maior: et ab alio recepta punitio prius. Filocrates dicente quodam irato populo. Cur non respondes. nondum ait: sed tunc cum alium videro criminatum. mites enim fiet cum in alios iram expederint. Non fit ab ira iustum. ¶ 6. c. Factiua inimicitie est ira. Iratus tristatur: odiens autem non. ¶ 8. c. Audituum est ira. Iniusta pati ire factiuum est. ¶ 16. c. Iuuenes sunt animosi et acute ire: et quales assequi impetu et minores sunt ire. Nullus iratus timet. ¶ Idem ethicorum. l. 3. c. 8 Impetuosissimus est furor ad pericula. Irati quidem dolent: punientes autem delectantur. ¶ Libro. 6. Mansuetudo est medietas contra iras. Qui quidem in omnibus oportet irasci tur adhuc autem et vt oportet et quoniam et quanto tempore laudatur: mansuetus autem iste vtique erit: si quidem mansuetudo laudatur. vult enim mansuetus imperturbatus esse et non duci ad passionem: sed secundum quod ratio ordinabit. Non irasci in quibus oportet videtur insipientis esse. Iracundi velociter irascuntur: et quibus non oportet: et in quibus non oportet: et magis quam oportet: quiescunt autem velociter. Punitio quietat impetum ire: delectationem pro tristitia facientes. ¶ Li. 7. c. 6. Ira consequitur rationem aliqualiter. ¶ Idem magnorum moralium. l. i. c. 41. Neque deficiens ira neque superabundans laudabile est. ¶ Li. 2. c. 17. Nullus iratus non tristatur. ¶ Idem yconomicorum. l. j. Iracundi non bene subiiciuntur. ¶ Idem polyticorum. l. 5. c. 7. Iratorum fere plurimi punitionis gratia insurgunt. Ira cum tristitia adest. ¶ Idem de hystoriis animalium. l. 8. c. j. Minus sunt iracunda femella omnia masculinis excepta vrsa et pardolo. ¶ Idem topicorum. l. 4. Qui irascitur contristatur prius: re in eo tristitia facta. non enim ira tristitie: sed tristitia ire est causa. ¶ Idem elementorum. l. j. Conturbati minus possunt obseruare cetera

¶ Iesus filius sirach: in ecclesiast. c. 8. Cum iracundo non facias rixam. ¶ 25. c. Non est ira super iram mulieris. ¶ 28. c. Homo iracundus incendit litem. ¶ 30. c. Zelus et iracundia minuunt dies.

¶ Terentius in hecyra. c. 8. Pueri inter sese quam pro leuibus noxiis iras gerunt.

¶ Salustius in catilinario. Que apud alios iracundia dicitur ea in imperio superbia atque crudelitas appellatur.

¶ Uirgilius. eneid. l. 5. parum vltra medium. Uim suscitat ira.

¶ Oratius in epistolis. 2. e. Ira breuis furor est: animum rege: qui nisi paret Imperat: hunc frenis hunc tu compesce cathenis.

¶ Tullius tusculanarum questionum. l. 3. Nunquam sapiens irascitur. ¶ Li. 4. Ira est libido puniendi eius qui videatur lesisse iniuria. Animus qui turbatus et concitatus cohibere se non potest: nec quo loco vult insistere. ¶ Idem in oratione pro marco marcello: Iracundia est inimica consilio. ¶ Idem de oratore. l. 2 Habet et voluntatem nocendi iracundia.

¶ Ouidius epistolarum. 3. e Uince animos iramque tuam qui cetera vincis. ¶ Epla 7.

Flendo diffundimus iram.
¶ Idem sine titulo: siue amorum. l. i. c. 8.
Sed numquam dederis spaciosum tempus in iram.
Sepe simultates ira morata facit.
¶ Libro. 2. c. 12. Cadit ira metu.
¶ Idem de arte amandi. l. i.
Ut fragilis glacies interit ira mora:
¶ Li. 3. c. fi.
Pertinet ad faciem rabidos compescere mores
Candida pax homines: trux decet ira feras.
Ora tument ira: nigrescunt sanguine vene:
Lumina gorgoneo seuius igne micant.
¶ Idem de remedio amoris l. i.
Dum furor in cursu est curranti cede furori.
¶ Idem de tristibus. l. 3. c. 6.
Quo quisque est maior magis est placabilis ire.
Et faciles motus mens generosa capit.
¶ Epistola. 12.
Omne trahit secum cesaris ira malum.
¶ Idem methamorph. l. i.
Seua cupidinis ira subest. ¶ Libro. 13
Facit ira potentem. ¶ Idem de fastis l. 5.
Iustum preterit ira modum.
¶ Mattheus in euangelio. c. 5. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio.
¶ Jacobus apostolus. e. vnica. c. 1. Sit omnis homo velox ad audiendum: tardus ad loquendum: et tardus ad iram.
¶ Paulus apostolus in epistola ad ephesios. c. 3. Sol non occidat super iracundiam vestram.
¶ Seneca de ira. l. i. Ira in temeritatem prona est: et pericula dum inferre vult: non timet. ¶ Li. 2. Numquam iracundia admittenda est: aliquando simulanda. Fortiora solidaque natura ingenia antequam disciplina molliantur prona in iram sunt. Nihil magis facit iracundos quam educatio mollis et blanda: Maximum remedium ire mora est. Quid est gloriosius quam iram in amicitiam commutare. ¶ Li. 3. Cetera vitia impellunt animos: ira precipitat. Animus affectus nimis offenditur.
¶ Idem epistolarum ad lucillum. l. 3. c. 4. Immodica ira gignit insaniam. Ingentis ire exitus furor est. ¶ Li. 19. c. 8. Iracundi hominis iracunda oratio est. ¶ Idem tragediarum in hercule furente. c. 3.
Arma non seruant modum
Nec temperari facile: nec reprimi potest
Stricti ensis ira ¶ In thieste. c. 7.
Ira cum magnis agitata causis
Grauem rupit generatque bellum.
In hyppolito. c. 2. Furor cogit
Semper peiora. Siste furibundum impetum.
¶ Capitulo. 7.
Quid sinat inausum femine preceps furor.
¶ Introd. c. 4.
Iuuenile vicium est regere non posse impetum.
¶ Capitulo. 7. Dabit ira vires.
¶ In medea. c. 3. Ira que tegitur nocet.
¶ Capitulo. 7. Grauis ira regum est semper
¶ Idem in prouerbiis.
Fulmen est vbi cum potestate habitat iracundia.
Iratus etiam facinus consilium putat.
¶ Lucanus. l. 4. Timeatque furentes.
Et morti faciles animos. ¶ Libro 7.
Frenosque furentibus ira. Laxat.
¶ Ualerius maximus. l. 9. t. de ira. Semiramis assyriorum regina cum ei circa cultum capitis sui occupate nunciatum esset babyloniam defecisse altera parte crinium adhuc soluta protinus ad eam expugnandam cucurrit. Nec prius decorem capillorum in ordinem quam tantam vrbem in potestatem redegit. Quo circa statua est in babylone posita illo habitu quo adulti omnem exigendam celeritate precipiti tetendit.
¶ Lex dig. ti ad. l. iulia. de adulte. l. si adulterium cum incestu §. imperatores. Difficilimum est iustum dolorem temperare. ¶ Ti. de regu. iur. l. quicquid. et de diuortiis. l. iii. Quicquid calore iracundie vel fit vel dicitur non prius ratum est quam si perseuerantia apparuerit indicium animi fuisse.
¶ Marcialis cocus. l. vndique suscepto. c. 3.
Ira mouet gladium.
¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 4.
Ad iram sis tardus.
¶ Cecilius firmianus: de beata vita l. 4.
Tres sunt affectus qui homines in omnia facinora

ra precipites agunt. Ira cupiditas libido.
¶ Augustinus: in epigrāmatibus prosperi, emp. e 3. Nulli irascenti sua ira videtur iniusta. Ab omni indignatiōe cito redeundū est ad mā suetudinis lenitatem: nam pertinax motus facile in eius odium transit cui non celeriter ignoscitur.
¶ Prudentius de psicomachia. c. 4. Ipsa sibi est hostis vesania: seq; furendo.
Interimit moritur q; suis ira ignea telis.
¶ Fulgentius. l. 2. fabula. 14. Furor etiā sapientibus aliquando subrepit. Omnis sapientia integritate morum suorum contra furiam virtute animi vendicat. Omnis sapiens furorem suum in corde celat.
¶ Cato. c. j. Irasci ab re noli.
Ira te tempera. ¶ Capitulo. 2.
Ira odiū generat: cōcordia nutrit amorem.
¶ Capitulo. 3.
Iratus de re incerta contendere noli.
Impedit ira animū ne possit cernere verū.
¶ Cassiodorus: epistolarum. l. 3. e. j. Indignatio ceca est. Furor instantiam plerūq; precipitat. ¶ 11. e. Iracunda contemne. ¶ l. 4. e. 10. Iniquum quippe nimis est q; delectat iratum. Furentes iusta non sentiūt: quorum cōmoti in vindictam seviunt rerū temperantiam nō requirunt ¶ Li. 6. e. 9. Iracūdus luminum fervore declaratur. ¶ Li. 10. e. 11. Ira; vince. ¶ Li. 11. e. 8. Gravius semper ira scitur qui cōtra propositū cōmovetur. ¶ Li. 12. 2 fi. e. j. O; periculosum est pati iudicem rōnabiliter iratum: & illum de fortunis tuis decernere qd te constat grauit' imitasse. ¶ Idem de amicitia. c. 24. Ira procul absit: cum qua nihil considerate nihil recte fieri potest. Qui sequitur sue mentis impetum & non rationem: vix aut nunq; in corripiendo proficiunt.
¶ Gregori' in pastorali. c. 28. Habet tristis ex propinquo iram. ¶ 41. c. Nonnūq; mansueti cum presunt vicinum & quasi iuxta positum torporem desidie patiuntur: & plerūq; nimia resolutiōe lenitatis vltra q; necesse est vigore districtionis emolliunt. Iracūdi cum regiminum loca percipiunt quo impellente ira in mentis vesaniam devoluuntur: eo etiā subditorum vitam dissipata quietis tranquillitate confundunt. Amplectant mansueti sollicitudinem: damnent iracundi perturbationem. Menti furore ebrie de rectum qd dicitur perversum videtur.
¶ Isydorus solliloquiorum. l. 2. c. 21.
Refrena iracundie impetus.
Si non potes iram vitare: vel tempera.
Irascentem patientia delinire.
Blādimento iracundiam furentis dissolve.
¶ Bernardus in. l. de iprobatiōe vicior. c. 4
Te tua precipitant si non caueris ab ira.
Sepius iratur placidus reticēdo coartat.
Mansuetudo fera flectit sine vbere mētē.
¶ Gualterius de castellione. l. j.
Mansuesce rogatus.
Vindictam differ donec pertranseat ira.
¶ Libro. 10. & fi.
Immemor ira sui ē: & quo rapit ipet' illuc.
Ebria discurrit: & se sociosq; flagellat.
¶ Mattheus vindociñ. in poetria. pt. 2. c. 3
Ira patet vult' exteriore nota. ¶ Caplo. 4.
Intimat ira nocens exitiale nephas.
¶ Capitulo. 8.
Ira movet lites: lis plia: prelia mortem.
¶ Gaufridus in poetria. c. 107. Ira genus flāme: materq; furoris ab ipso.
Felle trabēs oritur: cor & iteriora venenat.
¶ Ricardus iudex venuf. l. ō ptra nup. c. 28
Ieiunus leniter subitam scādescit ad iram.
¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi.
Accensas mollis respōsio mitigat iras.
Auget eas potius dura createq; novas.
Ira potētis erit quasi fulgoris ictus hrida.
Sicut hic est. sic est illa cauenda tibi.
¶ Prouerb. vulg. Chi piegora se fa louo elmanduga.

¶ De vindicta & clemētia seu remissiōe proprie iniurie. Rubrica. 8.

IN leuitico. ca. 19. Nō queras vltionem: nec memoreris iniurie ciuium tuorum.

¶ Salomon in prouerbijs c. 11. Clementia preparat vitam. ¶ 16. c. Clementia regis quasi ymber serotinus. ¶ 20. c. Ne dicas reddam malum pro malo. expecta dominum et liberabit te. Roboratur clementia tronus regis.
¶ Aristoteles retho. l. j. c. 20. Punire delectabile est.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 10. Omnis iniurie proximi tui ne memineris.
¶ Terentius in eunucho. c. Malo ego nos prospicere quam vlcisci accepta iiuria. ¶ In adelphis. c. 23. Re ipsa repi facilitate nihil esse homini melius: neque clementia.
¶ Tullius retho. artis veteris. l. 2. c. 9. Uindicatio est per quam vis aut iniuria: et omnino omne quod offuturum est defendendo aut vlciscendo propulsatur. Clementia est per quam animi temere in odium alicuius inuectionis concitati comitate retinentur. ¶ 12. c. His quod imprudentes leserunt ignosci conuenit. ¶ Idem de officijs. l. j. c. 41. Nihil laudabilius: nihil magno et preclaro viro dignius placabilitate atque clementia. ¶ Idem in oratione pro quinto ligario. Homines ad deos nulla propius accedunt quam salutem hominibus dando Nihil habet neque fortuna maius quam vt possis nec natura melius quam vt velis conseruare quam plurimos.
¶ Ouidius de tristibus. l. e. vnica: Si quotiens peccant: homines fulmina mittat
Juppiter: exiguo tempore solus erit
¶ Libro. 3. e. 5.
Quo quisque est maior magis est placabilis ire.
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpa magnanimo satis est prostrasse leoni.
Pugna suum finem cum iacet hostis habet.
At lupus et turpes instant morientibus vrsi.
Et quecunque minor nobilitate fera.
¶ Quintilianus declamat. 8. declamat. Hec est celebranda virtus huius animi suscipienda moderatio: vincere iram: et inter simultates quoque meminisse hominis. Semper odiorum honestus casus est: et dum simultates nihil aliud habent quam nocendi cupiditatem speciosa in melius animi mutatio est cum exempli honore.
¶ Seneca de clementia: Nullum clementia ex omnibus magis quam regem et principem decet. Magni animi proprium est iniurias atque offensiones spernere: despicere: humili loco positis exercere manum: litigare: in iram procurare atque morem sue ire gerere. Clementia non tantum honestiores: sed tutiores prestat: ornamentum enim imperatorum est et certa salus. Clementer vocabo non in alieno dolore facilem: sed eum qui cum suis stimulis exagitetur non prosilit. Clementia est temperantia animi in potestate vlciscendi. Uel leuitas superioris aduersus inferiorem. Dici etiam potest inclinatio animi ad lenitatem in pena exigenda. Atque hoc homines intelligunt clementiam esse: que se flectat citra id quod merito constitui posset. ¶ Idem de ira l. Sepe satius est dissimulare quam vlcisci iniuriam. ¶ Idem tragediarum in hercule furente. c. 11. et si. Sepe vindicta offuit.
¶ In thebaide. c. 5. et si.
Qui vult amari languida regnat manu.
¶ In agamenone. c. 4.
Det ille veniam facile cui est opus venia.
Idem de septem liberalibus artibus: Clementia alieno sanguini tanquam suo parcit: et scit non hominis esse homine prodigo vtendum.
¶ Ualerius maximus. l. 5. ti. de humanitate aut clementia: Lelius cornelius consul primo punico bello cum helbiam opidum cepisset pro quo fortissime dimicans arrio dux carthaginensium occiderat corpus eius et tabernaculo suo amplo funere extulit. Nec dubitauit hostis exequias ipse celebrare: tunc demum victoriam et apud deos: et apud homines minimum inuidie habituram credens quando plurimum humanitatis habuisset. Lucius paulus cum persem parui temporis memento captiuum ex acie adduci audisset occurrit ei romani imperij decoratus ornamentis: conatumque ad genua procumbere dextera manu alleuauit: et greco sermone ad spem exhortatus est. Introductum etiam in terbernaculum lateri suo proximum in concilio sedere

fecit: nec honore mense indignum iudicauit. Pisistratus tyrannus athenienium cum adolescens quidam amore filie eius virginis accensus in publico obuiam sibi factam osculatus esset: hortante vxore vt ab eo capitale supplicium sumeret: respondit: Si eos qui nos amant interficiemus: quid his faciemus quibus odio sumus?

¶ Statius thebaydos. l. 6. Pulchrum est vitam donare minori. ¶ Libro. 8.
Si occidat hostis:
Ire supra satis est: vitamque relinquere victo.

¶ Frontinus. l. 1. 11. Scipio aphricanus in hyspania: cum inter captiuas eximie forme virgo alias et nobilis ad eum perducta esset que omnium oculos in se conuerteret summa custodia habitam sponso reddidit. Insuper aurum quod parentes eius redempturi captiuam domum scipioni attulerant: eidem sponso pro nuptiali munere dedit. Qua multiplici gratia: vniuersa gens victa: imperio populi romani accessit.

¶ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 3. Scito hoc magnum et honestum genus vindicte esse ignoscere. ¶ 8. c. Esto vltor clemens: seuitie detestator.

¶ Prosper sub. 38. emp. Det peccatori veniam peccator: et equa
Conciliet dominum conditione sibi.
¶ Sub. 39. emp.
Offensas sibimet parcentia corda remittunt.
Nam nemo est qui non indigeat venia.
¶ Sub vltimo capitulo.
Vindictam lesus nesciat exigere.

¶ Cassiodorus: epistolarum. l. i. e. 30. Quid discrepat a peccante qui se excessu nititur vindicare. ¶ Li. 2. e. 9. Benigni principis est ad clementie comodum transilire terminos equitatis. ¶ Li. 11. et pe. e. 41. et si. Et remissione suauissimos fructus legimus: et remittendo aliis nobis parcimus. Tu indulgentia patrona es humani generis: tu afflictis rebus medica singularis. Quis tuo non egeat munere. Cum sit peccare comune: ab vniuersis necessario peteris: quando sub te spes vite sumitur que sub iustitia non habetur. Odium tibi clemens actus inducit.

¶ Isydorus solliloquiorum: libro. 2. c. 21. Disce mala ferre potius quam referre. Magna est virtus si non ledis a quo lesus est. Vince nequitiam lenitate. Vince malitiam bonitate. ¶ 23. c. Petenti tibi veniam libenter indulge. Aliene neqtie nō serues dolorē ¶ 49. c. Ita clemens esto in alienis delictis sicut i tuis: nec quemquam districtius quam te iudices

¶ Gualterius de castellione. l. i. Instabile est regnum quod non clementia firmat.

¶ Auctor. l. qui incipit astrolabi.
Parcere subiectis et debellare superbos.
Hec est in summis gloria summa viris.

¶ De verecundia. Rubrica. 9.

Aristoteles Ethicorum li. 3. c. 7. Qui timet decens et verecundus est qui autem non timet inuerecūdus ¶ Li. 4. c. 10. et si. De verecundia vt quadam virtute non conuenit dicere: passioni autem magis assimilatur quam habitui. Verecundia est timor ingloriationis. Rubescunt verecundati. Laudamus iuuenem verecundum: senem autem nullus vtique laudabit quoniam verecundabilis. ¶ Idem rethoricorum. l. 2. c. 9. Erubescentia est tristitia quedam: et turbatio circa ea que videntur ferre in gloriatione malorum aut presentium aut futurorum. In erubescentia autem paruipensio quedam et impassibilitas. contra hec ipsa. De confusione fantasia est erubescentia. ¶ 16. c. Iuuenes erubescitiui sunt.

¶ Iesus filius sirach: in eccliast. c. 32. Ante grandinem preibit coruscatio: et ante verecundiam preibit gratia.

¶ Seneca epistolarum ad lucillum. l. 2. e. 2 Verecundia in adolescente bonum signum est. Rubor grauissimis quoque viris subitus affunditur. Rubor iuuenibus magis apparet: quibus et plus caloris est et tenera frōs. nihilominus et veteranos et senes tangit. Quidam numquam magis quam cum erubuerint timidi sunt: quasi omnem verecundiā effu

derint. Non accidit rubor ab infirmitate mentis: sed a nouitate rei: que inexercitatos etiam si non concutit mouet: naturali in hac facilitate corporis pronos. Ut quidam boni sanguinis sunt: ita quidam incitati et mobilis et cito in hos prodeuntis. ¶ Idem de nalibus qonibus. l. j. Tenerrima est oculorum verecundia. ¶ Idem in prouerbijs Proximum ad innocentiam tenet locum verecundia peccandi. Recta ingenia debilitat verecundia.

¶ Ualerius maximus. l. 4. ti. de verecundia. c. 5. dif. Uerecundia est pars omnis honesti consilij tutela solennium officiorum magistra innocentie: cara proximis: accepta alienis: omni loco omni tempore: fauorabilem pre se referrens vultum.

¶ Statius thebaydos. l. 9. Nec habent extrema pudorem.

¶ Cato. c. j. Uerecundiam serua.

¶ Cassiodorus de amicitia. c. 22. Generosus aius nil magis erubescit quam petere.

¶ Gregorius in pastorali. c. 56. Plerumque culpa dum absconditur effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamen esse non metuit erubescit quandoque esse quod fugit videri.

¶ Prouerb. vulg. Corno carogna no laxa per vergogna.

¶ De timore. Rubrica. 10.

Iob hysto. c. 2. Timor quem timebam euenit mihi: et quod verebar accidit.

¶ Salomon in prouerbiis. c. 14. Sapiens timet et declinat a malo. Stultus transilit et confidit. ¶ 24. c. Time deum et regem ¶ 28. c. Beatus homo qui semper est pauidus: qui vero mentis est dure corruet in malum. ¶ Idem in ecclesiast. c. 8 Quia non profertur cito contra malos sententia: absque vllo timore filij hominum perpetrant mala.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. ad fi. Decet quidem formidatum esse malis vite exitium virtuosis vero ignominiam vite.

¶ Aristotel. retho. l. 2. c. 5. Impossibile est simul timere et irasci. ¶ 6. c. Nullus qui timet amat. ¶ 7. c. Timor est tristitia quedam vel turbatio ex fantasia futuri mali: aut corruptiui aut contristatiui. Omnia timenda terribilia sunt: quecumque si peccauerit corrigi non contingit. Timor est tristitia cum expectatione patiendi corruptiuam passionem aliquam. Timor consiliatiuos facit. ¶ 16. c. Nullus iratus timet. Senes formidolosi sunt et omnia pertimentes. contrarie enim dispositionis iuuenibus. infrigidati enim sunt. hi autem calidi: quare viam preparauit senectus formidini. etenim infrigidatio quedam est. ¶ Idem ethicorum li. 2. c. 2. Qui omnia timet et fugit et nihil substinet: timidus efficitur. ¶ Li. 4. c. 4. Latere timidi est. ¶ 10. c. et fi. Mortem timentes palescunt. ¶ Idem magnorum moralium. l. j. c. 4. Mensurati timores augent fortitudinem. ¶ Idem hycanomicorum. l. 3. et fi. Duplex est species timoris: alia quidem est verecundia ex pudore facta: qua vtuntur pudici filij ad patres et ciues compositi ad presides bonos. Alia vero species cum inimicitia et odio: sicut serui ad dominos et ciues ad tyrannos iniuriosos et iniquos.

¶ Iesus filius sirach in ecclesiast. c. 18. Homo sapiens in omnibus metuit.

¶ Uirgilius eneid. l. 4. circa prin. Degeneres animos timor arguit.

¶ Tullius tusculanarum qonum: l. 2. Qui quod mutari non potest metuit: is viuere animo quieto nullo modo potest. ¶ Idem in oratione pro marco marcello: Si in altero peccandum sit: mallem videri magis timidus quam parum prudens.

¶ Ouidius epistolarum. 13. c. Spes bona solicito victa timore cadit.
Nos anxius omnia cogit:
Que possunt fieri facta putare timor.
¶ Epistola. 14.
Uires subtrahit ipse timor.
¶ Idem de arte amandi. l. 3. et fi.
Mens semper quod timet esse putat.

¶ Idem sine titulo: seu amorum .l.2.e.12.
Cadit ira metu.
¶ Idem de tristibus.l.i.e.i.
Nec procul a stabulis audet discedere: si qua
Excussa est auidi dentibus agna lupi.
¶ Idem methamorph.l.4.
Timidi est optare necem.
¶ Idem de fastis.l.3.
Solicite mentes speqꝫ metuqꝫ pauent.
¶ Idem de ponto.l.2.2.e.
Accipitrē metuēs pēnis trepidātib⁹ ales:
Audet ad humanos fessa venire sinus.
¶ Epistola.3.
Trāquillitas ꝛ naufragus horret aquas
Qui semel est lesus fallaci piscis ab hamo.
Omnibus vnca cibis era subesse putat.
Sepe canē visum lōge fugit agna: lupūqꝫ
Credit ꝛ ipsa suā nesciat vitat opem.
Si volucri capte dat sors euadere posse.
Partibus in cunctis esse timet laqueum.
Mēbra reformidāt: mollē quoqꝫ saucia ta(ctū.
Unaqꝫ solicitus icitat vmbra metū.
Res timida est omnis miser.
¶ Johannes apostolus ꝛ euāgelista: epistola vnica.c.4. Timor nō ē i charitate. Timor penam auget.
¶ Seneca tragediarū in hercule furēte.c.3. Prona est timori semper in peius fides.
¶ Idem de nālibus qōnibus.l.5. Si vultis nihil timere cogitate omnia timenda. Ex insolito formido maior est. ¶ Idem de moribus: Stultum est timere quod vitare non possis ¶ Idem de remedijs fortuitorum .c. 2. Stultum est timere qd vitari non possis ¶ Idem in prouerbijs: Inimicum q̄uis humilem docti est metuere.
¶ Lucanus.l.3. Non satis est muris latebras quesisse pauoris. ¶ Libro.
Timeatqꝫ furentes
Et mortis faciles animos.
Libro.5. Sola tibi causa ē h iusta timoris.
Uectorem non nosse tuum. ¶ Libro.6.
Degeneres trepidāt animi peioraqꝫ vsant.
Mēs dubijs pcussa pauet: rursusqꝫ para ē.
Ceteros ferre metus ¶ Libro.8.
Semper metuet quē seua pudebunt.
¶ Statius thebayd.lib.2. O semper timidum scelus. ¶ Libro.2.
Pessimus in dubijs augur timor.
¶ Libro.7. Socij pacem fecere timores.
Libro.10. Dat vires nimium timor.
¶ Lex dig.t. qd metus cā ꝛc.l.i. Met⁹ est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio.
¶ Uegetius de re mili.l.i. Nemo facere timuit qui se bene didicisse ɔfidit. ¶ 3.t. Minus mortem timet qui minus delitiarū nouit in vita.
¶ Boetius de cōsolatione.l.2.c.7. Cōtinuatus timor non sinit esse felicem
¶ Cassiodorus epistolarum.l.11.c.8. Semper metuit iniusta presumptio. ¶ 9 c. Cur facitis que mor timere positis. In experto potestas trahit potius ad timorem. ¶ 10.c. Non est paruum tormentum aduersū aliquid formidare venturū: dū semp grauius estimatur emergere qd timetur.
¶ Isydorum solliloquiorum.l.2.c.17. Timor semper emēdat. Timor expellit peccatum. Timor reprimit vicium. Timor cautum facit hominem atqꝫ solicitum.
¶ Uersificator fabularum esopi.26.fa.
Sepe gerit nimios causa pusilanimes.
¶ Fabula.19.
Sic timeat quicūqꝫ timet: ne mole timoris
Sepe careat: grauis est spe fugiente timor.
¶ Auctor.l. qui dicitur pamphylus.c.34.
Accipitris volucer elapsus ab vngue ferocis
Anceps in cunctis hunc timet esse locis.
¶ Matthews vindocinensis in poetria .pe. i.c.6. Coniectat mala queqꝫ metus: metuenda prophetat.
Et dubijs rebus deteriora canit.
¶ Idem de hysto.tobie.c.15.
Timor in dubijs deteriora canit.
¶ Gaufridus in poetria.c.30.
Si timor incurret mentē: simulatio vultum
Erigat: ꝛ clypeo vultus succurre timori.
Ut si mēs timeat facies velit ipsa timeri.
Immo magis spare velis: pigeatqꝫ potētē.

Uulgari parere vultu: si posse sit: artum
Dillatos aium. si corpus debile: mens sit
Fortis: et exiguas vires supplere memeto.
¶ Ricardus iudex venusinus: lib. de pertra
ctatione nupt. c. 7. Res est sancta timor: re/
probos ligat: arcet iniquos.
Ad frugem vite dans meliores eos.
¶ Prouerb. vulg. Scota sopia ensora,
Dona casta non teme camarera bagassa.

¶ De audacia. Rubrica. 11.

Plato. in menone vltra med. Quotiens absque men/te audeat homo: leditur: quotiens vo cum mente proficitur.
¶ Aristotel. rethor. l. 2 c. 8. Ausibile contrari um est timendo. quare est spes cum fantasia salutarium vt prope existentium. Ausiui sunt qui sepe inciderint periculis et euaserint. Au/ sivum est ira. ¶ 16. c. Iuuenes viriliores sunt: animosi etenim et bone spei: quorum hoc quidem non timere: hoc autem audere facit: neque enim ira/ tus vllus iratus timet: sperare bonum aliquod ausibile est. ¶ Idem polyticorum. l. 5. c. 7. Uiri litatis potentiam habens audacia est.
¶ Uirgilius eneid. l. 10. prope prin. Auda/ ces fortuna iuuat.
¶ Oratius in sermonibus. l. 2. serm. 3.
Est genus vnum.
Stultitie nihilum metuenda timentis vt ignes:
Ut rupes fluuiosque in campo obstare queratur.
Alterum et huic varium et nihilo sapientius ignes
Per medios fluuiosque mentis.
¶ Tullius tusculanarum questionum. l. 2.
Profunda voce omne corpus intendit: ve/ nit que plaga vehementior.
¶ Ouidius de arte amandi. l. i.
Audacem forsque venusque iuuat.
¶ Idem methamorph. l. 10.
In audaces non est audacia tuta.
Audentes deus ipse iuuat.
¶ Idem de fastis. l. 2.
Audentes forsque metusque iuuat.
¶ Seneca de naturalibus questionibus. l. 3. Nullus perniciosior hostis est quam quem audacem angu/ stie faciunt: longe violentius semper ex ne/cessitate quam ex virtute cor agitur: aut certe pa/ ria conantur animus magnus et perditus.
¶ Idem in prouerbijs: In rebus dubijs mul/ tum valet audacia.
¶ Lucanus. l. 3. Nescit plebs ieiunia timere.
¶ Libro. 6.
Ad dubios pauci presumpto robore: casus
Spemque metusque ferunt.
¶ Ualerius maximus. l. 6. t. libere dicta aut facta. Priuerno capto interfectisque qui id oppidum ad rebellandum incitauerant: sena/ tus indignatione accensus consilium agitabat quidnam sibi de reliquis quoque priuernatibus esset faciendum. Ancipiti igitur casu salus eo rum fluctuabat: eodem tempore et victoribus et ira tis subiecta. Ceterum cum auxilium vnicum in pre/ cibus restare aiaduerterent: ingenui italici san/ guinis obliuisci non potuerunt. princeps enim eorum in curia interrogatus quam penam mereren/ tur: respondit: quam merentur qui se dignos liberta te iudicantes arma sumpserunt exasperatos iam patrum conscriptorum animos verbis infla/ mauerunt. Sed plaustius consul fauens pri/ uernatum cause regressum animoso eius di/ cto obtulit quesiuitque qualem cum eis pacem romani habituri essent impunitate donata. At is constantissimo vultu: si bonam dederitis inquit perpetuam. si malam non diuturnam. Qua voce perfectum est vt victis non solum venia: sed etiam ius et beneficium nostre ci/ uitatis daretur. Mulier quedam a phylippo rege temulento imerentem damnata: prouo/ co rem ad phylippum inquit: sed sobrium ex/ cussit crapulam ossitanti: ac presentis animi ebrium respicere causamque diligentius inspecta iustiorem sententiam ferre coegit. Syracu/ sis mulier quedam vltime senectutis omni bus dionysii tyranni exitium propter nimiam morum acerbitatem et intolerabilia onera votis expetentibus sola quottidie matuti/ nio tempore deos vt incolumis ac sibi sup/ stes orabat esset. Quod vbi is cognouit non debitam sibi admiratus beniuolentiam accer sit eam: et quid ita hoc aut quo merito suo fa/ ceret interrogauit. Tum illa: certa est inquit

ratio propositi mei. puellam enim cum gratiam tyrannū haberemus carere ego cupiebam: quo infecto aliquāto deterior arcē occupauit: eius quoq; finiri dñationē magni extimabā. tertiū te superiorib⁹ īportuniorē hr̄e cepimus rectorē. Itaq; ne si tu fueri absumptus deterior in locū tuum succedat caput meū p tua salute deuoueo. Tā facetā au daciā punire dionysius erubuit.

℄ Statius thebayd. l. 8. Jam clypeus clypeis: verbo ne repellitur verbo.
Ense minax ensis: pede pes: et cuspide cuspis
℄ Libro. 10. Fron ingentibus ausis
Rara comes.

℄ Auctor. l. de for. bone. vite. c. 3. Eris magnanimus si pericula nec appetas vt temerarius nec formides vt timidus.

℄ Cassiodorus epistolarum. l. 2. c. 2. Audētes facit homines fiducia sui. Se non patiē occulere quē precipit natura prodire.

℄ Uersificator fabularum esopi. 27. fa.
Audet in audacem timidus: fortiq; minaē
Debilis: audendicum videt esse locum.

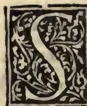
℄ Johānes solobriēsis anglicus in polycratone. l. 4. Dionydes pirata ab alexādro rege apprehensus: īterrogatusq; quid ei videretur qd mare haberet infestū: libera contumacia qd tibi inqt vt tu orbē terrarū. Sz qz id ego vno nauigio facio latro vocor: qz tu magna classe diceris ipator. Si solus capt⁹ sit alexāder latro erit. si ad nutuz dionydis famulēē populi erit dionydes impator.

℄ Ricardus iudex venusin⁹. l. de ptrac. nup. c. 42. Audax audacis vim cohibere solet.

℄ De temeritate. Rubrica. 12.

TUllius. retho. artis noue: li. 5. c. 21. Temeritas est cū icōsiderata dolorū ppessiōe gladiatoria piculorū susceptio.

℄ Seneca tragediarum in agamenone. c. 3. Certa est temeritas que petit casum ducez.
℄ Idem in eplis ad lucillum. l. 15. c. 4. Temeritas est dānare qd nescias.

SEcundus liber quinte partis tractat de bello et hostilitate et de arte bellandi sub his titulis.

℄ Unde oriunē bella. Rr. j.

PLato. in phedrone. Propē pecuniarū possessionem vniuersa bella nobis fiunt.

℄ Aristotel. rethori. l. 2. c. 6. Pugnantes contraria videntur velle.

℄ Salustius in catilinario: Imperij et diuitiarum causa bella atq; certamina omnia inter mortales sunt.

℄ Tullius phylippicorum. l. 12. et pe. Fortitudo dimicare iubet. Justum odium incendit ad confligendum: impellit vocat ad periculum.

℄ Ouidius epistolarum. 15. e. Certamē premia magna mouent.

℄ Jacobus apostolus. e. vnica. c. 4. Unde bella et lites inter vos: nonne hinc ex concupiscētijs vestris que militāt in mēbris vr̄is.

℄ Lucanus. l. 3. Certamē mouistis opes.

℄ Jacobus beneuentanus. c. 5. Effreni lingua surgere bella solent.

℄ De iustis causis assumendi bellum. Rubrica. 2.

ARistoteles ethicorū li. 10. et f. c. 7. et fi. Bellam⁹ vt pacē ducam⁹.

℄ Tullius phylippicorum. lib. 7. Que causa iustior est belli gerendi q̄ seruitutis depulsio. ℄ Lib. 9. Pro libertate vite periculo decertandum est. ℄ Idem de officijs. l. j c. 35. Bellum ita suscipiatur: vt nihil alind nisi pax quesita videatur.

℄ Paulus apostolus: epla. 2. ad timotheū. c. 2. Qui certat in agone non coronatur: nisi qui legitime certat.

℄ Lucanus. l. 7. Nulla manus belli mutato iudice pura est.

℄ Cassiodorus: eplar. l. 3. e. j. Tūc solū vtile est ad arma concurrere cū loci apud aduersa

rium iustitia non potest inuenire.
¶ Auctor.l.qui dr facetus.c.10.z fi.Queqz decet patriā defendere tpe belli.

¶ De belli pressura periculo et euētu. Rubrica.3.

Regum Lib.2.c.11.Dauid audito nuncio ioab ducis sui belli:qui retulerat aliqz partem sue gentis cecidisse in ꝓlio dixit ad nūciū:hec dices ioab:non te frāgat ista res. varius est enī euētus prelij: z nunc hunc:nūc illum consumit gladius.
¶ Paralipomenon.l.2.c.25.Dei quippe ē z adiuuare z in fugam vertere.
¶ Salustius in iugurtino.Omne bellū sumitur facile:ceterū egerrime definit: non in eiusdem potestate initiū eius z finis est.
¶ Uirgilius eneid.l.11.ante medium. Nulla salus bello. ꝑ Lib.12.z f.circa pn. Respice res belli varias.
¶ Tullius phylippicorū.l.9. Cōcede incertos exitus esse belli:martēqz cōem.ꝑ Li.12 Incertus exitus belli ē.ꝑ Li.13.z f.Mars ipse ex acie fortissimū quēqz pignerari solet.
¶ Ouidius sine titulo: seu amorum .l.i.c.9. Mars dubi⁹ nec certa venus: victiqz resūgūt Quosqz neges vnqz posse iacere cadent.
ꝑ Idem methamorph.l.13.
Tutius est igitur fictis contendere verbis. Qꝫ pugnare manu.
¶ Seneca tragediarum in thebayd.c.5.z fi. Fortuna belli semper ancipiti in loco est.
¶ Lucanus l.7.Fuge prelia dira.
¶ Frontinus.l.4.t.2.Cirus bello aduersus persas quattuordecim milibus armatorūꝫ imensas difficultates superauit.Epamiunidas dux tebanorum quattuor hominum ex quibus quadringenti tantū equites erant: lacedemoniorum exercitum viginti quattuor milium peditum:equitum millesecentorum vicit. A quattuordecim millibus grecorum qui numerus in auxilijs cyri aduersus artaxerxem fuit centum milia barbarorum prelio superati sunt.
¶ Uegetius de re mili.l.3.t.9. Inapto prelio cōmune ē periculūꝫ.ꝑ 16.t. Nescio qua occulta rōne imo pene diuina alij cōtra alios dimicant: z qui fortiores vicerant ab inferioribus sepe vincunt. ꝑ 26.t.z fi.In ꝓlio amplius solet fortuna potestatis habere qꝫ virtus.Occasio in bello amplius solet iuuare qꝫ virtus.
¶ Cecilius firmianus de beata vita.l.4. Sapientis ac boni viri non est velle certare ac se periculo cōmittere:qm̄ vincere nō est in nostra potestate:z est anceps omne certamen:sed est sapientis ac optimi viri non aduersarium velle tollere:qd̄ fieri sine scelere ac periculo non potest.
¶ Cato.c.3. Uictorem a victo superari sepe videmus.
¶ Cassiodorus.e.l.5.e.42. Actus detestabilis est certamen infelix cum feris vel contēdere:quas fortiores se non dubitat inuenire.ꝑ Li.9.e.25.z fi. Postem congredi varius semper euentus est.
¶ Baldo.12.fa.Est in lucrando fatum variabile quando.
Est gladius nūc hinc:aliqñ seuit z illinc.
¶ Gualterius de castellione.l.2. Non mediocris enim furor est exponere bellis. Uno velle semel fortune cūcta sub ictu.

¶ De eis que prius z potius agenda sunt qꝫ bellum. Rubrica.4.

Terentius in eunucho. c.18. Oīa prius consilio experiri qꝫ armis sapienter decet.
¶ Ualerius maximus.l.7.ti.Sapienter dicta aut facta.Scipio aphricanus negat aliter cum hoste confligere debere: qꝫ aut si occasio obuenisset:aut necessitas incidisset.
¶ Uegetius de re mili.l.3.ti.9 Omnia ante cogitanda ante tēptanda ante facienda sūt qꝫ ad vltimum veniatur abruptūꝫ. Boni enī duces non aperto prelio in quo est cōmune periculum:sed ex occulto semper attentant vt integris suis quantum possunt hostes interimant:certe vel terreant. ꝑ 26.t.et fi. Inopia:aut superuētibus:aut terrore me

tius est hostē domare ꝙ prelio: in quo am plius solet fortuna potestatis habere ꝙ vir tus. Boni duces publico certamine nunꝗ nisi ex occasione aut nimia necessitate con fligunt. Magna dispositio est hostem fa me magis vrgere ꝙ ferro.

¶ Cassiodorus epistolarum. l. 3. e. j. Tūc so lum vtile est ad arma concurrere: cum lo cum apud aduersarium: iustitia non potest inuenire.

¶ Baldo. 18. fabu. Cautius est astu ꝙ se de fendere fastu.

¶ Ricardus iudex venusi. l. de petra. nupt. c. 42. Euēt⁹ pugne dubius: victoria belli. De populo nimio non venit vno deo.

¶ De militia et officio et laudib⁹ militū et sacramento eorum. Rubrica. 5.

Vegetius de re mili. l. 2. t. 5. Iurāt mili tes omnia se strenue facturos que preceperit imperator: nunꝗ desertu ros militiam: nec mortem recusaturos ꝓ re publica. ¶ 18. t. In congruū videret impe ratoris militem qui veste et annona publica pasceretur vtilitatibus vacare ꝑuatis. ¶ 23 t. et p. Miles sacramento lectus ab exerci tio armorum vel nouellus vel vetustus ces sare non debet: cui pugnandum est pro salu te propria vel libertate cōmuni. ¶ 31. c. Pu blicis debet vtilitatibus insudare qui no men dedere militie. quid enim agat homo si professo desit officio ¶ Li. 3. t. 3. Diuitia rum secura non est possessio nisi armorum defensiōe seruetur. ¶ 10. t. Quis dubitat ar tem bellicam rebus omnibus esse potiorē: per quā libertas retinetur: et dignitas ꝓuin cie propagatur: conseruatur imperium.

¶ Cassiodorus: epistolarum. l. j. e. 16. Ani mus ipse in audaciam non potest esse pro nus qui diuersa cura fuerit sollicitus. Hanc merito expeditionē nominauere maiores: qꝛ mens deuota preliis non debet aliis co gitationibus occupari. Constat tempore ne cessitatis illum probari fortissimum virum qui se per multa non distrabit. ¶ Lib. 11. e. 37. Sub incerta vita militia est.

¶ De eligendis ad malitiam seu offici um bellicum. Rubrica. 6.

Vegetius de re mili. l. i. t. 2. Constat ī omnibus locis et ignauos et strenu os nasci: sed tamen et gens gentem precedit in bello: et plaga celi non tm̄ ad cor porum robur: sed etiam animorum pluri mum valet. Omnes nationes que vicine sunt soli nimio calore siccatas amplius qui dem sapere: sed minus habere sanguinis di cunt: sic propterea constantiam ac fiduciam cominus non habere pugnandi: quia metu unt vulnera: qꝛ exiguum sanguinem se ha bere nouerunt. Contra septēptrionales po puli remoti a solis ardoribus inconsultio res quidem: sed tamen largo redundantes sanguine sunt habere promptissimi. Tyro nes igitur de temperatioribus plagis eligē di sunt: quibus et copia sanguinis suppetit ad vulnerum mortisqꝫ contemptum: et non possit deesse prudentia: que et modestiam seruat in castris: et non parum prodest in di micatione consiliis. ¶ 3. t. Nunꝗ credo po tius se dubitari aptiorem armis rusticā ple bem: que sub diuo et in labore nutritur: so lis ardorem patiens: vmbre negligens: bal neorum nescia: delitiarum ignara: simplici animo paruo contenta: duratis ad omnem malorum tolerantiam membris: cui gesta re ferrum: fossam ducere: onus ferre consue tudo ō rure ē. ¶ 5. t. Proceritatē tyronū ad victoriā scio sēp exactā: ita vt senos pedes vel certe q̄nos et denas vntias iter alares eq tes vel in p̄mis legionū cohortib⁹ ꝓbarent ¶ 6. ti. Sit adolescēs martio opi deputād⁹ vigilātib⁹ oclis: erecta ceruice: lato pectore hūeris musculosis valētib⁹ digitis lōgiorib⁹ brachiis: ventre modicus: exilior suris et cru ribus supflua carne non distentis: sed ner uorum duritia collectis. Cū h̄ in tyrone si gna deprehenderis ꝓceritate non magno opere desideres. Utilius est enim fortes milites esse ꝙ grandes. ¶ 7. t. Piscatores:

Aucupes: dulciones: linteones omnesq; qui aliquid tractasse videbuntur ad muliebria pertinẽs: lõge arbitror ꝓpelledos a castris. Fabros ferarios: carpẽtarios macellarios: ꝛ ceruoꝝ aproꝛum venatores ↄuenit sociare militie. Hoc est in quo totius reipublice salus consistit: vt tyrone non tm̃ corporib⁹: sed etiã animis prestantissimi eligãtur. Uires regni ꝛ romani nominis fundamentum in prima delectoꝝ examinatiõe cõsistunt: nec leue h̃ putetur officiũ aut passĩ quibuscũq; mandatũ qd̃ apud veteres iter cetera varia genera virtutũ insertorio ↄstat ꝑcipue esse laudatũ. Juuentus cui defensio prouinciaꝝ cui belloꝛum est cõmittẽda fortuna ꝛ genere si copia supas ꝛ moribus debet excellere. Honestas enim idoneũ militẽ reddit. Uerecũdia dum prohibet fugere facit esse victorem. Quid prodest si exerceaꝛ ignauus: si pluribus stipendijs moretur in castris. Nunq̃ exercitus profecit tp̃e cuius improbandis tyronibus claudicarit electio A magnis viris magnaq; diligẽtia idoneos ↄuenit eligi digniores. ꝛ 8. ti. Pleriq; q̃uis ꝓbabiles videanꝛ spe: tm̃ experimentis cõprobanꝛ indigni. Repudiandi sunt minus vtiles: ꝛ in locum eoꝝum strenuissimi subrogandi.

¶ De peritia atq; imperitia bellice parationis. Rubrica. 7.

Quintilianus. decla mat. 2. declamaꝛ. Principes nos facit seueritas institutorũ: ordo militie: amor quidam laboris: ꝛ quotidiana exercitatione assidua belli meditatio. Jtaq; plura pene moribus q̃ viribus vicimus.

¶ Statius thebayð. l. 8. Sepe ignari perimuntq; cadentq;.

¶ Frontinus. lib. 4. ti. 2. Domicius corbulo duabus legionibus ꝛ paucissimis auxilijs disciplina correctĩ parthos substrauit. Alexander macedo. quadraginta milibus hominũ iam inde a phylippo patre discipline assuefactis orbem terrarũ aggressus innumeras hostiũm copias superauit.

¶ Uegetius de re mili. in ꝓhemio. Jn omni prelio non tã multitudo ꝛ virtus q̃ ars ꝛ exercitiũm solent ꝑstare victoriã. ꝛ 3. t. Scientiam rei bellice dimicandi nutrit audaciam. Nemine facere metuit qui bene didicisse se confidit. Jn certamine belloꝝum exercitata paucitas semper potior est ad victoriam: rudis ꝛ indocta multitudo posita est ad cedem. ꝛ 4. t. Melius est vt exercitatus iuuenis causetur etatem nundũ venisse pugnandi q̃ doleat ꝑterisse. ꝛ 13. t. Nihil neq; firmius neq; felicius neq; laudabilius est republica in q̃ abundãt milites eruditi. Jn alijs rebus sicut ait cato siquid erratum est põt corrigi postmodum: prelioꝝum ṽo delicta emendationẽ non recipiunt: cũ pena statim sequatur errorem: nam aut cõfestim pereunt qui ignaue imperateq; pugnauerũt: aut in fugam versi victoribus vltra pares esse non audent. ꝛ 28. t. ꝛ fi. Utilius ↄstat erudiri armis suos q̃ alienos mercede conducere. ꝛ L. i. t. 22. Si doctrina cesset armoꝝ nil paganus distat a milite. ꝛ L. 3 in prohemio. Qui victoriam cupit: milites ĩbuat diligenter. Qui secundos optat euentus dimicet arte non casu. ꝛ 4. t Nemo cogitat de tumultu qui fiduciã de arte vel viribus gerit. ꝛ 6. t. Jnterdum imperita rusticitas plura ꝓmittit ꝛ credit se scire q̃ nescit. ꝛ 26. t. ꝛ fi. Paucos viros fortes natura procreat: bona institutione ples reddit idustria.

¶ Cassiodorus: epistolarũ. l. j. e. 39. Discat miles in ocio qd̃ pficere possit in prelio.

¶ De experientia ꝛ vsu bellici exercitij. Rubrica. 8.

Seneca de prouidentia: Ad suspitionem vulneris tyro palescit: audacter veteran⁹ cruorem suũ spectat: qui scit se sepe vicisse post sanguinem.

¶ Uegetius de re mili. l. j. t. j. Jnuenies romanos oẽs gẽtes sola armoꝝ exercitatõe vicisse. Nulla eñ alia re videm⁹ pplm romanũ: orbẽ subegisse terraꝝ: nisi armoꝝũ exer

citio disciplina castrorum vsuq; militie. ¶Li.2.t.21 Semper in ocio debet fieri qd necessario faciendu; videtur in prelio.¶22 ti. Inexercitatus miles semper est tyro. Velocitas vsu ipso acquiritur corporis: et scientia feriendi hostem seq; protegendi: presertim si quominus dimicetur. Quemadmodu; bene exercitatus miles preliu; cupit: ita formidat indoctus. Sciendu est in pugna vsu; amplius prodesse q; vires.

¶Cassiodorus epistolarum.lib.i.e.39. Ars bellandi si non preluditur cum fuerit necessaria no habetur. Animos subito ad arma non erigunt nisi qui se ad ipsa idoneos premissa exercitatione confidunt. ¶Lib.3.e.i. Terribilis est hominibus conflictus: sit no sit assiduus: et nisi vsu presumat concertadi subito fiducia non habetur.

¶Auctor.l. qui dicitur facetus.c.10.et fi. Sepius insolito pugna nocere solet.

¶De velocitate atq; pigritia bellatorum. Rubrica.2.

LVcanus. l.i. Dum trepidant nullo firmante robore partes: Tolle moras semp nocuit differre patis.

¶Frontinus in prohemio: Occupatis velocitante consuli oportet.

¶Vegetius de re mili.l.i.ti.4. Velocitas e que percepto exercitio strenuu efficit bellatore;.¶Li.2.ti.22. Velocitas vsu ipso acq ritur corpis.¶Li.5.et fi.ti i. In reb9 bellicis celeritas amplius solet prodesse q; virtus.

¶De ocio et perpessione bellici operis. Rubrica.10.

ARistoteles polyticorum.l.7.c.11. Plurime ciuitatum bellates quidem saluantur: postq; aute obtinuerunt principatum pereunt. rubiginem enim contrahunt sicut ferru; pace ducetes.

¶Seneca: epistolarum.l.7.e.3. Effeminat animos amenitas nimia. Nullum labore; recusat manus que ad arma ab aratro trasferuntur. ¶Idem declamat.ca.2. Mollit vim ocii: ferru situ rubiginem ducit.

¶Frontinus.l.4.ti.3. Emilianum scipione traditur in itinere cum amicis ambulante;: accepto pane vesci solitu;.

¶Idem et de alexandro macedone: dicitur Masinissam nonagesimum etatis anum agentem meridie ante tabernaculum stantem vel ambulantem capere solitum cibos legimus.

¶Valerius maximus.l.7.t. sapienter dicta aut facta. Amplius claudius crebro solitus erat dicere negocium populo romano melius q; ocium comitti: non q; ignoraret q; iocudus tranquillitatis status esset: sed q; animaduerteret prepotentia imperia agitatione rerum: ad virtutem capescendam excitari: nimia quiete in desidia dissolui.

¶Vegetius de re mili.l.2.ti.i. Exercitus ex ipsa re atq; opere exercitii nomen accepit: vt eo nunq; liceret obliuisci q; vocabitur. ¶Li.3.ti.9. Pro tyronibus accipiendi sunt qui pugnare longo tempore desierut. ¶26. ti.et fi. Exercit9 labore pficit ocio senescit.

¶Cassiodorus: epistolarum.l.3.e.i. Populorum ferocium corda loga pace mollescut.

¶Auctor.l. qui dicitur facetus.c.10.et fi. Nil valet in bello qui viuit delitiose. Nec sine duritia bellica palma datur.

¶Gualterius d castellione.l.2. Delitie molles gladios et vulnus abhorrent.

¶De prouidentia et preconsiliatione belli. Rubrica.11.

SEneca in prouerbiis: Diu preparandum e bellum vt vincas celerius.

¶Valerius maximus.l.7.t. sapiter dicta aut facta: Scipio aphricanus turpe esse aiebat in re militari dicere non putabam: q2 videlicet explorato et excusso consilio que ferro aguntur administrari oportere arbitrabat: sum̄a rone inemedabilis: est eni error q violetie martis comitur.

¶Vegetius de re mili.l.3.ti.9. Ad re; pertinet qualis ipse aduersarius vel eius comites qui sint nosse: vtrum temerarii: an cauti

an audaces: an timidi scientes artem bellicam: vel ex casu temere pugnantes. Que gentes cum his fortes que ignauie sint: nostra auxilia cuius fidei quarum sunt virium. Quos animos illius copie: quos habeat noster exercitus. Que pars sibi magis victoriam repromittat: ex huiusmodi enim cogitaminibus virtus augetur: aut frangitur. Dux vigilans sobrius prudens tanq̃ de ciuili causa inter partes iudicaturus adhibito consilio de suis et aduersarii copiis iudicet: et si multis rebus superior inuenitur: optimum sibi non differat inire conflictū. Si vero aduersarium intelliget potiorē certamen publicum vitet. F 12. ti. Ipsa die qua certaturi sūt milites quid sentiāt diligenter explora. nam fiducia vel formido ex vultu verbis incessu motibus cernitur etc. et noueris te oportere differre si exercitati bellatores metuunt dimicare

¶ Cassiodorus: epistolarum. li. i. e. 16. Res prelior bene disponitur quotiens in pace tractatur. Munitio quippe tūc efficitur prevalida si diurna fuerit cogitatione roborata. Male constructio loci: tūc queritur quādo iam pericula formidantur. F Li. 3 e. 49. Munitio captāda semp in ocio est: q2 tūc male queritur qn necessaria iudicatur.

¶ Isydorus solliloquiorū. li. 2. c. 20. Improuisus hostis fortiter opprimit.

¶ Andreas capellanus pap. innocē. iiii. li. de disu. §. vr. Cōsidera vires tuas anteq̃ hostē ad eas: ne succūbas et sera fit penitentia cū non erit qui adiuuet vel succurrat.

¶ De preparatiōe belli necessariorū. Ru. 12

Vegetius de re mili. li. 3. in prohemio. Qui desiderat pacem preparet bellum. F 3. t. Sepius penuria q̃ pugna consumit exercitum: et ferro seuior fames est. Reliquis casib9 in tpe potest subueniri: papulario et annona in necessitate remediū nō habet: nisi ante condantur. Anteq̃ bellū inchoetur de copiis expensisq3 solere debet esse tractatus. F 11. t. Veteribus secu lis mos fuit parco cibo curatos milites ad certamen adducere: vt audaciores sumptu esce redderent: et longiore conflictu nō fatigarētur in edia. F 18. t. Semper studere debes vt prius instruas aciem: q2 ex arbitrio tuo potes facere qd tibi vtile iudicas cum nullus obsistit: deinde et tuis auges confidētiam et aduersariis fiduciam minuis: q2 fortiores videntur: q2 prouocare non dubitant. Inimici aūt incipiunt formidare qui vidēt contra se acies ordinari: hic additur maximū cōmodum: q2 tu instructus paratusq3 ordinantem et trepidū aduersarium preoccupas pars victorie est inimicū turbare anteq̃ dimicees. F 26. ti. et fi. Qui frumentū necessariaq3 non pparat vincitur sine ferro.

¶ Cassiodorus: epistolarum. li. 4. e. 13. Disciplinam non potest seruare ieiunus exercitus: dum qd deest semper presumit armatus.

¶ Versificator fabularum esopi. § 4. fa.
Unde perire queas hostem munere caueto.
Qui dat quo peat quē iuuat hoste perit.

¶ De mutatiōe et custodia locorū. Ru. 13

Frontinus Li. 3. ti. 12. Alcibiades athenis ciuitate sua lacedemoniis obsessa veritus negligentiam vigilum denunciauit his qui in stationibus erāt vt obseruarent lumē qd nocte ostēsurus esset ex arce: et ad conspectum eius ipsi quoq3 lumina attolerent: quo munere qui cessasset penam passurum: dum solicite expectaretur signum ducis: per vigilatum ab omnibus et suspecte noctis periculum euitatum est. F Li. 4. ti. 26. Usus inuenit vt acerrimi canes et sagacissimi in turribus nutriantur qui aduentum hostium odore presentiant latratusq3 testentur. Anseres quoq3 non minore solertia nocturnos supervenientus clamoribus indicant: nam ingressi capitolinā arcē galli romanū nomē euertissent: nisi clamore anseris excitat9 mallius restitisset. Mira diligentia siue fortūa viros q̃ vniuersum orbē erāt missuri subiugū auis vna seruauit. F Ult. c. qd ē epilog9. So

lentissime caueatur: nequando aut potus in copia emergat: aut cibi: quibus malis nulla arte succurritur. Ideoq intra muros tanto plura condenda sut quanto satur clausure tempus in obsidentium consistere volutate.

¶ Cassiodorus: epistolarum li. i. c. 16. Male constructio loci: tunc queritur quando iam pericula formidantur. ¶ Li. 3. c. 49. Munitio captanda semper in ocio est: qz tunc male querit qn necessaria iudicatur

¶ De experientia dubia fide suorum. Rubrica. 14.

Frontinus. Li. 4. t. i. Thegenos atheniensis cum exercitu megarā duceret pe entibus ordines respōdit ibi se daturū: deinde clam equites premisit eosqz hostiū specie in pratū in socios retorquere iussit. Quo facto cū tanq ad hostiū occursum prepararent pmisit: ita ordinari aciem vt quo quis voluisset loco consisteret. Et cū inertissimus quisqz retro se dedisset: strenui aūt in frōte prosiliuissent vt quē cuiqz inuenerat stantē: ita ad ordines milites prouerit. ¶ Li. 7. Dicrates dux atheniensium classem suam hostili habitu instruxit: et ad eos quos suspectos habebat inuectus cū effuso studio exciperet deprehēsa eorū perfidia oppidum diripuit.

¶ Uegetius de re mili. li. 3. ti. 26. et fi. Nūq miles in acie producendus est cuius antea experimenta non ceperis.

¶ De exploratoribus et exploratoribus. Rubrica. 15.

Frontinus. Li. i. t. 2. Scipio aphricanus capta occasiōe mittende ad syphacem legationis: cum lelio, seruorum habitu tribunos et centuriones electissimos tre iussit: quibus cure esset prospicere regias vires. hi cum liberius castrorum positionem scrutarentur: equū de industria dimissum tanq fugientem persecuti maximam partem munimentorum circuierūt. Que cum nunciassent incendio confectum est bellum. Carthaginenses cū animaduertissent alexandri ita magnas opes vt aphrice quoqz imineret: vnū ex ciuibus virum acrem nomine amilcarem rhodium dixerunt simulato exilio ire ad regem oiqz studio in amicitiam eius peruenire. Qua is potitus consilia eius nota ciuibus suis faciebat. ¶ Idem carthaginenses miserunt qui per spēm legatorum longo tempore rome morarentur: exciperentqz consilia romanorū. M. cato in hyspaniam: qz ad hostium consilia alia via peruenire non potuerat iussit trecentos milites simul ipetum facere in statione hostium raptūqz vnūz ex his in castra perferre incolumē: tortusqz ille omnia suorum archana confessus est.

¶ Uegetius de re mili. li. 3. ti. 26. et fi. Difficile vincit qui vere pōt de suis et aduersarijs copiis iūdicare. Cū explorator hostiū latenter oberret in castris: oēs ad tentoria sua p diem redire iubeantur: et statim deprehēdetur explorator.

¶ De occultandis consilijs inimicis cōtra hostes. Rubrica. 16.

Frontinus. Li. i. ti. i. Portius cato deuictas a se ciuitates hyspanie existimabat in tpe rebellaturas fiducia muror: scripsit itaqz singulis vt diruperēt moniměta: minatus bellū nisi cōfestim obtēperassent. Eplasqz vniuersis ciuitatibus eodē die reddi iussit vnaqueqz vrbiū sibi soli credit impatū. Cōtumaces dspiratio potuit facere si oībus idē denunciari votū fuisset. Tarquinius supbus pri principes sabinor iterficiēdos arbitrat⁹: qz h nemini volebat cōmissū nihil nūcio rñdit qui ad eū a filio erat missus: tñ virga eminētia papauerū capita cū forte in orto ambularet decussit: nūcius sine rñso reuersus renūciauit adolescēti tarqnio qd agētē patrē vidisset: ille itellect⁹ idē eē eminētib⁹ faciēdum. M. lucius crassus percunctanti quo tempore moturus esset castra respondit: verêris ne tubam non audias.

¶ Uegetius de re mili.l.3.ti.6. Cautele caput est vt ad que loca vel quibus itinerib9 sit profecturus exercitus ignoretur. Tutissimum nãq in expeditionibus creditur faciendã nesciri. Securum iter agitur qđ agendum hostes minime suspicantur. l 26.ti.2 fi. Nulla ɔsilia sunt meliora q̃ illa que ignorauerit aduersarius anteq̃ facias. Cum cõsilium tuum congoueris aduersarijs prodi tum dispositionem mutare te ɔuenit. Quid fieri debeat tractato cũ multis qđ vo facturus sis cum paucissimis: vel potius ipse tecum. Quo genere depugnaturus sis nesciãt hostes: ne aliq̃b9 remedijs resistere moliãt.

¶ De modo quantitatis exercitus habendo. Rubrica. 17.

Frontinus lib.2.ti.1. Luculus aduersus metridatem τ trigonem in armeniã maiorem apud tignaz certamen cum ipse non amplius quindeciz milia armatorum haberet: hostes innumerabilem multitudinem eoq ipso inhabilez vsus hoc eius incõmodo: nõdum ordinatã hostium aciez inuasit: atq ita protinus dissipauit vt ipsi quidez reges abiectis isignijs fugerent.

¶ Uegetius de re mili.l.1.ti.8. In omni cõflictu non tam prodest multitudo q̃ virt9. l Li.3.ti.1. Exercitus dicitur tam legionum q̃ etiã auxiliorum: necnõ etiam equituz ad gerendum bellum multitudo collecta hui9 modus a magistris queritur armorum: nã cum xersis τ darij τ mitridatis ceterorũq regum qui innumerabiles armauerunt populos exemplaria releguntur: euidenter apparet nimiuz copiosos exercitus magis pro pria multitudine q̃ hostium virtute depsdos: nam pluribus casibus subiacet amplior multitudo: in itineribus ꝑ mole sua: semper est tardior: in longiore autem termino agmine etiã a paucis superuentum assolet pati: in locis autem asperis vel fluminibus transeundis propter impedimentorum moras sepe decipit. Ueteres qui remedia diffi cultatum experimentis didicerant non tam numerosos q̃ eruditos armis exercitus habere voluerunt. Itaq in leuioribus bellis vnam legionem mixtis auxilijs.i.10000. peditum.τ.2000.equituz crediderunt posse sufficere q̃ manum pretores velut minores duces ad expeditionem seducerent ducebant. Quid si magne hostium copie consularis potestas.2000. peditum τ.4000. equitum tanq̃ comes maior mittebat. Qđ si infinita multitudo ex gentibus ferocissimis rebellasset: tunc nimia necessitate cogẽte duo duces τ duo mittebantur exercitus: consules ambo. alter deniq cuz diuersis re gionibus contra diuersos hostes a populo romano ãnis prope omnibus pugnaretur. Ideo sufficiebant militum copie: qz melius videbatur non tam grandes exercitus habere q̃z plures. l 26.ti.2 fi. Amplius viuat virtus q̃z multitudo.

¶ De aciebus τ ordinibus exercitus disponendis. Rubrica. 18.

Uegetius de re mili.l.1.t.26. Nihil magis prodesse cõstat in pugna q̃z vt assiduo exercitio milites in acie dispositos ordines seruent: nec vbi nisi cõtra q̃z expediat conglobent agmen aut laxent: nam τ constipati spacia pugnandi ꝑdunt: τ sibi inuicem impedimẽto sunt. Et rariores atq interlucentes aditum ꝑrumpendi hostibus prestant: necessarium est statim metu vniuersa confundi si intercisa acie ad dimicandum in terga hostis accesserit. Producendi tyrones sunt semper ad cãpum: et ſm matricule ordinez in acie dirigendi: ita vt in p̃mo simplex extẽsa sit acies: ne quos sinus ne quas curuaturas habeat: vt equali legitimoq spacio miles distet a milite. Tũc precipiendum vt subito duplicent aciem: ita vt in ipso impetu esse ad quem responu dere solent ordo seruetur. tertio precipiendum vt quadrata aciez repente constituãt. Quo facto in trigonum quẽ cuneum vocãt acies ipsa mutãda est: que ordinatio plurimũ

prodesse consueuit in bello. Iubentur etiã vt instruant orbem: quo genere cum vis bo stium interrũpit aciem resisti ab exercitatis militibus consueuit ne oĩs multitudo fũda tur in fuga ⁊ graue discrimen ĩmineat. Hec si iuniores assidua meditatione perceperint facilius ⁊ in ipsa dimicatione seruabũt. ¶ L. 3. c. 14. Acies dicitur exercitus ĩstructi frõs que aduersum hostes spectat hec in publi ca pugna si sapienter disponit plurimũ iu uat. si imperite q̃uis optimi bellatores sint mala ordinatione franguntur. Instructiõis lex est vt in primo exercitati ⁊ veteres mili tes collocẽtur quos ante principes vocabãt In scdo ordine circũdati catafractis sagitta rijs ⁊ optimi milites cũ spiculis vel lanceis ordinantur: quos prius hastatos vocabãt. Singuli autem armati in directum trinos pedes inter se occupare consueuerũt: h̃ est in mille passibus mille sexcẽti sexaginta sex pedites ordinantur in locis vt nec acies in terluceat ⁊ spacium sit arma tractandi. In ter ordinem autem ⁊ ordinem a tergo illa tum sex pedes distare voluerũt: vt haberẽt spacium pugnantes accedendi atq̧ recedẽ di. vehementius enim cum saltu ⁊ cursu te la mittunt. In ordinibus his duobus ⁊ eta te maturi ⁊ vsu confidentes ⁊ muniti ⁊ gra uioribus armis collocantur. hi ad inuicem numeri nec cedere nec sequi aliquando co gendi sunt: ne ordines turbent. Sed venien tes aduersarios excipere: ⁊ stando pugnan do q̧ repellere vel fugare. ¶ Tertius ordo di sponitur de armaturis velocissimis: de sa gittarijs iuuenibus. de bonis iaculatoribus. quos ante ferentarios nominabãt. ¶ Quar tus idem ordo construitur de scutatis expe ditissimis. de sagittarijs iunioribus ⁊ de his qui acriter virtutis: vel marcio barbulis q̃s plumbatas nominãt: qui dicebant leuis ar matura. ¶ Sciendum est ergo stantib⁹ duo bus primis ordinibus tertium ⁊ quartũ cũ missilibus ⁊ sagittis primo loco semper exi re: qui si hostes in fugam vertere potuerint. ipsi cum equitibus persequũtur. Si vo ab hostibus pulsi fuerint: redeunt ad primam ⁊ ad scdam: ⁊ in ipsos recipiunt se ad loca sua. prima aũt ⁊ scda acies cuȝ ad bispellas ⁊ pellam vt dicitur ventum fuerit totũ sub stinet bellum. ¶ In quinta acie ponebatur interdum carobalista ⁊ manu balisterij: fu dibulatores: funditores. Fundibulatores sunt qui fustibulis lapides iaciunt. Fustis est longus pedibus quattuor: cui per medi um ligatur funda decorio: ⁊ vtraq̧ manu i pulsus ad instar onagri dirigit saxa. Fun ditores sunt qui fundis lino vel setis factis has enim dicunt meliores esse cuȝ torto cir ca caput brachio dirigunt saxa quibus scu ta deerant: siue lapidibus manu iactis: siue missilib⁹ in ordine dimicabãt. Sextus ordo post hos a firmissimis ⁊ scutatis ⁊ oĩ gene re armorũ munitis bellatoribus tenebatur: quos antiqui triarios vel tibarios appella bant: hi vo requieti ⁊ integri vt acrius ho stes inuadant post vltimas acies sedere cõ sueuerant. si quid enim primis ordinib⁹ ac cidisset: de horum viribus reparatiõis spes tota pẽdebat. ¶ 15. c. Magis expedit vt cõ sestim pugnent: q̃ longius separatim: nam si nimium fuerit acies attenuata cito ab ad uersarijs facta impressione dirũpitur: ⁊ nul lum potest postea esse remedium. ¶ 17. c. Optima ratio est ⁊ ad victoriam plurimum confert vt electissimos de peditibus cum vi carijs comitibus tribunis q̧ vacantibus ha beat dux post aciem preparatos: alios circa cornua ⁊ alios circa medium: vt sicubi ho stis vehementer insistit ne rumpatur acies prouolent subito ⁊ suppleant loca: addita q̧ virtute inimicorum audacia frangatur. hoc primi latones inuenerunt. Imitati sunt carthaginenses. romani postea vbiq̧ serua uerunt. hac dispositione nulla melior inue nitur. Si de loco suo ordinatum militẽ trãs ferre ceperis: vniuersa turbabis. si glob⁹ ho stium separatos: aut alam tuam: aut parteȝ aliquam vrgere ceperit: nec supfluos habe as quos contra globos opponere possis: si ue pedites siue equites de acie tuleris: dum

alia vis defendere alia pernitiosius denudabis. Si bellatorum copia tibi non abundat: melius est aciem habere breuiorem: dummodo in subsidijs colloces plurimos: nam circa medias partes campi et peditibus bene armatis debes habere electissimos: de quibus cuneum facias. et statim hostium acies rumpas. contra cornua autem de contatis loricatis equitibus ad hoc seruatis et leui armatura peditum alas hostium circumuenire te conuenit. ff 19. t. Obseruandum est ne sub ipso quo committitur pugna velis ordines commutare: aut de locis suis aliquos vniuersos numeros ad alia transferre. statim enim nascitur tumultus atque confusio: atque in imparatos conturbatosque facilius hostis incumbit. ff 26. t. et fi. Melius est post aciem plura seruare presidia: quam latius militem spargere. Qui dispersis suis inconsulte sequitur: quam ipse acceperat aduersario vult dare victoriam.

¶ De modis artificiosis preliandi. Rubrica. 19.

Tullius tusculanarum questionum. li. 2. Profunda voce omne corpus incendit: venitque plaga vehementior.

¶ Uegetius de re mili. li. i. t. 9. In ipso conflictu ac dimicatione telorum bellator cum cursu saltuque veniens aduersarij perstringit oculos mentesque deterret: priusque plagam infligit quam ille ad cauendum vel ad resistendum certe se preparet. ff 12. t. Cesim pugnantes non solum facile vincere: sed derisere romani. Cesura enim quouis impetu venit: non frequenter interfecit: Cum et armis vitalia defendantur et ossibus at contra puncturas duras vncias ad acta mortalis est: necesse est enim vitalia penetret quicquid imergitur. Deinde cum cesura inferitur brachium dextrum latusque nudatur: punctura vero recto corpore infertur: et aduersarium sautiat antequam videat. ff li. 3. t. 14. Uehementius cum saltu et cursu tela mittuntur. ff 15. t. Magis expedit vt confertim pugnent quam longius separatim: nam si nimium fuerit acies attenuata cito ab aduersariis facta impressione dirumpitur: et nullum potest postea esse remedium. ff 18. t. Imperitorum est vel ignauorum vociferare de longe cum hostes magis terreantur si cum telorum ictu clamoris terror accesserit. ff 26. t. et fi. Qui dispersis suis inconsulte sequitur: quam ipse acceperat aduersario vult dare victoriam.

¶ De audacia: timore: spe: et desperatione et magnanimitate bellatorum. Rubrica. 20.

Salustius in catilinario Quanta cuiusque animo audacia natura: aut moribus mesta: tanta in bello patere solet. Semper in bello his maximum est periculum qui maxime timent. Audacia pro muro habetur. Necessitudo etiam timidos fortes facit.

¶ Uirgilius eneid. li. 2. in medio. Una salus victis nullam sperare salutem.

¶ Seneca de naturalibus questionibus. li. 3 Nullus pernitiosior hostis est quam quem audacem angustie faciunt: longe violentius semper ex necessitate quam ex virtute confligitur: aut certe paria conantur animus magnus et perditus.

¶ Frontinus. li. 4. t. 5. C. l. Marcellus cum in manus gallorum imprudens incidisset circumspiciende regionis qua euaderet eam equum in orbem flectit. deinde cum omnia esse infesta vidisset deprecatus deos in medios hostes irrupit: quibus inopinata audacia percussis: ducem quoque eorum trucidauit atque vbi spes salutis vix superfuerat: inde opima retulit spolia.

¶ Ualerius maximus. li. 3. t. de fiducia sui: Scipio emilianus vti spiritus egregii successor cum vrbem preualidam obsideret suadentibus quibusdam vt circa menia eius ferreos murices spargeret omniaque vada plumbatis tabulis habentibus clauorum ca

cumina consterneret ne subita irruptione hostes in presidia nostra impetu facere pos sent. Respondit non esse eiusdem & capere aliquos velle & timere.

¶ Uegetius de re militari.l.i.ti.i. Scientia rei bellice dimicandi nutrit audaciam. ☞ 3. t. Minus mortem timet qui minus delitia rum nouit in vita. ☞ 20.ti. Necesse est vt acriorem dimicandi sumat audaciam qui munito pectore vel capite nō timet vulnera ☞ Li.3.in prohemio: Nemo prouocare ne mo audet offendere quē intelligit superio rem esse si pugnet. ☞ 9.t.ad rem pertinet no sce quos animos aduersarij copie quos ha beat noster exercitus: que pars sibi magis victoriam repromittat.eiusmodi enim co gitationibus virtus augetur aut frangitur. Cauendum est ne dubitantem formidan temq3 exercitum ad pugnam publicam ali quando producas. ☞ 10.t. Qui ante longū temp⁹ aut omnino nunq̄3 viderunt homi nes vulnerari vel occidi cum primum aspe xerint perhorrescunt: & pauore confusi de fuga magis q̄ de conflictu incipiunt cogi tare. Facilius est ad virtute3 nouos imbue re: q̄ reuocare preteritos. ☞ 12.t. Ipsa die q̄ certaturi sunt milites quid sentiant dili genter explora.nam fiducia vel formido ex vultu verbis incessu moribus cernitur &c. & noueris te oportere differre si exercitati bellatores metuunt dimicare. Animis pe ne omnium hominum hoc naturaliter eue nit vt trepident cum ad conflictum hostiu3 venerint: sine dubio autem infirmiores sūt quorum mentes ipse confundit aspectus: sed quo hec remedio formido lenitur si an teq̄ dimices frequenter exercitum tuum lo cis tutioribus ordines: vnde & videre ho stem & cognoscere consuescant: interdum audeant aliquid ex occasione: aut fugent: aut interimant: inimicorum mores aduer sariorum arma equos recognoscant: nā q̄ ex vsu sunt non timentur. ☞ 22.t. Qui ante congressum recedit ex acie suis fiducia3 mi nuit: & inimicis addit audacia3. ☞ 25.t. Nū q̄ exultantibus maius solet euenire discri men q̄3 cum exhibita fortia in formidine commutantur. ☞ 26.t.& fi. Nunq̄3 ad certa men publicum perduxeris militem: n si cu3 videris eum sperare victoriam. ☞ Lib.4.t. 25. Necessitas quedam virtutis est despe ratio ☞ Lib.5.& fi.t.j. Nemo bello lacesce re aut facere audet iniuria3 ei regno vel po pulo quē expeditum & promptū ad resisten dum vindicandūq3 cognoscit.

¶ Baldo.11.fa. Hic ope virtutis spes est vbi nulla salutis.

¶ Gualterius de castellione.l.4.
Spes sane resuscitat egrum
Agmen: & in vultu victoria visa sedere.

¶ Gaufridus in poetria c.30. Si timor in curuet mentem: simulatio vultum
Erigat: & clypeo vultus succurre timori.
Immo magis sperare velis pigeat patentē
Uulgari pallere vultum.si posse sit artu3:
Dilates animū.si corp⁹ debile: mens sit
Fortis: & exiguas vires supplere memēto
Spe grandi.

¶ De aduersis occultandis ho stibus. Rubrica.21.

Frontinus. Lib.2.t. 7. Quin tus sertori⁹ cū acie decertaret: bar barum qui ei nunciauerat hircule gium perijsse pugione traiecit: ne in alioru3 notitiam perferret: & ob hoc animi suorum infirmarentur. ☞ Elabiates athenienfis cu3 abidenis prelio vrgeretur: subitoq3 magno cursu tristem animaduertisset aduentare ta berarium prohibuit palam dicere quid af ferret: deinde secreto sciscitatus a farnaben do regio prefecto classem suam oppugnari celatis hostibus & militibus prelium finit: ac protinus ad eripiendam classe3 ducto ex ercitu opem tulit suis. ☞ T. Labienius post pharsalicam pugnam cum victis partibus duratium refugisset: miscuit vera falsis & nō celato exitu pugne eq̄tā partiū fortunā gra ui vulnere cesaris finxit: & hac simulatione reliquis pōpeiarum partiuī fiducia3 fecit.

F 10.ti. Todius in hyspania cum acerrimo prelio conflixisset q vix dirimerat magno numero vtriqz ceso: complura suorum corpora interempta nocte sepelienda curauit. Hyspani postero die ad simile officium pgressi: qz plures ex ipsorum numero qz ex romanis cesos repererant victos se esse sm eam dinumerationem argumentati: ad conditiones imperatoris descenderunt.

¶ De exhortatione z incitatione suorū ad bellum. Rubrica. 22.

Frontinus. Lib. j. ti. 11. Fuluius nobilior cum aduersus sāpnicium numerosum exercitum z successibus tumidum paruis copijs necesse haberet decertare: simulauit vnam legionem hostium a se corruptam ad proditionē: imperauitqz ad eius rei fidem tribunis z primis ordinibus z centurionibus quantum quisqz pecunie: aut auri argentiqz haberet conferret vt representari merces proditoribus posset. Se aūt his qui contulissent poli citus est consūmata victoria ampla insuper premia daturum. Que sua persuasio romanis alacritatem attulit z fiduciaz: vnde etiā preclari victoria cōmisso statim bello parata est. Cesar aduersus germanos z regem arionistum pugnaturus confusis suorum animis pro concione dixit nullius se eo die opera nisi decime legionis vsurum quo cō secutus est vt decima tanqz precipue fortitudinis testimonio concitarenť z ceteri pudore ne penes alios gloria virtutis eēt. A. fabius qui egregie sciebat romanos esse libertatis que contumelia exasperatum z a penis nihil iustum: aut moderatum expectabat misit legatos carthaginem de conditiōibus pacis. Quas cum illi iniqtatis z insolētie plenas retulissent exercitus romanoruz ad repugnandum concitatus est. Agesilaus lacedemoniorum dux cū prope ab octo meno scitia ciuitate castra haberet: compisset qz plerosqz ex militibus preciosissima rerū deponere intra munimenta: precepit opidanis ne quid ad exercitum suum pertinēs reciperet quo ardentius dimicaret miles qui sciret sibi pro omnibus suis pugnandum. Epaminunda dux thebanorum aduersus lacedemonios dimicaturus vt milites nō solum viribus suis: verūetiam affectibus adiurarentur pronunciauit in concione destinatum lacedemoniis si victoria potientur omnes virilis sexus interficere: vxorib⁹ aūt eorum z liberis in seruitutem adductis thebas diruere. Qua concione concitati primo impetu thebani lacedemonios expugnauerunt. Fabius maximus veritus nequa fiducia nauium ad quas refugium erat minus constanter pugnaret exercitus incendi eas priusqz inieret prelium iussit.

¶ Uegetius de re mili: l. 3. t. 9. Desperantibus crescit audacia adhortatione ducis. Et si nihil ipse timere videatur. Crescit animus si ex insidijs vel occasione aliquid fortiter fecerit si hostibus aduerse res ceperint aduenire. F 12. t. Monitis oratōe ducis exercitus virtus accrescit z animus: precipue si futuri certaminis talem acceperint rationem quasi sint facile ad victoriam perueniuri. tunc inimicoruz ignauia vel error ostēdēdus est: vel si ante a nobis superati sūt cō memorandū: dicenda z quibus militū mentes in odium aduersariorum iuxta īdignationē moueantur.

¶ Boetius in musica. l. j. c. j. Manifestū est in bello pugnantium animos tubarum carmen accendi.

¶ De remouendo timore a suo exercitu. Rubrica. 23.

Ualerius maximus: li. 7. t. de strategematibus. Tulius hostilius cū oīb⁹ militaribus copijs fidenas aggressus fuit que surgentis imperij romanorum cunabula crebris rebellationibus torpere passe non sunt: finitimisqz tropheis ac triūphis altam virtutem eius spes suas vlterius pmouere docuerūt. Mecius fufeci⁹ dux albanorum dubiam z suspectam semp socie

tatis sue fidem repente in ipsa acie detexit. detecto enim romani exercitus latere in proximo colle conscendit pro adiutore specula tor pugne futurus: vt aut victis insultaret: aut victores fessos aggrederetur. Nō erat dubium quin ea res militum romanorum animos debilitatura esset cum eodem tempore et hostes confligere: et auxilia deficere cernerent. Itaq ne id fieret tullus prouidit concitato enim equo omnes pugnantium globos percucurrit: predicans suo iussu se cessisse mecium. eumqz cum ipse signum de disset inuasurum fidenatium terga. Quo imperatorie artis consilio metum fiducia mutauit: proqz trepidatione alacritate suorum pectora repleuit.

¶ Frontinus: libro.j.t.11. et fina. Scipio ex Italia in aphricam transportato exercitu cum egrediens nauem perlapsus esset: et ob hoc attonitos milites cerneret id quod trepidationem afferebat constantia et magnitudine animi in hortationem conuertit. et audite inquit milites aphricam oppressi. ¶ Epaminundas thebanus instante aduersus lacedemonios pugna cuz sedile in quo resederat succubuisset: et id vulgo pro tristi significatione confusi milites interpretarentur: imo inquit vitamur sedere.

¶ De suis cohercendis ad pugnam. Rubrica.24.

Frontinus. Libro.2 ti.8. Q. Attilius consul bello sauinico ex acie refugientibus in castra militibus aciem suorum opposuit affirmans secum et bonis ciuibus dimicaturos eos nisi cum hostibus maluissent. ¶ Phylippus veritus ne impetum sytarum sui substinerent fidelissimos equitum a tergo posuit: preceritqz ne quē cōmilitonuz ex acie fugere paterentur perseuerantius ab euntes trucidarent. Qua denunciatione cum fecisset vt et timidissimi mallent ab hostibus qz a suis interfici victoriam acquisiuit.

¶ De suis ifidelibus seu criminosis caute emittendis vel puniendis. Rubrica.25.

Valerius maximus: li.2. de disciplia militari. Aspero et abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget: quia vires armis constant. que vbi a recto tenore desiuerint oppressura sunt nisi opprimantur.

¶ Frontinus libro.3.ti.16. Diodotus cum presidio amphybolum tueretur et duo milia tracbarum suspecta haberet que videbantur vrbem direptura mentitus est paucas hostium naues proximo littori applicuisse easqz diripi posse qua specie simulata tracbas emisit: ac deinde clausis portis non recepit.

¶ Vegetius: de re militari: li.3.t.4. Dux debet esse attentus vt in omnibus legionibus siue auxilijs vel vexillationibus tribunis vicariis principijsqz. si qui turbulenti vel seditiosi fuerint milites. non pro inuidia suggerētiū sed pcerū agēdū aliquid qđ ipsius ppe videatur optabile: aut ad castra vrbesqz deputet minuendas atqz seruandas: tanta subtilitate vt cuz abiiciuntur videantur electi. Nunqz enim ad contumaciam pari cōsensu multitudo prorumpit: sed incitatur a paucis: qui viciorum scelerumqz impunitate sperant peccare cum plurimis. Quod si fieri medicinam necessitas extrema persuaserit. rectius est more maiorum in auctores criminuz vindicari: vt ad omnes metus ad paucos pena perueniat. ¶ Laudabiliores duces sunt quorum exercitum ad modestiam labor et vsus instituit: qz illi quorum milites ad obedientiam formido suppliciorum compellit.

¶ De infidelitate suorum eminētium dissimulanda et caute corrigenda. Rubrica.26.

Frontinus. Libro. 3 ti. 16. L.

Marcellus cognito consilio bantei nolani qui corrumpere ad defectionem populares studebat et hannibali gratificabat quia illius beneficio curatus inter canenses saucius: et ex captiuitate remissus ad suos erat qui interficere edes ne supplicio eius reliquos concitaret nolanos non audebat: accersitum ad se allocutus est dicens fortissimum eum militem quod ante ignorasset hortatusque est ut secum moraretur: et super verborum honorem equum quoque ei donauit. Qua benignitate non illius tantum fidem: sed etiam popularium qui ex illo pendebant sibi obligauit. ¶ Li. 4. et si. t. 7. et si. Q. Maximus transfugere ad hostes volentem stantem tabilium nobilem clare opere equitem vocari ad se iussit: eique se excusauit qui inuidia cōmilitonum virtutes illius ad id tempus ignorasset. Tum donato ei equo pecuniam insuper largitus obtinuit vt quem ex cōscientia trepidum accersierat: letum admitteret: et ex dubio in reliquum non minus fidelem quam fortem haberet equitem.

¶ De temerario furore suorum eminentium caute mitigandū vel remouendum. Rubrica. 27.

Frontinus Li. j. t. 8.

Coriolanus cum ignominiam damnationis sue bello vlcisceretur populationem patritiorū magnorum inhibuit: deustis vastatisque plebeiorum: vt discordiam moueret qua consensus romanorum distigueret. ¶ Hannibal fabium cui nec virtute neque arte bellādi par erat vt in familia distigueret agens eius abstinuit ceteros populatus. Contra ille ne suspecta ciuibus fides esset magnitudine animi effecit publicatis possessionibus suis. ¶ Legati romanorum cum missi essent ad antiochum regem qui secum hannibalem victis iam carthaginensibus habebat consiliumque aduersus romanos instruebat crebris cum hannibalē colloquiis effecerunt vt is regi fieret suspectus. cui gratissimus aliquando erat et vtilis propter calliditatem et peritiam bellandi. Quintus sertorius cum barbaro rege tractorum rationis indocili eodem consilio vsus est: nam cum intercepte fuissent epistole eius ad regios amicos scripte in omnes eos rex animaduertit spoliatusque consiliis amicos postea parare non potuit. ¶ Lib. 3. t. 6. Cleominus atheniensis trecenos qui presidium craterum tenebant aggressus. tela quedam in quibus scriptum erat venisse se ad liberandam eorum rem publicam inter muros iecit. et eodem tempore captiuos quosdam conciliatos sibi remisit: qui craterum detraharent: per hoc consilium seditione intestinaria apud obsessos conciliata admoto exercitu potitus est ciuitate. ¶ Li. 16. Hannibal a transfugis vltus est. nam cum aliquos ex militibus suis sciret transisse proxima nocte: nec ignoraret exploratores hostium in castris suis esse palam pronunciauit: retulerunt transfugas vocari solertissimos milites: qui ipsius iussu exierunt ad excipienda hostium consilia: auditisque pronunciauit: retulerunt exploratores ad suos. Tunc comprehēsi a romanis transfuge amputatis manibus remissi sunt.

¶ Uegetius de re mili. l. 3. ti. 10. Inter hostes discordiar scire ferē cās sapiētiē ducū.

¶ De cautelis inducendi suspitiones malignas inter hostes. Rubrica. 28

Tullius

phylippicorum: li. 11. Quis est qui ad bellum inflāmato animo futurus sit spe pacis oblata.

¶ Ualerius maximus. l. 3. t. de fiducia sui. Publius scipio postquam aphricam attigit speculatores hannibalis in castris deprehēsos et ad se perductos nec supplicio affecit: nec de consiliis ac viribus penorum percunctatus est: sed circa omnes manipulos diligentissime ducendos curauit: interrogatosque an sa

tis ea cōsiderassent que speculari iussi erāt prādio dato ipsis iumētisq3 eo℞ incolumes dimisit. Quo tā pleno fiducie spiritu: prius animos hostium ꝙ arma contudit.

¶ Frontinus. l. 2. t. 9. L. silla bis qui prene/ste obsidebantur occisorū in prelio ducum capita hastis prefixa ostendit: atq3 ita inob/stinatorum puicaciam fregit. ¶ Domicius corbulo cum tigrano cretam obsideret: ⁊ ar meni pertinaciter viderentur tolerare obsi/dionem inuaduadum ex megestanis quos ceperat animaduertit: caputq3 eius in bali/sta excussum intra munimenta hostium mi sit: id forte decidit in mediu3 conciliū qđ ta/men maxime habebant barbari: ad cui⁹ cō/spectum velut obstento consternati ad de/ditionem festinauerunt. ¶ Li. 3. ti. 5. Clear/cus lacedemonius exploratum habens tra/chas omnia victui necessaria: in montes cō portasse: vna quoq3 ope substentari ꝙ cre/derent eum cōmeatus inopia recessurum. p id tempus quo legatos eo℞ venturos opi/nabatur aliquem ex captiuis in conspectu iussit occidi: ⁊ membratim tanꝙ alimenta in contubernia distribuit. Trachēs nihil nō facturū perseuerātie cā cū credētes qui tam detestabiles epulas substinuisset experiri ī deditionem venerūt. ¶ S. Gracus lusitanis dicentib⁹ in decem annos cibaria se habere ⁊ omnino obsidionem nō expauescere: vn/decimo inquit anno vos capiam. Qua voce preterriti lusitani ꝙ instructu cōmeatib⁹ sta tim se tradiderunt. ¶ T. 6. Mago dux car/thaginensiū victo genpisone ⁊ in quadam turre circūsepto suspicatus ventura ei subsi dia per fugam misit qui psuaderet appropi quantib⁹ captū iam pisonem qua rōne de/territis eis reliqua victorie consumauit.

¶ Uegetius de re militari: li. 3. t. 28. Semp studere debes vt prius instruas acie3: q2 ex arbitrio tuo potes facere, ꝙ tibi vtile iudi/cas cū nullus obsistit. deinde ⁊ tuis auges ꝯfidentiā ⁊ aduersarijs fiduciā minuis: q2 fortiores videntur qui prouocare non du/bitant. Inimici aūt incipiūt formidare qui vident contra se acies ordinari: hinc addit maximū cōmodū: q2 tu īstructus paratu sq3 ordinantem ⁊ trepidum aduersarium pre/occupas: pars victorie est inimicum turba/re anteꝙ dimices.

¶ Prouerb. vulg. Domo a sauio emezo cō/batuto.

¶ De cautelis tollendi vel minuēdi ho stibus aīositatē dimicādi. Rubrica. 29.

Frontinus. Li. 2. t. 4 S. sup. ii cius petitus consul: cōtra gallos di micaturus iussit muliones clam in montes proximos cū mulis abire: ⁊ inde cō/serto iam prelio velut equis insidentes ob/stentare se pugnātib⁹. Quare galli existimā tes aduentare auxilia romanis cessere iam pene victores. ¶ Marius circa aquas sexti/as cū in animo haberet postera die depu/gnare aduersus theotonos marcellum cum parua manu equitū peditumq3 nocte post hostiū terga misit ⁊ ad implendā multitudi nis speciem agasones lixasq3 armatos simt ire iussit. Jumentorūq3 magnam parte3 in stratorū cū tuniculis vt per hoc facies eqta/tus obiiceret precepitq3 vt cū animaduer/tisset iuri preliū ipsi in terga hostiū descen/derent. Qui apparatus tantū terroris ītulit ꝙ a spimi hostes in fugā versi sūt. ¶ Licini⁹ crassus fugitiuo℞ bello apđ calamatiū edu/ctur⁹ milites aduersus castū ⁊ camōcū du/ces gallo℞ duodeci3 cohortes cū catone pe2 tio ⁊ marcio ruffo. legatis post mōtē circū/misit. Qui cū cōmisso iā prelio a tergo cla/more sublato decurrissent: ita fuderunt ho/stes vt vbiq3 fugatis qđ capescerēt ¶ Uale rius leuin⁹ aduersus pyrrhū occiso quodam gregali tenēs gladiū cruētū exercitui vtriq3 psuasit pyrrhū īterēptū. Quaóbrē hostes đ/stitutos se ducis morte credētes consterna/ti a mēdacio se pauidi ī castra recepūr. ¶ T. 5 Alchiabides dux atheniēsiū nauali plio de/certatur⁹ ꝯstituit malos quosdā ī pmūtorio

precepitq3 bis quos ibi relinquebat vt cu3 commissum prelium sensissent panderent vela. Quo facto consecutus est vt hostes aliam classem in auxilium superuenire ei arbitrati verterentur. ¶ Li. 7. M. Cato cum ambrachiam eo tempore quo socie naues ab etolis oppugnabantur imprudens vno lembo appulisset tanq̄ nihil secum presidij haberet: cepit signu3 voce gestuq3 dare quo videretur subsequentes suorum naues vocare. Ea asseueratione hostem terruit tanq̄ plane appropinquarent: qui quasi ex proximo citabant. Etoli ne aduentu romane classis opprimerentur reliquerunt oppugnationem. ¶ Libro. 4. ꝛ fi. t. 7. Mago cum locri obsiderēt a crispino classis nr̄e pfecto diffūdit ad romana castra rumorem. Hannibalem ceso mario ad liberandum obsidione locros venire. clam deinde equites emissos iussit a montibus qui in conspectu erant se ostendere. Quo facto effecit vt crispinus hānibalem adesse ratus conscendens nauem fugeret:

¶ Uegetius: de re militari: li. 2. t. 13. Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat. quis credat militem bellicosum cuius dissimulatione ac rubigine arma fedantur. ¶ Libro. 3. ti. 6. Subita necessitas terret prouisa nō solēt esse formidini. ¶ 26 ti. ꝛ fi. Subito conterentur hostes.

¶ De cautelis fligendi hostes vano terrore. Rubrica. 30.

Ualerius maximus lib. ¶ L. Strategematibus. Agatocles siracusarum rex cum vrbe3 eius maiore ex parte carthaginenses occupassent exercitum suum in aphricam transiecit: vt metum metu vim vi discuteret: nec sine effectu: nam repentino eius aduentu perculsi peni libenter incolumitatem suam salute hostium redimerunt: pactiq3 sunt vt in eodem tempore: ꝛ aphrica siculis ꝛ siculi punicis armis liberarentur.

¶ Frontinus: libro. j. ti. 3. Scipio manente in Italia hannibale transmisso in aphrica3 exercitu necessitate carthaginensibus impo suit reuocandi hannibalem. Sic a domesticis finibus hostile transtulit bellum. ¶ L. 8 M. Curius aduersus sabinos qui ingenti exercitu conscripto relictis finibus suis nostros occupauerant occultis itineribus manum misit que desolatos agros eorum vicosq3 per diuersa incendit. Sabini ad arcēdam domesticam vastitatem recesserunt. Curio contingit ꝛ vacuos infestare hostium fines: ꝛ exercitum sine prelio auertere sparsumq̄ cedere. ¶ Libro. 3. t. 6. P. Cornelius Scipio intellecta difficultate expugnandi deliuinum: q2 concursum omnium defendebatur. aggredi alia oppida cepit: et euocatis ad suam defendenda3 singulis vacuatum auxilijs deliuinum cepit

¶ De cautelis inferendis hostib9 dantibus veras occasiones recedēdi ab oppressione. Rubrica. 21

Frontinus. Libro. 2 t. 4. Cresus preualido hostiu3 equitatui camelorum gregem opposuit: quorū nouitate ꝛ terrore consternati equi non solum insidentes precipitauerunt: sed peditū quoq3 suorum ordines protriuerunt vincēdosq̄ hosti prebuerunt. ¶ Uolscorum castra cum prope virgulti siluam posita eēnt: camilus ea omnia que conceptu3 igne3 vsq3 in vallem proferre poterant incendit: ꝛ sic aduersarios exuit castris. ¶ Hyspani cōtra amilcarem boues vehiculis aduinctos. prima fronte constituerunt vehiculaq3 rede sepi ꝛ sulphuris plena signo pugne dato incenderunt. actis deinde in hostem bobus consternatam aciem proruperunt. ¶ Lib. 4. ꝛ fi. t. 7. Hannibal regi antiocho mōstrauit vt in hostium classem vascula iacularētur viperis plena. quare metu perterriti milites a dimicatione ꝛ nauticis ministerijs īpedirentur. Sic fecit iam cedente classe sua

prusias.

¶ Uegetius: de re militari. lib. 3. c. 18. Pars victorie est inimicū turbare anteq̄ dimicet

¶ De turbandis hostibus. Rica. 32.

Frontinus. Li. 2. c. j. Fabius maximus nō ignarus gallos et samnites primo impetu preualere: suorum autem infatigabiles spiritus inter moras decertandi etiam incalescere imperauit militibus contenti essent primo cōgressu substinere: vt hostem mora fugaret. Quod vbi successit: admoto etiaz subsidio suis in prima acie: vniuersis viribus oppressū fudit hostem. ¶ Phylippus ad cheroniam memor sibi esse militem longo vsu duratū. Atheniensibus acrem quidem sed inexercitatū et impetu tm̄ violentuz ex industria traxit prelium. moxq̄ languentibus iam atheniensibus concitatus intulit signa et ipsos cecidit. ¶ C. 2. Marius aduersus cymbros ac theutonos. constituta die pugnaturus firmatum cibo militem ante castra collocauit vt per aliquantulum spacij quo aduersarij dirimebantur exercitus hostium potius labore itineris profligaretur. fatigationi eorum deinde incommodum aliud obiecit: ita ordinata suoruz acie vt aduerso sole vēto et puluere barbarorum occuparetur exercitus. ¶ Temistocles dux atheniensium. cuz videret vtilissimum grecie aduersus multitudinem persis nauium in angustijs salaminis decernere idq̄ persuadere ciuibus non posset. solertia effecit vt a barbaris ad vtilitates suas greci compellerent. simulata nāq̄ proditione misit ad persem qui indicaret populares suos de fuga cogitare: difficilioremq̄ rem ei futuram si singulas obsidione aggrederetur. Qua ratione efficit vt exercitus barbarorum primum inquietaretur dum tota nocte in statione custodie est. deinde vt sui mane integris viribus cum dictis barbaris vigilia marcentibus confligerent: loco vt voluerat arto in quo perses multitudine qua prestabat vti non posset. ¶ C. 5. Hannibal aduersus mucium dictatore nocte in tempesta: sexcentis equitibus imperauit vt plures turmas segregati per vicos sine intermissione circa castra hostium se ostentarent. Ita tota nocte romanis in vallo statione ac pluuia que forte continuata fuerat inquietatis confectisq̄. cuz receptui signum iam minus dedisset hannibal suos requietos eduxit et castra eius inuasit. ¶ Epaminundas thebanus in eundem modū cum lacedemonij archinon vallo ducto pelaponneson tuerentur. paucoꝝ opera leuis armature tota nocte inquietauit hostem: ac deinde prima luce vocatis suis cū lacedemonijs se recepissent subito vniuersum exercitum quem quietuz habuerat admouit: et per ipsa munimenta destituta propugnatoribus irrupit. ¶ C. 96. Marius victis prelio theutonis reliquias eorūq̄ nox circumuenerat circumsedens sublatis subinde clamoribus per paucos suorū territauit insomnemq̄ hostem detinuit: ex eo assecutus vt postero die inrequietum facilius debellaret. ¶ Li. 3. ti. 17. Emilius paulus vniuersis liguribus improuiso ad ortis castra eius. Simulatio timore diu continuit militem. deinde fatigatoriam hoste a quattuor portis eruptiōe facta strauit cepitq̄ ligures

¶ De fatigandis seu inquietandis hostibus ante conflictū. Rica. 33.

Lucanus Libro primo. Duz trepidāt nullo firmante robore partes. Tolle moras. semper nocuit differre paratis.

¶ Frontinus: li. 2. ti. j. B. scipio in hyspania cum comperisset hasdrubalem penoruz ducem ieiuno exercitu mane processisse in aciem continuit in horam septimam suos: quibus preceperat vt quiescerent et cibum caperent. Cumq̄ hostes inedia siti mora sub armis fatigati repetere castra cepissent subito copias duxit et commisso prelio vicit.

¶ Metellus pius in hyspania aduersus hir culeii. cum ille in oriente protinus die in structam aciem vallo eius admonuisset feruidissimo tūc tempore āni in castra suos cōtinuit in horam diei sextam: atq; ita fatigatos estu facile integris et recentibus suorum vicit viribus. ¶ Uirgeneus consul in volcis cū precurrere hostes effusos ex longinquo vidisset quiescere suos ac defixa teneri pila iussit: tunc anhelantē integris viribus exercitus sui aggressus auertit. ¶ Cesar bello ciuili: cum exercitum afranij et petreij circumuallatum situ angerent: Jsq; ob hoc era spe ratus interfectis omnibus impedimētis ad pugnam descendisset: continuit suos: arbitratus alienum dimicandi tempus: qđ aduersarios ira et desperatio incenderat.

¶ Gneus pompeius fugientem mitridatem cupiens ad prelium compellere elegit tempus dimicationi nocturnum: vt abeunti se opponeret: atq; ita preparatus subitam hostibus necessitatem decertandi inieci t. preterea sic constituit aciem vt ponticquorum q̄dem oculos perstringeret aduersa luna: suis autem illustrem et conspicuum preberet hostem. ¶ Luculus aduersus mitridatem et triganem in armeniam maiorem apud triganam cretam cum ipse non amplius quindecim milia armatorum haberet hostes innumerabilem multitudinem eoq; ipso inhabilem vsus hoc eius incōmodo: nondum ordinatam hostium aciem inuasit: atq; ita protinus dissipauit vt ipsi quidem reges abiectis insignibus fugerent. ¶ Li. 3. t. 17. et p. Gneus pompeius fugientem ad duratium non tm̄ obsidione liberauit suos: verūetiaȝ post eruptioneȝ quā opportuno loco et tempore fecerat cesarem ad castellum qđ duplici monitione instructum erat auide irrumpentem exterior ipse circūfixus corona obligauit: vt ille inter eos quos obsidebat et eos qui extra circūuenerant medius nō leue periculum et detrimentum senserit. ¶ Lib. 4. et ti. t. 7. et ti. P. Scipio in lidia cum die ac nocte imbre continuo vexatum exercitum antiochi videret: nec homīes tm̄ aut equos deficere: verum arcus quoq; madentibus neruis inhabiles factos: exhortatus est fratreȝ vt postero q̄uis vt religioso die committeret prelium. Qua quidem sententia secuta victoria est.

¶ Uegetius de re militari: li. t. 11. Ueteribus seculis mos fuit parco cibo curatos milites ad certamen educere: vt audaciores sūptu esce redderentur: et longiore conflictu non fatigarentur inedia. Obseruetur ne lōgo spacio fatigatum militem ne ne lassos post cursum equos ad publicum preliuȝ cogas. Multum enim virium labore itineris pugnaturus amittit. Impar conditio est lassi cum reparato sudati cum alacri currentis cum eo qui stetit subire conflictum. ¶ 13. t. Bonum ducem conuenit nosse magnā partem victorie ipsum locum in quo dimicaturus est possidere. labora ergo vt conserturus manuum primum auxilium capias ex loco qui tanto vtilior inuenitur quāto superior fuerit occupatus. In subiectos enim vehementius tela descendunt: et maiore impetu obnitentes pars altior pellit: qui aduerso nititur cliuo duplex subit cum loco et hoste certamen ¶ 14. ti. Ordinaturus acieȝ tria debet ante prospicere: solem: puluerem ventum. nam sol ante faciem eripit visum. ventus contrarius tua inflectit ac deprimit hostium adiuuat tela. puluis a fronte congestus oculos impedit et claudit. In itineribus iam fatigatis: in fluminum transgressione diuisis: in paludibus occupatis: in iugis montium laborantibus: in campis exsparsis: atq; securis in mansione dormientibus. opportunum semper prelium infertur. Cum alijs negocijs occupantur hostes: prius interimantur q̄ preparare se possint. In imparatos conturbatos: q; facilius hostis incumbit. Imparatis cibum capientibus in intinere lassis equos suos pascentibus: ac nihil tale suspicantibus: superuentus as

solet fieri: qd̃ ⁊ nobis vitandum est: ⁊ hosti in huiusmodi occasionibus pernicies inferenda. in hoc enim casu oppressis nec virtus potest nec multitudo pdesse. ℞ 2 6. t. ⁊ f. Amplius prodest sepe locus q̃ virtus.

¶ De eligenda cõmodiori suppetentia incitandi hostes ⁊ preliãdi contra eos. Rubrica. 34.

Frontinus. Li. 2. t. 6 Gaius cesar germanos inclusos ex desperatione fortius pugnantes emitti iussit. fugientesq̃ aggressus ẽ. ℞ Hannibal cũ ad transimenum inclusi germani accerime pugnarent deductis ordinibus fecit eis abeundi potestatem euntesq̃ sine sui suorũq̃ sanguine strauit. ℞ Antigonus rex macedonum etolis qui in obsidione ab eo compulsi fame vrgebantur statueratq̃ ruptione facta commori viam fuge dedit. atq̃ ita infracto impetu eorum insecutus aduersos cecidit. ℞ Agesilaus lacedemonius aduersus thebanos cum acie confligeret intellexisset q̃ hostes locorum conditione clausos ob desperationẽ fortius dimicare: laxatis suorum ordinibus apertaq̃ thebanis ad euidendum via rursus in abeuntes aciem contraxit ⁊ sine iactura suorum cecidit aduersos ℞ G. Manilius consul cum ex acie reuersus capta ab etruscis romana castra inuenisset omnibus portis statione circundatis inclusos hostes in eam rabiem efferauit: vt ipse in prelio caderet. qd̃ animaduertentes legati eius ab vna parte remota statione exitũ etruscis dederunt ⁊ effusos persecuti occurrente altero consule fabio ceciderunt. ℞ Pirrhus epirotarum rex inter cetera precepta imperatoria memorie tradidit non eẽ pertinaciter instandũ hosti fugienti: ne nõ solum a se fortius ex necessitate resisteret: sed vt postea quoq̃ facilius cederet non vsq̃ ad perniciem fugientibus instaturo victore. ℞ Libro. 3. ti. 1 1. Agesilaus dux lacedemoniorum cum focenses obsideret ⁊ intellexisset eos qui tunc presidio illis erant iã grauari belli incõmodo paululum regressus tanq̃ ad alios actus liberam occasionem recedendi his dedit. nõ multo post militẽ reducto destitutos focenses superauit. ℞ Li. 4. ⁊ fi. t. 7. Scipio aphrican⁹ dicere solitus est hosti non solum danda eẽ viaʒ fugiendi: sed esse muniendam.

¶ Uegetius: de re militari: lib. 3. t. 2 1. Plerisq̃ rei militaris ignari pleniorem victoriã credunt si aduersarios: aut locorum angustiis: aut armatorum multitudine circunderint vt non inueniat aditum abscedendi sed clausis ex desperatione crescit audacia. ⁊ cum spei nihil est sumet arma fortitudo libẽter cupit cõmori qui sine dubio scit se eẽ moriturum. Ideoq̃ scipionis laudata sententia est qui dixit viam hostibus qua fugerent muniendam. Nam tũc abscedendi aditu patefacto mentes omnium ad prebenda terga consentiunt. multi more pecudũ trucidantur: nec insequentium vllum periculum est cum victi quibus defendi potuerãt arma conuertunt. Hoc genere quanto maior fuerit tanto facilius multitudo prosternitur: neq̃ enim ibi requirendus est numerus vbi animus semel territus non tam tela hostium cupit declinare q̃ vultum. ceterum clausi lʒ exigui numero ⁊ infirmi viribus hipso sunt tamen hostibus pares: qr desperantes fiunt: Aliud sibi non posse licere: sed vna salus victis nullã sperare salutẽ.

¶ Qr hostes non sunt inducendi ad pugnandum: sed excludendi. Rubrica. 3 5.

Frontinus Li. 2. t. 5. Romulus per latebras copiarum parte disposita cum abfidenas accessisset simulata fuga temere hostes insecutos eo pduxit vbi occultos habebat milites. Qui vndiq̃ adorti effusos ⁊ incautos ceciderunt. Uiriatus ex latrone dux celtiberorum cedere se romanis equitibus simulãs vsq̃ ad

locum voraginosum et prelatum eos perduxit: et cum ipse per solitos ac notos sibi transitus euaderet romanos ignaros locorum immensos limos cecidit. Alexander ex epirotis aduersus illyricos collocata in insidijs manu quosdam ex suis habitu illiricorum instruxit et iussit vastare suam .i. epiroticam regionem: quod cum illyrij viderent fieri ipsi passim predicari ceperunt eo securius quo precedentes veluti pro expugnatoribus habebant: a quibus ex industria in loca iniqua deducti: cesi: fugatiqz sunt. Hi qui aduersus eritreos belluz gerebant speculatorem eorum in loco edicto deprehensum occiderunt: et vestez eius suo militi dederunt: qui ex eodez iugo eritreos signo dato insidias euocauit. ¶ Scipio aphricanus cum aduersa bona haberet hostium castra syphatium et carthaginensiuz statuit syphaces vbi multa incendij alimenta erant aggredi nocte ignemqz mittere vt ea re numidas quidem ex suis castris trepidantes cederet: penos autem quos certuz erat ad succurrenduz socijs dispositis exciperet: vtrumqz ex sententia incessit namqz sine armis ad fortuitum incendium procurrentibus adortus cecidit. ¶ Li. 12. Ephicrates atheniensis cum campestribus locis castra haberet explorassetqz traces ex collibus per quos vnus erat descensus nocte ad diripienda castra venturos clam duxit exercitum ex vtroqz latere loci per quem transituri erant traces ex collibus collocauit: hostemqz decurrente in castra in quibus multi ignes per paucorum curam instituti speciem manentis ibi multitudinis seruabant a lateribus adortus oppressit. ¶ Libro. 3. c. 2. Symon dux atheniensium in caria insidiatus cuidaz ciuitati religiosum incolis templum diane lucumqz qui extra muros erat noctu improuisus incendit effusisqz oppidanis ad opez aduersus ignes ferendam vacuam defensoribus cepit ciuitatem. ¶ Li. 9. Trasibulus dux milesiorum vt portum siciomorum occuparet ciuitatem sub inde oppidanos temptauit: et illo quo lacessebantur conuersis hostibus classe inspectata portum cepit. ¶ Pericles penomesorum castellum oppugnaturus in quo duo omnino erant accessus: alterum fossa interclusit: alterum muniuit. Castellani ab altera parte securiores facti eam solam quam muniri videbant custodire ceperunt. Pericles preparatis pontibus iniectisqz super fossam qua non cauebatur subijt castellum. Anthiocus aduersus ephesios rodijs quos in auxilio habebat precepit vt nocte portum cum magno strepitu inuaderent: ad quam partem cum tumultu omni multitudine decurrente. nudatis defensore alijs munitionibus ipse aggressu aduerso ciuitatem cepit. ¶ Li. 10. Viriacus disposito per occulta milite paucos misit qui abigerent pecora socrobrigensium: atqz illi vendicanda cum frequentes precurrissent: simulantes fugam predatores persequerentur: deducti in insidias cesiqz sunt. ¶ Scordisci equites cum eretia eduarum partium presidio prepositus esset luculus: pecora abigere simulantes prouocauerunt eruptionem fugam deinde mentiti sequentem lucullum in insidias deduxerunt: et octingentos cum eo milites ceciderunt.

¶ Vegetius de re militari. li. 3. c. 9. Pauciores numero et inferiores viribus superuentus et insidias facientes sub bonis ducibus reportauerunt sepe victoriam.

¶ De insidijs disponendis contra hostes. Rubrica. 36.

Frontinus. Li. i. ca. i. Cesar cum suspectam haberet egyptiorum fidem per speciem securitatis in spectione vrbis atqz operum: ac simul licentioribus conuiuij deditus videri voluit captum sese gratia locorum vt ad mores alexandrinos vitaqz deficeret: atqz iter eam dissimulationem preparatis

subsidi's occupa:uit egyptum. Uetidius par
tico bello aduersus partorum regem non
ignarus farneū quēdam n tione tyriestrem
ex h.s qui socij videbant omnia que apud
ipsos agerent nūciare parthis: perfidiā bar
bari ad vtilitates suas conuertit: nāq maxi
me fieri cupiebat ea vereri se ne acciderent
que timebat ea vt euenirent optare simu/
labat. Solicitus itaq ne parthi ante transi/
rent eufrathem q̄ sibi superuenirent legio/
nes quas in capadocia terras taurum habe
bat studiose cū proditore egit vti solenni p
fidia parthis suaderet p zeuma traiceret ex
ercitum: qua & breuissimum iter est & omis/
so alueo eufrathes decurrit. Nanq si illac
venirent asseuerabat se opportunitate colli
um vsurum ad eludendos sagittarios: oīa
autem vereri si se in patentes campos pro/
iecissent. Inducti hac affirmatiōe barbari i
feriore itinere per circuitū adduxerunt exer
citum. dūq fusiores ripas & ob hoc opero/
siores pontes iungūt instrumentaq moliū/
tur quadraginta amplius dies impenderūt
quo spacio ventidius ad ɔtrahendas vsus
est copias. Egesilaus lacedemonius tenenti
bus angustias thebanis per quas transire
habebat flectit iter quasi thebas contende/
ret: exterritis thebanis digressisq ad tutan
da menia: repetitum iter quo destinauerat
emersus est nullo obsistente. ☞ L. 8. S. vidi
us paucitatem suorum diffidēs cum in adi
mentum earum legionū quas expectabat
trahere bellum & occurrē eis hostem com/
perisset: concione aduocata aptari iussit mi
lites ad pugnam: ac de industria negligen/
tius custodiri captiuos: ex quib⁹ pauci qui
perfugerunt nunciauerunt suis pugnā imi/
nere. at illi ne suspitione prelij deducerent
vires omiserunt occurrere eis quibus insi/
diabant: legiones tutissime nullo excipiēte
ad vidium peruenerūt. Bello punico que/
dam ciuitates qui a romanis deficere ad pe
nos destinauerant: cum obsides quos reci/
pere anteq̄ desisterent studebant simulaue
runt seditionē inter finitimos ortā: quā ro
manorum legati dirimere deberent. Mis/
sosq eos velut contraria pignora retinue/
runt: nec ante reddiderūt q̄ ipsi recupera/
rent suos. Agesilaus lacedemonius cum in
ferret bellū tisapherne cariam se petere si/
milauit: quasi aptius locis montuosis ad/
uersus hostem equitatu preualentē pugna
turus: per hanc consilij ostensionem aduo/
cato in cariam tisapherne ipse lidiaz vbi ca/
put hostium regni erat irripuit: oppressisq
qui illic agebant pecuniam regiam potitus
est. ☞ Li. 2. t. 5. Hannibal missus a carthagi
nensibus aduersus aphros rebellantes cuz
sciret gentem auidam esse vini: magnū ei⁹
modum mandragora permiscuit cuius in/
ter venenum ac saporem media vis est: tūc
prelio leui cōmisso ex industria cessit: nocte
deinde in tempesta relictis intra castra qui/
busdam sarcinis & in omni vino infecto fu
gam simulauit. Cūq barbari occupatis ca/
stris in gaudium effusi medicatum merum
hausissent & ī modum defūctorū strati iace/
rent reuersus cepit eos ac trucidauit. Lapi/
ges. p. luinio proconsuli pagos quoq sub
specie deditionis obtulerūt. Qui recepti et
in postrema acie collocati terga romanorū
ceciderūt. Melacus dux atheniensium cū
prouocatus a rege hostiuz xanto boetio de
scendisset ad pugnam: vt primum comi/
nus stetit: inique inquit xante & contra pa/
ctum pacis. aduersus enim vnum soluz cū
altero processisti. cūq admiratus ille qui su/
am se comitarent respexisset aduersūz vno
ictu confecit. Menorodius nauali prelio
cum haberet ducentarū nauiū classez: et ho
stiū naues elicere ad pugnam vellet. Ita or
dinauit suos vt paucarū nauiū malos erige
rent: easq primas agi iuberent. hostes aūt
procul conspicati numerū arborum & ex eo
nauiū quoq coniecturantes obtulerunt se
certamini & a pluribus occupati superatiq
sūt. ☞ L. 12. Chares dux atheniensium cuz
expectaret auxilia & vereret ne interea con/
temptu presentis paucitatis hostes castra
eius oppugnarent: complures ex eis quos

habebat per aduersam partem nocte missos iussit quae precipue conspicui forent hostibus redire in castra: et accedentium nouarum iurium speciem prebere: atque ita simulatis auxiliis tutus est donec instrueretur expectatis. ¶ Li. 3. c. j. Domicius caluinus cum obsideret lyciam oppidum ligurum non situ tantum et operibus verum etiam oppugnatorum prestantia tutum: circuiri muros frequenter omnibus copiis instituit: easdemque reducere ad castra. Qua consuetudine inductis ita oppidanis vt crederent exercitationis id gratia facere romanum et ob hoc nihil ab eo conatum cauentibus: morem illum ob ambulandi in subitum direxit impetum: occupatisque menibus expressit quod seipsos dederunt et oppidum. ¶ T. 2. Archades mesennorum castellum obsidentes factis quibusdam armis ad similitudinem hostium eo tempore quo successura alia presidia his explorauerunt instructi eorum qui expectabantur ornatu admissique per hunc errorem vt socii: possessionem loci cum strage hostium adepti sunt ¶ T. 3. Cyrus persarum rex comitem suum copirum explorata eius fide truncata de industria facie ad hostes dimisit. Ille afferente iniuriarum fide creditus inimicissimus cyro cum hanc persuasionem adiuuaret procurrendo propius quotiens acie decertarent: et in eum tutela dirigendo. commissa sibi babyloniorum vrbem tradidit cyro. ¶ T. 8. Dionysius syracusanorum tyrannus cum aphri ingenti multitudine transituri essent in siciliam ad eam oppugnandam castella pluribus locis muniuit: custodibusque precepit vt eadem conuenientis hosti dederunt dimissisque syracusas redirent: Aphros necesse fuit capta castella presidio ibi tenerent. Quos dionysius reductos ad quam voluerat paucitatem pene par numero aggressus vicit: cum suos contraxisset et aduersarios sparsisset. ¶ T. 11 Formion dux atheniensium cum depopulatus esset agros calchidensium: legatis eorundem ea requirentibus benigne respondit. et nocte qua ad missurus illos erat finxit litteras sibi superuenisse ciuium suorum propter quas redeundum haberet: ac pauculum regressus dimisit legatos. his omnia tuta et abiisse formionem renunciantibus calchidenses spe et oblate humanitatis et abducti exercitus remissa vrbis custodia cum confestim formion reuertisset: prohibere in expectatam vim non potuerunt. ¶ T. 17. Romani qui in presidio panormitanorum erant veniente ad obsidionem hasdrubale raros ex industria in muris posuerunt defensores Quorum paucitate contempta cum incautus muris succederet hasdrubal eruptione facta ceciderunt eum. Uelus prefectus romanorum arcem tarentinorum tenens misit ad hasdrubalem legatos vt abire sibi incolumis liceret. ea simulatione ad securitatem perductum hostem eruptione facta cecidit. ¶ Li. 4. c. fi. t. fi. in fi. Comon dux atheniensium victa classe persarum apud insulam cyprion milites suos captiuis armis induit: et eisdem barbarorum nauibus ad hostem nauigauit in pamphyliam apud flumen eusmedoma persequi et nauigia et habitum superstantium agnoscerent nil cauerunt subito itaque oppressi eodem die et naua li et pedestri prelio victi sunt.

¶ Uegetius de re militari. l. 3. c. 3. Frequentius conuentionum pacisque simulatio crudelis nocuere quam arma.

¶ De simulationibus habendis ad decipiendum hostes. Rubrica. 37.

Frontinus. Li. i. c. 4. Egesilaus lacedemonius cum preda onustus cum frigiam rediret insequerenturque hostes et ad locorum opportunitatem lacesserent: agmen eius ordinem captiuorum ab vtroque latere exercitus sui applicuit. Quibus dum parcitur ab hoste spacium transeundi habuerunt lacedemonii. ¶ Idem tenentibus angustias thebanis per quas transire habebat flexit iter: quasi thebas contenderet: exterritis thebanis digressisque ad tutanda menia repetitum iter quo destinauerat

emersus est nullo obstante. ℞ T. 5. Cressus cum aluei vado transire non posset neqꝫ nauium aut pontis faciendi copiam haberet: fossa superiori parte post castra deducta alueum fluminis a tergo exercitus sui reddidit. ℞ Hyrculeus legatus sertorij cũ in hyspania inter duos montes abruptos longum ꝛ angustuꝫ iter ingressus paucas duceret copias: comperissetqꝫ ingenteꝫ manum hostium aduenire: fossam transuersam inter montes pressit vallũqꝫ materia extructum incendit: atqꝫ ita intercluso hoste euasit.

De cautelis educendi exercitum de locis periculosis. Rubrica. 38.

Frontinus Li. i. t. j. Mitridates circũ valente pompeio fugã in proximam diem moliens: huiꝰ consilij obscurandi causa latius ꝛ vsqꝫ ad applicatas hosti valles pabulatus: colloquia quoqꝫ cum pluribus aduertende suspicationis cã in posterum constituit. Ignes autem frequentiores per tota castra fieri iussit. Secunda deinde vigilia preter ipsa castra hostium agmẽ eduxit. ℞ Li. 2. ti. 13. Triphon syrie rex victus per totum iter fugiens pecuniam sparsit. ideoqꝫ ei sectantes antiochi eq̃tes moratos effugit.

¶ Uegetius de re militari. l. 3. t. 22. Cui nesciant te omnino recedere: qꝛ declines inire conflictum: sed credant arte aliqua se ideo reuocari vt ad opportuniorem locum mutentur: hostis vt facilius superetur: aut certe insequentibꝰ aduersariis secretiores collocentur insidie. Nam ad fugam parati sũt qui ducem suũ sentiũt desperare.

¶ De cautelis tute recedẽdi ab hostibus sine conflictu ꝛ diuersis documentis artis bellice. Rubrica. 39.

Uegetius de re militari: lib. i. t. 9. Nihil in itinere eque custodiendum est q̃ȝ vt omnes milites incedendi ordines seruent: qd̃ aliter non potest fieri nisi vt exercitio ambulare celeriter ꝛ equaliter discant: periculum enim ab hostibus semper grauissimum sustinet diuisus ꝛ inordinatus exercitus. ℞ Li. 2. ti. 2. Necesse ẽ tardius ad victoriam peruenire qui discrepant anteq̃ȝ dimicent. ℞ Lib. 3. t. 5. Inter reliqua nihil magis ad victoriam proficit q̃ȝ monitis obtemperare signorum. ℞ T. 6. In itinere minus armatus minusqꝫ attentus est miles ꝛ superuentus impetu vel fraude sub sese repente turbatur. Ideo omni cura omniqꝫ diligentia prouidere dux debet: ne proficiscens patiatur incursum: vel facile: ac sine damno repellat illatum. ℞ In campis patentibus equites magis solent impugnare q̃ȝ pedites. at vero in locis siluestribus vel mõtuosis pedestres magis formidãde sunt copie. ℞ T. 9. Si eq̃tatu gaudemus campos debemus optare. si peditibus: loca eligere angusta fossis paludibus vel arboribus impedita ꝛ aliquotiens montuosa. ℞ T. 11. Ueteribus seculis mos fuit parco cibo curatos milites ad certamen educere: vt audaciores sumptu esce redderentur et longiore conflictu non fatigarentur inedia. ℞ 26. t. ꝛ fi. In sollicitandis suscipiendisqꝫ hostibus si cum fide veniant magna fiducia est: qꝛ aduersarium amplius frangunt transfuge q̃ȝ perẽpti. Qui confidit equitatu apertiora loca querat equitibus ꝛ rem magis per equites q̃ȝ per pedites gerat. Qui confidit pedestribus copiis altiora loca peditibus querat: ꝛ rem magis per pedites gerat.

¶ Gualterius de castellione. l. 2.
Gladio qui parcit in hostem:
Ipse sibi est hostis: vitãqꝫ prorogat hosti.
Derogat ille sue: non clementia bello.
Hostibus esse pium.
℞ Libro. 7.
Tutior vt maneas hostis: nil ẽ qd̃ in hoste
Despicias: tute sit quẽ neglexeris ille
Fortior hoc ipso multoqꝫ valẽtior hostis.

Ertius liber quinte ptis tractat de aduersitatibus et in psperitatibus et pertinentib9 ad eas sub his titulis.

De aduersitate et prosperitate Rubrica.j.

Salomon in prouerbijs c.17. Omni tempore diligit qui amic9 est et frater in angustijs comprobat. Idē in ecclesiast.c.2. Cūcti dies hominis doloribus et erūpnis pleni sūt.

Aristotel.rethor.l.2.c.21. Nō est vir q in omnib9 felicitet.

Jesus filius sirach in ecclesiast.c.21. Nō agnoscit in bonis amicus: et abscondit in malis inimicus. c.40. Occupatio magna creata est omnib9 et iugū graue super filios adam. a die exitus de ventre matris eorum vsqz in diem sepulture.

Terentius in hecyra.c.10. Omnib9 nobis vt res dant sese ita magni aut humiles sum9. 15.c. Istuc est sapere: qui vbicūqz op9 sit animū possis flectere. In phormione.c.7. Omnes cū secūde res sūt tū maxime meditari secū oportet quo pacto aduersam erūpnam ferant: pericula: exilia damna: pegre rediens semper cogites. Aut filij peccatum aut vxoris mortem aut morbū filie. Cōmunia esse h fieri posse vt nequit animo sit notū quicquid propter spez eueniat omne id deputare esse in lucro.

Uirgilius eneid.li.10. circa medium:
Nescia mens hominū fati sortisqz future.
Et seruare modū reb9 sublata secūdis.

Oratius odarum: lib.2.c.3.
Equā memento reb9 in arduis.
Seruare mentem: non secus in bonis.
Ab insolenti temperatam Letitia.
Idem in sermonib9.l.2.serm.7.
Quisnam igit liber sapiēs sibi q impiosus.
Quē neqz paupies nec mors nec vīcla trent

Ouidius de arte amandi.l.2.
Luxuriant animi reb9 plerūqz secūdis.
Nec facile est equa cōmoda menti pati.
Idem de tristibus.l.2. epistola vnica.
Cū cepit quassata domus subsidere partes
In proclinatas omne recūbit onus.
Cūctaqz fortuna ruinā patiente dehiscit.
Ipsa suo quodam pondere tracta ruit.
Libro.4.c.3.
Inqz bonis cessat non cognita virtus.
Apparet virtus arguiturqz malis.

Paulus apl's: epistola ad romanos.c.5. Tribulatio patientiam operatur. patientia aūt probationem probatio vo spem. spes aūt non confūdit. Idem epistola.2.ad corinthios.c.12. Uirtus in infirmitate pficit

Seneca epistolarum ad lucillū: lib.3.c.j. Cū aspexeris qui te antecedāt cogita q sequantur. Si vis gratus esse aduersus deos et aduersus vitam tuam cogita q̄ multos antecesseris. Idem de beata vita: Nullus homo sine aliqua querela est. Idez de cōsolatione ad paulinū: Studia optime felicitatem extollūt: et facillime minuūt calamitatem. Idem de consolatione ad marciam: Nulli contingit impune nasci. Idez de cōsolatione ad helbiam matrem: Unum habet assidua infelicitas bonū qd quos semp vocat nouissime indurat. Nec secūda sapiētem euehūt: nec aduersa demittunt. Idez de naturalibus questionibus.l.4. Pauca admodū sunt sine aduersario. Idem tragediarum in thyeste.c.7.
Nemo confidat nimium secundis.
Nemo desperet meliora lapsis.
In Edipo.c.6.
Iners malorū remedium ignorantia est.
In troa.c.11. et penul.
Equior casum tulit et procellas
Mille qui ponto pariter carinas:
Obrui vidit. In agamenone.c.4.
Prospera animos efferunt.
In hercule etheo.c.2.
Commoda cladibus
Magnis magna patent. Capitulo.6.
O si pateant pectora dictum.
Quantos inter sublimes agit.

Fortuna metus: ¶ Capitulo. 8.
Mors sola portus dabitur erumpnis.
¶ Lucanus. l. j. Mores rebus cessere scōis.
¶ Uegetius de re mili. l. 3. c. 9. Aduersis re/bus rarior fides est: vbi nudari incipit qui copiosus aduenit.
¶ Plinius de nāli hysto. l. c. 46. Que facit fortuna magna gaudia: nisi ex malis: aut q̄ mala imensa nisi ex ingentibus gaudijs.
¶ Juuenalis. l. 5. ꝛ fi. saty. j. Ducimus autē Hos quoq̧ felices qui ferre icōmoda vite. Nec iactare iugū vita didicere magistra.
¶ Ualerius maximus. l. 8. c. j. Neq̧ secūda/rū rerū prouentu in solēter abuti: nec aduer sis propere debilitari oportet.
¶ Auctor. l. ō for. bōe. vite. Tūc ꝯsilia saluta ria tibi aduoca cū tibi alludit hui⁹ vite ꝓspi tas: tūc te velut ī lubrico retinebis ac sistes.
¶ Augustinus in epig. ꝓspi. epig. 49. Bon⁹ nec tpalib⁹ bonis extollit: nec malis frāgit 87. epig. Nec facile inueniunt in aduersita te ꝑfidia que nō fuerit in pace quesita.
¶ Prosper sub. 35. epig. Rectorū est aduer/sa pati ꝛ tolerare modeste.
Nec q̄rula in quoq̧ voce mouere deum.
¶ Sub. 49 epigra.
Nāq̧ bonos n̄ blādā iflāt nec aspa frāgūt.
¶ Cato. c. 2. Cum fueris felix que sunt ad/uersa caueto. ¶ Capitulo. 3.
Prospice qui veniūt hos casus ee ferēdos
Nā leuius ledit quicquid ꝓuidimus ante.
Rebus in aduersis animum submittere noli.
¶ Capitulo. 5. ꝛ fi.
Trāquillis reb⁹ que sunt aduersa caueto.
Rursus in aduersis melius spare memēto.
¶ Boeti⁹ de cōsolatiōe. l. 2. c. 7. Jn oī aduer sitate fortūe ifelicissimū genus ifortunij est fuisse felicē. Felicissimi cuiusq̧ delicatissi/mi sensus ē: ꝛ nisi ad nutū cūcta suppetant oīs aduersitatis isolēs minimis q̄buscq̧ pro sternit. ¶ c. 15. Per exigua sūt q̄ fortunatis simis beatitudinis sūma detrahūt. ¶ 15. c. Plus hoīb⁹ reor aduersam q̄ ꝓspam ꝓdes se fortunā. Jlla eñ semꝑ spē felicitatis cum vī blāda mētit. Hec semꝑ vera ē: cū se īsta/bilē mutatiōe demōstrat. Jlla fallit. h̄ īstru it. Jlla mēdacio spē bonoꝝ mētes fruentiū ligat. Hec cogitatiōe fragilis felicitatis ab/soluit. Jtaq̧ illā videas vētosā fluētē suiq̧ semꝑ ignarā. Hāc sobriā succinctāq̧: ꝛ ipsi/us aduersitatis exercitatiōe prudētem. Po/stremo felix fortūa a vero bono deuios blā dicijs trahit. An hoc iter minima existiman dū putas: q̄ amicoꝝ tibi fidelium mētes h̄ aspera horribilisq̧ fortuna deterit Hec tibi certos sodaliū vultus ambiguosq̧ secreuit ¶ Li. 3. c. 9. Quē felicitas amicū fecit: ifortu niū faciet inimicū. ¶ 13. c. Euripidis sniam ꝓbo: qui carentē liberis ifortunio dixit esse felicē. ¶ Li. 4. c. 11. ꝛ pe. Ne vos aut tristis fortuna opprimat aut iocūda corrūpat fir/mis virib⁹ mediū occupate. Quicquid aut infra subsistat aut vltra ꝓgredit h̄et ꝯtēptū felicitatis: non habet premiū laboris.
¶ Cassiodorus: eplaꝝ. l. 4. e. 47. Mūdanis siquidē reb⁹ frequēter nascit de aduersita/te ꝓspitas. ¶ l. 11. e. 15. Facile onus affli/ctiōis sentiūt q̄ vti suaulb⁹ delitijs ꝯsueuēt
¶ Gregorius in pastorali. c. 51. De spe eter/ne hereditatis gaudiū sumāt quos aduersi/tas vite tpalis humiliat: q̄ nisi saluādos in ppetuū cerneret erudiēdos sub discipline regimine diuina dispēsatio nō frenaret.
¶ Jsydorus in synoñ. solliloquioꝝ. l. j. c. 4. Jmpossibile ē vt bō sis ꝛ nō gustes angusti as. Nemo ī ppetuū expers mali est. Nemo ē q̄ in h̄ seculo nō doleat. ¶ l. 2. c. 19. Habe/to temperamentum in prosperis. habeto pa tientiam in aduersis.
¶ Auctor. l. qui dicitur pāphylus. c. 64. ꝛ fi. Conuenit ad nr̄os modus ꝛ prudētia cāus Quoq̧ sequi deceat querere consiliū.
¶ Bernardus. l. de īprobatiōe vicioꝝ. c. 6. Nō turbāt aduersa pios: nec ꝓspa tollunt.
¶ Gualterius de castellione. l. 3. Dīa cū quo dā veniūt icōmoda fructu. ¶ Libro. 5
Nūc aduersa pati: nūc exultare secundis.
Nūc caput icuruare malis: nūc tollē fortis
Humane est ¶ Libro. 9. ꝛ pe.
Satius est non ascendere q̄ post

Ascēsū regredi.melius nō crescere ꝙ post
Augmentū minui:grauius torquent auari
Amissi memores ꝙ delectent habendo.
¶ Mattheus vindoč. in poetria.pč.2.ꝛ fi.
c.4. Prosp̄at aduersas sors variata iubes.
Prospera sors nescit perpetuare fidem.
ꝑ Idem de hystoria tobie.c.30.
Lubrica fortune nō te p̄mat alea vitas
Maior in aduersis.prosperitate minor.
¶ Heinricus samariēsis.l.i. pč.2.vtič.10.
Dulci non vsus: amaro
Nāq̄ proposito:no scitur omne bonum.
Aspra ferre decet maturāt aspa mentem.
Immūdus mūdus q̄ tibi munda dabit.
ꝑ Libro.2.
Cōtra fortunā sis cōstans: sis patiens:
Sis ferre⁹:aduersi te neq̄ frāgat venis.
¶ Jacobus beneuētanus.c.16. A cōsangui
neis ꝛ amicis spernitur ille
Cui fortuna suam seua negauit opem.
¶ Ricardus iudex venus.l. de ptrac.c.35.
Nō flet in aduersis:nec prosperitate tumet
Uir sapiēs.equa dāna lucrūq̄ gerit.
¶ Prouerb. vulg. Chiuen dal male albene
cū entrābe:mane loretene.

¶ De fortuitis ac fatalib⁹ accidētibus
aduersitatis vel prosperitatis. Rrica.2.

Aristoteles rebo.l.2 c.24. Do
minib⁹ multa cadūt nō verisilia. fit
eñ qō pter verisile. ꝑ Idē ethicoꝝ
li.i.c.i. Multis cōtingūt dtrimēta ex bonis
Iā eñ quidā pierūt pp diuitias. alij vo pp
fortitudinē. ꝑ Idē magnoꝝ moraliū.l.i.c.i.
Ā fortuna ꝛ diuitie fiūt: ꝛ p̄ncipat⁹: ꝛ vtiliš
quecūq̄ in potētie ordinē conueniunt.
¶ Uirgilius eneid.ti.10.circa medium.
Nescia mēs hoīum fati sortis q̄ future.
¶ Tullius retho. artis noue.l.5.c.10. Oīa
subiecta sūt sub fortune dñatione.Erāt qui
in p̄spis fortune reb⁹ cūctos se putāt fugisse.
Et nō multū pōt obesse fortuna qui sibi
firmius in virtute ꝙ in casu p̄sidiū colloca
uit. ꝑ Idem de amicitia. Non solum ipsa ē
ceca fortuna: sed etiam plerūq̄ efficit cecos
quos complexa est.
¶ Seneca eplaꝝ ad lucill.l.13.c.7.ꝛ p. Sa
piēs vicit virtute fortunā. ꝑ l.18.c.2. Nul
lus ꝯ fortunā inexpugnabilis murus ē. ꝑ l.
17.c.3. Erāt qui aut boni aliq̄d nobis: aut
mali iudicāt tribuere fortunā.mām dat bo
noꝝ ꝛ inicia rerū apud nos in malū bonūue
exiturarū. Ualentior enim omni fortūa ani
mus est: ꝛ in vtrāq̄ ptē ipse res suas ducit
beateq̄ ac misere vite sibi causa est.
ꝑ Idem tragediarum in hyppolito.c.10.
Res humanas ordine nullo.
Fortuna regit: spargitq̄ manu.
Munera ceca. ꝑ In medea.c.3.
Fortuna opes auferre:nō animum potest.
¶ Lex dig.ti.de minorib⁹.l.verū. Qō facto
ꝯtingit cui ius patrifamilias ꝙuis diligētis
simo pōt ꝯtingere. ꝑ L. de administra.reruꝫ
ad ciuitatem pertineñ.l.2.§.si eo tempore.
Fortuitos casus nullum hominum consili
um p̄uidere potest.
¶ Lex cod.l.de prescriptione.xxx. annoꝝ.
l.si. Sortes humane multe sunt: que nec di
ci nec enumerari possunt.
¶ Ualerius maximus.l.7.c.i. Patet fortu
nam aduersas res cupido animo infligere:
secundas parco tribuere.
¶ Fulgētius mitologiaꝝ.l.i p̄hemis. Feliciatis
nouerca fortuna est: que amarū qōdā
humanis iterserit: semper negocijs.
¶ Cato.c.3. Indulget fortuna malis: vt le
dere possit. ꝑ Capitulo.5.ꝛ fi.
Cū sis icautus nec rē rōne gubernes:
Noli fortunā quę nō est dicere cecam.
¶ Boetius de ꝯsolatione.l.2.c.3. Fortuna
fingit loqui hec vba: Hec nrā vis est. hunc
cōtinuū ludū ludimus. Rotā volubili orbe
versamus nūc infima sūmis:nūc sūma īfi
mis mutare gaudemus. Ascēde si placet: s
ea lege ne vti cū ludicri mei rō poscet desce
re iniuriā putes. Quid tragediarum clamor
aliud defleat nisi indi screto ictu fortunā feli
cia regna vertentem. ꝑ 5.c. Rara est fortui
tis rebus manendi fides.
¶ Cassiodorus:eplarū.l.4.c.47. Doles cuꝫ

ledere cupiūt bñficia frequēter ſptiunt.
¶ Uerſificator fabularum eſopi.42.fa.
Cū leſit miſeros fortunā medetur eiſdem.
¶ Auctor.l.qui dicitur pamphylus.c.13.
Obſtitit īterdū factis fortuna virorum.
Propoſitūq₃ ſuo non finit eſſe loco.
Sic nocuit multis:multos tñ illa beauit.
Uiuit in hoc mundo taliter omnis homo.
¶ Gualterius de caſtellione.l.2. Caſus ruit improuiſus in omnes.
¶ Bertrādus bycoñ.c.j. Licet oium rerum mūdanaꝝ ſtatus ⁊ exitus negocioꝝ ſub fortuna laborēt:nō tñ hoc timore eſt viuendi regula omittēda.¶ 24.c. Seruās doctrinā raro accuſabit fortunā: Raro diligentiā cū infortunio ſociabis. Sed rarius a pigritia infortunium ſeparabis.
¶ Prouer.vulg. Achi dio vol bene dormādo geuene
Achi dio vol male le pegore ge da de dēte
Achi dio vol male el ge tole el ſeno.

¶ De mutabilitate ⁊ caducitate pſperitatis atq₃ aduerſitatis ex inopinatis caſibus fortuitis aut fatalibus. Rica.3.

Iob. Dyſt.c.5. Deus merentes erigit ſoſpitate.¶ 30 c. Dixit iob: Expectabā bona ⁊ venerūt mihi mala. Dixit iob: Uerſa eſt in luctum cythara mea: ⁊ organū meum in vocem flentium.
¶ Salomon in pūerbijs.c.27. Ne glorieris in craſtinū:ignorās qd ſuperuentura pariat dies.¶ Idē in eccl̃iaſt.c.4. De carcere cathenisq₃ īterdū quis egredit̃ ad regnū ⁊ alius natus in regno inopia conſumitur.
¶ Cronica de nugis phorum.c.4.ſ.de chilone. Chilo lacedemonius:qui fuit vn⁹ de ſeptē ſapiētibus īterrogatus ab eſopo qdnā ageret iuppiter dixit: Alta quidem eum humiliare:humilia exaltare.
¶ Tullius retho.artis noue.l.10.c. Erant q in pſperis reb⁹ cūctos fortune impetus ſe ptit ant fugiſſe. Sapiēter cogitant qui tpib⁹ ſcdis caſus aduerſos reformidant.
¶ Ouidius de triſtibus: Nempe dat ⁊ qđcunq₃ libet fortunam rapitq₃.
Cirrus ⁊ eſt ſubito qui modo creſus erat.
¶ Libro.5.c.10.
Paſſib⁹ ambiguis fortuna volubilis erat.
Et manet in nullo certa tenaxq₃ loco.
S₃ mō leta manet: vult⁹ mō ſumit acerbos
Et tñ conſtans in leuitate ſua eſt.
¶ Idem metamorph̃ l.2.
Nulla potentia longa eſt.
¶ Idem de ponto.l.4.⁊ fi.c.3.
Omnia ſunt omniū tenui pendentia filo.
Et ſubito caſu que valuere ruunt.
Ludit in humanis diuina potentia reb⁹
Et certam preſens vix habet hora fidem.
Tu quoq₃ fac timeas ⁊ que tibi leta videntur
Dū loqueris fieri triſtia poſſe puta.
¶ Paulus apl̃s:ep̃la.j.ad corinthios.c.10.
Qui ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat.
¶ Senecā epiſtolarū ad lucilliū.l.j.c.3. Neminem eo fortuna puexit vt non tm̃ illi minaretur quantū permiſerit. ¶ Li.3.c.j Redige te ad parua ex qbus cadere nō poſſis.
¶ Li.15.c.4. Quid eſt qđ non fortuna cum voluit ex florentiſſimo detrahat: qđ non eo magis aggrediatur ⁊ quatiat quo ſpecioſius fulget q illi arduum qđ ue difficile eſt. Nihil priuatum:nihil publicum ſtabile eſt tam hominum q̃ vrbium fata voluuntur: inter placidiſſima terror exiſtit. ¶ 5.c.⁊ fi. Qui aliquo auxilio ſubſtinetur poteſt cadere. ¶ Idem de breuitate vite. Quod altius ſurrexerit:primus eſt in occaſum. ¶ Idem de conſolatione ad paulinum: Nunq̃ ſtabili conſiſtimus loco:pendemus ⁊ fluctuamur: ⁊ alter in alterum elidimur. ¶ Idem de conſolatione ad marciam: Plena ⁊ infeſta varijs caſibus vita eſt: a quibus nulla longa pax vix inducie ſunt. ¶ Idem de nālibus qōnibus.l.2. Secundis nemo confidat:aduerſis nemo deficiat. alterne ſunt vices rerū. ¶ Li.6.⁊ fi. Nulla tempeſtas magna perdurat.
¶ Idem tragediarum in thyeſte.c.7.
Nulla ſors lōga eſt: dolor atq₃ voluptas
Inuicem cedunt

Ima permutat leuis hora summis.
Nemo confidat nimium secundis.
Nemo desperet meliora lapsis.
Rotat omne fatum.
Res deus nostras celeri citatas
Turbine versat. ¶ In agamenone.c.2.
Nunc placidam sceptra quietem.
Certumue sui tenuere diem.
Feriunt celsos fulmina colles.
Corpora morbis maiora patent.
¶ Caplo.13.2 p. O nulla lõgi tpis felicitas
¶ In octauia.c.10. Quicqd excelsũ ẽ cadet.
Caplo.19.2 f. Nec sibi qsq̃ spondere põt
Firmum: est stabile per qz casus
Uoluit varios: semper nobis
Metuẽda dies. ¶ In hercule etheo c.6.
Male pensantur magna minis.
¶ Idem in prouerbiis.
Leuis est fortuna: cito reposcit qd dedit.
¶ Lucanus.l.i. circa prin. Sũmisq̃ negatũ
Stare diu. In se magna ruunt.
O faciles dare sũma deos: eadẽq̃ tueri
Difficiles. ¶ Libro.4.
Felix qui potuit mundi vitare ruinam.
¶ Libro.8.
Dedecori ẽ fortuna prior: quisq̃ ne scdis.
Tradere se fatis audet: nisi morte peracta
Mutantur prospera vite.
¶ Statius.thebayd.l.10. Forsitan z nobis
modo qui fauere recedent.
¶ Ualerius maximus.l.4.t.4. Dñium rerũ
collabi solet bone mẽtis vsurpatio: nullum
tristioris fortune recipit icursum. ¶ l.6.ti.9
z fi. Caduca nimiũ z fragilia puerilibusq̃
consentanea crepudiis sũt ista que vires atq̃
opes humane vocant. affluũt subito. repẽ
te dilabunt. nullo in loco nulla in psõa sta
bilibus nixa radicib⁹ cõsistũt. Sz in certissi
mo flatu fortune huc atq̃ illuc acta quos ĩ
sublime extulerũt iprouiso recursu destitu
tos pfũdo cladiũ miserabiliter imergunt.
Polycratis sãniorz tyrãni oẽs conat⁹ placi
do excipiebant itinere. spes certũ cupite rei
fructũ apphẽdebãt: vota nũcupabant sil z
soluebant. Uelle ac posse i quo positũ erat:

Semel dũtaxat vultũ mutauit fortuna. per
quã breui tristitie salebra succussus. Tũc eũ
admodũ gratũ sibi annulum de industria ĩ
pfundũ ne oĩs icõmodi expers eẽt abiecit:
eũ cõtinuo recupauit capto pisce q̃ eũ deuo
rauerãt. Sed hũc cuius felicitas semp ple
nis velis psperũ cursuz tenuit erutes darij
regis prefectus in excellẽtissima micalẽsis
mõtis vertice cruci affixit. ¶ Dionysius cuz
hereditatis noĩe a pře syracusanoz ac pene
toti⁹ sicilie tyrãnidẽ accepisset: maximaruz
opus dominus exercituuz dux: rector classi
um: equitatuuz potens: pp̃ter inopiam litte
ras pueriles corinthi docuit.
¶ Lex coð.t. de vsufructu.l.pe. Multe z in
nũerabiles cãe reb⁹ icidũt mortalib⁹ p q̃s
hoĩes qð hñt iugiter detinere non possunt.
¶ Marcialis cocus.l. vndiq̃ suscepto.c.2.
Extolli nolli cũ te fortuna beauit.
Põpone h eadẽ qui leuat ipsa premit.
Capitulo.3.
Altior ascẽsus grauior plerũqz ruina est.
Cũ nimis alta petis cit⁹ incautusq̃ ruina:
Et grauis z subita est sexte timida tibi.
Rumor falsidicus fugit z ipse cadit.
¶ Maximianus. Et grauius summo culmi
ne mensa ruunt.
¶ Cecilius firmianus de btã vita.l.7.z fi.
Plus hñt põderĩ ad ruinã q̃ sc̃ cetis altiora
¶ Claudianus.l.i. Et heu q̃ breuibus pere
unt ingentia causis.
Desinat elatis quisq̃ confidere rebus.
¶ Macrobius saturnaliorum.l.2.c.18. ex
autior liberis: Summum ad gradum clari
tatis cum veneris consistes egre: z citius q̃
descendas decides.
¶ Fulgentius mitologiarum.l.3.z fi.fa.5.
Oĩs potẽtia nescit ɔ̃ suos diuturnũ seruare
affectũ z qð amauerit cito aut celãdo ampu
tat: aut fastiendo horrescit
¶ Boetius de consolatione.l.i.c.i. Qui ceci
dit stabili non erat ille gradu.
¶ Cassiodorus: eplaz.l.10.c.i. Deus cõsue
uit casus asperos in pspera cõmutare.
¶ Uersificator fabulaz esopi.36.fa. Ascen

Sor nimius nimium ruit: aptus n imi s
Est locus. h leuis est: illa ruina grauis.
¶ Fabula. 44.
Uindicat elatos iusta ruina gradus.
Pennatis ne crede bonis. te nulla p̄tas
In miseros armet: nam miser esse potes.
¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus c. 30.
Sepius exigua dolor ingens labitur hora.
¶ Gualterius de castellione. l. 8.
O q̄ difficili visu sors prouehit actus
Lubrica mortales: & quos ascendere fecit:
Q; facile euertit.
Tam firmū nihil est cui nō metus eē ruine
Possit ab inualido: qs nōdū nauigat orbe:
Debeat occursum mortisq; timere ꝑcell. 13.
Fortunā memor esto tuā: q2 ludicra semp
Et leuis est: nunq̄ potest in vita teneri
Caduca.
Sūt bona fortune: stabilisq; ignara fauoris
¶ Heinricus samariēsis. l. i. pt. j. O de⁹ o q̄
subito fortuna rotatu
Cuncta molendinat mobiliore rota.
¶ Particula. 2.
Promouet iniustos fortūa volubil: vbi quos
Scādere p̄cipites fecit ad ima rotet.
¶ Libro. 2.
Cūcta rotat fortuna rota qua cūcta rotant.
¶ Gaufridus in poetria. 15. c. Oia lapsum
Spōdent: & cicius sūt ꝓspa prompta ruine.
Insidias ponit semp sors aspera blande.
¶ Capitulo. 30.
Sub meliore statu semp peiora caueto.
Nulla fides rerū: sequit post mella venenū
Et claudit nox atra diē: nebulaq; serenum.
Cum soleant homini feliciter omnia verti.
Maiori leuitate solent aduersa reuerti.
¶ Capitulo. 33.
Hoc vnū prescire potes: q2 nulla potestas
Esse morosa pōt: q2 res fortuna secundas
Imperat esse breues.
Breuis est distantia leti
O nimis & mesti nox est vicina diei.
¶ Jaco bus beneuentanus. c. 56.
Credit homo vere securus sepe manere.
Ex improuiso sepius ipse cadit.
Donec stare putes videas ne forte vehåris
Nā subitus casus vergere firma solet.
¶ Prouerb. vulg. La grande angora dio la conca

¶ De naturali mutabilitate status cuiuscunq; Rubrica. 4.

Salomon in prouerbiis. c. 24. Septies cadet iustus & resurget.
¶ Aristotel. methauror. li. j. Omnia permutantur tempore.
¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 18.
A mane vsq; ad vesperū imutat tempus.
¶ Ouidius methamorph. l. 15. & fina. Nec species sua cuiq; manet: rerūq; nouatrix.
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nil equidē cōstare diu sub imagine eadē
Crediderim.
¶ Quintilianus declamat. 8. declamat. Sepe in vnum summa decidunt.
¶ Seneca de cōsolatōe ad marciā: Oia būa na breuia & caduca sūt. Quicq̄d ad summū venit ad exitum ꝓpe est. Ubi incremento locus nō est vicinus occasus est.
¶ Lucanus. l. j. circa prin. Sumi sq; negatū Stare diu. In se magna ruunt.
¶ Lex cod. t. de veteri iure enucleādo. l. ii. §. sed q2 diuine: Humani iuris cōditio semper in infinitū decurrit: & nihil est in ea qd̄ stare ꝑpetuo possit. multas etenim formas edere natura nouas deproperat.
¶ Lex auten. t. de nō aliēandis &c. §. vt aūt. Quid erit stabile īter hoīes & ita imobile vt nullā patiat imutationē: cū oīs nr̄ stat⁹ sub ꝑpetuo motus cōsistat. ¶ L. vt oēs obediāt iudicibus &c. §. hanc dicentes: Nihil pene ī semetipso manet: s3 currit nā semp multas euoluēs mutationes: quas ꝑneq; prouidere facile est neq; predicere.
¶ Claudianus. l. j. Mobile mutatur semp cum principe vulgus.
¶ Prosper sub vlti. c. Non idem status est agris: non vrbibus vllis.
Omniaq; in fine precipitata ruunt.
¶ Boetius de cōsolatiōe. l. 2. c. 5. Ullam ne

humanis rebus constantiā inesse reris: cū ipsum sepe hoīem velox hora dissoluit. ¶ 6 c. Constat eterna positumq; lege est: vt con stet genitum nihil.
¶ Cassiodorus: epl'arū. l. 3. e. 49. Humane res mutabilitate quatiuntur.
¶ Uersificator fabularū esopi. fa. 44. Stare diu nec vis nec honor nec forma nec etas Sufficit in mūdo: plus tñ ista placent.
¶ Gualterius de castellione. l. 9. ₂ penulti. Res ita se prebent vt nulli pbas sit in vno Semper stare gradu.
¶ Ricardus iudex venus. l. de ptra. nupt. c. 35. Transit honor: pereunt preciosa: iuuēta senescit. Deficiūt vires: glia queq; perit.
¶ Capitulo. 45.
Elatis raro: gloria longa datur.
Ardua nāq; cadūt: ₂ tumefacta crepant.
Prouerb. vul. El mal dura: ma el nō regna
¶ De pressura temporis. Rubrica. 5.

Psalmista. 89. ps̄. Anni nostri sicut aranea meditabunt. Dies annorū nostrorū in ipsis septuagita ānis Si aūt in potētatib⁹ octogīta āni: ₂ ampli⁹ eorū labor ₂ dolor. ¶ 111. ps̄. Oēs sicut vestimētū veterescēt: ₂ sicut optoriū mutabis eos dn̄e: ₂ imutabunt. ¶ 112. ps̄. Hō sicut fenū: dies ei⁹ tanq̄ flos agri: sic ₂ efflorebit: qm̄ spūs pertrāsibit in illo: ₂ nō subsistet: ₂ nō cognoscet amplius locū suū. ¶ 175. ps̄. Dies hois sicut vmbra pretereunt.
¶ Salomon in ecclesiast. c. 3. Omnia tempus habent: ₂ suis spacijs transeunt vniuersa sub sole.
¶ Aristotel. metheororum. l. j. c. 5. ₂ fi. Oīa permutantur tempore.
¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 18. Ois caro sicut fenum veterescet. Sicut foliū fructificās in arbore viridi alia gn̄antur ₂ alia deiciūt. Sic gn̄atio carnis ₂ sanguinis alia finitur ₂ alia nascitur.
¶ Oratius in epodo. l. j. c. 5. ₂ finali.
Urget diem nox: ₂ dies noctem.
¶ Idem epistolarum. l. 2. c. 3. ₂ fi.
Singula de nobis anni predantur euntes.
¶ Ouidius sine titulo: seu amorum. l. j. c. 4.
Labitur occulte: fallitq; volatilis etas.
Et celer admissis labitur annus equis.
¶ Idem de arte amandi. l. 2.
Forma bonū fragile est: q̄ntūq; accedit ad annos
Fit mīor: ₂ spatio carpit ipsa suo.
¶ Libro. 3. ₂ fina.
Nec que preterit hora redire potest.
Utendū est etate: cito pede labitur etas.
Nec bona tam sequitur q̄ bona prima fuit
¶ Idem methamorph. l. 10.
Labitur occulte fallitq; volatilis etas.
Et nihil est annis velocius.
¶ Libro. 15. ₂ fina.
Cūcta fluūt: oīsq; vagans formatur imago.
Ipsa quoq; assiduo labuntur tpa motu.
Nō secus ac flumē: neq; eñ ɔsistere flumē.
Nec leuis hora pōt: s; vt vnda ipellit vnda
Urgeturq; prior veniēte vrgētq; priorem.
Tempora sic fluūt pariter: pariq; sequunt
Et noua sūt semp: nā qd̄ fuit añ relictū est.
Fitq; qd̄ haut fuerat: momētaq; cūcta nouāt
Temp⁹ edax rerū: tuq; inuidiosa vetustas
Oīa destruitis: viciataq; dentibus eui.
Paulatim lecta consumitis omnia morte.
¶ Idem de fastis. l. 6. ₂ fina.
Tpa labuntur: tacitisq; senescimus annis.
Et fugiunt freno non remorante dies.
¶ Idem de ponto. l. 4. ₂ fi. e. 8.
Tabida ɔsumit ferrū lapidēq; vetustas.
Nullaq; res maius tēpore robur habet.
¶ Quintilianus declamationū. 12. declam.
Cito labitur dies. Proclinis in pronū fert etas. Senectus magna pars mortis est.
¶ Paulus apls: ep'la ad hebreos. c. 8. Qd̄ antiquat ₂ senescit ppe interitum est.
¶ Seneca tragediarum in hyppolito. c. 5.
Etate fruere: mobili cursu fugit.
¶ Capitulo. 7. Dum licet vtere.
Tempus te tacitum subruit. ¶ In troa. c. 5
Tempus auidum nos deuorat.
¶ Uegetius de re mili. l. 3. t. 10. Omissa diu nemo quesiuit.
¶ De tristitia ₂ merore. Rubrica. 6.

Salomon in puerbiis. c.12. Merorin corde viri hūiliabit illum. ⸿15.c. In merore aīi deijcit spūs. ⸿17.c. Spūs tristis exiccat ossa ⸿25.c. Sicut tinea vestimēto et vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi. ⸿Idē in eccl.c.2. Cuncti dies hoīs doloribꝰ et erūpnis pleni sunt.

⸿Isocrates in exhortatōibus.c.2. Assuefac teipm existere nō mestū: sed discretū: ꝓpter illud enī temerarius: ꝓpter hoc aūt cordatꝰ reputaberis. Intristis eris si alienas iacturas intuitus fueris: et memores teipsum existere hominem.

⸿Aristotel. rethō.l.i.c.20. Solicitudines et studia et conatus tristes necessaria eni et violēta be. Si nō assuefiā. sic enī consuetudo facit delec. Irati tristanē vehemēter nō punientes ⸿Li.2.c.4. Inspiciētes ꝓpria mala oēs dolēt. ⸿6.c. Iratus tristat: odiēs aūt nō. ⸿11.c. Separi ab amicis et cōsuetis miserabile cōfusio debilitas orbatio. ⸿Idem ethicoꝝ.l.3.c.8. Difficilius est tristitiā sustinere: ꝙ a delectatiōibꝰ abstinere. ⸿11.c. et fi. Tristitia stupefacit et corrūpit nām habētis. ⸿Li.7.c.18. Tristitia malū est et fugibile. ⸿15.c. et fi. Expellit delectatio tristitiā. ⸿Li.8.c.4. Nā vr triste fugere: apperere aūt delectabile. ⸿l.10. et fi.c.5. Corrumpunt operationes proprie tristitie.

⸿Iesus filius sirac in eccliast.c.30. Tristitiā non des aīe tue: et nō affligas temetipm in consilio tuo. Tristitiā longe expelle a te. Multos enim occidit tristitia: et nō est vtilitas in illa. ⸿34.c. A tristitia festinat mors. Tristitia cordis flectit ceruicē. Ne dederis in tristitia cor tuum: sed repelle eam a te.

⸿Terentius in heautoň.c.9. Uulgo audio dici diem adimere egritudinem hominibꝰ.

⸿Oratius in epistolis.l.1.e.19. Oderūt hylares tristem: tristisq; iocosos.

⸿Tullius tusculanarum questionum.l.3. Qui id qō mutari nō potest metuit: is viuere animo quieto nullo modo potest ⸿Li.3 Quid est qō plus valeat ponendum dolorem ꝙ cū est intellectum nihil ꝓfici et frustra esse susceptum. ⸿Idem phi. lippicorū. l.2. Doles ꝙuis in turbidis rebus sint: tn si modo doles sūt iterdum animus relaxanē.

⸿Ouidius eplarum.6.e. Quilibet ad facinus ipse dat arma dolor. ⸿Epistola.7 Multa tamen latus tristia pontus habet.
⸿Idem sine titulo: seu amorum l.c.7.
Minuet vindicta dolorem.
⸿Idem de remedio amoris.l.2.
Et quis nō causas mille doloris habet.
⸿Idem methamorph.l.3
Dolor vires adimit. ⸿Libro.4.
Mens est ꝙ diros sentiat ictus.
⸿Libro.9. Cōmemorare velit.
Quis enim sua prelia victus:
Pars est meminisse doloris.
⸿Idem de ponte.l.1.e.5.
Mensq; pati durum sustinet egra nihil.
Parcēdū ē aīo miserabile vulnus habēti.

⸿Quintilianus declamationū.4. declamač. Humane infirmitatis ista nā est vt ex oibꝰ accidētibus grauissimum putet quisq; qō patitur. ⸿5. declamač. Hec omnibus natura est vt sua cuiusq; calamitas precipue misera atq; intoleranda videatur.

⸿Paulus apostolus: epistola.2. ad cōrinthios.c.7. Que fm deum tristitia est: penitentiam in salute: stabilem operatur. Seculi autem tristitia mortem operatur.

⸿Seneca tragediarum: in hyppolito.c.4.
Non leuat miseros dolor. ⸿In edipo.c.3.
Ubi lecta duris mixta in ambiguo iacent:
Incertus aīus scire cum cupiat timet.
⸿Capitulo.12 et penult.
Dulce merenti populus dolentum
Ferre ꝗ; fortem patiuntur omnes:
Nemo recusat.
⸿In agamenone.c.6.
Clades scire qui refugit suas:
Grauat timore: dubia plus torquent mala.
⸿In hercule etheo.c.6.
O si pateant pectora ditum.
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus.

¶ Idem eplaꝝ ad lucill. l. 2. e. 6. ꝛ fi. Ne sis miser añ tps: cũ illa que velut iminẽtia expauisti fortasse nũ[q] vetera sũt: certe nõ venerũt: Etiã si futuꝝ ẽ q̃d iuuat dolori suo occurrere: satis cito dolebit cũ venerit: iterim tibi meliora ꝓmitte. Sepe metus tpa. ꝑ l. 7. e. 10. Turpissimũ ẽ i hoĩe prudẽte remediũ meroris latitudo merẽdi. Nulla res citi⁹ in odiũ venit q̃z dolor. Dolor recẽs ↄsolatiorẽ iuenit: ꝛ aliquos ad se adducit: iueterat⁹ vo deridet: nec imerito: aut eñ simulat⁹ aut stul⁹ ẽ. ꝑ l. 10. e. 3. Precogitati mali molt ictus venit. ꝑ l. 13. e. 3. Taz miser ẽ q̃s[q] ꝙ credit. Quicq̃d expectatũ ẽ diu: leuius accedit. ꝑ l. 14. e. 2. Nõ affligit sapiẽs liberorũ amissiõe: nõ amicoꝝ. eodẽ eñ aio fert illoꝝ mortẽ quo suã expectat. Quid est demẽti⁹ ꝙ agi futuri: nec se tormto refuare: sz acerfi re sibi misias ꝑ l. 15. e 4. Inexpectata plus aggrauat. ꝑ l. 17. e. 4. ꝛ pe. Supuacuũ ẽ dolere: si nihil dolẽdo ꝓficias. Nemo libenter tristi cõuersatur. ¶ Idẽ de trãquillitate ai: Tollerabili⁹ est nõ acq̃rere ꝙ amittere. Letiores videbis quos nũ[q] fortuna respexit ꝙ quos deseruit. Nihil tam acerbũ in quo nõ equus aius solatiũ iueniat. ¶ Idẽ d prudẽtia. Magis vigẽt seua inexptos. ¶ Idem de cõsolatiõe ad paulinũ. Nihil ẽ difficili⁹ ꝙ magno dolori paria vba repire. Quid taz hũile ac muliebre ẽ: ꝙ cõsumendũ se dolori cõmittere. ¶ Idẽ de cõsolatione ad helbiam matrẽ: Nãle ẽ manũ sepius ad id recurrere q̃d doleat. ¶ Idẽ d remedijs fortuitoꝝ. c. 10 Dura est res dolor.

¶ Lex dig. t. ad legẽ iul. de adulteriis. l. si adulteriũ cũ icestu. §. ĩpatores. Difficillimum est iustum dolorem temperare.

¶ Auctor. l. d for. bone. vite. c. 3. Magnũ aĩ bonũ ẽ: nõ tremere: sz cõstare sibi ꝛ finẽ huius vite itrepidus expectare.

¶ Maximianus: Pena minor certam subito perferre ruinam.
Qz timens grauius sustinuisse diu.
Dura satis miseris memoratio prisca bonoꝝ

¶ Fulgẽtius. l. 2. fabula. 14. Sapiẽs dolorẽ suum aut benignitati cõmendat que omniũ munus est: aut obliuioni.

¶ Cassiodorus: eplaꝝ. l. 5. e. 44. Grauiter si quidẽ dolet iniuria que cõtigerit ĩspata: ꝛ si inde ꝓueniat dolus: vnde credebat auxiliũ puenire. ꝑ l. 8. e. 20. Bonũ insolitum plus amat: ꝛ sequẽti gaudio ↄfert dulcedinẽ ĩpa ꝑmissa tristitia. ꝑ l. 11. e. 15. Facile onus ad si ctiõis sentiũt qui vti suauib⁹ delitijs non ↄsueuerũt. ꝑ 18. e. Piaculũ q̃dã est iter tristes velle gaudere. Et hũanitatis refugit affectũ qui dolorẽ non sequit alienum.

¶ Gregorius in pastorali. c. 28. Habent' tristes ex propinquo iram.

¶ Auctor. l. qui dicitur pamphylus. c. 30.
Sepius exigua dolor ingens labitur hora.
Capitulo. 64. ꝛ fi.
Ut grauiter doleat nõ ptinet ad sapientem
Cũ dolor ad dãnum premia nulla refert.
Hoc moderãt hab3 repari qui nequit arte.

¶ Isydorus solliloquioꝝ. l. j. c. 2. Define tristis eẽ. Tristitiã repelle a te. Mestitie noli succũbere. Nõ perseueres in dolore.

¶ Auctor. l. qui dicitur facet⁹. c. 4. Sed ꝑ tristitiam fit cito quis[q] miser.

¶ Bernardus. l. de ĩprobatione vicioꝝ. c. 5. Crebris tristitijs annihilatur homo.
Tristis abhorret: nec socialis erit.

¶ Heinricus samariẽsis. l. 2. Contra merorem cape gaudia velle refrena.
Atq[ue] mali finem semper adesse puta
Grata supueniet que non sperabitur hora.
Que compensabit fellea prisca fauis.
Una serena dies multoꝝ nubila pensat.
Et luteũ tergit q̃d facit vnda solum.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 53. Non est prudentis grauiter merere profecto.
Et h' presertim quod deus ipse facit.
Prestat nõ tribuit vitã deus oĩbus: ergo
Credita cũ repetit nemo dolere vellit.
Cõmoda nulla dolor ad dãnũ ferre videt.
Immo solet dãnis addere damna dolor.

¶ De fletu ꝛ lamentatiõe. Rubrica. 7.

Salomon in ecclesiast.c.3. Temp⁹ flendi et tempus ridendi.

¶ Hieremias ppha in libello lamentationum.c.j. Ciuitas hierlm destructa fingit lametari his verbis: O vos oes qui trasitis p via attedite et videte si est dolor sicut dolor me⁹: qm vindimiauit me sicut locutus e dns in die ire furoris sui. ¶ 3.c. Item ciuitas hierlm destructa fingitur lametari his verbis: Tetendit.s.deus arcu suu et posuit me quasi signu ad sagittam. ¶ 4.c.et fi. Ppls israel destructa hierlm fingit lamentari his verbis: Defecit gaudium cordis nostri: versus est in luctum chorus noster: cecidit corona capitis nostri: ve nobis qz peccauimus.

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast.c.22. Modicum plora supra mortuu: quonia requieuit. Luctus mortui septem diebus: fatui autem et impii omnes dies vite illorum.

¶ Tullius tusculanarum questionum .l.2. Quid fletu muliebri viro turpius.

¶ Ouidius epistolarum.2.e. Heu patior telis vulnera facta meis. ¶ Epistola.6.
Non expectato vulnus ab hoste tuli.
¶ Epla.7. Flendo diffundimus iram.
¶ Idem de tristibus.l.j.e.j.
Tot mala su passus quot i ethe syde a lucet
Primaqz quot siccus corpora puluis het.
¶ Epistola.4.
Oia iam fient: fieri que posse negabam.
Et nihil est de quo non sit habenda fides.
Hec ego vaticinor: qz sum deceptus ab illo
Laturum misero que mihi rebam opem.
Li.3.e.3. Qd tibi q merit no het ipe valle.
Epistola.8.
En ego cum carea pria vrbisqz domiqz.
Raptaqz sut adimi que potuere mihi.
Libro.4.e.3.
Est quedam flere voluptas.
Expletur lachrymis egeriturqz dolor.
¶ Libro.5.e.15.
Hanc tuus e getico tibi mittit naso salutez:
Mittere si quisqz quo caret ipse potest.

Libro.6.et fi.e.j.
Uerba miser frustra non profutura prodo.
¶ Idem de ponto.l.3.e.j.
Interdu lachryme pondera vocis habent.

¶ Quintilianus declam.3.declam. Inter luctus et desperatioes feda viuacitate duramus ¶ 9.declam. Unusquisqz luctib⁹ ac lachrymis suis credit accedere quada dignitatem si miserrimus esse videatur.

¶ Paulus apls: epla ad romaos.c.12. Gaudere cu gaudetibus: flere cu flentibus.

¶ Seneca tragediaru in thyeste.c.11.et pe.
Flendi miseris dira cupido est.
¶ In hyppolito c.9.
Sed pone questus: no leuat miseros dolor
¶ Capitulo.5.
At si quis vltro se malis offert volens
Seqz ipse torquet: pdere est dignus bona.
¶ In troa.c.9. Fletus cruinas leuat.
¶ In medea.c.3.
Leuior est dolor qui capere consilium pot.
Et clepere sese. ¶ In agamenone.c.7.
Magis exuriunt que secrete lacerat cure.
¶ In hercule ethoeo.c.2. Mortis het vices:
Lente cum trahitur vita gemitibus.

¶ Idez eplar ad lucillu.l.7.e.10. Nec sicci sint oculi amico amisso: nec fluat: lachryma du est: no plorada. ¶ Li.13.e.3. Noli mala tua facere tibi ipsi grauiora: et te querelis onerare. ¶ Li.17.e.8.et pe. Iniquu est qri de eo qd vni accidit et oibus restat. Stulti⁹ nihil e qua famam captare tristitie et lachrymas approbare qsi iudicio sapieti viro ¶ Ide de remediis fortuitor.e.10. Clamorem dolor exprimit. ¶ 16.e. Stultus es qui fles casus mortaliu: qd istic aut nouu aut miru. ¶ Ide de ira.l.i. Inualidu oe na querulu e. ¶ Idez in puerbiis: In calamitoso risus et iiuria e.

¶ Iuuenalis.l.5.et fi.saty.j. Ponamus nimios gemitus: flagrantior equo
No debet dolor ee viri: nec vulnere maior

¶ Boetius de ↄsolatioe.l.j.c.j.in pn. Carmina qui quondam studio florente pegi:
Flebilis heu mestos cogor inire modos.

¶ Auctor.l.qui dicit pamphylus.c.20. Stul

te quid insanis: cum te dolor vrget inanis.
Acquirit gemitus premia nulla tuus.
Tēperet ergo tuū modus ⁊ prudētia fletꝫ.
Terge tuas lachrymas ꝓspice quid facias.
¶ Gaufridus in poetria.c.32. Si doleas si/ne teste dole menti sqꝫ dolorem
Ignoret facies: qꝛ si dolor ītimus hora
Carpit ⁊ emacerat: aīus iocundior hostem.
Nutrit ⁊ īpinguat: ⁊ gaudia suggerit illi
Exugens tua membra dolor.

¶ De miseria ⁊ miseris. Rubrica.8.

IOb. Dysto.c.5. De⁹ ponit hūi/les in sublime: ⁊ mentes erigit sospitate. ꝛ 36.c. Quidaꝫ ami/cus Job noīe eliu in cōsolatione. Job dixit ei: Caue ne declines ad iniqtatē. Hanc eniꝫ cepisti sequi post miseriam.

¶ Salomon in prouerbijs.c.19. Domo in/digens misericors est.

¶ Salustius in iugurtino: Expertus suꝫ pa/rum fidei miseris esse.

¶ Tulli⁹ padoxoꝝ.dist.2. Ut iprobo ⁊ stul/to ⁊ ierti nemini bn̄ esse pōt: Sic bonus vir ⁊ fortis ⁊ sapiens miser esse non potest.

¶ Ouidius de ponto.l.2.c.7. Res timida ē omnis miser. ꝛ Libro.4.⁊ si.c.4.
Nil adeo fortuna grauis miserabile fecit:
Ut minuant nulla gaudia per te malum.
ꝛ Epistola.12.
Crede mihi misos prudētia sūma reliqt.
Et sensus cum re consiliūqꝫ fugit.
ꝛ Idem de nuce.
Qꝫ miseꝝ ē odiuꝫ dānis accedere nostris.

¶ Quintilianus declam̄.j.declam̄. Semp si/bi custodiūt miseri: ne eē miserabiles desi/nāt. ꝛ 13.declam̄. Leuior est calamitas cui blandit̄ aliquid de voluptate letitia.

¶ Seneca tragediarum in thieste.c.11.
Proprium h̄ miseros sequitur vicium.
Nunqꝫ rebus crede letis.
Redere felix fortuna licet.
Tamen afflictos gaudere piget.
Flendi miseris dira cupido est.
ꝛ In troa.c.12.⁊ penul.
Nemo se credit miserum: sit licet.
Tolle felices.
ꝛ Idem epistolaꝝ ad lucillum.l.9.e.j.
Nemo nisi vicio miser est.
ꝛ Idē declam̄.l.8.cā j. Fortuna quos mise/ros facit etiam superstitiosos facit.

¶ Lucanus.l.3. Seruat multos fortūa nocē/tes. Et tn̄ miseris irasci numina possunt.

¶ Statius thebayd.lib.11. Hic miseris fu/ror ē: astare piculo. Nec librare metus: ⁊ tu/ta odisse. Quid cāus iuuat ostētare pudētes ꝛ Li.12 Amāt misi lamēta: malisqꝫ fruūt̄.

¶ Fulgentius .l.j.fab.j. Sola est medicina miseriarum obliuio.

¶ Boetius de ꝯsolatiōe.l.j.c.8. Hic etiā ve/stris cumulis malis accedit: ꝙ existimatio plīmoꝝ nō reꝝ merita: sꝫ fortūe spectat euē/tū.eaqꝫ tn̄ iudicat eē ꝓuisa q̄ felicitas ꝯmē/dauerit. Quo fit vt existiatio bona pma oī/um deserat ifelices. Hoc tn̄ dixeriꝫ vltimaꝫ eē aduerse fortune sarcinam: ꝙ dum mise/ris aliquod crimen affigitur que proferunt̄ meruisse redduntur.

¶ Cassiodorus eplaꝝ.l.5.e.29. Necesse est vt amplius pmoueat visa q̄ audita calami/tas. ꝛ 36.e. Nō ē ignauie culpa q̄ excusat miserāda calamitas. ꝛ Li.10.e.j. De⁹ ꝯsue/uit casus asperos in prospera cōmutare.

¶ Auctor.l. qui dr̄ pāphylus.c.18. Parua nocēt misis: misos mala multa sequunt̄.
Spesqꝫ laboꝝqꝫ fluus remanent in dubio.

¶ Gualterius de castellione.l.6. Sors mise/ri querula est.

¶ Jacobus beneuentanus.c.52. Ludibriuꝫ populo fit miser omnis homo.

¶ Prouerb.metricē.extraordi.l.vag. Solati/um est miseris socios habere penarum.

¶ Prouerb.vul. Ai chā magri vale mosche.

¶ De miserabilibus psonis. Rbica.9.

PSalmista. 9.ps. Pa/tiētia pau/perū nō pibit in finē. ꝛ 36.ps. Cuꝫ ceciderit iustus nō collidet̄: qꝛ dn̄s supponit manū suā. ꝛ 102.ps. Faciētē mi/sericordias dn̄s ⁊ iudiciū oīb⁹ iniuriā pati/ētib⁹. ꝛ 146.ps. Qui seminant i lachrymis in

exultatiōe metēt.¶ 160.ps. Faciet dñs iudiciū inopis: ⁊ vindictā paupez.¶ 166.ps. Qꝰ facit iudiciū iniuriā patiētibꝰ. Dñs soluit cōpeditos. Dñs illumiat cecos. Dñs erigit elisos. Dñs custodit aduenas: pupillum ⁊ viduam suscipiet.

¶ Salomon in prouerbijs.c.22. Nō facies violenciā paupi: qꝛ paup est: neqꝫ conteres egenū in porta: qꝛ dñs iudicabit cām eius.

¶ Ouidius de ponto.l.3.c.6.

Crede mihi miseros celestia numina ꝑmūt.
Nec semp lesos ⁊ sine fine premunt.

¶ De misicordia ⁊ imisicordia. Rꝛ.10

In exodo. c.22. Aduenā nō ɔtristabis: neqꝫ affliges eum. Vidue ⁊ pupillo nō nocebis. Si leseris eos vociferabunt ad me: ⁊ ego audiā clamorez eoꝝ. ⁊ idignabit furoꝛ meus: pcutiāqꝫ vos gladio. ⁊ erūt vxores vestre vidue ⁊ filij vestri pupilli.¶ 22.c. Paupis miseberis in negocio. Nō declinabis in iudicio pauperis. Peregrino molestus non eris.

¶ In leuitico.c 19. Nō morabit opꝰ mercenarij tui apud te vsqꝫ mane. Nō maledices surdo: nec corā ceco pones offendiculū. Si habitauit aduena in terra vrā ⁊ moratꝰ fuerit iter vos: ne exprobretis ei: sꝫ sit inter vos q̄si idigena.¶ 24.c. Equū iudiciū sit inē vos: siue pegrinꝰ: siue ciuis peccauerit.

¶ Moyses in deuterono.c.27. Maledictꝰ q̄ errare facit cecū in itinere. Maledictꝰ q̄ puertit iudiciū aduene ⁊ pupilli ⁊ vidue.

¶ Thobie hyst.c.4. Noli auertere faciē tuā ab vllo paupe. ita eni fiet vt nec a te auertetur facies dñi. Quicūqꝫ tibi aliqd operatus fuerit stati ei mercedē restitue. ⁊ merces mercenarij tui apud te oīno non remaneat.

¶ Psalmista.9.ps. Patiētia paupez nō pibit in finē.¶ 40.ps. Btūs q̄ itelligit sup egenū: ⁊ paupez in die mala liberabit euz dñs. ¶ 160.ps. Faciet iudiciū dñs iopis: ⁊ vindictā paupez.¶ 166.ps. Dñs custodit aduenas: pupillū ⁊ viduā suscipiet.

¶ Salomō in puerbijs.c.14. Etiā pꝛio suo paup odiosus erit. Qui miseret paupi btūs erit. ¶ 17.c. Qui despicit paupez exprobꝛat factori eiꝰ. Qui in ruina letat alteriꝰ: nō erit ipunitꝰ.¶ 18.c. Cū obsecrationibꝰ loquitur paup.¶ 19.c. Fres hoīs paupis oderūt eū: isup ⁊ amici pcul recesserūt ab eo. Feneratē dño q̄ miseret paupis ⁊ vicissitudinē suā reddet ei.¶ 21.c. Qui obturat aurē suaz ad clamorē paupis: ⁊ ipē clamabit ⁊ nō exaudiet ¶ 22.c. Nō facies violētiā paupi: qꝛ paup ē neqꝫ conteres egenum in porta: qꝛ dñs iudicabit causam eius.

¶ Jesus filiꝰ sirach in ecclias.c.4. Oclos tuos trāsferas a paupe. Nō exaspes paupez i iopia sua. Coꝛ iopis ne afflixeris: ⁊ nō ptrahas datū āgustiāti. Rogationē ɔtribulanti nec abijcias: ⁊ ne auertas faciē tuaz ab egeno. In iudicādo esto pupillis misicoꝛs vt pr̄: ⁊ p viro mr̄i illoꝝ.¶ 13.c. Pascua diuitū sūt paupes. Hūilis cū ceciderit expellet ⁊ a notis. Hūilis deceptus ē: isup ⁊ arguit: locutus ē sensate: ⁊ nō est ei datus locus.

¶ De diuina consolatione miserabilium personarum. Rubrica.11.

In exodo. c.23. Pauperis miseberis in negocio.

¶ Psalmista.36. Justꝰ miseret ⁊ tribuet.¶ 83.ps. Misericoꝛdiā ⁊ veritatez diligit deus.¶ 84.ps. Misericoꝛdia ⁊ veritas obuiauerunt sibi.

¶ Salomō in puerb.c.3. Mia ⁊ vitas nō te deserāt. ¶ 11.c. Bn̄ facit aīe sue vir misicoꝛs q̄ aūt ifidel ē: ⁊ ꝓpiquos abijcit.¶ 14.c. Qui miseret paupi beatus erit. Qui credit in dño miam diligit. Mia ⁊ vitas ꝑparant bona. ¶ 16.c. Mia ⁊ vitate redimit iniqtas.¶ 17 c. Qui in ruina letat alteriꝰ: nō erit ipunitꝰ. ¶ 19.c. Dō idigēs misicoꝛs ē.¶ 22.c. Qui pnus est ad misericoꝛdiam benedicetur.

¶ Aristotel. retho.l.2.c.11. Mia ē tristitia q̄dā sup appenti malo coꝛruptiuo vel cōtristatiuo eiꝰ q̄ idignꝰ ē soꝛtiri qd ipē expectet se passuꝝ aut aliquē suoꝝ: ⁊ hoc cū ꝓpe videat.¶ 16.c. Juuenes misatiui sūt: qꝛ oēs

bonos et meliores arbitrant. sua enim inocentia primos mensurant: quare indigna pati existimant ipsos. ꝑ Idem de hystoriis aialium l. 8. c. j. Mulier viro misericordior est.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 3. Cor durum male hebit in novissimo. ꝑ 4. c. Non ex aspes paupe in iopia sua. Cor iopis ne affliteris: et non ptrahas datum angustianti aie. In iudicando esto pupillis misericors vt pater et pro viro matri illorum.

¶ Tullius tusculanarum qonu. l. 3. Mia est egritudo ex alterius rebus adversis.

¶ Quintilianus declamat. 8. declamat. Est quidem felicibus difficilis miseriarum vera existimatio. Superbius existimat miserias longa felicitas: et alienum casum facile despicit.

¶ Mattheus in euag. c. 5. Beati misericordes: qm ipsi misericordiam consequentur.

¶ Lucas in euag. c. 6. Estote misericordes: sicut et pater vester misericors est.

¶ Seneca de clementia. Mia est vicium animorum nimis miserias patientium.

¶ Ualerius maximus. l. 4. t. de abstinentia et ptinentia: Ppli romani mirifica abstinentia conspecta est in pcella quam S. marius: et L. cinna rei publice inflixerat: Nam cum a se pscriptorum penates vulgi manibus dirripiendos obiecissent: ineniri nemo potuit qui ciuili luctu pdam peteret. Unusquisque enim se ab his pinde ac si a sacris edibus abstinuit Que quidem tam misericors continentia plebis tacitum crudelium virorum conuicium fuit. ꝑ Li. 5. t. j. Laudabile est infelici hosti scire misereri. ꝑ Li. 9. ti. de superbia: S. pompeius balneo egressus ani pedes suos pstratum hypseum ambitus reum et nobilem virum et sibi amicum iacentem reliqt: cotumeliosa voce pculcatum: nihil et aliud agere quam vt conuiuium suum moraretur respondit.

¶ Lex cod. t. de naturalibus. liberis l. leges: Misericordia digni sunt qui alieno laborant vicio.

¶ Auctor l. de for. bone. vite. c. 4. Ad misericordiam sis promptus.

¶ Boetius de consolatione. l. 4. c. 7. Miserandi sunt quorum mentes omni langore atrocior vrget improbitas. ꝑ 8. c. Dilige iure bonos: et miserescere malis.

¶ Uersificator fabularum esopi. 44. fa.
Te nulla potestas.
In miseros armet: nam miser esse potes.

¶ Gualterius de castellione. l. 6.
Sors miseri querula est: felicis do superbus
Est status: et tumidi nlla e copassio mentis.

¶ Heinricus samariensis. l. j. pt. j. Nam quotiens miserum probet expugnare labor at.
Se misero similem nititur esse probus.

¶ Jacobus beneuentanus. c. 26. Nec spernas aliquem: qr forsan fit miser ipse.
Euoluit currion: nam lapis exiguus.

¶ De humana consolatione miserorum. Rubrica. 12.

Iob. hyst. c. 2. Quidam amicus iob noie elipbaz: consolatus fuit iob in adversitatibus suis his dbis: Docuisti multos: et manus lapsas roborasti: vacillantes confirmauerunt sermones tui: et genua trementia confortasti. Nunc autem venit super te plaga: et defecisti: tetegit te deus et conturbatus es: vbi est timor tuus: fortitudo tua: et perfectio manuum tuarum: Recordare obsecro te quis vnquam innocens periit: aut quando recti deleti sunt: quinpotius vidi eos qui operantur iniquitatem et seminant dolores et metunt eos flante deo periisse: et spiritu ire eius esse consumptos.

¶ Cronica de nugis philosophorum. c. 4. s. de chilone. Chilo lacedemonius qui fuit vnus de. vij. sapientibus inbebat citius ad calamitates amicorum quam ad prosperitates ire.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 7.
Non desis plorantibus in consolatione.

¶ Ouidius de tristibus. l. 5. c. 9.
Detineo studiis animum: falloque dolores
Experior: curis et dare verba meis.
ꝑ Idem methamorph. l. 15. et fina.
Neque enim fortuna querenda.
Sola tua est: similes aliorum respice casus
Mitius ista feres: vtinamque exempla dolentem
Non mea te possent releuare: sed et mea possunt.

¶ Seneca de tranquillitate animi: Si te ad studia reuocaueris: oẽ vite fastidiũ effugies ¶ Idẽ de cõsolatione ad paulinum: Studia optime felicitatem extollunt: & facilime calamitatem minuunt.

Uartus & vltimus liber quinte partis tractat ꝺ morali cõsideratiõe vite & mortis sub his titulis.

¶ De laboriositate & vanitate vite. Rubrica. j.

Job c. 5. Hõ ad laborẽ nascitur. ¶ c. 7. Militia est vita hois super terrã: & sicut dies mercenarij dies eius. ¶ 8. c. Sicut vmbra dies nr̃i sunt super terrã. ¶ 13. c. Hõ natus de muliere: breui viuẽs tpe: repletur multis miseriis: qui q̃si flos egredit & cõteritur: & fugit velut vmbra & nũq̃ in eodẽ statu pmanet.

¶ In genesi. c. 3. In sudore vultus tui vescere pane tuo: donec reuertaris in terraȝ de q̃ sumptus es: q2 puluis es: & in puluerem reuerteris.

¶ Paralypomenõ. l. j. c. 28. & pe. Dies nr̃i q̃ si vmbra super terram: & nulla est mora.

¶ Psalmista. 38. ps. Uniuersa vanitas ois homo viuens.

¶ Salomon: in eccl'iast. c. j. Qui addit scientiã addit & laborẽ. ¶ 2. c. Ait salomon: cum me cõuertissem ad vniuersa opa que fecerũt manus mee & ad labores in quibus frustra sudauerã: vidi in oĩbus vanitatẽ & afflictionẽ aĩ: & nihil pmanere sub sole. Ait salomõ Morit doctus vt idoctus similiter: & idcirco teduit me vite mee: videtẽ mala esse vniuersa sub sole: & cũcta vanitatẽ atq̃ afflictiõeȝ

¶ Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 40. Occupatio magna creata est oĩbus: & iugũ graue super filios adã: a die exitus de vẽtre matris eorum vsq̃ in diẽ sepulture in matrem omnium. i. in terram.

¶ Quintilianus declamat. 5. declamat. In hac asperrima cõditione fragilitatis hũane nemo pene mortalium impune viuit.

¶ Seneca tragediarum in hyppolito. c. 9.
O vita fallax: abditos sensus geris.
Aisq̃ pulchrã turpibus faciem induis.
¶ In hercule ethéo. c. 8.
Mors sola portus da bitur erumnis.
¶ Idẽ de cõsolatione ad marciã: Plena & infesta variis casib' vita ẽ: a quib' nulla lõga pax: vix inducie sũt. Nihil tã fallax vt vita hũana: nihil tam insidiosuȝ. ¶ Idem de consolatiõe ad paulinũ: Ois vita suppliciuȝ est. ¶ Idẽ de remediis fortuitor. c. 2. Peregrinatio est vita h: cũ multũ ambulaueris domũ redeũdũ est. ¶ 21. c. & fi. Mors exilium luctus dolor nõ sũt supplicia: sed tributa viuẽdi. Neminẽ illesum fata transmutant.

¶ Maximianus: Jam nihil est totum q̄ viximus: omnia secum
Tempus preteriens horaq̃ summa trahit.

¶ Prosper sub. 82. emp. Instant terrenis ĩfesta pericula rebus.
Feruent pro dãnis prelia perq̃ tueris.
Et nihil est iter carnalia vota quietum.
Nec pax solicitis: nec modus est cupidis.

¶ Isydorus solliloquior. l. j. c. 4. Uita ista lachrymis plena est. Uita ista a fletibus inchoat. Flẽtes pijcimur miserã in hãc vitã.

¶ Bernardus. l. de iprobatiõe viciorum. c. 9. & fi. Oia q̃ cernis vanarũ gaudia rerum.
Umbra velut tenuis veloci fine recedunt.

¶ Mattheus vindocinẽsis de hysto. tobie.

De vite breuitate et quantitate. Rubrica. 2

Lob. Vysto. c. 8. Sicut vmbra sunt dies nostri super terram. c. 13. Homo est breui viuens tempore. c. 14. Breues sunt dies hominis.

In genesi. c. 6. Dixit deus. Erunt dies hominis centumuiginti annorum.

Paralypomenon. l. i. c. 28. et pe. Dies nostri quasi vmbra sup terrã et nulla est mora

Psalmista. 89. ps. Anni nostri sicut aranea meditabuntur. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. si autem in potentatibus. octuaginta anni. et amplius eorum labor et dolor. 175. ps. Dies hominis sicut vmbra pretereunt.

Jesus filius sirach: in ecclesiast. c. 18. Numerus dierum hominum vt multum centũ anni quasi gutte que amare deputatus est.

Tullius in oratione pro marco marcello. Quid est hoc ipsum diu in quo est aliquid extremum: qd cum venerit omnis voluptas preterita pro nihilo est: quia postea nulla est futura.

Seneca eplarum ad lucillum. l. 6. e. 7. et f. Punctum est qd viuimus: et adhuc puncto minus. Idem de consolatione ad marciam: Omnia humana breuia et caduca sũt: et infiniti temporis nullã partez occupãtia.

Lucanus. l. 4. Consulite extremis angusto in tempore rebus.

Cato capitulo. 5. et fi.
Tẽpora longa tibi noli promittere vite.
Quocũqz 'gr'deris seqt mors corpis vmbrã

Bernardus in. l. contemptus mundi: Uita breuis: velut vmbra leuis: sic ãnihilatur. Sic vadit subitoqz cadit distare putatur. Idem de improbatione viciorũ. c. 9. et fi.
Oĩa que cernis vanarum gaudia rerum.
Umbra velut tenuis veloci fine recedunt.

De mortis naturalitate. Rubrica. 3.

Lob. Vysto. ca. 38. Deficiet omnis caro simul et homo in cinerem reuertetur.

In genesi. c. 6. Dixit deus: nõ permanebit spiritus meus in homine in eternum: qr caro est.

Salomon in ecclesiast. c. 2. Moritur doctus simul ter vt indoctus. 3. c. Omnia tẽpus habent: et suis spacijs transeunt vniuersa sub sole. 9. c. Nemo ẽ qui semp viuat.

Regum. l. 2. c. 14. Omnes morimur: et quasi aqua dilabimur in terram que non reuertuntur.

Jesus filius sirach in ecclesiast. c. 40. Oĩa qz de terra sunt in terram conuertent. 41 c. Judicium mortis a dño omni carni.

Salustius in iugurthĩo: Omnia orta occidunt. et angea senescunt.

Oratius in odis. l. 2. c. 18.
Heu fugaces postume: postume
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis et instanti senecte
Affert indomiteqz morti.
Idem in epodo. l. i. c. 16. et penult.
Urget diem nox: et dies noctem.
Idem in poetria.
Debemur morti nos nostraqz.
Mortalia facta peribunt.
Nedum sermonũ: sed honos et grã viuax.
Idem epistolarum. l. i. e. 17.
Mors vltima linea est rerum.
Libro. 2. c. 3. et fi.
Singula de nobis anni predantur euntes.

Pylon vel phylemon. in. l. sapientie. c. 7. Unus ex omnibus introitus ad vitam: et similis exitus.

Ouidius de tristibus. l. 3. e. 4. Singula ne referam nil non mortale tenemus.
Pectoris exceptis ingenijqz bonis.

Quintilianus declamationum. l. j. declamat. 3. Omnis nos hora per tacitos fallentesqz cursus applicat fato: et in turpissimo perpetuitatis cogitatione destructi per exigua festinãtis euii momenta premorimur.

Paulus apostolus in epistola ad hebreos c. 9 Statutum est omnibus semel mori.

Seneca tragediarum in hercule furente. c. 7.
Prima que vitam
Dedit hora carpsit.

¶ In troa.c.5.
Tempus nos auidum deuorat.
¶ Idem epistolarum ad lucillum.l.4.e.3.
Quottidie morimur: quottidie enim demittitur aliqua pars vite. Et tunc quoqꝫ cum crescimus vita decrescit. Ultima hora qua esse desinimus non sola mortem facit: sed sola consumat. ¶ Li.15.e.4. Omnia mortalium opera mortali a te damnata sunt. ¶ Libro.20.⁊ fi.e.3. Quottidie propius ab vltimo stamus: ⁊ illo vñ nobis cadendum est hora nos omnis impellit. ¶ 6.c. Fluunt dies ⁊ irreparabilis vita decurrit.
¶ Seneca de remediis fortuitorum.c.j.
Mors omnia abscidit. Mors omnia deuorat. ¶ 2.c. Peregrinatio est vita hꝫ: cum multum ambulaueris demum redeundum est. Quod ceperit desinit. ¶ 5.c. Adolescentes ⁊ impuberes eadem fati necessitas ducit. ¶ 16.c. Non est idē ordo fati qꝺ ⁊ etatis
¶ Lucanus.l.7. Capit omnia tellus
Que genuit.
¶ Maximianus. Ortus cuncta suos repetunt matremqꝫ requirunt.
Et redit ad nihilum qꝺ fuit ante nihil.
Omnibus est eadem leti via non tñ vnus
Est vite cunctis exitijqꝫ modus.
Huc puer atqꝫ senex parit̄ iuuenesqꝫ ferūt.
Hic par diuitibus pauper egenus erit.
¶ Boetius de consolatione.l.2.c.14.
Mors spernit altam gloriam:
Inuoluit hūilē pariter ⁊ celsum caput:
Equatqꝫ summis infima.
¶ Isydorus solliloquiorum.l.j.c.10. Quottidie dies vltimus appropinquat. Uitam nostrā quottidie dies aufert: Quottidie ad finē tendimus. Ad mortem quottidie properamus.
¶ Bernardus in libro ɔtēpt⁹ mūdi. Mors

Non euadit iops nec qui marsupia facit.
Non igitur cesses que bona sunt operari.
Nā mors nō cessat tibi nocte dieqꝫ miāri.
¶ Prouerb. vulg. Cosi more el gran signore cū fa olauoraore.

¶ De certitudine hore mortis ⁊ multiplicitate occasionis mortis. Rica.4.

Salomon in ecclesiast. ca.9. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo: ⁊ sicut aues comprehenduntur laqueo: sic capiuntur homines in tempore malo cum eis ex templo su peruenerit.
¶ Oratius in odis.l.2.c.6.
Quis scit an adijciaꝫ hodierne crastina vite
Tempora: dij superi
¶ Seneca tragediarum in thebayde.c.j.
Ubiqꝫ mors est. Eripere vitam nemo non homini potest. At nemo mortem: nulle ad hanc aditus patent. ¶ Idem epistolaruꝫ ad lucillum.l.4.e.5. Incertuꝫ est quo te mors expectet. Itaqꝫ tu illam omni loco expecta. ¶ Idem declamationum.l.7.cā.j. Multas rerum natura mortis vias aperuit.
¶ Lucanus.l.3. Mille modis inē leti mors vna timeri est.
¶ Statius thebaydos.l.6. Manet ingens copia leti.
¶ Prosper sub vlti.ca. Ferro: peste: fame: vinculis: algore: calore.
Mille modis misos mors rapit vna hoīes
¶ Cato capitulo.5.⁊ fina.
Tempora longa tibi noli promittere vite.
Quocunqꝫ ingrederis sequitur mors corporis vmbraꝫ.
¶ Isydorus solliloquiorum.l.j.c.10. Quan

IEsus filius firach: in eccl'iast. c. 7. In oibus operib⁹ tuis memorare nouissima tua: ꝛ in eternū nō peccabis. ꝑ 4. c. Memor esto: q̄ʒ mors non tardat. ꝑ 28. c. Memēto nouissimoꝝ: ꝛ desine inimicari: tabitudo eñ ꝛ mors īminet in mādatis. ꝑ 41. c. O mors q̄ꝫ amara est memoria tua hoi iniusto ꝛ pacē hñti in substātijs suis: viro quieto: ꝛ cuius vie directe sunt in omnib⁹ ꝛ adhuc valenti accipere cibum.

¶ Tullius d senectute: Nemo est tā senex q̄ se annum non putet posse viuere.

¶ Persius saty. 5. Uiue memor leti: fugit hora.

¶ Quintilianus declamat. 3. declamat. In turpissima ꝑpetuitat[i] cogitatiōe destricti ꝑ exigua festināntis eui momēta ꝑmorimur.

¶ Seneca epl'aꝝ ad lucill'. l. j. c. 3. Nulli pōt secura vita cōtingere q̄ ꝑducēda nimis cogitat. ꝑ l. 19. c. 8. Nihil eque tibi ꝑfuerit ad tēperātiā oim rerū q̄ꝫ frequēs cogitatio breuis eui: ꝛ huius icerti: quicq̄d facies respice ad mortē. ꝑ Idē de cōsolatiōe ad marciam In h oēs errore versamur vt non putem⁹ ad mortem nisi senes inclinatosq̄ʒ iā vgere.

¶ Hieronymus in prolego principij biblie ad ñ. Facile contemnit omnia qui se semp cogitat moriturum.

¶ De mortis horribilitate. Rubrica. 6.

ISaias ꝑpheta. c. 18. Lōci det cadauer tuū: sub tus te sternet tinea: ꝛ opimētū tuū erūt vermes ꝑ 50. c. Omnes quasi vestimentū cōterent: tineaq̄ʒ comedet eos.

¶ Aristotel. ethicoꝝ. l. 3. c. 7. Terribilissimū est mors.

¶ Oratius in odis. l. 2. c. 56. Puluis ꝛ vmbra sumus.

¶ Quintilianus declamationum. 5. declañ. O q̄ꝫ graue est mori.

¶ Seneca tragediarum in hyppolito. c. 9. O vita fallax: abditos sensus gerio. Animisq̄ʒ pulchram turpibus faciē induis.

¶ Qd̄ mors nō sit metuenda. R ica. 7.

CRonica de nugis ꝑhoꝝ c. 15. f. de anaxagora. Anaxagoras ad anxiantes q̄ in terra extranea moreretur: vndiq̄ʒ inq̄t filis est descēsus ad inferos.

¶ Iesus filius firach: in eccl'iast. c. 41. Noli metuere iudicium mortis.

¶ Tullius tusculanaꝝ q̄ōnū. l. j. in ñ. Teneamus vt nihil censeamus esse malū qd̄ sit a natura datū oibus. ꝑ l. 2. Qui id qd̄ vitari nō pōt metuit: is viuere aīo q̄eto nullo mō pōt. Qui mortē nō timet magnū is ꝑsidiū sibi ad beatam vitam comparat.

¶ Ouidius epistolarum. 10. e. Occurrūt animo pereundi mille figure.

Morsq̄ʒ minus pene q̄ꝫ mora mortis hēt.

¶ Quintilianus declamat. 3. declañ. Quisquis honestis opatus artibus sciat quis finis q̄ vera felicitas: nūq̄ꝫ sibi videbit ꝑmatura morte periturus. Lucis causas ad aīum mentemq̄ʒ referentiū neminē quottidie vita nō faciat. Illa existimemus ꝑpter que fatigamus votis deos ꝑpter que breuē queri mur etatē. Nēpe sūt vanitas: cupido: luxuria: libido. Nō pudet ꝑpter hec ferre debilitates luctus spacia morborū: ꝛ cū liceat euadere male pati. Finge tibi velut ipsam proclamare naturaꝫ. Receptus es in h pulcherrimū mundi rerūq̄ʒ consortiū: ꝛ per succedentiū vices in ordinē mortalitatis natus. bona nostra vidisti: admite posteros: cede venientibus. Nescis te quāto diutius vixeris: tanto magis impatientiā parare: quātūlibet ꝑrogentur tempora iungantur etates. Nō pōt nō exitu perire miseri qui moritur inuitus. Omnis nos hora per tacitos fallētes q̄ʒ cursus applicat fato: ꝛ in hac turpissima ꝑpetuitatis cogitatione destricti: per exigua festinantis eui momenta premorimur. Faciamus potius de fine remediuꝫ ꝛ de necessitate solatium. Exeeamus sponte: consilio pleni: securitatis gratias agentes Solus vixit quo aduoluit qui mori via vult. Infirme prorsus tenereq̄ʒ mentis est vt numeretis annos.

¶ Seneca: eplãꝝ ad lucillũ.l.5.c.j. Uita cũ expectatiõe mõtis data est: ad hãc itur. quã ideo timere demẽtis ẽ: qꝛ certa expectanť: dubia metuunť. Puto fortiorẽ eẽ qui ĩ ipa morte est q̃ꝫ q̃ ꝯ mortem. mors enĩ admota etiã impitis animũ dedit nõ vitãdi ĩeuitabilia. ¶ l.7.e.8. Bñ mori est libẽter mori. ¶ l. 20. ꝛ fi.e.4. Nullũ aĩal ad vitam pdit sine motu mortis. ¶ Idẽ declam. l.3.cã.5. Crudeliꝰ ẽ q̃ꝫ mori semp mortẽ timere. ¶ Idẽ ꝺ remedijs fortuitoꝝ.c.j. Omniũ q̃ horremus exitꝰ ſpectat ad mortẽ. ¶ 2.c. Mors ẽ hoĩs nã nõ pena. Stultũ ẽ timere qd̃ vitare non possis. ¶ 4.c. Undecũqꝫ ad ĩferos vna via est. Nulla ẽ aliena pr̃ia mortuo. ¶ 21.c. ꝛ f. Mors exilium luctus do'or non sunt supplicia: sed tributa viuendi.

¶ Lucanus.l.8. Mors vltima pena est. Nec metuenda viris.

¶ Plinius de nãli hyst.l.7.c.54. Nã nihil hoĩbꝰ breuitate vite p̃stitit meliꝰ: hebescũt sensus: mẽbra torquẽť: p̃moriť visus: auditus: icessus: dẽtes etiã ad ciboꝝ ĩstrumenta. ꝛ tñ vite hoc tempus adnumeratur.

¶ Juuenalis.l.4. saty.j. Frontem posce animũ mortis terrore carentem.

¶ Marcialis cocus.l. vndiqꝫ suscepto.c.3. Mortis pale timor tibi vite cõmoda tollit Nã morieris viuẽs dũ metuẽdo peris. ¶ Inter nature ponas si munera mortem: Te de morte metus solicitare nequit.

¶ Auctor.l. de for. bone. vite.c.3. Magnuꝫ aĩ bonũ est nõ tremere: sed ꝯstare sibi: ꝛ finẽ huius vite intrepidus expectare.

¶ Cato.c.2. Qui metuit mortẽ qd̃ viuit pdit id ip̃m. Linq̃ metũ leti: nã stultũ ẽ tpe in oĩ Dũ mortẽ metuas amittere gaudia vite. ¶ Capitulo.4.

Psalmista. 33. ps. Mors peccatorum pessima.

¶ Jesus filius sirach: in ecclesiast. c.30. Melius ẽ mors q̃ꝫ vita amara. ¶ 40. c. Melius ẽ mori q̃ꝫ ĩdigere. ¶ 41. O mors bonũ est iudiciũ tuũ homini indigenti: ꝛ q̃ minorať viribus defecto etate.

¶ Tullius phylippicoꝝ.l.3. Ad decus: ꝛ libertatem nati sumus: aut h̃ teneamus: aut cum dignitate moriamur.

¶ Quintilianus declam. declam.3. Inter luctus ꝛ despatiões feda viuacitate duramꝰ.

¶ Seneca tragediaꝝ in hercule etheo.c.2. Mortis hẽt vices: Lẽte cũ trahiť vita gemitibꝰ. ¶ Idẽ eplãꝝ ad lucillũ.l.9 e.j. Nõ viuere bonum est: sed bene viuere.

¶ Boetius de cõsolatiõe.l.j.c.j. Mors hominũ felix que se nec dulcibus annis Inserit: ꝛ mestis sepe vocata venit.

¶ Isydorus solliloquiorum.l.j.c.j. Mors malorum omnium finem imponit. Mors calamitatis terminum prebet. Omnem calamitatem mors adimit. Melius est bene mori q̃ꝫ male viuere. Melius est non esse q̃ꝫ infeliciter esse.

¶ De vita fruenda. Rubrica.9.

Tullius tusculanarũ qõnuꝫ.l.j. Uetat dominans in nobis deus in iussu hic nos suo demigrare.

¶ Ouidius de tristibus.l.4.e.3. Utere tp̃ibus quorũ nunc munere freta es.

¶ Seneca tragediaꝝ in hercule furente.c.2. Dum facta sinunt Uiuite leti: properat cursu Uita citato: volucriqꝫ die Rota precipitis vertitur anni.

desiderio laborat presentium tedio. Maximū vivēdi īpedimētū est expectato que pendet ex crastino. Cū celeritate tpis vtēdi celeritate certandū est: ⁊ velut ex torrenti rapido cito hauriendum est.

¶ De laudabiliter morientibus ⁊ laudabili fama mortuorum. Rubrica. 10

Thobie. c. 2. Hoc p certo habet omnis qui colit deum qm̄ vita eius si in probatione fuerit coronabitur.

¶ Isocrates in exhortationibus. c. 2. in fi. Mori quidem in omnes promulgauit fortuna: bene autem mori proprie natura virtuosis attribuit.

¶ Uirgilius eneid. l. 10. circa mediu͡z: Stat sua cuiq͡z dies breue ⁊ irreparabile tempus Omnibus est vite: sed famam extēdere factis: Hoc virtutis opus.

¶ Tullius phylippicoꝝ. l. 13. ⁊ fi. Breuis a nā nobis vita data est: at memoria bn̄ redite vite sempiterna. ⁊ Idē in oratiōe p marco marcello: Nec hec tua vita dicēda ē que corpe ⁊ spū cōtinetur: illa inquā vita est tua q̄ vigebit memoria seculoꝝ omniū: quā posteritas alet: quā ipsa eternitas semp tuebit huic tu inseruias: huic te obstētes oportet.

¶ Libro sapientie. c. 5. Justi in perpetuum viuent: ⁊ apud dominum est merces eorū.

¶ Mattheus in euangelio. c. 5. Beati mundo corde: qm̄ ipsi deum videbunt. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: qm̄ ipsorum est regnum celorum.

¶ Marcus in euangelio. c. 10. Paruulorum est regnum dei.

¶ Johannes in appocalypsi. c. 10. Bti mortui qui in domino moriuntur.

¶ Lex instit. ti. de excusat. tuto. §. iii. Qui p re publica ceciderunt: in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur.

¶ Marcialis cocus. l. vndiq͡z suscepto. c. 2. Tarde vel subito vita recedere nil est. Si bene decedas pindare non nihil est.

¶ Augustinus in epigrāmatibus prosperi: 50. emp. Mala mors putāda non est: quā bona vita precesserit.

¶ Cato capitulo. 5. Felices obeunt quorum sine crimine vita est.

¶ Bernardus. l. de improbatione viciorum c. 9. ⁊ fi. Id solum te met post mortem factū beabit:
Quod bene qđ iuste qđ recte feceris ipse.

¶ Mattheus vindocinensis: de hysto. tobie c. 66. ⁊ antepenult. Justus obit nec obit: s͡z abit ab hospite migrans
Carne: petit patriam delitias q͡z patris.

¶ De sepultura. Rubrica. 11.

Quintilianus. declamationum. 5. declamat. Ad operiendū feditatem subtrahendam q͡z dolori materiam mortui viuentium cā sepeliunt.

¶ Seneca tragediarum de remediis fortuitorum. c. 4. Nulla est aliena patria mortuo. ⁊ c. 6. Si nihil sentio non pertinet ad me iacura corporis insepulti. Si sentio hominis sepultura tormentum est. Non defunctorum causa: sed viuorum inuenta est sepultura: vt corpora ⁊ visu ⁊ odore feda amouerentur.

Laus sit nato dei celi terreq͡z rectori.
Laus tibi sit christe qm̄ liber explicit iste.

¶ Explicit compendium moralium notabilium compositum per Hieremiam iudicem de montagnone ciuem paduanum.

¶ Ad laudem & gloriam altitonantis summi dei creatoris omnium & Marie semper virginis alme omniumque beatorum celestium spirituum finit preclarum opus: dictum Epythoma sapientie: siue compendium Moralium notabilium ad vtilitatem & comodum omnium Christicolarum: pie & religiose viuentium: quam diligentissime emendatam atque correctum: Et impressum Venetijs: impensa Petri Liechtensteyn Coloniensis: Anno natalis domini. M.d.v. Tertio kal. Maias.

Registrum.

4	2	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5
i	*	A	B	C	D	E	F	G	H	HH	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Cum Priuilegio M D V

Venetiis Impressum Anno M D V

